

Χ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, Θ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΥ
Κ. ΡΩΜΑΙΟΥ, ΣΤ. ΣΠΕΡΑΝΤΣΑ - Σ. ΔΟΥΦΕΞΗ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

Α΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΑΘΗΝΑΙ 1971

42856

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

Α ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΛΛΑΣ

21 ΑΠΡΙΛΙΟΥ

ΔΩΡΕΑ
ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΚΑΙ ΔΙΣΤΡΟΦΗΣ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑΙ 1971

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

ΔΩΡΕΑ
ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

42256

Χ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, Θ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΥ
Κ. ΡΩΜΑΙΟΥ, ΣΤ. ΣΠΕΡΑΝΤΣΑ — Σ. ΔΟΥΦΕΞΗ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

Α' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑΙ 1971

43254

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ

Α' ΛΥΚΕΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑΙ 1971

ΙΛΧΗΘΟΥ

ΤΥΡΤΑΙΟΥ : ΠΟΛΕΜΙΣΤΗΡΙΟΝ ΣΑΛΠΙΣΜΑ

Τί τιμή στο παλληκάρι, όταν πρώτο στη φωτιά
σκοτωθῇ γιὰ τὴν πατρίδα μὲ τὴ σπάθα στὴ δεξιά.
Πόσο λυπηρὸ ν' ἀφήνῃ τὴν πατρίδα τὴ γλυκειά,
τὰ καλὰ του τὰ χωράφια καὶ νὰ ζῇ μὲ διακονιά,
μὲ γονιὸ νὰ παραδέρνῃ, μὲ γυναῖκα ὁμορφονιά,
μὲ γερόντισσα μητέρα καὶ μ' ἀνήλικα παιδιὰ.
Κι ἀπ' τὴ στέρησι καὶ φτώχεια ὅπου πάη, ὅπου σταθῇ,
νὰ γνωρίζῃ ὅτ' εἶναι σ' ὅλους ἡ ζωὴ του μισητή.
Νὰ ντροπιάζῃ τὴ γενιά του, νὰ ντροπιάζεται κι αὐτός,
καὶ ποτὲ νὰ μὴν τοῦ λείπῃ ἀπ' τὰ στήθη ὁ στεναγμός.
Τέτοιον ἄνθρωπο καθέννας ζωντανὸ καταφρονᾷ,
μὴδ', ἀφοῦ στὸν τάφο πέσῃ, τ' ὄνομά του μελετᾷ.
Μέσ' στὴ μάχῃ ἄς χυθοῦμε ὅλοι μ' ἄφοβη καρδιά,
στὴ φωτιά, παλληκαράδες, γίνετ' ὅλοι ἓνα κορμί,
στὴ φωτιά μὴν ντροπιαστῇτε σὰ φυγάδες, σὰ δειλοί.
Λεοντόκαρδο τὸ στῆθος καθενός σας ἄς φανῇ,
τοὺς ἐχθρούς σας πολεμώντας μὴν ψηφᾶτε τὴ ζωή.
Τί ντροπὴ! ντροπὴ μεγάλη! ἀπὸ πίσω νὰ ἔναι ὁ υἱὸς
κι ὁ ἀδύνατος ὁ γέρος νὰ πεθάνῃ μπροστινός,
πού 'χει κάτασπρα τὰ γένεια, κάτασπρη τὴν κεφαλὴ
καὶ στὰ χῶματα ν' ἀφήσῃ τὴν ἀδούλωτη ψυχὴ.
"Ὅλ' οἱ κίνδυνοι, οἱ πολέμοι, ὅλοι πρέπουνε στὸ νιό,
ναί, στὸ νιό πολέμοι πρέπουν, πού τὸ σῶμα ἔχει ἀνθηρό.
"Ἄς ριχτῇ μπροστὰ στὸ γέρο κι ἄσειστος ἄς στυλωθῇ,
καὶ τὰ δόντια του ἄς σφίξῃ, μέσ' στὸ αἷμα ἄς κυλιστῇ.

Μετάφρασις Σπ. Τρικουπῆ

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΝΕΟΥΣ ΤΟΥ ΕΘΝΟΥΣ

Ὡ ΝΕΟΙ τοῦ Γένους, σεῖς, τοὺς ὁποίους ἐπαράβαλαν μὲ τὴν ἐα-
ρινὴν ὥραν τοῦ ἔτους, διότι καὶ ἀληθῶς τῆς ἡλικίας σας τὸ ἄνθος ὁμοιά-
ζει τὸ ἀνθηρὸν ἔαρ.

Ἄλλὰ τὰ ἄνθη ὑπόσχονται καὶ καρπούς, καὶ τούτους ἀπαιτεῖ, τούτους ἐλπίζει ἀπὸ σᾶς ἡ ἐρημωθεῖσα ἀπὸ τὸν ἄγριον τύραννον πατρίδας. Μὴ ματαιώσετε τὴν ἐλπίδα τῆς.

Τιμὴ καὶ δόξα εἰς τοὺς νέους, ὅσοι ἕως τῶρα ἐδράματε εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος, οὐδ' ἐφοβήθητε νὰ κενώσετε τὰς φλέβας σας ἀπὸ τὸ αἷμα, διὰ νὰ ἐκδικήσετε ὅσα αἱματα ἀθῶων ἔχρυσε καὶ χύνει καθ' ἡμέραν ὁ παρὰνομος καὶ ἄνανδρος τύραννος τῆς Ἑλλάδος...

Οἱ ἕως τῆς ὥρας ταύτης ἀγῶνες σας εἶναι λαμπροί· τὸ ἐλευθερωθὲν μέρος τῆς Ἑλλάδος ἐγεύθη τοὺς ἐλπίζομένους ἀπὸ τὴν ἡλικίαν σας γλυκεῖς καρπούς καὶ καυχᾶται ἡ πατρίς σας εἰς τὴν γέννησιν τοιούτων τέκνων.

Ἄλλὰ σᾶς μένουν ἄλλοι ἀσυγκρίτως ἐνδοξότεροι τούτων ἀγῶνες, ὧ γενναῖα τέκνα τῆς Ἑλλάδος. Διὰ τῶν παρόντων ἡλευθερώσατε τὴν Ἑλλάδα, τῶν δὲ νέων ἀγῶνων σκοπὸν πρέπει νὰ προβάλετε τὴν φύλαξιν τῆς Ἐλευθερίας, φύλαξιν δύσκολον καὶ διὰ τοῦτο προσοχῆς πολλῆς ἀξίαν.

Οἱ πρότεροί σας ἀγῶνες ἐκαθάρισαν τὸ ἔδαφος τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τὴν παρουσίαν τοῦ τυράννου, σᾶς μένει τώρα ὁ μέγας ἀγὼν, νὰ τὴν καθαρῶς ἀπὸ τὸν μολυσμὸν τῆς ἀδικίας του, βάλλοντες εἰς τόπον αὐτῆς τὴν Δικαιοσύνην, τὴν μητέρα τῆς Εὐρύνης...

Ἀδ. Κοραῆς

ΜΕΓΑΛΟΙ ἈΝΔΡΕΣ — ΜΕΓΑΛΟΙ ΛΟΓΟΙ — ΜΕΓΑΛΑ ἜΡΓΑ

Ὅτε ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἐφθασεν εἰς τὸν ποταμὸν Ὑφασιν, ἐξηκρίβωσεν, ὅτι πρὸς Δ. τοῦ ποταμοῦ εἶναι χώρα μεγάλη καὶ εὐδαίμων, ὅτι αὐτὴν κατοικοῦν λαοὶ πολεμικοί, ὅτι ἐκεῖ εἶναι ἐλέφαντες πολλοί, μεγαλύτεροι καὶ ἀγριώτεροι τῶν ἄλλων.

Καὶ ἡὐχαριστήθη πολὺ, διότι διέβλεπε νέον στάδιον πολεμικῆς δόξης. Ἀπεφάσισε λοιπὸν νὰ διαβῇ τὸν ποταμὸν καὶ νὰ προχωρήσῃ.

Ἄλλ' οἱ στρατιῶται του, οἱ ὅποιοι ἐπολέμουν συνεχῶς ἐπὶ ὀκτῶ ἔτη, εἶχον ἀποκάμει. Καὶ ἐπιθυμία κατέλαβε τὴν ψυχὴν αὐτῶν νὰ ἐπανεέλθουν πλέον εἰς τὴν πατρίδα, πλησίον τῶν γονέων, συζύγων καὶ τέκνων αὐτῶν.

Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος κατενόησε καλῶς τὸ πρᾶγμα καί, πρὶν γίνῃ ἡ ταραχὴ καὶ ἡ ἀθυμία τῶν στρατιωτῶν μεγαλότερα, ἐκάλεσε τοὺς στρατηγούς εἰς συνεδρίασιν καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς :

— Ἄνδρες Ἕλληνες καὶ σύμμαχοι, βλέπω ὅτι τώρα πλέον δὲν με ἀκολουθεῖτε εἰς τοὺς κινδύνους με τὴν ἰδίαν προθυμίαν. Σᾶς ἐκάλεσα λοιπὸν ἐδῶ με σκοπὸν νὰ σᾶς πείσω, ὅτι πρέπει νὰ ἐξακολουθήσωμεν τὸν πόλεμον· ἕάν, ὅμως, πεισθῶ, ὅτι δὲν πρέπει νὰ γίνῃ τοῦτο, θὰ σταματήσωμεν ἕως ἐδῶ καὶ θὰ ἐπιστρέψωμεν εἰς τὴν Πατρίδα.

Ὅσα κατωρθώσαμεν με τοὺς μέχρι τοῦδε κοινούς μας ἀγῶνας, σᾶς εἶναι γνωστά. Κατέχομεν τὴν Ἰωνίαν, τὸν Ἑλλήσποντον, τὴν Φρυγίαν, τὴν Καππαδοκίαν, τὴν Παφλαγονίαν, τὴν Λυδίαν, τὴν Καρίαν, τὴν Λυκίαν, τὴν Παμφυλίαν, τὴν Φοινίκην καὶ τὴν Λιβύην, μέρη τῆς Ἀραβίας, τῆς Συρίας, τῆς Βαβυλωνίας, τῆς Σουσιανῆς, τῆς Περσίας καὶ ὅλας τὰς χώρας μέχρι τοῦ Ταναΐδος ποταμοῦ καὶ πέραν τοῦ Ἰνδικοῦ Καυκάσου.

Τώρα διατὶ διστάζετε νὰ προσθέσετε εἰς τὸ κράτος μας καὶ τὰ ἔθνη, τὰ ὁποῖα ἐκτείνονται πέραν ἀπὸ τὸν Ὑφασιν ποταμόν; Ἡ φοβεῖσθε, μήπως προβάλουν ἀντίστασιν οἱ βάρβαροι; Δὲν βλέπετε ὅτι ἄλλοι μὲν ἔρχονται καὶ ὑποτάσσονται ἐκουσίως, ἄλλοι δὲ συλλαμβάνονται αἰχμάλωτοι, ἄλλοι δὲ φεύγουν καὶ ἀφήνουν εἰς ἡμᾶς τὴν χώραν των ἔρημον, τὴν ὅποιαν ἡμεῖς δίδομεν εἰς τοὺς συμμάχους ἢ εἰς ὅσους μᾶς παραδίδονται ἐκουσίως;

Οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες νομίζω ὅτι ἔχουν πάντοτε τοὺς κόπους ὡς σκοπὸν τοῦ βίου των. Διὰ μεγάλων κόπων κατορθώνονται τὰ καλὰ καὶ μέγала ἔργα.

Ἐάν, ὅμως, σταματήσωμεν ἐδῶ τὴν ἐκστρατείαν μας, φοβοῦμαι μήπως μετὰ τὴν ἀναχώρησίν μας οἱ ἐλεύθεροι ἐκεῖνοι λαοὶ παρακινήσουν εἰς ἀποστασίαν τοὺς ὑποτεταγμένους. Καὶ τότε ὅλοι οἱ ἀγῶνες θὰ ματαιωθοῦν. Τότε θὰ παραστῇ ἀνάγκη πάλιν ἐξ ἀρχῆς νὰ ἐπιχειρήσωμεν νέας ἐκστρατείας καὶ νὰ ὑποβληθῶμεν πάλιν εἰς νέους ἀγῶνας καὶ νέους κινδύνους.

Ἄνδρες Ἕλληνες καὶ σύμμαχοι, οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες καὶ ὅταν εὐρίσκονται εἰς τὴν ζωὴν, εὐχαριστιοῦνται νὰ κοπιᾶζουσιν καὶ ὅταν ἀποθάνουν ἐγκαταλείπουν δόξαν ἀθάνατον.

Ἡ δὲν ἐνθυμεῖσθε ὅτι ὁ Ἡρακλῆς, ὁ πρόγονος ἡμῶν, οὐχὶ μένων εἰς τὴν Τίρυνθα ἢ εἰς τὸ Ἄργος ἢ εἰς τὴν Πελοπόννησον ἢ εἰς τὰς Θήβας ἐφθασεν εἰς τοιαύτην δόξαν, ὥστε νὰ γίνῃ ἢ νὰ νομίζεται Θεός;

Καὶ ἡμεῖς τί καλὸν θὰ ἡδυνάμεθα νὰ κατορθώσωμεν, ἐὰν ἐκαθή-

μεθα εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ ἐθεωροῦμεν ἀρκετὸν μόνον νὰ φυλάσσωμεν τὰς οἰκίας ἡμῶν ;

Καὶ ἐὰν μὲν σεῖς μόνον ἐκοπιᾶζετε καὶ ἐκινδυνεύετε, ἐγὼ δὲ ὁ ἀρχηγός σας ἀπέφευγον πάντα κίνδυνον, τότε θὰ εἴχετε δίκαιον νὰ παραπενοήσθε.

Ἀλλὰ τώρα βλέπετε ὅτι ὅλοι ἐξ Ἰσου υποβαλλόμεθα εἰς τοὺς ἰδίους κόπους καὶ εἰς τοὺς ἰδίους κινδύνους, τὰ δὲ βραβεῖα εὐρίσκονται εἰς τὸ μέσον ὅλων, ὅσοι ἀγωνίζονται. Καὶ ἡ χώρα, τὴν ὁποίαν κατελάβομεν, εἶναι ἰδική σας, καὶ σεῖς σατραπεύετε αὐτῆς, καὶ ἀπὸ τὰ χρήματα τὰ περισσότερα δίδονται εἰς σᾶς.

Καὶ ὅταν θὰ κυριεύσωμεν ὅλην τὴν Ἀσίαν, τότε σᾶς ὀρκίζομαι ὅτι θὰ σᾶς φορτώσω μὲ ἀγαθὰ τόσα, ὅσα δὲν φαντάζεται κανεὶς ἀπὸ σᾶς. Καὶ ὅσους μὲν θέλουν νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὴν πατρίδα των θὰ φροντίσω νὰ τοὺς ἀποστείλω ἢ καὶ θὰ τοὺς ὀδηγήσω ἐκεῖ ἐγὼ ὁ ἴδιος, ὅσους δὲ θέλουν νὰ μένουν θὰ τοὺς καταστήσω ζηλευτοὺς εἰς τοὺς ἀπερχομένους.

Π. Ν. Οἰκονόμου

ΤΡΕΙΣ ΓΕΝΕΑΙ

« Ἀμμες πόκ' ἡμες ἄλκιμοι νεανίαι.

Ἀμμες δὲ μ' εἰμές, αἱ δὲ λῆς, πειῖραν λαβέ.

Ἀμμες δὲ γ' ἐσσόμεθα πολλῶ κάρρονες».

Γενιά, ποὺ χρόνους καὶ καιροὺς εἶχες πιστὰ συντροφία
στὰ κορφοβούνια τοὺς αἵτούς, στὰ πέλαγα τοὺς γιλάρους,
κι ἀπὸ τῆς κούνιας τὸ φιλὶ κι ὡς τὸ φιλὶ τοῦ τάφου
διπλὴ λαχτάρα σ' ἔθρεψεν : ἡ Πίστι καὶ ἡ Πατρίδα !
Καὶ σύ, γενιά, ποὺ ἐβλάστησες στὸ γέρικο κορμὸ της
καὶ δὲν ψηφᾶς φθινόπωρο τὰ φύλλα σου νὰ ρίξῃ,
γιατὶ τὰ μαρμαρόδεσε μαρμαροχέρα ἡ Δόξα !
Καὶ σύ, γενιά νιοφτέρουγη, δειλὸ ξεπεταροῦδι,
ποὺ παραιτώντας τὴ φωλιά πετᾶς ὀλόγυρά της,
γιά νὰ 'σαι πάντοτε κοντὰ στῆς μάννας σου τὰ χάδια !

Ὡ τρεῖς γενιὲς καλότυχες καὶ χρονοκαταλύτρες,

ἡ χθесινὴ κι ἡ σημερινὴ κι ἡ αὐριανή, σᾶς εἶδα
 τὶς τρεῖς μαζί στὸν ὕπνο μου, στὴν ὕπνοφантаσιά μου.
 Λαγκάδια, βράχοι καὶ βουνὰ καὶ πέλαγα καὶ ἀάμποι,
 σὰν νὰ ᾿χαν σμίξει ὅλες μαζί τὶς χάρες των καθένα
 κι ἔκαναν κάτι ἀγνώριστο, σὰν ἔξω ἀπὸ τὴν πλάσι.
 Κι ἐκεῖ — ξάστερο τ' ὄνειρο — κι οἱ τρεῖς γενιὲς ἀντάμα
 τριπλὸ τραγούδι ἐλέγανε, τριπλὸ χορὸ εἶχαν στήσει.

Κι ἔλεγ' ἡ χθесινὴ γενιὰ μὲ μιὰ φωνὴ καθάρια:

- Ἦμαστε κάποτε κι ἐμεῖς καὶ νιοὶ καὶ παλληκάρια,
 κι ἂν σιλάβοι ἐγεννηθήκαμε, δὲν ἤμαστε καὶ δοῦλοι.
 Τὸν ὕπνο δὲ χορτάσαμε· τὴ νύχτα καραοῦλι,
 τὰ ξημερώματα χορὸ καὶ τὴν ἡμέρα μάχη
 ἀπὸ κλεισούρα σὲ γκρεμὸ κι ἀπὸ κορφὴ σὲ ράχη.

.....
 Ὡς ὅτου πιά μὲ τὸ αἷμα μας, ποὺ χύνονταν πλημμύρα,
 τὸ σάβανο τῆς Λευτεριᾶς τὸ κάναμε πορφύρα,
 κι ἀφοῦ τὴν ἀναστήσαμε σ' ἄφθαστο μετερίζι
 μὲ τὸ νερὸ τ' ἀθάνατο, ποὺ ἡ Πίστις ἀναβρύζει,
 κορώνα τῆς φορέσαμε στ' ἀχτινωτὸ κεφάλι,
 κορώνα, ποὺ ὁμορφότερη στὸν κόσμο δὲν εἶν' ἄλλη.
 Ζαφεῖρια τὴ στολίζουνε καὶ τὰ ζαφεῖρια ἐκεῖνα
 ἔχουν μπριλλάντι ἡλιόφωτο στὴ μέση, τὴν Ἀθῆνα.

Κι ἔλεγ' ἡ σημερινὴ γενιὰ μὲ μιὰ φωνὴ καθάρια:

- Εἶμαστε σήμερα κι ἐμεῖς καὶ νιοὶ καὶ παλληκάρια.
 Σιλάβοι δὲ γεννηθήκαμε σὲ θλιβερά κρεβάτια,
 στ' ἀπλετο φῶς τῆς Λευτεριᾶς ἀνοίξαμε τὰ μάτια.

.....
 Ἡ ξενοιασιά μᾶς ἔριχνε τὰ δολερά της βρόχια.

Γοργὰ ξεχνοῦν οἱ νιόπλουτοι τὴν πρωτινὴ τους φτώχεια.
 Πρωτότοκοι τῆς Λευτεριᾶς καὶ πρῶτοι κληρονόμοι,
 γοργὰ κι ἐμεῖς ξεχάσαμε πῶς μένουν κι ἄλλοι ἀκόμη.

Ὡς ὅτου ἀκούσθη μιὰ φωνὴ καὶ δεῦτερη καὶ τρίτη
 μέσ' ἀπ' τῶν ἁγίων τάφων σας τὴν ἱερὴ τὴν κρύπτη.

Ἔτσι στὸ θεῖο πρόσταγμα ποῦ ἔκαμ' ἡ ψυχὴ σας,
φωτιά ἦταν τὸ ἀνασθήκωμα κι ἄνεμος ἡ φωνὴ σας.

Καὶ νὰ ἡ γενιὰ ἡ αὐριανή, δειλὸ ξεπεταροῦδι,
χορεύει ἀναθαρρεύοντας καὶ τέτοιο λέει τραγοῦδι :

- Φιλῶ τὸ χέρι σου, παπποῦ, τὸ χέρι σου, πατέρα,
μὰ ἐμεῖς καλύτεροι ἀπὸ σᾶς θὰ γίνουμε μιὰ μέρα.
"Ὁ, τι γενναῖο κι ὅ, τι ἱερὸ ὅτ' οὐ μας σᾶς ὑψώνει
θ' ἀστράφτη ἐμπρὸς στὰ μάτια μας καὶ θὰ μᾶς τὰ θαμπώνει.
Κι ὅ, τι μικρὸ καὶ ταπεινὸ ἢ στὴν ψυχὴ ἢ στὴ σκέψι
κακοὶ καὶ δίσεχτοι καιροὶ σᾶς ἔχουν δασκαλέψει
στὰ θαμπωμένα μάτια μας θὰ χάνεται, θὰ σβήνῃ,
καὶ δάσκαλός μας κι ὁδηγός ἡ νίκη σας θὰ γίνῃ.

Κι ὅρκο σᾶς κάνουμε βαρὺ, κι ὅρκο ζωῆς, θανάτου,
πὼς γρήγορα μὲ τὸν καιρὸ, στὸ γοργοκύλισμά του,
θὰ φέρουμε καὶ μεῖς στερνὸ στολίδι στὴν κορώνᾳ
χρυσὸ δίκεφαλον ἄϊτ' ὃ νὰ λάμπῃ στὸν αἰῶνα!

Ἰω. Πολέμης

Αἱ Διχονοίαι Δὲν Φέρουν Ἐλευθερίαν

Πρὸς ΟΔΥΣΣΕΑ ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΝ

Ἐκ Παρισίων, 17 Ἰουνίου 1824

Υἱὲ τῆς Ἑλλάδος, ἀγαπητὲ καὶ γενναῖε τῆς Ἑλληνικῆς Ἐλευθερίας ὑπέρμαχε, Ὀδυσσεῦ!

Ἡ ἐπιστολή σου, τὴν ὁποίαν ἔλαβα τὴν 7 Ἰουνίου τοῦ παρόντος ἔτους, ἐκατάβρεξε τοὺς γηραλέους ὀφθαλμούς μου μὲ δάκρυα λύπης καὶ χαρᾶς. Χαρᾶς, ὅτι βλέπω τὰ τέκνα τῆς Ἑλλάδος ἀγωνιζόμενα προθύμως ν' ἀναστήσωσι τὴν νεκρωμένην ἀπὸ τὸν τύραννον μητέρα των. Λύπης, ὅτι ὅλα τῆς τὰ τέκνα δὲν ὁμοιάζουν τὸν Ὀδυσσεά, ἀλλ' εὐρίσκονται τινες μεταξὺ σας, οἵτινες δὲν δύνανται νὰ καταλάβωσιν ὅτι αἱ διχονοίαι δὲν θέλουν φέρεῖ ποτὲ τὴν Ἐλευθερίαν ἐκείνην, τὴν ὁποίαν ἐπιθυμεῖ ὅλη ἡ Ἑλλάς.

Φίλε 'Οδυσσεῦ, τὰ κατορθώματα καὶ σοῦ καὶ τῶν ἄλλων ὁμοίων σου κατέστησαν τὴν νέαν 'Ελλάδα ὄχι ὀλιγώτερον θαυμαστήν τῆς παλαιᾶς 'Ελλάδος· σᾶς ἔμεινε τώρα νὰ τὴν καταστήσετε καὶ σεβαστὴν, στολίζοντές τὴν μὲ τὴν παιδείαν, ἥτις ἔχει νὰ φέρῃ τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἀκόλουθον τῆς δικαιοσύνης ὁμόνοιαν καὶ νὰ ἀναγκάσῃ τὰ ἄλλα ἔθνη νὰ σᾶς ἀφήσωσιν ἀνενοχλήτους νὰ ὀργανώσετε τὴν πολιτείαν σας, ὡς εἶναι δίκαιον, ἐσεῖς μόνοι, ἐπειδὴ καὶ σεῖς μόνοι ἐχύσατε αἷματα δι' αὐτήν.

Χωρὶς τὴν ἱεράν ταύτην ὁμόνοιαν, πίστευσε τὸν γηραιὸν πατέρα σου, υἱὲ ἀγαπητῆ (ἐπειδὴ μ' ἔκαμες τὴν τιμὴν νὰ ὀνομασθῇς υἱός μου), ὅτι καὶ ἐὰν παρὰ τὰ ἔως τώρα ἥρωικά σας ἀνδραγαθήματα δεῖξετε ἀκόμη ἥρωικώτερα εἰς τὸ ἐξῆς ἄλλα, μὴν ἐλπίζετε τὴν ὁποίαν ἐπιθυμεῖτε ἀνεξαρτησίαν.

"Ω, Θεέ ! τρέμει καὶ τὸ σῶμα μου καὶ ἡ ψυχὴ συλλογιζομένου τὰ ἐκ τῆς διχονοίας ἐνδεχόμενα. Μετὰ τόσας θυσίας, μετὰ τόσους ἀγῶνας, τοὺς ὁποίους καὶ ὁ Λεωνίδας καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς ἤθελαν θαυμάσει, ἀν' ἐπέστρεψαν εἰς τὸν κόσμον, ν' ἀναγκάσετε μὲ τὴν διχονοίαν σας τοὺς ξένους νὰ ὀργανώσωσι τὴν πολιτείαν σας ! Ἐσεῖς νὰ φυτεύσετε καὶ μὲ τὰ αἷματά σας νὰ ποτίσετε τῆς ἐλευθερίας τὸ δένδρον, καὶ νὰ ἔλθωσιν ἔξωθεν ἄλλοι νὰ σᾶς διδάξωσι πῶς καὶ πότε νὰ γεύεσθε τοὺς καρπούς των ! ! !

Στρατιῶται, Στρατηγοί, Νομοθέται, Κυβερνήται, πάσης τάξεως πολῖται, ὑποφέρετε νὰ πάθῃ τόσῃν καταισχύνῃν ἢ κοινῇ σας μήτηρ, ἢ 'Ελλάς ; Καὶ ποῖαν χάριν ἔχει νὰ σᾶς χρεωστῇ, ὅτι τὴν ἐλευθερώσατε ἀπὸ τοὺς Τούρκους, ἐὰν δὲν καταστήσετε καὶ τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἀνεξάρτητον μὲ τὸν ἱερὸν δεσμὸν τῆς ὁμοιότητος ;

"Ὅσα λέγω, φίλε 'Οδυσσεῦ, περὶ ὁμοιότητος δὲν ἀποβλέπουν κατ' εὐθεΐαν ἐσέ· ἐδειξες μὲ τὴν ἔως τώρα διαγωγὴν σου ὅτι δὲν ἔχεις χρεῖαν ἀπὸ τοιαύτας παραγγελίας. Ἐνδέχεται, ὅμως, νὰ εὐρίσκωνται μεταξὺ σας τινές, ὄχι κακοὶ στρατηγοί, ὄχι κακοὶ πολῖται, ἀλλ' ἄνθρωποι ἀπατημένοι ἀπὸ φαρμακερὰς συμβουλὰς ἐχθρῶν τῆς 'Ελλάδος· ἄνθρωποι νομίζοντες ὅτι, ὅστις κρατεῖ ὅπλα, εἶναι καὶ ἐλεύθερος, εἶναι καὶ δυνατός, εἶναι καὶ ἀσφαλής, διὰ τοῦτο μόνον, ὅτι κρατεῖ ὅπλα.

Πλάνην μεγάλην πλανῶνται οἱ ταλαίπωροι.

Μόνη ἡ δικαιοσύνη φέρει τὴν ἐλευθερίαν, τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἀσφάλειαν· ὅπλα χωρὶς δικαιοσύνην, γίνονται ὅπλα ληστῶν, ζώντων εἰς

καθημερινὸν κίνδυνον νὰ στερηθῶσι τὴν δύναμιν ἀπὸ ἄλλους ληστὰς ἢ καὶ νὰ κολασθῶσιν ὡς λησταὶ ἀπὸ νόμιμον ἐξουσίαν.

Ἡ ἀνδρεία χωρὶς τὴν δικαιοσύνην εἶναι εὐτελὲς προτέρημα· ἡ δικαιοσύνη, ἂν ἐφυλάσσετο ἀπὸ ὅλους, οὐδὲ χρεῖαν ὅλως εἶχε τῆς ἀνδρείας, ὡς ἔλεγεν ὁ ἐνδοξος καὶ μέγας στρατηγὸς Ἀγησίλαος : « Οὐδὲν ἀνδρείας χρῆζομεν, ἐὰν πάντες ὦμεν δίκαιοι ». Καὶ αὐτὴ τοῦ Θεοῦ ἡ παντοδυναμία ἤθελ' εἶσθαι χωρὶς ὄφελος διὰ τοὺς ἀνθρώπους, ἂν δὲν ἦταν ἐνωμένη μὲ τὴν ἀπειρον δικαιοσύνην του.

Ὁ Θεὸς τῶν δυνάμεων, υἱὲ τῆς Ἑλλάδος Ὀδυσσεῦ, νὰ εὐλογήσῃ τὰ ὅπλα σου, διὰ νὰ ἀληθεύσῃ εἰς μὲν ἐσᾶς τὸ « εἰς διώζεται χιλιούς », εἰς δὲ τοὺς ἐχθρούς σας τὸ « γεννηθήτω ἡ ὁδὸς αὐτῶν σκότος καὶ ὀλίσημα, καὶ ἄγγελος Κυρίου καταδιώκων αὐτούς ! ».

Ὁ φίλος καὶ σοῦ καὶ τῆς κοινῆς πατρίδος.

« Ἐπιστολαί », τ. Γ'

Ἀδ. Κοραῆς

Η ΔΙΧΟΝΟΙΑ

Παλληκάρια μου ! οἱ πόλεμοι
γιὰ σᾶς ὅλοι εἶναι χαρὰ
καὶ τὸ γόνα σας δὲν τρέμει
στοὺς κινδύνους ἐμπροστά.

Ἀπ' ἐσᾶς ἀπομακραίνει
κάθε δύναμι ἐχθρική·
ἀλλ' ἀνίκητη μιὰ μένει
πού τὲς δάφνες σᾶς μαδεῖ.

μία, πού, ὅταν ὥσάν λύκοι
ξαναρχόστενε ζεστοὶ
κουρασμένοι ἀπὸ τῆ νίκης,
ἄχ! τὸν νοῦν σᾶς τυραννεῖ.

Ἡ Διχόνοια πού βαστάει
ἓνα σκῆπτρο, ἢ δολερή,
καθενὸς χαμογελάει,
« πὰρ' το » λέγοντας « καὶ σύ ».

Ἐκεῖν τὸ σκῆπτρον ποῦ σᾶς δείχνει
 ἔχει, ἀλήθεια, ὠραία θωριά·
 μὴν τὸ πιάστε, γιατί ρίχνει
 εἰς σὲ δάκρυα θλιβερά.

Ἀπὸ στόμα ὁποῦ φθονάει,
 παλληκάρια, ἄς μὴν ἴπωθῃ
 πῶς τὸ χέρι σας κτυπάει
 τοῦ ἀδελφοῦ τὴν κεφαλή.

Μὴν εἰποῦν στὸ στοχασμό τους
 τὰ ξένα ἔθνη ἀληθινά :
 ἐὰν μισοῦνται ἀνάμεσό τους,
 δὲν τοὺς πρέπει ἐλευθερία.

Ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ « Ὑμνου εἰς τὴν ἐλευθερίαν »

Δ. Σολωμός

καὶ τὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ λαοῦ
ἐκ τῆς ἐκκλησίας τοῦ λαοῦ

ἢ τὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ λαοῦ
ἐκ τῆς ἐκκλησίας τοῦ λαοῦ

ἢ τὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ λαοῦ
ἐκ τῆς ἐκκλησίας τοῦ λαοῦ

ἢ τὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ λαοῦ
ἐκ τῆς ἐκκλησίας τοῦ λαοῦ

ἢ τὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ λαοῦ
ἐκ τῆς ἐκκλησίας τοῦ λαοῦ

ἢ τὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ λαοῦ
ἐκ τῆς ἐκκλησίας τοῦ λαοῦ

ἢ τὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ λαοῦ
ἐκ τῆς ἐκκλησίας τοῦ λαοῦ

ἢ τὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ λαοῦ
ἐκ τῆς ἐκκλησίας τοῦ λαοῦ

ἢ τὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ λαοῦ
ἐκ τῆς ἐκκλησίας τοῦ λαοῦ

ἢ τὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ λαοῦ
ἐκ τῆς ἐκκλησίας τοῦ λαοῦ

ἢ τὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ λαοῦ
ἐκ τῆς ἐκκλησίας τοῦ λαοῦ

ἢ τὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ λαοῦ
ἐκ τῆς ἐκκλησίας τοῦ λαοῦ

ἢ τὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ λαοῦ
ἐκ τῆς ἐκκλησίας τοῦ λαοῦ

ἢ τὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ λαοῦ
ἐκ τῆς ἐκκλησίας τοῦ λαοῦ

ἢ τὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ λαοῦ
ἐκ τῆς ἐκκλησίας τοῦ λαοῦ

ἢ τὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ λαοῦ
ἐκ τῆς ἐκκλησίας τοῦ λαοῦ

ἢ τὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ λαοῦ
ἐκ τῆς ἐκκλησίας τοῦ λαοῦ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
Ι.Τ.Υ.Ε. - ΙΤΕ

ΥΜΝΟΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΣΗΜΑΙΑΝ

Αὐτὸ εἶναι τὸ ἱερὸ πανί, τὸ γαλανὸ καὶ τ' ἄσπρο,
κομματί ἀπ' ἀνοιξιάτικο καὶ ξάστερο οὐρανό,
ποὺ εἶναι λευκὸ σὰν τὸν ἀφρὸ τοῦ κύματος, ποὺ ἀνθίζει
σὲ περιγιάλι ὀλόγλυκο, σὲ πέλαο μακρινό.
Αὐτὸ εἶναι τὸ ἱερὸ πανί, ποῦ, ὅταν περνᾷ μπροστά μας,
ὕγραίνονται τὰ βλέφαρα καὶ σπαρταρᾷ ἡ καρδιά μας.

Δὲν εἶναι ἡ αὔρα, ποὺ ἔρχεται γλυκὰ νὰ τὸ χαϊδέψῃ,
δὲν τ' ἀνεμίζει πρόσχαρα ἡ αὔρα ἡ σιγανή,
εἶναι μιὰ ἀθάνατη πνοή, ποὺ ὁρμάει νὰ ζωντανέψῃ
μὲ ἀνατριχίλα ἀνέκφραστη τὸ δίχρωμο πανί.
Τὸ πῆρε κάποια μάγισσα καὶ τό 'καμε χλαμύδα
καὶ ζῇ σ' αὐτὸ καὶ πάλλεται ὀλόκληρη ἡ Πατρίδα.

Εἶναι ἡ Σημαία! Τὴ βλόγησαν παπᾶδες μ' ἄσπρα γένεια
μέσ' στῆς σκλαβιάς τὸ τρίσβαθο κι ἀπόκρυφο σχολεῖο,
ἐκλαψαν μάτια καὶ καρδιές ἐπάνω της, κι οἱ κόρες
τῇ νύχτα τὴν ὑφαίνανε κρυφὰ στὸν ἀργαλεῖο.
Σὰ βόρειο σέλας ἄστραψε στὴ Λαύρα μιὰν ἡμέρα
κι ἀπλώθηκε ὡς τὸν ἔβδομο οὐρανὸ κι ἀκόμη πέρα.

« Διάπλασις τῶν Παίδων » 1917

Στέφ. Δάφνης

ΑΥΤΟ ΗΤΟ ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΤΟΥ 1940 - 1941

Οὐδέποτε εἶδον τοιαύτην ἀπόφασιν, τοιαύτην αὐθόρμητον καὶ φυσικὴν πειθαρχίαν καὶ τοιαύτην καρτερικότητα. Καὶ ἦτο τότε, ὅταν ἓνας ἐκ τῶν Ἑλλήνων ἀξιωματικῶν, ὁ ὁποῖος διοικοῦσεν ἓνα φρούριον εἰς τὸ Μακεδονικὸν μέτωπον, ἐκάλεσε τοὺς τριακοσίους ἀ ν ο μ ο ι ο - γ ε ν ε ῖ ς ἄνδρας του καὶ τοὺς εἶπεν :

— Οἱ Γερμανοὶ εὐρίσκονται ἐπάνω εἰς τοὺς λόφους πρὸς βορρᾶν. Πιθανὸν ἐντὸς ὀλίγου νὰ ἐπιτεθοῦν ἐναντίον τοῦ φρουρίου μας. Πόσοι ἀπὸ σᾶς εἰσθε ἐγγαμοὶ ;

Ἐνενήκοντα περίπου ὕψωσαν τὰς χεῖρας των.

Ἀπὸ αὐτὴν τὴν στιγμήν δίδω εἰς ὅλους τοὺς ἐγγάμους δίμηνον ἄδειαν ἀπουσίας, ἐὰν τὴν ἐπιθυμοῦν, καὶ θὰ τοὺς ἀναπληρώσω μὲ ὅσους εἶναι ἄγαμοι. Πόσοι ἀπὸ σᾶς ἐπιθυμεῖτε νὰ πάρετε ἄδειαν ;

Ο ὕδεις ἀπήντησε, καὶ ο ὕδεις ἐδέχθη νὰ λάβῃ ἄδειαν.

Βραδύτερον τὸ φρούριον ὑπέστη ἐπίθεσιν. Οἱ Γερμανοὶ τὸ προσέβαλλαν ἀδιαλείπτως καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν ὑπερασπιστῶν τοῦ ἐφορεύθησαν. Ἀλλὰ τὸ φρούριον δὲν ἔπεσεν. Οἱ Γερμανοὶ εἰσῆλθασαν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ κανέν σχεδὸν ἀπὸ τὰ Ἑλληνικὰ φρούρια δὲν ἐκυριεύθη.

Αὐτὸ ἦτο τὸ πνεῦμα τῶν Ἑλλήνων, ἓνα πνεῦμα, τὸ ὁποῖον εἶναι δύσκολον ν' ἀναλυθῇ καὶ δύσκολον νὰ ἐξηγηθῇ. Γενικῶς, ὅμως, οἱ Ἕλληνες ὅλοι μετεῖχον τῆς παραδόξου καὶ ὑπερόχου ταύτης ἀποφασιστικότητος. Καὶ ἦτο αὕτη τὸ πλεόν ἐμψυχωτικὸν πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον ἐγνώρισα μέχρι τοῦδε.

Στάνλεϋ Κάσσον

Ἀπεσταλμένος ἀγγλικῆς ἐφημερίδος
εἰς τὸ Ἑλληνικὸν μέτωπον

ΟΙ ΝΕΟΙ ΤΡΙΑΚΟΣΙΟΙ

Τὸ ἀνακοινωθὲν ἔλεγεν : « Ἡμετέρα πυροβολαρχία ἔβαλε τὴν πρωϊαν σήμερον ἀπὸ προκεχωρημένης θέσεως ἐπιτυχέστατα κατὰ τῶν βουλγαρικῶν θέσεων ».

Ἀθόρυβα, σιωπηλὰ, τεχνικὰ ἡ πυροβολαρχία προχωρεῖ μέσα ἀπὸ τὶς χαράδρες. Περνᾷ ἀπὸ τὰ χαρακώματα τῆς πρώτης γραμμῆς· καὶ οἱ ἄγρυπνοι φαντάροι, ποὺ φρουροῦν ἐκεῖ μὲ τὸ ὄπλον στὸ χέρι, ἀνταλλάσσουν μιὰ βουβή, θερμὴ χειραψία μὲ τοὺς ἀδελφούς πυροβολητάς.

Τώρα ἡ πυροβολαρχία μας προχωρεῖ ἐπὶ τοῦ ἀδεσπότου ἐδάφους, ποὺ χωρίζει τὶς δυὸ ἀντίπαλες γραμμές. Βῆμα πρὸς βῆμα, γιὰ νὰ μὴν ἀκουσθοῦν τὰ πατήματα. Γύρο βαθεῖα σιγή. Μόνον τὸ μονότονον τραγούδι τοῦ τριζονιοῦ, ποὺ μοιάζει σὰν ἓνας ὕμνος πρὸς τὴν σιωπὴν, καὶ κάπου κάπου, σὰν ἓνα μακρινὸ γαύγισμα σκυλιοῦ, ὁ ὑπόκωφος κρότος τοῦ βαρέος πυροβολικοῦ μας...

Θὰ εἶναι τρεῖς ἡ ὥρα, ὅταν ἡ πυροβολαρχία μας φθάνει στὸ σημεῖον ποὺ τῆς εἶχεν ὀρίσῃ. Οἱ ἀξιωματικοὶ δίδουν ψιθυριστὰ σχεδὸν τὰς διαταγὰς των. Τὰ κανόνια τοποθετοῦνται εἰς τάξιν μάχης κατὰ μῆκος τῆς χαράδρας. Γρήγορα γρήγορα οἱ ἄνδρες ἐτοιμάζουν ἓνα πρό-

χειρο «καμουφλάζ» επάνω από τὰ κανόνια μὲ μερικά χαμόκλαδα. Ἐπειτα κάθονται ὅλοι χάμω ἀκίνητοι καὶ περιμένουν ἀνυπομόνας τὴν ὥρα.

Δὲν ἀργεῖ! Οἱ κορυφογραμμὲς τοῦ σκοτεινοῦ ὄγκου τοῦ Παγγαίου ἀρχίζουν νὰ διαγράφονται επάνω στὸν ὀλιγώτερο μαῦρον ὀρίζοντα. Καὶ σιγὰ σιγὰ ὁ ὀρίζων αὐτὸς παίρνει ἀνοικτότερες ἀποχρώσεις.

Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν οἱ ἀξιωματικοὶ βγάζουν τὰ ρολόγια των. Τὰ συννεφάκια επάνω ἀπὸ τὸ βουνὸ γίνονται κρέμ, ἔπειτα κίτρινα, ἔπειτα πορτοκαλιά, ἔπειτα πορφυρᾶ.

Ἡ χαραυγὴ ἐξύπνησε τοὺς πτερωτοὺς κατοίκους τοῦ κάμπου. Τὸ παιδρὸ τραγοῦδι τοὺς ἀντηχεῖ σὰν ἓνα ὠραῖον ἑωθινὸ.

Καὶ τώρα μία κατακόκκινη φωτεινὴ γλῶσσα ξεπροβάλλει επάνω ἀπὸ τὸ Παγγαῖον. Ὁ ἥλιος! Εἶναι 5 καὶ 25'. Ἀκόμη ὀλίγα λεπτά...

Ἐξαφνα τὴν γαλήνην τοῦ κάμπου διακόπτει ἀπότομα ἡ ὁμοβροντία τῶν κανονιῶν μας. Καὶ ἀμέσως κατόπιν ἄλλη. Καὶ ἔπειτα ἄλλη. Ἀλλεπάλληλοι αἱ ὁμοβροντίαι ξυπνοῦν τὴν κοιμισμένη ἡχὴ τῆς κοιλάδος. Καὶ ἔρχεται ἀδύνατη, σβησμένη ἡ ἀντήχησις ἀπὸ πέρα, ἀπὸ τὴν σκλαβωμένη γῆ τῶν Σερρῶν, σὰν μία ἀπηλπισμένη ἱκεσία πρὸς τοὺς ἐλευθερωτάς της, σὰν ἓνα πνιγμένο «ἐλάτε, παιδιά, ἐλάτε»!

Κρατεῖ μιὰμιση ὥρα ὁ βομβαρδισμός. Ρίχνει ἡ πυροβολαρχία μας επάνω ἀπὸ 300 βλήματα. Καὶ ὁ παρατηρητὴς ἀπὸ τὴν ὑψηλὴν του θέσιν ἀναφέρει :

« Πανικὸς εἰς τὰ βουλγαρικὰ χαρακώματα. Αἱ ὀβίδες μας πέφτουν σχεδὸν πάντοτε εἰς τὰ χαρακώματά των. Οἱ Βούλγαροι τρέχουν ἄσκοπα ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, σὰν ξαφνιασμένες μέλισσες κυψέλης ».

Οἱ πυροβοληταὶ μας ρίχνουν ἀκούραστοι. Μεγάλαι σταγόνες ἰδρώτος βρέχουν τὰ ἡλιοκαμένα πρόσωπά των... Ἀλλ' ἰδοὺ ἐπὶ τέλους καὶ τὸ βουλγαρικὸν πυροβολικόν. Ἀπὸ τρεῖς διευθύνσεις οἱ Βούλγαροι κτυποῦν τοὺς ἰδικούς μας.

Δυὸ γερμανικὰ ἀεροπλάνα μὲ τὸν μαῦρο σταυρὸ στὰ πτερύγιά των σὴνώνονται καὶ ἔρχονται νὰ ἐπισημάνουν τὴν θέσιν τῆς πυροβολαρχίας. Εὐτυχῶς, ὅμως, τὰ κανόνια εἶναι σχετικῶς καλὰ καμουφλαρισμένα· καὶ οἱ ἀεροπόροι δὲν ἤμποροῦν νὰ σημειώσουν ἀκριβῶς τὴν θέσιν των.

Ἐν τούτοις αἱ ἐχθρικοὶ ὀβίδες ἀρχίζουν νὰ σπάζουν γύρω ἀπὸ τὴν

χαράδρα καὶ ὑψώνουν θεόρατα σύννεφα σκόνης. Πέντε βουλγαρικοὶ πυροβολαρχίαι, βαρέος καὶ πεδινοῦ πυροβολικοῦ, ἔχουν τώρα συγκεντρῶσει τὸ πῦρ των ἐναντίον τῆς θέσεως, τὴν ὁποῖαν τοὺς ὑπέδειξαν τὰ γερμανικὰ ἀεροπλάνα μὲ τὸν ἀσύρματόν τους.

Ὁ διοικητὴς τῆς μοίρας διατάσσει τότε τοὺς ἄνδρας του νὰ ἀφήσουν τὰ κανόνια καὶ νὰ πᾶνε νὰ κρυφθοῦν σὲ μιὰ συστάδα θάμνων λίγο πρὶς πίσω. Κανείς, ὅμως, δὲν ὑπακούει.

— Ἐσεῖς γιατί δὲν φεύγετε, κύριε μοίραρχε; ἐρωτᾷ ἓνας πυροβολητής.

— Ἐγώ, παιδί μου, δὲν μπορῶ ν' ἀφήσω τὰ κανόνια μου.

— Τότε γιατί νὰ τ' ἀφήσωμεν ἐμεῖς, κύριε μοίραρχε; Ἐδῶ θὰ μείνωμε!

Καί, σὰν ἄλλοι τριακόσιοι τῶν Θερμοπυλῶν, οἱ γενναῖοι αὐτοὶ πυροβοληταὶ μένουν ἀπτόητοι στὰς θέσεις των, ἐνῶ αἱ βουλγαρικοὶ ὀβίδες βουίζουν γύρω τους.

Ἐνα θραῦσμα ὀβίδος πληγώνει τὸν ἀρχισκοπευτὴν δεκανέα Πατσῶν Νικ. κάτω ἀπὸ τὸ μάτι. Ὁ μοίραρχος διατάσσει τοὺς νοσοκόμους νὰ τὸν πᾶνε πίσω καὶ νὰ τὸν περιποιηθοῦν. Ὁ γενναῖος, ὅμως, Λαρισινὸς ἀρνεῖται :

— Θὰ μείνω στὴ θέσι μου, κύριε μοίραρχε.

Δὲν ἀφήνει καὶ οὕτε νὰ ἐπιδέσουν τὸ τραῦμα του, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ρέει ἀφθονον τὸ αἷμα. Ἀρκεῖται μόνον νὰ τὸ ἀλείψῃ μόνος του μὲ λῆγο ἰώδιον. Καὶ μένει στὴν θέσιν του.

Ἐνα ἄλλο θραῦσμα πληγώνει σοβαρῶς στὸ στῆθος τὸν ἀνθυπίατρον Κωστάκη καὶ τέσσαρας πυροβολητὰς καὶ φέρνει κάποια μικρὴ βλάβη σ' ἓνα κανόνι.

Ὁ ἀνθυπίατρος ἐπιβλέπει μόνος του τὴν ἐπίδεσιν τῶν τραυματιῶν καὶ ἔπειτα ἀφήνει τοὺς νοσοκόμους νὰ τὸν μεταφέρουν, σχεδὸν ἀναίσθητον πιά, πρὸς τὰ ὀπίσω.

Ὁλην τὴν ἡμέραν οἱ γενναῖοι μας ἀπτόητοι, γαλήνιοι, μειδιῶντες, ἀστενεύοντες ἐμειναν στὰς θέσεις των, χωρὶς εὐτυχῶς νὰ ὑποστοῦν καμμίαν ἄλλην ἀπώλειαν ἢ ζημίαν. Καὶ μόνον κατὰ τὰς 9 τὸ βράδυ ἡ πυροβολαρχία, σύμφωνα μὲ τὰς διαταγὰς ποὺ εἶχεν, ἐμπῆκεν εἰς τάξιν πορείας καὶ ἤσυχα ἤσυχα, σὰν νὰ ἐπέστρεφεν ἀπὸ γυμνάσια, ἐγύρισε πίσω στὴν θέσιν τῆς. Ἡ γενναία πυροβολαρχία ἐγράφη μὲ ἄσβεστα γράμματα στὴν ἐθνικὴ βίβλον τῶν ἀφανῶν ἡρώων.

Η ΝΙΚΗ

Ἐδῶ στὸ Ἑλληνικὸ τὸ χῶμα,
τὸ στοιχειωμένο κι ἱερό,
ποὺ τὸ ἴδιο χῶμα μένει ἀκόμα
ἀπ' τὸν ἀρχαῖο τὸν καιρό,

στὸ χῶμα τοῦτο πάντα ἀνθοῦνε
κι ἔχουν ἀθάνατη ζωὴ
καὶ μᾶς θαμπώνουν, μᾶς μεθοῦνε
νεραίδες, ἥρωες, θεοί.

Ἐδῶ στὸ Ἑλληνικὸ τὸ χῶμα,
τὸ στοιχειωμένο κι ἱερό,
ποὺ τὸ ἴδιο χῶμα μένει ἀκόμα
ἀπ' τὸν ἀρχαῖο τὸν καιρό,

εἶδα τὴ Νίκη τὴ μεγάλη,
τὴ Νίκη τὴν παντοτινὴ,
τὴν εἶδα ἐμπρός μου νὰ προβάλλῃ
μὲ φορεσιὰ ὁλοφωτεινὴ.

Κ. Παλαμάς

Η ΓΑΛΑΝΟΛΕΥΚΗ ΣΤΑ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ

...Νωρίς τὸ πρωὶ ξεκίνησε ἡ «Ὀλγα» γιὰ τὸ ταξίδι πρὸς τὴν Λέρο. Σύμφωνα μὲ τὶς διαταγὲς τοῦ Ναυαρχείου ἔπρεπε νὰ ὑπολογίσῃ ἔτσι τὴν ἐκκίνησιν καὶ τὴν ταχύτητά της κατὰ τὸν πλοῦν, ὥστε νὰ βρεθῇ κοντὰ στὰ ἀνατολικά παράλια τῆς Κρήτης κατὰ τὸ σούρουπο. Ἀπὸ κεῖ καὶ πέρα ἀρχίζειν ἡ πιὸ ἐπικίνδυνη διαδρομὴ, μέσα σὲ μιὰ περιοχὴ, ὅπου κυριαρχοῦσαν ἀπόλυτα τὰ γερμανικὰ ἀεροπλάνα, αἱ τορπιλλάκατοι καὶ τὰ ὑποβρύχια, καὶ ὅπου ὁ κίνδυνος караδοκοῦσε σὲ κάθε μίλλι.

Ἀρχίζει νὰ πέφτῃ τὸ σκοτάδι, ὅταν ἀντίκρυσαν ἀπὸ μακριὰ τὰ βουνὰ τῆς Κρήτης. Ὅσοι ναῦτες δὲν εἶχαν ὑπηρεσίαν, ἀνέβηκαν νὰ δοῦν,

για μιὰ στιγμή ἔστω, τὸ θέαμα αὐτό. Βαθειὰ συγκίνησις τοὺς συνεῖχεν ὅλους. Ἦταν ἡ πρώτη φορά, ἔπειτα ἀπὸ χρόνια ὀλόκληρα ἑκπατρισμοῦ καὶ σκληροῦ ἀγῶνος, ποὺ ἀντίκρυζαν ἑλληνικὰ βουνά. Καὶ ξυπνοῦσε μέσα των αὐτὸ τὸ θέαμα τόσους πόθους, τόσες νοσταλγίες! Ἀλλὰ τὸ σκοτάδι ἔπεσε πολὺ γρήγορα καὶ ἔκρυπεν ἐντελῶς ἀπὸ τὰ μάτια των τὰ ἑλληνικὰ βουνά. Τὸ ἴδιο, ὅμως, σκοτάδι ἐβοήθησε τὴν «Βασίλισσα Ὀλγα» καὶ τὸ ἀγγλικὸν ἀντιτορπιλικὸν «Ἰντρέπιντ», ποὺ τὴν συνώδευσεν μὲ ἀνάλαφρο φορτίο, νὰ περάσουν χωρὶς ἀπενγκαῖο τὰ τόσον ἐπικίνδυνα νερὰ τοῦ Αἰγαίου, νὰ διαφύγουν τὴν ἀγρυπνὴν προσοχὴ τῶν Γερμανῶν καὶ νὰ φθάσουν στὸ λιμάνι τῆς Λέρου.

Γιὰ πρώτη φορά, ἔπειτα ἀπὸ δύομιση χρόνια, ἡ «Ὀλγα» ἦταν πάλι σὲ ἑλληνικὸ λιμάνι. Ἐβλεπαν γυμνοὺς λόφους μὲ τίς χαρακτηριστικώτατες ἑλληνικὰς γραμμές, ὥραϊα καταπράσινα περιβόλια, ποὺ τοὺς ἐθύμιζαν τὴν Αἴγινα καὶ τὸν Πόρο. σπιτάκια ὀλόασπρα μὲ τὴν ἑλληνικὴ νησιώτικη ἀρχιτεκτονικὴ, ποὺ δὲνμποροῦσαν ν' ἁλλοιώσουν οἱ ἀτέλειωτες ἰταλικὰς ἀποθῆκες καὶ τὰ ἄλλα πολυάριθμα στρατιωτικὰ κτίρια. Καὶ ἔπειτα ἤξεραν ὅτι εἶναι στὰ Δωδεκάνησα, τὰ ἀξέχαστα καὶ πολυαγαπημένα ἑλληνικὰ νησιά, ποὺ τόσον καιρὸ περίμεναν μάταια τὴν ἀπελευθέρωσίν των. Καὶ κανεὶς ἀπὸ τοὺς ναυτικούς αὐτοὺς, ποὺ ἤξεραν τώρα ὅτι οἱ ἀγαπημένοι των στὰ ἄλλα ἑλληνικὰ νησιά καὶ ἑλληνικὰ ἀκρογιάλια τραβοῦσαν τὰ βασανιστήρια τῆς σκλαβιάς, δὲνμποροῦσε νὰ κρύψῃ τὴν συγκίνησίν του μπροστὰ στὸ θέαμα καὶ τίς σκέψεις αὐτές.

Ἡ Λέρος εἶχε καταληφθῇ δυὸ μέρες νωρίτερα ἀπὸ τοὺς «κομμάντες», Ἕλληνες καὶ Ἀγγλους, ποὺ μετέφεραν οἱ ἀτρόμητες «ἡμιολίες». Ἡ «Ὀλγα» μαζί μὲ τὸ «Ἰντρέπιντ» ἦταν τὰ πρῶτα καθαυτὸ πολεμικὰ τῶν Συμμάχων, ποὺ ἤρχοντο νὰ στεριώσουν τὴν κατοχὴ αὐτῇ, τόσον ἐπισφαλῇ καὶ ἀνεπαρκῇ, ἀλλοίμονον!

Λίγοι, ἐλάχιστοι ἦταν οἱ κάτοικοι, ποὺ εἶχαν ἀπομείνει ἀπὸ τοὺς ἀμείλικτους διωγμοὺς στὸ νησί. Κι αὐτοὶ ἦταν τόσο φοβισμένοι ἀπὸ τὴν τρομοκρατίαν δεκαετιῶν ὀλοκλήρων, εἶχαν τόσην ἀγωνίαν, ὅτι θὰ διαλυθῇ γρήγορα τὸ ἀπίστευτον ὄνειρο ποὺ ἔβλεπαν τώρα, ὥστε νὰ μὴν τολμοῦν νὰ ἐκδηλώσουν ἀκόμα τὴν χαρὰ καὶ τὸν ἐνθουσιασμόν των.

Δυὸ παιδάκια πλησίασαν μόνον μὲ μιὰ βαρκούλα καὶ μὲ καθαρὰ, περιποιημένα ἑλληνικὰ ἐζήτησαν ἀπὸ τὸν ἀξιωματικόν, ποὺ ἦταν κοντὰ στὴ σκάλα, νὰ τοὺς δώσῃ τὴν ἄδεια νὰ ἀνέβουν στὸ καράβι. Ἐτρεμαν ἀπὸ τὴν συγκίνησιν τὰ παιδάκια αὐτά, ποὺ εἶχαν γεννηθῇ μέσα στὴν

ιταλική τρομοκρατία, πού δὲν εἶχαν ποτὲ δεῖ τὴ Γ α λ α ν ό λ ε υ κ η νὰ κυματίζει ἐλεύθερα στὸν ἀέρα, πού μόνο ἀπὸ τὸν παπποῦ καὶ τὴ γιαγιά των θὰ εἶχαν ἀκούσει γιὰ τὴν μακρινὴ Πατρίδα, πού δὲν τοὺς ἐξέχασε ποτὲ καὶ θὰ ἐφθανε μιὰ ἡμέρα νὰ τοὺς ἐλευθερώσῃ.

Σὰν ὑπνωτισμένα ἀπὸ τὸ θέαμα, πού ἐβλεπαν ἐμπρὸς των, ἐπροχώρησαν πρὸς τὸν μικρὸν ἱστόν, ὅπου ἐκυμάτιζεν ἡ σημαία τῆς «'Ὀλγας». Ἐγονάτισαν πρῶτα, ἔμειναν κάμποσιν ὥρα, σὰν νὰ ἔκαναν τὴν προσευχή των καί, ἀφοῦ σηκώθηκαν, ἔπιασαν τὴν ἄκρην τῆς σημαίας καὶ τὴν ἔφεραν εὐλαβικὰ στὰ χεῖλιν των. Ἀπὸ τὰ μάτια τῶν ναυτῶν καὶ τῶν ἀξιωματικῶν τῆς «'Ὀλγας», πού τὰ παρακολουθοῦσαν, μάτια πού εἶχαν ἀντιμετωπίσει ἀδίστακτα τόσους κινδύνους καὶ τόση φρίκη, τὰ δάκρυα ἀργοκύλησαν γιὰ — πρῶτῃ φορὰ — ἐπάνω στὰ ἡλιοκαμένα μάγουλα.

Δὲν εἶπαν τίποτ' ἄλλο τὰ δυὸ παιδάκια. Ἐφίλησαν μόνο τὸ χέρι τοῦ ἀξιωματικοῦ, πού τοὺς εἶχεν ἐπιτρέψει νὰ ἀνέβουν, καὶ κατέβηκαν πάλι στὴν βαρκούλα των...

« Βασίλισσα "Ὀλγα" »

Ἀχ. Κύρου

ΣΤΗ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟ

Μὲ τίς φωνὲς τῶν ἀηδονιῶν καὶ τίς ἀνάσες τῶν ἀνθιῶν
τὸ πλέκει ὁ Μάης μῆνας
τὸ πολυκέλαδο ἄγγελμα, τὸ εὐωδιασμένο μήνυμα
στοὺς κήπους τῆς Ἀθήνας.

Τ' ἀκοῦς, κυρούλα τῶν κυρῶν ; Τ' ἀκοῦς, μητέρα Ἑλλάδα μας ;
ἔλα καὶ πάλι ὀρθώσου
καὶ βάλε τὰ λαμπριάτικα τὰ ρούχα σου, γιὰ νὰ δεχτῇς
τὴ Δωδεκάνησόν σου.

Εἶναι κι αὐτὴ ἀπ' τίς πιὸ ἀκριβὲς τίς κόρες σου. Στὰ σίδερα
δεμένη σκλάβα αἰῶνες,
ἀπὸ τὸ πικροπότηρο τῶν θυσιῶν ἐρροῦφῃζε
καὶ τίς στερνὲς σταγόνες.

Μὰ οἱ τύραννοι δὲν μπόρεσαν τὸ αἷμα τῆς νὰ μολέψουνε
κι Ἑλληνοπούλα ἐστάθη
ἀμόλευτη, ἄσπιλη, λευκὴ μέσα στῆς πολυκύμαντης
τῆς Ἱστορίας τὰ βάθη.

Κι ἔρχεται τώρα ! Κι ἔρχονται μαζί τῆς ὅλες οἱ χαρές,
μαζί τῆς ὅλοι οἱ πόθοι!...

Ἄχ, τέτοια, ἀλήθεια, Πασχαλιά, ἄχ, τέτοια, ἀλήθεια, Ἀνάστασι
κάθε καρδιά τὴ νοιώθει.

« Δωδεκάνησος » 1945

Σωτ. Σκέπης

Ο ΠΝΙΓΜΟΣ ΤΟΥ ΚΟΡΔΗ

(Ἡ 5η Μεραρχία ὑπὸ τὸν συνταγματάρχην Ματθαίοπουλον κατὰ τὸν Βαλκανοτουρκικὸν πόλεμον. τὸν Ὀκτώβριον 1912, ἀφοῦ ἔδωκε νικηφόρον μάχην πρὸς τοὺς Τούρκους εἰς Λαζαράδες, κατήρχητο πρὸς τὸν Ἀλιάκμονα, ἵνα ζεύξῃ τοῦτον καὶ βαδίσῃ πρὸς τὴν Κοζάνην, διὰ ν' ἀνακόψῃ τοῦ ἐχθροῦ τὴν ὑποχώρησιν ἢ παρεμποδίσῃ ἐπίθελαι ἐχθρῶν ἐκ Σόροβιτς κατερχομένων δυνάμεων).

Ὅλιγον μετὰ τὸ μεσημέρι διετάχθησαν τὰ σώματα νὰ προχωρήσουν πρὸς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ, ἀφοῦ εἶχεν, ἐννοεῖται, προηγηθῇ τὸ μηχανικὸν τῆς μεραρχίας καὶ ἀπεπειράτο τὴν ζεύξιν. Ἡ γέφυρα ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ ἀκριβῶς εἰς κάποιον πόρον εὐρισκόμενον ἐκεῖθεν τοῦ χωρίου Λαζαράδες.

Πρὸ τοῦ πόρου ὑπάρχει μιὰ γραφικωτάτη κοιλάς μὲ δάσος ἀπὸ υπερύψηλα δένδρα, τοὺς κορμούς τῶν ὁποίων, ὅταν ἐφθάσαμεν ἐκεῖ, ἐθέριζαν οἱ πελέκεις τῶν γεφυροποιῶν καὶ τὰ κτυπήματά των ἀντηχοῦσαν ρυθμικὰ καὶ μονότονα.

Οἱ ὀλίγοι ἀξιωματικοὶ καὶ ὀπλίται, οἱ ὅποιοι εὐρίσκοντο εἰς τὴν ὄχθην, ἦσαν ἐκτάκτως συγκεκινημένοι. Πρὸ δύο λεπτῶν εἶχε πνιγῇ ἐμπρὸς εἰς τὰ μάτια των μαζί μὲ τρεῖς ἱππεῖς ὁ ἀνθυπίαρχος Κορδῆς, ἓνας πρόθυμος καὶ θαρραλέος ἀξιωματικός, χωρὶς νὰ ἠμπορέσουν νὰ τοῦ δώσουν τὴν παραμικροτέραν βοήθειαν. Ὁ Κορδῆς τὴν προηγούμενην νύκτα, ἐπιχειρῶν τολμηρὰν ἀναγνώρισιν, εἶχε διαβῇ ἐφιππος

τὸν πόρον, ἐκεῖ ἀκριβῶς, ὅπου ἐπρόκειτο νὰ κάμουν τὴν γέφυραν. Ἦθελε λοιπὸν νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν ἀναγνώρισιν καὶ τὴν ἐπομένην. Δὲν εἶχεν ἀντιληφθῇ τὸ γεγονὸς ὅτι ἀπὸ τὴν ραγδαίαν βροχὴν ἐνὸς ὁλοκληροῦ ἡμερονυκτίου εἶχε πλημμυρίσει ὁ ποταμός, εἶχε φουσκώσει, καὶ ὁ πόρος δὲν ἦτο πλέον βατός.

Πραγματικῶς ἡ περίφημος Βίστριτσα, τὴν ὁποίαν εἶχαμεν ἐμπρός μας, ἦτο πολὺ ὠργισμένη. Τὰ νερά της, δικαιολογοῦντα τελείως τ' ὄνομα Καρὰ-σοῦ — μαῦρα νερά —, τὸ ὅποιον τῆς ἔδωσαν οἱ Τοῦρκοι, ἐκόχλαζαν καὶ ἐβούιζαν μέσα εἰς τὴν πλατεῖαν τεναγώδη κοίτην, ὥσάν μυριάδες τεράστια φίδια, ποὺ φεύγουν ἀκράττητα, κυνηγημένα, δὲν γνωρίζω ἀπὸ ποῖον μυθολογικὸν ἥρωα. Ματαίως οἱ χωρικοὶ καὶ οἱ συνάδελφοί του συνέστησαν ἐπανειλημμένως εἰς τὸν Κορδῆν νὰ προσέξῃ. Ἐσπηρούνισε τὸ ἄλογόν του καὶ ἐρρίφθῃ εἰς τὸν ποταμόν. Ἐκεῖ εἰς τὸν πόρον, ὅπου ἡ κοίτη γίνεται ὀλιγώτερον βαθεῖα καὶ εἶναι στρωμένη μὲ χαλίκια μεγάλα καὶ βράχους, τὰ φίδια ὑψώνονται, συστρέφονται. Γίνεται δίνη. Μόλις ὁ ἀνθυπίλαρχος ἐπλησίασεν ἐκεῖ, αὐτὰ τὰ φίδια τὸν ἔζωσαν, τὸν περιεκύκλωσαν, τὸν ἤρπασαν ἀπὸ τὴν σέλαν τοῦ ἀλόγου του καὶ τὸν ἐρρούφησαν. Ἀπὸ τὴν ὄχθην δὲν ἐπρόφθασαν νὰ ἰδοῦν παρὰ μόνον τὰ χέρια του, ποὺ ἐπάλαισαν δι' ὀλίγα λεπτά.

Τὸ ἄλογον μὲ τὸν τράχηλον καμαρωτόν, τὰ ρουθούνια κατακόκκινα, τὴν χαίτην ἀνεμιστὴν προσπαθοῦσε νὰ δαμάσῃ τὴν ὄρμην τοῦ νεροῦ. Ἐβγαζε διὰ μίαν στιγμὴν τὰ ποδάρια του ἀπὸ τὸν ποταμόν, ἐχρεμέτιζεν, ἐρρουθούνιζε καὶ προχωροῦσε μὲ αἰφνίδια κυλίματα ὥσάν τὸ δελφίνι, μέχρις οὗ ἔφθασεν εἰς τὴν ἄλλην ὄχθην. Οἱ ἀξιωματικοὶ καὶ στρατιῶται ἔμειναν δι' ὀλίγα λεπτά σάν ἀπολιθωμένοι. Δὲν ἤθελαν νὰ πιστεῦουν ὅτι ἐχάθῃ ἓνα παλληκάρι ἔτσι γρήγορα, εἰς μίαν στιγμὴν!

Σπ. Μελάς

ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΕΔΩ Η ΠΑΤΡΙΔΑ ΜΑΣ

Δὲν εἶναι ἐδῶ ἡ Πατρίδα μας,
μὰ φτάνει πέρα ὡς πέρα,
ποὺ κλαῖν' οἱ σκλάβοι ἄδερφοί
στὸ σκλαβωμένο ἀγέρα.

Δέν εἶναι ἐδῶ ἡ Πατρίδα μας,
φτάνει μακριά καί γύρα,
ὡς τῇ μεγάλη ἐκκλησιά
μέ τήν κλεισμένη θύρα.

Δέν εἶναι ἐδῶ ἡ Πατρίδα μας,
μά φτάνει πέρα ὡς πέρα,
πού τὸ σπαθί μας κι ὁ σταυρός
θὰ φτάσουνε μιά μέρα !

Κ. Μάνος

ΠΡΟΣ ΤΟ ΜΕΤΩΠΟΝ

Ἡ ἀμαξοστοιχία πλήρης πυροβολητῶν ἐξεκίνησεν ἀργά ἀργά ἀπὸ τὸν ἐν Ἀθήναις σταθμὸν τοῦ σιδηροδρόμου Λαρίσης καί, ἀφήνοντας ὀπίσω τῆς πυκνᾶ σύννεφα μολυβένιου καπνοῦ, ἐχύθη ὡς πελώριος ὄφης πρὸς τοὺς Μύλους Ἀττικῆς.

Ἐπροχωροῦσε θορυβωδῶς μέσα ἀπὸ τὴν μικρὰν λαϊκὴν συνοικίαν, ἡ ὁποία εἶχε παρατάξει λευκοὺς οἰκίσκους δεξιά καὶ ἀριστερὰ τῆς γραμμῆς. Εἰς ἐν ὕψωμα γυναῖκες συγκεντρωμέναι ἐφαίνοντο, ὅτι προσεπάθουν νὰ συλλάβουν τὰς φυσιογνωμίας τῶν στρατιωτῶν. Ἐκεῖνοι κρεμασμένοι εἰς τὰ παράθυρα ἔσειον τὰ πηλήκιά των, ἐνῶ ἀπὸ τὸ ὕψωμα μερικὰ ἄσπρα μανδύλια ἐκινήθησαν σπασμωδικά. Μία βροντώδης ζητωκραυγὴ ἠκούσθη ἀπὸ τὰ βαγόνια τῶν στρατιωτῶν, ἐνῶ ἀπὸ τὸ ὕψωμα μία εὐχὴ ἐσκέπασε τὸν θόρυβον τοῦ σιδηροδρόμου :

— Στὸ καλὸ !...

Ἡ πόλις ἐχάνετο ἤδη ὀπίσω μας. Ἐπὶ τέλους ἡ ἀτμομηχανὴ ὤρμησεν εἰς τὸν στενὸν λαιμὸν τῆς Πάρνηθος καὶ αἱ Ἀθῆναι δὲν ἐφαίνοντο πλέον. Γύρο μου ἐβομβοῦσεν ὁ εὐθυμος θόρυβος τῶν στρατιωτῶν. Ἐκλείσα τὰ μάτια μου. Εἶναι καὶ αὐτὸ εἰς τρόπον νὰ μὴ ἀκούῃ κανεὶς. Ἀλλὰ πρὸ πάντων αὐτὸ εἶναι εἰς τρόπον νὰ συγκεντρωθῇ κανεὶς εἰς τὸν ἑαυτὸν του, νὰ μείνῃ μόνος του μέ τὰς σκέψεις του.

Καὶ ἐσκεπτόμην.

Ἀφῆνα ὀπίσω μου μίαν πόλιν, τὴν ὁποίαν ἔτρωγεν ὁ ὑψηλὸς πυρετὸς τοῦ πολέμου. Ἀπὸ τὴν στιγμὴν ποὺ ἐψιθυρίσθη ὅτι ἡ Ἑλλάς συνω-

μολόγησε συμμαχίαν με τὰ ἄλλα Βαλκανικὰ κράτη, μόλις εἶχον περάσει ὀλίγαι ἐβδομάδες.

Καὶ εἰς τὸ μεταξὺ αὐτὸ αἱ ἐτοιμασίαι, μυστικαὶ καὶ φανεραί, ἐβροντοφωνοῦσαν ὅτι ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν ἤμπορεῖ ν' ἀκουσθῇ τὸ « τουφέκι ». Ὁλὴ ἡ Ἑλλάς εἶχε σκεπασθῇ ἀπὸ χακί. Κάτω ἀπὸ τὸ πληθύνον τοῦ ἐφέδρου ἐφαίνοντο πλέον ὅλα τὰ γνωστὰ καὶ ἄγνωστα πρόσωπα, καὶ ἐκάστην νύκτα οἱ κοιμισμένοι δρόμοι ἐξυπνοῦσαν ἀπὸ τὸν βαρὺν ἦχον τῶν τροχῶν τῶν τηλεβόλων, ποὺ ἐφευγον ἀτελείωτα διευθυνόμενα πρὸς τὰ σύνορα.

Μοῦ ἤλθε ζωντανώτατα εἰς τὴν μνήμην μου τὸ ἐπεισόδιον τοῦ καλοῦ συναδέλφου, με τὸν ὅποιον χρόνια εἶχον ἐργασθῇ εἰς τὸ ἴδιον γραφεῖον, εἰς τὴν ἰδίαν τράπεζαν μάλιστα. Μόλις ἐδημοσιεύθη τὸ διάταγμα τῆς ἐπιστρατεύσεως, ὁ συνάδελφός μου ἐπῆγε καὶ ἐνεγράφη εἰς τὸν κατάλογον τῶν ἐθελοντῶν. Ἀλλὰ μία σκέψις τὸν ἐτρόμαξε. Πῶς θὰ ἀνήγγελλε τὸ πρᾶγμα εἰς τὸν πατέρα του, ἕνα σεβαστὸν καὶ ἔρημον γέροντα, ὁ ὁποῖος δὲν εἶχεν ἄλλον εἰς τὸν κόσμον ἀπὸ αὐτὸ τὸ παιδί. Ἦτο βέβαιον, ὅτι αὐτὴ ἡ ἀγγελία θὰ ἐφόνευε τὸν γέροντα ἐκεῖνον.

Ἐν τούτοις ὁ συνάδελφός μου ἐπῆρε τὴν ἀπόφασιν καὶ μίαν ἐσπέραν, ὅταν ὅλα πλέον ἦσαν ἔτοιμα καὶ οἱ ἐθελονταὶ συνεκεντροῦντο εἰς τὸν στρατῶνα, ὁ συνάδελφός μου ἐξωμολογήθη τὸ διάβημά του εἰς τὸν πατέρα του καὶ τοῦ ἐζήτησε τὴν εὐχὴν του.

Ἀδάκρυτος ὁ γέρων, κρύπτων τὴν συγκίνησίν του, ἀπεχαιρέτισε τὸν υἱόν του με λόγια, τὰ ὁποῖα θὰ ἐζήλευε Σπαρτιάτης τῆς ἐποχῆς τοῦ Λυκούργου :

— Πήγαινε, παιδί μου, στὴν εὐχή μου, εἶπεν. Ἡ ὑποχρέωσις πρὸς τὴν Πατρίδα εἶναι μεγαλυτέρα ἀπὸ τὴν ὑποχρέωσιν πρὸς τὸν πατέρα. Κοίταξε νὰ κάμῃς τὸ καθήκον σου. Ἄν μάθω πῶς ἐσκοτώθης, πιθανὸν νὰ μὴ πεθάνω. Ἄν μάθω ὅτι ἐδουλίασες, θὰ πεθάνω ἀπὸ ἐντροπῆν.

Καὶ πῶς νὰ λησμονήσω τὴν ἄλλην σκηνήν, ποὺ εἶδα μίαν ἐσπέραν, ὅταν τὸ πρῶτον σκότος τῆς νυκτὸς κατέβαινε πρὸς τὴν πόλιν καὶ εἰς τὴν θύραν ἐνὸς οἰκίσκου μὴ μάννα ἀποχαιρετοῦσε τὸ παιδί της, ποὺ ἐφευγε διὰ τὰ σύνορα :

— Στὸ καλὸ, τοῦ εἶπε. Κοίταξε νὰ γυρίσης, ὅπως σὲ θέλομεν ὅλοι. Ἄν σκοτωθῇς, πάλι θὰ ἰδωθοῦμε γρήγορα.

Ἡ μάννα, ποὺ τὰ ἔλεγεν αὐτὰ τὰ λόγια, δὲν ἦτο Λάκαινα σύγχρονος τοῦ Λεωνίδου. Ἦτο γυναικούλα τῶν Ἀθηνῶν, ἀπ' ἐκεῖνας, ποὺ

ἀπαντῶμεν εἰς πᾶσαν στιγμήν εἰς τὸν δρόμον μας, χωρὶς νὰ ὑποπτευώμεθα ὅτι κρύπτεται μέσα εἰς τὴν ψυχὴν των ὁ ἥρωισμός, ποὺ ἀναφέρεται παραδειγματικῶς εἰς τὴν ἱστορίαν...

Ἐπὶ εἴκοσιν ἡμέρας, ἀφ' ὅτου εἶχεν ἀρχίσει ἡ ἐπιστράτευσις, αὐτὰ τὰ παραδείγματα, τῆς προθυμίας τῶν νέων, τοῦ ἥρωισμοῦ τῶν γονέων, ἤρχοντο ἀτελείωτα καὶ ἀλληλένδετα, ὥς κρικοί μιᾶς χρυσῆς ἀλύσεως, νὰ σκορπίσουν ἐλπίδας, νὰ ἐμπνεύσουν τὸ θάρρος.

Ἡ ἱστορία τῶν πολέμων 1912 - 1913 δὲν θὰ γραφῇ βεβαίως συντόμως. Μία ἱστορία ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ στοιχεῖα, τὰ ὅποια δὲν ὑπάρχουν ἀκόμη οὔτε θὰ ὑπάρξουν γρήγορα. Ἄλλ' ὅταν ἡ ἱστορία αὕτη θὰ γραφῇ, θὰ ἀποτελέσῃ ἕνα τόμον ἄξιον νὰ ταχθῇ εἰς τὴν βιβλιοθήκην παραπλεύρως τοῦ τόμου, ποὺ περιγράφει τοὺς Μηδικοὺς πολέμους, καὶ τοῦ ἄλλου, ποὺ διηγεῖται τὰ κατορθώματα τοῦ 1821...

« Ἀπὸ τὰ πεδία τῶν μαχῶν »

Γ. Τσοκόπουλος

ΓΡΑΜΜΑ ΣΤΟ ΜΕΤΩΠΟ

— Καλέ μου, οἱ Ἀῖ - Δημήτρηδες ἔχουν ἀνθίσει ὅλοι, καὶ ἀσπρولوγᾷ, σὰ νὰ ἔπες χιόνι, τὸ περιβόλι.

Ὅσοι περνοῦν στὴ γειτονιά κι ὅσοι τοὺς ἀντικρύζουν, ὅλοι τοὺς καμαρώνουνε καὶ μᾶς καλοτυχίζουν.

Περνοῦνε τ' ἄγουρα παιδιὰ κι ἀνθὸ κυττᾶν νὰ κλέψουν, ἔρχονται οἱ νιὲς καὶ μοῦ ζητοῦν κλωνάρι νὰ φυτέψουν.

Μὰ ἐγὼ δὲ δίνω κανενός. Καὶ μοναχὰ στεφάνι γιὰ τ' Ἀῖ - Δημήτρη χάτασπρο τὸ εἰκόνισμα εἶχα κάνει.

Ἀνήμερα τῆς χάρης του τὸ πῆγα μοναχὴ μου καὶ τὸν ἐπαρακάλεσα θερμὰ στὴν προσευχή μου,

— ποὺ εἶναι στρατιώτης σὰν καὶ σέ — οἱ φλόγες τοῦ πολέμου νὰ μὴ σοῦ ἔγγιξουν οὔτε μιὰ τριχούλα σου, καλέ μου!

« Καίρὸς Πολέμου »

Γ. Ἀθάνας

Η ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΙΣ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Τὴν ἑσπέραν τῆς ἀξιωμανημονεύτου ἡμέρας, τῆς Παρασκευῆς 26 Ὀκτωβρίου 1912, ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν παρουσίασε θέαμα, ὅμοιον τοῦ ὁποίου σπανίως ἐδόθη εὐκαιρία εἰς τοὺς ἱστορικοὺς νὰ περιγράψουν.

Ἡ ἡμέρα ἀπὸ πρωῒας ἦτο βροχερά. Ὁ πνέων ἀνεμος ἐσκόρπιζε τὰς ψεκάδας, αἱ ὁποῖαι διαρκῶς κατέπιπτον ἀπὸ τὰ σκεπάζοντα τὸν οὐρανὸν θολὰ σύννεφα. Ἐν τούτοις ἡ κίνησις εἰς τὰς ὁδοὺς, ἐπειδὴ συνέπιπτε καὶ τὸ ἑορτάσιμον τῆς ἡμέρας, κατὰ τὴν ὁποίαν, ὡς γνωστὸν, πανηγυρίζεται ἡ μνήμη τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Δημητρίου, ἐξηκολούθησε ζωηροτάτη, ἐπιταθεῖσα ἰδίως κατὰ τὰς μεταμεσημβρινὰς ὥρας.

Ἡδὴ ἀπὸ δύο ἢ τριῶν ἡμερῶν ἐκυκλοφόρει ἡ φήμη, ὅτι ἡ Θεσσαλονίκη κατελήφθη ἢ ἐπρόκειτο ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν νὰ καταληφθῇ ὑπὸ τοῦ νικηφόρου ἐλληνικοῦ στρατοῦ, ὁ ὁποῖος προήλαυε παρὰ τὸν Ἀξιὸν μετὰ τὴν ἐνδοξον μάχην τῶν Γιαννιτσῶν. Ἡ ἀγωνία ὁλονὲν ἠῤῥαυεν. Οἱ ἐπίσημοι κύκλοι ἐτήρουν σιγὴν σφιγγός. Αἱ πρωῒναι καὶ αἱ ἑσπεριναὶ ἐφημερίδες, τῶν ὁποίων αἱ ἀλλεπάλληλοι ἐκδόσεις ἐξηντλοῦντο ἐν ριπῇ ὀφθαλμοῦ, περιεῖχον εἰδήσεις συγκεκαλυμμένας ἢ ἀντιφατικάς. Ἐν τοσούτῳ δὲ διαδόσεις ψιθυρίζόμεναι κρυφίως ὑπὸ τινων οἱ ὁποῖοι διέσχυρίζοντο ὅτι διετέλουν ἐν γνώσει τῶν συμβαινόντων, διότι ἐλάμβανον τὰς πληροφορίας των ἀπὸ φίλους των ξένους διπλωμάτας, ἐβεβαίωνον τὴν κατάληψιν τῆς πόλεως ὑπὸ τῆς στρατιᾶς τοῦ Διαδόχου.

Εἰς τὰ καφενεῖα, τὰ ὁποῖα καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου ὑπῆρξαν τὰ κέντρα τῶν πολιτικῶν καὶ στρατηγικῶν συζητήσεων, ὁ συνωστισμὸς ἦτο ἀσφυκτικός. Ἐπὶ τῶν ἀνεπτυγμένων εἰς τὰ τραπέζια χαρτῶν περιεφέροντο ἀκούραστοι οἱ δάκτυλοι καὶ αἱ ἄχραι τῶν μολυβδοκοινδύλων. Ἐσημειοῦντο αἱ διευθύνσεις τῆς πορείας τῶν στρατιωτικῶν σωμάτων, ὑπελογίζοντο αἱ ἀποστάσεις καὶ ἐξήγοντο τὰ πιθανὰ συμπεράσματα. Ἀλλ' οἱ μᾶλλον ἀνυπόμονοι μεθ' ὅλην τὴν κακοκαιρίαν περιεφέροντο εἰς τὰς ὁδοὺς, διὰ νὰ κορέσουν τὴν ἄσβεστον αὐτῶν περιέργειαν. Ἡρώτων τοὺς συναντωμένους γνωρίμους των, ἐσχημάτιζον ὁμίλους εἰς τὰ πεζοδρόμια μετὰ γνωστῶν καὶ ἀγνώστων ἢ συνωθοῦντο παρὰ τὴν εἴσοδον τῶν γραφείων τῶν ἐφημερίδων καὶ ἀνεγίγνωσκον καὶ ἐσχολίαζον τὰ ἐκεῖ τοιχοκολλώμενα τηλεγραφήματα.

Κατὰ τὴν τετάρτην μετὰ μεσημβρίαν ὥραν, ὅτε ἡ ἀγωνία εἶχε κορυφωθῇ, διεσπάρη αἴφνης ἡ φήμη, ὅτι ἀνεκοινώθη ὑπὸ τοῦ Ὑπουρ-

γείου ἢ εἰδήσεις, ὅτι τὰ ἑλληνικὰ στρατεύματα εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ὅτι παρεδόθη εἰς τὸν Διάδοχον ὁ ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ ὑπάρχων ὀθωμανικὸς στρατὸς ἐκ τριάκοντα χιλιάδων ἀνδρῶν. Τῷ ὄντι μετ' ὀλίγον ἐκυκλοφορήσεν ἀδεία τῆς Κυβερνήσεως τὸ πρῶτον παράρτημα ἐφημερίδος, τὸ ὁποῖον ἐπεβεβαίωνε τὴν φήμην.

Πάραυτα οἱ κώδωνες πάντων τῶν ναῶν τῆς πόλεως, εἰς τοὺς ὁποίους ἀπὸ πρωίας ἀνεμένετο τὸ σύνθημα, ἤρχισαν νὰ κρούονται χαρμωδῶς καὶ νὰ διαλαλοῦν μέχρι τῶν ἄκρων τῶν Ἀθηνῶν τὸ αἷσιον ἄγγελμα. Αἱ σημαῖαι ὑψώθησαν θριαμβευτικῶς εἰς τοὺς ἐξώστας. Ἡ ὁδὸς Σταδίου, αἱ δύο πλατεῖαι, πολλοὶ οἰκίαι καὶ ἐμπορικὰ καταστήματα ἐφωταγωγήθησαν ἀμέσως, διότι εἶχεν ἐπέλθει ἤδη τὸ νυκτερινὸν σκότος. Ἡ ἔως τότε συγκρατουμένη συγκίνησις ἐξέσπασεν εἰς μίαν μυριόστομον κραυγὴν ἀνακουφίσεως, ἀγαλλιάσεως, θριάμβου. Καὶ ἀπὸ τὰ πέρατα τῶν συνοικιῶν, ἀπὸ πάσης ὁδοῦ τὰ πλήθη, ἐξορμήσαντα ὡς χεῖμαρροι, κατέκλυσαν τὰ κέντρα τῆς πόλεως.

Ἡδὴ ἡ βροχὴ ἐνδυναμωθείσα κατέπιπτε κρουνηδόν. Ἀλλ' ἡ καταιγὶς δὲν ἠδύνατο νὰ κατασβέσῃ τὴν ἐκραγεῖσαν πυρκαϊὰν τοῦ ἐνθουσιασμοῦ. Πάντες ἐγκαταλείψαντες κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν τὸ ἔργον των, τὴν ἀσχολίαν των, τὰς κοινωνικὰς των ὑποχρεώσεις, τὴν ἀνάπαυσίν των, πρεσβύται καὶ ἀσθενεῖς ἀκόμη, ἐπίσημοι καὶ ἀνεπίσημοι, πολῖται καὶ στρατιῶται ἀπετέλεσαν τεραστίαν συγκέντρωσιν πλήθους. Ἡ κίνησις ἐξηκολούθησεν ἐπὶ ὥρας εἰς τὰς πλημμυρισμένας ἐκ τοῦ ὄμβρου ὁδοὺς, ἐνῷ ἀντήχουν διαρκῶς αἱ ζητωκραυγαί, τὰ πατριωτικὰ ᾄσματα, τὰ ἐνθουσιώδη ἐμβατήρια τῶν μουσικῶν καὶ οἱ χαρμόσυνοι καὶ πανηγυρικοὶ πυροβολισμοί.

Ἡ αἴγλη τῆς νίκης ἔλαμπεν εἰς τὰ πρόσωπα. Ὁ ἐνθουσιασμός ἐξεχείλιζεν. Αἱ κραυγαὶ ἐξεφέροντο μὲ ἰδιαίτερον τόνον παιᾶνος. Οἱ περισσότεροι ὀφθαλμοὶ ἦσαν ὕγροί. Μεταξὺ ξένων καὶ ἀγνώστων ἀντηλλάσσοντο χειραψαίαι καὶ ἀσπασμοί. Νηφάλιος ἐδείχθη ὁ λαὸς τῶν Ἀθηνῶν ἐπὶ τόσας ἡμέρας, καθ' ἃς ἀδιακόπως ἀνηγγέλοντο εἰς αὐτὸν τόσα ἀλλεπάλληλα κατορθώματα τῶν ἑλληνικῶν ὀπλῶν καὶ τόσα εὐτυχῇ γεγονότα, σεμνὸς εἰς τὰς ἐκδηλώσεις τῆς χαρᾶς του, ὥστε νὰ ἀποροῦν οἱ ξένοι. Ἀλλ' αἴφνης κατελήφθη ἐκ τῆς μέθης τοῦ θριάμβου καὶ μὲ σπασμούς νευρικῆς, ἀλλὰ χαρμωδικοῦ κρίσεως, ἐφαίνετο ὡς νὰ ἐτέλει ἐορτὴν πατριωτικῶν Διονυσίων.

«Νῖκαι κατὰ βαρβάρων»

Χαρ. * *Ἀννινος*

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Ἡ Σαλονίκη πού ἔσβηγε μὲ τοῦ καιροῦ τὸ διάβα
— καντήλι πού τρεμόφωτο γιὰ λάδι λαχταρᾷ —
ἀποβραδὶς κοιμήθηκε δυστυχισμένη, σκλάβα,
καὶ τὴν αὐγούλα ξύπνησεν ἀρχόντισσα, κυρά.

Τί νὰ ἴβλεπε στὸν ὕπνο της, τί νὰ ἴταν τ' ὄνειρό της;
— Τὸν Ἄι - Δημήτηρην ἔβλεπε στ' ἄτι του τὸ γοργό,
πού ροβολώντας ἔκραζε μὲ τὴ φωνή τῆς νιότης :
« Ἄνοιξε πόρτα τῆς σκλαβιάς, ἡ Λευτεριά εἴμ' ἐγώ ! »

Κι ἄνοιξ' ἡ πόρτα ὀρθάνοιχτη μπροστὰ στὸν καβαλλάρη
καὶ μπῆκ' ἐκεῖνος κι ἔλαμψε σὰν τὸν αὐγερινὸ
κι ὑψώνοντας καὶ παίζοντας τ' ἀστραφτερὸ κοντάρι
ἔδειξε μὲ τὸ δάχτυλο τοῦ Ὀλύμπου τὸ βουνό.

Κι ἔστρεψ' ἐκεῖ τὰ μάτια της ἡ σκλάβα ἡ πονεμένη
κι ἀνάντεψε ἀστραπόλαμπρη τοῦ Ὀλύμπου τὴν κορφή
κι εἶδε ἀπ' τὴ ράχη στὴν πλαγιά γοργὰ νὰ κατεβαίνει
ἡ ὁμορφη, ἡ πεντάμορφη τοῦ ἡλίου ἡ ἀδελφή.

Ἡ κόμη της ἀνέμιζεν, ἱτιά χρυσοκλωνάτη,
τὰ στήθη της χιονόλευκα, τὰ μάτια γαλανά,
στὸ χέρι της τὴ φλογερὴ γυμνὴ ρομφαία ἐκράτει,
κι ὀλόχρυσά ἀντιφέγγιζαν τ' ἀπόμακρα βουνά.

Κατέβηκε καὶ διάβηκε τὴν διάπλατη τὴν πόρτα
ἡ ὁμορφη, ἡ πεντάμορφη τοῦ ἡλίου ἡ ἀδελφή·
κι ὅπου πατοῦσε εὐώδιαζε καὶ τ' ἀνανθα τὰ χόρτα
ρόδα καὶ κρίνους ἀνθίζαν σὲ κάθε της στροφῇ.

Κι ἔπεσε ἡ σκλάβα ταπεινὰ μπρὸς στὴν ὡραία Παρθένα
γονατισμένη, ἀμίλητη, σκυμμένη, ντροπαλή·
κι ἐκείνη τὴν ἀνάγειρε μὲ χέρια ἀντρειωμένα
καὶ τὴν ἐσφιχταγκάλιασε μ' ἀτέλειωτο φιλή.

Καὶ τὴ στιγμὴ πού σμίξανε γιὰ τὸ φίλὶ τὰ χεῖλια,
ἔπεσαν, βροντοκόπησαν τὰ σίδερα βαριά,
οἱ ἄλυσίδες ἔσπασαν, στόματ' ἀγγέλων χίλια
ἀθώωρτα τραγοῦδῃσαν τὸ « Χαῖρε Ἐλευθεριά ! ».

Κι ἡ σκιάβα ξύπνησε μὲ μιᾶς· πετιέται ἀπ' τὸ κρεβάτι,
τὰ ξαφνιασμένα μάτια τῆς στὰ κάστρα τῆς κολλᾷ.
"Ὅχι, δὲν ἦταν ὄνειρο, νά τη ἡ Παρθένα, νά τη !
ὁμορφη, γαλανόλευκη μὲ τὸ σταυρὸ ψηλά.

« Διάπλασις τῶν παιδῶν »

Ἰω. Πολέμης

ΤΑ ΠΗΡΑΜΕ ΤΑ ΓΙΑΝΝΙΝΑ

Τὰ πήραμε τὰ Γιάννινα
μάτια πολλὰ τὸ λένε,
μάτια πολλὰ τὸ λένε,
ὅπου γελοῦν καὶ κλαίνε.

Τὸ λέν' πουλιά τῶν Γρεβενῶν
κι ἀηδόνια τοῦ Μετσόβου,
ποὺ τὰ ἔσκιαζεν ἡ παγωνιά
κι ἀνατριχίλα φόβου.

Τὸ λένε χτύποι καὶ βροντές,
τὸ λένε κι οἱ καμπάνες,
τὸ λένε καὶ χαρούμενες
οἱ μαυροφόρες μάνες.

Τὸ λένε κι οἱ Γιαννιώτισσες,
ποὺ ζοῦσαν χρόνια βόγγου,
τὸ λένε κι οἱ Σουλιώτισσες
στὶς ράχες τοῦ Ζαλόγγου.

Γ. Σουρῆς

Ο ΠΑΠΑΣ

Ἦσαν ἑννέα. Τοὺς διεκρίνομεν καθαρὰ ἀπὸ τὰς θέσεις μας, ἐπάνω εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ λόφου, ἐξηπλωμένους εἰς διαφόρους στάσεις. Ὁ ἓνας πρηγῆς, ὁ ἄλλος ὑπτιος, κάποιος ἄλλος στηριζόμενος εἰς ἓνα κομμένον κορμὸν δένδρου. Ὅλοι μὲ τὴν παγερὰν ἀκαμψίαν τοῦ θανάτου εἰς τὰ μέλη ἔμενον ἐκεῖ ἐπὶ δύο ἡμέρας ἄταφοι. Κατὰ τὸ δειλινὸν ἐβλέπομεν σμῆνος κοράκων νὰ περιίπταται ἀνυπόμονον παρ' ὅλας τὰς σφαίρας καὶ τὸν θόρυβον τῆς μάχης.

Εἶχον μείνει καὶ οἱ ἑννέα κατὰ τὴν πεισματώδη συμπλοκὴν, ἡ ὁποία ἐγένετο ἐπὶ τοῦ λόφου δύο ἡμέρας πρὶν. Ἐκτοτε ὁ λόφος ἐκρίθη ἀπὸ ἡμᾶς καὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους ὥς μὴ δυνάμενος νὰ κρατηθῇ καὶ ἐγκατελείφθῃ μὲ τοὺς ἑννέα νεκροὺς εὐζώνους ἐπὶ τῆς γυμνῆς βραχώδους κορυφῆς του.

Μετὰ τὴν ἡμέραν τῆς μάχης, κατόπιν διαρκοῦς βροχῆς καὶ ὀμίχλης, εἶχεν ἐπικρατήσῃ αἰθρία καὶ ἓνας γλυκύτατος καὶ γαλήνιος οὐρανὸς ἐστέγαξε τοὺς ἐξακολουθοῦντας νὰ μάχωνται διαρκῶς ἡμέραν καὶ νύκτα ἀπὸ τῶν ἰδίων θέσεων ἐκατέρωθεν τοῦ λόφου.

Ὅλοι οἱ ἄλλοι νεκροὶ εἶχον περισυλλεχθῇ μέσα εἰς τὰς χαράδρας, τὰς πλαγιὰς τῶν λόφων, ἀπὸ ὅλα τὰ δασώδη μέρη, καὶ εἶχον ταφῇ τὴν παραμονὴν μὲ τὰς εὐχὰς τῆς Ἐκκλησίας. Ἀλλ' ἐκεῖνοι οἱ ἑννέα ; Δὲς καὶ τρεῖς ἐπεχείρησαν οἱ τραυματισφορεῖς ἔρποντες νὰ τοὺς τραβήξουν κάτω, καὶ τὴν αὐταπάρησίν των τὴν ἐπλήρωσαν ἀκριβὰ· οἱ ἑννέα εἶχον γίνῃ δώδεκα !

— Καί, ὅμως, πρέπει νὰ ταφοῦν ! Ἐγὼ δὲν τοὺς ἀφήνω στὰ ὄρνια, ἠκούσθη ἡ φωνὴ τοῦ διοικητοῦ. Νὰ ταφοῦν ἐκεῖ ἐπάνω ! Νὰ ταφοῦν ἐπὶ τόπου. Νὰ πάῃ ἐκεῖ καὶ ὁ παπᾶς.

Νὰ πάῃ ἐκεῖ καὶ ὁ παπᾶς ! Ὁ ἀγαθώτατος παπα - Γεώργης, ὁ ὁποῖος ἀπὸ ἀπλοῦς καὶ εἰρηνικὸς ἐφημέριος κάποιου ὀρεινοῦ χωρίου τῆς Ρούμελης εὐρέθη ἓνα πρῶι ἱερεὺς εὐζωνικοῦ τάγματος ἀπὸ ἐνθουσιασμὸν μέγαν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ κάτι ἄλλο ἀκόμη : Οἱ περισσότεροι ἀπὸ τὸ τάγμα ἦσαν ἀπὸ τὴν ὀρεινὴν περιοχὴν τῆς πατρίδος του. Τοὺς ἐγνώριζε μὲ τὰ ὀνόματά των. Ἦξευρε τὰς μητέρας των, τὰς γυναῖκας των, τὰς ἀδελφάς των. Καὶ ὅλαι αὗται τὸν εἶχον προτρέψει νὰ δεχθῇ, διὰ νὰ προστατεύῃ τὰ παιδιὰ μὲ τὸ σχῆμα του καὶ νὰ ἀποτρέπῃ τὸν

κίνδυνον με τὴν δύναμιν τῆς Ἐκκλησίας. Εἶχεν ὑπερνικήσει τοὺς διαταγμούς του καὶ πρὸ πάντων εἶχε κατορθώσει νὰ πείσῃ τὴν παπαδιά ὅτι αὐτὸ ποὺ κάμνει εἶναι θέλημα καὶ εὐχὴ Θεοῦ.

Ἐκτοτε ἐπὶ δέκα συνεχεῖς μῆνας καὶ εἰς τοὺς δύο πολέμους ἠκολούθει τὸ τάγμα, ἐσυνήθισεν εἰς τὰς στερήσεις με ὅλα τὰ πενήντα ἔτη του, εἰς τὰς κακουχίας, εἰς τὴν πείναν, εἰς τὸ ψῦχος ὑπὸ τὸ ἀντίσκηνον.

Εἰς ἓν πρᾶγμα δὲν ἠδύνατο νὰ συνηθίσῃ.

Τοῦτο ἦτο, νὰ συγκαταῇ τὰ δάκρυά του καὶ μίαν φρικίαν, ὅταν τὸν ἐκάλουν νὰ εἴπῃ τὰς εὐχὰς τῶν νεκρῶν ἐπάνω εἰς κάποιαν τάφρον ἀπὸ τὰς ἀνοιγμένας εἰς κορυφὴν ἢ χαράδραν καὶ μέσα εἰς τὴν ὁποίαν ἐτοποθετοῦντο μεθοδικώτατα, ὁ εἰς παραπλεύρως τοῦ ἄλλου, παραμορφωμένοι καὶ ἀγνώριστοι οἱ γνωστοί του τῆς χθές, διὰ τοὺς ὁποίους τὴν ἴδιαν νύκτα ἔγραφεν εἰς τὴν πατρίδα του τὸ σύνθημα καὶ τακτικὸν του : « νὰ πῆς με τρόπον στὴ γυναῖκα τοῦ τάδε ὅτι πάει αὐτός, καὶ στὴ μάνα τοῦ δεῖνα πὼς δὲν θὰ τὸν ξαναἶδῃ ».

— Νὰ πάῃ καὶ ὁ παπᾶς ἐκεῖ, εἶχεν ἐπαναλάβει ὁ ταγματάρχης.

Πολὺ πρὶν ὁ ἥλιος ἀνατείλῃ, ἐξελίγησαν οἱ ἄνδρες τῆς ἀγγαρείας ἕκαστος με ἓνα πτόν καὶ μίαν σκαπάνην ἐπ' ὤμου. Διέβησαν κάτω ἀπὸ τὴν δασώδη χαράδραν βαδίζοντες ἀραιά, ὁ εἰς ὀπισθεν τοῦ ἄλλου, καὶ ἐπλησίασαν τὴν πλαγιὰν τοῦ ἀπαισίου λόφου. Τελευταῖος ἠκολούθει με ἓνα μικρὸν σκουφον φέροντα τὸ στέμμα, χωρὶς κάπαν, με τὰ ξεθωριασμένα καὶ σχισμένα ράσα ὁ ἱερεὺς, κρατώντας εἰς τὸ ἓνα χερί τὸν σταυρὸν καὶ εἰς τὸ ἄλλο ὑπὸ μάλης διπλωμένον τὸ πετραχήλι του.

Ὅπως κάθε πρωί, πυκνὴ ὁμίχλη ἐκάλυπτεν ἀκόμη τὴν κορυφὴν τοῦ λόφου. Ὅλοι ἐτάχυναν τὸ βῆμα, διὰ νὰ ἐπωφεληθοῦν. Ἐβάδιζον κατ' ἀρχὰς ὀρθιοί. Μετ' ὀλίγον ὁ πρῶτος ἐγονυπέτησε, τὸν ἐμιμήθησαν ἀμέσως καὶ οἱ ἄλλοι, καθὼς καὶ ὁ παπᾶς.

Ὅταν ἔφθασαν τέλος εἰς τὸ μικρὸν πλάτυσμα τῆς κορυφῆς, ἔπесαν ἄλλοι πρηνεῖς, ἄλλοι εἰς τὰ πλάγια, καὶ βοηθούμενοι με τὰς χεῖρας, με τὰ γόνατα, ἔρποντες ἐπλησίασαν τοὺς νεκροὺς καὶ τοὺς ἔσυραν ἓνα ἓνα ὀπίσω ἀπὸ μίαν προεξοχὴν βραχώδη, ἢ ὁποία ἠδύνατο νὰ τοὺς προκαλύψῃ γονυπετεῖς τουλάχιστον. Ἐκεῖ συγκεντρωμένοι ἤρχισαν νὰ σκάπτουν μερικοὶ πλαγιασμένοι, ἄλλοι πρηνεῖς, ἕκαστος ὅπως ἠδύνατο τὴν τάφρον, ἢ ὁποία ἐπρόκειτο νὰ περιλάβῃ τὰ πτώματα τῶν συντρόφων των.

Ἡ ὁμίχλη εἶχεν ἀραιώσει ὀλίγον καὶ ἤρχισε νὰ διαφαίνεται ἓνας

ἥλιος κατέρυθρος, μόλις ἀνατέλλων. Πότε πότε ἐσφύριζε καμμιὰ σφαῖρα τυχαία καὶ τοὺς ἔκαμνε νὰ σκύβουν ἀκόμη περισσότερο.

Ἀφοῦ ἐτοποθέτησαν τὸν ἕνα πλησίον τοῦ ἄλλου τοὺς νεκρούς, εἰς γραμμὴν θλιβεράν μέσα εἰς τὸ βάθος τῆς τάφρου, προτοῦ νὰ ρίψουν πάλιν ἐπάνω τὰ χώματα, ἐκάλεσαν ὅλοι μαζί τὸν παπᾶν μὲ φωνήν, ἡ ὁποία ἀντήχησεν εἰς τὰ ὦτα του ὡς κραυγὴ θανάτου, προερχομένη ἀπὸ τὸ βάθος τῆς τάφρου :

— Ἐμπρός, τώρα, πατεράκι, ἡ δουλειὰ ἡ δική σου.

Ἐρπῶν καὶ αὐτὸς εἶχεν ἀνέλθει εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ λόφου καὶ ἐκαλύφθη ὀπισθεν ἐνὸς τεμαχίου κορμοῦ καμένης δρυός. Δύο τρεῖς ἀπὸ ἡμᾶς παρηκολούθουν περίεργοι μὲ τὰ δίοπτρα ἀπὸ τὸν ὀπισθεν λόφον.

Μόλις ἤκουσε τὴν φωνήν, ἐσύρθη σιγὰ σιγὰ μὲ μυρίας προφυλάξεις καὶ ἐπλησίασεν εἰς τὸ χεῖλος τῆς τάφρου. Ἐκεῖ ἐστάθη πρὸς στιγμὴν, ὥσάν νὰ ἐσκέπτετο κάτι, ὥσάν νὰ ἐδίσταζεν, ἐξεδίπλωσε τὸ πετραχήλι του καὶ τὸ ἐφόρεσε. Οἱ ἄλλοι ἀπεκαλύφθησαν, ἔκαμαν τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, πάντοτε κρυμμένοι ὀπίσω ἀπὸ τὴν προεξοχὴν τοῦ βράχου.

Ἐξαφνα διακρίνομεν ἕνα μαῦρο ράσον νὰ σηκώνεται ὄρθιον, καὶ τὸ χρυσιζὸν πετραχήλι νὰ λαμποκοπᾷ εἰς τὰς ἀκτῖνας ἐνὸς λαμπροῦ ἡλίου, ὁ ὁποῖος εἶχε διαλύσει τὴν ὁμίχλην καί, ὡς ἐάν τοῦτο ἦτο σύνθημα ἀναμενόμενον, ἤρχισε καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη γενικὸν πῦρ. Αἱ βολίδες συρίζουν καὶ τὰ μικρὰ νέφη τῶν διαρρήξεων τῶν ὀβίδων σχίζουν τὸν γλαυκὸν οὐρανόν.

— Κάθισε κάτω, παπᾶ! Θὰ μᾶς δοῦν! ἐφώναζαν οἱ ἄλλοι. Ἄλλ' αὐτὸς ἐφαίνετο, ὡς νὰ μὴ ἦτο ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἐκείνην τὴν στιγμήν. Ἀνεστύλωσε περισσότερο τὸ μικρόν του ἀνάστημα, ὕψωσε ὅσον ἡδύνατο ὑψηλὰ μὲ τὸ δεξιόν του χεῖρ τὸν σταυρὸν καὶ ἡ λευκάζουσα γενειάς του ἤρχισε νὰ κινῆται, διότι ἐξήρχοντο ἀπὸ τὸ στόμα του ἀργὰ ἀργὰ αἱ εὐχαὶ τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως ὅταν εὐρίσκετο εἰς τὸ νεκροταφεῖον τοῦ χωρίου του !

Οἱ ἄνδρες τῆς ἀγγαρείας, ἀφοῦ ἐσκέπασαν ταχέως τοὺς νεκρούς, ἤρχισαν νὰ τρέχουν εἰς τὴν κατωφέρειαν καὶ ἐξηφανίσθησαν κάτω εἰς τὴν χαράδραν.

Αὐτὸς ἀτάραχος, ἀναστλωμένος, ἐξηκολούθει νὰ μένη εἰς τὴν

στάσιν ἐκεῖνην, ἕως οὗ καὶ ἡ τελευταία λέξις τῆς ἀκολουθίας τῶν νεκρῶν ἐξῆλθεν ἀπὸ τὸ στόμα του. Ἀφοῦ ἐτελείωσεν, ἔκαμε τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, συνέπτυξε τὸ πετραχήλι του ὑπὸ τὴν μασχάλην καὶ με βῆμα βραδύ καὶ σταθερὸν κατῆλθε τὴν κλιτύν, πάντοτε ὄρθιος, ρίπτων ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἥσυχον βλέμμα πρὸς τὰς ἐχθρικὰς θέσεις, ἕως δτου ἔφθασε κάτω εἰς τὴν χαράδραν ἀσφαλῆς καὶ ἐκτὸς κινδύνου.

Ὅταν τὸ βράδυ μετὰ τὴν μάχην ἐπῆγγα νὰ ἐκφράσω τὸν θαυμασμόν μου, τὸν εὔρον νὰ κάθεται σταυροπόδι εἰς τὸ ἀντίσκηνόν του καὶ νὰ γράφῃ τὸ συνηθισμένο πρὸς τὴν παπαδιά :

— «Νὰ εἰπῆς με τρόπον στὴ γυναῖκα τοῦ τάδε ὅτι πάει αὐτός, καὶ στὴ μάννα τοῦ δεῖνα πῶς δὲν θὰ τὸν ξαναἰδῇ».

N. Πετιμεζᾶς

ΑΠΟΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ

Ἦρχισε συστηματικὴ καὶ ἐπίμονος ἡ μάχη εἰς τὰ πρῶτα ὑψώματα τῆς εἰσόδου τῶν Πέντε Πηγαδιῶν. Οἱ ἄνδρες τοῦ 1ου τάγματος τοῦ 15ου συντάγματος εἶχον καταπονηθῇ, διότι τὸ πῦρ ἐξηκολούθησε δι' ὅλης τῆς ἡμέρας μεταξύ τῶν ἀντιπάλων ὑψωμάτων σφοδρὸν καὶ ἀκατά-
παυστον· καὶ τοὺς ἠνάγκαζε νὰ μένουν διαρκῶς χωμένοι εἰς τὰ προχώ-
ματα, χωρὶς νὰ μποροῦν νὰ μετακινοῦνται οὔτε κατὰ τρίχα διὰ τὸν κίνδυνον τῶν ἐχθρικῶν πολυβόλων.

Συνέβη τότε κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς μάχης ν' ἀναπαύωνται μερι-
κοὶ δι' ὀλίγα λεπτά, διὰ νὰ στρίψουν ἓνα τσιγάρο ἢ διὰ νὰ τανύσουν τὰ
μουδιασμένα πόδια των. Ἄλλως τε τὴν προηγουμένην νύκτα τὴν εἶχαν
περάσει χωρὶς ἀντίσκηνα· καὶ τὸ ὅτι κατάρθωσαν τώρα νὰ κρατοῦν
μάνλιχερ καὶ νὰ τὰ χρησιμοποιοῦν ἀποτελεσματικῶς ἦτο ἓνα ἀπὸ τὰ
πολλὰ θαύματα, πού ἐπέδειξεν ἡ ἐλληνικὴ ἀντοχή.

Τότε εἰς τὸ ἄκρον τῆς μαχομένης γραμμῆς ἐθέαθη ὁ στρατιώτης
Μαυροδῆμος βγάζων ἀπὸ τὴν τσέπην του χαρτί, φάκελον καὶ μολύβι.
Τοῦ εἶχεν ἔλθει ἡ ὀρεξὶς νὰ γράψῃ ἓνα γράμμα λίγων λεπτῶν ἀπορρο-
φημένος ἀπὸ τὰ γραφόμενά του κατήντησε νὰ μὴν ἀντιλαμβάνεται ὅτι
εἶχεν ἀποκαλυφθῇ ὀλίγον ἐκ τῆς θέσεώς του καὶ τὸ ἐχθρικὸν πολυβόλον
περνοῦσε δρεπάνι κατὰ μῆκος τῆς γραμμῆς τῶν προχωμάτων τους. Ὁ
Μαυροδῆμος ἔγραψε τὸ γράμμα του ἥσυχα καὶ ἀργά, ὥσάν νὰ εὐρίσκειτο

εἰς τὴν σειρὰν τῶν λαϊκῶν γραφείων τοῦ Ταχυδρομείου Ἀθηνῶν, τὸ ἐδιάβασε μὲ εὐχαριστημένην ὄψιν καὶ ἐπέγραψε τὸν φάκελον. Δὲν ἐπρόφθασε νὰ τὸν κλείσῃ καὶ ὕπως εὐρίσκετο γονατιστὸς ἔκλινεν αἰφνιδίως τὸ κεφάλι πρὸς τὸ στῆθος, ἀκούμπησε μὲ τὸ πλευρὸν εἰς τὰς πέτρας, αἱ ὁποῖαι ὠρθοῦντο δεξιά του, ἐκρέμασε τὰ χέρια κατὰ μῆκος τοῦ κορμοῦ καὶ παρουσίασε τὸ θέαμα ἀνθρώπου γονατισμένου καὶ καταληφθέντος ἑξαφνα ἀπὸ ὕπνου. Ὁ εὐρισκόμενος πλησίον του ἐσύρθη μέχρι τῆς θέσεώς του. Ὁ Μαυροδῆμος εἶχε φονευθῇ. Τὸ χιτῶνίον του, αἵματωμένον ἐμπρός, ἐμαρτύρει ὅτι ἡ σφαῖρα τὸν εἶχεν εὖρει κατάκαρδα. Ἐμπρός του ὑπῆρχε λοφίσκος ἀπὸ κάλυκας καὶ τὸ γράμμα ἀνοικτόν, ἀπευθυνόμενον εἰς τὸν πατέρα του :

«Ὁσον διὰ τὴν ζωὴν μου μὴν ἀνησυχῆς, πατέρα, τοῦ ἔγραφεν· εὐρίσκομαι πάντοτε εἰς μέρος ἀσφαλέστατον καὶ δὲν διατρέχω κανέναν κίνδυνον. Περνῶ ὥραῖα καὶ θὰ ἰδῇτε τὴν καλὰ θὰ εἶμαι, ὅταν θὰ ξαναγυρίσω».

Τὸ γράμμα αὐτὸ ἐστάλη εἰς τὸν πατέρα τοῦ καλοῦ παλληκαριοῦ, ποῦ δὲν ᾔθελε ν' ἀνησυχῇ τὴν οἰκογένειάν του μὲ περιγραφὰς μαχῶν καὶ ἥρωισμῶν. Καὶ ὑπὸ τὴν ἐπιστολὴν ἐγνωστοποιήθη ὁ θάνατός του ὁ εὐγενέστερος ἀποχαιρετισμὸς ἐνὸς ἥρωος υἱοῦ.

Δ. Κόκκινος

ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΜΟΥ, ΦΤΕΡΟΥΓΙΣΕ

Τώρα ποῦ τόσο σ' ἔνοιωσα χαρούμενο γιὰ νὰ 'σαι,
τραγοῦδι μου, φτερούγισε καὶ στὸ χωριό μου φτάσε.
Φτάσε, ὁ σκοπὸς μαγιάτικος νὰ μοῦ καλημερίσῃ
τὸ φτωχικὸ σπιτάκι μας μὲ τὴν παλιά του βρύση.

Πάρε ἀπ' τὰ δάση, ὡς θὰ περνᾷς, τοῦ πεύκου ὄλα τὰ μύρα
καὶ πῆγαινέ τα, σκόρπα τα μέσ' στὴν αὐλὴ πλημμύρα,
ζωὴ καινούργια οἱ γλάστρες μας νὰ πάρουν, ποῦ ποιοὺς ξέρει,
ἀν βρέθηκε ἓνα σπλαχνικὸ νὰ τίς ποτίζῃ χέρι.

Κι ἂν δῆς γυρτὴ στὴν πόρτα μας μιὰν ἀκακία ν' ἀνθίξῃ,
βάλ' τὴ χαρὰ μου ἀπάνω τῆς, ἀνθὸς κι αὐτὴ ν' ἀσπρίξῃ.
Κι ἂν, δίχως νὰ τὸ νοιώσωμε, πῆρες μαζί ἓνα δάκρυ,
δροσοῦλα ἄς πέσῃ ἀθόρυβη καὶ κεῖνο σὲ μιὰν ἄκρη.

Στὸ χαμηλὸ μπαλκόνι μας ἂν βρῆς τοῦ Μάη στεφάνι,
μιὰ πεταλοῦδα γίνε του καὶ στόλισέ το. Φτάνει.

Κι ἂν μιὰ χελιδονοφωλιά στὴ στέγῃ συναντήσῃς,
γίνου πουλι καὶ κάθισε καὶ σὺ νὰ τραγουδήσῃς.

« Γαλάζιες ρίμες »

Σπ. Σπεράντσας

Η ΣΗΜΑΙΑ ΕΝΟΣ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

Εἶχαν πολεμήσει οἱ φαντάροι τῶν ὀχυρῶν τοῦ Ροῦπελ τέσσερα μερόνυχτα χωρὶς στιγμή νὰ σταματήσουν. Εἶχαν κατανικήσει ὅλες τὶς ἐπιθέσεις τῶν Γερμανῶν, ὅταν κατὰ τὶς τέσσερες τὸ ἀπόγευμα τῆς 9 Ἀπριλίου 1941 οἱ Γερμανοὶ — μετὰ τὴν διάσπασιν τοῦ σερβικοῦ μετώπου καὶ τὴν κατάληψιν τῆς Θεσσαλονίκης — ἔστειλαν μπροστὰ σὲ κάθε φρούριο ἀπὸ ἓνα τάνκς νὰ γυροφέρνῃ σιγὰ κρατώντας λευκὴ σημαία.

Οἱ Ἕλληνες δὲν τὰ πυροβόλησαν, παρὰ τὰ ἄφησαν νὰ πλησιάσουν, γιατί τὰ ἔβλεπαν νὰ κουνοῦν ἐπιδεικτικὰ τὴν ἄσπρη τους παντιέρα.

Ἀπὸ τὰ τάνκς κατεβαίνουν σὲ λίγο κήρυκες, ποὺ ἀπαιτοῦν τὴν παράδοσι τῶν ὀχυρῶν, ἐπειδὴ ὁ Ἕλλην διοικητὴς εἶχε συνθηκολογήσει στὴ Θεσσαλονίκη.

Ἀξιωματικοὶ καὶ φαντάροι δὲν μποροῦν νὰ πιστέψουν τ' αὐτιά τους. Ἀπὸ τὴν καύχησι, ποὺ εἶχαν γιὰ τὴν ἥρωικὴ ἀντίστασί τους, ὡς τὴν καταστροφή, ποὺ τώρα μαθαίνουν, εἶναι δρόμος ποὺ δὲ δρασκελίζεται σὲ μιὰ στιγμή.

Ὡς τώρα αὐτοὶ ἔδερναν τὸ Γερμανό, ὅχι μόνο πίσω ἀπὸ τὶς πολεμίστρες, ἀλλὰ κι ἔξω στ' ἀνοιχτά, στῆθος με στήθος. Πῶς νὰ παραδώσουν φρούρια, σπίτια, πατρίδα χωρὶς νὰ νικηθοῦν ;

Σὲ λίγο τοὺς ἔρχεται γραπτὴ ἢ διαταγὴ τοῦ στρατηγοῦ τους νὰ παραδώσουν τὰ ὀχυρά. Τότε ξεσπάει μαύρη ἀπελπισία. Ἄλλοι κλαῖνε δυνατὰ, ἄλλοι ἀγκαλιάζουν καὶ φιλοῦν τὰ πολυβόλα με πάθος, τόσο αὐθόρμητα, ποὺ σφίγγει τὴν καρδιά ὅσων τοὺς βλέπουν.

Ὡστόσο ὑπακούουν στὴ γραπτὴ διαταγὴ τοῦ στρατηγοῦ τους, παραδίδουν τὰ ὄχυρά καὶ ἀναχωροῦν μὲ κατεύθυνσι πρὸς τὰς Σέρρας.

Καθὼς προχωροῦν πρὸς τὰς Σέρρας, βλέπουν ἐπάνω σ' ἓνα λο-
φάκι μαζεμένους φαντάρους καὶ καπνὸ ν' ἀνέμιξεται στὸν καθάριον οὐ-
ρανό. Ἐπειδὴ ἡ δυστυχία ἀδερφώνει τοὺς ἀνθρώπους, τραβᾷ ἡ φά-
λαγγα ὁλόγισα πρὸς τὸν ὅμιλο ἐκεῖνο.

Σὰν ἀνέβηκαν στὴν κορφή τοῦ λόφου, εἶδαν ἔτοιμη θρακιά.

Ἐκεῖ γῦρο στὴ φωτιά εἶναι συγκεντρωμένο ἓνα τμήμα τοῦ 26ου
συντάγματος, πὺ ὑπερασπιζόταν τὸ φρούριο Λίσσε καὶ εἶχε τσακίσει
ὀλόκληρη μεραρχία Ἀλβίνων.

Νὰ ὁ διοικητὴς περιστοιχισμένος ἀπὸ τοὺς βαθμοφόρους. Νὰ ὁ
ἀρχιμανδρίτης, πὺ βάζει τὰ ἱερὰ ἄμφια.

— Θὰ λειτουργηθοῦμε, λέει κάποιος· καὶ ἡ ἰδέα πὺς θὰ ἐπικοινων-
νῇσιν μὲ τὰ θεῖα τοὺς παρηγορεῖ.

Βγάζουν τὰ πηλήκιά τους, σταυροκοπιοῦνται κι ἀκοῦνε μὲ κατά-
νυξι τίς εὐχὲς πὺ ἀρχίζει νὰ ψάλλῃ ὁ παπᾶς. Ὑστερα προβάλλει στὸ
κέντρον ὁ ὑπασπιστὴς κρατώντας τὴ σημαία τοῦ συντάγματος.

Τὴν ξεσκεπάζει καὶ τὴν ἀφήνει ἐλεύθερη στὸ ἐλαφρὸ ἀεράκι, ἀτί-
μητο μνημεῖο δοξασμένων ἀγώνων.

Αὕτὴ εἶναι ἡ σημαία, ἡ ἴδια, πὺ τὸν Αὐγουστο τοῦ 1922, ὅταν τὸ
26ον σύνταγμα κυκλώθηκε στὴν κοιλάδα τοῦ Ἀλῆ - Βερὰν τῆς Μικρᾶς
Ἀσίας, τὴν ἄρπαξεν ὁ τότε συνταγματάρχης του καὶ παρασύροντας
τοὺς λεβέντες του σὲ παράφορη ἐξοδο κατόρθωσε νὰ διασπάσῃ τὸν
τουρκικὸ κλοιὸ καὶ νὰ σώσῃ τὸ σύνταγμα του, χωρὶς, ὅμως, ὁ ἴδιος νὰ
ἐπιζήσῃ ἀπὸ τὸ θρυλικὸ κατόρθωμα, γιατί, ὅπως ἡ σημαία του, ἔτσι
κι αὐτὸς εἶχε κατατρυπηθῇ ἀπὸ σφαῖρες καὶ ξεψύχησε κρατώντας στὰ
χέρια του αὐτὸ τὸ κουρελιασμένο πανί.

— Προσοχή ! διατάζει ὁ διοικητὴς.

Οἱ φαντάροι τεντώνουν τὰ κουρασμένα κορμιά τους, οἱ ἀξιωμα-
τικοὶ κάνουν τὸ σχῆμα. Ὁ ὑπασπιστὴς τότε κατεβάζει τὸ ἱερὸ λάβαρο
στὴ φωτιά ἐνῶ ὁ παπᾶς εὐλογεῖ αὐτὸν τὸν ὑπερήφανο πολεμικὸν ὁδηγό.
Τὸ μετὰξί ἀργεῖ νὰ καῇ, γίνεται στάχτη σιγά, πολὺ σιγά.

Τὸ θέαμα τῆς γαλανόλευκης, πὺ ἐξαφανίζεται, κάνει τοὺς παρόν-
τας νὰ ριγῇσιν. Οὔτε ἓνας ἀξιωματικὸς δὲν ἔμεινεν ἀδάκρυτος. Οἱ
φαντάροι καθὼς ἀντικρύζουν τοὺς φρουράρχους τους, ψημένους πολε-

μιστές νὰ κλαῖνε, τοὺς θαυμάζουν ἀκόμη περισσότερο καὶ ἔσπᾶν τὰ παιδιάτικα στόματά τους σὲ λυγμοὺς κι ἀναφιλυτά.

Μὰ τὸ κλάμμα τὸ διακόπτει ὁ ἀρχιμανδρίτης.

— Σηκῶστε τὸ χέρι νὰ ὀρκισθῆτε, τοὺς λέει.

Τὸν ὑπακούουν, κι ἐκεῖνος ἀρχίζει :

— 'Ορκίζομαι...

— 'Ορκίζομαι...

— "Οτι δὲν θὰ ἡσυχάσω...

— "Οτι δὲν θὰ ἡσυχάσω...

— "Οτι θὰ δώσω τὸ αἷμα μου...

— "Οτι θὰ δώσω τὸ αἷμα μου...

— Διὰ νὰ ἐκδικηθῶ καὶ νὰ ἐλευθερώσω τὴν πατρίδα...

— Διὰ νὰ ἐκδικηθῶ καὶ νὰ ἐλευθερώσω τὴν πατρίδα! βροντοφωνοῦν ἀξιωματικοὶ καὶ στρατιῶτες.

'Ο ὄρκος αὐτὸς φουσκώνει ἀπὸ νέα ὄνειρα τὶς πονεμένες τους καρδιές. Κι ὅταν ξαναπαίρνουν τὸ δρόμο τῶν Σερρῶν, αἰσθάνονται σὰν ζωογονημένοι. Τώρα ἔχει βρῆ πάλι σκοπὸ ἢ ζωὴ τους.

Χρ. Ζαλοκώστα;

ΤΟ ΑΤΙΜΗΤΟ ΜΟΥ ΦΥΛΑΧΤΟ

* Ἄν κάποτε ξενιτευτῶ, γιὰ μένα

λίγο σας χῶμα θησαυρός, ὦ μέρη ἀγαπημένα.

* Ἀπὸ τὸ χῶμα τῆς κορφοῦλας τοῦ βουνοῦ

τοῦ ἀντικρινοῦ

κι ἀπὸ τὴν ἄμμο τοῦ γιγλοῦ λίγα σπυριά ἔχω πάρει

καὶ τὰ *κλεισα σὲ φυλαχτὸ, σὰν τὸ μαργαριτάρι.

* Ἄν κάποτε ξενιτευτῶ,

τὸ ἀτίμητό μου φυλαχτὸ

στὸν κόρφο μου δυὸ μυρωδιές θὰ χύνη,

ποὺ δὲ θὰ βρίσκω ἄλλοῦ :

μοσκοβολιὰ τοῦ θυμαριοῦ ἀπ' τὴν κορφοῦλα ἐκείνη,

καὶ μιὰ ἄλλη τοῦ καθάριου μου γιγλοῦ.

« Ὅταν φεύγουν οἱ ὥρες »

Στ. Σπεράντις

3. ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΣ ΒΙΟΣ

Η ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑ

Μεγάλη ή μικρή είναι η σταθερότητα του Ζερμανίου, όταν ελέγχω τις δύο προτάσεις με τη νέα 'Αρχή του οριζ. κατωφλίου, αναλογίζομαι τον 'Ισο και τον Παράδοξο, τα δύο γεγονότα της, οι οποίοι αποκρυσταλλώνονται με μία μέθοδο.

Το ίδιο θα ήταν δυνατό να γίνει ότι η νέα 'Αρχή του οριζ. κατωφλίου και των δύο γεγονότων της μετατρέπονται στα παραγόμενα. Η γαλιόνη, το Ζερμανικό, διατηρείται από τις επιπτώσεις της γαλιόνης και των δύο όρων, αλλά μένουν ήτοι και αυτή η γαλιόνη, και οι δύο εις αυτούς όρους και παραγόμενα.

ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΜΟΥ

Στοῦ σπιτιοῦ μου τὴν αὐλή
τὸ κοινότερο χορτάρι
γίνεται τὸ πιὸ ὁμορφο
τοῦ Μαγιοῦ λουλούδι.

Στοῦ σπιτιοῦ μου τὴν αὐλή
τὸ χειρότερο πουλὶ
λέει τὸ πιὸ γλυκὸ τραγουδί...

Στοῦ σπιτιοῦ μου τὴν αὐλή
καὶ τοῦ φεγγαριοῦ τὰ χάδια
μάγισσες τίς κάνουνε
τίς γριές μουριές τὰ βράδια !

Στοῦ σπιτιοῦ μου τὴν αὐλή
μιὰ βρυσούλα μοῦ μιλεῖ
γιὰ δροσιές, γιὰ δίψες.

Στοῦ σπιτιοῦ μου τὴν αὐλή
τὴν ἀγάπη κάποιο χέρι
ἔσπειρε καὶ τάγισε
τῆς ψυχῆς τὸ περιστέρι.

« Πρωινὸ ξεκίνημα »

Γ. Ἀθάνας

Η ΣΤΑΧΟΜΑΖΩΣΤΡΑ

Μεγάλην ἐξέφρασεν ἔκπληξιν ἡ γειτόνισσα, τὸ Ζερμπινιώ, διότι εἶδε τὴν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων τοῦ 187... τὴν θεία - Ἀχτίτσα νὰ φορῇ καινουργῇ μανδήλαν καὶ τὸν Γέρο καὶ τὴν Πατρώνα, τὰ δυὸ ἐγγονάκια τῆς, μὲ καθαρά ὑποκαμισάκια καὶ μὲ νέα πέδιλα.

Τοῦτο δὲ διότι ἦτο γνωστότατον ὅτι ἡ θεία - Ἀχτίτσα ἦτο ἔρημος καὶ χήρα καὶ ἀνέτρεφε τὰ δυὸ ὀρφανὰ ἐγγονάκια τῆς μετερχομένη ποι-κίλα ἐπαγγέλματα. Ἡ γειτόνισσα, τὸ Ζερμπινιώ, ἐστενοχωρεῖτο πολὺ διὰ τὰς στερήσεις τῆς γραιάς καὶ τῶν δύο ὀρφανῶν· ἀλλὰ μήπως ἦτο καὶ αὕτῃ πλουσία, διὰ νὰ ἔλθῃ εἰς αὐτοὺς ἀρωγὸς καὶ παρήγορος ;

Τὰ δύο παιδιά τῆς Ἀχτίτσας ἐπνίγησαν, βυθισθείσης τῆς βρατσέρας κατὰ τὸν χειμῶνα τοῦ ἔτους 186... Ἡ βρατσέρα ἐκεῖνη ἐχάθη αὐτανδρος. Ὁ τρίτος γιὸς τῆς ἐξενιτεύθη καὶ εὗρίσκετο, ἔλεγαν, εἰς τὴν Ἀμερικὴν. Πέτρα ἔριξε πίσω του. Μήπως τὸν εἶδε; Μήπως τὸν ἤκουσεν; Ἄλλοι πάλιν πατριῶτες εἶπαν ὅτι ἐνυμφεύθη εἰς ἐκεῖνα τὰ χῶματα, κι ἐπῆρε, λέει, μιὰ φράγκα, ποὺ δὲν ἤξευρε νὰ μιλήσῃ ρωμεϊκα. Μὴ χειρότερα! Τί νὰ πῇ κανεῖς! Ἡμπορεῖ νὰ καταρασθῇ τὸ παιδί του, τὰ σωθικά του, τὰ σπλάχνα του;

Ἡ κόρη τῆς ἀπέθανεν εἰς τὸν δεύτερον τοκετόν, καὶ ἀφῆκεν εἰς αὐτὴν τὰ δύο ὀρφανὰ κληρονομίαν. Ὁ γαμβρός τῆς ἐξοῦσεν ἀκόμα, μὰ τί νοικοκύρης! Τὸ πρόκοψε, ἀλήθεια! Χαρτοπαίκτης, μέθυσος. Εἶχεν ἐγκαταλείψει καὶ τὸ χωριὸ καὶ τὰ παιδιά του. Τί νὰ κάμῃ; Ἐβαλε τὰ δυνατά τῆς κι ἐπροσπαθοῦσε ὅπως ὅπως νὰ ζήσῃ τὰ δύο ὀρφανὰ. Τί ἀξιολύπητα, τὰ καημένα! Κατὰ τὰς διαφόρους ὥρας τοῦ ἔτους ἐβοτάνιζεν, ἐξενοδούλευεν. Ἐμάζευε κούμαρα κι ἐβγάζε ρακὴν. Μερικὰ στέμφυλα ἀπ' ἐδῶ, ἀραβόσιτος ἀπ' ἐκεῖ, ὅλα τὰ ἐχρησιμοποιεῖ.

Ἀλλὰ τὸ πρώτιστον εἰσόδημα τῆς θεία - Ἀχτίτσας προήρχετο ἐκ τοῦ σταχομαζώματος. Τὸν Ἰουνίον, κατ' ἔτος, ἐπεβιβάζετο εἰς πλοῖον καὶ διεπεραιώνετο εἰς Εὐβοίαν. Ἐκεῖ, μετ' ἄλλων πτωχῶν γυναικῶν, ἡσχολεῖτο νὰ συλλέγῃ τὰ στάχυα, ἅτινα ἐπιπτον ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν θεριστῶν, ἀπὸ τὰ φορτώματα καὶ ἀπὸ τὰ κάρρα. Κατ' ἔτος οἱ χωρικοὶ τῆς Εὐβοίας καὶ τὰ χωριατόπουλα ἔρριπτον κατὰ πρόσωπον αὐτῆς τὸ σκῶμμα:

—Νὰ ἡ σταχομαζώχτρα! Μᾶς ἦρθε πάλιν ἡ φουστάνα.

Ἄλλ' αὕτη ἐκυπτεν ὑπομονητικῇ, σιωπηλῇ, συνέλεγε τὰ ψιχία ἐκεῖνα τῆς πλουσίας συγκομιδῆς τοῦ τόπου, ἀπήρτιζε τρεῖς ἢ τέσσαρας σάκκους, ὀλόκληρον ἔτησίαν ἐσοδεῖαν δι' ἑαυτὴν καὶ διὰ τὰ δύο ὀρφανὰ, τὰ ὅποια εἶχεν ἐμπιστευθῇ εἰς τὰς φροντίδας τῆς Ζερμπινιώως, καὶ ἐπέστρεφεν εἰς τὸ παραθαλάσσιον χωρίον τῆς.

Πλὴν ἐφέτος, δηλ. τὸ ἔτος ἐκεῖνο, ἀφορία εἶχε μαστίσει τὴν Εὐβοίαν. Ἀφορία εἰς τὸν ἐλαιῶνα τῆς μικρᾶς νήσου, ὅπου κατάρκει ἡ θεία - Ἀχτίτσα. Ἀφορία εἰς τὰς ἀμπέλους καὶ εἰς τοὺς ἀραβόσιτους, ἀφορία σχεδὸν καὶ εἰς αὐτὰ τὰ κούμαρα, ἀφορία πανταχοῦ.

Ἐπειτα, ἐπεὶ οὐδὲν κακὸν ἔρχεται μόνον, βαρὺς χειμὼν ἐνέσκηψεν εἰς τὰ βορειότερα ἐκεῖνα μέρη. Ἀπὸ τοῦ Νοεμβρίου μηνός,

χωρίς σχεδὸν νὰ πνεύσῃ νότος καὶ νὰ πέσῃ βροχή, ἤρχισε νὰ χιονίζει. Ἐνίστε ἔπνεε ξηρὸς βορρᾶς καὶ ἔσφιγγεν ἔτι μᾶλλον τὰ χιόνια, τὰ ὅποια δὲν ἔλειωναν εἰς τὰ βουνά. Περὶ τὰ μέσα Δεκεμβρίου μόλις ἐπῆλθε μικρὰ διακοπὴ εἰς τὰ χιόνια καὶ ἐφάνησαν δειλαὶ τινες ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου. Τὴν ἐπαύριον ὁ χειμὼν ἔγινεν ἀγριώτερος. Μέχρι τῶν Χριστουγέννων οὐδεμία γωνία οὐρανοῦ ὁρατὴ, οὐδεμία ἀκτὶς ἡλίου.

Τὴν ἐσπέραν τῆς 23, ὁ Γέρος εἶχεν ἔλθει ἀπὸ τὸ σχολεῖον περιχαρής, διότι ἀπὸ τῆς αὐριον ἔπαυον τὰ μαθήματα. Πρὶν ξεκρεμάσῃ τὸν « φύλακα » ἀπὸ τῆς μασχάλης του, ὁ Γέρος, πεйнаσμένος, ἤνοιξε τὸ δουλάπι, ἀλλ' οὐδὲ ψυχίον ἄρτου εὔρεν ἐκεῖ.

Ἡ γραῖα εἶχεν ἐξέλθει ἴσως πρὸς ζήτησιν ἄρτου. Ἡ ἀτυχὴς Πατρὼνα ἐκάθητο ζαρωμένη πλησίον τῆς ἐστίας, ἀλλ' ἡ ἐστία ἦτο σβεστή. Ἐσκάλιζε τὴν στάκτην, διότι ἐνόμιζεν ἐν τῇ παιδικῇ ἀφελείᾳ της (ἦτο μόλις τετραετὴς τὸ πτωχὸν κοράσιον), ὅτι ἡ ἐστία εἶχε πάντοτε τὴν ιδιότητά νὰ θερμαίνει καὶ ἄς μὴ καίῃ. Ἀλλ' ἡ στάκτη ἦτον ὑγρὰ. Σταγόνες ὕδατος εἶχον ρεῦσει διὰ τῆς καπνοδόχου.

Ὁ Γέρος, ὅστις ἦτο ἐπταετής μόλις, ἔτοιμος νὰ κλαύσῃ, διότι δὲν εὔρισκε ψυχίον τι διὰ νὰ χορτάσῃ, ἤνοιξε τὸ μόνον παράθυρον, τὸ ὁποῖον εἶχε μῆκος τριῶν σπιθαμῶν. Ὁ οἰκίσκος ὅλος εἶχεν ὕψος δύο ἴσως ὀργυῶν ἀπὸ τοῦ ἐδάφους μέχρι τῆς ὀροφῆς.

Ὁ Γέρος ἀνεβίβασε σκαμνίον ἐπὶ τοῦ παραθύρου, ἀνέβη ἐπὶ τοῦ σκαμνίου, ἐστηρίχθη διὰ τῆς ἀριστερᾶς ἐπὶ τοῦ παραθυροφύλλου ἀνοικτοῦ, ἐστύλῳθη μετὰ τόλμης πρὸς τὴν ὀροφήν, ὕψωσε τὴν δεξιὰν καὶ ἀπέσπασεν ἐν κρύσταλλον, τὸ ὁποῖον ἐκόσμιε τὴν στέγην. Ἦρχισε νὰ τὸ γλείφῃ βραδέως καὶ ἡδονικῶς καὶ ἔδιδε καὶ εἰς τὴν Πατρὼναν νὰ φάγῃ. Ἐπείων τὰ κακόμοιρα.

Ἡ γραῖα Ἀχτίτσα ἐπανῆλθε μετ' ὀλίγον καὶ ἔφερε πρᾶγμα τι τυλιγμένον εἰς τὸν κόλπον της. Ὁ Γέρος, ὅστις ἐγνώριζεν ἐκ τῆς παιδικῆς του πείρας ὅτι ποτὲ ἀνευ αἰτίας δὲν ἐφούσκωναν οἱ κόλποι τῆς μάμμης του, ἔτρεξεν εἰς τὸ στῆθος της, ἐνέβαλε τὴν χεῖρα καὶ ἀφῆκε κραυγὴν χαρᾶς. Τεμάχιον ἄρτου εἶχεν « οἰκονομήσει » καὶ τὴν ἐσπέραν ἐκείνην ἡ καλὴ, καίτοι ὀλίγον αὐστηρά, μάμμη, τίς οἶδεν ἀντὶ ποίων ἐξευτελισμῶν καὶ διὰ πόσων ἐκλιπαρήσεων !

Καὶ τί δὲν ἤθελεν ὑποστῆ, πρὸ ποίας θυσίας ἡδύνατο νὰ ὀπισθο-

δρομήση διὰ τὴν ἀγάπην τῶν δύο τούτων παιδίων, τὰ ὅποια ἦσαν δις παιδία δι' αὐτήν, καθόσον ἦσαν τέκνα τοῦ τέκνου της !

Ἐν τούτοις δὲν ἤθελε νὰ δεικνύῃ εἰς αὐτὰ μεγάλην ἀδυναμίαν. Ἐκάλει τὸν ἄρρενα « Γέρον », διότι εἶχε τὸ ὄνομα τοῦ ἀληθοῦς γέρου της, τοῦ μακαρίτου μαρμπα-Μιχαλίου, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα τῆς ἐπίνει νὰ ἀκούσῃ ἢ νὰ προφέρῃ. Τὸ ταλαίπωρον θῆλυ τὸ ἐκάλει « Πατρῶνα » θωπευτικῶς, διότι δὲν ἐπεθύμει νὰ ἀκούσῃ τὸ Ἀργυρώ, τὸ ὄνομα τῆς κόρης της, τὸ ὁποῖον ἐδόθη ὡς κληρονομία εἰς τὸ ὄρφανόν, λεχοῦς θανούσης ἐκεῖνης.

Ἡ ταλαίπωρος γραῖα ἔστρωσε διὰ τὰ δύο ὄρφανά, ἕνα κοιμηθῶσιν. Ἐπειτα κατεκλίθη καὶ αὐτὴ πλησίον των καὶ τοὺς εἶπε νὰ φύσῃσιν ὑποκάτω τοῦ σκεπάσματος των, διὰ νὰ ζεσταθοῦν.

Τὸ πρῶν, μετὰ τὴν λειτουργίαν (ἦτο παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων) ὁ παπα-Δημήτρης, ὁ ἐνορίτης της, παρουσιάσθη αἴφνης εἰς τὴν θύραν τοῦ πενιχροῦ οἰκίσκου.

— Καλῶς τὰ ἐδέχθης, τῆς εἶπε μειδιῶν.

« Καλῶς τὰ ἐδέχθῃ » αὐτὴ ! Καὶ ἀπὸ ποῖον ἐπερίμενε τίποτε ;

— Ἐλαβα ἕνα γράμμα διὰ σέ, Ἀχτίτσα, προσέθεσεν ὁ γέρον ἱερεὺς, τινάσσων τὸ χιόνι ἀπὸ τὸ ράσον καὶ τὸ σάλι του.

— Ὅριστε, δέσποτα. Καὶ μὴ γὰρ ἔχω τὴ φωτιά, ἐψιθύρισε πρὸς αὐτήν, ἢ τὸ γλυκὸ καὶ τὸ ρακὶ νὰ τὸν φιλέσω ;

Ὁ ἱερεὺς εἰσῆλθεν εἰς τὸν πενιχρὸν οἰκίσκον καὶ ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ σκαμνίου. Ἠρεύνησε δὲ εἰς τὸν κόλπον του καὶ ἐξήγαγε μέγαν φακέλον μὲ πολλὰς καὶ ποικίλας σφραγίδας καὶ γραμματόσημα.

— Γράμμα εἶπες, παπᾶ ; ἐπανελάβεν ἡ Ἀχτίτσα, ἡ ὁποία μόλις τότε ἤρχισε νὰ ἐννοῇ τί τῆς ἔλεγεν ὁ ἱερεὺς.

— Ἀπόψε ἔφθασε τὸ βαπόρι, ἐπανελάβεν ὁ ἐφημέριος· ἔμενα μοῦ τὸ ἔφεραν τώρα, μόλις ἔβγαινα ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν. Καὶ ἀμέσως ἐξήγαγεν ἐκ τοῦ φακέλου διπλωμένον χαρτίον.

— Εἶδεν ὁ Θεὸς τὸν πόνον σου καὶ σοῦ στέλλει μικρὰν βοήθειαν, εἶπεν ὁ ἀγαθὸς ἱερεὺς. Ὁ γιὸς σου σοῦ γράφει ἀπὸ τὴν Ἀμερικήν.

— Ἀπ' τὴν Ἀμέρिका ; ὁ Γιάννης ! Ὁ Γιάννης μὲ θυμήθηκεν ; ἀνέκραξε περιχαρὴς καὶ ἔκαμε τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ ἢ γραῖα.

Καὶ ἔπειτα προσέθεσε : « Δόξα σοι ὁ Θεός ! ».

‘Ο ἱερεὺς ἔβαλε τὰ γυαλιά του καὶ ἤρχισε μετὰ δυσκολίας νὰ ἀναγινώσκη :

« Παπα - Δημήτρη, τὸ χέρι σου φιλῶ. Πρῶτον ἐρωτῶ διὰ τὸ αἷσιον κλπ. κλπ. Ἐγὼ λείπω πολλὰ χρόνια καὶ δὲν ἤξεύρω αὐτοῦ τί γίνονται, οὔτε ἂν ζοῦν ἢ ἀπέθαναν.

» Εἶμαι εἰς μακρινὸν μέρος, πολὺ βαθιὰ εἰς τὸν Παναμᾶν, καὶ δὲν ἔχω κχιμίαν συγκοινωνίαν μὲ ἄλλους πατριῶτες, ποὺ εὐρίσκονται εἰς τὴν Ἀμερικὴν. Πρὸ τριῶν χρόνων ἀντάμωσα τὸν (δεῖνα) καὶ τὸν (δεῖνα), ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ἔλειπαν χρόνους πολλοὺς καὶ δὲν ἤξευραν τί γίνεται εἰς τὸ σπίτι μας.

» Ἐὰν ζῇ ὁ πατέρας ἢ ἡ μητέρα μου, εἰπέ τους νὰ μὲ συγχωρήσουν, διότι διὰ καλὸ πάντα πασχίζει ὁ ἄνθρωπος καὶ εἰς κακὸ πολλὰς φορὰς βγαίνει. Ἐγὼ ἀρρώστησα δυὸ φορὰς ἀπὸ κακὰς ἀσθένειες τοῦ τόπου καὶ ἔκαμα πολὺν καιρὸν εἰς τὰ σπιτάλια. Τὰ ὅ,τι εἶχα καὶ δὲν εἶχα ἐπῆγαν καὶ μόλις ἐγλύτωσα τὴν ζωὴν μου. Τώρα ὑγεία ἔχω καὶ ἄλλο καλύτερον δὲν ζητῶ παρὰ νὰ πιάσω ὀλίγα χρήματα, νὰ ἔλθω εἰς τὴν πατρίδα, ἂν προφθάσω τοὺς γονεῖς μου νὰ μ’ εὐλογήσουν. Καὶ νὰ μὴ ἔχουν παράπονον εἰς ἐμέ, διότι ἔτσι θέλει ὁ Θεὸς καὶ δὲν ἤμποροῦμε ἐμεῖς νὰ πᾶμε κόντρα. Καὶ νὰ μὴ βαρυγλωμοῦν, διότι, ἂν δὲν εἶναι θέλημα Θεοῦ, δὲν μπορεῖ ἄνθρωπος νὰ προκόψῃ.

» Σοῦ στέλλω ἐδῶ ἐσωκλείστως ἓνα συνάλλαγμα ἐπ’ ὀνόματί σου, νὰ ὑπογράψῃς ἡ ἀγιωσύνη σου, καὶ νὰ φροντίσουν νὰ τὸ ἐξαργυρώσουν ὁ πατέρας ἢ ἡ μητέρα, ἐὰν ζοῦν. Καὶ ἂν, ὁ μὴ γένοιτο, εἶναι ἀποθαμμένοι, νὰ τὸ ἐξαργυρώσῃς ἡ ἀγιωσύνη σου, νὰ δώσῃς εἰς κανένα ἀδελφόν μου, ἐὰν εἶναι αὐτοῦ, ἢ εἰς κανένα ἀνίψι μου καὶ εἰς ἄλλα πτωχὰ καὶ νὰ κρατήσῃς καὶ ἡ ἀγιωσύνη σου, ἐὰν οἱ γονεῖς μου εἶναι ἀποθαμμένοι, ἐν μέρος τοῦ ποσοῦ αὐτοῦ διὰ τὰ σαρανταεῖς τοῦρα »...

Μεγάλη ἦτο ἡ χαρὰ τῆς Ἀχτίτσας, διότι ἔλαβε μετὰ τόσα ἔτη εἰδήσεις περὶ τοῦ υἱοῦ της. Ὁ σπινθὴρ τῆς μητρικῆς στοργῆς ἔλαμψεν εἰς τὸ πρόσωπόν της. Τὰ δύο παιδιὰ, ἂν καὶ δὲν ἐννόουν περὶ τίνος ἐπρόκειτο, ὅταν εἶδον τὴν χαρὰν τῆς μάμμης των, ἤρχισαν νὰ χοροπηδῶσιν.

Ἡ γραῖα Ἀχτίτσα ἔλαβε τὸ ἀποσταλὲν παρὰ τοῦ υἱοῦ της γραμματίον καὶ μετέβη εἰς τὸ μαγαζὶ τοῦ κυρ - Μαργαρίτη, ὅστις ἦτο καὶ τοκιστὴς καὶ προεξοφλητής.

Ὁ κυρ - Μαργαρίτης ἔλαβε τὸ γραμματίον, κατεβίβασε μέχρις ὀφρῶν τὴν σκούριαν του, ἔβαλε τὰ γυαλιά του καὶ ἤρχισε νὰ ἐξετάζη διὰ μακρῶν τὸ γραμματίον.

— Ἐρχεται ἀπ' τὴν Ἀμέρিকা; εἶπε. Σ' ἐνθυμήθηκε, βλέπω, ὁ γυιὸς σου. Μπράβο, χαίρομαι.

Βεβιωθεὶς διὰ τὴν γνησιότητα τοῦ γραμματίου ἤνοιξε τὸ χρηματοφυλάκιον καὶ ἐμέτρησεν εἰς τὴν τρέμουσαν χεῖρα τῆς θειᾶ - Ἀχτίτσας ἐννέα στίλπνοτάτας ἀγγλικὰς λίρας.

Καὶ ἰδοὺ διατὶ ἡ πτωχὴ γραῖα ἐφόρει τὴν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων καινούργη μανδήλαν, τὰ δὲ δύο ὄρφανὰ εἶχον καθαρὰ ὑποκαμισάκια διὰ τὰ ἰσχνὰ μέλη των καὶ θερμὴν ὑπόδεσιν διὰ τοὺς παγωμένους πόδας των.

« Χριστουγεννιάτικα διηγήματα »

Ἄλ. Παπαδιαμάντης

ΜΗΤΡΙΚΗ ΑΥΤΑΠΑΡΝΗΣΙΣ

Ἦτο καθ' ἡν ἐποχὴν ἡ μήτηρ μας εἰργάζετο, διὰ νὰ θρέψῃ τὴν θετὴν ἀδελφήν, καθὼς καὶ ἡμᾶς. Ἐγὼ τὴν συνάδευον κατὰ τὰς διακοπὰς τῶν μαθημάτων, παίζων πλησίον αὐτῆς, ἐνῶ ἐκείνη ἔσκαπτε ἢ ἐξεβοτάνιζε Μίαν ἡμέραν διακόψαντες τὴν ἐργασίαν ἐπεστρέφομεν ἀπὸ τῶς ἀγροὺς φεύγοντες τὸν ἀφόρητον καύσωνα, ἀπὸ τὸν ὅποιον ὀλίγον εἰλεψε νὰ λιποθυμήσῃ ἡ μήτηρ μου. Καθ' ὁδὸν κατελήφθημεν ὑπὸ ραγδαιοτάτης βροχῆς, ἐξ ἐκείνων αἵτινες συμβαίνουνσι παρ' ἡμῖν συνήθως μετὰ προηγγηθεῖσαν ζέστην ἢ λαύραν, καθὼς τὴν ὀνομάζουν οἱ συντοπῖται μου. Δὲν ἤμεθα πλέον πολὺ μακρὰν τοῦ χωρίου, ἀλλ' ἔπρεπε νὰ διαβῶμεν ἓνα χεῖμαρρον, ὅστις πλημμυρῆσας ἐκατέβαινε ὀρμητικώτατος. Ἡ μήτηρ μου ἠθέλησε νὰ μὲ σηκώσῃ εἰς τὸν ὄμιον τῆς. Ἀλλ' ἐγὼ ἀπεποιήθην.

— Εἶσαι ἀδύνατη, τῆς εἶπον. Θὰ μὲ ρίψῃς μέσ' στὸν ποταμό.

Καὶ ἐσήκωσα τὰ φορέματά μου καὶ εἰσῆλθον δρομαίως εἰς τὸ ρεῦμα, πρὶν ἐκείνη προφθάσῃ νὰ μὲ κρατήσῃ. Εἶχον ἐμπιστευθῇ εἰς τὰς δυνάμεις μου πλέον ἢ ὅ,τι ἔπρεπε. Διότι πρὶν σκεφθῶ νὰ ὑποχωρήσω, τὰ γόνατά μου ἐλύγισαν, οἱ πόδες μου ἔχασαν τὸ στήριγμά των καὶ ἀνατραπείς παρεσύρθην ὑπὸ τοῦ χειμάρρου ὡς κέλφος καρῦου.

Μία σπαρακτικὴ κραυγὴ φρίκης εἶναι πᾶν ὅ,τι ἐνθυμοῦμαι ἐκ

τῶν μετὰ ταῦτα. Ἦτον ἡ φωνὴ τῆς μητρός μου, ἥτις ἐρρίφθη εἰς τὰ ρεύματα, διὰ νὰ μὲ σώσῃ.

Πῶς δὲν ἔγινα αἰτία νὰ πνιγῇ καὶ ἐκείνη μετ' ἐμοῦ εἶναι θαῦμα. Διότι ὁ χεῖμαρρος ἐκεῖνος ἔχει κακὴν φήμην παρ' ἡμῖν. Καὶ ὅταν λέγουν περὶ τινος « τὸν ἐπῆρε τὸ ποτάμι », ἐννοοῦν ὅτι ἐπνίγη εἰς αὐτὸν τοῦτον τὸν χεῖμαρρον.

Καί, ὅμως, ἡ μήτηρ μου, κατὰκοπος καθὼς ἦτο, βεβαρημένη ἀπὸ ἐπαρχιακὰ φορέματα, ἱκανὰ νὰ πνίξουν καὶ τὸν δεξιώτερον κολυμβητήν, δὲν ἐδίστασε νὰ ἐκθέσῃ τὴν ζωὴν αὐτῆς εἰς κίνδυνον. Ἐπρόκειτο νὰ μὲ σώσῃ.

Ὅταν ἔφθασεν εἰς τὸν οἶκον καὶ μὲ ἀπέθεσε χαμαὶ ἀπὸ τὸν ὦμον τῆς, ἦμην ἀκόμη παραζαλισμένος. Διὰ τοῦτο, ἀντὶ νὰ αἰτιαθῶ τὴν ἀπρονοησίαν μου διὰ τὸ συμβῆναι, ἀπέδωκα αὐτὸ εἰς τὰς ἐργασίας τῆς μητρός μου.

— Μὴ δουλεύῃς πιά, μάννα τῆς εἶπον, ἐνῶ ἐκείνη μὲ ἐνέδυε στεγνὰ φορέματα.

— Ἀμ' ποίους θὰ μᾶς θρέψῃ, παιδί μου, σὰν δὲν δουλεύω ἐγώ; ἠρώτησεν ἐκείνη στενάζουσα.

— Ἐγώ, μάννα! ἐγώ! τῆς ἀπήντησα τότε μετὰ παιδικοῦ στόμφου.

— Καὶ τὴν μικρὴν ἀδελφούλα σου;

— Κι ἐκείνην ἐγώ!

Ἡ μήτηρ ἐμειδίασεν ἀκουσίως διὰ τὴν ἐπιβλητικὴν στάσιν, τὴν ὁποίαν ἔλαβον προφέροντας τὴν διαβεβαίωσιν ταύτην. Ἐπειτα διέκοψε τὴν ὁμιλίαν ἐπειποῦσα:

— Ἀμ' θρέψε δὲ πρῶτα τὸν ἑαυτὸν σου καὶ ὕστερα βλέπουμε.

Ἡ μήτηρ βεβαίως οὐδ' ἐσημείωσε καὶ τὴν ὑπόσχεσιν ἐκείνην. Ἐγώ, ὅμως, ἐνθυμούμην πάντοτε ὅτι ἡ αὐταπάρνησίς τῆς μοὶ ἐχάρισε διὰ δευτέραν φοράν τὴν ζωὴν, τὴν ὁποίαν τῆς ὥφειλον. Διὰ τοῦτο εἶχον τὴν ὑπόσχεσιν ἐκείνην ἐπὶ τῆς καρδίας μου καὶ ὅσον ἐμεγάλωνα, τόσον σπουδαιότερον ἐνόμιζα τὸν ἑαυτὸν μου ὑποχρεωμένον πρὸς ἐκπλήρωσίν τῆς.

— Μὴ κλαίγῃς, μητέρα, τῆς εἶπον ἀναχωρῶν. Ἐγὼ πηγαίνω πιά νὰ κάμω παρὰδες. Ἐννοία σου! Ἀπὸ τώρα καὶ πέρα θὰ σὲ θρέφω καὶ σένα καὶ τὴν ἀδελφούλα μας. Ἀλλ' ἀκούεις; Δὲν θέλω πιά νὰ δουλεύῃς.

Ἡ καημένη ἡ μήτηρ μου δὲν ἐπίστευεν εἰς τοὺς λόγους μου. Καί, ὅμως, ἔφυγα καὶ εἰργάσθην εἰς τὰ ξένα τόσον πολὺ, ὥστε ἐξεπλήρωσα μὲ ἀκρίβειαν τὴν παιδικὴν μου ἐκείνην ὑπόσχεσιν.

Γ. Βιζυηνός

ΣΥΖΥΓΟΥ ΕΓΚΑΡΤΕΡΗΣΙΣ

(Ὁ στρατιωτικὸς σύζυγος Γεώργιος Δορίδης καταστρέφεται οἰκονομικῶς ἀπὸ τὴν χαρτοπαιξίαν καὶ καταλήγει εἰς ἀπόγνωσην. Εἶναι ἔτοιμος νὰ προβῇ εἰς ἀπονενομημένον διάβημα. Ἡ καλὴ του σύζυγος τὸν ἐνθαρρύνει καὶ τὸν συγκρατεῖ εἰς τὴν κακὴν ὥραν... Ἐνα τυχερὸν λαχεῖον ἐπάνω εἰς τὴν κρίσιμον ὥραν ἔσωσε τὴν κατάστασιν καὶ διεφύλαξε τὴν ὑπόληψιν τοῦ Γεώργη).

« Μὴν ἀνησυχῆς διὰ τίποτα, Γεώργη μου », τοῦ ἔλεγε. « Θὰ πεινάσουμεν, θὰ στερηθοῦμε ἴσως γιὰ καιρόν, ἀλλὰ θὰ σηκωθοῦμε πάλιν ὀρθοί. Εἶδες ἐκεῖ ; Εἴμαστε ὅλοι γεροί· δοξασμένοι νὰ εἶναι ὁ Θεός. Λοιπὸν ξερὸ ψωμί, ὀλίγο προσφαί καὶ τὸ κέρδος θὰ εἶναι διπλό. Θὰ μοῦ μένη ὅλη ἡ ἡμέρα γιὰ τὸ βελόνι, μὰ ὅλη. Ὅσο γιὰ τὴ νύχτα, εἶναι καὶ ἄλλες δουλειῆς νὰ μὴ κουράζωνται τὰ μάτια. Τὰ βλέπεις αὐτὰ τὰ χέρια, Γεώργη μου ; Δὲν τὰ τρομάζει καμμιά δουλειά. Θὰ δουλέψω γερά· νὰ ἰδῆς. Καὶ ποῦ εἶσαι ἀκόμη ! Σὲ τρία χρόνια θὰ δουλέψῃ καὶ τὸ βελόνι τῶν κοριτσιῶν μας. Μὰ ἐκάηκε τὸ σπίτι μας ; μὰ ἔγινεν ὅλο στάχτη ; τίποτε δὲν ἀπόμεινε ; Πάλι τὰ θεμέλια, ἡ γῆς μένουν· ἡ δουλειά, ἡ οἰκονομία. Θὰ τὸ σηκώσουμε πάλι τὸ σπιτάκι μας· νὰ ἰδῆς. Θὰ τὸ ξαναχτίσουμε καὶ ἄς ματώνουν τὰ δάχτυλά μας· καὶ ἄς πέφτουν τὰ νύχια μας. Τότε θὰ τὸ πονοῦμε πιὸ πολὺ· τότε θὰ εἶναι πιὸ γλυκεῖα ἡ εὐτυχία, γιὰτὶ πρῶτα τὴν εἶχαμε, ἔτσι νὰ ποῦμε, χάρισμα καὶ δὲν τὴν ψηφούσαμε. Νὰ δῆς, Γεώργη μου, σὲ τρία χρόνια τὸ πολὺ, αὐτὰ τὰ χρέη, ποῦ σοῦ τσιτσιρίζουν τὴν καρδιά, θὰ τὰ πληρώσουμε ὅλα, ὡς στὸ λεπτό· δὲν θέλουμε νὰ μᾶς χάριση κανένας τίποτα· καὶ ἔπειτα θὰ ἀρχίσουμε νὰ βάνουμε κατὰ μέρος πάλι γιὰ τὰ κορίτσια μας. Ἐγὼ γιὰ χρόνια δὲν θέλω ἔξοδο γιὰ ροῦχα. Δὲν θὰ βγαίνω· ὅσο γιὰ τὴν ἐκκλησίαν, ὁ Μεγαλοδύναμος θὰ καταδεχθῇ νὰ ἀκούῃ ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὸ σπίτι τὴν ταπεινὴ μου παράκλησι, ὅταν θὰ τοῦ ζητῶ ὑγεία καὶ θάρρος. Ἀλλὰ τὴ στέρησι, τὴ φτώχεια νὰ τὴν δεχθῆς παλληκαρίσια, μὲ τὸ στήθος μπρός, μὲ τὴ χαρὰ στὴν καρδιά καὶ μὲ τὸ γέλιο στὸ στόμα. Ἐσὺ δὲν μοῦ ἔλεγες πὼς ἔτσι ἀντίκρυζες πάντα τὸ στόμα τοῦ τουφεκιοῦ ; Τί νομίζεις ; Μιὰ παντοτινὴ μάχη εἶναι καὶ ἡ ζωὴ, Γεώργη μου ».

Ἐλάλει μετὰ τόσου σθένους, ὥστε ἤθελέ τις νομίσαι ὅτι τὴν στιγμὴν ἐκείνην τῆς τελείας τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἀποκαρτερήσεως ἡ γυνὴ τοῦ στρατιώτου εἶχε λάβει ἀνὰ χεῖρας τὴν σάλπιγγα σαλπίζουσα ἥρωικὴν κατὰ τῆς συμφορᾶς ἐπέλασιν.

Καὶ οἱ λόγοι τῆς ἐξήρχοντο τοῦ στόματός τῆς, ὡς χεῖμαρρος. Ἦσαν τραχεῖς, ἀσύνδετοι, ἀκαλαίσθητοι, ἀλλὰ στιβαροί, στερεοὶ καὶ ὕγιεις.

Ὁ δὲ Γεώργης ἐκυριεύετο κατὰ μικρὸν ὑπὸ τῶν παραμυθητικῶν τούτων λόγων. Ἐδέχετο σταγόνα πρὸς σταγόνα τὴν δρόσον των, ὡς ὁ θνήσκων ἐκ δίψης εἰς αὐχμηρὰν ἔρημον ! Ἐλθισμόνησε πρὸς στιγμὴν τὴν πραγματικότητα καὶ ὕψωσε δειλὸν τὸ βλέμμα πρὸς τὴν ἐλπίδα !

« Ὁ διαχειριστὴς τοῦ συντάγματος »

Ἐμμ. Λυκούδης

ΤΗΣ ΚΟΚΚΩΝΑΣ ΤΟ ΣΠΙΤΙ

Δὲν ἦτον δρόμος πλέον περαστικὸς εἰς ὅλον τὸ χωρίον. Ἀδύνατον νὰ μὴν ἐπερνοῦσε κανεὶς ἀπ' ἐκεῖ, ὅστις θὰ ἀνέβαινεν εἰς τὴν ἐπάνω ἐνορίαν ἢ ὅστις θὰ κατέβαινεν εἰς τὴν κάτω. Λιθόστρωτον ἀνηφορικὸν ἀπὸ κάτω ἀπ' τῆς Σταματρίζαινας τὸ σπίτι ἕως ἐπάνω εἰς τὸν ναὸν τῆς Παναγίας τῆς Σαλονικιάς. Χίλια βήματα, κάθε βῆμα καὶ ἄσθμα. Ἐφούσκωνεν, ἐκοντανάσαινε κανεὶς διὰ νὰ ἀναβῇ, ἐγλιστροῦσε διὰ νὰ καταβῇ !

Ἄμα ἐπάτει τις εἰς τὸ λιθόστρωτον, ἀφοῦ ἄφηνεν ὀπίσω του τὸ μαγαζὶ τοῦ Καψοσπύρου, τὸ σπίτι τοῦ Καρτάνη καὶ τὸ παλιόσπιτον τοῦ γερο - Παγούρη μὲ τὴν τοιχογυρισμένην αὐλὴν, εὗρίσκετο ἀπέναντι εἰς τὸ σπίτι τοῦ Χατζη - Παντελῆ μὲ τὸν αὐλόγυρον σύρριζα εἰς τὸν βράχον. Κάτω ἔχασκε μέγας κρημνός, μονότονος, προκαλὼν σκοτοδίνην, σημειούμενος ἀπὸ ὀλίγους ἔρποντας θάμνους ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, οἱ ὅποιοι θὰ ἐφαίνοντο εἰς τὸ σκότος τῆς νυκτὸς ἐκείνης ὡς νὰ ἦσαν κακοποιοὶ ψηλαφῶντες καὶ ἀναρριχώμενοι ἢ καὶ καλλικάντζαροι ἐλλοχεύοντες καὶ καραδοκοῦντες ὡς νὰ ἔλθῃ ἡ ὥρα νὰ εἰσβάλλουν εἰς τὰς οἰκίας διὰ τῶν καπνοδόχων. Τὸ κῦμα ὑποκώφως ἐφλοίσβιζεν εἰς τὰ κράσπεδα τοῦ κρημνοῦ, ὡς ἀκούραστος βορρᾶς φυσῶν ἀπὸ προχθῆς, μαλακώσας τὴν ἐσπέραν ταύτην, ἐξήπλωνε τὰς ἀποθαλασσιᾶς του ἕως τὸν μεσημβρινὸν τοῦτον μικρὸν λιμένα, ὁ παγκρατὴς χιονόμαλλος βασιλεὺς τοῦ χειμῶνος.

Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τοῦ δρόμου, ἀριστερὰ εἰς τὸν ἀνερχόμενον, δίπλα εἰς τὸ σπίτι τοῦ γερο - Παγούρη καὶ ἀντικρύζουσα μὲ τὸ τοῦ Χατζη - Παντελῆ, ὕψοῦτο ἀτελείωτος οἰκοδομὴ, μὲ τέσσαρας τοίχους ὀρθοὺς μέχρι τοῦ πατώματος, μὲ τὰς ξυλῶσεις χασκούσας ἕως τῆς ὀροφῆς, μὲ

τὴν στέγην καταρρέουσιν, μὲ φαιούς καὶ φθειρομένους τοὺς τοίχους, τὴν ὁποῖαν ἡ ἐγκατάλειψις, ὁ ἄνεμος καὶ ἡ βροχὴ εἶχον καταστήσει ἐρείπιον καὶ χάλασμα. Τὰ παιδιά ὅσα κατήρχοντο τὴν μεσημβρίαν ἀπὸ τὸ ἐν σχολεῖον καὶ ὅσα ἀνέρχοντο τὴν ἐσπέραν ἀπὸ τὸ ἄλλο, διὰ νὰ ἀφήσωσι τὰ βιβλία εἰς τὴν οἰκίαν, κλέψωσι τεμάχιον ἄρτου ἀπὸ τὸ ἐρμάριον καὶ τρέξωσιν ἀκράτητα, διὰ νὰ παίξωσιν εἰς τὸν αἰγιαλόν, τῆς ἐρειπτον ἀφθόνους πέτρας, διὰ νὰ τὴν ἐκδικηθῶσι τὴν ἡμέραν δι' ὅσον τρόπον τοὺς ἐπροξένει, ὅταν ἐτύχαινε νὰ περάσωσιν.

Οἱ παπᾶδες, ὅταν ἐπέστρεφαν τὴν παραμονὴν τῶν Φώτων ἐν σῶματι ἀπὸ τὴν οἰκίαν τοῦ δημάρχου μὲ τοὺς σταυροὺς καὶ τὰς φωτιστήρας των, ἀγιάζοντες οἰκίας, δρόμους καὶ μαγαζιά καὶ διώκοντες τοὺς καλλικαντζάρους, ἐλησμόνουν νὰ ρίψωσι μικρὰν σταγόνα ἁγιασμοῦ καὶ εἰς τὴν ἄτυχον ἐγκαταλελειμμένην οἰκίαν, τὴν ὁποῖαν δὲν εἶχε χαρῇ ὁ οἰκοκύριος, ὅστις τὴν ἐκτίσε, καὶ ἥτις δὲν εἶχεν ἀξιωθῇ ν' ἀπολαύσῃ τὴν οἰκοκυράν της. Τοιαύτη οἰκία ἐπόμενον ἦτο νὰ γίνῃ κατοικητήριον τῶν φαντασμάτων, ἄσυλον ἴσως τῶν βρυκολάκων, καὶ ἴσως ὀρμητήριον καὶ τόπος συγκεντρώσεως τῶν τυράννων τῆς ὥρας ταύτης, τῶν καλλικαντζάρων.

Δὲν εἶχεν ἀξιωθῇ ν' ἀπολαύσῃ τὴν οἰκοκυράν της. Ὁ καπετὰν Γιαννάκος ὁ Συρμαῆς, ἀνὴρ αἰσθηματικὸς καὶ γενναῖος, « μερακλῆς » ὅσον κανεῖς ἄλλος ἐκ τῶν συγχρόνων του, εἶχε γνωρίσει εἰς τὸ Σταυροδρόμι τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὴν Κοκκώνα Ἀννίκαν, ὥραϊαν, ὑψηλὴν, μὲ χρυσοξανθὰ μαλλιά, λευκὴν καὶ μὲ χαρακτῆρας λεπτοτάτους. Ὁ πλοίαρχος ἡρραβωνίσθη ἐν τῇ βασιλευσῇ καὶ κατῆλθε μὲ τὸ καράβι εἰς τὴν πατρίδα, ὅπου παρήγγειλε νὰ τοῦ κτίσουν, μὲ σχέδιον κομψὸ καὶ ἀσύνηθες ἕως τότε εἰς τὴν πολίχνην, τὴν μικρὰν ὥραϊαν οἰκίαν, σκοπεύων μὲ τὸ πρῶτον ταξίδιον νὰ φέρῃ ἐπιπλα ἀπὸ τὴν Βενετίαν, διὰ νὰ εὐπρεπίσῃ, νὰ στολίσῃ τὴν νεόκτιστον οἰκίαν καὶ τὴν κάμῃ ἀξίαν τῆς ἀβραῆς Κοκκώνας, τὴν ὁποῖαν ἐμελέτα νὰ φέρῃ ἀπὸ τὴν Πόλιν.

Ἄλλ' ἡ οἰκία δὲν ἐμελλε νὰ τελειώσῃ καὶ ἡ Κοκκώνα δὲν ἐμελλε νὰ κατέλθῃ. Ἡ Κοκκώνα, ὀκτῶ μῆνας μετὰ τὴν μνηστείαν, ἀπέθνησκε φθισικὴ εἰς τὸ Σταυροδρόμι, καὶ ἡ οἰκία ἔμεινεν ἀτελειώτος, ἔρημη καὶ ἄχαρῃ ἀνὰ τὸν λιθόστρωτον ἀνηφορικὸν δρόμον, σιμὰ εἰς τὸν κρημνῶδη οὐράχον. Ὡς ἀόρατος δὲ ἐπιγραφὴ ἐπὶ τοῦ μετώπου τῆς καταρρεούσης ἰκίας, ὡς ἀόριστος τραγικὴ εἰρωνεία ἐπὶ τῆς τύχης της, ἔμενε τὸς ὄνομα « Τῆς Κοκκώνας τὸ σπίτι ».

Τὴν ἑσπέραν ἐκείνην, παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων τοῦ 185..., δύο παιδάκια κατήρχοντο μὲ ζωηρά βήματα τὸ λιθοστρωτον καὶ οἱ πόδες των, ἀσυνήθιστοι εἰς τὰ πέδιλα, τὰ ὅποια εἶχον φορέσει ἴσως ἐκτάκτως τὴν ἑσπέραν ἐκείνην, ἔκαμνον μέγα κρότον ἐπὶ τῶν πλακῶν τοῦ ἐδάφους. Ἀμφότεροι ἐκράτουν ἐλαφράς ράβδους. Ὁ εἰς ἐκράτει φανὸν μὲ τὴν ἄλλην χεῖρα. Ἦτο ἐβδόμη ὥρα. Νῦξ ἀστροφεγγής καὶ ψυχρά. Σφοδρὸς ἄνεμος κατήρχετο παγετώδης ἀπὸ τὰ χιονισμένα βουνά. Ὁ ἄνεμος ἔκαμνε τὰ σφικτοκλεισμένα παράθυρα καὶ τὰς κλειδομανδαλωμένας θύρας νὰ στενάζωσιν ὑπὸ τὴν ψυχρὰν πνοὴν του. Τὰ παιδία ἐμάλλωναν ὡς δύο γνήσιοι φίλοι.

— Ἐγὼ εἶδα π' σοῦ ὅπως ἓνα εἰκοσιπενταράκι, βρὲ Ἀγγελῆ, ἔλεγε τὸ ἓν.

— Ὅχι μὰ τὸ θεριό, ἔλεγε τὸ ἄλλο, μιὰ πεντάρρα μοῦ ὅπως. Νὰ τηνε.

Καὶ ἐδείκνυε μεταξὺ τῶν δακτύλων του μίαν πεντάραν.

— Ὅχι, ἐπέμενε τὸ ἄλλο, τὸ ὅποῖον ἐκράτει τὸ φανάριον. Τὸ εἶδα ἐγὼ πού ἦταν εἰκοσιπενταράκι· δὲ μὲ γελάς.

— Ὅχι, βρὲ Νάσο. Μιὰ πεντάρρα, σοῦ λέω.

— Μ' ἀφήνεις νὰ σὲ ψάξω;

— Θὰ σ' πέση τὸ φανάρι.

Διὰ μιᾶς ὁ Νάσος ἄφησε τὸ φανάρι κατὰ γῆς καὶ ἡτοιμάζετο νὰ ψάξῃ τὸν Ἀγγελῆν. Εἶχον λάβει τὸ μέτρον, ἐπεὶ δὲν ἐνεπιστεύοντο ἀλλήλους (ἦσαν δεκαετῆς τὴν ἡλικίαν), εὐθὺς ἅμα κατήρχοντο ἀπὸ ἐκάστην τῶν οἰκιῶν, ὅπου ἀνέβαινον καὶ ἐτραγουδοῦσαν τὰ Χριστούγεννα, νὰ κάμνωσιν εὐθὺς μερίδιον πεντάρρα καὶ πεντάρρα καὶ κανεὶς ἐκ τῶν δύο νὰ μὴν εἶναι « κάσσα » μέχρι τέλους τῆς ἐπιχειρήσεως. Ἀλλὰ τὴν τελευταίαν φορὰν ὁ Νάσος εἶχεν ὑποπτευθῇ τὸν Ἀγγελῆν.

Ἐν τῇ θερμῇ τῆς λογομαχίας των, εἶχον λησμονήσει ὅτι ἔφθασαν ἤδη εἰς τὸ στενὸν τοῦ λιθοστρώτου, τοῦ ἄγοντος εἰς τὴν ἐπάνω συνοικίαν, καὶ εὐρίσκοντο ὑποκάτω εἰς τὸ σπῖτι τῆς Κοκκῶνας, ὅπου ἔβγαιναν φαντάσματα. Ἐκεῖ εἶχον σταματήσει, καὶ ὁ Νάσος ἤρchiσε νὰ ψάχνῃ τὸν Ἀγγελῆν. Ὁ Ἀγγελῆς, ἐνόσῳ ὁ ἄλλος ἠρεῦνα τὰ θυλάκια τῆς περισκελίδος του, ἴστατο ἀδιάφορος, ἀλλ' ἅμα ἡ χεὶρ ἀνῆλθε καὶ ἤρchiσε νὰ ψαύῃ τὸν κόλπον, ἐπιασεν ὁ ἴδιος τὸ γιλέκον του ἀριστερὰ πρὸς τὴν μέσῃν καὶ τὸ ἔσφιγγε μὲ ὅλην τὴν δυνάμιν του ἐμποδίζων τὴν χεῖρα τοῦ φίλου του νὰ φθάσῃ ἕως ἐκεῖ.

— Δὲν μ' ἀφήνεις νὰ σὲ ψάξω !

— Ἀφῆσέ με ! Δὲν ἔχω τίποτε.

— Εἶσαι ψεύτης !

— Ὁ Ἀγγελῆς ὑψωσεν ἀπειλητικὴν χεῖρα.

— Εἶσαι ψεύτης καὶ κλέφτης !

Ἐλαφρὸς κόλαφος ἠκούσθη καὶ συγχρόνως φωνὴ παραδύξου ὄντος μελανοῦ τὴν ὄψιν, μὲ μαλλιά ἀνατσουτσουρωμένα, μὲ ἀλλόκοτα ράκη ὡς ἐνδυμασίαν, ἀντήχησε :

— Τί μαλλώνετε, βρέ ;

Τὰ δύο παιδιὰ ἀφῆκαν συγχρόνως διπλὴν πεπνιγμένην κραυγὴν καὶ ἐδοκίμασαν νὰ τραπῶσιν εἰς φυγὴν ἀφήνοντα τὸ φανάριον κατὰ γῆς. Ἀλλὰ τὸ παράδοξον ὃν μὲ τὸν πόδα ἀνέτρεψε τὸ φανάριον, τὸ ὁποῖον ἔσβησεν εὐθύς, καὶ μὲ τὰς δύο χεῖρας συνέλαβεν ἀπὸ τοὺς βραχίονας τὰ δύο τρέμοντα παιδιὰ.

— Ποιὸς εἶναι κάσσα, βρέ ;

Τὰ δύο παιδιὰ ἤσπαιρον καὶ ἐδοκίμαζον νὰ φύγουν.

— Μὴ φοβᾶσθε, δὲν σᾶς τρώω. Δώστε μου τοὺς παρᾶδες σας, γιὰ νὰ μὴ μαλλώσετε καὶ σκοτωθῆτε. Καλὰ ποὺ βρέθηκα καὶ σᾶς γλύτωσα.

Ἐψαξε τίς τσέπες τῶν δύο παιδιῶν καὶ συγχρόνως τὰ ἔσυρε πρὸς τὴν θύραν τοῦ ἰσογείου τῆς κατηρειπωμένης οἰκίας, ὅπουθεν εἶχεν ἐξέλθει, ὡς φαίνεται, τὸ παράδοξον ὄν. Ἐκεῖ ἔβαλε τὸν Νάσον ὑπὸ κράτησιν ὀπισθεν τῆς θύρας, ὡχύρωσε τὸ ἀνοιγμα μὲ τὸ ἴδιον σῶμα του καὶ ἔψαξεν ἐν ἀνέσει τὸν Ἀγγελῆν. Εὔρε δέκα πέντε ἢ εἴκοσι πεντάρες καὶ δεκάρες εἰς τὰ θυλάκιά του. Εἶτα ἔψαξε τὸν Νάσον, εὔρεν ἄλλα τόσα καὶ εἰς αὐτοῦ τὸ θυλάκιον. Ἀκολούθως ἀπέπεμψε τὰ δύο παιδιὰ.

— Πηγαίνετε τώρα καὶ μὴ φοβᾶσθε. Ἄλλη φορὰ νὰ μὴ μαλλώνετε.

Ὁ Γιάννης ὁ Παλούκας δὲν εἶχε πῶς νὰ μεθύσῃ καὶ πῶς νὰ ἐορτάσῃ τὰ Χριστούγεννα ἐκείνην τὴν χρονιά. Ἦτο συνήθως ἄεργος, καὶ οἱ τεμπέλικες μικροδουλεῖες, τὰς ὁποίας ἐξετέλει κάποτε, κουβαλῶν νερὸ μὲ τὴν στάμναν ἐκ τῆς οἰκίας, πότε ὑπηρετῶν τοὺς κηπουροὺς, τοὺς ἄλωνιστάς καὶ τοὺς ἐργάτας τῶν ἐλαιοτριβείων, πότε βοηθῶν τοὺς γριπάρηδες εἰς τὴν ἀνέλκυσιν τοῦ μακροῦ ἀτελειώτου γρίπου ἐπὶ τῆς μεγάλης ἄμμου εἰς τὸν αἰγιαλόν, δὲν τὸν εἶχαν « σηκώσει » κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο. Τί νὰ κάμῃ ; Πῶς νὰ περάσῃ τέτοια χρονιάρα μέρα ; Τί ἐσοφίσθῃ ;

Τῆς Κοκκῶνας τὸ σπῆτι, τὸ ὁποῖον ἐφοβοῦντο τὰ παιδιὰ τῆς πολί-

χνης και τὸ ὁποῖον δὲν ἀγίαζαν οἱ παπᾶδες, ὅταν κατήρχοντο ἀπὸ τὴν ἄνω συνοικίαν μὲ τοὺς σταυροὺς, ἦτο κατ'ἀλληλος σταθμὸς διὰ νὰ κρυβῇ κανεῖς καὶ νὰ περάσῃ ὡς καλλικάντζαρος, ἐπειδὴ τὸ ἐκαλοῦσαν οἱ μέρες, ἀφοῦ μάλιστα χάριν τῶν ἡμερῶν αὐτῶν θὰ τὸ ἔκαμνε καὶ ὁ Παλούκας. Ἀπ' ἐκεῖ θὰ ἐπερνοῦσαν ὅλα τὰ παιδιὰ τῆς κάτω ἐνορίας, δηλαδὴ τὰ δύο τρίτα τῶν παιδιῶν τοῦ χωρίου, εἰς τὸ γύρισμά των ἀπὸ τὴν ἐπάνω ἐνορίαν, ὅτε θὰ εἶχαν ἱκανὰ κέρματα εἰς τὰ θυλάκιά των.

Ὁ Παλούκας δὲν ἐσχέφθη περισσότερον.

Ἐλαβε παλαιὸν σιδηροῦν τηγάνιον, ἐμουντζουρώθη ὅλος εἰς τὸ πρόσωπον — μετέθεσε δηλ. δύο μῆνας προσιμώτερον τὴν ἀποκριὰν — ἐφόρεσε παλαιὰ ράκη, τὰ ὁποῖα ἐπρομηθεύθη κάπου, καὶ ἀπελθὼν. ἅμα ἐνύκτωσεν, ἐξεκάρφωσεν ἀθορύβως τὰς παλαιὰς σανίδας, τὰς σχηματίζουσας χιαστὶ πρόχειρον φραγμὸν εἰς τὸ ἰσόγειον τῆς ἐρήμου οἰκίας τῆς Κοκκῶνας, καὶ ἐχώθη μέσα. Μίαν ὥραν ὕστερον κατῆλθε διὰ τοῦ λιθοστρώτου ἢ πρώτη συνωρίς τῶν ἀδόντων παιδιῶν, ὁ Νάσος καὶ ὁ Ἀγγελῆς. Εἶδομεν πῶς ἤλθαν βολικὰ τὰ πράγματα, καὶ πῶς ὁ Παλούκας κατάρθρωσε μάλιστα νὰ περάσῃ ὡς εἰρηνευτῆς μεταξὺ τῶν παιδιῶν ποὺ ἐμάλλωναν.

Ἀφοῦ ὁ Νάσος καὶ ὁ Ἀγγελῆς ἐτράπησαν εἰς φυγὴν αἰσθάνόμενοι φεῦγον τὸ ἔδαφος ὑπὸ τοὺς πόδας των, κατῆλθον ἄλλα παιδιὰ, εἶτα ἄλλα. Ὁ Παλούκας ἤκουσε μακρόθεν τὸν κρότον τῶν βημάτων των, τὰς εὐθόμους φωνάς των καὶ ἐψιθύριζε :

— Μᾶς ἔρχεται ἄλλη ζυγιά.

Ἡ τελευταία ζυγιά, ἥτις κατῆλθε, συνίστατο ἀπὸ τὸν Στάμον καὶ ἀπὸ τὸν Ἀργύρην, δύο φρονίμους παιῖδας. Οὗτοι δὲν ἐμάλλωναν, ἀλλ' ἐσχεδιάζαν μεγαλοφώνως τί νὰ κάμουν τὰ λεπτὰ ἐκεῖνα, ποὺ θὰ ἐμάζωναν ἐκείνην τὴν βραδιάν.

— Νὰ φτειάσωμε κι ἓνα σκερπανάκι, βρέ.

— Νὰ κόψουμε μιὰ λεύκα.

— Νὰ πάρουμε φλαμούρι, νὰ κάμουμε καράβι.

— Νὰ βγάλουμε ἀπὸ τὸν πεῦκο τ' Ἀλμπάνη τὴν καρίνα καὶ τὰ στραβόξυλα.

— Ἐσὺ θὰ εἶσαι μαραχὸς, κι ἐγὼ πρωτομάστορας.

— Βρέ ! Καλῶς τοὺς μαστόρους, ἡκούσθη ἑξαφνα μία φωνή.

Ὁ Παλούκας εἶχεν ἐξορμήσει τρίτην ἢ τετάρτην φορὰν ἀπὸ τὴν

κρύπτην του. Ὁ Στάμος καὶ ὁ Ἀργύρης ἀφῆκαν πεπνιγμένην κραυγὴν καὶ ἠθέλησαν νὰ φύγουν. Ἄλλ' ὁ Παλούκας ἐφάρμοσε τὴν μέθοδόν του καὶ τοὺς ἐλήστευσε.

— Εἶναι ἄλλη ζυγιά ; ἠρώτησεν εἷτα.

Τὰ παιδιά τὸν ἐκοίταξαν μὲ ἀπλανῆ ὄμματα, ἀπολιθωμένα ἀπὸ τὸν φόβον. Ἄλλ' ὁ Στάμος, ὅστις ἦτο δωδεκαετής καὶ ξυπνητὸς, ἐνόησεν ἐν τῷ μεταξύ ὅτι δὲν ἦτο φάντασμα. Ὁ φόβος του ἐμετριάσθη καὶ μετέδωκε θάρρος καὶ εἰς τὸν Ἀργύρην.

— Εἶναι κι ἄλλη ζυγιά ; ἐπανέλαβεν ἀκαταλήπτως ὁ παράδοξος ἄνθρωπος.

— Τί ζυγιά ; ἠδυνήθη ν' ἀρθρώσῃ ὁ Στάμος.

— Εἶναι ἄλλα παιδιά νὰ κατεβοῦν ἀπ' τὸν ἐπάνω μαχαλᾶ ;

— Δὲν ξέρω, εἶπεν ὁ Στάμος.

Τὴν φορὰν ταύτην ὁ Παλούκας εἶχεν ὀλιγορήσει νὰ σβήσῃ τὸν φανόν, διότι ἐκ τῆς μέχρι τοῦδε πείρας του ἐπίεσθη, ὅτι δὲν θὰ τὸν ἀνεγνώριζαν τὰ παιδιά. Ἄλλ' ὁ Στάμος τὸν ἐκοίταξε τόσο καλὰ, ὥστε « ἐγύριζε μέσ' στὸ νοῦ του » ὅτι κάποιος ἦτο καὶ δὲν ἀπείχε πολὺ τοῦ νὰ τὸν ἀναγνωρίσῃ.

— Πέστε μου, βρέ, ἂν εἶναι κι ἄλλη ζυγιά, ἐπέμεινεν ὁ Παλούκας.

Δὲν ξέρουμε, ἐπανέλαβεν ὁ Στάμος.

Τέλος ὁ Παλούκας ἀφῆκε τὰ παιδιά ἐλεύθερα.

Παρήλθον δέκα λεπτά τῆς ὥρας καὶ γενναῖον πετροβόλημα ἤρχισε νὰ δέρνη τὴν στέγην, τὰς ζυλώσεις καὶ τὰς δοκοὺς τοῦ ἀφατνώτου πατώματος τῆς ἐρήμου οἰκίας. Πολλοὶ λίθοι μὲ ὑπόκωφον γδοῦπον, διερχόμενοι διὰ τῶν δοκῶν, καὶ ἄλλοι διὰ τῆς θύρας, ἐπιπτον εἰς τὸ εἶδος τοῦ ἰσογείου.

Στράτευμα παιδίων εἶχεν ἐξορμήσει ἀπὸ τὸ προαύλιον τοῦ ναοῦ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, τριακὸσία ἢ τετρακὸσία βήματα ἀπέχοντος, καὶ ἐξετέλει φοβερὰν ἐφοδὸν κατὰ τοῦ ἀσύλου τοῦ καλλικαντζάρου.

Τὰ πρῶτα ληστευθέντα παιδιά, ὁ Νάσος καὶ ὁ Ἀγγελῆς, ἀφοῦ ἐφθασαν ἀσθμαίνοντα εἰς τὴν μικρὰν πλατεῖαν τὴν ἐμπροσθεν τοῦ ναοῦ, μὴ ἔχοντα πλέον διὰ τί πρᾶγμα νὰ μαλλώσουν, ἔκαμαν ἀγάπην. Μετὰ φιλικωτάτην δὲ συζήτησιν ἐκ συμφώνου ἀπεφάνθησαν ὅτι τὸ παράδοξον ἐν, τὸ ὅποιον τοὺς ἐπῆρε τὰ λεπτά, ἀφοῦ δὲν τοὺς ἐπῆρεν οὔτε τὴν φωνὴν οὔτε τὸν νοῦν των, θὰ εἰπῇ ὅτι δὲν ἦτο φάντασμα οὔτε βρυκόλακας,

καὶ ἀφοῦ δὲν ἐδοκίμασε νὰ τοὺς φάγη, θὰ εἶπῃ ὅτι δὲν ἦτο οὔτε καλλι-
κάντζαρος. Τί ἄλλο θὰ ἦτο λοιπόν;

Θὰ ἦτο ἄνθρωπος, χωρὶς ἄλλο.

Ἡ δευτέρα ζυγιά τῶν παιδιῶν ἐφθασε μετ' οὐ πολὺ, εἴτα ἡ τρίτη
καὶ ἡ τετάρτη. Ὅλα τὰ ὁμοιοπαθῆ παιδιά δὲν ἤρρηξαν νὰ συνεννοηθοῦν
ὁμοῦ. Τέλος ὁ Στάμος, ὅστις ἦτο τελευταῖος μετὰ τοῦ Ἀργύρη, ἐπρό-
τεινε, καὶ ὅλοι ἐψήφισαν, νὰ ἐκτελέσωσι τακτικὴν νυκτερινὴν ἐφοδὸν
κατὰ τῆς οἰκίας.

Ὁ Παλούκας τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐδίσταζε καὶ εἶχεν ἀποφασίσει
πλέον ν' ἀποσυρθῇ, ἀφοῦ εἶχε κάμει ἀρκετὴν λείαν, ὅση θὰ ἤρκει διὰ νὰ
μεθύσῃ τὴν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων, ὡς καὶ τὴν ἡμέραν τῆς Πανα-
γίας καὶ τὴν τοῦ Ἁγίου Στεφάνου ἀκόμη. Ἐνῶ δὲ ἦτο ἑτοιμὸς νὰ
φύγῃ καὶ πάλιν ἔμενε, ἐπῆλθεν ἡ πρώτη πυκνὴ χάλαζα τῶν λίθων.

— Νά, μιὰ ζυγιά! ἐφώναξε φιλέκδικος ὁ Στάμος.

— Νά, μιὰ ζυγιά! ἐπανέλαβον ἐν χορῶ τὰ παιδιά.

Πέντε δευτερόλεπτα πρότερον, ἂν ἀπεφάσισεν ὁ Παλούκας νὰ
φύγῃ, θὰ ἦτο ἐκτὸς βολῆς. Δυστυχῶς ἦτο ἀργὰ τώρα.

Ἀπεφάσισε ν' ἀρπάξῃ μίαν σανίδα καὶ μεταχειριζόμενος αὐτὴν
ὡς σπάθην ἅμα καὶ ὡς ἀπίδα νὰ ἐκτελέσῃ ἐξοδὸν διασχίζων τὰς
τάξεις τοῦ ἐχθροῦ. Ἀλλὰ δευτέρα ραγδαιοτέρα χάλαζα λίθων τὸν ἔ-
καμε νὰ ὀπισθοδρομήσῃ μὲ δύο πληγὰς εἰς τὴν κνήμην καὶ εἰς τὸν
βραχίονα.

— Νά, κι ἄλλη ζυγιά! ἐφώναξεν ἀδιάλλακτος ὁ Στάμος.

— Νά, κι ἄλλη ζυγιά! ἠλάλαζαν τὰ παιδιά.

Ὁ Παλούκας ἐκόλλησεν εἰς τὴν ἐσωτέραν γωνίαν τοῦ ἰσογείου,
στηρίξας τὰ νῶτα εἰς τὸν τεῖχον, ζαρωμένος ὑπὸ τινα δοκὸν τοῦ πα-
τώματος σύρριζα εἰς τὸν τεῖχον βαλμένην. Ἀλλὰ κι ἐκεῖ μέγας λίθος
κτυπήσας ἐπὶ τοῦ τοίχου ἐλόξευσε καὶ τὸν ἐπληξεν μετὰ μετρίας βίας
εἰς τὸν ὦμον.

— Βρέ! ἀπὸ σπόντα! ἐμουρμούρισε γελῶν ἀκουσίως ὁ Παλούκας.

Εὐτυχῶς δι' αὐτόν, οἱ ἐχθροὶ δὲν ἀπεφάσισαν νὰ ἔλθωσιν ἕως τὴν
θύραν τοῦ ἰσογείου. Λεῖψανον φόβου ὑπῆρχεν ἀκόμη, φαίνεται, εἰς τὸ
βάθος τοῦ παιδικοῦ θράους.

Τέλος, ἐπεὶ δὴ ἡ μάχη παρετίνετο, ὁ Παλούκας, μετὰ φρόνιμον σκέ-
ψιν, ἀπεφάσισε ν' ἀναρριχηθῇ εἰς τὸν τοῖχον (ἐγνώριζε ποῦ ὑπῆρχαν
ὀπαὶ ἀπὸ τὰ ἱερία καὶ τίς ξυλωσιᾶς τῆς οἰκοδομῆς,) πατῶν ἀπὸ ὀπὴν εἰς

όπην. Τὸ ἔκαμε ταχέως καὶ ἐπιτυχῶς, καὶ ἀφοῦ ἔφθασεν εἰς τὸ πάτωμα, ἀόρατος εἰς τὸν ἐχθρὸν ὀπισθεν λειψάνου ξυλοτοίχου, ἀποφασιστικῶς ἐπήδησεν ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, ἐντὸς τοῦ ἐδάφους τῆς αὐλῆς τοῦ γέρο-Παγούρη.

Ἦταν ὡς δύο μπόγια ὑψηλά, ὄχι περισσότερον. Διότι τὸ ἔδαφος ἦτο ὑψηλότερον κατὰ τρεῖς ἢ τέσσαρας σπιθαμὰς ἔσωθεν τοῦ αὐλογύρου.

Ὁ Παλούκας ἔπεσε βαρὺς, ἐκτύπησεν εἰς τὸ γόνυ, ἀνετράπη, ἀνωρθώθη, ἔψαυσε τὰ μέλη του καί, βεβαιωθεὶς ὅτι δὲν τοῦ εἶχε σπάσει κανὲν κόκκαλον, ἐτράπη εἰς φυγὴν τρέχων πρὸς τὸ ἄλλο μέρος τοῦ αὐλογύρου, ὅπου ἤξευρεν ὅτι ὁ περίβολος ἐκλείετο ἀπὸ ἀπλοῦν φράκτην συγκοινωνῶν πρὸς αὐλὴν συγγενικῆς οἰκίας.

Ὁ γδοῦπος τῆς πτώσεώς του ἠκούσθη ἐκεῖθεν τοῦ τοίχου τῆς αὐλῆς.

Ὁ Στάμος ἐφώναξεν « ἐμπρός ! » καὶ δοκιμάσας τὸν μάνδαλον τῆς θύρας τοῦ αὐλογύρου εἶδεν ὅτι ἡ θύρα ἦτο ἀνοικτή. Εἰσώρμησε πρῶτος καὶ τὰ παιδιὰ τὸν ἠκολούθησαν.

Ἡ πτώσις τοῦ Παλούκα συνωδεύθη ἐκτὸς τοῦ γδοῦπου τῆς καὶ ἀπὸ ἄλλον κρότον, κρότον μεταλλικόν. Λεπτὰ τοῦ εἶχαν πέσει ἀπὸ τὴν τσέπην.

Ὁ Παλούκας δὲν ἐγύρισεν ὀπίσω νὰ τὰ μαζέψῃ.

Ὁ Ἀγγελῆς, ἐν τῶν παιδίων, ἤκουσε ζωηρότατα τὸν μεταλλικὸν κρότον, ἀγροίκησε πολὺ καλὰ τὸ μέρος εἰς τὸ ὅποιον εἶχον πέσει τὰ κέρματα καὶ κύψας ψηλαφῶν ἤρχισε νὰ τὰ μαζώνῃ μετὰ τὴν φοῦχταν ἐνῶ τὰ ἄλλα παιδιὰ ἔτρεχαν κατόπιν τοῦ φεύγοντος Παλούκα ρίπτοντα λίθους καὶ κρᾶζοντα :

— Νά, κι ἄλλη ζυγιά ! Νά, κι ἄλλη ζυγιά !

Κρότος παραθύρου ἀνοιγομένου ἠκούσθη ἡδὴ εἰς τὸν οἰκίσκον τοῦ γέρο - Παγούρη, ὅστις ἀκούσας τὴν ἀκατανόητον ἐφοδὸν τὴν γενομένην τὴν νύκτα ἐκείνην εἰς τὸν αὐλόγυρόν του ἠνοιξε τὸ παράθυρον καὶ ἠρώτα ἐκπληκτος :

— Τί εἶναι; Τί τρέχει;... Ποιὸς εἶναι;... Ποιοὶ εἰστε;... Ἐ! δὲν ἀκοῦτε ;

Ἐνῶ ὁ Ἀγγελῆς εἶχε μαζέψῃ ἡδὴ ὅλα τὰ λεπτὰ ὅσα ἤρρε καὶ ἔφευγεν ὀπίσω διὰ τῆς μεσημβρινῆς θύρας, τὰ ἄλλα παιδιὰ κατεδίωκον πέραν τοῦ βορεινοῦ φράκτου εἰς τὸν βρόντο τὸν Παλούκαν, ὅστις εἶχε γίνει ἄφαντος ἡδὴ, ἐπαναλαμβάνοντα :

— Νά, κι ἄλλη ζυγιά ! Νά, κι ἄλλη ζυγιά !

ΑΠΟΧΩΡΙΣΜΟΣ

Φουρτούνιασεν ἡ θάλασσα καὶ βουρκωθῆκαν τὰ βουνά !
 Εἶναι βουβὰ τ' ἀηδόνια μας καὶ τὰ οὐράνια σκοτεινά,
 κι ἡ δόλια μου ματιὰ θολή,
 παιδί μου, ὦρα σου καλή !

Εἶν' ἡ καρδιά μου κρύσταλλο καὶ τὸ κορμί μου παγωνιά,
 σαλεύ' ὁ νοῦς μου σὰν δενδρί, ποῦ στέκ' ἀντίκρυ στὸ χιονιά,
 καὶ εἶναι ξέβαθο πολὺ,
 παιδί μου, ὦρα σου καλή !

Βοτῆζει τὸ κεφάλι μου σὰν τοῦ χειμάρρου τῇ βοή !
 Ξηράθηκαν τὰ χεῖλη μου καὶ μοῦ ἐκόπηκ' ἡ πνοή
 σ' αὐτὸ τὸ ὕστερο φιλί,
 παιδί μου, ὦρα σου καλή !

Νὰ σὲ παιδέψ' ὁ Πλάστης μου, καταραμένη ξενιτιά !
 Μᾶς παίρνεις τὰ παιδάκια μας καὶ μᾶς ἀφήνεις στὴ φωτιά,
 καὶ πίνουμε τόση χολή,
 ὅταν τὰ λέμ' « ὦρα καλή ».

« Ἀτθίδες Αὔραι »

Γ. Βιζυηνός

Τ Ο Π Α Ι Δ Ι

Φυσᾷ βοριᾶς, φυσᾷ θρακιᾶς, γεννιέται μπόρα φοβερή,
 μὲ παίρνουν, μάννα, σὰν φτερό, σὰν πεταλούδα τρυφερή,
 καὶ δὲν μπορῶ νὰ κρατηθῶ.
 Μάννα, μὴν κλαῖς, θὰ ξαναρθῶ,

Ὅσες γλυκάδες καὶ χαρὲς μᾶς περιγύν' ὁ ἐρχομός,
 τόσες πικράδες καὶ χολὲς μᾶς δίν' ὁ μαῦρος χωρισμός !
 Ὡχ ! Ἄς ἡμπόργα νὰ σταθῶ...
 Μάννα, μὴν κλαῖς, θὰ ξαναρθῶ.

Πλάκωσε γύρο καταχνιά, κι ἤρθε στὰ χεῖλη μ' ἡ ψυχὴ !
 Δός με τὴν ἄγια σου δεξιὰ, δός με συντρόφισσαν εὐχὴ
 νὰ με φυλάγῃ, μὴ χαθῶ.
 Μάννα, μὴν κλαῖς, θὰ ξαναρθῶ.

« Τὰ ποιήματα »

1. Βιζυηνός

ΝΑΝΟΥΡΙΣΜΑ

Ἵπνε, ποὺ παίρνεις τὰ μωρά, ἔλα πάρε καὶ τοῦτο,
 μικρὸ μικρὸ σοῦ τό 'φερα, μεγάλο δῶσε μού το,
 μεγάλο σὰν ψηλὸ βουνό, ἴσιο σὰν κυπαρίσσι,
 κι οἱ κλῶνοι του ν' ἀπλώνωνται σ' Ἀνατολὴ καὶ Δύσι !

Λημοσιζόν

ΚΟΙΜΑΤΑΙ

Κοιμᾶται τὸ χρυσό μου τὸ πουλάκι,
 κι ἔχει κρυφὸ χαμόγελο γλυκὸ
 στὸ κόκκινό του ἐπάνω στοματάκι,
 φιλάκι τῶν ἀγγέλων μυστικό.

Κοιμᾶται γελαστό κι εὐτυχισμένο
 μέσ' στὴ ζεστὴ τῆς μάννας του ἀγκαλιά.
 Κοιμᾶται ἓν' ἀγγελάκι χορτασμένο
 μὲ τόσα χάδια, γέλια καὶ φιλιὰ.

Μὰ δὲν μπορεῖ γιὰ πάντα ἔτσι νὰ μείνῃ
 στὸν ξέγνοιο τῶν ἀγγέλων τὸ χορδὸ.
 Μιὰ μέρα θὰ 'ρθῇ, ποὺ ἄντρας θὰ μοῦ γίνη
 καὶ μέσ' στὸν κόσμῳ θὰ 'μπῇ τὸ σκληρό.

Καὶ τότε θὰ 'ρθουν βάσανα καὶ πόθοι,
 παλμοὶ καὶ λύπες, ἔγνοιες καὶ δουλειά,
 χρυσᾶ καὶ τότε ὄνειρα θὰ νοιώθῃ
 σὰν τῶρα σὲ μνηνούλας ἀγκαλιά ;

Δέσποινα Παναγιά, γλυκειά Παρθένα,
σῶζε το, Ἐσύ, ἀπὸ κάθε συμφορά,
ὅπως κι Ἐσύ, τό ἔχω, Παρθένα μου, ἕνα,
μόνη μου ἐλπίδα, μόνη μου χαρά.

Κάμε το τὸ ταξίδι νὰ περάσῃ
τοῦ κόσμου αὐτοῦ καλόκαρδο κι ἄγνό,
νὰ ζήσῃ εὐτυχισμένο, νὰ γεράσῃ
καὶ νὰ τὸ ξαναβρῶ στὸν οὐρανό.

Κοιμοῦ, μικρό μου, ἄθῳ μου πουλάκι.
Μακάρι ἕνα χαμόγελο γλυκὸ
στὸν ὕπνο πάντα νὰ ἔχῃς στὸ χεῖλάκι,
φιλάκι τῶν ἀγγέλων μυστικό.

N. Χατζιδάκης

ΝΑ ΗΜΟΥΝΑ ΠΑΠΠΟΥΣ

« Ἄχ ! ἔλεγε ὁ Κοκκός,
παπποῦς νὰ ἦμουν τώρα,
νὰ κάνω τὸν σοφό,
νὰ βήχω, νὰ ρουφῶ
ταμπάκο κάθε ὥρα !

Νὰ ἔχω ἄσπρα γένεια,
ποτέ νὰ μὴ διαβάζω,
σχολεῖο νὰ μὴν πηγαίνω,
στὸ σπῆτι μου νὰ μένω
καὶ ὅλο νὰ νυστάζω.

Νὰ παίζω ὅλη μέρα
μὲ ἕνα κομπολόγι,
νὰ μὴν μοῦ λέν : δουλειά
καὶ νὰ φορῶ γυαλιά,
καὶ νὰ ἔχω καὶ ρολόγι.

Νὰ λέω παραμύθια
ἀπάνω ἀπὸ τὸ στῶμα,
καὶ ὅλοι στὴ μιλιὰ μου
νὰ στέκουν ἐμπροστά μου
μὲ ἀνοιχτὸ τὸ στόμα.

Νὰ μοῦ φιλοῦν τὸ χέρι,
εὐχὲς πολλὰς νὰ δίνω,
καὶ σ' ὅλους σεβαστός,
νὰ τρώγω καὶ νὰ πίνω.

Νὰ ἔχω καὶ μιὰ μαγκούρα
νὰ κάνω τὸν κακὸ,
κι ἅμα θυμὸς μὲ πάρη,
ν' ἀρχίσω στὸ στυλιάρι
καὶ τὸν τρελλὸ - Κοκκό ».

Αὐτὰ καὶ ἄλλα λέει
μὲ γνῶσι παιδική.
Μὰ ὁ Κοκκὸς δὲν ξέρει
πὼς θέλουν ὅλ' οἱ γέροι
νὰ γίνουμε Κοκκοί.

« Ἀπαντα »

Γ. Σουρεῆς

ΑΘΩΟΙ ΦΟΒΟΙ

— Θέλω τὴ μάνα.

— Ἐπέταξε καὶ στ' ἄστρα πάει νὰ ζήσει.

— Πῶς τόσο μάκρος ἄρρωστη δυνήθηκε νὰ σχίση;

— Ἐχουν φτεροῦγες οἱ ψυχές.

— Γιατί δὲν τίς ἀπλώνει

τότε ἡ δική μας, μὴν αὐτὴ τρέξη στ' ἀστέρια μόνη;

— Δὲν εἶναι μόνη. Γύρο της φτεροκοποῦν ἀγγέλοι.

— Ἄν ἀγγελό της μ' ἔλεγε, κοντά της θὰ μὲ θέλῃ.

— Ὡ, δίχως κάλεσμα Θεοῦ ψηλὰ κανεὶς δὲν πάει.

Κοιμήσου τώρα ἡσύχασε.

— Καὶ ποιός μοῦ τραγουδαίει;

— Ἐγώ, πουλάκι μου.

— Ἐσὺ κλαῖς.

— Ὅχι, σὲ μὲ ἀπιθώσου.

« Ζάχαρη νὰ ἔναι ὁ ὕπνος σου καὶ μέλι τ' ὄνειρό σου ».

— Νυστάζω. Ἀπὸ τὸ πλάγι μου καθόλου μὴ σπαράξῃς.

Δός μου τὸ χέρι. Σκιαζομαι μήπως καὶ σὺ πετάξῃς.

« Ποιητικὰ ἔργα »

Γερ. Μαρκοῦ

Η ΑΔΕΛΦΙΚΗ ΑΓΑΠΗ

Ἀνάθεμά τον πού τὸ εἶπῃ : « Τ' ἀδέρφια δὲν πονιοῦνται ».

Τ' ἀδέρφια σχίζουν τὰ βουνὰ καὶ δέντρα ξεριζώνουν.

Τ' ἀδέρφια ἐκυνηγῆσανε κι ἐνίκησαν τὸ Χάρο.

Δυὸ ἀδέρφια εἶχαν ἀδερφή στὸν κόσμον ξακουσμένη,

τὴ φθόναγεν ἢ γειτονιά, τὴ ζήλευεν ἢ χώρα,

τὴ ζήλεψε κι ὁ Χάροντας καὶ θέλει νὰ τὴν πάρῃ.

Στὸ σπίτι τρέχει καὶ βροντᾷ σὰν νὰ ἔταν νοικοκύρης :

— Ἄνοιξε, κόρη, γιὰ νὰ μπῶ, τοιμάσου νὰ σὲ πάρω,

τί ἐγὼ εἶμ' ὁ γυιὸς τῆς μαύρης γῆς, τς ἀραχνιασμένης πέτρας.

— Ἄσε με, Χάροντ', ἄσε με, σήμερα μὴ μὲ πάρῃς,

ταχιά Σαββάτο νὰ λουστῶ, τὴν Κυριακὴ ν' ἀλλάξω,

καὶ τὴ Δευτέρα τὸ ταχύ ἔρχομαι μοναχὴ μου.

Ἀπ' τὰ μαλλιά τὴν ἄρπαξε κι ἡ κόρη κλαίει καὶ σκούζει·

νὰ καὶ τ' ἀδέρφια πού ἔφτασαν ψηλὰ ἀπ' τὸ κορφοβούνι

τὸ Χάροντα κυνήγησαν καὶ γλύτωσαν τὴν κόρη.

Δημοτικὸν

ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΙΚΑ ΤΗΣ ΑΔΕΡΦΗΣ

Με τὸ γλυκὸ φθινόπωρο ἄραξαν γιὰ λίγες μέρες στ' ὁμορφὸ νησί τὰ καράβια καὶ πάλι ἔκαναν πανιά γιὰ τὰ ταξίδια τὰ μακρινά. "Ὅλο τὸ νησί στὸ πόδι, ἄλλοι στὸ ἀκρογιάλι κι ἄλλοι στὰ λιακωτά. Κουνοῦν τ' ἄσπρα μαντήλια καὶ φωνάζουν :

— Στὸ καλὸ! Στὸ καλὸ!

Τελευταία ἔμειναν ἡ γολέττα τοῦ καπετὰν Παλιούρα, ἡ « Βαγγελίστρα ». Οἱ ναῦτες καὶ τὸ ναυτόπουλο εἶναι στὴ θέσι τους, μὰ ὁ καπετάνιος ἄργεῖ. Θέλει ν' ἀκούσῃ λίγο ἀκόμη τὰ βιολιά καὶ νὰ κεράσῃ μιὰ φορὰ ἀκόμη τοὺς φίλους του. Τέλος μπαίνει κι αὐτός, καὶ ἡ γολέττα κίνησε.

Τὸ ναυτόπουλο ρίχνει μιὰ ματιά σ' ἓνα χαμηλὸ σπιτάκι ἀπάνω στὸ βράχο. Στὸ λιακωτὸ εἶναι ἡ μάννα του, χήρα μαυραντυμένη, καὶ τὸ μικρὸ του τὸ ἀδερφάκι. Κουνοῦν τὰ μαντήλια τους. Βγάζει κι αὐτὸς τὸ μαντήλι του, τοὺς χαιρετᾷ καὶ ρίχνεται γρήγορα στὴ δουλειά. Λύνει τὰ πανιά καὶ βοηθᾷ νὰ σηκώσουν τὴν ἄγκυρα.

Τὴν ὥρα ποὺ βασιλεύει ὁ ἥλιος χανόταν σιγὰ σιγὰ καὶ ἡ « Βαγγελίστρα » στὸν ὀρίζοντα. Τὸ ναυτόπουλο ἀνεβασμένο στὸ ψηλὸ κατάρτι βλέπει γιὰ τελευταία φορὰ τὸ νησάκι, ποὺ χρυσώνεται ἀπὸ τὸ ἀντιφέγγισμα τοῦ ἡλίου: Ψηλὰ στὴν κορυφὴ ἀσπρίζει τὸ ἐκκλησάκι τοῦ Προφήτη 'Ηλία. 'Εκεῖ θὰ πηγαίνει ταχτικά ἡ μάννα του ν' ἀνάβῃ τὰ καντήλια καὶ ν' ἀγναντεύῃ τὴ θάλασσα. Ν' ἀγναντεύῃ πότε θὰ γυρίσῃ ἡ « Βαγγελίστρα » μὲ τὸ γιοῦ της, ποὺ θὰ φέρῃ τὴν προικὰ νὰ παντρέψῃ τὴν ἀδερφή του!...

'Ηρθε τοῦ 'Αγίου Νικολάου καὶ ἡ « Βαγγελίστρα » δὲ φάνηκε. Οὔτε τὰ Χριστούγεννα οὔτε τὰ Φῶτα, ποὺ βαφτίζονται τὰ νερά. "Ενα γράμμα ἦρθε γιὰ τὴ μητέρα του τὴ χαροκαμένη. Τῆς γράφει τὸ ναυτόπουλο ἀπὸ τὴν Πόλιν πὼς ἐμποδίστηκε, γιὰτὶ βρῆκαν δουλειά. Νὰ μὴν ἔχῃ, ὅμως, φόβο, γιὰτὶ τὸ καράβι εἶναι καλοτάξιδο καὶ δὲ φοβᾶται τίς φουρτοῦνες. Τώρα θὰ πᾶνε στὴ Μασσαλία κι ἀπὸ κεῖ τὴ Λαμπρὴ, πρῶτα ὁ Θεός, θὰ εἶναι στὴν ἀγκαλιά της. 'Εκεῖ στὴ Μασσαλία θὰ ψωνίσῃ καὶ τὰ προικιά.

Σημερώνει τὸ Μεγάλον Σάββατο καὶ ἡ « Βαγγελίστρα » εἶναι ἔξω ἀπὸ τὸ νησί. Μὰ νὰ πιάσῃ στὸ λιμάνι δὲ μπορεῖ. "Ὡς ἐδῶ τῆγες πρίμος ὁ καιρός. Τώρα ἄλλαξε κι ἔγινε βοριάς караβοπνίχτης. Βουνὰ εἶναι τὰ κύ-

ματα και τὸ καράβι παιγνίδι τῶν κυμάτων. Σκισμένα τὰ πανιά, σπασμένα τὰ κατάρτια, κι εἶναι βαθὺ τὸ σκοτάδι και οἱ ξέρες κοντά του.

— Γιὰ τὸ Θεό! λέει ὁ καπετάνιος θυμωμένος, ἔξω ἀπὸ τὸ νησί μας και νὰ χαθοῦμε!

— Μάννα μου! συλλογίζεται τὸ ναυτόπουλο. Ἀντὶ νὰ βγάλης τὰ μαῦρα θὰ βάλῃς κι ἄλλα γιὰ μένα!...

Οἱ θαλασσινοί, ὅταν νοιώσουν τὸν κίνδυνο, γίνονται ἄλλοι ἄνθρωποι. Ὁ καπετὰν Παλιούρας θύμωσε μὲ τὸ βοριά.

— Ἔ, γιὰ τὸ Θεό! εἶπε πάλι. Ἐξω ἀπὸ τὸ νησί μας νὰ χαθοῦμε!

Ἀποφάσισε νὰ παλέψῃ και νὰ νικήσῃ. Εἶπε στοὺς ναῦτες νὰ πιᾶσουν τίς θέσεις τους στὸ κατάρτι στρώμα, πρόσταξε τὸ ναυτόπουλο ν' ἀνεβῇ στὸ κατάρτι και νὰ κοιτάζῃ ἄγρυπνα, κι ἐκεῖνος χούφτωσε μὲ τὸ δυνατό του χέρι τὸ τιμόνι.

— Μάινι πανιά! πρόσταξε.

Ἰδρῶσαν οἱ ναῦτες γιὰ νὰ κάμουν τὸ θέλημα τοῦ καπετάνιου. Ἰδρῶσε κι ὁ καπετάνιος γιὰ νὰ ὀρθοπλωρίσῃ τὴ γολέττα στὸν ἄνεμο. Τὸ ναυτόπουλο στὸ ψηλὸ κατάρτι νοιώθει τὸν ἄνεμο νὰ τοῦ βελονιάζῃ τὰ χέρια, και πολλές φορές τὸ κῦμα τοῦ μπατσίσει τὸ πρόσωπο. Τὰ μάτια του πονοῦν και δακρύζουν, μὰ ποῦ νὰ τὰ κλείσῃ. Κοιτάζει μέσα στὸ σκοτάδι και φωνάζει κάθε τόσο δυνατά:

— Ξέρα δεξιά!... Ξέρα ἀριστερά μας.

Ἀκούει ὁ καπετάνιος, γυρίζει τὸ τιμόνι κι ἡ γολέττα ἀλλάζει τὸ δρόμο της.

Πήγαινε δεξιά, ἀριστερά γυρίζει.

Πήγαινε ἀριστερά, δεξιά ἀργοπλέει.

Ἔτσι παιδεύτηκε γιὰ ὥρες τὸ πλήρωμα. Ἡ γολέττα, σὰν πουλάρι ἀπολυμένο στὸν κάμπο, γυρίζει ἀδιάκοπα στὴ σκοτεινὴ και ἀγριεμένη θάλασσα. Οἱ ὥρες φαίνονται χρόνος!

Τέλος πῆρε νὰ γλυκοχαράζῃ, και φάνηκε σὰ μαῦρος ὄγκος τὸ νησί ἐμπρὸς στὸ σταχτόμαυρον ὀρίζοντα. Ὁ καπετάνιος μάντεψε τὸ πατρικὸ του λιμάνι και γύρισε κατὰ κεῖ τὴν πλώρη τῆς «Βαγγελίστρας».

Τὴν ὥρα ποὺ ἐβγαίνουν οἱ Ἐπιτάφιοι ἀπὸ τίς ἐκκλησίες, ἔμπαινε και ἡ γολέττα στὸ λιμάνι.

— Ἦρθα, μάννα μου! παράγγειλε τὸ ναυτόπουλο, μόλις ἔρριξε τὴν ἄγκυρα.

Τὴν νύχτα, στὴν Ἀνάστασι, πῆγε τὸ ναυτόπουλο μὲ τοὺς δικούς του

στην ἐκκλησία. "Εφαγαν, ἅμα γύρισαν, καὶ ξαπλώθηκε νὰ κοιμηθῇ.
 "Ήταν τόσο κουρασμένο !

Τὸ μεσημέρι ντύθηκε καὶ πῆγε στὴν Ἀγάπη. Ἀντιλαλοῦν τὰ σή-
 μαντρα καὶ σημαίνουν οἱ καμπάνες. "Ὅλο τὸ νησί μοσκοβολᾷ σὰν ἐκ-
 κλησάκι.

— Χριστὸς ἀνέστη !

— Ἀληθῶς ἀνέστη !

Ἀπὸ κεῖ πηγαίνουν στὸ χοροστάσι. Χορεύουν οἱ λυγερὲς μὲ τὰ κι-
 τρινα φακιόλια καὶ τὰ λαμπρὰ ρούχα τους, χορεύουν καὶ οἱ λεβέντες μὲ
 τὰ πλεχτά ζωνάρια τους. Χόρεψε κι ἡ ἀδερφή του τὸ συρτὸ κι ὕστερα
 τὸν καλαματιανὸ μὲ τὸν ἀρραβωνιαστικὸ της. Τὸ ναυτόπουλο κοιτάζει
 καὶ καμαρώνει.

Τὴν Κυριακὴ τοῦ Θωμᾶ πάντρεψε τὴν ἀδερφή του τὸ ναυτόπουλο.

"Ἡλιος ἦταν προξενητής,

αὐγερινὸς στεφανωτής.

Χαρὰ στὴ μάνα τοῦ γαμπροῦ

καὶ σ' ὅλο τὸ πεθερικό,

ὅπου θὰ πάρουν τέτοια νιά,

ὁμορφὴ καὶ νοικοκυρά,

χρυσὸ καμάρι τοῦ σπιτιοῦ,

βασίλισσα τῆς γειτονιάς.

"Επειτα ἦρθε ὁ γαμπρός, πῆγαν στὴν ἐκκλησίᾳ κι ὁ καπετὰν Πα-
 λιούρας ἔλλαξε τὰ στέφανα.

— Καὶ στὰ δικά σου, Στάμο, εὐχήθηκε στὸ ναυτόπουλο ὁ καπετάνιος.

— Εὐχαριστῶ, μὰ τὰ δικά μου ἀργοῦν ἀκόμη !

"Ἡθελε νὰ εἰπῇ :

— Νὰ μεγαλώσω κι ὁ ἀδερφός μου, νὰ χτίσουμε δικὸ μας καράβι,
 νὰ γίνω καπετάνιος καὶ τότε...

Περιοδικὸ «Νεοελληνικὴ ἀγωγή»

*Ἀνδρ. Καραβίτσας

ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΙΣ

Μιά μάννα είχε τέσσερα παιδάκια καμωμένα,
τέσσερα παιδιά.

Και τὰ ἔζησε, τ' ἀνάθρεψε, τὰ προίκισ' ἓνα ἓνα
μ' εὐθυμη καρδιά.

Και βρῆκε και τὰ πάντρεψε σ' ἀνθρώπους μὲ κεφάλι,
μὲ νοικοκυριό.

Και κεῖνα σπιτωθήκανε και γίνανε μεγάλοι
μέσα στὸ χωριό.

Μὰ τῆς γριᾶς τῆς μάννας των τῆς ἔδωκεν ἡ Μοῦρα
ἄσχημην εὐχή.

Και πέθανεν ὁ γέρος της ! Κι ἀπόμειν' αὐτὴ χήρα,
χήρα και φτωχή.

Κι αὐτὸ σὰν νὰ μὴν ἔφθανεν, ἀρρώστησε μιὰ μέρα,
μιὰ κακὴ βραδιά !

Φωνάζει ξένον ἄνθρωπο, μὴν ἄ μ' αὐτόνε πέρα
νὰ ῥθουν τὰ παιδιά.

— Νὰ πᾶς νὰ πῆς τοῦ γιούκα μου νὰ ῥθῇ νὰ μὲ κοιτάξῃ,
και δὲν ἤμπορῶ.

Πῆγε και ἦλθε και λαλεῖ : « Τ' ἀμπέλι του θὰ φράξῃ !
Δὲν ἔχει καιρό ! ».

— Οἱ βᾶτοι νὰ φυτρώσουνε στὸ σῶμά του, εἶπε κείνη,
γιὰ παντοτινά !

Και ἀπὸ τότε ὁ κακογιὺς σκαντζόχοιρος ἐγίνη,
φεύγει στὰ βουνά.

— Νὰ πᾶς νὰ πῆς τῆς κόρης μου νὰ ῥθῇ νὰ μὲ κοιτάξῃ,
και δὲν ἤμπορῶ.

Πῆγε και ἦλθε και λαλεῖ : « Ὑφαίνει τὸ μετάξι !
Δὲν ἔχει καιρό ! ».

— Νὰ ὑφαίνη καὶ νὰ διάζεται καὶ νὰ 'ναι, εἶπε κείνη,
μὲ χωρὶς πανί !

Καὶ ἀπὸ τότε ἡ ἀπονη ἀράχνη ἔχει γίνει,
ματαιοπονεῖ !

— Νὰ πᾶς στὴν ἄλλη κόρη μου νὰ 'ρθῇ νὰ μὲ κοιτάξῃ,
καὶ δὲν ἤμπορῶ.

Πῆγε καὶ ἤλθε καὶ λαλεῖ : « Θὰ πλύνῃ καὶ θ' ἀλλάξῃ !
Δὲν ἔχει καιρό ! ».

— Ἡ σκάφη πὰ 'στὴ ράχη τῆς νὰ γείρῃ, εἶπε κείνη,
ἄπλυτ' ἀλλαγή !

Καὶ ἀπὸ τότε ἡ ἀπονη χελώνα ἔχει γίνει,
σέρνεται στὴ γῆ !

— Νὰ πᾶς στὴν τρίτη κόρη μου νὰ 'ρθῇ νὰ μὲ κοιτάξῃ,
καὶ δὲν ἤμπορῶ.

Πρὶν ἐπιστρέψῃ καὶ τῆς πῆ, ἡ κόρη εἶχε προφτάξῃ !
Εἶχε αὐτὴ καιρό ;

— Γιατί στὰ χέρια, κόρη μου, στὰ δάχτυλα ζυμάρ
κι ἄλευρα ἐδῶ ;

— Ἐζύμωνα, μαννούλα μου, μὰ εἶδησι ἔχω πάρει
κι ἤρθα νὰ σὲ ἰδῶ.

— Ἀνθόσκομη τ' ἄλευρι σου κι ἡ σκάφη σου κυφέλη.
Βρῆκες τὸν καιρό !

Ὅσο θὰ ζῆς νὰ γίνεται ὅ,τι κι ἂν πιάνῃς μέλι,
μέλι γλυκερό !

Λαλεῖ καὶ μὲ χαμόγελο ἀποκοιμιέται ἐκείνη
γιὰ παντοτινά !

Καὶ ἀπὸ τότε μέλισσα ἡ κόρη τῆς ἐρίνη
καὶ καλοπερνᾷ.

« Ἀτθίδες Αὔραι »

Γ. Βιζυηνός

ΕΣΠΕΡΙΝΟΣ

Ἐξ᾽ ἅπ' τὸ χωριὸν κεῖ πέρα
τοῦ ἑσπερινοῦ τὸ σήμαντρον ἀργολαεῖ,
πάλλει ἡ φωνὴ τοῦ μέσ' στὸν βραδινὸν ἀέρα,
ὡσάν ὑπόμνησις στὸν κόσμον ὑψηλῇ.

Εἰρήνης πνεῦμα ἀπλώνεται στὴ γῆ,
τ' ἄνθη συγκλείνουνε τὰ πέταλά των,
παύουνε τὰ πουλάκια τ' ἄσματά των,
ἀγία βασιλεύει γύρωθε σιγῇ !

Ὅλη τῆς πλάσεως ἡ γαλήνη ἡ εὐλογημένη,
ποὺ πνέει μέσ' ἀπ' τὸν ἥχο τῶν κωδῶνων,
σάν ἀπ' τὰ βάθη χριστιανικῶν αἰώνων
μέσ' στὴν ψυχὴ μου κατεβαίνει.

« Τρεῖς δυνάμεις »

Ἀρ. Προβελέγγιος

ΑΡΑΤΕ ΠΥΛΑΣ

Ὁ μπαρμπά-Κώστας, ἕως 65 ἐτῶν γέρων, ἄγαμος κι ἐν τῷ παρελθόντι κι ἐν τῷ μέλλοντι πλέον, εἶχε προσληφθῇ ἀπὸ 15 ἐτῶν ὡς ὑπηρετῆς ἐν τῷ ναύσκῳ τῆς κωμοπόλεως, ὡς ἐκκλησιάρχης κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν πόλεων, ὡς κανδηλανάπτης κατὰ τὴν γλώσσαν τοῦ λαοῦ. Ἦξευρε καὶ ὀλίγα γραμματάκια. Ἦτο μέτριος τὸ ἀνάστημα.

Κατ' ἀρχὰς εἶχεν ἐπιδοθῇ εἰς τὸ ναυτικὸν στάδιον ἀκολουθῶν τὸ γενικὸν ρεῦμα τῶν κατοίκων τῆς θαλασσινῆς πολίχνης. Διὰ δὲ τῆς φιλοπονίας τοῦ κατῴρθωσε ν' ἀποκτήσῃ καὶ μικρὰν λέμβον, ἀγοράσας αὐτὴν ἀντὶ εὐτελοῦς ποσοῦ, ἡμισύντριμμα ἀπὸ τινος ναυαγῆσαντος ὀλλανδικοῦ ἱστιοφόρου, εἰς τὴν διάσωσιν τῶν ναυαγίων τοῦ ὁποίου εἰργάσθη, ἀνακαλύψας καὶ ἓνα κασχέτο ὀλλανδικὸν καὶ μίαν πίπαν. Ἀντὶ δὲ τῶν ὀλίγων μισθῶν τοῦ ἔλαβε τὴν χαλασμένην ἐκείνην λέμβον, τὴν σκαμπαβιάν, ὡς τὴν ὠνόμαζεν. Ἐπειδὴ δὲ ἦτο κατεσκευασμένος κατὰ τὴν παροιμίαν « πολυτεχνίτης καὶ ρημοσπίτης », μόνος τοῦ ἐπιδιώρθωσε τὴν λέμβον, χαρίσας τὴν πίπαν εἰς τὸν δεσμοφύλακα, ὅστις τὸν ἄφησε νὰ κόψῃ κρυφὰ ἐκ τοῦ δάσους δύο πεῦκα, καὶ ἐκράτησεν αὐτὸς μόνον τὸ

κασκέτο, τὸ ὁποῖον ἐφόρει πάντοτε, ἐπονομασθεῖς διὰ τοῦτο « Ὀλλανδέζος ».

Πλὴν δὲν ἦτο διόλου τυχερὸς ὡς κυβερνήτης. Περισσότερον τυχερὸς ἦτο, ὅταν δὲν εἶχε τίποτε. Πρέπει νὰ ἐναυάγησε πεντάκις μὲ τὴν σκαμπαβίαν του ἐκεῖνην, πότε εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς νήσου μεταφέρων τὸν Ἰουνιον θημωνίας σίτου ἀπὸ ἐνὸς ὄρμου εἰς ἕτερον, πότε εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Εὐβοίας τὸν Αὐγουστον, ὅτε συνήθιζε νὰ μεταφέρῃ εἰς Λοκρίδα τοὺς μελισσᾶδες τῆς νήσου.

— «Ὁλο μέσ' στὸ κλοκαίρι πέφτεις ἔξω, καημένε Ὀλλανδέζο, τῷ παρετήρουν οἱ κάτοικοι φιλοσκόμμονες πάντοτε.

— Ἔλα ντέ ! ἀπήντα ὁ θαλασσοπνιγμένος ναύτης, ὅστις μετὰ τὸ ναυάγιον ἀνήρχετο τὸν ἀνήφορον τῆς ἀγορᾶς ὑψηλὰ κρατῶν τὴν κεφαλὴν, ὡς νὰ ὑπερφηανεύετο, διότι κατῶρθωσε νὰ ναυαγῇ καὶ νὰ διασφύζεται.

Τέλος νύκτα τινὰ τοῦ χειμῶνος μεταφέρων ξύλα ἀπὸ τῆς Κεχερεᾶς καὶ συναντήσας τρικυμίαν κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν του, μόλις ἔσωσε τὴν ζωὴν του καὶ τὸ κασκέτο του τὸ ὀλλανδικὸν ριφθεὶς ἔξω εἰς τοὺς βράχους τοῦ Μικροῦ Ἀσέληνου, ἀποτόμου καὶ ἀλιμένου ἀκτῆς, ὅπου ἡ σκαμπαβία διελύθη εἰς τὰ ἐξ ὧν συνετέθη. Καὶ τὰ μὲν καρφιὰ ἐβυθίσθησαν εἰς τὸν βαθὺν πυθμένα, αἱ δὲ σανίδες διεσπάρησαν εἰς τὸ πέλαγος μεταβληθεῖσαι εἰς γιολόξυλα. Καὶ τότε πλέον ἀνέβη τὸν ἀνήφορον τῆς ἀγορᾶς χωρὶς νὰ ἔχη ὑψηλὰ τὴν κεφαλὴν του ὁ ἀφελὴς ναυαγός. Εἶχε σύρει τὸ κασκέτο του μέχρι τῶν ὠτων καὶ ἀνέβαινε χωρὶς νὰ βλέπῃ σχεδὸν, προσκρούων εἰς τὰ λιθάρια καὶ τὰ καλδερίμια. Τοῦ ἤλθεν ὡς ἐντροπὴ καὶ ἔκτοτε δὲν ἐπάτησεν εἰς τὴν θάλασσαν, ἀλλ' ἀφιερῶθη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς ἐκκλησίας, ἀποκτήσας τὴν ἀγάπην τῶν ἐφημερίων, τῶν ἐπιτρόπων καὶ τῶν ἐνοριτῶν. Ἰδίως, ὅμως, τὸν ἡγάπησαν τὰ μικρὰ παιδιά, διότι τόσο καλὰ, μὲ τόσῃ τάξει ἐμοίραζε πρὸς αὐτὰ τὰ κόλλυβα ὁ « Ὀλλαντέζος », ὥστε ἐπαιρναν ὅλα μὲ ἡσυχίαν. Καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὸν ἐσέβοντο τηροῦντα σιωπὴν ἀπόλυτον ἐν τῷ ναῷ. Καὶ τὸν ἐβλεπες ἐκεῖ τὸν μπαρμπα-Κώσταν μὲ τὸ ὀλλανδικὸν κασκέτο του ἐν μέσῳ τῶν παιδιῶν ὡς ἀπόμαχον πλοίαρχον διατάσσοντα ἐν τάξει τὰ πάντα. Καὶ μήπως δὲν ἦτο ἀπόμαχος πλοίαρχος; Καὶ μήπως δὲν « ἤπιε τὴν θάλασσαν μὲ τὴν κουτάλαν », ὡς λέγουν; Τί τάχα νὰ ταξιδεύῃ τις εἰς τοὺς φοβεροὺς ὠκεανούς ἢ εἰς τὰ κοιμώμενα παράλια τοῦ Μαλιακοῦ; Τί τάχα νὰ ναυαγήσῃ τις εἰς τὸν Εὐξείνιον Πόντον;

ἡ εἰς τὴν εἰρηνικὴν ἀκτὴν τοῦ Παγασητικοῦ; Τὸ ναυάγιον εἶναι πάντοτε ναυάγιον καὶ ὁ ἄνθρωπος πνίγεται ὁμοίως εἴτε εἰς τὸ πέλαγος εἴτε εἰς τὸν λιμένα. Καὶ εἰς μίαν χούφτα νερὸ ἀκόμῃ.

Ὁ μπαρμπα - Κώστας κατέστη εἰδικός, ὅμως, εἰς μίαν ὑπηρεσίαν σπουδαίαν τῆς ἐκκλησίας, διὰ τὴν ὁποίαν ἡγαπᾶτο ἀπὸ ὁλόκληρον τὴν πολίχνην Ὑπεκρίνετο θαυμάσια τὸν Ἄδην τὸ Μέγα Σάββατον κατὰ τὴν ἐπάνοδον τοῦ Ἐπιταφίου.

Εἶναι συνήθεια ἀρχαιοτάτη εἰς τὴν νῆσον, ἀφοῦ ὁ Ἐπιτάφιος ἐν λιτανείᾳ περιέλθῃ ἐν ὥραίῳ πανοράματι τὴν ἐνορίαν ὅλην, κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν νὰ κλείωνται αἱ πύλαι τοῦ ναοῦ καὶ νὰ μὴ ἐπιτρέπηται ἡ εἰς αὐτὸν εἴσοδος τοῦ Ἐπιταφίου. Παρίσταται κατὰ τρόπον παράδοξον ἡ σκηνὴ τῆς εἰς Ἄδου καταβάσεως τοῦ Σωτῆρος, ὡς φέρεται τοῦτο ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ παραδόσει. Τότε ὁ πρῶτος τῶν ἐφημερίων προσεγγίζων εἰς τὰς πύλας κελεύει ἐπιτακτικῶς κρούων αὐτάς καὶ κράζων : « Ἄρατε πύλας οἱ ἄρχοντες ὑμῶν καὶ ἐπάρθητε πύλαι αἰώνιοι, καὶ εἰσελεύσεται ὁ Βασιλεὺς τῆς δόξης ! ».

Ὁ δὲ ἔσωθεν τῶν κεκλεισμένων πυλῶν παρὰ τὰ κλειῖθρα ὑποκρινόμενος τὸν Ἄδην ἐρωτᾷ αὐθαδῶς : « Τίς ἐστὶν οὗτος ὁ Βασιλεὺς τῆς δόξης ; ».

Εἰς ταύτην λοιπὸν τὴν παράστασιν κατέστη εἰδικώτατος ὁ μπαρμπα - Κώστας. Ὑπεκρίνετο τόσον ἐπιτυχῶς τὸ πρόσωπον τοῦ ἀντάρτου Ἄδου, τοῦ μὴ θέλοντος νὰ ἀναγνωρίσῃ Δεσπότην καὶ Κύριον ἀνώτερόν του, ὥστε τρόμος κατελάμβανε τὸ πλῆθος, ὅτε ἤκουε τὰς τρομεράς ἐκεῖνας ἐρωτήσεις του : « Τίς ἐστὶν οὗτος ὁ Βασιλεὺς τῆς δόξης ; ».

Ἐτόνιζε τὰς λέξεις κατ' ἴδιόν τινα τρόπον πολὺ τρομακτικόν. Ἐκίνει τὴν κεφαλὴν του ἔσωθεν, ἡγρίευε τοὺς ὀφθαλμούς του, αἱ τρίχες τῆς κόμης του ἀνεσουσουρώνοντο, καθὼς τὸν περιέγραφον ὅσοι ἔμενον ἔνδον νὰ τὸν θαυμάσουν κατὰ τὴν θαυμασίαν ὑπόκρισιν, ὅλον τὸ σῶμα του ἔτρεμε καὶ ἐν γένει ἐπαθαίνετο, ὡς νὰ ἦτο αὐτὸς ὁ Ἄδης ἀληθῶς μὲ τὴν σατανικὴν ἐπὶ τοῦ κόσμου δύναμιν προαισθανόμενος προσεγγίζον τὸ τέλος του.

Καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο, τὸ Μέγα Σάββατον, τὴν αὐγὴν, ὁ μπαρμπα - Κώστας ἦτο εἰς τὴν θέσιν του ὑπερήφανος διὰ τὸ πρόσωπον τὸ φοβερόν ὅπου ἤθελεν ὑποκριθῇ. Καθήμενος πρὸ τῶν πυλῶν τοῦ κενοῦ πλήν καταφωτιστοῦ ναοῦ, ἀνέμενε τὴν ἐπάνοδον τοῦ Ἐπιταφίου ἔχων ὕψος ἐπίσημον κυριάρχου. Δὲν ἦτο πλέον ὁ πτωχὸς κανδηλανάπτης μὲ τὴν

κεφαλὴν κάτω. Ἰστατο ἀσκεπὴς ἐπὶ τοῦ μαρμαρίνου κατωφλίου, ὡς εἰ ἔλεγεν : « Ἐγὼ ! δὲν δέχομαι κανένα μέσα, οὔτε τὸν Βασιλέα ».

Ἰδοὺ ! ἀκούονται μακρόθεν ψαλμωδίαι γλυκυτάται καὶ τρυφεραὶ ὡς κλαυθοί, ὡς θρῆνοι : « Δὸς μοι τοῦτον τὸν ξένον !... ». Ψάλλουσι τὸ πομπικὸν ἄσμα : « Τὸν ἥλιον κρύψαντα », τὸ ἐξόδιον μέρος, τὸ τρυφερὸν ἐκεῖνο τροπάριον, τὸ ὁποῖον συγκινεῖ καὶ τὰ ἄψυχα : « Δὸς μοι τοῦτον τὸν ξένον !... ».

Ὁ Ἰωσήφ παρακαλεῖ τὸν Πιλάτον, ἵνα ἐπιτρέψῃ αὐτῷ νὰ θάψῃ « τὸν ξένον Ἰησοῦν καὶ ὠνειδισμένον... ». Ψάλλουσιν οἱ μελίφοργοι ψάλλται ἀκολουθοῦντες τὴν λιτανείαν τοῦ Ἐπιταφίου καὶ ὑπηχεῖ ὁ λαὸς ὡς δι' ἐνὸς στόματος :

« Δὸς μοι τοῦτον τὸν ξένον !... ».

Ὡ πατέρες μου μικρά, πόσον μεγάλη εἶσαι ἐν τῇ θρησκείᾳ σου ! Ἡ μελωδία γλυκυτάτη ὀλονέν προσεγγίζει. Ὅπισθεν οἰκιῶν νεφέλαι φωτειναὶ ἀπὸ τῶν καιομένων λαμπάδων ἀναβαίνουνσι πρὸς τὸ στερέωμα. Ἡ εὐωδία τῶν θυμιαμάτων, τὰ ὁποῖα καίονται κατὰ τὴν δίοδον τοῦ Ἐπιταφίου ἀπὸ τὰς οἰκίας ὅλας, φθάνει ἀπὸ μακρὰν ὡς ἄρωμα αὐτῆς τῆς νυκτὸς ἀνέκφραστον :

« Δὸς μοι τοῦτον τὸν ξένον !... ».

- Πρέπει νὰ ἰδῇτε τὴν λιτανείαν τοῦ Ἐπιταφίου κατὰ τὴν αὐγὴν, ὅτε δὲν εἶναι οὔτε ἡμέρα οὔτε νύξ, ἢ μᾶλλον μὲ ὀλίγην ἡμέραν καὶ πολλὴν νύκτα, μὲ ὀλίγον φῶς καὶ μὲ πολλὰ ἄστρα, καμμιὰ φορὰ μὲ σελήνην λευκῶν, ὅτε τὸ θέαμα γίνεται ὑπερκατανυκτικόν, μὲ ὀλίγας ἀηδόνας καὶ πολλὰ πρωινὰ πουλιῶν χαιρετίσματα, μὲ ὀλίγον εὐωδιάζοντα ἄρωμα πρωινῶν ἀέρα καὶ μὲ πολὺ θυμίαμα καὶ κάτω τὸ κύμα μελανόφαιον, ἐφ' οὗ ν' ἀντανakλῶνται τῶν ἱερῶν λαμπάδων αἱ χρυσαῖ λάμψεις !

Ἰδοὺ ! Ἡ ἱερὰ λιτανεία προσεγγίζει ἤδη εἰς τὸν ναόν. Προηγούμεναι τὰ ἐξαπτέρυγα καὶ ὁ μέγας ξύλινος Ἅγιος Σταυρός. Εἶτα ὁ κληρὸς μὲ χρυσαῖ βυζαντινὰ ἄμφια, θαῦμα ὑφαντικῆς καὶ ποικιλικῆς ἐξαισιον. Καὶ εἶτα τὸ ἱερὸν Κουβούκλιον. Τί εὐμορφον λεπτούργημα ! Ὡς νὰ ἦτο ἐξωγραφισμένον. Τετράγωνον ὀρθογώνιον ἐπὶ τεσσάρων ποδῶν ἐρειδόμενον, ἐφ' οὗ ἐναποτίθεται ὁ Ἐπιτάφιος ραντισμένος διὰ φύλων ῥόδου, βιολέττας καὶ δενδρολιβάνου. Καὶ ἄνωθεν αὐτοῦ διὰ τεσσάρων κιονίσκων ἐπιβαστάζεται ὁ θολίσκος αὐτοῦ ὡς θόλος ναῦσκου.

Βαστάζεται ὑπὸ τεσσάρων ναυτῶν μετὰ σεβασμοῦ καὶ κατανύξεως

καὶ περιστοιχίζεται παρ' ἄλλων ναυτῶν, ἐτοιμῶν ἐκεῖ πλησίον ν' ἀρπάσωσιν εἴτα τὰς λαμπάδας του, φυλακτῆρια ἐν ταῖς τρικυμίαις. Κι ἐνῶ βαδίζουν οἱ βασιτάζοντες, σείεται τὸ Κουβούκλιον καὶ τὰ λοιπὰ χρυσᾶ καὶ ἄνθινα στολισματα. Ὅπισθεν ἀκολουθεῖ ἐν μακρᾷ γραμμῇ τὸ πλῆθος λαμπαδηφόρον ἀποτελοῦν ἐν εὐλαβείᾳ καὶ κατανύξει ἕνα φωτεινὸν ὠραῖον ρεῦμα μ' ἐλαφρῶς παίζοντα τὰ κύματά του.

Ποσάκις δακρύων ἐξ ἀγνώστου χαρᾶς ἔμεινα κρυφὰ εἰς τὴν γωνίαν ἐκεῖ κάτω ἀκίνητος, ὡς ὁ φιλάργυρος ὁ φοβούμενος μὴ κλέψωσι τὸν θησαυρὸν του, ἔμεινα νὰ βλέπω κρυφὰ κρυφὰ τὴν τρυφερὰν αὐτὴν τοῦ Ἐπιταφίου πομπὴν κατερχομένην ἀπὸ τὸν ἀνήφορον, εἰσπνέων βαθέως ἐν ἄσθματι, ὡς ἐντὸς κήπου ἀνθῶν, ὡς νὰ ἤθελον νὰ ροφήσω διὰ μιᾶς ὅλην ἐκείνην τὴν μαρμαρυγὴν, ὡς νὰ ἤθελον νὰ χορτάσω ὅλην ἐκείνην τὴν ἀχόρταστον μαγείαν !

Ἦδη ὁ μπαρμπα-Κώστας ἐκλείσει τὰς πύλας τοῦ ναοῦ. Ἡ λιτανεία ἔσθῃ πρὸ αὐτοῦ ἐν τῇ μικρᾷ πλατείᾳ. Καὶ ὁ Ἐπιτάφιος ἔσθῃ ὡσαύτως, πλὴν κρατεῖται ὑψηλὰ πολὺ ἀπὸ τοῦ ἐδάφους ἐπιτηδεύως, μὴ γίνῃ προπετῆς διαρπαγὴ τῶν λαμπάδων ἀκαίριως. Ὅπισω δὲ εἰς δύο γραμμὰς ἔνθεν καὶ ἔνθεν μὲ τὰς λαμπάδας ἀναμμένες ἴστανται ἐν σιγῇ οἱ ἄνδρες χωριστὰ καὶ χωριστὰ αἱ γυναῖκες. Τὸ ἄσμα ἔπαυσεν.

Ὁ γέρον Οἰκονόμος τότε ἀργὰ ἀργὰ πλὴν μετὰ δυνάμεως ἱκανῆς —τοὺς εἶχε ζωηρεύσει ὅλους τόσα χρόνια ὁ ζωηρὸς τρόπος τοῦ μπαρμπα-Κώστα— κελεύει :

—« Ἄρατε πύλας οἱ ἄρχοντες ὑμῶν καὶ ἐπάρθητε πύλαι αἰώνιοι καὶ εἰσελεύσεται ὁ Βασιλεὺς τῆς δόξης ! ».

Καὶ πάραυτα ἀκούεται ἔσωθεν φωνὴ τραχεῖα καὶ ἡχηρά, ὡς ὅταν φωνάζουν διὰ τῆς κογχύλης οἱ ἀλιεῖς, αὐθάδης φωνή :

— « Τίς ἐστὶν οὗτος ὁ Βασιλεὺς τῆς δόξης ; ».

Τόσον δὲ ζωηρὰ, ὥστε ποτὲ δὲν τὸ ἐνεθυμοῦντο οἱ ἄνθρωποι. Τινὲς μάλιστα ἐπιθυροῖσαν δειλὰ :

— « Ἐχει ὄρεξι ἐφέτος ὁ Ὀλλαντέζος. »

Τότε τινές, ἰδίως ἐκ τῶν ναυτῶν, ἐκπλαγέντες ἀπὸ τὴν προπετῇ πρόκλησιν ἤρχισαν νὰ ἐτοιμάζουν τὰς χονδράς ἐξ ἐλαίας ράβδους των, νομίσαντες ὅτι θ' ἀρχίσῃ ἀληθὴς πάλῃ πρὸς ἐκβίασιν τῆς εισόδου. Καὶ ὁ ἱερεὺς τὴν τρίτην φορὰν ἐμπνευσθεὶς καὶ αὐτὸς ἐκ τῆς ἐμπνεύσεως τοῦ ἀγαθοῦ κανδηλανάπτου ἐκραύγαζεν ἐπιτακτικώτερον τὸ « Ἄρατε... », ὡς νὰ ἤθελε νὰ κατανικήσῃ καὶ τὴν τελευταίαν ἀντίστασιν τοῦ ζωηροῦ

ἀδάρχου, καὶ συγχρόνως ὤθησε μετὰ δυνάμεως ἀσυνήθους τὰς πύλας διὰ χειρῶν καὶ ποδῶν ἐπιδοκιμάζοντος τοῦ πλήθους. Καὶ πάραυτα ἀνεψήχθησαν πέρα πέρα μετὰ πατάγου φοβεροῦ αἱ πύλαι καὶ κρότου μὴ ἀκουσθέντος ἄλλοτε. Κι ἔλαμψαν, ἰδοὺ, οἱ ἀναμμένοι τοῦ ναοῦ πολυέλαιοι. Ὁ δὲ ἱερεὺς ψάλλων τὸ «Ὁ Μονογενὴς Υἱὸς...» ἡτοιμάζετο νὰ εἰσέλθῃ, ὅτε ἐξαίφνης καὶ συγχρόνως κραυγαὶ ἠκούσθησαν, κραυγαὶ ὡς ἀπὸ δυστυχήματος ἀνελπίστου.

Ὁ μπαρμπα-Κώστας, ἀφιερωθείς ἐν τῇ προσφιλεῖ του ἀπομιμήσει, ἐλησμόνησε μετὰ τὴν τρίτην ἐρώτησιν νὰ παραμερίσῃ εἰς τὰ πλάγια καὶ τὰ φύλλα τῆς βαρείας πύλης βιαίως ἀνοίγόντα τὸν ἐκτύπησαν εἰς τὰς σιαγόνas, διότι ὑπεκρίνετο ἐγγὺς τῆς ὀπῆς τῆς κλειδός, καὶ τὸν ἔρριψαν κάτω εἰς τὰς πλάκας βροντήσαντα ὡς κόρμυν δρυὸς καταπεσούσης ὑπὸ καταιγίδος. Εὐτυχῶς τὸ πάθημα δὲν ἦτο σοβαρώτερον. Ὁ μπαρμπα-Κώστας ἦτο γερὸ κόκκαλο, πέντε φορὰς θαλασσοπνιγμένος. Ἡ ἱερὰ τελετὴ ἐξηκολούθησεν ἐν τάξει καὶ ἔληξεν ὡσαύτως ἐν τάξει. Καὶ αὕτῃ ἡ διαρπαγὴ τῶν λαμπάδων ἐγένετο ὑπὸ τῶν ναυτῶν ἐν «τακτικῇ ἀταξίᾳ». Πλὴν τοὺς νησιώτας κατελύπησε τὸ ἀπρόοπτον πάθημα τοῦ μπαρμπα-Κώστας, ὅστις ἀφοῦ ἔτυχεν ἐκεῖ τῶν πρώτων περιποιήσεων καὶ κατόπιν ἐν τῷ οἰκίσκῳ του, ὑπομείνας ἀφορήτους τῷ ὄντι πόνους καὶ τυχῶν συντονωτάτης ἱατρικῆς περιθάλψεως ἐκ μέρους τῶν ἐπιτρόπων, ὅμως, ἔκειτο τὴν ἡμέραν τῆς Ἀναστάσεως πονῶν ἀκόμῃ καὶ ἄνευ ὀδόντων πλέον. Ἐν τῇ καταπτώσει ἔχασε καὶ τὰς δύο σειρὰς τῶν ὀδόντων του. Καὶ ἐλυπεῖτο πλέον ὁ πτωχὸς καὶ ἐπόνει ὄχι τόσο διὰ τὴν ἀπώλειαν τῶν ὀδόντων, ὅσον διότι δὲν θὰ ὑπεκρίνετο πλέον τὸν Ἀδὴν, διότι ἡ ἔλλειψις τῶν ὀδόντων θὰ ἡλάττωνε κωμικῶς τὰς πρώτης δυνάμεως τραγικὰς ἐρωτήσεις του.

— Κι ἐδῶ ἐναύαθη!

Ἐλεγε νωδῶς μετὰ ταῦτα παραπονούμενος διὰ τὴν τύχην του ὁ ἀγχιθὸς μπαρμπα-Κώστας ὁ Ὀλλαντέζος, ἀπλοῦς κανδηλανάτης πλέον τοῦ ναοῦ, φέρων καταφανῇ τὰ διπλᾶ σημεῖα τῶν διπλῶν ναυαγίων, τὸ ὀλλανδικὸν του κασκέτο καὶ τὰς ἄνευ ὀδόντων σιαγόνas. Ἀλλ' ἀντὶ τῆς καλύψεως του πλέον ἐκατοικοῦσεν εἰς ἕνα πολὺ εὐμορφον κελλίον, ὅπου τοῦ ἔκτισαν οἱ ἐπίτροποι ἐντὸς τοῦ κηπαρίου τοῦ ναοῦ καὶ ὅπου διῆλθε τὰ γηρατεῖα του ἀγαπώμενος ἀπὸ ὅλους.

«Διηγήματα»

Ἀλ. Μωραϊτίδης

Η ΚΑΜΠΑΝΑ

‘Ο ήλιος γέρνει στο βουνό
και χάνεται και σβήνει
κι όπίσω του τ’ όλόχρυσο
τό πέρασμά του αφήνει...

Χτυπάει ή καμπάνα τού χωριού
άπ’ τού βουνού τά πόδια,
ό ζευγολάτης στάθηκε
και σαλαγáει τά βόδια.

Γυρίζει, άκούει τόν άχό,
τρεμουλιαστά πού φτάνει,
στέκει..., κοιτάζω τó χωριό
και τó σταυρό του κάνει.

« Άνοιχτά μουσικά »

‘Αλ. Φωτιάδης

ΤΟ ΕΙΚΟΝΙΣΜΑ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ

Τό χωρίον όλον εις την προσέγγισιν τών έχθρών, μη έχον δυνάμεις διά νά άντισταθῇ, έκρινε φρόνιμον και έπιβαλλόμενον υπό τής ανάγκης νά έγκαταλείψη τās οικίας και νά σπεύση προς τó σπήλαιον, τó όποιον πολλάκις υπήρξεν ή σωτηρία του, από τινων δέ ήμερών ή μόνη μετά τόν Θεόν έλπίς και καταφυγή του.

Έκειθεν ούδεις φόβος. Ζωύτροφίας είχαν μετακομίσει ήδη ικανάς, πέντε δέ μόνον άνδρες ήρκουν, όπως υπερασπίσουν έν ανάγκη την μικράν και χαμηλήν όπην, ή όποία, κρυμμένη έντός τών βράχων, έχρησίμευεν ως ή μόνη είσοδος.

Έκατοντάς ανθρώπων εύρίσκετο ήδη εις τόν δρόμον. Προηγούντο αί μητέρες φέρουσαι τά βρέφη των, γραΐαι κρατούσαι μικρά δέματα ένδυμάτων τής πρώτης ανάγκης. Ήκολούθουν δέ οι άνδρες και οι παΐδες έγείροντες όγκώδη φορτία έφαπλωμάτων ή άλλων πολυτίμων διά την περίστασιν ειδών. ‘Ο φόβος, όμως, συνήνωνεν όλους εις ένα όμιλον πυκνόν. Άν έκ τής καμπής τής όδοϋ παρουσιάζοντο έχθροί, άλλοίμονον...

Τό σπήλαιον απέιχε τού χωρίου έν τέταρτον περίπου· άλλ’ έν τέταρτον επίσης απέιχον τού χωρίου οι έχθροί.

Πότε και πότε, ἐνῷ τὰ σώματα ἐφέροντο ταχέως πρὸς τὰ ἐμπρός, αἱ κεφαλαὶ ἐστρέφοντο πρὸς στιγμὴν πρὸς τὰ ὀπίσω. Ἐπόθουν οἱ ὀφθαλμοὶ νὰ ἴδουν ἅπαξ ἔτι, νὰ ἀποχαιρετίσουν διὰ παντὸς ἕως τοὺς ἐγκαταλειπομένους προσφιλεῖς οἴκους. Ποῖος ἐγνώριζεν, ἂν θὰ τοὺς ἐπανεβλέπον πλέον. Καὶ ἄλλοτε μόνον ἐρείπια πυρίκαυστα ἐπανεῦρον. Οἱ ὀφθαλμοὶ ἐδάκρυον εἰς τὴν θεὰν ἐκείνην τὴν θλιβεράν καὶ τὰ χεῖλη ἡμιανοίγοντο, ἵνα προφέρουν ἀκαταλήπτους συλλαβάς.

Εἶχον διανύσει ἤδη τὸ ἥμισυ καὶ πλέον τῆς ὁδοῦ. Δὲν ἀπεῖχον ἡ ἑκατοντάδας τινὰς βημάτων ἀπὸ τὸ καταφύγιον. Ἦδη θὰ παρέκαμπτον τὸν λόφον, ὃ ὁποῖος θὰ ἀπέκρυπτεν ἀπ' αὐτοὺς τὴν θεὰν τοῦ χωρίου. Καὶ ἐστρέφοντο διὰ νὰ περιβάλλουν αὐτὸ μὲ τὰ τρυφερώτατα ἀποχαιρετιστήρια βλέμματα.

— Ἀχ, τί ἔπαθα ! ἠκούσθη μία ἀνδρική φωνή.

“Ὅλοι ἐστράφησαν. Ὡμίλει ὁ Μανώλης, ὑψηλόσωμος καὶ λεπτοκαμωμένος νέος, ἐν ἀπὸ τὰ παλληκάρια τοῦ χωριοῦ.

Αὐτοστιγμὴν μία τῶν προπορευομένων, γυναικῶν ὠρμησε πρὸς αὐτὸν καὶ τὸν ἠρώτησεν ἀνήσυχος :

— Τί ἔπαθες, γυιέ μου ;

— Μάννα, ἀπεκρίθη μὲ φωνὴν τρέμουσαν, μάννα, ξέχασα τὸ 'κόνισμα τῆς Παναγιάς.

Ἡ γυνὴ ἐταράχθη, τὸ πρόσωπον αὐτῆς ὠχρίασε.

— Καὶ τώρα ; εἶπεν ὁ Μανώλης ἀτενίζων αὐτὴν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς. Τώρα θὰ γυρίσω νὰ τὸ φέρω !

Ἡ μήτηρ ὠχρίασε περισσότερον. Ὁ κίνδυνος ἦτο μέγας.

Κατ' αὐτὴν τὴν στιγμὴν οἱ ἐχθροὶ θὰ ἦσαν τόσον πλησίον τοῦ χωρίου, ὥστε αἱ σφαῖραι των δὲν θὰ ἐλυποῦντο τὸν υἱόν της.

— Γυιέ μου, μή, γυιέ μου, κατάρθωσε ν' ἀρθρώσῃ ἱκετεύουσα αὐτὸν διὰ τῶν ὀφθαλμῶν.

— Ὁὰ γυρίσω, μάννα.

— Μή, γυιέ μου, μή ! ἐπανελάβε κλονιζομένη ἐπὶ τῶν ποδῶν της ἡ δυστυχὴς γυνή.

— Μανώλη, εἶπε παρεμβαίνων ἕνας γέρον, ὅ,τι ἔγινε ἔγινε. Πᾶμε, θὰ σκοτώσῃς τὴ μάννα σου, ἂν γυρίσῃς.

Ὁ Μανώλης ἀπεσπάσθη ἥρεμα ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ πρεσβύτου καὶ μὲ ἐπιβάλους καὶ συγκινητικὴν φωνὴν εἶπεν :

— Ἡ μάννα μου εἶναι μάννα μου, μὰ ἡ Παναγία εἶναι Παναγία.

10 Καὶ ὡς ἠλεκτρισθεὶς ἀπὸ τοὺς ἰδικούς του λόγους ὥρμησε τρέχων πρὸς τὸ χωρίον, χωρὶς νὰ τολμήσῃ νὰ στρέψῃ ἐν ἀκόμῃ βλέμμα πρὸς τὴν μητέρα του. Ἐφοβεῖτο, μήπως, ὅ,τι δὲν ἴσχυσε τοῦ πρεσβύτου ἡ ἀπειλή, θὰ τὸ κατῶρθωνον οἱ δακρυσμένοι ὀφθαλμοὶ της.

Ἡ μήτηρ ἀμίλητος παρηκολούθει διὰ τῶν ὀμμάτων της τὸν Μανώλην. Οὐδὲ λέξιν προέφερε πλέον. Ὅλαι αἱ αἰσθήσεις συνεκεντρώθησαν εἰς τὴν ὄρασιν. Ὁ ὅμιλος τῶν φυγάδων κατ' ἀνάγκην ἐστάθη. Ἡ μήτηρ θ' ἀνέμενε τὸν υἱὸν της. Οἱ λοιποὶ θ' ἀνέμενον τὴν μητέρα καὶ τὸν υἱόν, ἀλλὰ καὶ μόνος ἂν ἦτο ὁ Μανώλης, θὰ τὸν ἀνέμενον, καί-τοι δὲν ἦτο ὅλως ἀκίνδυνος ἡ στάσις.

Ἦδη ταχὺς ὡς χελιδὼν ὁ Μανώλης, διασκελίζων φράκτας, ὑπερπηδῶν λίθους, ἵνα συντάμῃ τὴν ἀπόστασιν, ἐπλησίαζεν εἰς τὸ τέρμα τοῦ δρόμου του, τοὺς πρῶτους τοῦ χωρίου οἰκίσκους.

Ὀλίγον ἔτι καὶ θὰ τὸν ἔχανον ἀπὸ τὰ βλέμματά των κρυπτόμενον ὀπισθεν αὐτῶν.

Ἡ στιγμή ἦτο κρίσιμος δι' ὅλους. Φοβερά διὰ τὴν μητέρα. Εἴκοσι, δέκα, πέντε πηδήματα ἀκόμῃ καὶ δὲν θὰ τὸν βλέπῃ πλέον... Θὰ τὸν χάσῃ διὰ παντός...

Τὰ δάκρυα ἐγέμισαν καὶ πάλιν τοὺς ὀφθαλμούς της. Δὲν τὸν ἔβλεπε πλέον.

— Μανώλη μου ! ἔκραξεν ὀλοφυρομένη.

Οἱ ἐχθροὶ εἶχον εἰσέλθει ἤδη εἰς τὸ χωρίον καὶ ἐξήταζον τὰς πρῶτας αὐτοῦ οἰκίας μὲ ὕβρεις καὶ βλασφημίας. Ἦλπιζον ὅτι θὰ εὕρισκον εἰς αὐτὸ καλὴν λείαν, ἀλλ' ἤδη ἔβλεπον ὅτι οὐδὲν σχεδὸν τοὺς εἶχον ἀφήσει οἱ Χριστιανοί.

Ὁ Μανώλης δὲν τοὺς ἔβλεπεν ἀκόμῃ. Ἦκουσε τὰς φωνάς των, ἀλλὰ δὲν ἐδειλίασε.

Εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἰκίσκον, κατεβίβασεν ἀπὸ ἑνα καπνισμένον κοίλωμα τοῦ τοίχου τὸ εἰκόνισμα καὶ τὸ κατεφίλησεν εὐλαβῶς.

« Ἡ μάννα μου εἶναι μάννα, μὰ ἡ Παναγία εἶναι Παναγία ». Αὐτὰ δὲν εἶχεν εἰπῇ ; Καὶ θὰ ἄφηνε λοιπὸν τὴν Παναγίαν εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἀπίστων ; Αὐτὴ ἡ ἰδία ἡ μάννα του δὲν τοῦ εἶπε πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς των : « Μανώλη, τὰ μάτια σου τέσσερα, μὴν ξεχάσῃς τὸ εἰκόνισμα ! »;

Μετὰ τὴν ἀστραπιαίαν ταύτην σκέψιν ὁ Μανώλης ἠσπάσθη καὶ

πάλιν τὸ εἰκόνισμα. Ἦδη παρεκάλει τὴν Παναγίαν νὰ τὸν σώσῃ. Οἱ λόγοι τοῦ πρεσβύτου : « Θὰ σκοτώσῃς τὴ μάνα σου », ἐπανήλθον εἰς τὴν μνήμην του. Ἀλλὰ δὲν θὰ ἔβαζε τὸ χέρι τῆς ἡ Παναγία ;

Στιγμαὶ μόλις παρήλθον, ἀφ' ὅτου ἡ μήτηρ τοῦ Μανώλη ἐκραγεῖσα εἰς ὀλοφυρμὸν ἐκραξε τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ τῆς. Στιγμαὶ μόλις, ἀλλὰ χρόνος ἀτελεύτητος διὰ τὴν μὴ βλέπουσαν πλέον αὐτὸν μητέρα. Ἦκουε μόνῃ αὐτὴ τοὺς πυροβολισμοὺς χωρὶς νὰ τοὺς ἀκούουν οἱ ἄλλοι. Ἐβλεπε μαχαίρας ν' ἀστράπτουν, πληγὰς νὰ καταφέρωνται, αἱματα... χωρὶς νὰ βλέπουν οἱ ἄλλοι... Αἰφνης χαρμόσυνοι κραυγαὶ ἀντήχησαν πανταχόθεν. Ὁ Μανώλης ἐφάνη δρομαίως παρακάμπτων τὸν τελευταῖον τοῦ χωρίου οἰκίσκον. Ἡ μήτηρ ἐσφόγγισε τοὺς ὀφθαλμούς, διὰ νὰ βλέπῃ εὐκρινέστερον.

— Γεῖά σου, Μανώλη ! ἐφώναζαν ὅλοι.

— Ἡ Παναγία μαζί του, ἡγυῖατο μεγαλοφώνως ἡ μήτηρ.

Καὶ ὁ Μανώλης ἔτρεχε, ἤρχετο.

Ἀλλ' ἰδοὺ κάτι φοβερόν, φρίκη δι' ὅλους, κεραυνὸς διὰ τὴν μητέρα : δρομαῖοι παρουσιάζονται καταδιώκοντες αὐτὸν πέντε, δέκα, ἑκατὸν ἐχθροί.

Τὰ ὅπλα των ὅλα στρέφονται κατ' αὐτοῦ. Οἱ στίλβοντες σωλῆνες των γίνονται μάχαιραι εἰς τὴν καρδίαν τῆς μητρός.

— Ἐχάθηκε ! κράζει ἡ δυστυχής.

— Παναγία μου !...

Τὰ ὅπλα ἐκπυρσοκροτοῦν. Αἱ σφαῖραι τὸν περικυκλώνουν. Ὁ Μανώλης ὑπερπηδᾷ τὸν φράκτην, τὰ ξηρόκλαδα κινοῦνται, τὰ λιθάρια ἀναπηδοῦν. Ἀλλ' ὁ Μανώλης δὲν πίπτει, τρέχει, ἔρχεται. Οἱ ἐχθροὶ πληθύνονται ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν, νέοι σωλῆνες ὅπλων ἀναφαίνονται, νέαι σφαῖραι ἐξακοντίζονται, βοή, ἀλαλαγμοὶ ἀντηχοῦν. Ἀλλ' ὁ Μανώλης δὲν πίπτει, τρέχει, ἔρχεται. Ἦλθε.

Τὸ εἰκόνισμα ἐσώθη ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν καὶ ἔσωσε τὸν Μανώλην ἀπὸ τὰς σφαῖράς των. Ἦτο ἀπλοῦν συνηθισμένον εἰκόνισμα. Ἐκτοτε, ὅμως, ἔγινε θαυματουργόν, διότι ἡ Παναγία ἀπέναντι τοιαύτης αὐταπαρνήσεως δὲν ἀπηξίωσε νὰ περιβάλῃ αὐτὸ διὰ τῆς Ἀγίας Τῆς χάριτος.

« Οἱ Κρήτες μου »

Ἰω. Δαμβέργης

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΠΑΝΑΓΙΑ

Στὴν ἔρημὴ σου ἔρχομαι καὶ πάλιν ἐκκλησιά, ἡ
ἀγαπημένη Παναγιά, γλωμὴ μου Παναγία !
Ἦρθα τὸν πόνο νὰ σοῦ πῶ, ποῦ ἔχω στὴν καρδιά μου.
Δὲν ἔχω ἄλλον ἀπὸ σέ, τὸ ξεύρεις, Δέσποινά μου.
Μάννα τοῦ κόσμου ! πρόφθασε· ἡ Χάρις Σου ἄς μὲ ράνη,
μ' ἀρρώστησε ἡ Μαρία μου, φοβοῦμαι μὴν πεθάνη.
Βασίλισσα τῶν οὐρανῶν, λευκὴ τοῦ κόσμου σκέπη,
μονάχα τώρα ἡ χρυσὴ εἰκόνα Σου μὲ βλέπει.
"Ὅχι, δὲν ἤλθε σήμερα, σὰν ἄλλοτε μ' ἐμένα
ν' ἀνάψῃ τὰ κανδήλια Σου, καὶ κρέμονται σβησμένα.
Ποιὸς θὰ σοῦ φέρῃ, Δέσποινα, στὴν ἔρημιά λιβάνι,
ἂν ἴσως ἡ Μαρία μου, ἂν ἴσως ἀποθάνῃ ;
"Ὅχι, δὲν πῆγα σὲ γιατροὺς, γλυκειά μου Παναγία,
ἤλθα σὲ Σένα νὰ τὸ πῶ νὰ γιάνῃς τὴ Μαρία.
"Ἀχ ! σ' ἐξορκίζω στὴ ματιὰ τοῦ τέκνου Σου τὴν πρώτη,
στὸ πρῶτο του χαμόγελο, στὴ σκεπτικὴ του νιότη.
Σ' ὀρκίζω στὸ βαρὺ σταυρό, στ' ἀκάνθινο στεφάνι,
νὰ γιάνῃς τὴ Μαρία μου, γιατί θὰ μοῦ πεθάνῃ.
"Ἀχ ! κάμε μοῦ τὴν καλὰ, καλὴ μου Παναγία,
λαμπάδα στὴν εἰκόνα Σου ν' ἀνάψω τὴν ἀγία.
Μεγάλῃ σὰν τὸ σῶμα της, λευκὴ σὰν τὴν ψυχὴ της,
ἐμπρός Σου ν' ἀκτινοβολῇ καθὼς οἱ ὀφθαλμοὶ της.
"Ἀχ ! κάμε μοῦ τὴν καλὰ, ἡ Χάρις Σου ἄς τὴ γιάνῃ,
δὲν θέλω ἡ Μαρία μου, δὲν θέλω νὰ πεθάνῃ !
Ναί ! ἂν Σοῦ ἔφερα ποτὲ λουλούδια μυρωμένα,
ἂν ἔχω τὴν εἰκόνα Σου καὶ ἐγὼ λιβανισμένα,
ἂν τοῦ παιδιοῦ Σου ἐκλαψα τὰ πάθη, Παναγία,
— καὶ ἔχετε ἓνα ὄνομα μαζί μὲ τὴ Μαρία —
δός μου, ἄχ ! δός μου τῆς ζωῆς τὸ δροσερὸ βοτάνι
νὰ δώσω τῆς Μαρίας μου μὴ τύχη καὶ πεθάνῃ !

Ἄχ. Παράσχος

ΝΥΧΤΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΗ

Τὴν ἅγια νύχτα τὴ Χριστουγεννιάτικη
 λυγρὸν τὰ πόδια
 καὶ προσκυνοῦν γονατιστὰ τὴ φάτνη τους
 τὰ ἄδολα βόδια

Κι ὁ ζευγολάτης ξάγρυπνος θαρώντας τὰ
 σταυροκοπιέται,
 καὶ λέει μὲ πίστι ἀπ' τῆς ψυχῆς τ' ἀπόβαθα
 Χριστὸς γεννιέται.

Τὴν ἅγια νύχτα τὴ Χριστουγεννιάτικη
 κάποιοι ποιμένες
 ξυπνοῦν ἀπὸ φωνὲς ὕμνων μεσούρανες
 στὴ γῇ σταλμένες.

Κι ἀκούοντας τὰ « ὠσαννὰ » ἀπ' ἀγγέλων στόματα
 στὸ σκόρπιο ἄερα,
 τὰ διαλαλοῦν σὲ χειμαδιὰ λιοφώτιστα
 μὲ τὴ φλογέρα.

Τὴν ἅγια νύχτα τὴ Χριστουγεννιάτικη
 — ποίος δὲν τὸ ξέρει; —
 τῶν Μάγων κάθε χρόνο τὰ μεσάνυχτα
 λάμπει τὸ ἀστέρι.

Κι ὅποιος τὸ βρῇ μέσ' στ' ἄλλα ἀστέρια ἀνάμεσα
 καὶ δὲν τὸ χάσῃ
 σὲ μιὰ ἄλλη Βηθλεὲμ ἀκολουθώντας το
 μπορεῖ νὰ φτάσῃ.

« Φευγάτα Χελιδόνια »

Γ. Δροσίνης

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

Εημέρωσαν Χριστούγεννα! Οί ἐκκλησιῆς σημαίνουν,
κουνιοῦνται τὰ καμπαναριά, καὶ οἱ φωνές, ποὺ βγαίνουν
ἀπ' τὸ βαθὺ καὶ διάπλατο κάθε καμπάνας στόμα,
μοιάζουν χερουβικούς ψαλμούς, σὰν ἀπ' τὸ οὐράνιο δῶμα.

Χιλιάδες τὰ Χριστούγεννα τὰ τραγουδοῦν ἄγγελοι,
καὶ κάθε ἀχτίδα ἀπὸ ψηλά, ποὺ κάθε ἀστέρι στέλλει,
μοιάζει ἀγγελικὴ ματιά. Ὁρησκεία! γλυκειὰ μάννα,
τί ὁμορφὴ δίνεις ἐσὺ λαλιά καὶ στὴν καμπάνα,

καὶ πόσο ἐκείνη ἡ λαλιά σαλεύει τὴν καρδιά μας!
Πόσες ἐκεῖνος ὁ Σταυρὸς ἀπ' τὰ καμπαναριά μας
στὴν ἀντηλιάδα χύνοντας τόσες χρυσές ἀχτίδες
χύνει βαθιά μας, στὴν ψυχὴ, γλυκειές χρυσές ἐλπίδες!

Κι οἶδ' ἐκεῖνες χαραυγές, ποὺ ἄγγελοι κατεβαίνουν
μέσ' ἀπ' τὸν οὐρανὸ ψηλά κι ἔρχονται καὶ σημαίνουν
Χριστούγεννα κι Ἀνάστασι ὦ! τί μυστήριο χύνουν!
τί χαραυγοῦλες εἶν' αὐτές, πόση ζωὴ μᾶς δίνουν!

Εημέρωσαν Χριστούγεννα! Θύρες ὁλοῦθε ἀνοίγουν
κι ὁλοῦθε τώρα οἱ Χριστιανοὶ στίς ἐκκλησιῆς μας σμίγουν!

«Ὁ καλόγηρος τῆς Κλεισούρας τοῦ Μεσολογγίου»

Κ. Κρυστάλλης

Ο ΑΙΝΕΙΑΣ ΚΑΙ Ο ΠΑΤΗΡ ΤΟΥ

Ὁ Αἰνείας ἦτο εἷς τῶν σημαντικωτέρων ἡρώων οἱ ὅποιοι μετὰ
τοῦ Ἑκτορος γενναίως ὑπερήσπισαν τὴν Τρωάδα κατὰ τὴν δεκαετῇ
πολιορκίαν τῶν Ἑλλήνων. Διηγοῦνται δὲ ὅτι, ἀφοῦ ἐκυρίευσαν ἐπὶ τέ-
λους τὴν Τρωάδα οἱ Ἕλληνες, εὐσπλαγχνισθέντες τὴν δυστυχίαν τῶν
νικηθέντων ἐκήρυξαν ὅτι ἕκαστος αὐτῶν ἠδύνατο νὰ λάβῃ μεθ' ἑαυτοῦ
ἓν τῶν πολυτιμοτέρων του καὶ ν' ἀναχωρήσῃ.

Ὁ Αἰνείας παραβλέψας πᾶν ἄλλο ἔλαβεν ἀνὰ χεῖρας τὸ ἄγαλμα

τῆς ἐφ' ἐστίου θεότητός του, διὰ τὴν αὐτὴν βοηθόν, καὶ ἡτοιμάζετο νὰ ἐξέλθῃ.

Ἄλλ' οἱ Ἕλληνες εὐχαριστηθέντες διὰ τὴν εὐσέβειαν τοῦ ἀνδρὸς ἐσυγχώρησαν τότε εἰς αὐτὸν νὰ λάβῃ καὶ δεῦτερον τῶν πολυτιμωτέρων ἀντικειμένων του. Ὁ δὲ Αἰνείας ἀγαπῶν μετὰ τὸν Θεὸν τὸν πατέρα του Ἀγχίστην, ὄντα ὑπέργῃρων, ἀσθενῆ καὶ τυφλόν, ἔλαβεν ἀμέσως καὶ αὐτὸν ἐπὶ τῶν ὤμων του καὶ ἐκίνησε παραβλέψας πάντα ἄλλον θησαυρόν. Τόσον δὲ ἡὐχαριστήθησαν οἱ Ἕλληνες ἀπὸ τὴν ἀρετὴν ταύτην τοῦ Αἰνείου, ὥστε τῷ ἀπέδωκαν ἀμέσως ὅλην τὴν πολυτιμὸν του περιουσίαν, ἀποδείξαντες οὕτως ὅτι τοὺς εὐσεβεῖς καὶ φιλοστόργους υἱούς καὶ αὐτοὶ οἱ ἐχθροὶ των τιμοῦν καὶ σέβονται.

Μεταξὺ τῶν ἀρχαίων προγόνων μας οἱ Σπαρτιαῖται διακρίνοντο διὰ τὸ πρὸς τοὺς γονεῖς καὶ ἐν γένει διὰ τὸ πρὸς τοὺς γέροντας σέβας των καὶ διὰ τοῦτο οἱ Σπαρτιαῖται ἦσαν καὶ περισσότερον παντὸς ἄλλου λαοῦ ἀφωσιωμένοι εἰς τὴν πατρίδα των.

Ἡ πρὸς τοὺς γονεῖς ἀγάπη εἶναι ἡ πρώτη ἀγάπη, τὴν ὁποῖαν ὁ ἄνθρωπος αἰσθάνεται ἐπὶ τῆς γῆς, εἶναι δὲ καὶ τὸ πρῶτον δεῖγμα τῆς ἀγαθῆς, τῆς εὐαισθήτου καὶ ἐναρέτου καρδίας. Ὁ ἀγαπῶν τοὺς γονεῖς του δύναται ν' ἀγαπήσῃ καὶ τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τοὺς συγγενεῖς καὶ τοὺς φίλους καὶ τοὺς συμπολίτας του καὶ τὴν κοινὴν μητέρα, τὴν πατρίδα. Ἄλλ' ὁ μὴ αἰσθανόμενος εὐγνωμοσύνην, σέβας καὶ ἀγάπην πρὸς τοὺς γεννήσαντας καὶ ἀναθρέψαντας αὐτὸν γονεῖς πῶς εἶναι ποτὲ δυνατόν ν' ἀγαπήσῃ ἄλλους, νὰ εὐγνωμονήσῃ πρὸς τοὺς εὐεργέτας, νὰ σεβασθῇ ἀνωτέρους καὶ ν' ἀφοσιωθῇ εἰς τὴν πατρίδα ;

« Γεροστάθης »

Α. Μελάς

ΕΙΣ ΤΟΝ ΓΟΛΓΟΘΑΝ

Ἦσουν βουνὸ καὶ ταπεινὸ καὶ στεῖρον
καὶ εἰς τὰ ἔρημα πλευρά σου γῦρο
μόλις ἐφύτρωναν φτωχὰ χορτάρια.

Ἡ φρίκη στὴν κορφή σου τριγυρνοῦσε
καὶ πόδι καθαρὸ δὲν ἐπατοῦσε
τὰ αἵματοκυλισμένα σου λιθάρια.

Ἦσαν σπαρμένο με ληστῶν κρανία,
βογγοῦσε θάνατος καὶ ἁμαρτία
μέσ' στὸν ἀφωρισμένο σου ἀγέρα.

Μὰ φορτωμένος τὸ Σταυρὸ στὸν ὦμο
ὡσάν ληστής, τὸν φοβερό σου δρόμο
ἀνέβηκεν ὁ Λυτρωτὴς μιὰ μέρα.

Καὶ τ' οὐρανοῦ ἐγέλασε τὸ δῶμα
ἐπάνω εἰς τὸ ἄχαρό σου χῶμα,
καὶ ἀπὸ τὴν ὥραν ἁγιασες ἐκεῖνη,

γιατὶ με τοῦ Χριστοῦ μας τὸ μαρτύριο
τὸ πιὸ βαθὺ καὶ ὑψηλὸ μυστήριον
στά ὕψη σου, ὦ Γολγοθᾶ, ἐγίνη.

« Ποιήματα παλαιὰ καὶ νέα »

Ἀρ. Προβελέγγιος

ΠΑΙΔΙΚΗ ΠΑΣΧΑΛΙΑ

Τὴν Μεγάλην Πέμπτην πρωί, ἀφοῦ ἐγύρισαν ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν,
ὅπου εἶχον μεταλάβει ὅλοι, ἡ καλὴ καὶ προκομμένη μήτηρ ἀνασκουμπώ-
νεται καὶ ἀρχίζει νὰ βάφῃ ἐν τῇ χύτρᾳ τὰ αὐγά.

Ἐπειτα ἤρχισαν νὰ ἔρχωνται εἰς τὴν θύραν ἀνὰ ζεύγη τὰ παιδιὰ
τῆς πολίχνης με τὸν ὑψηλὸν καλάμιον σταυρόν, στεφανωμένον με
ρόδα, δενδρολίβανον καὶ ποικιλόχροα ἀγριολούλουδα.

Ἐφαλλον δὲ τὸ ἄσμα :

Βλέπεις ἐκεῖνο τὸ βουνὸ ποὺ φαίνεται ἀπὸ πέρα,
ἐκεῖ σταυρῶσαν τὸ Χριστό, τῶν πάντων Βασιλέα.

.....

Σῦρε, μητέρα μ', στὸ καλὸ καὶ στὴν καλὴ τὴν ὥρα,

καὶ ἐμένα νὰ με καρτερῇς τὸ Σάββατο τὸ βράδυ,

ὅταν σημαίνουν οἱ ἐκκλησιεὶς καὶ ψάλλουν οἱ παπᾶδες,

τότε καὶ σύ, μαννούλα μου, νὰ ᾄχῃς χαρὲς μεγάλες.

Και τί χαρές μεγάλες, τῷ ὄντι, τί χαρές δι' ὅλα τὰ παιδιά. Καί ἡ καλή ἡ μήτηρ ἔδιδε προθυμότατα ἀνά δύο κόκκινα αὐγά εἰς ὅλα τὰ παιδιά !

Μετὰ ταῦτα ἡ μήτηρ ἤρχιζε νά ζυμώνῃ καί νά πλάθῃ ἀρκετές κουλοῦρες μετ' αὐγῶν διὰ τὸν σύζυγον, διὰ τὴν πενθεράν της, διὰ τὸν ἑαυτὸν της ὡς καὶ μικρὰς « κοκκῶνες » διὰ τὰ μικρὰ τέκνα της τὴν Μόρφω καὶ τὸν Εὐαγγελινόν καὶ διὰ τὰ πτωχὰ παιδιά τῆς γειτονιάς.

Καὶ ἐπειδὴ ὁ μικρὸς Εὐαγγελινὸς μετὰ τὸ μοίρασμα ἔκλαιε λέγων ὅτι δὲν εἶναι ἀρκετὰ μεγάλη ἡ « κοκκῶνα » του, ἡ μήτηρ τοῦ ἔδιδεν ἄλλην, ἀλλ' αὐτὸς δὲν ἡμέρωνε. Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι τὰς ἤθελε διὰ τὸν ἑαυτὸν του. Καὶ τότε ἡ μήτηρ τὸν ἐπαρηγόρει λέγουσα :

— Τὸ Σάββατο τὸ βράδυ θὰ ῥθῇ ἡ κουρούνα « κρὰ κρὰ ! », νὰ φέρῃ τὸ τυρί καὶ τὸ κρέας « τσί τσί ! », καὶ τότε νὰ ἰδῇς χαρές, σὰν ἀκούσης « κρὰ κρὰ ! » τὴν κουρούνα νὰ χτυπᾷ τὸ παραθύρι : « Πάρε, Βαγγελινέ, πάρε καὶ τὸ τσί τσί νὰ φᾶτε ».

Καὶ ὁ μικρὸς ἐψέλλιζε καὶ αὐτός. « Θὰ θῇ κουρούνα νὰ φέρῃ τὰ τσί τσί » καὶ ἐνῶντων τὰς χεῖρας, δακτύλους μεταξὺ δακτύλων κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῆς μητρός, ἐμιμεῖτο τὴν κίνησιν τῶν πτερῶν τῆς κουρούνας. Τὸ δὲ παιδίον τῆς γειτονίσσας ἐξαιετός, ἀνιπτον, ρακένδυτον, καθισμένον εἰς μίαν γωνίαν μὲ τὴν « κοκκῶνα » εἰς τὰ χέρια του, διεμαρτύρετο καὶ ἔλεγε :

— Ναί, θὰ ῥθῇ ἡ κουρούνα, ἄμ' δὲ θὰ ῥθῇ !

Καὶ τὴν Μεγάλην Παρασκευήν, περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, ἡ μήτηρ ὠδήγησε τὰ δύο παιδιά εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Ἐκεῖ ἔκαμαν τρεῖς γονυκλισίας πρὸ τοῦ Κουβουκλίου καὶ ἡσπάσθησαν εὐλαβῶς τὸν Ἐπιτάφιον. Κατόπιν ἡσπάσθησαν τὸ ἀργυρόχρυσον Εὐαγγέλιον μὲ τ' ἀγγελούδια καὶ τὸν Σταυρὸν (τί χαρά, τί δόξα !) καὶ ἐπέρασαν τρεῖς φορές ὑπὸ τὸν ὕψηλόν καὶ μεγαλοπρεπῆ Ἐπιτάφιον.

Μικρὸν δὲ μετὰ τὰ μεσάνυχτα τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς ἡ μήτηρ ἐξύπνησε τὸν Εὐαγγελινόν καὶ τὴν Μόρφω, καὶ ἐνῶ ἐσήμαιναν διὰ μακρῶν οἱ κώδωνες, ἐπῆγαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὅπου ἐψάλη τὸ « ὦ γλυκύ μου ἔαρ... » καὶ ἄλλα παθητικὰ ἄσματα.

Ἐπειτα οἱ πιστοὶ ὅλοι μὲ ἀναμμένους λαμπάδας ἐξῆλθον εἰς τὸ ὑπαίθριον κάτω ἀπὸ τὸ φέγγος τῆς σελήνης, ἥτις ἐφθινεν, ἐνῶ ἡ αὐγὴ ἤρχιζε πλέον νὰ λάμπῃ ροδίνῃ καὶ ξανθῇ.

Προπέμπουν καὶ ἀκολουθοῦν ὅλοι τὸν Ἐπιτάφιον μὲ σειρὰς ἀναμ-

μένων κηρίων. Ἡ αὔρα ἐκίνει ἡρέμα τὰς φλόγας τῶν λαμπάδων, χωρίς νὰ τὰς σβήνῃ, καὶ ἡ ἀνοιξὶς ἔστειλε τὰ ἐκλεκτότερα ἀρώματά της εἰς τὸν Παθόντα καὶ Ταφέντα, ὡσὰν νὰ ψάλλῃ καὶ αὐτὴ :

— « ὦ γλυκύ μου ἔαρ, γλυκύτατόν μου τέκνον! ».

Τὰ δὲ παιδιὰ προπορευόμενα τῆς πομπῆς ἔκραζον μεγαλοφώνως :
— « Κύριε ἐλέησον, Κύριε ἐλέησον, Κύριε ἐλέησον » ! Καὶ ὁ Εὐαγγελινὸς ἐψέλλιζε μετὰ τῶν ἄλλων : « Κύριε ἔησον ! Κύριε ἔησον ! ».

Καὶ ὕστερον, ὅταν ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος τοῦ Μεγάλου Σχββάτου, ὁ Εὐαγγελινὸς ἐξύπνησεν ἀπὸ τὰ βελάσματα τοῦ ἀρνίου, τὸ ὁποῖον ἡτοίμαζετο νὰ σφάξῃ διὰ τὴν οἰκογένειαν τοῦ καπετὰν Κομνιανοῦ ὁ γείτονας Νικόλαος, ὁ σύζυγος τῆς Μηλιᾶς.

Ὁ Εὐαγγελινὸς καὶ ἡ Μόρφω ἐξῆλθον εἰς τὸ προαύλιον. Τί ὠραῖον ! τί ἥρεμον ! τί λευκόμαλλον πού ἦτο τὸ ἀρνί. Καὶ πῶς ἐβέλαζε « μπὲ μπὲ » τὸ καημένο.

Τὴν ἐσπέραν ἔφερεν ὁ πατὴρ τὰς πασχαλινὰς λαμπάδας, ὠρκίας, λεπτὰς, περιτέχνους. Τί χαρὰ, τί θρίαμβος ! Φαντασθῆτε ὠραίας μικρὰς λαμπάδας μὲ ἄνθη τεχνητά, μὲ χρυσόχαρτα.

Ὁ Εὐαγγελινὸς ἤθελε νὰ πάρῃ τὴν τῆς ἀδελφῆς του, λέγων ὅτι ἐκεῖνὴ εἶναι μεγαλυτέρα. Ἡ μήτηρ του τὴν ἔδωκεν, ἀλλ' ὁ μικρὸς τὴν ἔσπασεν, ἐκεῖ πού ἔπαιζε μὲ αὐτήν, ἔσπασε καὶ τὴν ἰδικήν του καὶ ὕστερον ἔβαλε τὰ κλάματα. Ὁ πατὴρ τοῦ ἠγόρασεν ἄλλην, ἀφοῦ τὸν ὑπεχρέωσε νὰ ὑποσχεθῇ ὅτι δὲν θὰ τὴν πιάσῃ εἰς τὴν χεῖρα ἕως τὰ μεσάνυχτα, ὅταν θὰ ὑπάγουν εἰς τὴν Ἀνάστασιν.

Ὁ μικρὸς ἀπεκοιμήθη κλαίων καὶ χαίρων.

Μετὰ τὰ μεσάνυχτα ἐγένεν ἡ Ἀνάστασις. Ἡστράψεν ὁ ναὸς ὅλος, ἥστραψε καὶ ἡ πλατεῖα ἀπὸ τὸ φῶς τῶν κηρίων. Τὰ παιδιὰ ἤρχισαν νὰ καίουν μετὰ κρότου στίρτα καὶ μικρὰ πυροκρόταλα ἔξω εἰς τὸν πρόναον.

Ἄλλα μικρὰ παιδιὰ, ἀγοράκια καὶ παιδίσκαι τετραετεῖς, μὲ τὰς κομπᾶς ποικίλας λαμπάδας ἐτάχθησαν ἀνὰ τὸν χορόν, περὶ τὰ δύο ἀναλόγια καὶ παρὰ τὸ εἰκονοστάσιον καὶ ἤρχισαν νὰ θορυβῶσι, νὰ παίξωσι καὶ νὰ τσουγκρίζωσι τ' αὐγὰ των.

Μία παιδίσκη καὶ ἐν ἀγόρῃ πέντε ἐτῶν ἤρχισαν νὰ φιλονικῶσι περὶ τοῦ τίνος ἡ λαμπάδα ἦτο εὐμορφότερα.

— Ὅχι, ἡ δική μου ἡ λαμπάδα εἶναι καλύτερη.

— Ὅχι, ἡ δική μου.

— Ἐμένα ὁ πατέρας μ' τὴν ἐδιάλεξε καὶ εἶναι πιὸ καλὴ.

- 'Εμένα ἢ μάνα μ' τὴν ἐστόλισε μοναχὴ της.
- Καὶ ξέρεي νὰ κάνῃ λαμπάδες ἢ μάνα σ' ;
- 'Οχι, δὲν ξέρει ; Σὰν τὴ δική σ'.
- Τέτοια παλιολαμπάδα !

Καὶ ἐξηκολούθησεν ἡ φιλονικία των, ἕως οὗτου ἐσπᾶσαν τὰς λαμπάδας των καὶ κατέληξαν εἰς κλάματα.

Τὸ ἀπόγευμα πάλιν, ἀφοῦ ἐψάλλῃ ἡ δευτέρα Ἀνάστασις καὶ ἔγινεν ἡ Ἀγάπη, ἐξῆλθον ὅλοι εἰς τὴν πλατεῖαν.

Ὑστερον ἡ μήτηρ ἔστρωσε τὴν τράπεζαν εἰς τὴν οἰκίαν καὶ παρέθεσε τὰ αὐγὰ τὰ κόκκινα, τὸ τυρὶ ποῦ εἶχε φέρει ἡ κουρούνα, καὶ τὸ ἀρνὶ ψημένον. Τὰ παιδιὰ ἐστάθησαν εἰς τὴν τράπεζαν καὶ ἤρχισαν νὰ τσουγκρίζουν τ' αὐγὰ των.

Τί χαρά, τί ἀγαλλίας !

« Παιδικὴ Πασχαλιὰ »

Ἀλ. Παπαδιαμάντης

ΕΞΟΧΙΚΗ ΛΑΜΠΡΗ

Καλὰ τὸ ἔλεγεν ὁ μπαρμπα-Μηλῖός, ὅτι τὸ ἔτος ἐκεῖνο ἐκινδύνευον νὰ μείνουν οἱ ἄνθρωποι οἱ Χριστιανοί, οἱ ξωμεριῖτες, τὴν ἡμέρα τοῦ Πάσχα ἀλειτούργητοι. Καὶ οὐδέποτε πρόρρησις ἐφθασε τόσον ἐγγὺς νὰ πληρωθῇ, ὅσον αὐτὴ· διότι δις ἐκινδύνευσε νὰ ἐπαληθεύσῃ, ἀλλ' εὐτυχῶς ὁ Θεὸς ἔδωκε καλὴν φώτισιν εἰς τοὺς ἀρμοδίους καὶ οἱ πτωχοὶ χωρικοί, οἱ γεωργοποιμένες τοῦ μέρους ἐκείνου, ἠξιώθησαν καὶ αὐτοὶ νὰ ἀκούσωσι τὸν καλὸν λόγον καὶ νὰ φάγωσι καὶ αὐτοὶ τὸ κόκκινον αὐγό.

Ὅλα αὐτά, διότι τὸ μὲν ταχύπλουν, αὐτὸ τὸ προκομμένον πλοῖον, τὸ ὁποῖον ἐκτελεῖ δῆθεν τὴν συγκοινωνίαν μεταξὺ τῶν ἀτυχῶν νήσων καὶ τῆς ἀπέναντι ἀξένου ἀκτῆς, σχεδὸν τακτικῶς δις τοῦ ἔτους, ἤτοι κατὰ τὶς δύο ἀλλαξοκαιριές, τὸ φθινόπωρον καὶ τὸ ἔαρ, βυθίζεται καὶ συνήθως χάνεται αὐτανδρὸν· εἴτα γίνεται νέα δημοπρασία, καὶ εὐρίσκειται τολμητίας τις πτωχὸς κυβερνήτης, ὅστις δὲν σωφρονίζεται ἀπὸ τὸ πάθημα τοῦ προκατόχου του, ἀναλαμβάνων ἐκάστοτε τὸ κινδυνωδέστατον ἔργον· καὶ τὴν φορὰν ταύτην τὸ ταχύπλουν, λήγοντος τοῦ Μαρτίου, τοῦ ἀποχαιρετισμοῦ τοῦ χειμῶνος γενομένου, εἶχε βυθισθῇ. Ὁ δὲ παπα-Βαγγέλης, ὁ ἐφημέριος ἅμα καὶ ἡγούμενος καὶ μόνος ἀδελφὸς τοῦ μονοδρῖου τοῦ Ἀγίου Ἀθανασίου, ἔχων κατ' εὐνοίαν τοῦ ἐπισκόπου καὶ

τὸ ἀξίωμα τοῦ ἐξάρχου καὶ τοῦ πνευματικοῦ τῶν ἀπέναντι χωρίων, καίτοι γέρων ἤδη, ἐπλεε τετράκις τοῦ ἔτους, ἦτοι κατὰ πᾶσαν τεσσαρακοστήν, εἰς τὰς ἀντίκρυ ἐκτεινομένης ἀκτάς, ὅπως ἐξομολογήσῃ καὶ καταρτίσῃ πνευματικῶς τοὺς δυστυχεῖς ἐκείνους κατὰ τὴν Μεγάλην Τεσσαρακοστήν, καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ ἐγκαίρως εἰς τὴν μονὴν του, ὅπως ἐορτάσῃ τὸ Πάσχα. Ἀλλὰ κατ' ἐκεῖνο τὸ ἔτος τὸ ταχύτλουν εἶχε βυθισθῇ, ὡς εἶπομεν, ἡ συγκοινωνία ἐκόπη ἐπὶ τινὰς ἡμέρας καὶ οὕτως ὁ παπα-Βαγγέλης ἔμεινε ἀκουσίως ἡναγκασμένος νὰ ἐορτάσῃ τὸ Πάσχα πέραν τῆς πολυκυμάντου καὶ βορειοπλήκτου θαλάσσης, τὸ δὲ μικρὸν ποιμνιὸν του, οἱ γείτονες τοῦ Ἀγίου Ἀθανασίου, οἱ χωρικοὶ τῶν Καλυβιῶν, ἐκινδύνουν νὰ μείνωσιν ἀλειτούργητοι.

Τινὲς εἶπον γνώμην νὰ παραλάβωσι τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα των καὶ νὰ κατέλθωσιν εἰς τὴν πολίχνην, ὅπως ἀκούσωσι τὴν Ἀνάστασιν καὶ λειτουργηθῶσιν. Ἀλλ' ὁ μπαρμπα-Μηλῖός, ὅστις ἔκαμνε τὸν προεστὸν εἰς τὰ Καλύβια καὶ ἤθελε νὰ ἐορτάσῃ τὸ Πάσχα ὅπως αὐτὸς ἐννόει, καὶ ὁ μπαρμπ'-Ἀναγνώστης, χωρικός, ὅστις « τὰ ἤξευρεν ἀπ' ἔξω ὅλα τὰ γράμματα τῆς Λαμπρῆς », ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο ν' ἀναγνώσῃ τίποτε « ἀπὸ μέσα » καὶ ἐπεθύμει νὰ ψάλλῃ τὸ « Σῶμα Χριστοῦ μεταλάβετε » —οἱ δύο οὗτοι ἐπέμειναν καὶ πολλοὶ ἡσπάσθησαν τὴν γνώμην των, ὅτι ἔπρεπε ἐκ παντὸς τρόπου νὰ πείσωσιν ἓνα τῶν ἐν τῇ πόλει ἐφημερίων ν' ἀνέλθῃ εἰς τὰ Καλύβια, νὰ τοὺς λειτουργήσῃ.

Ὁ καταλληλότερος δέ, κατὰ τὴν γνώμην πάντων, ἱερεὺς τῆς πόλεως ἦτον ὁ παπα-Κυριᾶκος, ὅστις δὲν ἦτο « ἀπὸ μεγάλο τζάκι », εἶχε μάλιστα καὶ συγγένειαν μὲ τινὰς τῶν ἐξωμεριτῶν καὶ τοὺς κατεδέχετο. Ὁ ἐφημέριος οὗτος, ὡς οἱ πλεῖστοι τοῦ γνησίου ἐλληνικοῦ κλήρου, ἦτο κατὰ πάντα ἄμεμπτος. Ὁ παπα-Κυριᾶκος ἐπεθύμει νὰ ὑπάγῃ μὲν νὰ κάμῃ Ἀνάστασιν εἰς τοὺς χωρικοὺς, διότι ἦτο ἀνοιχτόκαρδος καὶ ἤθελε νὰ χαρῇ καὶ αὐτὸς ὀλίγην Ἀνάστασιν καὶ ὀλίγην ἀνοιξιν, ἀλλὰ δὲν ἤθελε ν' ἀφήσῃ τὴν ἐνορίαν μὲ ἓνα μόνον ἱερέα τοιαύτην ἡμέραν.

Ἀλλ' αὐτὸς ὁ παπα-Θοδωρῆς ὁ Σφοντύλας ὁ συνεφημέριός του, τὸν παρεκίνησε νὰ ὑπάγῃ εἰπὼν ὅτι καλὸν ἦτο νὰ μὴ χάσῃ καὶ τὸ εἰσόδημα τῶν Καλυβιῶν, αἰνιττόμενος ὅτι, τὰ τε ἐκ τοῦ ἐνοριακοῦ ἔσοδα καὶ τὰ τῆς ἐξοχικῆς παροικίας, ἀμφοτέρω ἐξ ἰσοῦ θὰ τὰ ἐμοιράζοντο.

Τοῦτο ἔπεισε τὸν παπα-Κυριᾶκον νὰ ὑπάγῃ.

Ἡ πούλια ἦτο ἤδη ὑψηλὰ « τέσσαρες ὥρες νὰ φέξῃ », καὶ ὁ μπαρμπ'-Ἀναγνώστης, ἀφοῦ ἐξύπνησε τὸν ἱερέα, κατασκευάσας πρόχειρον

σήμαντρον ἐκ στερεοῦ ξύλου καρυᾶς καὶ πληκτρον, περιήρχετο τὰ Καλύβια θορυβωδῶς κρούων, ὅπως ἐξεγείρη τοὺς χωρικοὺς.

Εἰσῆλθον εἰς τὸ μικρὸν ἐξωκκλήσιον τοῦ Ἀγίου Δημητρίου. Εἰς μετὰ τὸν ἄλλον προσήρχοντο οἱ χωρικοὶ μὲ τὰς χωρικὰς των καὶ μὲ τὰ καλὰ των ἐνδύματα.

Ὁ ἱερεὺς ἔβαλεν Εὐλογητόν.

Ὁ μπαρμπ'-Ἀναγνώστης ἤρχισε νὰ τὰ λέγη ὅλα ἀπ' ἔξω, τὴν προκαταρκτικὴν προσευχὴν καὶ τὸν «Κανόνα», τὸ «Κύματι θαλάσσης...».

Ὁ παπα-Κυριᾶκος προέκυψεν εἰς τὰ βημόθυρα ψάλλων τὸ «Δεῦτε λάβετε φῶς».

Ἦναψαν τὰς λαμπάδας καὶ ἐξῆλθον ὅλοι εἰς τὸ ὑπαιθρον ν' ἀκούσωσι τὴν Ἀνάστασιν. Γλυκεῖαν καὶ κατανυκτικὴν Ἀνάστασιν ἐν μέσῳ τῶν ἀνθούτων δένδρων, ὑπὸ ἐλαφρᾶς αὔρας σειομένων εὐωδῶν θάμνων καὶ τῶν λευκῶν ἀνθέων τῆς ἀγραμπελιάς.

Ψαλντός τοῦ «Χριστὸς ἀνέστη» εἰσῆλθον πάντες εἰς τὸν ναόν. Θὰ ἦσαν τὸ πολὺ ἑβδομήκοντα ἄνθρωποι, ἄνδρες, γυναῖκες καὶ παῖδες.

Ὁ μπαρμπ'-Ἀναγνώστης ἤρχισε νὰ ψάλλῃ τὸν Κανόνα τοῦ Πάσχα, ὃ δὲ ἱερεὺς, ἅμα ἀντιψάλλων αὐτῷ ἐξ ἀνάγκης ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ Βήματος, ἐπροχώρησε καὶ ἀπετελείωσε τὴν λειτουργίαν.

Περὶ τὴν μεσημβρίαν, μετὰ τὴν δευτέραν Ἀνάστασιν, οἱ χωρικοὶ τὸ ἔστρωσαν ὑπὸ τὰς πλατάνους παρὰ τὴν δροσερὰν πηγὴν.

Ἡ δροσερὰ αὔρα ἐκίνει μετὰ θροῦ τοὺς κλώνας τῶν δένδρων καὶ ὁ Φταμηνίτης μὲ τὴν λύραν του ἀντέδιδε φθόγγους λιγυροῦς.

Ὁ παπα-Κυριᾶκος προήδρευε τοῦ συμποσίου. Περὶ τὴν δειλὴν εἶχεν ἀρχίσει ὁ χορὸς, χορὸς κλέφτικος. Καὶ ὁ παπα-Κυριᾶκος μετὰ τῆς παπαδιάς καὶ τοῦ υἱοῦ του Ζάχου ἀποχαιρετίζαντες τὴν συντροφίαν κατῆλθον εἰς τὴν πολίχνην.

(Ἀπόσπασμα)

Ἀλ. Παπαδιαμάντης

Η ΗΜΕΡΑ ΤΗΣ ΛΑΜΠΡΗΣ

Καθαρώτατον ἥλιο ἐπρομηνοῦσε
τῆς αὐγῆς τὸ δροσᾶτο ὕστερο ἀστέρι,
σύγνεφο, καταχνιά, δὲν ἐπερνοῦσε
τ' οὐρανοῦ σὲ κανένα ἀπὸ τὰ μέρη·
καὶ ἀπὸ κεῖ κινημένο ἀργοφυσοῦσε
τόσο γλυκὸ στὸ πρόσωπο τ' ἀέρι,
ποῦ λὲς καὶ λέει μέσ' στῆς καρδιάς τὰ φύλλα :
« Γλυκειὰ ἡ ζωὴ κι ὁ θάνατος μαυρίλα ».

Χριστὸς Ἀνέστη ! Νέοι, γέροι καὶ κόρες,
ὅλοι, μικροί, μεγάλοι, ἐτοιμαστῆτε·
μέσα στὲς ἐκκλησίες τὲς δαφνοφόρες
μὲ τὸ φῶς τῆς χαρᾶς συμμαζωχθῆτε·
ἀνοιξατε ἀγκαλιὲς εἰρηνοφόρες
ὀμπροστὰ στοὺς Ἀγίους καὶ φιληθῆτε·
φιληθῆτε γλυκὰ χεῖλη μὲ χεῖλη,
πέστε : « Χριστὸς Ἀνέστη ! », ἐχθροὶ καὶ φίλοι.

« Ὁ Λάμπρος » (ἀπόσπασμα)

4. Σολωμός

ΘΕΟΣ ΚΑΙ ΘΑΝΑΤΟΣ

Ὁ Θεὸς τὸν Θάνατον λυτρωτὴν τῶν πόνων
ἐπεμφεν εἰς ἄρρωστον ἄνδρα γεωπόνον,
νὰ τῷ δώσῃ ἄνεσιν τῶν δεινῶν καὶ κόπων
καὶ εἰς ἀναπαύσεως νὰ τὸν φέρῃ τόπον.

Ἐφθασεν ὁ Θάνατος κι ἐπὶ τῆς καλύβης
τοῦ πτωχοῦ ἐκάθισεν ὥς ἡ ὄρνις ἱβίς.
Στεναγμοὶ ἤκούοντο, οἰμωγαὶ καὶ θρήνοι,
ὅλη κατεσείετο ἡ στέγη ἡ καλαμίνη.

Πέντε ἐξ ἀνήλικα καὶ ἀπὸ μητέρα
ὄρφανὰ τὸν θνήσκοντα ἔκλαιον πατέρα.

— Θνήσκεις, πάτερ ! ἔκραζον κύκλωθεν τῆς κλίνης,
καὶ ἡμᾶς τὰ ἔρημα, ἄχ, ποῦ μᾶς ἀφήνεις ;

Ἦκουσεν ὁ Θάνατος καὶ τὰ ἐλυπήθη,
οἰκτιρμὸν ἡσθάνθησαν τ' ἄπονά του στήθη.

Ἄπρακτος ἐπέστρεψεν εἰς τὸν Κύριόν του,
κι ἐν ταύτῳ φοβούμενος τὸν φρικτὸν θυμὸν του,

ἄφωνος εἰς τ' οὐρανοῦ ἴστατο τὰς θύρας.

— Διατί, ὦ Θάνατε, μὲ κενὰς τὰς χεῖρας ;

— Διὰ τὰ παντέρημα τίς θὰ προνοήσῃ,
ὅταν καὶ ὁ μόνος των βοηθὸς τ' ἀφήσῃ ;

— Τρέξε, εἰπ' ὁ Ἄναρχος, τρέξε ν' ἀποσπάσῃς
λίθον ἀπὸ τ' ἄμετρα βάθῃ τῆς θαλάσσης !
Εἶπε, κι εἰς τὴν ἄβυσσον, δίχως νὰ βραδύνῃ,
ὥς βολὴς ὁ Θάνατος πίπτει μολυβδίνη.

Καὶ εἰς τὰ οὐράνια μετὰ τάχους ἴσου
φέρει τὸν ζητούμενον λίθον τῆς ἀβύσσου.

— Θραῦσε τον ! Εἰς δάκτυλα δύο τὸν λαμβάνει,
τὸν συντρίβει κι ἔνδον του σκώληξ ζῶν ἐφάνη.

Τότε ὁ Πανάγαθος ἔκραξεν ὀργίλως,
καὶ ὁ θόλος ἔτρεμε τ' οὐρανοῦ ὁ κοῖλος :

— Τίς εἰς τὰ ἀνήλια βάθῃ, ἀποκρίσου,
συντηρεῖ τὸν σκώληκα τοῦτον τῆς ἀβύσσου ;

Τίς ὁμοῦ δι' ἅπαντα προναεῖ τὰ ὄντα ;

Τίς γινώσκει μέλλοντα, πρότερα, παρόντα ;

Τίς ἐμοῦ, ὦ βέβηλε, κάλλιον γνωρίζει

ἢ ζῶνῃ ἢ θάνατον πότε νὰ χαρίζῃ ;

Κι ἐν ταύτῳ τὸ σκῆπτρον του αἶρει ἡ δεξιὰ του,
δίδει εἰς τὸ μετάφρενον μίαν τοῦ Θανάτου.

Ἦστραψε κι ἐβρόντησε, τὸν κατακωφαίνει,
καὶ κωφὸς ὁ Θάνατος ἀπὸ τότε μένει.

Μάταια τὰ ὦτα του ὁ κλαυθμὸς μας κρούει.

Δὲν ἀκούει δέησιν, θρήνους δὲν ἀκούει.

Ἰω. Καρασούτσας

ΚΟΥΡΗ ΚΑΙ ΤΙΜΟΝΙ

Ἡσυγᾶς ἡ θάλασσα, τὸ κοινὸν θορύνει,
σπένεται πτόρεσσι, λίγαι σὺν τιμῶνι·
Βελύξας ἀλευθέρως πτόρεσσι δουλεύει,
αἶθρα βάρη ἀσπάζεται καὶ τὸ κοινὸν αἶθ,
μανιμένα κύματα σπένει καὶ κλέβει,
βγαίνει σὺν γιγλῇ.

Κι εὖν' ὅγ' ἀμείνωνται σὺν δουλειᾷ περὶ νῆον,
τοῦ πάντα ἐκινεῖται καὶ ἐκινεῖται νῆον.

5. ΚΟΙΝΟΝΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

(Οἰκονομικός — γεωργικός — ναυτικός)

Τραυμάτι κλέβεται καὶ τὸ κοινὸν ἀσπάζει,
τὸ κοινὸν ἀνδραίσεται, τὸν ἀγῶνα ἀσπάζει.
Μανιμένα ἡ θάλασσα σὺν θέρῃ φουσκώνει
κι ἀσπάζει σὺν λίγῃ τῆς γλῶσσης τοῦ κοινού...
Τὸ κοινὸν παύεται : — Πτόρεσσι, τιμῶνι,
δὲν ἀντίχει πτόρεσσι !

« Ἀλλὰ τίποτα »

Ἦτο, Πτόρεσσι

Εἰς τὴν ὁδὸν Ἀδριανοῦ

Οὐδαίς εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ οἱ οἱ εἰς ἄλλας πόλεις ὑπάρχουσι δρόμοι μακρότεροι τοῦ ἑκατομυρίου ἀπὸ τὴν φανὸν τοῦ Διογένηος μέχρι τοῦ Θησαυροῦ, ἐκινεῖται τοῦ Ἀδριανοῦ. Κατὰ τὴν ποικίλιν δὲν γνωρίζομεν ἐκινεῖται αὐτοῦ κανόνι. Πάν ὅ,τι θέλει καὶ πρὸ πάντων ὅσα δὲν θέλει εἰσέλθαι τις εἰς τὴν ὁδὸν Ἀδριανοῦ : ἑλληνικὰ καὶ ρωμαϊκὰ ἐρεῖβια· χέρβια τῆς τουρκοκρατίας, στρατώνες, τζαμιά, δεσποτήρια· κρεοπώλεις, μπαχαρικά, ἐκινεῖται τῆς γλῶσσης, ἀμαξοπηγὰς, ἀγγελοπλοῖες, φοινίκας, πλάτανους, ὀρνιθόνας· λίκνια, παρθενοτροφεία, δημοτικὰ σχολεῖα· σταβλούς, σφαγεία· φαρμακοπωλεῖς, ἱατροὺς, φερετροποιούς· κυπαρίσσους καὶ ὅ,τι ἄλλο χρειάζεται ὁ ἄνθρωπος ἐφ' ὅσον ζῇ καὶ ἀπὸ τοῦ κόσμου.

Κατάλληλος πρὸς ἐπισκέπτην πάντων τούτων ὁδὸς τοῦ ἔτους καὶ τῆς ἡμέρας εἶναι τὸ θέρος, πρὸς τὴν ὁδὸν τοῦ ἡλίου. Ἐκεῖ διακρίνεται εἰς τὸ βάθος αἰθῆς, ὅπουθεν κορυφῇ κυρτοῦ ὀφθαλμοῦ, κατὰ τὸν ὅσον.

"Ηκούσαν ὁ Θάνατος καὶ τὰ ἀκουσθή,
 οἰκιστὴν ἡσθάνθησαν τ' ἄποινα τοῦ στήθους,
 "Απαιτῶς ἐπείτα/ον εἰς τὸν Κόρινθον τοῦ,
 καὶ ἐν ταύτῃ παυόμενος τὴν φωνὴν τοῦ θανάτου.

ἔρποντος εἰς τ' οὐρανὸν ἵσταται τὰς θύρας.

— Διατὶ, ὦ Θάνατε, μὴ καὶ εἰς τὰς χεῖρας;

— Διὰ τὰ παντάρῃα τίς ὅδε πρηνέσθη,
 ἔστιν καὶ ὁ μόνος τῶν βαλόντων τ' ἀφῆσθαι.

— Τρεῖς, εἴς τ' ἄνθρωπον τρεῖς ἐκτετακέντες
 λίθον ἀπὸ τ' ἑσπέρου τοῦ τοῦ βαλόντος!
 Εἶπε, (ἐκτετακέντες) ἄνθρωπον τρεῖς ἐκτετακέντες
 ὡς βολὴς ὁ Θάνατος πάντα μολυβδίνῃ.

Καὶ εἰς τὰ οὐράνια μετὰ τάχους ἴσσοι
 φέρει τὸν ζητούμενον λίθον τῆς ἐρήσεως.

— Θραύσει τὸν! Εἰς θάνατον εἰς τὴν λαβδίναν,
 τὴν συντρίβει καὶ ἑλθεῖν τοῦ σκότους ἴσσοι ἐκτετακέντες.

Τότε ὁ Πανόραμος ἐκείθεν ἔρχεται,
 καὶ ὁ θέλος ἔτρεψε τ' οὐρανὸν ὁ καὶ οὐρανὸν.

— Τίς εἰς τὰ ἀνέλικα ἄλγη, ἀποκρίσσει,
 συντρίβει τὸν σκόλονα τοῦτον τῆς ἐρήσεως.

Τίς ἐμοῦ δὲ ἄποινα πρὸς τὰ ὄντα;

Τίς γινώσκων μύλλαντα, κρέματα, κυρόντα;

Τίς ἐμοῦ, ὦ βίβλα, κάλλει γινώσκων;

ἢ ζωὴν ἢ θάνατον πάντα ἐκ χειρὸς;

Κι ἐν ταύτῃ τὸ σκῆπτρον τοῦ αἵματος ἡ δεξιὰ τοῦ,
 εἰς εἰς τὸ μεταφρονεῖν μὲν τοῦ Θανάτου.

"Πατρὰς καὶ ἐρρόντης, τὸν κατακυροῦνται,
 καὶ πρὸς ὁ Θάνατος ἀπὸ τότε μένει.

Μάταια τὰ ὄντα τοῦ ἁμαρτανίου μας κροῖται,
 ἄνθρωποι δέχων, θρόνους δὲν εἰσὶν.

Ἰω. Καρασάντου

ΚΟΥΠΙ ΚΑΙ ΤΙΜΟΝΙ

‘Ησυχάζ’ ἡ θάλασσα, τὸ κουπί θυμώνει,
στρέφεται περήφανο, λέγει στὸ τιμόνι :
— Σκλάβος ἀλευθέρωτος πάντοτε δουλεύω,
σέρνω βάρη ἀσκήωτα καὶ τὰ κουβαλῶ,
μανιωμένα κύματα σχίζω καὶ παλεύω,
βγαίνω στὸ γιאלό.

Κι ἐνῶ ‘γὼ μερόνυχτα στῇ δουλειᾷ πεθαίνω,
ἐσὺ πάντα ξένοιαστο καὶ ξεκουρασμένο
ἀκουμπᾷς στὴν πρύμη σου, καὶ δουλειὰ σου μόνη
νὰ γυρίζης ἥσυχο καὶ καμαρωτό...
Φύγε, ξεφορτώσου με, ἄχρηστο τιμόνι,
εἶσαι περιττό !

Τρικυμία πλάκωσε καὶ τὸ κῦμ’ ἀφρίζει,
τὸ κουπί ἀνδρειεύεται, τὸν ἀγῶνα ἀρχίζει.
Μανιωμέν’ ἡ θάλασσα σὰν θεριὸ φουσκώνει
κι ἀψηφᾷ στῇ λύσσα τῆς χίλια θυὸ κουπιὰ...
Τὸ κουπί ραγίζεται : — Πρόφθασε, τιμόνι,
δὲν ἀντέχω πιά !

« Ἀλάστρο »

Ἰω. Πολέμης

Εἰς τὴν ὁδὸν Ἀδριανοῦ

Οὐδεὶς εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ὀλίγοι εἰς ἄλλας πόλεις ὑπάρχουσι δρόμοι μακρότεροι τοῦ ἐκτεινομένου ἀπὸ τὸν φανὸν τοῦ Διογέנוους μέχρι τοῦ Ὡησείου, ἐπωνύμου τοῦ Ἀδριανοῦ. Κατὰ τὴν ποικιλίαν δὲν γνωρίζομεν ἐφάμιλλον αὐτοῦ κανένα. Πᾶν ὅ,τι θέλει καὶ πρὸ πάντων ὅσα δὲν θέλει εὐρίσκει τις εἰς τὴν ὁδὸν Ἀδριανοῦ : ἑλληνικὰ καὶ ρωμαϊκὰ ἐρεῖπια· χάρβαλα τῆς τουρκοκρατίας, στρατῶνας, τζαμιά, δεσμοτήρια· κρεοπωλεῖα, μπαχαρικά, ὑπαίθρια τηγανιστήρια· ἀμαξοπηγεῖα, ἀγγειοπλαστεῖα, φοίνικας, πλατάνους, ὀρνιθῶνας· λύκεια, παρθενοτροφεῖα, δημοτικὰ σχολεῖα· σταύλους, σφαγεῖα· φαρμακοπωλεῖα, ἱατροὺς, φερετροποιούς· κυπαρίσσους καὶ ὅ,τι ἄλλο χρειάζεται ὁ ἄνθρωπος ἐφ’ ὅσον ζῇ καὶ ἀφοῦ πεθάνῃ.

Κατάλληλος πρὸς ἐπισκόπησιν πάντων τούτων ὥρα τοῦ ἔτους καὶ τῆς ἡμέρας εἶναι τὸ θέρος, περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου. Ἐκεῖ διακρίνει τις εἰς τὸ βάθος αὐλῆς, ὕψισθεν κομποῦ κιγκλιδώματος, κατακόκκινον

ἄλσος ροδοδαφνῶν. Εἰς τὴν ἀντικρινὴν πρωταγωνιστεῖ μεγάλη μορέα καὶ ἡ παρέχει οἰκία ἐπισκιάζεται ὑπὸ πυκνῆς ἀμπέλου. Εὐθὺς ἐπειτα ἐκτείνεται εἰς μῆκος ὑπερεκατὸν βημάτων ὑψηλός, παχὺς τοίχος, τοῦ ὁποῖου μόνον τὸ χρῶμα κατῳρώθωσεν ὁ χρόνος νὰ ἀμαυρώσῃ, χωρὶς νὰ δυνηθῇ οὔτε μίαν νὰ χαράξῃ ρωγμὴν ἢ καὶ ἀμυχὴν ἐπὶ τῆς σκληρᾶς του ἐπιφανείας. Ὑπεράνω αὐτοῦ δύναται τις νὰ θαυμάζῃ τὰς ὑψηλοτέρας κυπαρίσσους τῶν Ἀθηνῶν, πυκνὰ φυλλώματα πλατάνων καὶ ἀκακιδῶν καὶ φοίνικα ἄξιον τῆς χώρας τῶν Φαραῶ. Τὸ σύνολον ἔχει τὴν σοβαρὰν μεγαλοπρέπειαν παλαιῶν μοναστηρίων.

Εἰς τὴν ὁδὸν Ἀδριανοῦ καὶ τὰς παρακειμένης στενωποὺς πᾶσα αὐλὴ εἶναι μικροσκοπικὸν τεμάχιον ἐξοχῆς. Πλὴν τῶν δένδρων, τῆς ἀμπέλου, τῆς βρύσεως, τοῦ ὄνου, τῆς αἰγός, τῶν ὀρνίθων, τῶν χηνῶν καὶ τῶν παιδαρίων κοσμοῦσιν αὐτὴν περὶ τὸ ἐσπέρας φαιδροὶ ὄμιλοι γυναικῶν πάσης ἡλικίας, καθήμενων εἰς τὰ σκαλοπάτια τῆς ἐσωτερικῆς κλιμακος ἢ ἐπὶ χαμηλῶν σκαμνίων, ὑπὸ τὴν σκιὰν τῆς πλατάνου ἢ τῆς μορέας. Αἱ γυναῖκες ξεκουράζονται, δροσίζονται, τρώγουν, φλυαροῦν καὶ καμαρώνουν τὸν δύνοντα ἥλιον ἢ τὴν ἀνατέλλουσαν σελήνην συναθροίζομεναι εἰς τὰ πεζοδρόμια· αἱ νοικοκυραὶ πράττουν ταῦτα ἐντὸς τῆς αὐλῆς τῆς οἰκίας των. Ἡ Πλάχα παρουσιάζει τὸ τελειότερον πρότυπον τῆς ἀθηναϊκῆς ταύτης οἰκοκυρᾶς, τῆς ἐχούσης τὸ «ἰδικόν της» καὶ περιοριζούσης τὰ ἐξοδὰ της εἰς τὸ ἥμισυ τῶν ἐσόδων, ὡσάκις ταῦτα ὑπερβαίνουν τὰ πρὸς λιτότατον βίον ἀναγκαῖα. Ἡ τοιαύτη αὐτάρκεια καὶ ἀσφάλεια τοῦ ἄρτου τῆς ἐπιούσης μεταδίδουν εἰς τὴν φυσιογνωμίαν τῶν καλῶν τούτων γυναικῶν ἰδιάζουσάν τινα ἑκφρασιν γαλήνης καὶ ἡρεμίας, δυσεῦρετον εἰς τε τὰς πτωχικὰς καὶ τὰς ἀριστοκρατικὰς συνοικίας, ὅπου διεξάγεται ἀγριώτερος «περὶ ὑπάρξεως ἀγών». Αἱ γραῖαι Πλακιώτισσαι καθήνται συνήθως μεμονωμέναι ἐκεῖ· ἀναπνέουν ἐν σιωπῇ μακαριότητι τὴν ἐσπερινὴν αὔραν, ἀναπαύονται ἀπὸ τοὺς κόπους τῆς ἡμέρας, τὸ μαγειρεῖον, τὸ ζύμωμα, τὸ ράψιμον, τὸ πλύσιμον ἢ καὶ τὸ σφουγγάρισμα. Οἱ κόποι οὗτοι ἔχουν τὸ πλεονέκτημα ν' αὐξάνουν τὴν ἡδονὴν τῆς ἐσπερινῆς ἀναπαύσεως εἰς βαθμὸν τοιοῦτον, ὥστε οὐδεμία ὑπάρχει ἀνάγκη νὰ εἶναι ὁ διαβάτης ψυχολόγος, διὰ νὰ τὴν διακρίνῃ ἐπὶ τοῦ προσώπου των καὶ νὰ τὴν ζηλεύσῃ ἐξ ὅλης καρδίας, ὅπως τὸ κηπάριον, τὴν βρύσιν, τὰς ὀρνίθας, τὴν ροδοδάφνην καὶ ὅσα ἄλλα χρυσῶνουν εἰς τὰς αὐλὰς των αἱ ἀκτῖνες τοῦ δύνοντος ἡλίου...

« Ἀττικοὶ περίπατοι »

Ἑμμ. Ροιδῆς

ΤΟ ΧΩΡΙΟ ΜΑΣ

Τ' ἄσπρα σπιτάκια του ἓνα ἓνα,
σκόρπια, ἀσυντρόφευτα κι ἀνάρια
στή θάλασσα ἀντικρὺ ἀπλωμένα
σὰ μονοκόμματα λιθάρια.

Τ' ἄσπρα σπιτάκια του κρυμμένα
μέσα σὲ πράσινα κλωνάρια,
ἡλιόφωτα, χαριτωμένα,
μικρά, ἀσβεστόχριστα, καθάρια,

πρώτη φορά ὅποιος τὰ θεωρεῖ
γλυκειά ἀνοιξιὰτικὴν ἡμέρα
ἀπ' τοῦ βουνοῦ τὴ ράχη πέρα,

κάτασπρα ἀρνάκια τὰ θαρρεῖ,
ποὺ βόσκουνε, σκόρπιο κοπάδι,
σὲ χλωροπράσινο λιβάδι.

Γ. Δροσίνης

ΤΟ ΧΩΡΙΟ

Μικρούλια, κατακαίνουργα,
γυρμένα στ' ἀκρογιάλι
θὰ πίστευες τὰ κύματα
πὼς μόλις τὰ ἔχαν βγάλει,
σὰ νὰ τὰ σάρωνε ἀπαλά
θαλασσινὴ φρεσκάδα,
φτωχὰ σπιτάκια χαμηλά,
γεμᾶτ' ἄσπράδα.

Καλοκαιριοῦ τὰ χρύσωνε
ἡμέρα ἡλιοκαμένη,
ἀλλὰ ψυχὴ δὲ θὰ ἔβλεπες
μέσ' στὸ χωριὸ νὰ μένη,
οὔτε τραγοῦδι οὔτε μιλιὰ
νὰ τρέχη στὸν ἀέρα.
Ἐλείπαν ὅλοι στὴ δουλειά,
στὸν τρύγο πέρα.

Ποτάμι δὲν τὸ πότιζε,
 βαλανιδιές, πλατάνια
 δὲν ἔρριχναν τοῦ ἴσκιου τους
 σ' αὐτὸ τὴν περηφάνεια.
 Μονάχ' ἀπὸ καμμιὰ μεριά
 ξεμύτιζε μυρτούλα,
 ἄλλοῦ ροδιά καὶ λυγαριά,
 καὶ μιὰ βρυσούλα.

Ἀπ' τὸ βουνό, ποὺ ὑψώνονταν
 στὰ βάθη, ἀντικρινά του,
 θ' ἀγνάντευες στῆς θάλασσας
 τὴν ἄκρη τὴ θωριά του
 σὰ ροῦχα στὴ σειρὰ λευκά,
 πῶτυχε 'κεῖ ν' ἀπλώσουν
 κάποια χεράκια ἐργατικά,
 γιὰ νὰ στεγνώσουν.

Μικρούλι, κατακαίνουργο,
 γυρμένο στ' ἀκρογιάλι,
 βρέφος θὰ τὸ στοχάζοσσουν
 μ' ὀλόξανθο κεφάλι,
 ὁποῦ γυρτὸ σὰν τὸ θωρῆ
 μὲ τὸ φιλὶ στὸ στόμα,
 πηγαίνει ὁ ὕπνος νὰ τὸ βρῆ
 καὶ μέρ' ἀκόμα.

Καὶ μόνο στὴ βασίλισσα
 τῆς ἐρημιᾶς γαλήνη
 ἢ θάλασσα ἠχολόγασε
 γλυκὰ γλυκὰ κι ἐκεῖνη :
 — Τὸ βρέφος σου τὸ χαρωπὸ
 κοιμίζεις, ὦ μητέρα,
 μὲ νανουρίσματος σκοπὸ
 νύχτα καὶ μέρα.

Κ. Παλαμάς

ΟΙ ΣΠΟΓΓΑΛΙΕΙΣ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

Αἱ πρῶται σκιαὶ τοῦ λυκόφωτος ἀπλώνονται εἰς τὰ σπιτάκια τῆς Ὑδρας. Ὁ ἥλιος — πελωρία αἱματόχρωμη σφαῖρα — ἐβυθίσθη εἰς τὴν ὁμίχλην τοῦ ὀρίζοντος καὶ αἱ τελευταῖαι μελαγχολαὶ τῶν χρωμάτων ἐχάθησαν σιγὰ σιγὰ, ὑποχωροῦσαι εἰς τὴν ἡμερον γαλήνην τῆς σκιάς.

Ἐν τούτοις, μ' ὅλον ὅτι ἡ ζωὴ τῆς φύσεως φαίνεται νὰ καταλαγιάζῃ, φωναί, τραγούδια καὶ βιολιά φθάνουν ἀπὸ παντοῦ τῆς κωμοπόλεως. Βρυασμὸς ἀσυνήθιστος γεμίζει τὰ ἀνηφορικὰ δρομάκια καὶ τὴν προκυμαῖαν, ὅπου τὰ σπογγαλιευτικὰ καΐκια καὶ τεπόζιτα σαλεύονται ἐλαφρὰ εἰς τὸν νωχελῆ κυματισμὸν τῆς ἐσπέρας.

Ὅμιλοι ναυτικῶν, μορφαὶ χαρακωμένοι καὶ ψημένοι εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς θαλάσσης, ἀγκαλιασμένοι συνοδεύουν μὲ βραχνὰ ξεφωνητὰ τὸ τραγούδι τοῦ συντρόφου των.

Εἶναι οἱ σπογγαλιεῖς, ποὺ ἐτοιμάζονται διὰ τὸ ταξίδι καὶ οἱ ὅποιοι ἀποχαιρετοῦν τὴν πατρίδα καὶ τὴν ζωὴν τῆς ξηρᾶς.

Ἄλλ' ἡ διασκέδασις αὕτῃ εἶναι πένθιμος, διότι κανεὶς δὲν εἶναι βέβαιος, ἂν θὰ ἐπανιδῇ τὸν Ὀκτώβριον τὰ βουνὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ τὸ ἀσβεστόχριστο σπιτάκι, ὅπου εἶδε τὸ φῶς.

Καὶ ἡ εἰκὼν ἐξακολουθεῖ.

Ἐδῶ κάποιος ἐφοπλιστὴς συμφωνεῖ ἓνα δύτην. Δύο τρεῖς ροδάδες καὶ κουπᾶδες μετροῦν τὰ χρήματα, τὰ ὅποια ἔχουν πάρει. Καὶ εἰς τὴν γωνίαν τοῦ δρομίσκου ὀλόκληρος οἰκογένεια, σύζυγος, παιδιά, γέροι γονεῖς, ἀδελφία, συνοδεύουν εἰς τὴν παραλίαν τὸν ἀγαπημένον των, τοῦ ὁποίου τὸ καΐκι κάνει ἀπόψε πανιά.

Εἰς τὴν νεόβαφην καὶ νεοπαλαμισμένην βρατσέραν ὁ παπα-Πάμφιλος κρατῶν θυμιατὸν εἰς τὸ χέρι, ἀνάμεσα εἰς τοὺς ἀσκεπεῖς σπογγαλιεῖς, σκορπίζει γύρω τὸν καπνὸν τοῦ μοσχολιβανιοῦ.

«Κρὶν-κράν ! Κρὶν-κράν !».

Ἡ θαυματουργὸς εἰκὼν τῆς Παναγίας μεγαλοπρεπῶς ἐνθρονισμένη εἰς ἓνα κόρκωμα προεδρεύει τῆς τελετῆς, ἔχουσα ἐμπρὸς ἀργυροῦν δοχεῖον μὲ τὸν ἁγιασμόν.

«Ὑπὲρ εὐκρασίας ἀέρων, εὐφορίας τῶν καρπῶν τῆς γῆς καὶ καιρῶν εἰρηνικῶν...».

Ὑψώνεται ἡ φωνὴ τοῦ γέρου παπᾶ μὲ τὸν χιονοστέφανον τῶν λευκῶν μαλλιῶν καὶ τὴν πατριαρχικὴν γενειάδα.

« Ὑπὲρ πλεόντων, ὁδοιπορούντων, νοσούντων, καμνόντων καὶ τῆς σωτηρίας αὐτῶν...».

« Ὑπὲρ τοῦ ἀγιασθῆναι τὸ ὕδωρ τοῦτο...».

Γύρο οἱ σπογγαλιεῖς, καπετάνιος, κουπαῖδες, ροδαῖδες, κολαουζέρηδες στέκουν εὐλαβῶς μὲ σταυρωμένα χέρια προσέχοντες εἰς τὴν παράκλησιν.

Εἶναι μορφαὶ ἡλιοκαμέναι καὶ ἄρρηνωπαί, κορμοὶ ψημένοι ἀπὸ τὴν ἄλμην τῆς θαλάσσης, λαιμοὶ ταῦρειοι καὶ βραχίονες στρογγυλοὶ ἔχοντες τὴν ἀβρότητα σιδερένιων κοπάνων.

Ἦδη ὁ παπα-Πάμφιλος βουτῶν τὸ κλαδί τοῦ βασιλικοῦ εἰς τὸ διαβασμένο νερὸ ἀγιάζει τὸ σκάφος καὶ τὰ σκάφανδρα, ραντίζει τὰ ἄρμενα, τὰ μηχανοκάικα καὶ τὰς ἀντλίας.

« Σῶσον, Κύριε, τὸν λαόν Σου καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν Σου...».

Ὅλοι σταυροκοποῦνται καὶ ἔρχονται νὰ ἰσπασθοῦν κατὰ σειρὰν τὸν σταυρόν, τὴν θαυματουργὸν εἰκόνα καὶ τὸ χέρι τοῦ παπᾶ.

Ἐκεῖνος ραντίζει μὲ τὸν βρεγμένον βασιλικὸν τὰ χαρακωμένα μέτωπα καὶ δίδει ἔπειτα νὰ τοῦ φιλήσουν τὸ χέρι.

— Καλὸ ταξίδι !... Καλὰ κέρδη !...

Ὁ διάκος παίρνει τότε εἰς τὰ χέρια τὴν εἰκόνα. Ἡ ἔξοδός της ἀπὸ τὴν βρατσέρα χαιρετίζεται μὲ βροντεροὺς πυροβολισμοὺς ἐκ τῶν ὁποίων ἀντηχεῖ ὁ λιμὴν. Ὁ ἱερεὺς προχωρεῖ εἰς ἄλλα σκάφη.

Ἡμέραν παρ' ἡμέραν τέσσαρα ἢ πέντε σκάφη κάνουν ἑξαφνα πανιά καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον χάνονται εἰς τὰ βάθη τοῦ ὀρίζοντος.

Ὁ σφουγγαρεὺς εἶναι τὸ ἀγαπημένον παιδί τῆς ἑλληνικῆς θαλάσσης, ἀπὸ τὰ παράλια τῆς Θράκης ἕως τοὺς τραχεῖς βράχους τοῦ Μαλέα, ἀπὸ τοὺς κόλπους τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἕως τὰς ἀκτὰς τοῦ Σαρωνικοῦ. Εἶναι ὁ μελαχροινὸς δαμαστής τοῦ κύματος καὶ ὁ ἐκβιαστής τῶν ὑγρῶν μυστικῶν του.

Ποία νῆσος τὸν εἶδε νὰ γεννηθῇ ;

Ἡ Αἰγίνα ἄρά γε, ἡ Ὑδρα, αἱ Σπέτσαι, ἡ Κάλυμνος, ἡ Σύμη ἢ τῆς Προποντίδος αἱ γαλαναὶ ἀκταὶ ;

Ἀδιόφορον !

Ὅπου καὶ ἂν εἶδε τὸ φῶς, τὸ κύμα τὸν ἐγέννησε, ἡ ἄλμη του τὸν ἐψῆσε καὶ ἡ μεγάλη του ζωὴ ἐπλάσε τὴν ψυχὴν του. Ἐβύζασε νήπιον τὴν αἰθρίαν της καὶ ἐπάλαισεν ἔφηβος μὲ τὴν ὀργὴν της.

Παιδί τῆς θαλάσσης, ἔζησε πάντοτε εἰς αὐτὴν καὶ ἄλλην ζωὴν δὲν δύναται οὔτε νὰ φαντασθῇ οὔτε νὰ ζήσῃ. Εἰπέτε του νὰ φύγῃ ἀλλοῦ, νὰ γίνῃ γεωργός, ἔμπορος, τεχνίτης, ὅ,τι ἄλλο ἐπάγγελμα προσοδοφόρον καὶ ἀναπαυτικόν. Θὰ κουνήσῃ μὲ περιφρόνησιν τὸ κεφάλι καὶ θὰ γελάσῃ τὸ ἀγαθὸν τοῦ θαλασσινοῦ γέλιο.

— "Ε, δὲν ξέρετε σεῖς!... λέγει ἐκεῖνο τὸ γέλιο : Σᾶς χαρίζει ὅλα τὰ καλὰ σας, ὅλας τὰς ἀναπαύσεις, ὅλας τὰς ἀσφαλείας τῆς ἡσυχου ζωῆς. Ἐκεῖνος ἐννοεῖ τὴν ζωὴν μὲ τὰς μεγάλας συγκινήσεις.

Αὔριον θὰ κλεισθῇ εἰς τὴν βρατσέραν καὶ τὸ μαῖστράλι θὰ τὸν σπρώξῃ σιγὰ σιγὰ κάτω εἰς τὰ παράλια τῆς Ἀφρικῆς.

Βεγγάζη... Σφάξ... Τρίπολις !

Θ' ἀρχίσῃ πάλιν μῆνας ὀλοκλήρους εἰς τοὺς πυρωμένους ἐκείνους οὐρανούς τὸ παιγνίδι τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου, τὴν καθημερινὴν πάλιν μὲ τὰ στοιχεῖα.

« Οἱ σπογγαλιεῖς τοῦ Αἰγαίου »

Ἄγγ. Τανάγρας

Η ΨΑΡΟΒΑΡΚΑ

Ἐρχετ' ἡ ψαρόβαρκα, ἔρχετ' ὀλοῖσια
πέρ' ἀπ' τὸν Ἀσπρόβραχο κι ἀπ' τὰ Πετρονήσια.

Σὰ νεράϊδα ἀφρόπλαστη, νύφη φτερωτὴ
τὴ χαϊδεύει ὁ μπάτης.

Μύρια πλούτη ἀτίμητα στὴν ποδιὰ κρατεῖ,
ζηλευτὰ προικιά της.

Ἐρχετ' ἡ ψαρόβαρκα χρυσοστολισμένη,
ἔρχετ' ἀσημόζωστη καὶ ροδοντυμένη,
τοῦ πελάου ἀρχόντισσα βεργολυγερὴ
μὲ πολλὰ καμάρια,

πλούτη καὶ στολίδια της ἔχει καὶ φορεῖ
τοῦ γιαιοῦ τὰ ψάρια.

« Γαλήνη »

Γ. Δροσίνης

Η ΒΑΡΚΟΥΛΑ

Ριγμένη στ' άκρογιάλι ή πλανεμένη
βαρκούλα, σάν έρείπιο τοῦ χρόνου
έκοίτετ' ὡς τὰ χτῆς σκελετωμένη,
κομμάτι τῆς ζωῆς, ξεσκλίδι πόνου.

Ἀνέμοι στοὺς ἄρμους τοὺς ἀνοιγμένους
φυσώντας ἀπ' τὴν πλώρη ὡς τὴν πρύμη,
περνοῦν καὶ παίρνουν πόθους πεθαμένους,
περνοῦν σάν ὄρνια τρώγοντας ἀγρίμι.

Τὰ κύματ' ἀπαλὰ εἶτε μανιασμένα
— φιλοῦνε τὴ βαρκούλα ἢ τὴ χτυπᾶνε —
τὰ μυστικά της παίρνουν νεκρωμένα
καὶ στὸν βυθὸ τὸν ἄφαντο τὰ πᾶνε.

Μὰ νά ! οἱ ξυλοκόποι τὴ χαλοῦνε !
Ὁ γερο-ναύτης εἶπε στὰ παιδιά του :
τὰ κόκκαλά του θέλει νὰ κλειστοῦνε
στὰ ξύλα, πού 'χαν κλείσει τὴν καρδιά του.

Καὶ τώρα νεκροκρέβατο στὸ μνῆμα
μέσα ἡ βαρκούλα ἀγνώριστη ἔτσι ἐθάφτη,
νὰ ταξιδεύη αἰώνια δίχως κύμα
στὸ ἀτέλειωτο ταξίδι μὲ τὸ ναῦτη.

Γιάννης Περγιαλῆς

ΣΤΟ ΨΑΡΟΛΙΜΑΝΟ

Ὡ καλοθύμητες βραδινὲς ὥρες !
 πρὶν ἀναφτοῦν στὰ σπίτια τὰ λυχνάρια,
 δένονται στὸ μουράγιο σὰ μουλάρια
 βαρεῖες ἀπ' τὰ βρεγμένα δίχτυα οἱ πλωῖρες.

Κι ἀνάμεσα ἀπὸ ξάρτια καὶ κατάρτια
 ψαράδων ἀδερφές, γυναῖκες, κόρες,
 φέρνουν ὀρθοστημένες κανηφόρες
 τὰ ψαροκόφινα γεμᾶτα ψάρια.

Στοῦ τηλεγράφου κελαηδοῦν τὰ τέλια
 δυὸ χελιδόνια. Οἱ πάπιες σκοῦν στὰ γέλια.
 Μιὰ χήνα τὰ λευκὰ φτερά της λούζει.

Κι ἡ θάλασσα, πού τῇ χαϊδεύει ὁ μπάτης,
 κυλώντας ἀπαλὰ τὰ κύματά της
 μοσκοβολᾷ σὰ νιόκοπο καρπούζι.

Γ. Δροσίνης

ΣΤΗ ΦΟΥΡΤΟΥΝΑ

Μαῦρα τὰ βουνά,
 καταχνιὰ τὰ θάφτει,
 θύελλα περνᾷ
 καὶ βροντᾷ κι ἀστράφτει.

Γλάρος πού πετᾷ
 φαγητὸ γυρεύει,
 βάρκα στ' ἀνοιχτά,
 αὐτῆς κινδυνεύει.

Ἄνεμος φυσᾷ,
 ἡ καλύβα τρίζει,
 ὁ γιαλὸς λυσσᾷ
 καὶ βογγᾷ κι ἀφρίζει.

Ἄχ, παρακαλῶ,
 κάμε, Πλάστη, χάρι,
 σῶσε τὸν καλὸ,
 τὸ φτωχὸ βαρκάρη !

« Ἀτθίδες αὔραι »

Γ. Βιζυηνός

ΜΕ ΤΟ ΠΑΡΑΓΑΔΙ

Είναι από τὰ ἐλκυστικώτερα ψαρεύματα τὸ ψάρευμα τοῦ παραγαδιοῦ.

Ἐπὶ ἔτη ἡσυχολήθην εἰς τὸ ὥραϊον αὐτὸ ψάρεμα κατὰ τὰ διάφορα παραλία τῆς Ἑλλάδος. Ἄλλ' οἱ « καλάδες » (τὰ ριψίματα τοῦ παραγαδιοῦ), ποῦ ἔκαμα εἰς τὴν Σῦρον, εἰς τὴν Κύθον καὶ ἄλλας νήσους, μοῦ ἀφῆκαν τὰς ζωηροτέρας ἀναμνήσεις.

Εἶχον δύο ἰδικά μου παραγάδια, τὰ ὅποια ἀνενέωσα ἐπανειλημμένως. Ἦσαν ὥραϊα παραγάδια, μὲ τριακόσια ἀγκίστρια ἑκαστον, καρφωμένα κυκλικῶς ἐπὶ φελλῶν εἰς τὸ χεῖλος δύο πανεριῶν, τὰ ὅποια ἐγέμιζεν ἡ μάννα τοῦ παραγαδιοῦ. Εἰς τὴν Σῦρον εἶχον ἓνα τακτικὸν λεμβοῦχον, ἀφωσιωμένον ἀνθρωπον εἰς ἐμέ, ὅστις ἦτο παλαιὸς ναύτης καὶ μὲ ἐθεώρει ἀδελφικὸν φίλον. Αὐτὸς λοιπόν, ἅμα ἦτο νηνεμία καὶ ἐπετύγγανε καλὸν δόλωμα, ἤρχετο εἰς τὴν οἰκίαν μου, ἐλάμβανε τὰ παραγάδια, ἐδόλωνε τὰ ἐξακόσια ἀγκίστρια των καὶ μὲ ἐκάλει. Ἡ λέμβος του ἦτο μεγάλη, καὶ εἶχεν οὕτω τὸ πλεονέκτημα νὰ χωρῇ διὰ ψάρευμα ὁλόκληρον τὴν οἰκογένειάν μας, ὥς καὶ ἓνα δυὸ φίλους.

Ἐγνώριζε τοὺς ἐκεῖ βυθοὺς, ὥσάν νὰ ἦτο ὁ ἴδιος ψάρι. Καὶ μολονότι εἶχομεν ψαρεύσει πολλάκις, πάντοτε μοῦ ἐπανελάμβανε τὰς ὁδηγίας του.

Καὶ τώρα θὰ περιγράψω τὸ εὐτυχέστερον συριανὸν μου ψάρευμα τοῦ παραγαδιοῦ, ψάρευμα, τὸ ὅποιον ἔκαμα μὲ τὴν οἰκογένειάν μου καὶ μὲ δύο προσκεκλημένους μου συναδέλφους.

Ἐξεκινήσαμεν ἀπὸ τὴν παραλίαν, τὸ « Νησάκι », τοῦ λιμένος τῆς Σύρου. Ἐγὼ ἤμην εἰς τὸ πηδάλιον, ἐκεῖνος εἰς τὰ κουτιά.

— Θώριε δῶ, ἀφεντικό, μοῦ λέγει, μὲ προσοχὴ τὴν πρώτη γραμμὴ στὸν Κάβο-Σκαλιὰ τοῦ νησιοῦ τοῦ Φαναριοῦ, καί, ἅμα φτάσωμε στὰ μισά, πάρε ἐπάνω τὸ τιμόνι κι ἄρχισε νὰ καλάρης τὸ παραγάδι. Ἀφοῦ καλάρης καμμιὰ ἑκατοστὴ ἀγκίστρια, νὰ γυρίσωμε πλώρη ἀντικρὺζοντας τὶς Δῆλες καὶ νὰ ρίξης τὸ ἀποδέλοιπο.

— Τὰ ξέρω, Γιώργη, τὰ ξέρω. Πόσες φορὲς θὰ τὰ ποῦμε ;

— Τὰ ξέρεις, ἀφεντικό, δὲ λέω ὅχι. Μὰ μὴ σοῦ κακοφαίνεται, καμμιὰ φορὰ ξεχνιέσαι, βόσκει ἄλλοῦ ὁ νοῦς σου, κι ἔτσι καλάρουμε τὸ παραγάδι ἐπάνω σὲ φυκιᾶδες καὶ ἄμμουδα καὶ προκόβουμε !

Ἄλλ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν τὸ παραγάδι ἔτυχεν εἰς τὰς καλυτέρας

θέσεις. Ἐκεῖ ὅπου ὑπῆρχον βράχοι καὶ τραγάνες καὶ ἀποχές, ὅπως τὸ ἀπέδειξε τὸ ἀποτέλεσμα.

Ἦρχίσαμεν τὸ ψάρευμα πρὶν πολὺ, ἀπὸ τὴν αὐγὴν. Εἰς τὴν ἀρχὴν ἀνεσύραμεν χάνους, μεγάλους, ὅμως, κοκκινωποὺς χάνους. Εἶχον ἀρχίσει νὰ στενοχωροῦμαι καὶ νὰ γογγύζω, μήπως μόνον αὐτὸ θὰ εἶναι τὸ ψάρευμά μας, ἀλλ' ὁ μπάρμπα-Γιώργης μὲ καθησύχασε :

— Μὴ γίνεσαι γκρινιάρης, ἀφεντικό. Δὲν βλέπεις ποὺ εἶναι χάνοι τῶν βράχων κοκκινοκίτρινοι ; Ἄν ἦταν ἀσπρουλιάρικοι, ἀμμουδίτες, τότε θὰ εἶχες δίκιο νὰ χολοσκᾶς, γιατί θὰ εἴχαμε πέσει σὲ ἀμμουδα. Ἄλλὰ τώρα ἔχε τὸ νοῦ σου, καὶ θὰ δῆς λιθρίνια.

Καὶ τῷ ὄντι μετ' ὀλίγον ἤρχισα νὰ αἰσθάνωμαι ἐλαφροὺς παλμούς εἰς τὴν χεῖρα ἀπὸ τὸ παραγάδι. Ἦξευρα τί σημαίνουν, καὶ ἔσκυψα. Εἰς βάθος μέγα ἐφαίνοντο ἀκολουθοῦντα τὸ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο εἰς ἀπόστασιν ὀργυῶν τρία μικρὰ ψάρια, τὰ ὅποια ἐλεύκαζον· ἐπλεον δὲ ἀκτινοειδῶς, κατὰ τὸ μῆκος τοῦ παραμάλλου, ὅπου ἦσαν ἀγκιστρωμένα. Ἐφ' ὅσον ἀνέσυρον τὸ παραγάδι, τόσον ἐμεγάλωνον· προσήγγιζον εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ὕδατος καὶ ἀπὸ τὴν ἀνάπνοήν των ἀνέβαινον φυσαλίδες. Μετ' ὀλίγον τὰ ἐξαγκίστρωνα. Ἦσαν ὠραῖα λιθρίνια σχεδὸν ἡμισείας ὀκᾶς, ἐρυθρόχρυσα, μὲ τὸν ἀνεκφράστου ὠραιότητος χρωματισμόν, ὁ ὅποιος δευτερόλεπτα μόνον διαρκεῖ.

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης καὶ ἐφεξῆς χάνοι καὶ λιθρίνια ἀνεσύροντο συνεχῶς. Ἄλλ' ἔπειτα εἰς ἱκανὴν ἔκτασιν τ' ἀγκίστρια ἀνεσύροντο μὲ τὰ δολώματα ἄθικτα. Ἰδιοτροπία αὐταὶ τῶν πυθμένων ! Ἀλλοῦ συναντᾷτε πλῆθος ψαριῶν καὶ ἄλλου, μολονότι αἱ συνθῆκαι εἶναι εὐνοϊκαί, οὔτε ἐν. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἀκόρεστος, καὶ αὐτὴ ἡ σειρά τῶν ἀγκιστριῶν μὲ τὰ ἄθικτα δολώματα μὲ ἐστενοχῶρει. Ἀνεσύροντο ἤδη τὰ τελευταῖα ἀγκίστρια. Ὅταν ἔξαφνα ἡσθάνθην ἓνα τιναγμόν ἰσχυρόν καὶ παρ' ὀλίγον νὰ μοῦ φύγῃ τὸ παραγάδι ἀπὸ τὴν χεῖρα. Ὡς ἀπὸ τὸ βάρος ἐνόησα, θὰ ἦτο ἡ πέτρα, ἡ ὁποία δένεται εἰς τὸ τέλος τῆς μάννας, καὶ εἶχεν ἀνασυρθῇ ἀπὸ τὸν πυθμένα. Ἀφοῦ ἀνέσυρα μερικὰς ὀργυιάς, τὸ ἔδωσα τὸ παραγάδι εἰς τὸν λεμβοῦχον καὶ ἐπῆρα ἐγὼ τὰ κουτιά.

— Μεγάλο ψάρι, ἀφεντικό ! Θὰ εἶναι κανένα σκυλόψαρο, τὸ ὅποιον δὲν κατάφερε νὰ κόψῃ τὸ παραμάλλο. Ἄν πέσαμε σὲ σκυλόψαρο, ὅ,τι πιάσαμε πιάσαμε. Δὲν ἔχει ἄλλο !

Καὶ εἶχε δίκαιον, διότι εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν ὁ ψαρεὺς δου-

λεύει διὰ λογαριασμόν τοῦ σκυλόψαρου, τὸ ὅποῖον ἀκολουθεῖ τὸ ἀνά-
συρμα καὶ τρώγει τὰ ἀγκιστρωμένα ψάρια. Τὸ πολὺ πολὺ ἀνασύρει τις
τότε μερικά κεφάλια λιθρινῶν πρὸς παρηγορίαν. Διότι φαίνεται ὅτι
τὰ κεφάλια τῶν λιθρινῶν δὲν ἀρέσουν εἰς τὰ σκυλόψαρα.

Ἄλλ' εἶχομεν ἀπατηθῇ. Μᾶς ἀνέμενε δὲ πολὺ εὐχάριστος ἐκπλη-
ξις, διότι μετ' ὀλίγον τὸ ψάρι διεφάνετο εἰς μέγα βάθος. Ἔστιλβε !
Δὲν ἦτο λοιπὸν σκυλόψαρο, τὸ ὅποῖον εἶναι βαθὺ φαιόχρουν, ὥς νὰ
μισοπενθηφορῇ. Ὅταν ὑπελείποντο δύο ἢ τρεῖς ὀργυιαὶ διὰ νὰ φθάσῃ
εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, μοῦ ἐφώναξεν ὁ βαρκάρης.

— Γιὰ τὸ Θεό, μὴ ζητήσῃς νὰ τὴν ἀνεβάσῃς μὲ τὸ παράμαλλο
γιατὶ θὰ κοπῇ, ἅμα ξενερίσῃ ἀπὸ τὸ βάρος τ' ἀχείλι της, καὶ θὰ τὴ
χάσουμε. Σιγὰ σιγὰ καὶ πρὶν ξενερίσῃ θὰ βουτήξω τὸ χέρι μου μέσα
στὰ σπάρραχνα, καὶ θὰ τὴν ἀνεβάσω στερεὰ πιασμένη ἀπὸ τὸ κεφάλι.
Ἄλλιῶς τὴν χάσαμε.

Καὶ αὐτὸ τὸ ψάρι, τὸ ὅποῖον προσηγόρευεν εἰς θηλυκὸν γένος,
ἦτο συναγρίς, συναγρίς πέντε ἑως ἑξ ὀκάδων, ἥτις μετ' ὀλίγον ἐσπαρ-
τάριζε μέσα εἰς τὴν κουπαστὴν.

Μετὰ τὴν θαυμαστὴν αὐτὴν ἐπιτυχίαν ἀνεσύραμεν ἐπάνω σει-
ρὰν ἀπὸ χελιδονόψαρα. Εἶναι τοῦτο ψάρι, τὸ ὅποῖον πετᾷ ἐκτὸς τῆς
θαλάσσης, ὅταν καταδιώκεται, ὅχι ὑψηλά, ἀλλὰ παραλλήλως πρὸς τὴν
ἐπιφάνειαν εἰς μικρὸν ὕψος. Ἔχει πολὺ ἄσχημον κεφαλὴν, πλακωτὴν,
μὲ μεγάλα μάτια, ὁμοιάζουσιν πολὺ μὲ τὴν κεφαλὴν τῆς χελώνης.
Ἔχει λέπια σκληρά, χονδρὸν δέρμα καὶ πτερύγια ἀπὸ μεμβράνην
σχεδὸν διαφανῇ μὲ διάφορα χρώματα, πτερύγια, τὰ ὅποια μοιάζουν
εἰς τὸ σχῆμα τὰ πτερύγια τῆς νυκτερίδος.

Παράδοξα αὐτὰ τὰ ψάρια, τὰ ὅποια ἐβλεπον πρῶτην φορὰν καὶ
μὲ πολλὴν περιέργειαν οἱ δύο προσκεκλημένοι συνάδελφοί μου. Εὐθὺς
ὥς τὰ ἀνέσυρον, ὁ μπαρμπα - Γιώργης ἄφηνε ἀμέσως τὰ κουπιά,
ἀφήρει τὸ ἀγκίστριον μὲ πολλὴν προσοχὴν ἀπὸ τὰ χεῖλη των, καὶ τὰ
ἐρριπτεν ἐκ νέου εἰς τὴν θάλασσαν. Ἐγνώριζεν ὁ καλὸς ἄνθρωπος
ὅτι μοῦ ἦτο ἀδύνατον νὰ ὑποφέρω τοὺς σπαρακτικούς θρήνους αὐτοῦ
τοῦ ψαριοῦ. Διότι βογγᾷ καὶ στενάζει σπαρακτικῶς αὐτὸ τὸ ψάρι.

Τὸ τελευταῖον ψάρι, τὸ ὅποῖον ἐκρεμάτο εἰς ἀγκίστριον τοῦ
πρώτου παραγαδιοῦ, ἦτο μία ἐκπληξις. Εἶναι ψάρι, τὸ ὅποῖον ψα-
ρεῖται μὲ χονδρὰ παραγάδια τῆς νυκτὸς εἰς τὰ μεγαλύτερα βάθη,
ὅπου φαρεύονται οἱ βακαλαοὶ καὶ οἱ βάλχοι, ψάρια συγγενῇ τῶν ρο-

φῶν καὶ πολλάκις μεγαλύτερα τούτων. Καὶ ἦτο τὸ ψάρι τοῦτο ὁ λεγόμενος « σάνπιέρος » ἢ « χριστόφαρο » εἰς ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος, ὅπου δὲν εἰσέδυσεν ἡ ἰταλικὴ ὀνομασία. Εἶναι λεπτὸν καὶ πλατύτατον, στακτοπράσινον, καὶ ἔχει τὸ ἰδιαίτερον χαρακτηριστικόν, ὅτι φέρει καὶ ἀπὸ τὰς δύο πλευρὰς ἀπὸ μίαν μαύρην βοῦλλαν ὡς ἀποτύπωμα δακτύλων.

Ἄλλ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν καὶ τὸ δεύτερον παραγάδι μᾶς ἔχαροποίησε μὲ ψάρευμά τι ὄχι πολὺ σύνηθες. Ἀνέσυρον ἔν πρᾶγμα βαρὺ ἐνόμιζε τις ὅτι εἶχε προσκολληθῇ πέτρα τῶν βυθῶν εἰς τι τῶν ἀγκιστρίων· τοῦτο συμβαίνει συχνά. Ἀνασύρει δηλ. τὸ παραγάδι λίθους μὲ ὠραίους χρωματισμούς, διατρήτους, στολισμένους μὲ ποικίλα ζωόφυτα καὶ μὲ περιεργότατα φυτὰ τῆς ἐναλίου χλωρίδος ὧν τῶν χρωμάτων.

Ἀλλὰ δὲν ἦτο λίθος. Διότι, ὅταν ἔπιασε τὸ παραγάδι ὁ μπαρμπα-Γιώργης μὲ τὴν πολὺ μεγαλύτεραν πείραν του, μοῦ εἶπε :

— Δὲν αἰσθάνθηκες, λοιπόν, κανένα χτύπημα, ἀφεντικό ; διόλου ; Οὔτε τὸ χτύπημα ποὺ κάνει ὁ ἀστακός, χτυπώντας τὸ κορμί του μὲ τὴν οὐρά ; Ἀλλὰ τώρα δὲν ἀκούω καὶ ἐγὼ τίποτε. Μήπως ἠπατήθην ; Ἀσφαλῶς ἠπατήθην.

Καί, ὅμως, ἦτο πράγματι ἀστακός, πελώριος ἀστακός δύο ὀκάδων περίπου. Ἄλλ' εἶχε συμβῇ τὸ ἐξῆς, ἐνεκα τοῦ ὁποίου ὁ μπαρμπα-Γιώργης δὲν ἠσθάνετο πλέον τὰς παλμικὰς κινήσεις τῆς οὐρᾶς τοῦ ἀστακοῦ.

Ἐνῶ τὸν ἀνέσύρομεν, ὀκτάπους πρώτου μεγέθους τὸν εἶχεν ἐναγκαλισθῇ· τὸν περιέσφιγγε καὶ τοῦ ἔθλιβε τὰ κόκκαλα μὲ τοὺς ἰσχυροὺς πλοκάμους του, ἵνα τὸν ἀπομυζήσῃ διὰ τῶν ἀπομυζητικῶν θηλῶν του.

Ἐννοεῖται ὅτι, ὅταν θὰ ἔφθανεν ὁ ἀστακός εἰς τὴν ἐπιφάνειαν ὁ ὀκτάπους θὰ μᾶς ἀπεχαιρέτα.

Ἄλλ' ὁ μπαρμπα-Γιώργης ἦτο ἄνθρωπος προνοητικός. Πάντοτε κατὰ τὸ ψάρευμα εἶχε μαζὶ του καὶ τὴν ἀπόχην. Τὴν ἐβύθισε λοιπὸν μὲ προσοχήν, καὶ ἐνῶ τὸ ἐνηγκαλισμένον σύμπλεγμα εὐρίσκετο μίαν ὀργυιὰν κάτω τῆς ἐπιφανείας τοῦ ὕδατος, τὸ περιέκλεισεν εἰς τὸ δίκτυον τῆς ἀπόχης καὶ τὸ ἔρριψεν εἰς τὴν κουπαστήν.

« Ψαράδικες ἱστορίες »

Ἑμμ. Λυκούδης

Η ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΝΑΥΤΗ

Ξύπνα τὸ πέλαγο τὸ κοιμισμένο,
φύσα ἀγεράκι μου ἑσπερινό !
Μὲ χιόνι σήκωνε στεφανωμένο
τὸ κύμα, ἀγέρι μου, τὸ γαλανό !

Φύσα καὶ φτέρωνε τὸ καϊκάκι,
ἀφρὸς τὰ στήθη του νὰ τοῦ φιλᾷ,
ν' ἀνοίγῃ πίσω του βαθὺ αὐλάκι,
νὰ φεύγουν πλάγι μας βουνὰ ψηλά.

Ἡ νύχτα ἀπλώνεται, τ' ἀστέρια σπέρνει
καὶ τρεμοσβήνουνε στὴν οὐρανό.
Τὸ. τρεχαντήρι μου μὲ χάρι γέρνει
τ' ἀγέρι ἤσυχο καὶ σιγανό.

Τὸ ἑφταδιάμαντο λαμπρὸ στεφάνι
τῆς Πούλιας πρόβαλε, φεγγοβολεῖ !
Τρέχε, δελφίني μου, καὶ μᾶς προφτάνει
ἡ δροσοστόλιστη ἀνατολή !

Μέσ' ἀπ' τὰ κύματα σὲ φῶς λουσμένη
βγαίν' ἡ πατρίδα μου ! ὦ. τί χαρά !
Ἐκεῖ ἡ μαννούλα μου μὲ περιμένει,
θωρεῖ τὴ θάλασσα καὶ λαχταρᾷ.

Τρέξε στὰ πόδια της ! Ἀπ' τ' ἀκρογιαλὶ
ρίχνει ἀνήσυχη ἐδῶ ματιὰ.
Πές της πῶς μ' ἔφερες ὀπίσω πάλι
ἐσύ, ποὺ μ' ἔσυρες στὴν ξενιτειά.

« Ποιήματα »

Ἄρ. Προβελέγγιος

ΤΟ ΑΛΩΝΙΣΜΑ

Αἱ θημωνιαὶ τοῦ θερισμοῦ ὑψώνονται ὀλόχρυσοι μίαν φορὰν τὸ ἔτος, τὸν μῆνα Ἑλωνάρην - Ἰούλιον, ὥσάν πύργοι εἰς τὸ ὑψηλὸν ὁροπέδιον τοῦ χωρίου. Ἐκεῖ ἐπάνω κάθε χωρικός ἔχει τὴν θημωνιάν του, πλησίον τῆς ὁποίας ὅλον τὸν μῆνα τοῦτον ἐργάζεται καὶ ζῇ. Τὰ ἀλώνια ἐδῶ καὶ ἐκεῖ λάμπουν στρωμένα, ἔτοιμα νὰ δεχθοῦν τὰ δεμάτια τῶν σπαρτῶν μὲ τὴν αὐγὴν, διὰ ν' ἀρχίσῃ τὸ ἀλώνισμα.

Καὶ ἐν παμμέγιστον, πέραν ἐκεῖ εἰς τὸ ἄκρον, τοῦ γερο - Δήμου, τοῦ πρωτογεωργοῦ καὶ πρωτοκτηματίου, μὲ τὴν αὐγὴν — πρῶτῃ πρῶτῃ — ἄρχισε τὸ ἀλώνισμα πρῶτον. Τέσσαρα ἄλογα πηδοῦν ἐπάνω εἰς τὰ λυμένα δεμάτια τοῦ σίτου καὶ τὰ διαλύουν καὶ συντρίβουν τὰ καρπερὰ τῶν στάχυα.

Καὶ ὁ γερο - Δήμος μαστίζει καὶ παρακινεῖ τὰ ἄλογά του εἰς τοὺς ἀτελευτήτους κύκλους τῶν. Μέσα εἰς τὸ μεγάλο ἐκεῖνο πετράλωνον τρέχει λαχανιασμένος κὶ ἀλωνίζει, ἐνῶ οἱ παραγυιοὶ του παραστέκονται καὶ τὸν ὑπηρετοῦν.

"Α ! "Α ! ἀκούεται ἡ φωνὴ τοῦ πρώτη ὀπισθεν τῶν τεσσάρων ἀλόγων καὶ ἐξυπνᾷ τοὺς ἄλλους γεωργούς, ποὺ ἀκόμῃ κοιμῶνται. Ἡ κυρα-Δήμαινα, ὅπως καὶ εἰς ὅλα τῆς πάντοτε οἰκονόμος, σαρώνει μὲ ἓνα ἀγροτικὸν σάρωθρον τὰ στάχυα, ποὺ σκορπίζουν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ τὸ σιτάρι. Σαρώνει καὶ συνάμα μὲ τὸ σάρωθρόν της τὸ ἀκανθωτὸν διώκει τὰς ὀρνίθας καὶ τὰς χήνας, αἵτινες ὀρμοῦν καὶ καταπίνουν ὀλόκληρα στάχυα.

Μετ' ὀλίγον ὅλα τὰ ἀλώνια ἐτέθησαν εἰς κίνησιν. "Ὅλον τὸ ὁροπέδιον ἀντηχεῖ ἀπὸ τὰς ζωηρὰς κραυγὰς τῶν γεωργῶν, οἱ ὅποιοι μαστίζουν τὰ ἄλογα.

"Α ! "Α ! ἀκούεται ἡ φωνὴ τῶν.

Ἄλλὰ πρῶτος εἰς ὅλα ὁ γερο - Δήμος, ὁ πρωτογεωργός· πρῶτος εἰς τὸ ἀλώνισμα, πρῶτος εἰς τὴν φωνήν. Αὐτὸς διακρίνεται εἰς τὸ ὑψηλὸν ἐκεῖνο ὁροπέδιον. Κοντὸς καὶ παχὺς μὲ ἓνα πλατύγυρον σκιαδίων, κατακόκκινος, μὲ ἀνοικτὰ τὰ στήθη ἀλωνίζει καὶ φωνάζει : "Α ! "Α ! Χωμένος μέσα εἰς τὰ λυμένα δεμάτια τῶν σταχῶν μέχρι τῶν γονάτων παραπατεῖ καὶ πίπτει καὶ σηκώνεται καὶ ξαναπίπτει καὶ πάλιν σηκώνεται. Μόλις ἡμπορεῖ νὰ παρακολουθήσῃ τοὺς κύκλους τῶν ἀλόγων του, τὰ ὁποῖα ἐρεθίζει τὸ μαστίγιον καὶ ἡ αὐστηρὰ φωνὴ του.

— Τὰ ἐλέη τοῦ Θεοῦ, γυιέ μου !

Ἀκούεται παρέχει φωνή τρέμουσα γραίας, ἡ ὁποία βοηθεῖ τὸν υἱὸν της τὸν Θανασόν, ὅπου μόνος μ' ἓνα ἄλογον ἀλωνίζει τὴν μικρὰν του θημωνιάν. Ἀφοῦ κατεπάτησε καὶ ὁ ἴδιος μὲ τὰ πόδια του ὀπισθεν τοῦ ἀλόγου τὰ στάχυα, σωρεῖται τώρα τὸ ἀλώνισμα εἰς σωρὸν ὑψηλόν.

Ἄλλ' ὁ σωρὸς οὗτος φαίνεται ἀκόμη ὑψηλότερος εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς γραίας, ἡ ὁποία ὀνειρεύεται τὸν ἄρτον τῆς νέας ἐσοδείας. Ὀνειρεύεται καὶ συγκινεῖται μὲ τὴν σκέψιν, ὅτι θὰ φάγῃ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἄρτον ἀπὸ ἐφετεινὸν σιτάρι, ἄρτον μὲ τὸν ἰδρῶτα τοῦ υἱοῦ της ποτισμένον, ἄρτον μὲ τὰς μητρικὰς της εὐλογίας ψημένον, τὸν ἄρτον, ὅπου εἶπεν ὁ Θεός : « Μὲ τὸν ἰδρῶτα τοῦ προσώπου σου θὰ φάγῃς τὸν ἄρτον σου ».

— Τὰ ἐλέη τοῦ Θεοῦ, γυιέ μου !

Ὑψώθη ὁ ἥλιος ἕως δύο καλάμια εἰς τὸν ὀρίζοντα. Καὶ ἰδοὺ ἔξαφνα ἐπῆρε τὸ δροσερὸν ἀεράκι, τὸ ὅποῖον τόσον ζωογονεῖ τὰς καρδίας τῶν γεωργῶν καὶ δροσίζει τὰ στήθη των. Αἱ κορυφαὶ τῶν πεύκων ἐσείσθησαν πρῶται εἰς χαιρετισμόν.

« Χαίρεται ὁ πεῦκος, χαίρεται.

Χαίρεται τὸν ἀέρα... »,

ἀρχίζει νὰ τραγουδῇ τότε μία συντροφιά χωρικῶν.

Ὁ ἥλιος ὑψώνεται εἰς τὸ κατακόρυφον.

Καὶ ὁ Ζέφυρος ὀλονέν δυναμώνει καὶ διασκελίζει τὰ βουνά. Γλυκὺ ἀκούεται τὸ θρόισμα τῶν πεύκων, καὶ δροσίζει τὰς ψυχὰς τῶν γεωργῶν...

Ἐβράδυσεν. Ὁ γερο - Δῆμος ἐξέξεψε τὰ τέσσαρα ἄλογά του. Ἐλευθερά τώρα, λυμένα, ξεζαλίζονται ἀπὸ τὸ κυκλικὸν ἀλώνισμα καὶ τρώγουν ἡρέμα νεοπατημένην καλάμην. Καὶ ὁ γερο - Δῆμος ἀκουμβήσας εἰς μίαν ἀπομείναςαν θημωνιάν του ξεκουράζεται, ἕνα μετ' ὀλίγον φάγῃ τὸ δεῖπνόν του, ποὺ παρὰσκευάζει ἡ κυρά - Δήμαινα ἐκεῖ πλησίον.

« Μὲ τοῦ βοριά τὰ κύματα »

Ἄλ. Μωραϊτίδης

Ψ Ω Μ Ι

Καλὸδεχτο τὸ φόρτωμα ποῦ θὰ ῥθῃ ἀπὸ τὸ μύλο,
 πρωτόπλαστο, πρωτάλεστο, πρώτη χαρὰ τῆς σκάφης.
 Ζυμώνουν τ' ἀνασκουμπωτὰ τῆς πρωτονύφης χέρια
 καὶ πλάθουν τὰ πρωτόπλαστα ψωμιὰ μὲ τίς παλάμες
 μέσ' στὴν καλοπελεκητὴ πινακωτὴ — προικιὸ τῆς.
 Τὸ φοῦρνο καίει, τεχνίτισσα στὸ φοῦρνο, ἡ γριὰ κυρούλα,
 ξανανιωμένη, ἀφήνοντας τὴ συντροφιά τῆς ρόκας.

“Ω, βραδινὸ συμμάζεμα στὸ σπιτικὸ κατῶφλι,
 καρτέρημα ἀνυπόμονο τοῦ πυρωμένου φούρνου !
 Κι ὦ, μέθυσμα ἀπ' τὴ μυρωδιά πρώτου ψωμιοῦ ποῦ ἀχνίζει,
 κομμένο ἀπὸ τὸ γέροντα παπποῦ χωρὶς μαχαίρι
 καὶ μοιρασμένο στὰ παιδιὰ, στίς νύφες καὶ στ' ἀγγόνια !

Καὶ σύ, θυσία τῶν ταπεινῶν στὴ θεία τὴν καλωσύνη,
 σημαδεμένο ἀνάμεσα μὲ τοῦ σταυροῦ τῇ βοῦλλα,
 καλοπλασμένο πρόσφορο, τῆς ἐκκλησιᾶς μεράδι,
 ποῦ θὰ κοπῆς τὴν Κυριακὴ μέσ' στ' ἀργυρὸ ἄρτοφόρι
 καὶ στ' ἅγιο δισκοπότηρο μὲ τὸ κρασί θὰ σμίξης !

« Κλειστά Βλέφαρα »

Γ. Δροσίνης

Η ΘΗΜΩΝΙΑ

Ἐγὼ εἶμαι ἡ βλογημένη θημωνιά,
 ποῦ ἀπὸ χρυσᾶ πυργώνομαι δεμάτια.

Ἐνα μονάχα μένει τὴ χρονιά,
 νὰ μὲ ζηλεύουν κάστρα καὶ παλάτια.

Ἐγὼ εἶμαι ἡ βλογημένη θημωνιά.

Ἐμένα δὲ μὲ χτίζουν μὲ λιθάρια,
 μὲ χώματα, μὲ ξύλα, μὲ νερά.
 Μὲ στήνουν λυγερὲς καὶ παλληκάρια
 μὲ στάχυα, μὲ τραγούδια, μὲ χαρά,
 κι ὁ ἰδρὼς μὲ ραίνει μὲ μαργαριτάρια.

Ἐγὼ εἶμαι τῶν ἀνθρώπων ἡ κυψέλη,
 ποὺ κρύβω τὴν ἀτίμητη τροφή,
 ποὺ κάθε χρόνο ἡ μάνα γῆ τοὺς στέλλει
 μέσ' ἀπ' τὰ σπλάχνα μὲ στοργή κρυφή,
 γλυκύτερην ἀκόμα κι ἀπ' τὸ μέλι.

Λάμπω σὰν ἥλιος, λάμπω σὰν φεγγάρι,
 καὶ σέρνω σκλάβα ἐμπρὸς μου τῇ ζωῇ
 μὲ τὸ χρυσόξανθό μου τὸ σιτάρι,
 ποὺ λαχταροῦν ρηγάδες καὶ λαοὶ
 καὶ μὲ λατρεύουν σὰν προσκυνητάρι.

« Νέα ποιήματα »

Γ. Στρατήγης

ΟΙ ΔΥΟ ΜΙΚΡΟΙ

Εἰς τὴν γωνίαν τῆς ὁδοῦ δύο μικροὶ ἴστανται. Ἡλιοκαῆ εἶναι τὰ πρόσωπά των καὶ τὰ ἐνδύματά των τετριμμένα. Ἀσκεπεῖς καὶ οἱ δύο καὶ ἡ δασεῖα κόμη των, ἄτακτος καὶ ἀκτένιστος, μόνη καλύπτει τὴν κεφαλὴν αὐτῶν. Ἀμφότεροι εἶναι τοῦ αὐτοῦ σχεδὸν ἀναστήματος καὶ μὲ ὁμοίομορφον περίπου τὴν πενιχρὰν περιβολήν, ἣν συμπληρώνει καταπίπτουσα ἀπὸ τῆς ζώνης μέχρι τῶν γονάτων μικρὰ ποδιά.

Ὁ εἰς κρατεῖ ἀνὰ χεῖρας τμῆμα χαρτίου κατερρακωμένον, κατεσπιδωμένον, ὑπομέλαν, ἐφ' οὗ διακρίνονται ἐξίτηλα τ' ἀποτυπώματα πληθὺς δακτύλων, ἐφ' ὧν διῆλθε. Καὶ ὁ ἄλλος, ὁ προστριβόμενος εἰς αὐτὸν μηρὸν πρὸν μηρὸν, ἀγκῶνα πρὸς ἀγκῶνα, κλίνει πλαγίως τὸ πρόσωπόν του ἐπὶ τοῦ χαρτίου καὶ ἀκροάζεται μετὰ προσοχῆς τῆς ἀναγνώσεως τοῦ γράμματος. Διότι εἶναι γράμμα, καὶ ὁ φάκελος αὐτοῦ ἐρριμμένος κεῖται πρὸ τῶν ποδῶν ἐπὶ τοῦ πεζοδρομίου. Εἶναι γράμμα δι' ἐπιτηδευμένων καλλιγραφικῶν χαρακτήρων γεγραμμένον μετ' ἐπιμελείας, μὲ εὐθείας τὰς σειράς, ὥς διὰ χάρακος τεθέντος ὑποκάτωθεν, ἴσως ἐπὶ τούτῳ, ὅπως τὰς σημειοῖ.

Καὶ ἀπευθύνεται, φαίνεται, πρὸς ἓνα τῶν μικρῶν, ἐκεῖνον ὅστις παρετῆρει πλαγίως μετὰ προσοχῆς, ὥς προσπαθῶν νὰ μαντεύσῃ διὰ τοῦ βλέμματος τὴν ἄγνωστον αὐτῷ σημασίαν τῶν ἐπὶ τοῦ χάρτου σημείων,

ἄτινα τῷ ἀπαγγέλλει ὁ σύντροφός του, ὅστις εἶναι πλέον γραμματισμένος, εἰς ὃν, ὅπως ἐξάγεται, κατέφυγεν ἵνα τοῦ τὸ ἀναγνώσῃ.

Καὶ ἀναγινώσκει ὁ μικρὸς διερμηνεύς πράγματι :

Καλαμάτα 27 Φεβρουαρίου 1884

Παιδί μου Γιώργη,

Πρῶτον ἐρχομαι νὰ ἐρωτήσω διὰ τὴν καλὴν σου ὑγίαν καὶ δεύτερον, ἂν ἐρωτᾷς καὶ δι' ἡμᾶς, καλῶς ὑγιαίνομεν.

Παιδί μου, σοῦ γράφω καὶ σοῦ λέω πῶς ἀφότου ἐφυγες εἶμαι εἰς μεγάλην ἀνησυχίαν καὶ λαχταρίζω νύκτα καὶ ἡμέραν κάθε ὥρα καὶ στιγμὴ πῶς νὰ βρῖσκεσαι μοναχό σου σὲ τόσο μεγάλῃ πολιτείᾳ, ποὺ χάνονται οἱ μεγάλοι καὶ ὄχι ἐσὺ δέκα χρονῶν παιδί, καὶ τί νὰ γίνεσαι. Τὸ γράμμα σου ἔλαβα, ὅπου μοῦ ἔγραφες πῶς ὁ μπάρμπα σου ὁ Ἀντωνῆς ἐφρόντισε καὶ σ' ἔβαλε σ' ἓνα μαγαζί μὲ τριάντα δραχμὲς τὸ μῆνα. Ἐκαμα, παιδάκι μου, τὸ σταυρό μου κι ἐπαρκαλέσσα τὸ Θεὸ μέρες νὰ μοῦ κόβῃ καὶ χρόνους νὰ σοῦ τίς δίνῃ. Ἐλαβα καὶ τὰ δύο τάλληρα, ποὺ μοῦ ἔστειλες ἀπὸ τὸ μισθό σου μὲ τὸν Παναγιώτη, καὶ σὲ εὐχήθηκα ἡ δυστυχισμένη. Πέτρα νὰ πιάνῃς καὶ μάλαμα νὰ γίνεσαι. Τώρα, ἀπὸ τότε ἔχω νὰ μάθω γιὰ σένα. Τί κάνεις, τί γίνεσαι, δὲν ξέρω. Ξημερώνει, βραδυάζει, μὲ τὴν ἔννοια σου ξυπνῶ. Ἡ ἀδελφή σου μοῦ λέει : « Μὰ μὴ στενοχωριέσαι, τί κάνεις ἔτσι, θ' ἀρρωστήσης, καημένη μητέρα ! ». Μὰ ἐμένα ὕπνος δὲν μοῦ πάει νὰ συλλογίζωμαι ὅλοένα ποῦ νὰ εἶσαι καὶ πῶς νὰ περνᾷς. Ὅσους ἐρχονται αὐτοῦ πηγαίνω καὶ τοὺς ρωτῶ γιὰ σένα, μὰ ἀραιὰ καὶ ποῦ νὰ βρῶ κανένα νὰ μοῦ πῇ πῶς σὲ εἶδεν. Ἡ ἀδελφή σου μοῦ λέει πάλι : « Μὰ ποῦ νὰ τὸν ἰδοῦνε, μάννα, τόσος κόσμος ἐκεῖ πέρα... ». Μὰ ἐμένα μοῦ φαίνεται σὰν νὰ σ' ἔχω χαμένο καὶ σένα καὶ τὸν πατέρα σου... ».

Καὶ ἡ ἐπιστολὴ ἐξακολουθεῖ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ τόνου καὶ δι' ἀναλόγων φράσεων, ἀνησυχίαν καὶ λύπην καὶ ἀγωνίαν ἐκδηλοῦσα. Προδήλως μητρὸς εἶναι τὸ κατερρακωμένον γράμμα, μητρὸς ἀγραμμάτου καὶ πτωχῆς — διὰ ξένης βέβαια χειρὸς γραφὲν — μητρὸς, ἥτις θὰ κατέφυγεν ἴσως καὶ αὐτὴ εἰς κανένα γραμματισμένον, διὰ νὰ τῆς τὸ γράψῃ ὑπαγορεύουσα αὐτῷ, ὅπως ὁ υἱὸς τώρα εἰς τὸν μικρὸν φίλον του κατέφυγε, διὰ νὰ τοῦ τὸ ἀναγνώσῃ. Καὶ ἡ ἀγωνία, ἣν ἐκφράζει, εἶναι ἡ ἀγωνία τῆς

χωρισμένης ἀπὸ τὸν υἱὸν τῆς αὐτόν, ὃν ἔστειλε, φαίνεται, μακράν εἰς τὴν μεγάλην πολιτείαν, περὶ ἧς ὁμιλεῖ, εἰς τὴν Ἀθήνα, εἰς τὴν πρωτεύουσαν, ἀναγκασθεῖσα πιθανῶς ὑπὸ τῆς δυστυχίας, διὰ τὰ εὖρη πόρον ζωῆς, καὶ ἀγνοεῖ ἕκτοτε τί γίνεται καὶ πονεῖ διὰ τὸν χωρισμὸν τοῦ.

Ὁ μικρὸς ἀναγινώσκει ἀργὰ ἀργά, πιστῶς, εὐσυνειδήτως, συλλαβιστά, ἀπομονῶν τὰς λέξεις, διαιρῶν αὐτάς μίαν πρὸς μίαν, ὥς νὰ ταῖς ἀποδίδῃ ὑπέροχον ἔννοιαν. Καὶ ὁ ἄλλος ἀκούει ἐν σοβαρότητι, συγκινημένος κάπως, παρακολουθῶν τὸ βλέμμα τοῦ φίλου τοῦ φερόμενον ἐπὶ τῶν γραμμῶν, διαπορούμενος ἴσως καθ' ἑαυτὸν πῶς τ' ἄψυχα αὐτὰ στοιχεῖα τὰ κεχαραγμένα διὰ μελάνης ἐπὶ τοῦ χάρτου νὰ ἡμποροῦν νὰ τῷ φέρουν τὴν φωνὴν τῆς μάνας τοῦ, νὰ τῷ φανερώσουν τί σκέπτεται, νὰ τῷ μεταδώσουν πληροφορίας, νὰ τῷ διαβιβάξουν ἐρωτήσεις, ὥς νὰ τὴν ἔχη ἐμπροστὰ τοῦ καὶ νὰ τὴν ἀκούῃ τὴν ἰδίαν.

Πρὸ τριῶν μηνῶν τὴν ἀφῆκεν ἐκεῖ κάτω εἰς τὴν πατρίδα των, τὴν Καλαμάταν, καὶ ἔφυγε καὶ ἦλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας, πλησίον τοῦ θείου τοῦ Ἀντώνη, διὰ νὰ τὸν βάλῃ εἰς κανένα μαγαζὶ ἢ νὰ τὸν μάθῃ καμμίαν τέχνην. Καὶ ἕκτοτε πλανᾶται τὸ παιδίον ἀνὰ τὴν πρωτεύουσαν, ὑπὸ τὴν προστασίαν μὲν τοῦ θείου τοῦ πάντοτε, ἀλλ' ἀφειμένον εἰς τὰς ἰδίας του δυνάμεις, ἐργαζόμενον ὅπως ζήσῃ, καὶ ἀμειβόμενον διὰ λογαριασμὸν τοῦ, ὑπὲρ τῆς εἰς ἓνα μαγαζὶ, εἰς τὸ ὁποῖον τὸν ἔβαλε, μικροσκοπικὸς παλαιστής τοῦ ἀγῶνος τῆς ζωῆς. Καὶ ἰδοὺ ὁποῦ ἡ πτωχὴ μητέρα τοῦ, τὴν ὁποίαν ἐνόμιζεν, ὅταν ἔφευγεν, ὅτι τὴν ἔχανε διὰ παντός, ἡ ἀπομείνασα ἐκεῖ εἰς τὸν τόπον των, χήρα μὲ τ' ἄλλα δύο τῆς μικρά, ἀποφασίσασα νὰ τὸ ἐμπιστευθῇ ὥς εἰς ἄλλην μητέρα εἰς τὴν πρωτεύουσαν, εἰς τὴν Ἀθήνα, ὥς τὴν ὀνομάζει — ἰδοὺ ὁποῦ τοῦ γράφει τώρα — περίεργον! ὥς νὰ τοῦ ὁμιλῇ — ἀπὸ τὴν ἄκραν ἐκείνην τῆς Πελοποννήσου, ἀπὸ τὴν Μεσσηνίαν, διὰ νὰ τὸν ἐρωτήσῃ τί κάνει καὶ νὰ μάθῃ τί γίνεται !...

« Παιδί μου, λέγει ἡ ἐπιστολὴ, παιδί μου, νὰ ἔχῃς τὴν εὐχὴ μου, ν' ἀκοῦς τὸν μπάριμπα σου τὸν Ἀντώνη σὲ ὅ,τι καὶ ἂν σοῦ λέγῃ, σὰ νὰ εἶμαι ἐγὼ ἡ ἴδια. Νὰ κάνῃς τὴν δουλειά σου ἄξια καὶ τίμια καὶ νὰ γίνῃς καλὸς ἄνθρωπος, καὶ νὰ ἰδῶ καὶ ἐγὼ καὶ τ' ἀδελφία σου καλὸ ἀπὸ σένα, μιὰ καὶ θέλησεν ὁ Θεὸς καὶ μᾶς πῆρε τὸν πατέρα σου καὶ μᾶς ἄφησε στοὺς πέντε δρόμους. Ν' ἀκοῦς τὸν ἀφεντικό σου καὶ νὰ κάνῃς ὅ,τι θελήματά σου ἴσως. Τὰ λεπτὰ σου νὰ τὰ φυλάξῃς καὶ νὰ μὴν τὰ σκορπᾷς ἐδῶ κι ἐκεῖ καὶ ἅμα σοῦ περισσεύουν ἢ νὰ τὰ δίνῃς τοῦ μπάριμπα

σου νά σοῦ τὰ φυλάξῃ ἢ νά βροῖσκῃς ἄνθρωπον πιστόν ἀπὸ τοὺς πατριώ-
τας μας καὶ νά μοῦ τὰ στέλνῃς... Μοῦ εἶπαν πὼς αὐτοῦ εἶναι ἓνα σχο-
λεῖο γιὰ τὰ φτωχὰ παιδιά, τῶν Ἀπόρων, καὶ ἔγραψα καὶ εἰς τὸν μπάρ-
μπα σου νά σέ βάλῃ καὶ ν' ἀρχίσῃς νά πηγαίνῃς, γιὰ νά μάθῃς καὶ λίγα
γράμματα, γιατί σήμερα ὅποιος δὲν ξέρεῖ γράμματα χάνεται... ».

Τὸν συμβουλευεὶ δὲ οὕτω ἐπὶ μακρὸν ἐν ἀφελείᾳ, μετὰ πόνου ψυ-
χῆς, μετὰ κοινοτάτων, ἀλλὰ πλήρων ποιήσεως ἐν τῇ πεζότητί των ἐκ-
φράσεων μητρὸς ποθοῦσης νά ἴδῃ τὸ τέκνον της ἀποζῶν ἐκ τῆς ἐργα-
σίας του ἐν τιμῇ καὶ βοηθοῦν καὶ τὴν οἰκογένειάν του καὶ γινόμενοι
ἄνδρα τέλειον καὶ ἀποκαθιστάμενον καὶ αὐτὸν καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν ἐν
εὐτυχίᾳ. Καὶ τῷ δίδει ἐπὶ πολὺ ὁδηγίας καὶ περὶ τῶν ἐλαχίστων καὶ τὸν
νουθετεῖ καὶ τὸν ποδηγετεῖ ἡ καλὴ ἐπαρχιώτις. Τὸν νουθετεῖ πὼς πρέπει
νά βαδίζῃ ἐν τῷ βίῳ, ἀπαρallάκτως, νομίζεις, ὅπως θὰ τὸν ἐποδηγέται,
ὅταν ἦτο βρέφος καὶ θὰ τοῦ ἐμάνθανε πὼς νά βαδίζῃ ἐπὶ τοῦ ψυχροῦ
ἐδάφους τοῦ ταπεινοῦ των οἰκίσκου.

Καὶ ὁ μικρὸς συγκινεῖται προδήλως ἐπὶ μᾶλλον, ἐφ' ὅσον προβαίνει
ἡ ἀνάγνωσις, καὶ ἐπὶ τῆς φυσιογνωμίας του ἀποτυποῦται ἔκφρασις ἐνδο-
μύχου ψυχικῆς ἐργασίας, ἥτις τελεῖται, φαίνεται, ἐν αὐτῷ ὑπὸ τὴν ἐπή-
ρειαν τοῦ γράμματος, καὶ ἐνίοτε τὸ ὄμμα του πλέει διὰ μιᾶς ὑγρὸν εἰς
αἰφνίδιον δάκρυ.

Ὅμως ἀπὸ μιᾶς στιγμῆς ἀπροσδόκητον νέφος ἐσκίασε τοῦ παιδίου
τὴν μορφήν. Τὰς παρειάς του ἀνέρχεται παραδόξως βίαιον ἐρύθημα
καὶ λευκαίνονται τὰ χεῖλη του τρέμοντα. Οἱ ὀφθαλμοὶ του μεγεθύνονται
ἐν ἐκπλήξει καὶ σχεδὸν ἀνοίγει τὸ στόμα ἀποροῦν.

Προβαίνουσα λέγει ἡ ἐπιστολή :

« Παιδί μου Γιώργη, κάποιος ἀπὸ τοὺς πατριώτας ἦρθε ἀπ' αὐτοῦ
καὶ τὸν ἐρώτησα καὶ μοῦ εἶπε πὼς εἶσαι κακὸ παιδί καὶ δὲ δουλεύεις τα-
κτικὰ εἰς τὸ μαγαζὶ καὶ γυρίζεις μὲ τοὺς μπερμπάντες στὰ σοκάκια καὶ
ξοδεύεις τὰ λεπτὰ σου ὅπου τύχῃ. Ἐγώ, παιδί μου, δὲν τὸ πίστεψα, μὰ
κυτταξε καλὰ νά μὴν τύχῃ καὶ εἶναι ἀλήθεια, γιατί δὲν θέλω πιά νά σέ
ξέρω γιὰ παιδί μου... ».

Εἶναι πραγματικῶς διάδοσις ἀνακοινωθεῖσα εἰς αὐτὴν ἡ εἰδήσις ἣ
εἶναι τέχνασμα τῆς καλῆς μητρὸς ἐπιθυμούσης νά δοκιμάσῃ τὸν χαρα-
κτῆρα τοῦ παιδίου ; Ἄδελον. Ἄλλ' ἐκεῖνος, ἐφ' ὅσον προχωρεῖ ἡ ἀνά-
γνωσις, ἐπὶ τοσοῦτον κοκκινίζει ἐξ ἀγανακτήσεως καὶ ἐξαγριοῦται μὴ
συνεχόμενος πλέον :

- Ύεματα, ἀνακράζει αἰφνης ἐν ὀργῇ, εἶναι ψεύτης !
- Ποιός νᾶν' αὐτὸς τάχα ; λέγει διακόπτων τὴν ἀνάγνωσιν ἐρωτηματικῶς ὁ σύντροφός του.
- Τὸν ξέρω κι ἐγὼ τὸν ψεύτη ; ἀπαντᾷ ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ὀργιζόμενος ὁ παῖς.
- « Σὲ φιλῶ. Ἡ μητέρα σου Ἀγγελικὴ », ἐπανέλαβεν ὁ ἄλλος.
- Ἐτελείωσεν ἡ ἐπιστολή. Καὶ οἱ δυὸ μικροὶ ἀποχωρίζονται...
- Πότε θὰ ῥθῃς νὰ κάμουμε τὸ γράμμα πού θὰ στείλω ; ἐρωτᾷ ὁ πρῶτος.
- Τὸ βράδυ νὰ μὲ περιμένῃς στὸ μαγαζί.
- Δίδουν τὰς χεῖρας, ἀποχαιρετίζονται ὡς μεγάλοι συμφωνοῦντες περὶ σπουδαίας τινὸς ὑποθέσεως. Καὶ ἐνῷ ὁ ἀναγνώστης τοῦ γράμματος ἀπέρχεται ἤδη, ὁ φίλος του ἱσταται ἀκόμη ἐπὶ μακρόν, διπλῶνει μετὰ προσοχῆς τὸ ὑπομέλαν καὶ κατεσπιλωμένον χαρτίον, καί, ἐνῷ τὸ εἰσάγει εὐλαβῶς καὶ τὸ ἐναποθέτει εἰς τὸν κόλπον του :
- Ψεῦτες ! ὑποτονθορίζει ἐκ νέου μεταξὺ τῶν ὁδόντων του θυμωδῶς. Ψεῦτες !...

Περιοδικὸν « Ἑστία »

Μ. Μητσάκης

Η ΩΡΑΙΟΤΕΡΑ ΑΠΟ ΟΛΑΣ ΤΑΣ ΦΟΡΕΣΙΑΣ

ἌΟ Κώστας ἦτο δώδεκα ἐτῶν παιδί καὶ ἡγάπα πολὺ τοὺς γονεῖς του, τὰ γράμματα καὶ κάτι ἄλλο..., τὸ κολύμβημα.

ἌΩ ! Πῶς τὸ ἡγάπα τὸ κολύμβημα !...

Ἡ μεγαλυτέρα του εὐτυχία ἦτο νὰ σχίζῃ τὴν θάλασσαν ἀφῆνων ὀπίσω του ὑγρὸν αὐλάκι ὡσάν βαρκούλα ἢ νὰ ταλαντεύεται γλυκὰ γλυκὰ ἐπάνω εἰς τὸ γαλαζοπράσινον νερόν. Τοῦ ἤρθεκε νὰ παῖζῃ σάν ψάρι μέσα εἰς τὸ ἥσυχον κύμα, νὰ γλιστρᾷ σάν δελφίνι, νὰ κάμνῃ μακροβούτια, νὰ βλέπῃ θαλά, σάν ἀπὸ μέσα ἀπὸ γυαλί, τὸν βυθὸν κάτω τῆς θαλάσσης μὲ τὰ φύκια του, τὰ ὅποια ἐτραβούσε, διὰ νὰ προχωρῇ γρηγορώτερα. Νὰ παίρνῃ φόρα, νὰ βουτᾷ μὲ τὸ κεφάλι καὶ νὰ βγαίνει ἐπάνω ἀναπνέων μὲ ὅλην τὴν δύναμιν τῶν πνευμόνων του καὶ ἐπειτα νὰ ρίπτῃ τὴν ἄμμον, τὴν ὁποίαν ἔφερεν ἀπὸ κάτω μὲ τὴν φούκταν του.

Ἐπήγγαινε βαθιά. Ὄταν ἦτο γαλήνη καὶ ἡ θάλασσα ὁμοίαζε μὲ

καθρέπτην, άλλον κρότον δὲν ἤκουεν ἐκεῖ μέσα εἰς τ' ἀνοικτὰ παρὰ τὸν κρότον τῶν χειρῶν του, μὲ τὰς ὁποίας ἐτάραζε τὴν θάλασσαν. "Ὅταν ἦσαν κύματα, δὲν ἐφοβεῖτο. Ἡ θάλασσα σιγὰ σιγὰ τὸν εἶχε κάμει γενναῖον. Ἐπροχωροῦσε χωρὶς φόβον κατεπάνω τους καὶ μὲ ἓνα τράβηγμα τῶν χειρῶν, ποῦ τὸν ἐτίναζεν ὑψηλά, τὰ ἐπηδοῦσε, χωρὶς νὰ σπάσουν εἰς τὸ πρόσωπόν του καὶ νὰ σκεπάσῃ ὁ ἀφρὸς τὸ κεφάλι του. Καὶ πότε τὸν ἀνέβαζαν ὑψηλὰ ὑψηλὰ, πότε τὸν κατέβαζαν χαμηλὰ χαμηλὰ μεταξὺ δύο θαλασσίων τοίχων. Ἐκινουῖντο τὰ κύματα, ἐβούιζαν σὰν ζωντανὰ ὄντα, καί, ὅπως τὸν ἐσήκωναν, τοῦ ἐφαίνοντο σὰν ἄλογα ἀτίθασα, τὰ ὁποῖα τὸν εἶχαν εἰς τὴν ράχιν των καὶ τὸν ἀνετίναζαν, διὰ νὰ τὸν κρημνίσουν, ἀλλ' αὐτὸς μὲ τὰ χέρια του ποῦ τ' ἀνοιγόκλειε διηύθυνε τὰ ἀφρισμένα χαλινάρια των...

Τὴν ἡγάπα πολὺ τὴν θάλασσαν ὁ Κώστας. Τὸν ἐνανούριζε μὲ τὸν ἥσυχον φλοῖσβόν της, τοῦ ἐνέπνεε θάρρος μὲ τὸν ρόχθον τοῦ θυμοῦ της καὶ τὸν ἔκαμνε ν' ἀγαπᾷ τὸν κίνδυνον. Καὶ τί δροσερὸν ποῦ ἦτο τὸ ἀεράκι της, καὶ τί ὠραῖα ποῦ ἐμοσχοβολοῦσαν τὰ φύκια της, ποῦ ὁμοίαν ζαν σὰν πράσινα κεντήματα !

Μίαν Κυριακὴν ὁ Κώστας εἶχεν ὑπάγει πάλιν εἰς τὴν ἀκρογιαλιάν. Ἐφυσοῦσεν ἥσυχος μπάτης. Τί ὠραία ἡμέρα διὰ κολύμβημα !

Ὁ Κώστας παρετήρει μὲ ἀγάπην τὴν θάλασσαν. Μία φωνὴ τοῦ ἔλεγεν ἀπὸ μέσα του :

— Κολύμβα ! κολύμβα ! Τί ἔμορφη ποῦ εἶναι ἡ θάλασσα ! Ἀκόμη στέκεσαι ;

Ἄλλ' ἄλλη φωνὴ τοῦ ἐψιθύριζε :

— Μὴ κολυμβᾷς, Κώστα, μὴ κολυμβᾷς ! Θυμήσου τί ὑπεσχέθης εἰς τὴν μητέρα σου !

Τὴν φωνὴν ταύτην ἐνόμιζεν ὁ Κώστας ὅτι ἤκουεν ἀπὸ τὴν καινούργιαν του φορεσιάν, τὴν ὁποίαν εἶχε πρωτοφορέσει τὴν ἡμέραν ἐκείνην. Ἀλήθεια, πόσον κομψή, πόσον ὠραία φορεσιὰ ἦτο ἐκείνη ! Κάτασπρη, λινή. Τὴν εἶχε ράφει ἡ μητέρα του μὲ τὰ χέρια της καὶ εἶχε βάλει ἐπάνω της ὅλην τὴν καλαισθησίαν της καὶ ὅλην τὴν ἀγάπην, ποῦ εἶχε διὰ τὸν υἱόν της.

Μὲ τί καμάρι τὴν εἶχε φορέσει ὁ Κώστας ! Ἀπὸ τὴν αὐγὴν ἔκαμεν ἐπίσκεψιν εἰς τὴν μάμμην του. Ἐπειτα ἐπῆγεν εἰς τὰς θείας του.. Ἐπειτα εἰς ὅλους τοὺς συγγενεῖς, καὶ τοὺς μακρινοὺς ἀκόμη, οἱ ὁποῖοι ἠπόρησαν διὰ τὴν ἑκτακτον ἐκείνην τιμὴν. Καὶ ἀπὸ ὅλα τὰ στόματα,

εἴτε γεροντικά εἴτε νεανικά εἴτε παιδικά, μίαν φωνὴν ἤκουε : « Τὶ ὠραία φορεσιά ! ».

Πῶς ἦτο λοιπὸν δυνατόν νὰ τὴν ἀποχωρισθῇ, νὰ τὴν ἀφήσῃ ἔξω εἰς τὴν ἀκρογιαλιάν, ἐπάνω εἰς τὰ χαλίκια, νὰ ἐμπιστευθῇ τὴν φύλαξιν τῆς εἰς ἄλλα παιδιά, καὶ αὐτὸς νὰ ὀλογυρνᾷ μέσα εἰς τὴν θάλασσαν γυμνός ;

— Ὅχι ! εἶπε. Δὲν θὰ κολυμβήσω.

Καὶ ἐπειδὴ εἶχε θέλῃσιν καὶ δὲν μετέβαλλε τὰς ἀποφάσεις του, δὲν παρετήρει μὲ ζήλειαν ἐν παιδίον, τὸ ὁποῖον ἐκολύμβῃ ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἐκεῖ πλησίον. Εὐρῆκε μόνον τὰ πιὸ καθαρά πετραδάκια τῆς ἀκρογιαλιᾶς, ἐκάθισεν ἐκεῖ μὲ προσοχὴν καὶ ἐκντταζε τὰ πλοῖα, ποῦ ἦσαν ἀραγμένα μακράν, καὶ τὰς λέμβους, ποῦ ἦσαν δεμένα ἀπὸ πίσω των.

Τί ἐσκέπτετο ὁ Κώστας ; Καὶ αὐτὸς δὲν τὸ ἤξευρε. Ἄφηνε τὰς σκέψεις του ἐλευθέρως νὰ περιφέρονται ἐπάνω εἰς τὴν θάλασσαν, ἔως τ' ἀντικρινὰ βουνά, τὰ ὁποῖα ὅταν ἦτο ὀμίχλη, ἐφαίνοντο τόσον μακράν καὶ τώρα, ἐπειδὴ ἦτο αἶθριος ὁ καιρὸς, ἐφαίνοντο ὡς νὰ ἐκινήθησαν ἀπὸ τὴν θέσιν των καὶ νὰ ἐπλησίασαν.

Ἐξαφνα, ὅμως, ὁ Κώστας ἀκούει φωνάς πλησίον του, ὁ νοῦς του ἐπιστρέφει γρήγορα ἀπὸ τὸ μακρινὸν ταξίδιον του εἰς τὴν παραλίαν.

— Ὁ Ἀντώνης τῆς Μήτραινας πνίγεται ! Πάει ! Χάνεται !

Ἐκεῖ, ἐμπρὸς του, ἀρκετὰ βαθιά ὁ Κώστας, βλέπει δυὸ χέρια ποῦ κτυποῦν δυνατὰ τὴν θάλασσαν, ἀκούει μουγκρητὰ καὶ βλέπει ἓνα κεφάλι νὰ βουλιάζῃ, νὰ χάνεται κάτω ἀπὸ τὸ νερόν. Ἦτο τὸ παιδίον, τὸ ὁποῖον ἐκολύμβῃ, ἐνῶ ὁ Κώστας ἐκάθητο εἰς τὴν ἀκρογιαλιάν. Τὸ δυστυχὲς εἶχε προχωρήσει βαθιά, καί, ἐπειδὴ δὲν ἤξευρε νὰ κολυμβᾷ καλὰ, ἀπέκαμεν εἰς τὸν δρόμον καὶ ἐπάλαιε μὲ τὰ κύματα. Μερικὰ παιδιά τὸ εἶχον ἴδει καὶ ἔβαλαν τὶς φωνές.

Ὁ Κώστας τινάζεται τότε ἐπάνω. Παρατηρεῖ τριγῦρο, ἀλλὰ κανὲν ἄλλο παιδίον δὲν εἶναι εἰς τὴν θάλασσαν. Καμμιὰ βάρκα δὲν περνᾷ.

Μετ' ὀλίγον φαίνεται πάλιν ἡ κεφαλὴ, ἀκούονται τὰ μουγκρητὰ καὶ τὰ δύο χέρια κτυποῦν μὲ ἀπελπισίαν τὴν θάλασσαν, ὡς νὰ θέλουν νὰ κρατηθοῦν εἰς τὴν ζωὴν ἀπὸ τὸ νερόν. Αὐτό, ὅμως, δὲν πιάνεται, δὲν κρατεῖται. Καὶ τὸ παιδί βουλιάζει...

Αἱ φωναὶ εἶχον ἀκουσθῇ μακρύτερα. Πέραν δύο ναῦται σπρώχνουν πρὸς τὴν θάλασσαν μίαν βάρκαν τραβηγμένην ἔξω εἰς τὴν ἀκρογιαλιάν, καὶ εἷς ἄλλος τρέχει νὰ πάρῃ τὰ κουπιὰ ἀπὸ ἓνα μαγαζί. Ἀλλὰ θὰ

προφθάσουν ; 'Από την ακρογιαλιάν ἀκούονται σπαρακτικαί φωναί :

— Πνίγεται ! Πνίγεται ! Πάει, χάθηκε !

'Η καρδιά τοῦ Κώστα κτυπᾷ δυνατά. Δὲν θὰ προφθάσῃ ἡ βάρκα. Τὸ γνωρίζει. Μίαν φορὰν ἀκόμη θ' ἀναβῇ ἡ κεφαλὴ τοῦ πνιγομένου κι ἔπειτα θὰ μείνῃ ἐκεῖ κάτω μὲ μάτια ὀλάνοικτα, μὲ στόμα ἀνοικτό, χωρὶς ψυχὴν.

'Ο Κώστας λαμβάνει τὴν ἀπόφασίν του. Τραβᾷ βιαστικά τὸ σακκάκι του, τὸ πετᾷ χωρὶς νὰ ἰδῇ ποῦ πέφτει, καὶ ὁρμᾷ εἰς τὴν θάλασσαν. Κολυμβᾷ μὲ γρηγοράδα. Σχίζει γοργὰ τὴν θάλασσαν. Οὔτε νοιώθει ἂν τὸν βαρύνουν τὰ φορέματα ποῦ φορεῖ.

Τὸ πλῆθος, τὸ ὁποῖον ἐμαζεύθη ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἰς τὴν ἀκρογιαλιάν, ἐμβάλλει ὀξεῖαν κραυγὴν. "Ολοὶ φοβοῦνται μήπως ἀντὶ ἐνὸς παιδιοῦ πνιγοῦν δύο. Καὶ παρατηροῦν ὅλοι μὲ ἀγωνίαν τί θὰ γίνῃ.

'Ο Κώστας εἶχε πλησιάζει τώρα. "Ολην τὴν προσοχὴν του εἶχεν εἰς τὸ κεφάλι, τὸ ὁποῖον θ' ἀνέβαινε διὰ τελευταίαν φορὰν, καὶ μόλις τὸ εἶδε, τὸ ἀρπάζει ἀπὸ τὰ μαλλιά μὲ ὅλην του τὴν δύναμιν καὶ τὸ κρατεῖ ἔξω ἀπὸ τὸ νερόν. Εἶχεν ἀναγνώσει ἄλλοτε πῶς πρέπει νὰ καταπιανώμεθα, διὰ νὰ σώσωμεν ἓναν ποῦ πνίγεται. 'Επρόσεχε λοιπὸν νὰ μὴν ἀφήσῃ νὰ τὸν ἀγκαλιάσῃ τὸ παιδί ποῦ ἐπαράδερνε καὶ νὰ σύρῃ καὶ ἐκεῖνον μαζί του εἰς τὸν βυθὸν διὰ παντός. Μὲ τὴν μίαν του χεῖρα τὸ σπρώχνει πρὸς τὴν ἀκρογιαλιάν καὶ μὲ τὴν ἄλλην κολυμβᾷ. Φθάνουν μετ' ὀλίγον εἰς τὰ ρηχά. Πατεῖ μὲ τὰ πόδια του καὶ σύρει μὲ τὰ δύο του χέρια τὸ παιδί ἕως τὴν ἀκρογιαλιάν. Τότε ἔφθασε καὶ ἡ βάρκα μὲ τοὺς ναύτας.

"Ολοὶ ἐτριγύριζαν τὸ παιδί καὶ ἔσκυβαν μὲ καρδιοχτύπι ἀπ' ἐπάνω του. "Ἦτο ἄρᾳ γε ζωντανὸν ἀκόμη ἢ εἶχεν ἀποθάνει ; Θὰ τὸ προφθάσουν ; Τὸ ἔβαλαν μπρούμυτα, μὲ τὸ κεφάλι κάτω, διὰ νὰ βγάλῃ τὴν θάλασσαν ποῦ εἶχε καταπίει. "Ἦτο κατάχλωμον ὡς νεκρόν. "Εφθασε μετ' ὀλίγον ἡ χήρα ἡ μητέρα του μὲ λυμένα μαλλιά καὶ ἤρχισε νὰ κτυπιέται καὶ νὰ δέρνεται. 'Αλλ' εὐτυχῶς ὕστερα ἀπὸ λίγην ὥραν ἐνοιωσαν μίαν ἀδύνατον ἀναπνοὴν νὰ ἐξέρχεται ἀπὸ τὸ στόμα του. Τὰ κλειστά μάτια ἤνοιξαν καὶ ἀντίκρισαν τὰ μάτια τῆς μητέρας, ποῦ τὸ ἐκράτει εἰς τὴν ἀγκαλιά της.

Τότε ἐνεθυμήθησαν τὸν σωτῆρα.

'Αλλὰ ματαίως τὸν ἐζητοῦσαν τριγῦρα των. 'Ο Κώστας δὲν ἦτο ἐκεῖ. 'Αφοῦ παρέδωκεν εἰς τὰ χέρια τῶν ἀνθρώπων τὸ ἀνάισθητον

σῶμα, εἶχεν ἀποσυρθῇ παράμερα. Ἦτο τόσον κουρασμένος !... Τοῦ ἐφαίνετο ὅτι θὰ λιγοθυμοῦσε. Τὰ αὐτιά του ἐβούιζαν καὶ ὄλα γυρνοῦσαν ὀλόγυρά του. Δὲν ἤμποροῦσε νὰ σταθῇ εἰς τὰ πόδια του. Ἐκάθισεν εἰς μίαν πέτραν, ἀνέπνευσε δυνατά, καί, ἀφοῦ συνῆλθεν ὀλίγον, ἐπῆρε τὸ σακκάκι του καὶ ἐτράβηξε πρὸς τὸ σπίτι του.

Δὲν ἐπῆγεν ἀπὸ τὸν πλατὺν δρόμον τῆς ἀκρογιαλιᾶς, ὅπου ἦσαν τὰ καταστήματα καὶ τὰ καφενεῖα. Ἐχώθηκεν εἰς κάτι στενοὺς παράμερους δρομίσκους. Ἡ φορεσιά του, ἡ ὀλοκαίνουρη λινὴ φορεσιά του, ἦτο εἰς κακὴν κατάστασιν. Τὸ σακκάκι του τσαλακωμένον καὶ λερωμένον, τὸ γιλέκο καὶ τὸ πανταλόνι κολλημένον ἐπάνω του καὶ ἔσταζαν θάλασσαν !

Ὅταν ἐπερνοῦσεν, αἱ γειτόνισσαι τὸν ἐκυταζαν μὲ βλέμμα ἐπιπλήξεως, ὥς νὰ ἤθελαν νὰ τοῦ εἶπουν :

— Τὸ κακόπαιδον ! Ἐπαιξε καὶ ἔπεσε στὴ θάλασσα. Κρίμα στὰ ὄμορφα καινούργια ρούχα.

Ὁ Κώστας ἤμποροῦσε νὰ εἶπῃ εἰς αὐτάς :

— Δὲν ἐπαιζα, ἐγλύτωσα μίαν ζωὴν !

Ἄλλὰ δὲν εἶπε τίποτε. Τί τὸν ἐνοιαζε ; Ἄς ἔλεγαν ὅ,τι ἤθελαν.

Ἀνέβη μὲ καρδιοχτύπι τὴν κλίμακα τῆς οἰκίας των. Τί θὰ ἔλεγεν ἡ μητέρα του, ὅταν θὰ τὸν ἐβλεπεν εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν ; Καὶ ἀλήθεια, ἐκπληξίς, λύπη καὶ θυμὸς ἐζωγραφίσθησαν μονομιᾶς εἰς τὸ πρόσωπόν της, ὅταν τὸν εἶδεν ἔτσι ἐμπρὸς της. Παρ' ὀλίγον πικρὸς λόγος νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὰ χεῖλη της. Ἄλλ' ὁ Κώστας, ὠχρὸς ἀκόμη ἀπὸ τὴν συγκίνησιν καὶ τὴν ἐξάντλησιν, ἔτρεξε πρὸς αὐτὴν καὶ τῆς διηγήθη τί εἶχε συμβῆ.

Τότε ἤνοιξεν ἐκεῖνη τὴν ἀγκάλην της καὶ ὥρμησεν ὁ Κώστας καὶ ἡ μητέρα του τὸν ἔσφιγγε δυνατά.

— Καὶ ἂν ἐπνιγόσουν καὶ σύ, παιδί μου ; τοῦ εἶπε μὲ τρέμουσαν φωνήν. Καὶ τὰ δάκρυα ἔρρεον ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς της. Καὶ τὸν ἐπέπληττε τρυφερά, θεραπευτικά, ὥς ν' ἀνατρίχιαζε ἀκόμη ἡ μητρικὴ της καρδιά ἀπὸ τὸν κίνδυνον τοῦ θανάτου ποὺ ἤγγισε τὸ παιδί της. Ἄλλ' ὁ Κώστας ἡσθάνετο ὅτι ἦτο πολὺ εὐχαριστημένη ἀπὸ αὐτὸν.

Ὁ πατέρας τοῦ Κώστα ἦτο εἰς τὸ καφενεῖον καὶ ἐκεῖ ἔμαθε τί συνέβη. Ἦλθε βιαστικά εἰς τὸ σπίτι. Ὅταν εἶδε τὸν Κώσταν, τὸν ἐσήκωσεν ὕψηλὰ καὶ τὸν ἐφίλησε, καὶ ἐσκοῦπισε κρυφὰ ἕνα δάκρυ αὐτός, ὁ ὁποῖος ποτὲ δὲν ἐδάκρυε.

Αὐτὰ φέρει εἰς τὸν νοῦν του τώρα ὁ Κώστας παρατηρῶν τὴν λινὴν φορεσιάν, τὴν ὁποίαν μὲ στοργὴν φυλάττει ἀπὸ τότε. Βλέπων αὐτήν, ξαναβλέπει ἐμπρὸς του μίαν ἀπὸ τὰς ὠραιότερας στιγμὰς τῆς ζωῆς του. Αἰσθάνεται εἰς τὰ χεῖλη του τὰ φιλήματα τῆς μητέρας του καὶ ἐπάνω εἰς τὸ μάγουλόν του τὸ δάκρυ τοῦ πατέρα του. Ἀσφαλῶς ἡ φορεσιὰ αὐτὴ εἶναι ἡ ὠραιότερα, ἀπὸ ὅλας, ὅσας ἐφόρεσεν ἕως τώρα !

Ἀρ. Κουρτίδης

Η ΣΤΑΦΙΔΑ ΤΟΥ ΓΕΙΤΟΝΑ

Γείτονά του δὲν ἄφηνε ἀπεύραχτον ὁ Ἀντώνης ὁ Κατσιβούλης. "Ὅλο καὶ φιλονικοῦσε γιὰ τὰ σύνορα τῆς σταφίδας του. "Ἄν δὲν παράβλεπαν οἱ ἄλλοι νὰ τοὺς παίρνη κάθε χρόνο καὶ κάμποσο τόπο, ἔπρεπε νὰ περιμένουν δικαστήρια καὶ κάθε εἶδος ἀναποδιά. Μὰ περισσότερο εἶχε στενοχωρήσει τὸ Γιώργη τὸ Χριστοδουλιᾶ. "Ἐνα χαντάκι χώριζε τὶς σταφίδες τους, τ' ἁλώνια τους καὶ τὰ σπίτια τους.

Κάποιον Αὐγούστον ὁ Κατσιβούλης καὶ ὁ Χριστοδουλιᾶς εἶχαν μαζέψει στὴν ἀποθήκη τὸ πρῶτο χέρι. Μὰ ἡ περισσότερη σταφίδα ἦταν στ' ἁλώνια.

"Ἐνα μαυραδάκι φάνηκε στὸν οὐρανό. Ὁ Κατσιβούλης μὲ τὴν γυναῖκα του καὶ τὴ μεγαλύτερή του κόρη ἔλειπαν στὴν πόλι. Τὴ σταφίδα τὴν πρόσεχε τὸ μικρὸ τους ἀγόρι, ὁ Νάσος, ὡς δέκα χρονῶν. Τὸν εἶχαν ἀφήσει ἐκεῖ γιὰ τὰ μάτια, γιατί κι ἀφύλαχτη νὰ ἦταν, κανεὶς δὲν τὴν πεύραζε.

— Δὲν μ' ἄρῃσει τὸ σημάδι, εἶπε στοὺς δικούς του ὁ Χριστοδουλιᾶς. Γρήγορα νὰ μαζέψουμε τὴ μαυρομάτα, νὰ μὴν ἔχουμε τὰ ἴδια τὰ περσινά.

Πέρις ἔτυχε κι αὐτὸς νὰ λείπη. Ἦταν ἡ γυναῖκα του, μὰ σὲ μιὰ δυνατὴ κι ἐξαφνὴ μπόρα ποὺ ἦρθε, λίγη σταφίδα πρόφτασε νὰ μαζέψῃ. Ὁ Κατσιβούλης μπορούσε νὰ βοηθήσῃ, μὰ δὲν τὸ ἔκαμε. Ἀπάνω ἀπὸ τὸν ἐξώστη καθόταν καὶ ἔβλεπε μὲ χαρὰ πῶς ἔπινε τὸ νερὸ τὴν ξένη σταφίδα.

Τώρα ὁ Χριστοδουλιᾶς μὲ τοὺς δικούς του δούλευαν γρήγορα καὶ εἶχαν μαζεμένη τὴν περισσότερη σταφίδα. Ἀρχισαν νὰ πέφτουν οἱ πρῶτες ἀραιὲς σταλαματιές. Ὁ Νάσος τοῦ Κατσιβούλη ἔβλε τὶς φωνές. Καταλάβαινε τὸ κακὸ ποὺ τοὺς εὕρισκε, μὰ καταλάβαινε καὶ τὴν ἀδυναμία του.

—“Ε, θά κλάψης και σύ, όπως κλάψαμε και μεῖς πέρσι, εἶπε τὸ ἀγόρι τοῦ Χριστοδουλιᾶ.

— Κάνε τὴ δουλειά σου και τέτοια λόγια δὲ μ’ ἀρέσουν. Τ’ ἀκοῦς ;... Νά μὴ σ’ ἀκούσω νά τὸ ξαναπῆς ! εἶπε αὐστηρὰ ὁ Χριστοδουλιᾶς.

Δὲν ἤθελε τὸ κακὸ κανενός, μὰ και δὲν εἶχε σκοπὸ νά μαζέψῃ τὴ σταφίδα τοῦ Κατσιβούλη. Αὐτὸ δὰ ἔλειπε !...

“Επειτα, ὅμως, συλλογίστηκε : « Καὶ τί φταίει τὸ μικρὸ νά πεινᾷ ὅλο τὸ χρόνον ; Κι ἔπειτα ἔχει νά παντρέψῃ και τὴν κόρη του και τὴν προῖκα θὰ τὴν δώσῃ ἀπὸ τούτῃ τὴ σταφίδα... Ὁὰ εἰπῆς, κι ἐγὼ φτωχὸς ἤμουν κι εἶχα νά παντρέψω, κι ἐγὼ εἶχα μικρὰ και πείνασαν. Τὰ σκέφτηκε ἐκεῖνος ; Γιατί νά μὲ σκοτίζουν ἐμένα τώρα ; ».

“Η σταφίδα του στὸ μεταξὺ ἦταν ἀσφαλισμένη. Τώρα μπορούσε νά πάῃ σπιτάκι του. Δυνατὸς ἀέρας σήκωσε σύννεφο τὴ σκόνῃ, κι ὕστερα οἱ σταλαματιεὺς ἄρχισαν νά πέφτουν πιὸ πυκνά. Μιά ἀστραπὴ θάμπωσε τὰ μάτια τους κι ἀκολούθησε βροντὴ ποὺ ἔσεισε τὴ γῆ.

— Κρῖμα νά χαθῇ ἡ μαυρομάτα ! συλλογίστηκε.

Πέρασαν ἀπὸ τὸ νοῦ τὰ ἔξοδα και τὰ βάσανα ποὺ περνοῦν, ὥσπου ν’ ἀποθηκιάσουν τὴ σταφίδα και νά τὴν πουλήσουν. Κλάδεμα, σκάψιμο, ξανασκάψιμο, βλαστολόγημα, κορφολόγημα, χαράκωμα θειάφισμα και ράντισμα μὲ γαλαζόπετρα. “Επειτα τὸ καρδιοχτύπι νά τρυγηθῇ ἡ σταφίδα, ν’ ἀπλωθῇ στὸ ἄλῳνι, νά ξεραθῇ, νά μαζευτῇ, νά τὴν βάλουν στὰ σακκιά καί... νά ’ρθῃ κι ὁ ἔμπορος.

— “Αμαρτία νά χαθῇ ἡ μαυρομάτα ! εἶπε πάλιν ὁ Χριστοδουλιᾶς.

Στάθηκεν ἔπειτα γιὰ μιὰ στιγμὴ συλλογισμένος κι ἔπειτα φάναξεν :

— “Εμπρός, παιδιὰ, ἐλᾶτε νά μαζέψουμε και τοῦ γείτονα τὴ σταφίδα.

Κάτι θέλησαν νά μурμουρίσουν μερικοί, μὰ μὲ μιὰ ματιά ὁ Χριστοδουλιᾶς τοὺς ἔδωσε νά καταλάβουν πὼς ἔπρεπε νά τρέξουν, σὰ νά ἦταν δική τους και καλύτερα ἀκόμη. Δὲ δίστασαν περισσότερο, και ὅλοι ρίχτηκαν πρόθυμοι στὴ δουλειά.

Τὴν ὥρα ποὺ πλάκωσεν ἡ δυνατὴ βροχὴ κι αὐλάκωναν τὸν οὐρανὸ οἱ ἀστραπὲς και ξεκούφαιναν οἱ βροντές, δὲν ἦταν οὔτε ἐπυρὶ σταφίδα στ’ ἄλῳνι. Τὴν ἴδια ὥρα φάνηκε ἀπάνω στὸ ἄλογό του τρεχᾶτος ὁ Κατσιβούλης. “Εσταζαν κι οἱ δυὸ ἀπὸ τὸ νερὸ και τὸν ἰδρῶτα. Καθὼς εἶδε ἀπὸ μακριὰ τὸ ἄλῳνι ἄδειο, ἔβαλε τίς φωνές. “Οταν πλησίασε και εἶδε τὸ Χριστοδουλιᾶ, τοῦ κόπηκεν ἡ ἀναπνοή.

— “Εσὺ νά μοῦ κάμῃς αὐτὸ τὸ καλὸ !

— Γιατί όχι; Γείτονες είμαστε, είπε με γέλιο ο Χριστοδουλιᾶς. Πρῶτα θὰ δῇ κανεὶς τὸ γείτονά του κι ὕστερα τὸν ἥλιο.

Ὁ Ἀντώνης ὁ Κατσιβούλης εἶχεν ἀπομείνει ἄφωνος, σὰν ἀποσβολωμένος. Αἰσθανόταν δυὸ πράγματα ἐντελῶς ἀντίθετα. Αἰσθανόταν καὶ εὐγνωμοσύνη καὶ ντροπὴ! Εὐγνωμοσύνη γιὰ τὸ γείτονά του καὶ ντροπὴ γιὰ τὸν ἑαυτό του!

Νώντας Ἑλάτος

Ο ΦΟΙΝΙΞ

Τὸν εἶδον τὸ πρῶτον ἀνάγλυφον ἐπὶ χαλκοῦ, ὅταν, ἑπταετῆς μόλις. ἀπεθαύμαζον ὑπερμεγέθη δεκάραν.

Εἶχεν ἀπλωμένες τὰς πτέρυγας τὸ πτηνόν, καθήμενον ἐπὶ δέσμης ξύλων, ἀπὸ τὰ ὁποῖα γλῶσσαι πυρὸς περιέβαλλον τὸ σῶμα του. Τὸ πτηνὸν ἀτάραχον, με λαιμὸν τεταμένον ἀνέβλεπε πρὸς ἀκτινοβόλον σταυρόν, ὁ ὁποῖος ἦτο ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν του.

Δὲν ἐγνώριζον οὔτε τί ἦτο τὸ νόμισμα, τὸ ὁποῖον ἐκράτουν ἀνὰ χεῖρας, οὔτε ποῖον ἦτο ἐκεῖνο τὸ πτηνὸν οὔτε καὶ ἡδυνάμην νὰ ἀναγνώσω ἀκόμη τὰ γράμματα, τὰ ὁποῖα τὸ περιέβαλλον κύκλῳ καὶ τὰ ὁποῖα ἐσημείωναν ἓνα ἡγιασμένον ὄνομα, « Ἰ ω ἄ ν ν η ς Κ α π ο δ ῖ σ τ ρ ι α ς ,
Κ υ β ε ρ ν ῆ τ η ς τ ῆ ς Ἑ λ λ ἄ δ ο ς », ὄνομα, τὸ ὁποῖον ὁσάκις ἀναπολήσω, ἡ ψυχὴ μου κάμπτεται εἰς γονυκλισίαν.

Θὰ με ἐρωτήσετε τί εἶναι τὸ πτηνὸν αὐτό; Εἶναι μόνον βέβαιον περὶ αὐτοῦ, ὅτι ἀνάγεται εἰς τὴν τάξιν τῶν γαμψωνύχων καὶ τὸ γένος τῶν ἀετῶν. Ἀλλ' οὐδὲν ζωολογικὸν μουσεῖον τὸν φιλοξενεῖ, καὶ φοβοῦμαι ὅτι δυσκόλως θὰ ἀνεύρετε τῆς ὑπάρξεώς του μάρτυρας αὐτόπτας.

Ὁ Ἡσίοδος καὶ ὁ Ἡρόδοτος τὸν θέλουν ζῶντα ἡμίσειαν χιλιετηρίδα. Ἄλλοι ἀρχαῖοι συγγραφεῖς καὶ ἱστορικοί, Ἕλληνες καὶ ξένοι διάσημοι, λέγουν:

« Αἱ Ἰνδίαί καὶ ἡ Αἰθιοπία γεννοῦν τὰ ὠραιότερα πτηνά. Τὸ περιφημότερον πάντων εἶναι ὁ φοῖνιξ, ἐὰν τὰ περὶ ὑπάρξεώς του δὲν ἀποτελοῦν μῦθον. Ζῇ εἰς καὶ μόνος φοῖνιξ καθ' ἅπαντα τὸν κόσμον, ὀλίγοι δὲ τὸν εἶδαν.

» Ἐχει, λέγουν, μέγεθος ἀετοῦ, γῦρο δὲ εἰς τὸν λαιμὸν πτέρωμα λάμπον ὡς χρυσός· τὸ ἄλλο σῶμα ἔχει πτέρωμα πορφυροῦν, ἢ οὐρὰ εἶναι

κυανῇ μὲ παρένθετα ροδόχροα πτερὰ, ἐπὶ δὲ τῆς κεφαλῆς ἔχει λοφίον.

» Λέγουν ὅτι οὐδεὶς εἶδε ποτε τοῦτο νὰ τρώγῃ.

» Ὁ φοῖνιξ ζῇ εἰς τὴν Ἀραβίαν 509 ἔτη.

» Ὅταν γηράσῃ ὁ φοῖνιξ κατασκευάζει φωλεὰν ἀπὸ κλάδους κασσίας καὶ ἀπὸ ἄλλους εὐώδεις κλάδους· ἔπειτα γεμίζει τὴν φωλεάν αὐτὴν ἀπὸ ἀρώματα, θέτει πῦρ καὶ θνήσκει καίόμενος ἐπ' αὐτῆς.

» Ἀπὸ τὴν τέφραν καὶ τὰ ὅσα τοῦ γεννᾶται κατ' ἀρχὰς σκώληξ, ὁ ὁποῖος μεταμορφοῦται εἰς φοῖνικα.

» Τὸ πρῶτον καθήκον τοῦ νέου φοῖνικος εἶναι ν' ἀποδώσῃ ἐπικηδείους τιμὰς εἰς τὰ λείψανα τῆς πρώην αὐτοῦ ὑπάρξεως καὶ νὰ φέρῃ ταῦτα μεθ' ὀλοκλήρου τῆς φωλεᾶς εἰς τὴν πόλιν τοῦ Ἥλιου ἐπὶ βωμοῦ ».

Ἐπειδὴ εἶναι τοιαύτῃ ἡ ποιητικωτάτῃ περὶ τοῦ πτηνοῦ παράδοσις, ὁ Χριστιανισμός, ὁ ὁποῖος ἔχει ὡς δόγμα τὴν ἀθανασίαν, τὴν νίκην τοῦ θανάτου, τὴν Ἀνάστασιν καὶ τὴν ἀτελεύτητον αὐθυπαρξίαν τῆς ψυχῆς, δὲν ἠδύνατο νὰ εὕρῃ οὐδὲν τὸ ποιητικώτερον καὶ παραστατικώτερον σύμβολον ἀπὸ τὸν φοῖνικα.

Διὰ τοῦτο ἀπαντῶμεν ἐπὶ τῶν τάφων τῶν πρώτων χρόνων τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀνάγλυφον τὸν φοῖνικα, ὡς σύμβολον ἀναστάσεως εἰς νέαν ζωὴν. Καὶ τοιοῦτον σύμβολον θεωροῦν αὐτὸ οἱ Χριστιανοὶ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας καὶ Χριστιανοὶ συγγραφεῖς (Κλήμης, Ὁριγένης, Ναζιανζηνός).

Καὶ ἤδη, ὅταν ἡ Ἑλλάς σχίζουσα τὰ ἐντάφια σάβανα ἀνέστη ἐκ τοῦ τάφου, εἰς τὸν ὁποῖον ἐπὶ τέσους αἰῶνας κατέκειτο, ὅταν ἀληθῶς ἐκ τῆς τέφρας τῆς ἐγενήθη κατὰ τὸν ποιητὴν ἡ Ἐλευθερία,

σὰν τὴ σπίθα κρυμμένη στὴ στάχτη,

ποῖον παραστατικώτερον, ποῖον ποιητικώτερον σύμβολον ἠδύνατο νὰ ἐκλέξῃ ὡς αἰώνιον αὐτοῦ ἐμβλημα τὸ ἐκ νεκρῶν ἀναστάν Ἑλληνικὸν Ἔθνος, παρὰ τὸν φοῖνικα, τὸν ὁποῖον ὁ πατὴρ τοῦ Ἔθνους καὶ Κυβερνήτης Ἰωάννης Καποδίστριας, ὁ ὁποῖος ἐπίστευεν ἀδιασειστώως καὶ εἰργάσθη ὑπὲρ θεμελιώσεως ἀληθοῦς ἐλληνικοῦ μέλλοντος, ἔταξεν ἐμβλημα αὐτοῦ;

Ἡδύνατο ἐπιτυχέστερον νὰ συμβολίσῃ τὴν πίστιν του εἰς τὴν ἀνάστασιν τῆς Ἑλλάδος ὁ μέγας τοῦ Ἔθνους πολίτης;

« Σελίδες 1921 »

Ἐμμ. Λυκούδης

ΑΕΤΟΣ ΣΤΟ ΚΟΤΕΤΣΙ

Τὸν αἰετὸ τὸν ἐκλείσαν μέσα σ' ἓνα κοτέτσι.
 Κι ὁ κόκκορας τὸν ρώτησε : « Γιατί πικραίνεσ' ἔτσι,
 ποὺ τὰ 'χεις ὅλα τώρα ;
 Καὶ τὸ νερὸ στὸν τόπο του, καὶ τὸ φαῖ στὴν ὥρα,
 καὶ στὰ κατσαβραχα δὲν πᾶς, ὅπου μπορεῖ στὸ τέλος
 μέσ' στὰ καλά καθούμενα νὰ φᾶς κανένα βέλος.
 Για πές μου τί σοῦ λείπει
 κι ὅλο σὲ δέρνει ἡ λύπη
 καὶ τὴν καρδούλα σου χαλᾶς ; »
 Κι ἐκεῖνος τ' ἀποκρίθηκε : « Σὰν κόκκορας μιᾶς ».

« Μῦθοι »

Ἰ. Α. Φωτιάδης

Ο ΑΝΑΠΟΔΙΑΣΜΕΝΟΣ

Τὴν κοινὴν περιέργειαν εἶχε διαγείρει τὴν παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων ἡ γριά Σπύραινα. Τοῦλάχιστον δωδεκάκις ἀπὸ τῆς αὐγῆς εἶχεν ἐμφανισθῇ ἐπὶ τοῦ βράχου, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἐφαίνετο ὁ λιμὴν τῆς νήσου καὶ τὸ μακρινὸν πέλαγος.

— Τί νὰ ἔπαθεν ἄρά γε ; ἔλεγον αἱ γειτόνισσαι.

— « Οὔτε καράβια στὸ γιαιλὸ οὔτε πουλιὰ στὸν κάμπο ! », ἐμουρμούριζεν ἡ γραῖα καὶ ἐπέστρεφε περίλυπος, ἐνῶ ὁ βορρᾶς ἐφύσα μακινώδης.

Ἐπνεεν ἤδη ἐπὶ μίαν ἐβδομάδα. Εἰς τὰ βουνὰ ἐλευκάζον αἱ χιόνες καὶ ὁ βορρᾶς ἐμαίνετο εἰς τὸ πέλαγος. Οὐδὲν ἰστίον εἰς τὸν ἔρημον πόντον. Τὰ πλοῖα, μικρὰ καὶ μεγάλα, ἀποκλεισμένα εἰς τοὺς λιμένας. Καὶ αὐτοὶ οἱ ἀλιεῖς ἀπελπισθέντες πλέον ἔθεσαν ἐντὸς σάκκων τὰ δίκτυα, ἔσυραν εἰς τὴν ἀκτὴν τὰ πλοιαριά των καὶ καθήμενοὶ εἰς τὰ καφενεῖα τῆς παραλίας ἐρρόφων λαϊμαργῶς τὸν ἀργιλέν των.

Ἦτο πλέον δειλινόν. Ὅλοι οἱ οἰκογενεῖαρχαι ἐπρομηθεύοντο ἐκ τῆς ἀγορᾶς τὸ χοιρινὸν διὰ τὴν αὐριανὴν ἐορτὴν καὶ ὅσα ἄλλα τρόφιμα ἀπῆται ἡ ἡμέρα. Καὶ ἡ γριά Σπύραινα ἐθεάθη καὶ πάλιν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ βράχου. Ἐστρέφετο νὰ ἀπέλθῃ, ὅτε τὴν ἐσταμάτησε νεαρὸς ναύτης κατερχόμενος εἰς τὴν ἀγοράν :

— Τὸν Γεωργάκη περιμένεις, θειά Σπύραινα ; Μὲ ποιο καράβι ταξίδεψε ;

— Μὲ τὸν καπετὰν Κωνσταντῆ, παιδάκι μου. Τὸν περιμένομεν ἀπὸ τῆ Σαλονίκη. Πῆγαν ἀλάτι ἀπὸ τὶς Φώκιες.

— Μὲ τὸν καπετὰν Κωνσταντῆ; λέγει ὁ ναύτης καὶ ἤρξατο γελῶν. Μὲ τὸν Ἀναποδιασμένο; Καὶ κάθεται καὶ τὸν καρτερεῖς, θεῖα Σπύραινα; Θὰ τὸν θύμωσαν οἱ ναῦτες, καὶ θὰ τὸν πείραξεν ὁ Γεωργάκης, σὰν ἀστεῖος πού εἶναι, καὶ θὰ τὸ ἔσπασε τὸ παλιοκάικο. Ξέρεις τί ἀναποδιασμένος πού εἶναι; Καλὰ Χριστοῦγεννα! προσέθηκεν ὁ ναύτης καὶ κατῆλθε πρὸς τὴν ἀγοράν.

Ἡ γραῖα ἔμεινεν ἄφωνος, προσπαθοῦσα νὰ ἐμποδίσῃ δυὸ μεγάλα δάκρυα, τὰ ὅποια ἔλαμψαν εἰς τὰ μάτια τῆς ὡς ἀν διαμάντια.

Κάτι ἤξερεν ἡ γραῖα· κάτι εἶχεν ἀκούσει περὶ τοῦ καπετὰν Κωνσταντῆ καὶ ἤρχισαν νὰ παρουσιάζονται εἰς τὴν μητρικὴν τῆς καρδίαν ἀόριστοι φόβοι. Καὶ ἐνῶ προηγουμένως εἶχεν ἀποφασίσαι νὰ διέλθῃ ἐκ τοῦ κρεοπωλείου καὶ νὰ προμηθευθῇ ὀλίγον χοιρινόν, τώρα τόσον ἐλυπήθη, ὥστε ἐπαγγέλθη εἰς τὴν οἰκίαν τῆς μὲ κενὰς τὰς χεῖράς.

— Ἀκοῦς νὰ πάγῃ μὲ τὸν Ἀναποδιασμένον!

Δὲν εἶναι παράξενον ἐπάνω εἰς τὸ γλέντι του νὰ ἔσπασε τὸ παλιοκάικο.

Ὁ καπετὰν Κωνσταντῆς, τὸν ὁποῖον οἱ ἀστεῖοι καὶ εἰρωνες νησιῶται ἀπεκάλουν ἀ ν α π ο δ ι α σ μ έ ν ο ν, ἦτο πλοίαρχος ἐξήκοντα πέντε περίπου ἐτῶν. Ἐηρὸς καὶ αὐστηρὸς, διεκρίθη πάντοτε διὰ τὴν φιλεργίαν του καὶ τὴν ναυτικὴν του ἱκανότητα. Πρῶτος αὐτὸς ἐτόλμησε νὰ ἐπιδείξῃ πλοῖον τῆς πατρίδος του, τὴν « Εὐαγγελίστριαν », εἰς τοὺς λιμένας τῆς Μαύρης Θαλάσσης· ἡδύνατο νὰ μαντεύῃ ὅλας τὰς μεταβολὰς τοῦ καιροῦ. Ἦτο εἰς ἄκρον οἰκονόμος καὶ τὸ ὄνειρόν του ἦτο ν' ἀποκτήσῃ μέγαλον βρῖκιον. Καὶ τὸ κατῴρθωσε.

Μὲ ποῖαν χαρὰν κατέπλευσε διὰ πρώτην φορὰν μὲ τὸ βρῖκιον ἐκ τοῦ Δουνάβεως εἰς τὸν λιμένα τῆς νήσου! Ὅταν ἀπεβιβάζετο διὰ τῆς λέμβου εἰς τὸ λιμεναρχεῖον, οἱ ναῦται ἐκωπηλάτουν καὶ αὐτὸς ἐκαμάρωνεν εἰς τὴν πρύμνην.

Ἄλλ' εἶχε μίαν μεγάλην ἰδιοτροπίαν ὁ καπετὰν Κωνσταντῆς. Δὲν ἐδέχετο ποτὲ ὁδηγίας καὶ παρατηρήσεις ἐκ μέρους τῶν ναυτῶν του διὰ τὴν διεύθυνσιν τοῦ πλοίου. Ὅσάκις δὲ ναῦται ἀγνοοῦντες τὴν ἰδιοτροπίαν του αὐτὴν ἤθελον νὰ ὁδηγήσωσι τὸν καπετὰν Κωνσταντῆν, οὗτος ἐπραττεν ὅπως τὸ ἐναντίον, ἔστω καὶ μὲ βλάβην τοῦ πλοίου του.

Τρίς είχε προσαράξει την «Εὐαγγελίστρια» ἐπὶ βράχων, διότι κατὰ τὸν πλοῦν τῷ ὑπεδείχθη παρὰ ναύτου νὰ προσέξῃ, ἐπειδὴ ἐκεῖ κάπου ἦτο ὕψαλος ἄγνωστος τάχα εἰς αὐτόν. Καὶ ὁ καπετὰν Κωνσταντῆς τὴν ἐγνώριζεν. Ἦξερεν, ὡς ἔλεγε, «νὰ περάσῃ ὅλες τὶς ξέρες μὲ κλειστά μάτια»· ἀλλὰ τοῦ ἤρχετο ἄσχημα «νὰ τὸν δασκαλεύουν τὰ παιδιὰ του».

Ὅταν τῷ ὑπεδείχθη ποτὲ γνωστὴ εἰς αὐτὸν ὕψαλος :

— Σὺ θὰ μὲ μάθῃς, ἀγράμματα ; εἶπεν ὁ Κωνσταντῆς θυμωμένος. Καὶ ἐνῶ ἦτο ἔτοιμος μὲ δεξιωτάτην κίνησιν νὰ στρέψῃ τὴν πρῶραν καὶ νὰ παρακάμψῃ τὴν ὕψαλον, διὰ νὰ μὴ φανῇ ὅτι ὀδηγεῖται, ἐξηκολούθησε νὰ πλέῃ κατ' εὐθείαν καὶ ἰδοῦ :

Κράφφ ! ἔτριξεν ἡ «Εὐαγγελίστρια» ἐπὶ τῆς ὕψαλου.

Εὐτυχῶς καὶ τὰς τρεῖς φορές οὐδὲν ἔπαθε τὸ ξύλινον σῶμα, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐξεθύμαινε πάντοτε ἡ παράδοξος ἰδιοτροπία τοῦ καπετὰν Κωνσταντῆ.

Ἡ γριά Σπύραινα, ἴσως ἀπὸ τὸν γεννηθέντα ἐν αὐτῇ φόβον, ἀπέκαμε περὶ τὴν ὥραν τοῦ ἑσπερινοῦ καὶ δὲν ἐφάνη πλέον εἰς τὸν βράχον. Ἦτο καὶ τόσοσιν δριμύ τὸ ψῦχος... Μίαν στιγμὴν ἠκούσθη μία γειτόνισσα εἰς τὴν θύραν :

— Τὰ συχαρίκια. Ἦλθ' ὁ Γεωργάκης.

— Ἦλθε, παιδί μου ;

Τοῦτο μόνον εἶπεν ἡ γραῖα καὶ ἐξῆλθε τρέχουσα πρὸς τὴν παραλίαν. Ὁ καπετὰν Κωνσταντῆς συνήθιζε πάντοτε τὰ Χριστούγεννα νὰ τὰ ἐορτάζῃ εἰς τὴν πατρίδα του. Ποιμὴν τις ἀπὸ πρῶας ἰδὼν πλοῖον κατερχόμενον ἐκ τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου, ἀνήγγειλε τοῦτο εἰς τὴν γραῖαν, ἥτις ὡς εἶδομεν, τοσάκις παρετῆρει τὸ πέλαγος ἀπὸ τοῦ βράχου.

Καὶ ἀληθῶς περὶ τὴν ἐσπέραν ἐφάνη ἡ «Εὐαγγελίστρια» κάμπτουσα τὴν πρὸ τοῦ λιμένος ξηρὰν νησιδα καὶ προσπαθοῦσα διὰ λοξοδρομιῶν νὰ εἰσέλθῃ εἰς αὐτόν, διότι τὴν ὥραν ἐκείνην ἔπνεεν ὀξύτατος βορειοανατολικὸς ἀνεμος. Ἀλλὰ πολὺ ἐδυσκολεύετο νὰ προσεγγίσῃ τὸν λιμένα.

Ὁ Κωνσταντῆς ἐπεριποιοῖτο πολὺ τὸ πλοῖον του. Ἦγάπα πολὺ τὸ μαῦρο χρῶμα καὶ ἔστειλε κατάμαυρη ἡ «Εὐαγγελίστρια». Εἶχε συνήθει, ὅταν ἐφθάνεν εἰς τὴν πατρίδα του, νὰ ὑψώνῃ πλὴν τῆς μεγάλης σημαίας τοῦ πλοίου του καὶ ὅλα τὰ ποικιλόχρωμα ἐκεῖνα σήματα τὰ «σε-

νιάλα » λεγόμενα, τὰ χρησιμεύοντα διὰ τὴν ἐν τῷ πελάγει συνεννόησιν.

— Θέλω νὰ μὲ καταλαβαίνουν, σὰν ἔρχωμαι, ἔλεγεν ὁ καπετὰν Κωνσταντῆς.

Οἱ κάτοικοι εὐκόλως ἀνεγνώρισαν τὴν « Εὐαγγελίστριαν ». Συνεκεντρώθησαν εἰς τὴν παραλίαν καὶ γύχαριστοῦντο βλέποντες τὸ μικρὸν βρίκιον ὃ ἀψήφῃ τὴν μανίαν τῶν κυμάτων. Ἄλλ' ἀνέμενον πάντοτε καὶ καμμίαν ἀναποδιάν του, διὰ νὰ γελάσουν. Δὲν ἐφαντάζοντο, ὅμως, καὶ δὲν ἐπεθύμουν τόσον θλιβερὸν αὐτύχημα.

Κατὰ τὴν τελευταίαν βόλταν ὁ Γεωργάκης ἐκ τῆς πολλῆς χαρᾶς, ὅτι ἐφθανεν εἰς τὴν πατρίδα του, καὶ βλέπων ὅτι ὁ πλοίαρχος κακῶς διηύθυνε τὸ πλοῖον ἐλησμόνησε μὲ ποῖον εἶχε νὰ κάμῃ καὶ ἐφώναζε :

— Τί κάνεις, καπετὰν Κωνσταντῆ ;

Ὁ καπετὰν Κωνσταντῆς εἶχεν ἤδη ἀντιληφθῇ τὸ λάθος του καὶ ἡτοιμάζετο νὰ τὸ διορθώσῃ. Ὑπακούων, ὅμως, εἰς τὴν ἰδιοτροπίαν του ἐθεώρησε καλύτερον νὰ καταστρέψῃ τὸ πλοῖον, παρὰ νὰ φανῇ ὅτι δὲν ἐγνώριζε τὴν ναυτικὴν. Καὶ ἀφῆκε τὸ πλοῖον εἰς τὸ ἐπικίνδυνον δρόμον του.

Καὶ ἰδοὺ ἀπαίσιος τριγμὸς ἀκούγεται, ὥς νὰ ἐθραύοντο τὰ ὀστᾶ πελωρίου σκελετοῦ.

Ἡ « Εὐαγγελίστρια » εἶχε προσαράξει ἐπὶ τῆς βραχῶδους ξηρονήσου.

Περὶ τῆς σωτηρίας της οὐδεμία ὑπῆρχεν ἐλπίς. Ἀλαλαγμὸς ἠκούσθη πρὸς τὴν ἀγοράν καὶ ὅλοι ἐσπευδαν πρὸς τὴν ξηρόνησον. Καὶ ἐν μέσῳ τοῦ ἀλαλαγμοῦ διεκρίνετο ὁ ὀλολυγμὸς τῆς γριᾶς Σπύραινας, ἡ ὁποία διαρκῶς ἐμουρμούριζε :

— Ἀκοῦς, νὰ πάῃ μὲ τὸν Ἀναποδιασμένον ! Ἀκοῦς ἐκεῖ !

Ἄλλοτε πάλιν ἐφώναζε πρὸς τὸν υἱὸν της :

— Ἐβγα ἔξω, Γεωργάκη ! Ἐβγα ἔξω !

Ἄλλ' οἱ αὐταὶ ἔμενον ἀκόμῃ ἐντὸς τοῦ σκάφους, νομίζοντες ὅτι καὶ μὲ τὴν συνδρομὴν τῶν κατοίκων θὰ ἠδύναντο νὰ τὸ σώσουν.

Ὁ καπετὰν Κωνσταντῆς, ὥς νὰ μὴ συνέβῃ τίποτε καὶ ὥς νὰ μὴ ᾔτο αὐτὸς ὁ αἰτίας τῆς καταστροφῆς του, κατεγίνετο καὶ αὐτὸς, μεταβαίνων ἀπὸ τῆς πρῆρας εἰς τὴν πρύμνην καὶ ἐκφωνίζων ἀσυναρτήτους φράσεις.

Ἄλλ' ὅλα εἰς μάτην. Εἰς δυνατὸς κλονισμὸς διέλυσε τὸ πλοῖον καὶ διεσπάρησαν εἰς τὴν θάλασσαν ἱστοί, ἱστία, σχοινία, ξύλα καὶ διάφορα ἐπιπλὰ τοῦ πλοίου. Οἱ δὲ ναῦται μάλιστα ἐπρόφθασαν καὶ ἔσωσαν τὰς κασέλας των.

Οἱ νησιῶται τεθλιμμένοι βαθέως διελύθησαν. Ἐκαστος μετέβη εἰς τὸν οἶκον του, διὰ νὰ ἐγερθῇ μετὰ τὰ μεσάνυχτα εἰς τὴν χαρμόσυνον ἀκολουθίαν τῶν Χριστουγέννων.

Μετ' ὀλίγον ἐσβησάν καὶ τὰ φῶτα τῶν ὀλίγων οἰκιῶν, ἐν αἷς, φαίνεται, περισσότερον ἡγρύπνησαν. Πλὴν ἔξω εἰς τὰ Ἀλώνια οἰκίσκος τις μονόροφος διετῆρει τὸ φῶς του ἀκόμη· ἐκεῖ ἡ γριὰ Σπύραινα, ἡ μητέρα τοῦ Γεωργάκη, ἡγρύπνει καὶ φέρουσα καινουργές σάλι, ἀτάραχος καὶ γαληνιαία, καθημένη παρὰ τὴν ἐστίαν ἐγυάλιζε μετὰ μητρικῆς ἀγαλλιάσεως τὰ ὑποδήματα τοῦ υἱοῦ της· καὶ αὐτὸς πλησίον τῆς πυρᾶς ἀνεπαύετο τεταραγμένον ὕπνον ἀκόμη, διότι ἀνελογίζετο, ἴσως, εἰς τὸν ὕπνον του, ὅτι ἐγένετο αἰτία τόσης καταστροφῆς, χωρὶς νὰ συλλογισθῇ τὴν ἰδιοτροπίαν τοῦ Ἀναποδιασμένου.

« Διηγήματα »

Ἀλ. Μωραΐτιδης

6. ΠΑΛΑΙΟΤΕΡΟΣ ΕΘΝΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

"Όταν έχθροι και βάρβαροι με βέλη και με τόξα
σ' απόδιωξαν, ὦ Δόξα,
ἀνέβηκες ἐκεῖ·
κι ἀθάνατη ἐμαρμάρωσες, καθὼς και στὸ παραμῦθι,
ποῦ πέτρινη ἐκοιμήθη
ἡ κόρη ἡ εὐγενική.

Ὁ βράχος ἀξιώθηκε προσκύνημα νὰ γίνη
κι ἀθάνατος νὰ μείνη
στοῦ χρόνου τῇ βοή·
κι ἐμπνέει μεγάλα ὄνειρατα κι αἰσθήματα γενναῖα,
κι ἐνώνει αὐτὴς τῇ νέα
μὲ τὴν ἀρχαία ζωή.

Κι ὅλες οἱ σκόρπιες πέτρες του κι οἱ μαρμαρένιοι στῦλοι
γενῆκαν τόσα χεῖλη
μὲ σάλπιγγος φωνή,
καὶ βροντερὰ σ' ἐκήρυξαν στὴ γῆ, στὴν οἰκουμένη,
ὦ Δόξα τιμημένη,
ὦ Δόξα ἀληθινή !

Ἰω. Πολέμης

Η ΑΘΗΝΑ ΠΡΟΣΤΑΤΙΣ

Ἡ Ἀθηναῖς δὲν ἦταν θεὰ πολεμικὴ μόνον. Ἐπροστάτευε τὸ ἀνθρώ-
πινο γένος μὲ σοφὲς συμβουλές. Αὐτὴ ἐφεῦρε τὸ ἄροτρο κι ἔμαθε τοὺς
ἀνθρώπους νὰ βάζουν τὰ βόδια στὸν ζυγό. Ἐπειτα ἐφεῦρε διάφορα γυ-
ναικεῖα ἐργόχειρα καὶ γι' αὐτὸ εἶχεν ὀνομασθῇ Ἐργάνη. Σ' αὐτὴν ὀφεί-
λουν τὴν πρόοδόν τους αἱ τέχναι καὶ αἱ ἐπιστῆμαι. Σ' αὐτὴν ἀπεδίδετο ἡ
ἐφεύρεσις τῆς οἰκοδομικῆς, τῆς ποιητικῆς, τῆς ραπτικῆς. Ἀκόμη καὶ
τῆς ἰατρικῆς. Αὐτὴ ἐφρόντιζε γιὰ τὴν μόρφωσιν. Ἄν δὲν ἦταν αὐτὴ,
ἴσως ἴσως οἱ Ἕλληνες δὲν θὰ ἐνικοῦσαν στὴν Τροία. Δὲν ἔμπορῶσεν
αὐτὴ, ἡ πολυσέβαστη παρθένος, νὰ ἀνεχθῇ τὴν ἀπαγωγὴ τῆς Ἑλένης
ἀπὸ τὸν Πάρι. Καὶ τοῦ, ἐβοήθησε νὰ βγάλουν τὴν ντροπή...

Ἡ Ἀθηνᾶ ἦταν μιὰ θεά, ποὺ εὐρίσκειτο σ' ὅλες τὶς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς. Ἦταν ἡ ἀθάνατη ποὺ ἐρρίζωνε κι ἔθρεφε μέσα στὶς καρδιές τὸν πόθο τῆς δουλειᾶς, τὸν πόνο τῆς πατρίδος, κάθε εὐγενικό αἶσθημα. Ὁ Παλαμᾶς τραγουδώντας τὶς θεῖες χάρες τῆς λέει :

Τῶν τραγουδιῶν οἱ ἀντίλαλοι κι οἱ βρόντοι τῶν ἀρμάτων
 ζευγαρωμένοι ἀκούγονται μέσ' στὸ γοργό σου διάβα.

Περνᾶς, τὰ κάστρα τὰ ψηλά, τὰ σιδεροχιτισμένα
 σωριάζονται, συντρίβονται σὰ νὰ ἦτανε γυαλένια,
 ἂν ἔτυχε καὶ τὰ ἔχτισαν τὰ χέρια τῶν ἀδίκων.

Περνᾶς, καὶ χῶρες ταπεινές, ξαρμάτωτες, μονάχες
 θεριεύουν κι εἰν' ἀνίκητες, φτάνει τὸ δίκιο νὰ ἔχουν,
 ἀπλώνεις τὴν ἀσπίδα σου καὶ τὶς ἀποσκεπάζεις.

Κι ἐνῶ κρατεῖς φαρμακερὸ κι ἀλάθευτο κοντάρι,
 κι ἐνῶ προστάζεις δοῦλο σου τὸ θάνατο, τὸ φόβο,
 ἔχεις πιστὴ συντροφίσσα τὴν πλουτοδότρα Εἰρήνη,
 κι ἡ Νίκη ἐσέν' ἀκολουθᾷ μὲ τὴ Δικαιοσύνη.

Περνᾶς, συνάζονται οἱ λαοὶ στὰ καρπερὰ χωράφια
 κι οἱ βασιλιᾶδες κάθονται στὴ μέση σὰν πατέρες
 καὶ διαλαλοῦνε οἱ φύλακες κι ἀκοῦνε τὴ φωνή τους
 πεζοὶ καὶ καβαλλάρηδες καὶ βγαίνουν καὶ παλεῦουν,
 κι οἱ μεγαλόφωνοι ποιητὲς γεμᾶτοι ἀπὸ τὸ φῶς σου
 τίμια στεφάνια ἀπ' τὰ κλαριά τῆς δάφνης καὶ τῆς λεύκης,
 κι οἱ μεγαλόφωνοι ποιητὲς γεμᾶτοι ἀπὸ τὸ φῶς σου
 στὴ λύρα τὴν ἐφτάχορδη τὴ νίκη τοὺς παινεύουν.

Τὰ βόδια τὰ δουλευτικά τῆς γῆς τὰ σπλάχνα ὀργώνουν
 κι ἀκολουθᾷ κατάκοπος ὁ ζευγολάτης· ὅμως
 μιὰ θύμησι ἀκριβώτατη τὸν κόπο τοῦ ἀλαφρώνει,
 τὸν καρτερᾷ ἡ γυναῖκα τοῦ στὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ του,
 νὰ τὸν ποτίσῃ μὲ κρασί τὸ βράδυ σὰν γυρίσῃ.

Παρέχει γάμοι γίνονται κι ἀντιλαλοῦν φλογέρες,
 καὶ πᾶν ἐμπρὸς οἱ νίνυφοι καὶ πίσω οἱ συμπεθέροι.

Στ' ἀμπέλια πλούσια κρέμονται τὰ κόκκινα σταφύλια,
 τρυγᾶνε οἱ νιοὶ καὶ πλάι τους νιὲς μὲ πλεχτὰ καλάθια,
 κι ὅταν τελειῶνῃ ὁ τρυγητός, χοροί, χαρὲς ἀρχίζουν,
 καὶ λιγερόφωνο παιδί πικρὸ τραγούδι λέει,
 λέει τὸ τραγούδι τὸ παλιὸ τοῦ νιοῦ, ποῦ πῆρε ὁ Χάρος
 σὰ δροσερὸ τριαντάφυλλο στοῦ τρυγητοῦ τὸ κάμα.

Περνᾷς, κι ἀνθρωπινώτερο τὸν ἄνθρωπο τὸν κάνεις,
 σὰν ἀστραπή, σὰν ἄνεμος παντοῦ ταράξεις, λάμπεις,
 τ' ἄστρα τὸ φῶς σοῦ ζήλεψαν κι οἱ αἵτοὶ τὸ πέταμά σου !

‘Ο ποιητὴς τὴν βλέπει νὰ περνᾷ παντοῦ, νὰ βοηθῇ, νὰ μάχεται,
 νὰ ἐμπνέῃ, νὰ καθοδηγῇ. Μὰ κάποτε ἡ Ἀθηνᾶ ἐστάθηκεν « ἐδῶ στή μέ-
 γαλόπρεπτην Ἀκρόπολιν ἐπάνω ». Καὶ τῆς λέει ὁ ποιητὴς :

Παλάτι σου εἶν' ὁ Ὀλυμπος, κι ἡ Ἑλλάδα εἶναι ναὸς σου,
 καὶ τοῦ ναοῦ σου ὁ πύλ λαμπρὸς βωμὸς τῖν' ἡ Ἀ θ ῆ ν α !

« Ὕμνος εἰς τὴν Ἀθηνᾶν »

Κ. Παλαμᾶς

Η ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΧΟΛΗΝ ΗΡΩΩΝ ΤΟΥ ΚΕΝΤΑΥΡΟΥ ΧΕΙΡΩΝΟΣ

Κατὰ τοὺς προῖστορικοὺς χρόνους ἐβασίλευεν εἰς τὴν Ἰωλκὸν τῆς
 Θεσσαλίας ὁ υἱὸς τοῦ Κρηθέως Αἴσων. Ὁ Αἴσων εἶχεν ἀδελφὸν ἀπὸ
 ἄλλον πατέρα, τὸν Πελῖαν. Ἡ μήτηρ τοῦ Πελίου καὶ τοῦ Αἴσωνος, ἡ
 Τυρώ, ὅταν ἐγέννησε τὸν Πελίαν, τὸν ἀπέθεσεν εἰς δασῶδες ὄρος. Ἐκεῖ
 ἄγριος ἵππος τὸν ἐπάτησεν ἐλαφρῶς εἰς τὸ πρόσωπον, τὸ ὅποιον ἔγινεν
 ἐκ τούτου « πελίον », δηλαδὴ μαυροκίτρινον.

Κάποιος ποιμὴν εὗρε τυχαίως τὸ παιδίον, τὸ παρέλαβε καὶ τὸ ὠνό-
 μασε Πελίαν ἀπὸ τὸ χρῶμα τοῦ προσώπου.

Ὅτε ἐνηλικιώθη ὁ Πελίας, ἔγινε πολὺ σκληρὸς καὶ ἀπάνθρωπος καὶ
 ὅλοι τὸν ἐφοβοῦντο. Ἔμαθε τότε ὅτι ὁ Αἴσων ἦτο ὁμομήτριος ἀδελφός
 του καὶ κατάρθωσε νὰ γίνῃ αὐτὸς βασιλεὺς τῆς Ἰωλκεῦ. Ἐντὸς ὀλίγου
 χρονικοῦ διαστήματος ὁ Πελίας ἤρchiσε νὰ συλλαμβάνῃ καὶ νὰ φονεύῃ
 ὅλους τοὺς συγγενεῖς του. Ὁ Αἴσων ἀντελήφθη ὅτι ἐκινδύνευεν σοβαρῶς.

Ἐλαβε λοιπὸν τὸ μικρὸν τοῦ τέκνον καὶ ἔφυγε διὰ νυκτὸς ἀπὸ τὴν Ἰωλκόν. Ἀπὸ φόβον μήπως συλληφθῇ καθ' ὁδὸν ἀπὸ τοὺς φύλακας τοῦ Πελλίου ἐβάδιξε διὰ μέσου ἀμπελώνων καὶ ἐλαιώνων καὶ ἔφθασεν εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Πηλίου, πλησίον τοῦ μέρους, ἀπὸ τὸ ὅποτον πηγάζει ὁ χεῖμαρρος Ἄναυρος.

Ἐκεῖ, κάτω ἀπὸ ἓν πυκνόφυλλον δένδραν, ἀνεπαύθη ὀλίγον μὲ τὸ τέκνον τοῦ καὶ κατὰ τὸ λυκαυγὲς ἤρχισε ν' ἀναβαίνει εἰς τὸ ὄρος ἀπὸ ἀποκρήμνους καὶ δυσβάτους ἀτραποὺς καὶ μακρὰν ἀπὸ τὰς γνωστὰς διαβάσεις. Εἰς τὸν δρόμον τοῦ παρετήρησε πλησίον τῆς ρίζης μεγάλου πλατάνου πηγὴν ὕδατος διαυγοῦς καὶ εἰς τὸ βάθος μιᾶς δασώδους ἐκτάσεως σπήλαιον ἀπόκρημνον.

— Βλέπεις, υἱέ μου, εἶπεν ὁ Αἴσων, τὸ σκιερὸν ἐκεῖνο μέρος ; Ἐκεῖ εἶναι τὸ περίφημον σπήλαιον ἐνὸς σοφοῦ Κένταυρου. Ὁ Κένταυρος αὐτὸς ὀνομάζεται Χεῖρων. Ἐξεπαιδεύθη ἀπὸ τὴν Ἀρτέμιδα καὶ τὸν Ἀπόλλωνα. Εἶναι μοναδικὸς εἰς τὴν θήραν, θαύμασιος εἰς τὴν ἱατρικὴν, ἄφθαστος εἰς τὴν μουσικὴν, ἀνυπέρβλητος εἰς τὴν γυμναστικὴν καὶ διάσημος εἰς τὴν μαντικὴν τέχνην. Ὅλοι οἱ ἐπιφανεῖς ἥρωες ὑπῆρξαν μαθηταὶ τοῦ. Ἄλλ' ἄς προχωρήσωμεν πρὸς τὰ ἐκεῖ.

Μετ' ὀλίγον ἔφθασαν πλησίον τοῦ σπηλαίου. Ἐστάθησαν καὶ ἔβλεπον μὲ πολὺν θαυμασμόν. Τὸ μέρος ἦτο καταπράσινον καὶ κατάφυτον ἀπὸ μεγάλα καὶ πυκνόφυλλα δένδρα· εἰς τοὺς κλάδους τῶν εἶχον τὰς φωλεὰς τῶν ἀναρίθμητα πτηνὰ. Καὶ ἀπὸ τοὺς βράχους, ἄνωθεν τοῦ σπηλαίου, ἐκρέμοντο πρὸς τὰ κάτω κλήματα κατάφορτα ἀπὸ σταφυλὰς. Ἀπὸ δύο δροσερὰς πηγὰς ἔτρεχεν ὕδωρ κρυσταλλῶδες καὶ ἐκυλιετο ἡρέμα κάτω εἰς χλοερὰν κοιλάδα. Ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ σπηλαίου ἤκούετο γλυκὺς ἤχος λύρας καὶ φωνὴ ἀνδρός, ὁ ὅποῖος ἔψαλλε. Καὶ ὅλη ἡ γῆρο ἐκτασις ἀντήχει ἀπὸ τὴν θείαν μελωδίαν.

Ὁ Αἴσων εἶπεν εἰς τὸ τέκνον τοῦ μὲ φωνὴν χαμηλὴν :

— Ὑπαγε, τέκνον μου, εἰς τὸ σπήλαιον. Θὰ εὕρῃς ἐκεῖ ἄνθρωπον παρὰδοξον. Μὴ τὸν φοβηθῇς· πλησίασον, βάλε τὰς χεῖρας σου ἐπάνω ἀπὸ τὰ γόνατά του καὶ εἰπέ του : « Ἐν ὀνόματι τοῦ Διός, τοῦ πατρὸς θεῶν καὶ ἀνθρώπων, ἀπὸ τῆς στιγμῆς αὐτῆς τίθεμαι ὑπὸ τὴν προστασίαν σου ».

Τὸ παιδίον ὑπήκουσε μὲ προθυμίαν εἰς τοὺς λόγους τοῦ πατρὸς τοῦ καὶ μὲ θάρρος καὶ ἀφοβίαν εἰσῆλθεν εἰς τὸ σπήλαιον. Ἐπροχώρησεν εἰς τὸ βάθος, ὅπου εἶδε τὸν Κένταυρον Χεῖρωνα καθήμενον ἐπάνω εἰς κλά-

δους μυρσίνης και δάφνης. Ἀπὸ τῆς κεφαλῆς μέχρι τοῦ μέσου εἶχε μορφήν ἀνθρώπου, πρὸς δὲ τὰ κάτω σῶμα ρωμαλέου ἵππου. Αἱ λευκαὶ τρίχες τῆς κεφαλῆς του ἐκυμάτιζον ἐπάνω εἰς τοὺς πλατεῖς ὤμους του, ὁ δὲ χιονόλευκος καὶ μακρὸς του πώγων ἐπιπτε μεγαλοπρεπῶς ἐπάνω εἰς τὸ στήθος του· οἱ ὀφθαλμοὶ του ἦσαν ἡμεροὶ καὶ γλυκεῖς, τὸ δὲ μέτωπόν του ὑψώνετο ὑπερήφανον.

Διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς του ἐκράτει χρυσὴν λύραν, διὰ δὲ τῆς δεξιᾶς ἔκρουεν ἀρμονικῶς τὰς χορδὰς καὶ ἔψαλλε μὲ φωνὴν γλυκεῖαν. Ἐψαλλε πῶς εἰς τὴν ἀρχὴν ἐγίνε τὸ Χάος καὶ ἡ Ἰ᾿· τὰ σκοτεινὰ Τάρταρα καὶ ὁ κατάσπρος Οὐρανός· τὰ ἀλμυρὰ ὕδατα τῆς θαλάσσης καὶ οἱ αἰῶνιοι θεοί, οἱ ὅποιοι κατοικοῦν εἰς τὰς ὑψηλὰς κορυφὰς τοῦ Ὀλύμπου. Ἐψαλλε τὴν δύναμιν τοῦ πυρὸς καὶ τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ ἐντὸς τῶν σπλάγχχνων τῆς γῆς· τὰ μέταλλα καὶ τοὺς πολυτίμους λίθους· τὰ βότανα καὶ τὴν θεραπευτικὴν τῶν δυνάμιν· τὴν φωνὴν τῶν πτηνῶν καὶ τὴν πρόγνωσιν τοῦ μέλλοντος. Ἐψαλλε τὴν ὑγείαν καὶ τὴν ρώμην τοῦ σώματος· τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν γενναϊότητα· τὴν μουσικὴν καὶ τοὺς ὕμνους· τὸ κυνήγιον καὶ τοὺς γυμνικοὺς ἀγῶνας, διὰ τῶν ὁποίων τὰ σώματα τῶν ἡρώων ἀναπτύσσονται εἰς κάλλος καὶ ἀκμήν· ἔψαλλε τὸν πόλεμον καὶ τὸν ἐνδοξὸν θάνατον· τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ἰσονομίαν· ἀκόμη δὲ καὶ τὴν δικαιοσύνην, ἡ ὁποία εἶναι ἡ βᾶσις τῆς κοινωνικῆς εὐδαιμονίας τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ μελωδικὴ φωνὴ τοῦ Κενταύρου ἐξεχύνετο ἐκ τοῦ σπηλαίου καὶ ἀντήχουν αἱ βαθεῖαι φάραγγες· τὰ δὲ ἄγρια θηρία ἐπλησίαζον πρὸς τὸ μέρος τῆς φωνῆς, ὥσάν νὰ ἐμαγεύοντο ἀπὸ τὴν γλυκύτητα τῆς μελωδίας. Ἐπὶ τῶν δένδρων, ἔξω τοῦ σπηλαίου, ἦτο συνηθροισμένον πλῆθος παντοειδῶν πτηνῶν, τὰ ὁποῖα ἐπέταζαν ἐκεῖ διὰ ν' ἀκούσουν τοὺς ὕμνους τοῦ σοφοῦ.

Τὸ παιδίον ἔμενε σιωπηλόν· ἔβλεπε μὲ θαυμασμόν τὸν σεβάσμιον Κένταυρον. Ἦκουε μὲ προσοχὴν τὸ ᾄσμα του καὶ ἐλησμόνησεν ἐντελῶς τὴν παραγγελίαν τοῦ πατρὸς του.

Ὁ Χεῖρων ἀντελήφθη τὸ παιδίον καὶ τὸ προσεκάλεσε νὰ ἔλθῃ πλησίον του. Ὁ μικρὸς ὑπήκουσεν. Ἐσπευσε πρὸς τὸν Χεῖρωνα καὶ ἠθέλησε νὰ θέσῃ τὰς χεῖρας του ἐπὶ τῶν γονάτων του· ἀλλ' ἐκεῖνος τὸν ἡμπόδισε καὶ μὲ τρόπον ἡμερον τοῦ εἶπε :

— Ἐγὼ γνωρίζω καλὰ καὶ σὲ καὶ τὸν πατέρα σου. Εἰπέ εἰς τὸν πατέρα σου νὰ εἰσέλθῃ.

Τὸ παιδίον προθύμως ἐξετέλεσε τὴν παραγγελίαν τοῦ Κενταύρου καὶ ἐντὸς ὀλίγου εἰσῆλθεν ὁ Αἴσων.

— Διατί δὲν ἦλθες ὁμοῦ μὲ τὸν υἱόν σου ; ἠρώτησεν ὁ Χείρων.

— Ἡθέλῃσα νὰ δοκιμάσω, ἀπεκρίθη ὁ Αἴσων, ἂν εἶναι τολμηρὸς καὶ ἀφοβος, ὅπως ἀρμόζει εἰς υἱὸν ἥρωος. Ἀλλά, διὰ τὸ ὄνομα τοῦ μεγάλου Διός, λάβε τὸν υἱόν μου ὑπὸ τὴν προστασίαν σου καὶ ἐκπαιδεύσον αὐτὸν μετὰ τῶν υἱῶν τῶν ἄλλων ἡρώων. Ὅταν δὲ μεγαλώσῃ, ἃς κατεβῇ εἰς τὴν Ἰωλκὸν καὶ ἃς ἀπαιτήσῃ τὰ δίκαιά του.

Ὁ Χείρων ἤκουσε μὲ εὐμένειαν καὶ καλωσύνην τοὺς λόγους τοῦ Αἴσωνος· ἔσυρε πλησίον του τὸ παιδίον, ἔθεσε τὴν χεῖρα του εἰς τὴν ξανθὴν του κεφαλὴν καὶ εἶπεν :

— Ἦκουσας τί εἶπεν ὁ πατήρ σου ; Θέλεις νὰ μείνῃς πλησίον μου ; Δὲν μὲ φοβεῖσαι ;

— Εὐχαρίστως θὰ μείνω πλησίον σου, ἀπεκρίθη τὸ παιδίον μὲ θάρρος, διότι τὸ θέλει ὁ πατήρ μου· οὔτε σὲ φοβοῦμαι. Θὰ ἤθελα μάλιστα ἐγὼ νὰ εἶμαι Κένταυρος, ἂν ἡδυνάμην νὰ ἐχω συγχρόνως καὶ τὸ χάρισμα τῆς φωνῆς σου.

Ὁ Χείρων εἶπε μειδιῶν :

— Κάθισε λοιπὸν πλησίον μου· θὰ ἔλθουν καὶ οἱ συμμαθηταί σου !

Ἐπειτα ἐστράφη πρὸς τὸν Αἴσωνα καὶ εἶπε :

— Σὺ δέ, υἱὲ τοῦ Κρηθέως, ὕπαγε ἡσυχος. Ὁ υἱός σου δὲν θὰ καταβῇ εἰς τὴν Ἰωλκὸν, πρὶν γίνῃ ἄξιος νὰ δοξάσῃ καὶ σὲ καὶ τὸ γένος του.

Δὲν παρῆλθε πολλὴ ὥρα καὶ ἔφθασαν οἱ παῖδες τῶν ἡρώων φέροντες ἄφθονον κυνήγιον.

Ὁ Χείρων θαυπέων διὰ τῶν χειρῶν τοὺς νεαροὺς κυνηγοὺς ἔλεγεν εἰς καθένα ἐπαινετικὸν λόγον.

Ἀμέσως ἔσχισαν ξύλα, ἤναψαν πυρὰν καὶ ἔψησαν τὰ κρέατα τῶν κάπρων καὶ τῶν ἐλάφων. Ἐπειτα ἐλούσθησαν μὲ ψυχρὸν ὕδωρ, ἔφαγον μὲ πολλὴν ὀρεξιν καὶ ἔπιον ὕδωρ ἀπὸ τὴν πηγὴν. Ὁ Χείρων δὲν ἐπέτρεπε νὰ πίνουν οἶνον, διότι ἔλεγεν ὅτι ἦτο βλαβερὸς εἰς τοὺς νέους.

Μετὰ τὸ δεῖπνον ἀνεπαύθησαν ὀλίγην ὥραν συνομιλοῦντες ἢ ψάλλοντες ἢ παίζοντες λύραν. Ἐπειτα ἐσηκώθη ὁ Κένταυρος καὶ ἐπροχώρησεν εἰς τὴν ἄκραν ὑψηλοῦ βράχου, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐφαίνετο ἡ θάλασσα, τὴν ὁποίαν ἐφώτιζεν ἡ σελήνη καὶ τὴν ἔκαμνε νὰ λάμπῃ ὡς ἄργυρος. Ἐκεῖ ἐστάθη, ἔστρεψε τὴν κεφαλὴν του πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ ἤρχισε νὰ

κρούη την λύραν ἁρμονικῶς, ἐνῶ συγχρόνως ἐψάλλε μὲ φωνὴν γλυκεῖαν ὕμνον εἰς τὴν νύκτα, τοὺς ἀστέρας, τὴν σελήνην.

Οἱ νέοι ἔμενον ἀκίνητοι καὶ ἤκουον μὲ εὐλάβειαν· ὅτε δὲ κατέβη ὁ Χείρων, ἔτρεξαν ὅλοι καὶ ἐφίλησαν τὰς χεῖρας του. Ἐπειτα ἕκαστος κατέβη εἰς τὴν κλίνην του. Ὁ Κένταυρος, ὁμῶς, δὲν ἐκοιμήθη· ἔμεινε πολλὴν ὥραν ἄγρυπνος. Παρετῆρει τὸν δρόμον τῆς σελήνης καὶ τὰς θέσεις τῶν ἀστέρων καὶ ἐχάραττεν ἐπάνω εἰς ὅστρακα τὰ συμπλέγματα τῶν ἀστερισμῶν. Περὶ τὸ μεσονύκτιον εἰσῆλθεν εἰς τὸ σπήλαιον καὶ ἐκοιμήθη εἰς στρώμα μυρσίνης καὶ δαφνης σκεπασμένον μὲ πυκνόμαλλα δέρματα ἄρκτων.

Περὶ τὸ λυκαυγές, ὅτε ἡ ἀνατολικὴ πλευρὰ τοῦ Πηλίου ἐφωτίσθη ἀπὸ τοῦ γλυκοῦ φῶς τῆς Ἀνατολῆς, ὁ ἀγαθὸς Χείρων ἐξύπνησε πρῶτος, ἐξῆλθε πρῶτος ἐκ τοῦ σπηλαίου καὶ μετέβη εἰς μίαν δροσερὰν πηγὴν. Ἐλυσσε τὸ σῶμα του εἰς τὰ διαυγῆ ὕδατα αὐτῆς καὶ προσηυχήθη εἰς τοὺς θεοὺς, οἱ ὅποιοι δίδουν εἰς τοὺς ἀνθρώπους ὅλα τὰ ἀγαθὰ. Ἐπειτα ἐπέστρεψεν, ἔλαβε κερατίνην σάλπιγγα καὶ ἐσάλπισε τρίς. Οἱ παῖδες ἐξύπνησαν· ἔτρεξαν εἰς τὴν πηγὴν καὶ ἐλούσθησαν· κατόπιν ἐξῆλθον εἰς μακρὸν περίπατον, ὁ δὲ Κένταυρος προεπορεύετο διδάσκων.

Αἱ χρυσαῖ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου ἤρχισαν νὰ φωτίζουν τὰς κορυφὰς τῶν ὀρέων, ὅτε ὁ σοφὸς Κένταυρος καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπέστρεψαν εἰς τὸ σπήλαιον καὶ προεγευμάτισαν. Ἡ τροφή των ἦτο ἄρτος, μέλι, βούτυρον καὶ γάλα. Ἐπειτα ἔλαβε καθεὶς τὴν λύραν του καὶ ἐγυμνάζοντο εἰς τὸ μάθημα τῆς μουσικῆς ἐπὶ πολλὴν ὥραν.

Ὁ Χείρων, ὡσάκις ἤκουε παρατονίαν τινά, ἐλάμβανε τὸ πλῆκτρον ἀπὸ τῆς χειρὸς τοῦ μαθητοῦ καὶ μὲ μειδίαμα πατρικὸν ἐδίδασκε πῶς νὰ παίζῃ τὸν ἁρμόζοντα τόνον.

Ἡ μουσικὴ καὶ ἡ ποίησις καὶ αἱ ἄλλαι καλὰ λεγόμεναι τέχναι ἐξεγείρουν εὐγενῆ αἰσθήματα· ἐνθαρρύνουν εἰς ἔργα καλὰ καὶ μεγάλα προκαλοῦν τὸ ἔλεος, ἐμπνέουν τὴν γαλήνην, ἀνυψοῦν τὸν ἀνθρώπον πρὸς τὸν Θεόν! ἔλεγεν ὁ σοφὸς Χείρων.

Μετὰ τὸ μάθημα τῆς μουσικῆς ἐσηκώθησαν ὅλοι. Ἐκάθισαν εἰς λίθινα καθίσματα πλησίον εἰς τὰς ρίζας μεγάλων δένδρων καὶ ἤκουον μὲ προσοχὴν ἐπὶ πολλὴν ὥραν τὸ «περὶ Θεοῦ καὶ περὶ δικαιοσύνης μάθημα».

—Ἡ δικαιοσύνη, ἔλεγεν ὁ σοφὸς Κένταυρος, εἶναι ἡ βᾶσις τῆς ἀνωθρπίνης κοινωνίας· ὅπου δὲν ὑπάρχει δικαιοσύνη ἐκεῖ συσσωρεύονται

ὅλα τὰ κακά, ὅσα βασανίζουν τὴν ἀνθρωπότητα. Διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς διώρισεν ἐπὶ τῆς γῆς βασιλεῖς, διὰ νὰ ἀγρυπνοῦν καὶ νὰ ἐπιβλέπουν τοὺς ὑπηρέτας τοῦ κράτους, νὰ μὴ παρεκτρέπονται ἀπὸ τὴν ὁδὸν τῆς δικαιοσύνης· πάντα δὲ παρεκτρεπόμενον τὸν τιμωροῦν αὐστηρῶς. Ὁ βασιλεὺς ὀφείλει νὰ θυσιάζεται ὑπὲρ τοῦ ἔθνους του, πρέπει νὰ προσπαθῇ ἡμέραν καὶ νύκτα νὰ καταστήσῃ τὸν λαόν του εὐτυχῇ καὶ τὴν βασιλείαν του κραταιὰν καὶ ἐνδοξον.

Τοιαῦτα ἔλεγεν εἰς τοὺς νεαροὺς ἥρωας, τῶν ὁποίων οἱ περισσότεροι ἦσαν ἐπίδοξοι διάδοχοι κραταιῶν βασιλέων.

Κατὰ τὸ δειλινὸν ἐπορεύοντο εἰς μέρος καταπράσινον καὶ ἐπίπεδον. Ἐκεῖ ἀπέβαλλον τὰ ἐνδύματά των καὶ ἤρχιζον γυμναστικὰς ἀσκήσεις. Ἄλλοι ἐπυγμάχουν, ἄλλοι ἔτρεχον, ἄλλοι ἐπῆδων καὶ ἄλλοι ἐπάλαιον ἀπὸ τὰς φωνὰς καὶ τοὺς γέλωτας αὐτῶν ἀντήχουν αἱ περὶ κοιλάδες καὶ φάραγες.

Ἐπειτα ὁ Χείρων ἐλάμβανεν εἰς τὰς χεῖρας τὴν λύραν καὶ οἱ νέοι ἐσχημάτιζον χορόν. Καὶ ὁ μὲν γέρων ἔκρουε τὰς χορδὰς ἀρμονικῶς, ἐκεῖνοι δὲ ἐχόρευον ρυθμικῶς.

Ὁ υἱὸς τοῦ Αἴσονος καθ' ἡμέραν διδασκόμενος καὶ γυμναζόμενος μετὰ τῶν συμμαθητῶν του ἀνεπτύσσετο καὶ κατὰ τὴν ψυχὴν καὶ κατὰ τὸ σῶμα καὶ μετὰ παρέλευσιν καιροῦ ἔγινε θαλερὸς νεανίας, εὖρωστος καὶ δυνατός.

Ὁ Χείρων τὸν ἐδίδαξεν ὅλα, ὅσα ἐθεώρει ἀναγκαῖα, διὰ νὰ τὸν καταστήσουν ἄξιον μαχητὴν καὶ τολμηρὸν ἥρωα· τὸν ἐδίδαξεν ὅχι μόνον τὴν μουσικὴν, ἀλλὰ καὶ πολλὰ μυστήρια τῆς ἱατρικῆς. Καὶ κατέστη ὁ υἱὸς τοῦ Αἴσονος ἐμπειρὸς εἰς τὸ νὰ διακρίνῃ τὴν ἱαματικὴν δύναμιν τῶν βοτάνων καὶ εἰς τὸ νὰ ἱατρεύῃ πᾶσαν πληγὴν. Ἔνεκα τούτου ὠνομάσθη Ἰάσων.

Ὅταν ἦλθεν ὁ χρόνος ν' ἀναχωρήσῃ ὁ Ἰάσων, ἤκουσε τὸν σοφὸν Χείρωνα νὰ τοῦ λέγῃ : « Ἰάσων, πρόσεχε εἰς δύο πράγματα. Ποτὲ μὴ φερθῇς ἀποτόμως πρὸς κανένα καὶ νὰ κρατῇς πάντοτε τὰς ὑποσχέσεις σου ».

Ὁ Ἰάσων ὑπεσχέθη νὰ φυλάξῃ τὰς σοφὰς συμβουλὰς τοῦ σεβασμίου διδασκάλου του, τὸν κατεφίλησε μὲ δάκρυα εὐγνωμοσύνης καὶ ἀνεχώρησεν.

« Ἡρώες »

Μετάφρασις Μ. Κωνσταντινίδου

Ο ΠΡΙΑΜΟΣ ΚΑΙ Ο ΑΧΙΛΛΕΥΣ

‘Ο Πρίαμος μέσ’ στή σκηνή μπαίνει τοῦ Ἀχιλλέα.
 Τὰ γόνατά του ἀγκάλιασε καὶ τοῦ φιλεῖ τὰ χέρια
 καὶ μὲ τρεμάμενη φωνὴ παρακαλεῖ καὶ λέει :
 — Θυμήσου, παλληκάρι μου, τὸ γέρο σου πατέρα.
 Μπορεῖ κι αὐτὸν νὰ τυραννοῦν ἄλλοι γειτόνοι γῦρο
 καὶ νὰ μὴν ἔχῃ βοηθό. Μὰ ζῇ μὲ τὴν ἐλπίδα
 νὰ ἰδῇ τὸ λατρευτὸ τοῦ γιού. Μ’ ἄλλοίμονο σὲ μένα,
 ὅπου ἔχασα τόσα παιδιά ! Καὶ τὸ καλύτερό μου
 τὰ χέρια σου τὸ ἀφάνισαν. Ἔτσι τὸ ἔθελε ἡ μοῖρα,
 ἐκείνου πού μ’ ὠρφάνεψε τὰ χέρια νὰ φιλήσω...
 Λυπήσου με καὶ πάρ’ τὴνε τὴν πλοῦσια ξαγορά μου,
 καὶ δῶς μου πίσω τοῦ φτωχοῦ παιδιοῦ μου τὸ κουφάρι.

Σὰν εἶδε ἔτσι τὸν Πρίαμο δακρύζει ὁ Ἀχιλλέας.
 Κλαίει γιὰ τὸν πατέρα του, κλαίει καὶ γιὰ τὸν φίλο.
 Κλαίει καὶ ὁ γέρο βασιλιάς γιὰ τ’ ἄμοιρο παιδί του.
 Κι ἅμα τὸ κλάμα χόρτασαν, σηκώθηκε ὁ Ἀχιλλέας
 Καὶ τοῦ Πριάμου ἔπιασε τὸ χέρι καὶ τοῦ λέει :
 — Δυστυχισμένε βασιλιά, πῶς βάσταξε ἡ καρδιά σου
 νὰ ῥθῆς ἐδῶ σὲ μένανε, πού σοῦ ἔχω σκοτωμένα
 τόσ’ ἀντρεωμένα σου παιδιά ; Καρδιά ἔχεις σιδερένια.
 Μὰ σήκω τώρα, κάθισε, κι οἱ δύο μας τώρα πρέπει
 τίς λύπες μας νὰ κλείσωμε στὰ βάθη τῆς ψυχῆς μας.
 — Πῶς νὰ καθίσω, στρατηγέ, προτοῦ νὰ ἰδῶ τὸ γιό μου !
 Δῶς μου τὸ παλληκάρι μου, καὶ πάρε, μὲ χαρά σου,
 τὰ πλοῦσια δῶρα πού ἔφερα. Καὶ οἱ θεοὶ νὰ δώσουν
 πίσω νὰ πᾶς στὸν τόπο σου γιὰ τὸ καλὸ πού κάνεις.

Τότε λοξὰ τὸν κύτταξε καὶ τοῦ ἔπε ὁ Ἀχιλλέας :
 — Μὴ μ’ ἐρεθίζεις, γέροντα, νὰ μὴ τὸ μετανοιώσω,
 κεῖνο πού θέλει ἡ γνώμη μου καὶ οἱ θεοὶ προστάζουν.
 Κι ὁ Πρίαμος φοβήθηκε κι ἄλλο δὲν εἶπε λόγο.
 Κι ἐκεῖνος σὰ λιοντάρι εὐθὺς ἀπ’ τὴ σκηνὴ τοῦ βγαίνει
 κι οἱ παραγυιοὶ τοῦ πᾶν κοντά. Ξεχέουνε τ’ ἀμάξι
 καὶ παίρνουνε τοῦ Ἑκτορα τὴν ξαγορά τὴν πλοῦσια.

Κι ὁ Ἀχιλλέας φώναξε καὶ πρόσταξε τὶς σκλάβες
καλὰ νὰ πλύνουν τὸ νεκρὸ, νὰ τὸν ἀλείψουν λάδι,
ἐκεῖ κάπου παράμερα, μὴν τὸν ἰδῇ ὁ γέρος.
Καὶ οἱ σκλάβες σὰν τὸν πλύνανε, μὲ λάδι τὸν ἀλείψαν
καὶ τὸν ὠμοφροστόλισαν. Καὶ τότε ὁ Ἀχιλλέας
μονάχος τὸν ἐσήκωσε, τὸν ἔβαλε στὸ στρῶμα
κι οἱ παραγυιοὶ του, οἱ δυὸ μαζί, τὸν πήγανε στ' ἀμάξι.

- Ὅστερα μπαίνει στὴ σκηνή, κάθεται στὸ θρονί του
κι εἶπε στὸ γερο - Πρίαμο, ποὺ ἀμίλητος καθόταν :
Λεύτερο τώρα, γέροντα, τὸ λείψανο, ὅπως εἶπες,
ἦσυχο ἐκεῖ στὸ στρῶμα του. Κι ἅμα χαράξῃ ἡ μέρα,
πάρ' το καὶ σῦρε στὸ καλὸ. Μόν' ἔλα τώρα, ἄς φᾶμε.
Εἶπε κι οἱ δοῦλοι του ἔσφαζαν λευκόμαλλον ἀρνάκι,
τὸ ψήσανε, τὸ λιάνισαν καὶ κάθισαν νὰ φᾶνε.
Ὁ γέρος πίνοντας ἐκεῖ θαυμάζει τοῦ Ἀχιλλέα
τὸ στέριο λεβεντόκορμο καὶ τὴν ἀντρίκιαν ὄψι,
κι ὁ Ἀχιλλέας τὸ ἀγαθὸ τὸ ἀνάβλεμμα τοῦ γέρου
καὶ τὴ γλυκειὰ του τὴ λαλιά καὶ τὴ σοφὴ κουβέντα.
Κι ἀφοῦ ἤπιαν κι ἀπόφαγαν, ὁ Πρίαμος τοῦ λέει :
— Παιδί μου, ἡ ὥρα πέρασε, πές τους νὰ μοῦ ἐτοιμάσουν
λίγο κι ἐγὼ νὰ κοιμηθῶ. Δὲν ἔχω κλείσει μάτι,
ἀφόντας ὁ λεβέντης μου σκοτώθηκε καὶ πάει.
Εἶπε ὁ Ἀχιλλέας κι ἐτοίμασαν, καὶ ρώτησε τὸ γέρο :
— Πές μου, πόσο θέλεις καιρὸ τὸν Ἑκτορα νὰ κλάψῃς,
νὰ πῶ νὰ πάψῃ ὁ πόλεμος ; Κι ὁ Πρίαμος τοῦ εἶπε :
— Μέρους ἐννιά τὸ λείψανο θὰ κλαῖμε μέσ' στὸν πύργο,
στὶς δέκα θὰ τὸν θάψωμε καὶ θὰ δειπνήσῃ ὁ κόσμος,
τὴ μέρα τὴν ἐνδέκατη θὰ στήσωμε τὸ μῆμα.

Τ' ἄλλο πρωὶ σηκώθηκεν ὁ πικραμένος γέρος,
πῆρε τοῦ γιουῦ του τὸ κορμὶ καὶ γύρισε στὴν Τροία,
κι ὅπως τὰ συμφωνήσανε ἔτσι κι ἔγιναν ὅλα.

«Ὁμήρου Ἰλιάς»
(Ραψωδία Ω)

Μετάφρασις Μ. Στασινοπούλου

ΑΓΩΝ ΑΡΜΑΤΟΔΡΟΜΙΑΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΤΡΩΑΔΑ

Κατὰ τὸ δέκατον ἔτος τοῦ Τρωικοῦ πολέμου εἶχε φονευθῇ, ὥς γνωστόν, πρὸ τῶν τειχῶν τῆς Τροίας ὁ Πάτροκλος. Ὁ Ἀχιλλεὺς, ἀφοῦ ἀπένειμε πάσας τὰς ἄλλας ἐπικηδεῖους τιμὰς εἰς μνήμην τοῦ φίλου του, προκηρύσσει καὶ ἀγῶνας, εἰς τοὺς ὁποίους ἐκάλεσε νὰ μετάσχουν οἱ ἐπιφανεῖς τῶν Ἑλλήνων ἡγεμόνες. Πρῶτον ἐκ τῶν ἀγωνισμάτων ὠρίσθη τὸ θεαματικώτερον καὶ ἐλκυστικώτερον, ἡ ἀρματοδρομία.

Τὸ ἀρματοδρόμιον τῆς Τρωάδος εἶχε σχῆμα πελωρίου ἐπιμήκους τόξου, τοῦ ὁποίου ἡ μὲν χορδὴ ἐξετείνεται κατὰ μῆκος τῆς παραλίας, ἡ δὲ εἰς τὸ βάθος τῆς πεδιάδος κορυφὴ ὠρίζετο ἀπὸ τὸν καμπτήρα, ὁ ὁποῖος ἀπετελεῖτο ἀπὸ κορμὸν δένδρου. Τοῦτον ἀφοῦ θὰ ἐκαμπτον οἱ ἀρματηλάται, θὰ εἰσῆρχοντο εἰς τὸ ἀριστερὸν σκέλος τοῦ ἀρματοδρομίου. Ἡ ἀφετηρία ἦτο εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ δεξιοῦ σκέλους. Ἀπέναντι δὲ τοῦ τέρματος ὑπῆρχε χαμηλὸς γήλοφος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐκάθηντο οἱ ἡγεμόνες. Ὁ ἄλλος λαός, διεσπαρμένος περὶ τὴν ἀπέραντον ἐξωτερικὴν γραμμὴν τοῦ ἀρματοδρομίου, περιέμεινεν ἀνυπομόνως τὴν ἔναρξιν τοῦ ἀγῶνος.

Ὁ Ἀχιλλεὺς ἦτο μὲν ἀθλοθέτης, ἀλλ' ἦτο συγχρόνως καὶ ἑλλανοδίκης. Ἡ κρίσις, ὅμως, καὶ ἡ ἀπόφασίς του περὶ τῶν ἀθλητῶν τότε μόνον θὰ εἶχεν ἀπόλυτον κύρος, ὅταν θὰ ἐπεδοκιμάζετο καὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἡγεμόνας καὶ τὸν λαόν. Γενικὸς ἑφορος τοῦ ἀγωνίσματος ἦτο ὁ παιδαγωγὸς τοῦ Ἀχιλλέως Φοῖνιξ, ὁ ὁποῖος εἶχε σταθῇ καὶ ἐπώπτευεν εἰς τὸν καμπτήρα. Θὰ ἡγωνίζοντο δὲ πέντε ἀρματηλάται : ὁ ἐκ Φερῶν Εὐμηλος, ὁ Αἰτωλὸς Διομήδης, ὁ βασιλεὺς τῆς Σπάρτης Μενέλαος, ὁ υἱὸς τοῦ Νέστορος Ἀντίλοχος καὶ ὁ Κρῆς Μηριόνης.

Ἡ κλήρωσις ἡνόνησε τὸν Ἀντίλοχον, ὁ ὁποῖος κατέλαβε τὴν ἐσωτερικὴν καμπύλην τοῦ στίβου. Δεύτερος ἐτάχθη δεξιόθεν ὁ Εὐμηλος, τρίτος ὁ Μενέλαος, τέταρτος ὁ Μηριόνης καὶ πέμπτος ὁ Διομήδης.

Ἀφοῦ πάντες κατέλαβον τὰς θέσεις των, εἰς ἓν σῆμα τοῦ Ἀχιλλέως ὑψώνουν τὰς μαστιγὰς καὶ καταφέρουν αὐτὰς ἐπὶ τῶν ἵππων, οἱ ὁποῖοι ὀρμοῦν μὲ καλπασμόν ἐπὶ τοῦ στίβου. Ἡ φορὰ τῶν ἀρμάτων εἶναι ταχεῖα καὶ φαίνονται ταῦτα, ἄλλοτε μὲν ὅτι ἐγγρίζουν τὸ ἔδαφος, ἄλλοτε δὲ ὅτι μετεωρίζονται ὑπεράνω τῆς γῆς. Ὁ κονιορτὸς σηκώνεται εἰς νέφη. Αἱ χαῖται τῶν ἵππων κυματίζουσιν. Τὸν ἀέρα γεμίζουν οἱ κρότοι τῶν ἀρμάτων καὶ αἱ κραυγαὶ τῶν ἀγωνιστῶν, οἱ ὁποῖοι παροξύνουν τοὺς ἵππους.

Ἀστραπιαίως διανύεται ἀπὸ ὅλους τὸ δεξιὸν σκέλος τοῦ ἄρματο-
δρομίου. Κάμπτεται τώρα ὁ καμπτήρ καὶ εἰς τὸ ἀριστερὸν σκέλος πρῶ-
τος διακρίνεται νὰ εἰσέρχεται ὁ Εὐμηλος, πολὺ δὲ πλησίον του φαίνε-
ται νὰ ἔρχεται ὁ Διομήδης. Τὴν στιγμὴν αὐτὴν ἐκφεύγει ἔξαφνα ἀπὸ
τὰς χεῖρας τοῦ Διομήδους ἡ μάστιξ καὶ ἔνεκα τούτου ἀνακόπτεται ἀπο-
τόμως ἡ ὁρμὴ τῶν ἵππων του. Τὸ ἄρμα του τώρα φέρεται ἀκανονίστως
ἐδῶ καὶ ἐκεῖ καὶ ἡ λύπη φέρει δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ Αἰτω-
λοῦ. Εὐτυχῶς μὲ τὴν βοήθειαν τῆς Ἀθηνᾶς, ὡς λέγει ὁ Ὀμηρος, ἀνα-
λαμβάνει τὴν μάστιγα καὶ μὲ μεγαλυτέραν τώρα ὁρμὴν ἐξακολουθεῖ τὴν
πορείαν του. Δὲν θὰ ἡδύνατο, ὅμως, νὰ φθάσῃ πλέον τὸν Εὐμηλον, ἀν-
δὲν συνέβαιναν εἰς τοῦτον ἓν δυστύχημα. Ἐνῷ ὑπερήφανος καὶ βέβαιος
διὰ τὴν νίκην του ἐκάλπαζεν ὁ Εὐμηλος, ἔξαφνα θραύεται τὸ ἄρμα του,
διασκορπίζονται αἱ φορβάδες του, αὐτὸς δὲ ἐκτινάσσεται ἀπὸ τὸ ἄρμα
καὶ μολωπίζεται δεινῶς εἰς τὸ πρόσωπον καὶ εἰς τὰς χεῖρας.

Ἐπωφεληθεὶς ἀπὸ τὴν ἀπροσδόκητον αὐτὴν εὐκαιρίαν ὁ Διομή-
δης παρεκκλίνει ὀλίγον τὸ ἄρμα του, προχωρεῖ καὶ ἀφήνει ὀπισθεν τὰ
συντρίμματα τοῦ Εὐμήλου κατευθυνόμενος εἰς τὸ τέρμα. Ὅπισω του
εἰς ἱκανὴν ἀπόστασιν ἔρχεται ὁ Μενέλαος καὶ τοῦτον ἀκολουθεῖ ὁ Ἀν-
τίλοχος. Διέτρεχον τὸν στίβον βαίνοντες ἀριστερά. Ἀλλ' ὅταν ἐπλησία-
σαν πρὸς τὸν χάνδακα, ὁ Ἀντίλοχος συλλαμβάνει ἀμέσως τὸ σχέδιον νὰ
κερδίσῃ τὴν νίκην μὲ στρατήγημα, μὲ κίνδυνον ἑστω καὶ τῆς ζωῆς του.

Σπεύδει λοιπὸν πρῶτος νὰ λοξεύσῃ δεξιᾷ, ἀφοῦ ὑπελόγισεν ἀσφα-
λῶς ὅτι ὁ Μενέλαος ἢ θὰ ἐβάδιζε πάντοτε ἀριστερὰ καί, ὅταν θὰ διεπέρα
μὲ ὁρμὴν τὸν χάνδακα, θὰ ἀντρέπετο ἢ θὰ ἐλόξευε καὶ αὐτὸς καὶ θὰ
ἔφθανε συγχρόνως μὲ τὸ ἄρμα του εἰς τὸ στενὸν πέρασμα. Ἀλλὰ τότε
ἢ θὰ συνεκρούοντο καὶ θὰ συνετρίβοντο καὶ τὰ δύο ἄρματα ἢ θὰ ὑπε-
χώρει ὁ Μενέλαος, ὅτε ὁ Ἀντίλοχος θὰ ἐκέρδιζεν ἀσφαλῶς τὴν νίκην.
Οἱ ὑπολογισμοὶ τοῦ Ἀντιλόχου δὲν διεψεύσθησαν. Ὁ Μενέλαος, ὁ
ὁποῖος ἀντελήφθη καὶ αὐτὸς τὸν χάνδακα καὶ ἐφοβήθη τὸν κίνδυνον,
ἐλόξευσε καὶ αὐτὸς δεξιᾷ. Τοιοῦτοτρόπως τὰ ἄρματα συνητηθήσαν.
Ὁ Μενέλαος βλέπει τὴν ἀπερισκεψίαν τοῦ ἀντιπάλου του, τὸν ἐπιτιμᾷ
ὡς ἀδέξιον καὶ τὸν συμβουλεύει νὰ συγκρατήσῃ ὀλίγον τὸ ἄρμα του,
διὰ νὰ προσπαθήσῃ νὰ τὸν προσπεράσῃ εἰς τὸν κατόπιν εὐρύχωρον
δρόμον. Ἀλλ' ὁ Ἀντίλοχος, ἀδιάφορος εἰς τοὺς λόγους τοῦ Μενελάου,
μαστιγώνει τοὺς ἵππους του καὶ πρῶτος διέρχεται ταχέως τὸν στενὸν
δρόμον ἀφήνων τὸν Μενέλαον ὀπίσω εἰς ἀπόστασιν βολῆς δίσκου.

Ἡ ἀγωνία τῶν θεατῶν εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο κορυφουῦται. Ὁ ἀρχηγὸς τῶν Κρητῶν Ἰδομενεὺς ἔρχεται εἰς διαπληκτισμὸν μὲ τὸν Αἴαντα, τὸν υἱὸν τοῦ Ὀϊλέως, περὶ τοῦ ποῖος ἐκ τῶν ἀγωνιζομένων προηγεῖται. Εὐτυχῶς ἐπεμβαίνει ἀποφασιστικὸς ὁ Ἀχιλλεὺς καὶ τοὺς ἐπαναφέρει εἰς τὴν τάξιν, ἀφοῦ συνέστησε νὰ ἔχουν ὀλίγην ὑπομονήν, διότι τὸ πέρας τοῦ ἀγῶνος δὲν θὰ βραδύνῃ. Καὶ πράγματι μετ' ὀλίγον καθαρὰ διακρίνεται τὸ ἄρμα τοῦ Διομήδους, τὸ ὁποῖον προχωρεῖ μὲ τόσῃν ὀρμῇ, ὥστε οἱ τροχοὶ του δὲν ἀφήνουν ἴχνη τῆς διαβάσεώς των ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Ὁ Διομήδης φθάνει πρῶτος, καὶ υπερήφανος, ἀφοῦ ἐπὶ τῇ σεν ἀπὸ τὸ ἄρμα, λαμβάνει τὰ βραβεῖα, τὰ ὁποῖα ἀποστέλλει ἀμέσως εἰς τὴν βασιλικὴν σκηνὴν του.

Μετ' ὀλίγας στιγμὰς καταφθάνει ὁ Ἀντίλοχος ἀκολουθούμενος ἀπὸ τὸν Μενέλαον εἰς ἀπόστασιν ἐλαχίστην. Μετὰ τοῦτον καὶ εἰς ἀπόστασιν βολῆς δόρατος ἔρχεται ὁ Μηριόνης καὶ τελευταῖος ὁ Εὐμηλος, ὁ ὁποῖος διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς ἔσυρε τὸ ἄρμα του, διὰ δὲ τῆς ἄλλης ἐκράτει τὰ ἡνία τῶν ἵππων του.

Ὁ Ἀχιλλεὺς βλέπων τὸ θλιβερὸν κατάντημα τοῦ γενναίου Εὐμήλου, ὁ ὁποῖος διὰ τὴν ἀξίαν τῶν ἵππων του καὶ διὰ τὴν ἰδίαν του ἰκανότητα ἐθεωρεῖτο ἐκ τῶν προτέρων νικητῆς, συγκινεῖται. Ἀλλὰ καὶ πάντων τῶν ἄλλων ἡ συμπάθεια περιβάλλει τὸν ἥρωα. Διὰ τοῦτο ὁ Ἀχιλλεὺς προτείνει νὰ δοθῇ εἰς τὸν Εὐμήλον τὸ δεῦτερον βραβεῖον, ἀφοῦ τὸ ἀτύχημα δὲν προῆλθεν ἐξ αἰτίας του.

Ἄλλ' ὑπέρμαχος τοῦ δικαίου καὶ τῶν δικαιωμάτων του σηκώνεται εὐθὺς ὁ νεαρὸς Ἀντίλοχος καί, προτοῦ ἐπικυρωθῇ ὀριστικῶς τὸ δεῦτερον βραβεῖον εἰς τὸν Εὐμήλον, προβάλλει ἔνστασιν :

— Θὰ θυμῶσω, λέγει, πολὺ ἐναντίον σου, Ἀχιλλεῦ, ἂν ἐκτελέσῃς τὴν ἀπόφασίν σου. Μοῦ ἀφαιρεῖς αὐθαιρέτως τὸ βραβεῖον μου μὲ τὴν πρόφασιν ὅτι, ἐὰν δὲν συνετρίβετό τὸ ἄρμα τοῦ Εὐμήλου, θὰ ἤρχετε αὐτὸς νικητῆς πρῶτος ἐξ ὅλων. Ἄλλ' ἡ πρόφασις αὕτη οὔτε ἐπὶ τοῦ ὀρθοῦ οὔτε ἐπὶ τοῦ δικαίου στηρίζεται, διότι τὸ ἀτύχημά του ἦτο ἀποτέλεσμα τῆς ἀλαζονείας του. Ὁ Εὐμηλος ἔχων πεποιθήσιν εἰς τὰς δυνάμεις του παρέλειψε πρὸ τοῦ ἀγῶνος νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν βοήθειαν τῶν θεῶν. Ἐὰν προσήχето εἰς τοὺς θεοὺς, δὲν θὰ ἔμενε τελευταῖος. Ἡ καθυστέρησίς του, ἀναγκαῖα συνέπεια τῆς ἀσεβείας του, εἶναι ἡ τιμωρία τῶν θεῶν. Ἐὰν σὺ τὸν λυπῇσαι, δὲν σ' ἐμποδίζει κανεὶς νὰ τοῦ δώσῃς ὅ,τι δῆποτε θέλεις ἀπὸ τὰ πολύτιμα τῆς σκηνῆς σου. Ἀλλὰ τὴν φορβάδα

αὐτὴν ἐγὼ δὲν θὰ ἐπιτρέψω εἰς οὐδένα νὰ τὴν λάβῃ, διότι μοῦ ἀνήκει, ἀφοῦ ἔφθασα δεύτερος. Ὅστις δὲ θέλει νὰ μοῦ τὴν διαφιλονικήσῃ, θὰ δοκιμάσῃ τὴν δύναμιν τῶν χειρῶν μου.

Ὁ Ἀχιλλεὺς δὲν ἐξωργίσθη μὲ τοὺς λόγους τοῦ Ἀντιλόχου. Τοῦναντίον ἀνεγνώρισε καὶ αὐτὸς καὶ οἱ ἄλλοι ἡγεμόνες ὅτι εἶχε δίκαιον, καὶ ὅτι ὁ Εὐμηλος δικαίως ἐτιμωρήθη διὰ τὴν ἀσέβειάν του πρὸς τοὺς θεοὺς. Ἔνεκα τούτου ὁ Ἀχιλλεὺς μετέβαλεν ἀμέσως γνώμην. Συνεχάρη τὸν φίλον του διὰ τὴν παρρησίαν του καὶ ἐδήλωσεν, ὅτι ἐγκρίνει τὴν πρότασίν του νὰ δώσῃ εἰς τὸν Εὐμηλον ἐκ τῆς σκηνῆς του χαλκοῦν θώρακα μεγάλης ἀξίας. Τοιοῦτοτρόπως ὑπερίσχυσαν περιφανῶς ἡ εὐσέβεια καὶ τὸ δίκαιον, διεσώθησαν δὲ συγχρόνως ἡ ὑπόληψις καὶ ἀξιοπρέπεια τῶν ἑλλανοδικῶν.

Ἄλλ' ἂν ὁ Ἀντίλοχος διέσωσε τὸ βραβεῖον ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ Εὐμήλου, ὁ ὅποιος, ὡς εὐσυνείδητος, ἄφωνος παρέστη μάρτυς τῆς ἀνωτέρω σκηνῆς, ἐμελλε τώρα νὰ διαφιλονικηθῇ αὐτὸ ἀπὸ ἄλλον ἀνταγωνιστὴν, ὁ ὁποῖος δικαιότερον θὰ τὸ διεξεδίκει.

Καὶ ἰδοὺ σηκώνεται ὁ Μενέλαος. Ἐπιβάλλει σιωπὴν εἰς ὅλους καὶ ἐπικαλεῖται τὴν ἀμερόληπτον καὶ δικαίαν κρίσιν τῶν ἡγεμόνων. Στρέφεται ἔπειτα πρὸς τὸν Ἀντίλοχον καὶ τῷ προτείνει νὰ ὀρκισθῇ εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Ποσειδῶνος, προστάτου τῶν ἄρματοδρομιῶν, ὅτι δὲν μετεχειρίσθῃ δόλον κατὰ τὸν ἀγῶνα.

Ὁ Ἀντίλοχος δὲν ἐδίστασεν οὔτε ἐβράδυνεν ν' ἀπαντήσῃ ὅπως ἤρμοζεν εἰς τὴν πρόκλησιν τοῦ Μενελάου. Διότι ἐπίστευεν ὅτι ὁ μεταχειριζόμενος δόλον δύναται μὲν νὰ κερδίσῃ τὴν νίκην καὶ τὸ ὑλικὸν βραβεῖον, ἀλλὰ χάνει τὴν μεγάλην, τὴν αἰώνιον νίκην τῆς ἀρετῆς.

— Ἡσύχασε, εἶπε πρὸς τὸν Μενέλαον. Ἐγὼ βέβαια εἶμαι πολὺ νεώτερός σου, σὺ δὲ πρεσβύτερος καὶ ἐξοχώτερος. Γνωρίζεις ποῦ φθάνει ἡ ἀπερισκεψία νεαροῦ ἀνδρός, ὅταν ἡ φρόνησίς του δὲν εἶναι ἱκανὴ νὰ συγκρατήσῃ τὴν ὁρμὴν του. Ἀλλὰ μὴν ἀνησυχῇς. Εἶμαι προθυμώτατος νὰ σοῦ παραχωρήσω ὅχι μόνον τὴν φορβάδα αὐτὴν, ἀλλὰ καὶ πᾶν ὅ,τι ἔχω ἰδικόν μου, διότι οὔτε τὴν ἐκτίμησιν καὶ τὴν ὑπόληψίν σου θέλω νὰ χάσω οὔτε πρὸς τοὺς θεοὺς νὰ ψευδορκήσω.

Ἀμέσως δέ, ἀφοῦ ἔλαβε μὲ τὰς ἰδίας του χεῖρας τὴν φορβάδα, παρέδωκεν αὐτὴν εἰς τὸν Μενέλαον.

Ἀπὸ τὴν εὐγενῇ αὐτὴν χειρονομίαν τοῦ Ἀντιλόχου ἐξαφανίζεται ἡ ὀργὴ τοῦ Μενελάου καὶ ἀνακουφίζεται ἡ ψυχὴ του, διότι δὲν ᾔθελε

νά γίνῃ ἐχθρὸς τοῦ φίλου του. Φαιδρύνεται το πρόσωπόν του καί, ἐνῶ ἀμιλλᾶται κατὰ τὴν μεγαλοψυχίαν πρὸς τὸν εὐγενῆ ἀντίπαλόν του, τῷ λέγει :

— Ἀντίλοχε, τώρα βέβαια θὰ παύσω νὰ ἔχω παράπονον ἐναντίον σου, ὁ ὅποιος οὐδέποτε μέχρι τοῦδε ἔδειξε ἐπιπολαιότητα καὶ ἀπερισκεψίαν. Μόνον σήμερον ὑπερίσχυσε τῆς φρονησεώς σου ἡ νεανικὴ σου ὀρμὴ. Τοῦ λοιποῦ, ὅμως, ἀπόφευγε νὰ μεταχειρίζεσαι τοιαῦτα τεχνάσματα πρὸς τοὺς καλυτέρους σου. Ὅποιοσδήποτε ἄλλος Ἕλλην ὑπέπιπτεν εἰς αὐτὸ τὸ σφάλμα, δὲν θὰ τὸν συνεχώρουν. Σέ, ὅμως, σὲ συγχωρῶ, διότι καὶ σὺ καὶ ὁ ἀγαθὸς πατὴρ σου Νέστωρ καὶ ὁ ἀδελφός σου πολλὰ παθήματα πρὸς χάριν μου ὑπέστητε. Διὰ τοῦτο, ἂν καὶ μοῦ ἀνῆκει ἡ φορβὰς, σοῦ τὴν παραχωρῶ εὐχαρίστως, διότι πρέπει νὰ μάθουν καὶ αὐτοὶ ἐδῶ οἱ ἡγεμόνες ὅτι οὔτε ἰσχυρογνώμων εἶμαι οὔτε κατάχρησιν τοῦ ἀξιώματός μου θέλω νὰ κάμω.

Αἱ διαθέσεις αὗται καὶ οἱ λόγοι τῶν δύο εὐγενῶν ἀντιπάλων μεταβάλλουν τὸν χαρακτῆρα τῶν ἀγώνων. Ἐνῶ πρῶτον ἐπρόκειτο ἀγὼν διὰ τὴν νίκην τῆς ὑλικῆς δυνάμεως καὶ τῆς ἀθλητικῆς δεξιότητος, αἵφνης μετατρέπεται εἰς ἀγῶνα εὐγενείας ἡθους. Εἰς τὸν ἀγῶνα αὐτὸν τῆς ἡμερότητος καὶ τῆς ἀμοιβαίας ἐκτιμήσεως δὲν ὑπάρχουν πλέον νικηταὶ καὶ ἡττημένοι οὔτε βραβεῖα ὑλικά, ἀλλὰ βραβεῖον αἰώνιον, τὸ βραβεῖον τῆς ἀρετῆς καὶ τοῦ θαυμασμοῦ.

Ὁ Ἀχιλλεὺς, ἀφοῦ ἔδωκε τὸ τρίτον βραβεῖον εἰς τὸν Μενέλαον καὶ τὸ τέταρτον εἰς τὸν Μηριόνην, στρέφεται εἰς σπιγμὴν εὐγενοῦς ἐξάρσεως τῆς ψυχῆς του πρὸς τὸν πατέρα τοῦ Ἀντιλόχου καὶ δίδει εἰς αὐτὸν τὸ πέμπτον βραβεῖον τῶν ἀγώνων. Μὲ τὴν πρᾶξιν του αὐτὴν ἠθέλησε νὰ δείξῃ ὁ ἥρωας ὅτι πατέρες, οἱ ὅποιοι ἀνατρέφουν τοὺς υἱοὺς των μὲ τοιαύτην εὐγενῆ ἀγωγὴν, εἶναι ἄξιοι πανελληνίων βραβείων· διότι ἀγαθὸς καὶ εὐγενὴς πατὴρ δὲν διαφέρει ἀπὸ ἑνα ὑπέροχον ἀθλητὴν.

« Διάλεξις »

II. I. Θεοδωρόπουλος

ΕΚΤΩΡ ΚΑΙ ΑΝΔΡΟΜΑΧΗ

- Τότε ἔτσι ἐκεῖνος κύτταξε σιωπώντας τὸ παιδί του
 μὲ θλιβερό χαμόγελο, κι ἡ ἔμορφη Ἀνδρομάχη
 ἦρθε κλαμένη, τοῦ ἴπιασε σφιχτὰ τὸ χέρι κι εἶπε :
- Καημένε, ἄχ! τὸ φιλότιμο θὰ σ' ἀφανίσῃ. Πές μου,
 τ' αὐτὸ αὐτὸ δὲν τὸ πονᾷς, δὲ μὲ λυπᾶσαι ἐμένα,
 ποὺ μαύρη χήρα κι ἐρημὴ σὲ λίγο θὰ μ' ἀφήκῃς ;
 τί γλήγορα ὅλοι οἱ Δαναοὶ θὰ τρέξουν νὰ σὲ σφάξουν.
 Μὰ ἂν εἶναι νὰ σὲ στερηθῶ, καλύτερα γιὰ μένα
 νὰ μὲ σκεπάσῃ ἡ μαύρη γῆς. Γιατὶ ἄλλο πιά ἀντιστύλι
 δὲ θὰ μοῦ μείνῃ, μόν' καημοί, τὰ μάτια σὰ σφαλίσῃς.
 Μὴ γὰρ πατέρα ἐγὼ ἔχω πιά ἢ τὴ γλυκειά μου μάννα ;
-

Ἔχτορα, τώρα ἐσὺ γονιὸς κι ἐσὺ γλυκειά μου μάννα,
 ἐσὺ εἶσαι σὲ μένα ἀδερφὸς καὶ τρυφερό μου ταῖρι,
 μόν' πιά λυπήσου με, κι αὐτοῦ στοῦ κάστρο μείνε ἀπάνου,
 μήπως μὲ ρίξῃς σὲ χηρεῖα καὶ τὸ παιδί σ' ὀρφάνια.
 Καὶ στήσ' τοὺς στὸν Ἄρνο κοντὰ τοὺς λόφους, ποὺ πατιέται
 ἐκεῖ πιδὸ ὁ τοῖχος εὐκόλα κι ἀνεβατὴ εἶναι ἡ χώρα.

.....

- Τότε ὁ μεγάλος Ἐχτορας τῆς ἀπαντᾷ δυὸ λόγια :
- Γυναῖκα, ναί, κι ἐγὼ ὅλα αὐτὰ στοῦ νοῦ μου τ' ἀναδεύω,
 ὅμως τροπὴ ἀπ' τὶς Τρώισσες, ντροπὴ ἔναι ὁμπρὸς στοὺς Τρῶες
 νὰ σέρνουμε ἔτσι σὰν κιότης ἀλάργα ἀπ' τοὺς πολέμους...
 Μήτε τὸ θέλει μου ἡ καρδιά τί πάντα παλληκάρι
 ἔμαθα νὰ ἔμαι καὶ μπροστὰ στὶς κονταριεὺς νὰ τρέχω,
 τὸ γονικό μου θέλοντας νὰ διαφεντέψω θρόνο.
 Ναί, ξέρω, μοῦ τὸ λέει αὐτὸ ἀλάθευτα ἡ ψυχὴ μου,
 θὰ φέξῃ ἡμέρα, δὲν ἄργεῖ, ποὺ θάχαθῃ ἡ πατρίδα
 κι ὁ βασιλιάς ὁ Πρίαμος κι ὁ ξακουστός λαὸς του·
 μὰ δὲ μοῦ σφάζει τὴν καρδιά, τῶν Τρῶων σὰ λογιᾶζω
 τὰ πάθια ἢ καὶ τῶν δύστιχων γονιῶν μου οὔτε τόσο
 τῶν ἀδερφῶν μου, ποὺ πολλοὶ μέσ' στὰ χρυσᾶ τοὺς νιᾶτα
 θὰ κυλιστοῦν στοῦ αἵμα τοὺς σφαγμένοι ἀπ' το Ἄρως γῆτες,

ὅσο γιὰ σένα, ὅταν κανεῖς ἀπ' τῶν ὀχτρῶν τ' ἀσκέρι
 σὲ σέρνῃ σὲ πικρὴ σκλαβιά στὰ δάκρυα βουτηγμένη,
 κι ἄλλῃ ἴσως, στὸ "Ἄργος ὅταν πᾶς, νὰ 'φαίνῃς θὰ σὲ βάζῃ
 καὶ μὲ τῇ στάμνᾳ ἀπ' τὴν πηγὴ νερὸ θὰ πᾶς νὰ φέρνῃς
 ἄθελα, δόλια, μὰ σκληρὴ θὰ σὲ στενεύῃ ἀνάγκη.
 Καὶ σὰ σὲ βλέπουν πού περνᾷς ἀχνὴ καὶ δακρυσμένη,
 νὰ το, θὰ λέν, τοῦ "Ἐχτορα τὸ ταῖρι, πού τῶν Τρώων
 ἦταν τὸ πρῶτο αὐτὸς σπαθὶ στῆς Τροίας τοὺς πολέμους.
 "Ἔτσι ἴσως ποῦν κι ὁ πόνοσ σου θὰ ξανανοίγῃ πάντα,
 σὰ βλέπῃς πῶς ἀπ' τῇ σκλαβιά νὰ βγῇς δὲν ἔχει ἐλπίδα.
 Μὰ θέλω νὰ μὲ φάῃ ἡ γῆς, ἡ μαύρῃ πλάκα θέλω,
 προτοῦ σὲ δῶ νὰ δέρνεσαι καὶ σκλάβᾳ νὰ σὲ σέρνουν !
 "Ἔτσι τῆς εἶπε κι ἀπλωσε τὰ χέρια στὸ παιδί του.
 Μὰ πίσω γέρνει τὸ παιδί στὸν κόρφο τῆς τροφοῦ του
 μὲ τίς φωνές, τί τό 'σκιαζε ἡ ὄψι τοῦ γονιοῦ του,
 σὰν εἶδε π' ἄστραφτε ὁ χαλκὸς σπιθόβολα ἀπ' τὸ κράνος
 κι ἀπάνου σάλεψε ἀγριωπὴ ἡ ἀλογίσια φούντα.
 Γέλασε τότε ἡ μάννα του, μιὰ στάλα κι ὁ πατέρας,
 καὶ βγάξαι ἀπ' τὸ κεφάλι εὐτύς ὁ "Ἐχτορας τὸ κράνος
 καὶ τ' ἀπιθώνει χάμου ἐκεῖ, καθὼς λαμποκοποῦσε·
 κι ὅταν τὸ γυιὸ του φίλησε καὶ χόρεψε στὰ χέρια,
 στὸ Δία κι ὅλους τοὺς θεοὺς δεήθηκε ἔτσι κι εἶπε :
 — Παρακαλῶ σε, Δία μου, θεοί, παρακαλῶ σας,
 ἂς δώσῃ ἡ χάρι σας κι αὐτό, ὁ γυιὸς μου μέσ' στοὺς Τρῶες,
 ὅπως κι ἐγώ, νὰ ξακουστῇ ἔτσι ἀντρειωμένος πάντα
 κι ἄξιός τῆς Τροίας βασιλιᾶς. Κι ἂς ποῦν γι' αὐτὸν μιὰ μέρα :
 Αὐτὸς ἀπ' τὸν πατέρα του πολὺ πιὸ παλληκάρι,
 καθὼς γυρνᾷ ἀπ' τὸν πόλεμο, καὶ ματωμένα ἂς φέρνῃ
 στὸ σπίτι λάφυρα ἀπ' ἔχτρο πού σκότωσε παρμένα,
 πού νὰ τὸν δῇ ἡ μαννούλα του καὶ νὰ χαρῇ ἡ καρδιά της.
 Εἶπε καὶ βάζει τὸ παιδί στῆς γυναικὸς τὰ χέρια
 κι ἐκείνη πίσω τὸ 'γείρε στὸν μυρισμένο κόρφο
 καὶ πικροχαμογέλασε μὲ μάτια δακρυσμένα...

« Ὅμηρου 'Ιλιάς »
 (Ραψωδία Ζ)

Μετάφρασις 'Αλ. Πάλλη

Η ΑΡΧΑΙΑ ΟΛΥΜΠΙΑ

Σήμερον ἐπεσκέφθην τὴν Ὀλυμπίαν. Πίστευσέ με μόνον καὶ χάριν τούτου ἀξίζει νὰ ἔλθῃ ξένος τις εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἐνταῦθα ἡ ἀρχαιότης παρίσταται ἐνώπιόν σου περισσότερον ζωντανή καὶ μεγαλοπρεπὴς ἢ καὶ εἰς τὴν Ἀκρόπολιν αὐτὴν. Δὲν λέγω ὅτι διὰ τῆς θεάς τῶν ἐρειπίων ἡ φαντασία δύναται νὰ σχηματίσῃ τελειότεραν εἰκόνα τῆς ἀρχαιότητος. Ἡ Ὀλυμπία δὲν ἦτο πόλις, ἦτο ἱερόν. Ὑπὸ τὴν ἐποψὶν τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου, ἡ Πομπηΐα παρέχει μεγαλύτερον ἐνδιαφέρον. Εὐρίσκει δέ τις καὶ εἰς τὴν Νικόπολιν αὐτὴν καὶ τὴν Πλευρώνα ὕλην δι' ἀρχαιολογικὰς μελέτας, τὴν ὁποίαν δὲν θὰ εὕρῃ ἐνταῦθα.

Ἡ Ὀλυμπία εἶναι τι ὅλως διάφορον, ἀλλὰ καὶ ὑπέρτερον.

Εἶδον ἀπὸ τοῦ Κρονίου λόφου τὰ ἐρείπια τῶν ναῶν, τῶν παλαίστρων, τῶν ἀναθηματικῶν μνημείων ἀπλούμενα ὡς εἰς χάρτην. Ἐνόμισα ὅτι ἀναζῇ ἐνώπιόν μου πᾶν ὅ,τι μέγα καὶ ὠραῖον ὑπῆρξεν εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα. Τὰ ἐντὸς τῆς στενῆς κοιλάδος συσσωρευμένα οἰκοδομήματα ἀνακαλοῦν εἰς τὴν μνήμην σου μυρίας ἀναμνήσεις. Ἐνθυμεῖσαι ὅτι ἐπὶ χίλια περίπου ἔτη ἐνταῦθα συνεκεντρώθη ὁλόκληρος ἡ δόξα τῆς Ἑλλάδος. Νομίζεις ὅτι ἀντηχοῦν εἰσέτι περὶ σέ αἱ φωναί, αἵτινες ἐπευφήμουν τὸν Θεμιστοκλῆ, νικητὴν τῆς Σαλαμῖνος καὶ σωτῆρα τῆς Ἑλλάδος. Οἱ στέφανοι, τοὺς ὁποίους ὁ Πίνδαρος ἀπηθανάτισε, περιπτάνται ἐναερίως ἐνώπιόν σου. Ἐνταῦθα ὁ Θουκυδίδης, παῖς ἔτι, ἤκροαζέτο τὰς διηγήσεις τοῦ Ἡροδότου, ἐνταῦθα συνήρχοντο οἱ τεχνῖται τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐξέθετον τὰ ἀριστουργήματά των εἰς τὸν θαυμασμὸν θεατῶν, οἵτινες ἀπένεμον τὴν ἀθανασίαν. Ἡ ἀρχαία Ἑλλὰς ὁλόκληρος συνοφίζεται, οὕτως εἰπεῖν, καὶ συγκεφαλαιοῦται ἐντὸς τῆς μικρᾶς ταύτης κοιλάδος.

Ἡ τοποθεσία τῆς Ὀλυμπίας ὁμοιάζει πρὸς μέγιστον ἀμφιθέατρον. Εἰς τὸ μέσον ἐτελεῖτο τὸ θέαμα. Οἱ περίξ λόφοι ἀποτελοῦν τὰς βαθμίδας. Οἱ θεαταὶ συνωθούμενοι ὑπὸ τὴν σκιάν τῶν δένδρων ἐβλεπόν ἀπὸ ὑψηλὰ τὴν λαμπρὰν τελετὴν τῶν ἀγώνων. Αἱ πολυχρῶμοι χλαμύδες των, ποικίλλουσαι τὸ βαθύ πράσινον τῶν πεύκων, ἐπηύξανον τὴν λαμπρότητα τῆς σκηνῆς. Εἰς τὰς γυναῖκας δὲν ἐπετρέπετο ἡ ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ περιβόλου εἴσοδος κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν ἀγώνων. Ἰσως, ὅμως, νὰ ἤρχοντο αὗται ἐπὶ τῶν λόφων, νὰ ὑπέκρυπτον τὸν πέπλον ὑπὸ τὴν σκιάν τοῦ φυλλώματος καὶ νὰ ἐθεώρουν κρυφίως τὸ ἀπηγορευμένον θέαμα.

Ἴσως ἐφθόνουν τὴν ἱέρειαν τῆς Δήμητρος, ἥτις μόνη ἐκ τοῦ φύλου των εἶχε τὸ προνόμιον νὰ παρίσταται εἰς τὴν ἱερὰν τελετὴν. Ἐκ τοῦ ὑψώματος ἠδύναντο αἱ γυναῖκες νὰ βλέπουν καὶ τοὺς ἄγοντας τὰς πομπάς. Βραδέως διήρχοντο οἱτοὶ ἀναμέσον τῶν ὥραίων μνημείων τοῦ περιβόλου καὶ ἐπορεύοντο πρὸς τὸν ναὸν τοῦ Διὸς καὶ τὸ Ἑραῖον. Ἐπειτα ἴσταντο εἰς τὰ πρόθυρα, ἐνῶ οἱ ἱερεῖς ἐτέλουν τὴν θυσίαν ὑπὸ τὰς ἀνθοφόρους στήλας. Ἐκεῖθεν ἐξηκολούθουν τὴν παρέλασιν πέραν τοῦ ἱεροῦ τείχους τῆς Ἀλτεως. Τέλος παρετάσσοντο παρὰ τὸ στάδιον ἢ τὸν ἵππόδρομον, ὅπου ὁ νικητὴς ἐλάμβανε τὸν κότινον στέφανον.

Εἰς τὸ στάδιον καὶ τὸν ἵππόδρομον δὲν ἔγιναν ἀνασκαφαί, παρὲς εἰς ἐλάχιστα μέρη πρὸς ἐξακρίβωσιν τοῦ χώρου αὐτῶν.

Βλέπων τις εἰς τὰ σημεῖα ἐκεῖνα πόσον ἀνυψώθη τὸ ἔδαφος τῆς κοιλάδος, ἐννοεῖ καλῶτερον τὸ μέγεθος τῶν γενομένων ἐργασιῶν. Ἡ ἀνύψωσις αὕτη ὀφείλεται εἰς ἀλλεπαλλήλους ἐπιστροφῆς. Οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες εἶχον ἤδη καταργηθῆ κατὰ τὸ 394 μ.Χ. ἐπὶ αὐτοκράτορος Θεοδοσίου. Δὲν εἶχεν, ὅμως, τὸ πᾶν καταστραφῆ. Μόλις κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς 6ης ἑκατονταετηρίδος δύο σεισμοί, ὁ εἰς μετὰ τὸν ἄλλον, ἀνέτρεψαν ὅσας οἰκοδομὰς ἔμενον εἰσέτι ὄρθιαι. Αἱ στήλαι τοῦ ναοῦ τοῦ Διὸς κεῖνται παραλλήλως, με τοὺς σπονδύλους των διαζευγμένους, ὅπως τότε κατέπεσαν.

Σύγχρονος κατάπτωσις χωμάτων ἐκάλυψε τὰ εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Κρονίου λόφου κείμενα μνημεῖα. Ὁ ποταμὸς Κλάδεος, ὅστις ρεεῖ πρὸς δυσμὰς τῆς Ἀλτεως, ἐπλημμύρισε ταυτοχρόνως.

Τὰ ἐρείπια τῶν ἀνατραπέντων μνημείων ἐκαλύφθησαν τότε με στρῶμα γῆς πάχους ἑνὸς περίπου μέτρου. Ἐπὶ τοῦ νέου τούτου ἐδάφους ἦλθον καὶ κατώκησαν Χριστιανοί, τῶν ὁποίων τὰ διασωθέντα ἱχνη μαρτυροῦν τὴν ταπεινότητά.

Κατὰ τὴν νέαν ἑκατονταετηρίδα καὶ ἄλλη πλημμύρα τοῦ ποταμοῦ συνεπλήρωσε τὸ ἔργον τῆς καταστροφῆς. Ἀνύψωσεν ἐκ δευτέρου τὸ ἔδαφος τῆς κοιλάδος τρία καὶ τέσσαρα μέτρα. Τοιουτοτρόπως εἰς τὸν ξηρὸν σήμερον Κλάδεον ὀφείλομεν τοὺς θησαυρούς, τοὺς ὁποίους διεφύλαξε διὰ τῶν πλημμυρῶν του.

« Ἀπὸ Νικοπόλεως εἰς Ὀλυμπίαν »

Δ. Βικέλας

ΑΓΩΝΕΣ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΙ ΚΑΙ ΑΙ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΟΛΥΜΠΙΑΔΕΣ

Με ἐξαιρετικὴν ἐπιμέλειαν ἐπεδίδοντο οἱ πρόγονοί μας εἰς τὴν γυμναστικὴν. Δὲν ὑπῆρχεν ἑλληνικὴ πόλις, ἡ ὁποία νὰ μὴ εἶχε γυμναστήριον (γυμνάσιον) κατὰδενδρον καὶ λαμπρῶς διακεκοσμημένον.

Ἡ σημασία, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἡ γυμναστικὴ διὰ τὸν βίον τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, καταφαίνεται ἀπὸ τοὺς ἀγῶνας, τοὺς ὁποίους ἐτέλουν.

Ἐκεῖ εἰς τοὺς ἀγῶνας δλαὶ αἱ πόλεις τῆς Ἑλλάδος ἐπεδείκνυντο ὅ,τι ἐξαιρετον εἶχον. Καὶ οἱ ἄριστοι καρποὶ τῆς γῆς καὶ τὰ εὐμελέστερα σώματα τῶν νέων καὶ τὰ τελειότερα ἔργα τῆς τέχνης καὶ τοῦ πνεύματος, δλα ἐπεδείκνυντο εἰς τοὺς ἀγῶνας.

Οἱ πανελλήνιοι ἀγῶνες ἦταν τέσσαρες : τὰ Ἰσθμια, τὰ Νέμεα, τὰ Πύθια καὶ τὰ Ὀλύμπια.

Α'λλ' ἡ ἀκμὴ καὶ ἡ λάμψις τῶν Ὀλυμπίων ἦτο ἀφθαστος.

Εἰς τὴν Ὀλυμπίαν ἡδύνατο κανεῖς νὰ θαυμάσῃ τῆς Ἑλλάδος τὴν ρώμην καὶ τὴν ἀλκὴν.

Οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες ἦσαν ἀρχικῶς τοπικοί· ἀργότερον ἔγιναν πελοποννησιακοί, καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀνεπτύχθησαν εἰς πανελληνίους.

Πρῶτος ἰδρυτὴς τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγῶνων ἐθεωρεῖτο ὁ Ἡρακλῆς. Τοὺς διεργύθμισε δὲ ὁ βασιλεὺς τῆς Ἡλίδος Ἴφιτος.

Καθ' ἕκαστον πέμπτον ἔτος ἀνεχώρουν ἀπὸ τὴν Ὀλυμπίαν εἰς τὰ πέρατα τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν οἱ σ π ο ν δ ο φ ὀ ρ ο ι, διὰ νὰ ἀναγγεῖλουν τὴν ἔναρξιν τῆς ἱερομηνίας τῶν ἀγῶνων καὶ τῆς ἐκεχειρίας.

Τότε κατέπαυε πᾶσα ἐχθροπραξία· εἰρήνη καὶ ἀδελφωσις ἐξηπλώνετο εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα, ἀφόβως δὲ καὶ ἀκινδύνως ἡδύνατο νὰ ταξιδεύουν διὰ μέσου καὶ τῶν μέχρι χθὲς ἐχθρῶν καὶ πολεμίων οἱ ἀγωνισταὶ καὶ οἱ προσκυνηταὶ τοῦ ἱεροῦ ἢ οἱ θεωροὶ τῶν ἀγῶνων.

Καὶ συνέρρεον ἐκ τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, ἐκ τῶν παραλίων τοῦ Εὐξείνου Πόντου καὶ τῆς Μαιώτιδος· ἐκ τῆς Σικελίας καὶ τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος· ἐκ τῆς Μακεδονίας, τῆς Ἡπείρου καὶ τῆς Θρακῆς· ἐκ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου· ἐκ τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Κυρήνης. Συνέρρεον κατὰ χιλιάδας διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ θαλάσσης οἱ εὐσεβεῖς καὶ οἱ φίλαθλοι καὶ ὅσοι ὠνειρεύοντο νὰ ἴδουν τὴν πατρίδα τῶν θεῶν καὶ τῶν ἡρώων τῆς Ἑλλάδος.

Οἱ βάρβαροι καὶ οἱ δοῦλοι δὲν ἀπεκλείοντο τῆς θεᾶς τῶν ἀγῶνων,

ἀλλὰ κυρίως "Ελληνες ἔσπευδον εἰς τὸ ἐθνικὸν ἐκεῖνο κέντρον. Καὶ ἔχι μόνον κοινοὶ ἄνθρωποι, ἀλλὰ καὶ ἐπιφανεῖς σοφοὶ καὶ πολιτικοί, ὅπως ὁ Θαλῆς, ὁ Πυθαγόρας, ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας Ἀλέξανδρος Α', ὁ Θεμιστοκλῆς, ὁ Ἡρόδοτος, ὁ Ἀλκιβιάδης, ὁ Θουκυδίδης, ὁ Σωκράτης, ὁ Πλάτων, ὁ Λυσίας, ὁ Δημοσθένης, ὁ Ἰσοκράτης, ὁ Λουκιανὸς καὶ ἄλλοι.

Πολλοὶ μάλιστα ἐκ τῶν σοφῶν, ποιητῶν καὶ ρητόρων ἀνεγίνωσκον ἢ ἀπήγγελλον συγγράμματα, ποιήματα καὶ λόγους.

"Οτε ὁ πατὴρ τῆς Ἱστορίας, ὁ Ἡρόδοτος, ἀνεγίνωσκε τὴν ἱστορίαν τῶν Μηδικῶν πολέμων, ἀντελήφθη ἐκτὸς τῶν ἄλλων, οἱ ὅποιοι ἐδάκρυον, καὶ παῖδα ἄγνωστὸν του, τὸν ὅποιον ὁ πατὴρ του "Ολορος ἐπέπληττε διὰ τοῦτο. « "Ολορε, ἡ φύσις τοῦ υἱοῦ σου κατέχεται ἀπὸ μεγάλης μάθηςιν », ἀνεφώνησε τότε ὁ Ἡρόδοτος. Καὶ ἦτο ὁ νέος ἐκεῖνος ὁ Θουκυδίδης, ὁ μετέπειτα μέγιστος τῶν ἱστορικῶν τῆς οἰκουμένης.

Τακτικοὶ ἐπισκέπται τῶν ἀγῶνων ἦσαν αἱ θ ε ω ρ ί α ι τῶν διαφόρων πόλεων καὶ ἀποικιῶν, δηλ. οἱ ἐπίσημοι πρέσβεις ἢ ἀντιπρόσωποι, τοὺς ὁποίους ἔστελλεν ἑκάστη πόλις.

Ἐν τῷ μεταξύ οἱ ἑλλανοδίκαι εἶχον ἤδη ὑποδεχθῆ καὶ καταγράψει εἰς τὸ λ ε ύ κ ω μ α τῆς γ ρ α μ μ α τ ε ῖ ο ν τοὺς ἀγωνιστὰς μὲ τὸ ὄνομα αὐτῶν καὶ τοῦ πατρὸς καὶ τῆς πατρίδος των, ὡς καὶ τὰ ἀγωνίσματα, εἰς τὰ ὅποια θὰ μετεῖχον.

"Ορος ἀπαραίτητος, διὰ νὰ γίνῃ κανεὶς δεκτὸς ὡς ἀγωνιστής, ἦτο νὰ εἶναι Ἕλλην τὴν καταγωγὴν καὶ πολίτης ἐλεύθερος, καὶ νὰ μὴ εἶχε διαπράξει ἀσέβειαν τινα.

Οἱ ἀγῶνες διήρχουν ἐπὶ πέντε ἡμέρας καὶ διεξήγοντο μὲ πολλὴν μεγαλοπρέπειαν καὶ ἐπιβλητικότητά.

Ἐξαιρετικῶς πανηγυρική, ὅμως, ἦτο ἡ πέμπτη καὶ τελευταία ἡμέρα, κατὰ τὴν ὁποίαν ἀπενέμοντο τὰ ἔθλα.

"Οπισθεν τοῦ ναοῦ τοῦ Διὸς ἐπὶ αἰῶνας διετηρεῖτο μετ' εὐλαβείας καὶ προφυλάξεως εἰς κότινος. Παῖς ἀμφιθαλὴς (τοῦ ὁποίου δηλ. ἔζων ἀμφότεροι οἱ γονεῖς) ἔκοπτεν ἐκ τοῦ κοτίνου τούτου διὰ χρυσοῦ δρεπάνου δέκα ἐπτὰ κλάδους μικροὺς θαλλοὺς· ἕκαστος δὲ ἐκ τούτων ἐδένετο διὰ ταινιῶν καὶ ἐσχηματίζοντο οὕτω δέκα ἐπτὰ στέφανοι, ἰσάριθμοι πρὸς τὰ δέκα ἐπτὰ ἀγωνίσματα, τῶν ὁποίων ἦσαν βραβεῖα.

Ὁ κῆρυξ ἀνεκήρυσε μὲ στεντορεῖαν φωνὴν ἐνώπιον τῶν Παν-

ελλήνων τὸ ὄνομα τῶν νικητῶν καὶ τοῦ πατρὸς καὶ τῆς πατρίδος αὐτῶν.

Ὁ ὀλυμπιονίκης προσήρχετο πρὸ τῶν ἑλλανοδικῶν, ὅπου εἷς ἐξ αὐτῶν τὸν ἐστεφάνωνε διὰ στεφάνου κοτίνου, ἐν ᾧ τὸ πλῆθος τῶν θεατῶν μὲ ὑπέρτατον ἐνθουσιασμόν ἐπευφήμει τὸν εὐδαίμονα νικητὴν καὶ τὸν ἔρραινε μὲ μῆλα καὶ ρόδα καὶ φύλλα καὶ ἄνθη. Ὁνειρον παντὸς εὐρώστου καὶ ἡσκημένου ἀγωνιστοῦ ἦτο νὰ λάβῃ τὸν στέφανον καὶ νὰ ἀκούσῃ τὸ ὄνομα τοῦ ἀνακηρυττόμενον.

Ἰσόθελαι καὶ υἱοὶ θεῶν ἐθεωροῦντο οἱ νικηταὶ τῶν ἀγώνων· ἐθαυμάζοντο δὲ ἀκόμη περισσότερον, ἂν συνέπιπτε νὰ κατήγοντο ἀπὸ οἰκογένειαν ὀλυμπιονικῶν. Καὶ ἡ πατρίς τῶν ὀλυμπιονικῶν ἐτιμᾶτο ἐξαιρετικῶς.

Οἱ νικηταὶ συνοδευόμενοι ὑπὸ τῶν φίλων καὶ τῶν συμπολιτῶν των ἐπέστρεφον πανηγυρικῶς εἰς τὴν πατρίδα των. Καὶ ἡ πόλις των ἐκρήμνιζε μέρος τῶν τειχῶν της, διὰ νὰ δείξῃ ὅτι δὲν ἔχει ἀνάγκην τειχῶν, ὅταν ἔχῃ τοιοῦτους πολίτας.

Ὁ νικητὴς διήρχετο ἐπευφημούμενος τὰς κυριωτάτας ὁδοὺς καὶ τὰς πλατείας τῆς πόλεως καὶ μετέβαινον εἰς τοῦ πολιούχου θεοῦ ἢ ἡρώος τὸν ναὸν ἢ τὸ ἥρῳον. Προσέφερεν εὐχαριστήριον θυσίαν καὶ ἀκολούθως παρεκάθητο εἰς τὸ δεῖπνον, τὸ ὅποῖον προσέφερε πρὸς τιμὴν του ἢ πόλις ἢ ὁ δῆμος.

Πλεῖσται ὅσαι τιμαὶ ἀπεδίδοντο εἰς τοὺς ἱερονίκας καὶ εἰς τὴν συνείδησιν ὅλων τῶν ἀνθρώπων ἐτιμῶντο ἐξαιρετικά. Περισσότερον ὅλων ἐτιμῶντο οἱ ὀλυμπιονῖκαι. Ὁ Πίνδαρος, ὁ μέγιστος ἐκ τῶν λυρικών ποιητῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, ἔλεγεν : « Ὅπως τὸ ὕδωρ εἶναι τὸ ἄριστον ἐξ ὅλων τῶν στοιχείων τῆς φύσεως, ὅπως ὁ χρυσὸς εἶναι τὸ πολυτιμότερον ἐκ τῶν μετάλλων, ὅπως τὴν ἡμέραν δὲν ὑπάρχει εἰς τὸν οὐρανὸν ἄστρον θερμότερον καὶ φωτεινότερον ἀπὸ τὸν ἥλιον, τοιοῦτοτρόπως δὲν ὑπάρχει καὶ ἀγὼν ἀνώτερος ἀπὸ τὰ Ὁ λ Ὑ μ π ι α ».

« Οἱ Ἀγῶνες »

Ἀντ. Κεραμόπουλος

ΥΜΝΟΣ ΟΛΥΜΠΙΑΚΩΝ ΑΓΩΝΩΝ

Ἄρχαῖο Πνεῦμ' ἀθάνατο, ἀγνὲ πατέρα
τοῦ ὥραιου, τοῦ μεγάλου καὶ τοῦ ἀληθινοῦ,
κατέβα, φανερώσου κι ἄστραψε ἐδῶ πέρα,
στὴ δόξα τῆς δικῆς σου γῆς καὶ τ' οὐρανοῦ.

Στὸ δρόμο καὶ στὸ πάλεμα καὶ στὸ λιθάρι,
στῶν εὐγενῶν ἀγώνων λάμψε τὴν ὁρμή·
καὶ μετ' ἀμάραντο στεφάνωσε κλωνάρι,
καὶ σιδερένιο πλάσε κι ἄξιο τὸ κορμί.

Κάμποι, βουνὰ καὶ πέλαγα φέγγουν μαζί σου,
σὰν ἓνας λευκοπόρφυρος μέγας ναός.
Καὶ τρέχει στὸ ναὸ ἐδῶ προσκυνητῆς σου,
Ἄρχαῖο Πνεῦμ' ἀθάνατο, κάθε λαός.

« Ἀσάλευτη ζωὴ »

Κ. Παλαμᾶς

Ο ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΤΗΣ ΝΙΚΗΣ

Βλέπω τὸν κήρυκα γοργὰ κι ὀλόγυρα νὰ τρέχει,
κι ἀκούω νὰ κράζῃ τ' ὄνομα, καθὼς καὶ τὴν πατρίδα
τοῦ νικητῆ, ποὺ νίκησε καὶ σ' ὅλα βγῆκε πρῶτος.
Καὶ βλέπω τὸν ὁμορφονιὸ καὶ τ' ἄξιο παλληκάρι
νὰ ξεκινᾷ ἀπὸ τὸ σωρὸ κι ἀγάλια νὰ πηγαίνει
καὶ ν' ἀκουμπᾷ στὰ γόνατα τ' ἀριστερό του χέρι
καμαρωτός, περήφανος μπρὸς στὸ χρυσὸ τραπέζι,
ποὺ ἀπιθωμένα ἀπλώνονται τὰ λιόφυλλα στεφάνια.
Τὴν ξέρω κείνη τὴν ἐλιά, τὴν ἄγρια, τὴν ἄγια.
Τὴν εἶδα, ποὺ τὴν φύτεψεν ὁ Ἡρακλῆς στὴν Ἄλτι,
κι ἀπλωσ αὐτὴ τὲς ρίζες της κι ἐθέριψε γιὰ πάντα.
Εἶδα κι ἐκεῖνο τὸ παιδί, ποὺ ὀρφάνια δὲν γνωρίζει,
τό 'δα νὰ κόβῃ τὰ κλαδιὰ μὲ τὸ χρυσὸ δρεπάνι
καὶ νὰ τὰ φέρνῃ τρέχοντας νὰ γίνουν τὰ στεφάνια.
Βλέπω τὸν πρῶτο νικητὴ στεφανωμένο τώρα !
Χαρὰ στὸ γέρο τὸ γονιό, ποὺ τὸν θεωρεῖ ἀπὸ πέρα,

χαρά στή μάννα, μακριά πού καρτερεῖ μέ πόθο...
 Χαρά στή δοξασμένη του καί ξακουστή πατρίδα,
 όπου γεννᾷ τέτοια παιδιὰ καί τέτοια παλληκάρια ! . .

Ἰω. Πολέμης

Η ΕΠΙΣ ΑΘΗΝΑΣ ΚΑΙ ΠΟΣΕΙΔΩΝΟΣ

Μίαν ωραίαν ἀττικήν ἡμέραν, ἐνῶ λαμπρὸς ἀνέβαινεν ὁ ἥλιος ὑπεράνω τοῦ Ὑμητοῦ, σκεπτικὸς ἐκάθητο ὁ Κέκροψ εἰς τὸν βράχον τῆς Ἀκροπόλεως. Γύρο του ἐκάθηντο αἱ τρεῖς θυγατέρες του. Ἐτραγουδοῦσαν καὶ ἐκέντων τὸν πέπλον τῆς Ἀθηνᾶς.

Ἐξαφνα εἰς τὴν εἴσοδον τῆς Ἀκροπόλεως ἠκούσθησαν φωναὶ θορυβῶδεις, ὡς ἐὰν ἐφιλονίκουν ἄνθρωποι. Ἐντὸς ὀλίγου ἀντελήφθη ὁ Κέκροψ ὅτι αὐτοί, οἱ ὅποιοι ὠμίλουν τόσον μεγαλοφώνως καὶ εἶχον πλεόν εἰσέλθει εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, ἦσαν εἷς ἀνὴρ εὐρωστος καὶ ἀθλητικὸς μὲ ὕγρὸν βλέμμα καὶ πώγωνα μακρὸν καὶ κόμην κυματίζουσαν, καὶ μία γυνὴ εὐσχημος καὶ μεγαλοπρεπής.

— Μὲ συγχωρεῖς, ἰδικὸς μου εἶναι, ἔλεγεν ὁ ἀνὴρ μὲ ζωηρότητα.

— Καθ' ὀλοκληρίαν ἀπατάσαι, διότι εἶναι ἰδικὸς μου, ἀπεκρίνετο ἡ γυνὴ μὲ ὑπερηφάνειαν.

— Οὐδεὶς ἀκόμη μοῦ εἶπεν ὅτι ἀπατῶμαι, εἶπεν ὁ ἀνὴρ μὲ ὀργήν.

— Ἀντὶ νὰ φιλονικῶμεν, ἀπεκρίθη μετριοπαθῶς ἡ γυνὴ, ἰδοὺ ἐδῶ πρόχειρος δικαστής. Ἄς τοῦ ἐκθέσωμεν τὴν ἔριν ἡμῶν.

— Περὶ τίνος πρόκειται ; ἠρώτησεν ὁ Κέκροψ.

— Ὁ τόπος οὗτος, ἀπεκρίθη ὁ ἀνὴρ, λέγω ὅτι εἶναι ἰδικόν μου κτῆμα καὶ ἔχω ἀπείρους ἀποδείξεις.

— Καὶ ἐγὼ κηρύττω ἀπεναντίας, διέκοψεν ἡ γυνὴ, ὅτι εἶναι ἰδικὸς μου καὶ κανεὶς δὲν μοῦ τὸ ἔχει ἀμφισβητήσει. Θέλομεν νὰ κρίνης μετὰξὺ ἡμῶν.

— Καὶ ἔκρινα ἤδη, ἀπεκρίθη ὁ Κέκροψ. Ὁ τόπος οὗτος, ἂν ἐπιτρέπετε, δὲν εἶναι οὔτε τοῦ ἐνὸς οὔτε τοῦ ἄλλου, ἀλλ' εἶναι ἰδικὸς μου, διότι εἰμαι ὁ Κέκροψ, ὁ βασιλεὺς του.

— Τοῦτο δὲν ἐμποδίζει, ἀπήντησεν ὁ ἀνὴρ.

— Πῶς δὲν ἐμποδίζει ; εἶπεν ὁ Κέκροψ.

— Δὲν ἐμποδίζει, διότι εἶμαι ὁ Ποσειδῶν.

— Καὶ ἐγὼ ἡ Ἀθηνᾶ, προσέθεσεν ἡ γυνή.

— Ἄ ! τότε ἀλλάζει, ἀπεκρίθη ὁ Κέκροψ, καὶ τότε τὸ μόνον, τὸ ὁποῖον δύναμαι νὰ εἶπω, εἶναι ὅτι ἡ γῆ αὕτη εἶναι ἰδική σας καὶ ὄχι ἰδική μου. Ἀλλὰ τίνος ἐκ τῶν δύο ; Πῶς θέλετε νὰ τὸ κρίνω ἐγὼ ὁ θνητός ;

— Ἐγὼ τὴν ζῶνω εἰς τὰς ὑγρὰς ἀγκάλας μου καί, ἂν θέλω νὰ τὴν σφίξω, τὴν καταστρέφω, εἶπεν ὁ Ποσειδῶν.

— Ἐγὼ προστατεύω καὶ σώζω τοὺς κατοίκους της καὶ ἡ πόλις αὕτη ἔχει τὸ ὄνομά μου, εἶπεν ἡ Ἀθηνᾶ.

— Δηλαδή τὸ ἰδικόν μου, εἶπε μέσα του ὁ Κέκροψ.

— Τὸ ἰδικόν σου ἔχει σήμερον, ἀπήντησεν ἡ θεά, διότι ἠγνόησε τὰς σκέψεις του. Κεκροπία καλεῖται, ἐν ὅσῳ ἀποτελεῖται ἀπὸ τὰς πτωχὰς αὐτὰς καλύβας, αἱ ὁποῖαι ἔχουν σκορπισθῇ εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ἀποκρήμνου αὐτοῦ βράχου. Ἀλλὰ μὲ τὸ ὄνομα Ἀθῆναι θὰ ἴδῃ νὰ φθάνη ἡ δόξα της μέχρι τῶν ἄστρων. Θὰ ζῇ αἰωνίως καὶ θὰ ἀναδειχθῇ λαμπροτέρα ἀπὸ κάθε ἄλλην χώραν τῆς γῆς.

— Εἰς τὰ ὑγρὰ νῶτα μου θὰ τῆς φέρω θησαυροὺς ἀπὸ τὰ πέρατα τῆς γῆς, εἶπεν ὁ Ποσειδῶν, καὶ θὰ τῆς παρουσιάσω τὰς ὁδοὺς τῆς δόξης καὶ τῆς ἰσχύος της.

— Ἐγὼ, ἀπήντησεν ἡ Ἀθηνᾶ, θὰ τῆς δίδω τὴν ἀνδρείαν εἰς τοὺς πολέμους καὶ τὴν φρόνησιν εἰς τὰς σκέψεις καὶ τὰς ἀποφάσεις, ἡ ὁποία σώζει καὶ μεγαλύνει τὰς πόλεις.

— Καί, ὅμως, εἶπε μὲ ὀργὴν ὁ Ποσειδῶν, τὴν χώραν, τὴν ὁποίαν καυχᾶσαι ὅτι θὰ προστατεύσης, ἀφήνεις νὰ ληστεύουν οἱ Βοιωτοί.

— Δὲν τὴν βλάπτουσι τόσον, ἀπεκρίθη μὲ πικρίαν ἡ Ἀθηνᾶ, ὅσον οἱ βάρβαροι τῇ Καρίας μὲ τὰς συνηθείας των, τοὺς ὁποίους τῆς φέρεις εἰς τοὺς λιμένας της.

— Βλέπω, ἀπεκρίθη ὁ Κέκροψ, ὅτι αἱ ὑποσχέσεις καὶ τῶν δύο διὰ τὴν χώραν αὕτην εἶναι πολὺ μεγάλαι καὶ ἴσαι ἀναμεταξὺ των. Ἐπίσης εἶναι ἴσα καὶ ὅσα κακὰ φέρετε ἢ ἐπιτρέπετε εἰς τοῦτον τὸν τόπον. Εἰς τὰ παρόντα κακὰ δὲν δύναμαι νὰ στηρίξω τὴν κρίσιν μου. Διὰ τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ πῶς νὰ κρίνω ἐγὼ ὁ ἐφήμερος θνητός, ὁ ὁποῖος δὲν ἔχω τὴν δύναμιν νὰ προφητεύσω τὸ μέλλον ; Εἶμαι ἀπλοῦς ἄνθρωπος καὶ ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι ἄξιον εὐγνωμοσύνης θεωροῦμεν ὄχι ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ὑπόσχεται πολλά, ἀλλ' ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἀληθῶς εὐεργετεῖ.

Ἄν τὸ ἴδιον ἰσχύῃ καὶ εἰς τὸν Ὀλυμπον, πράξατε τώρα κάτι χάριν τοῦ τόπου αὐτοῦ καὶ εἰς τὴν μεγαλυτέραν εὐεργεσίαν θὰ δοθῇ τὸ μεγαλύτερον βραβεῖον.

Καὶ οἱ δύο θεοὶ ἔκαμαν νεῦμα τότε, ὡς ἐὰν ἔλεγον : « Μὰ τὸν Δία, δὲν ὁμιλεῖ ἀνόητα ».

— Μάλιστα, εἶπεν ὁ Ποσειδῶν. Καὶ ἰδοῦ!

Καὶ ἐκτύπησε βιαίως μὲ τὴν τρίαινάν του τὸν ξηρὸν βράχον. Ὁ βράχος ἐσείσθη δυνατὰ καὶ ἐσχίσθη εἰς δύο, ἡ δὲ τρίαινα ἐβυθίσθη μέχρι τῶν σπλάχνων τῆς γῆς καὶ ἤνοιξε φρέαρ, τὸ ὅποῖον ἐγέμισεν ὕδωρ.

— Ἰδοῦ! ἐπανέλαβεν ὁ θεός, δίδω ὕδωρ εἰς τὴν ξηρὰν Ἀττικὴν. Ὁ ἥλιος θὰ ἐξήραινεν ὅλην τὴν ζωὴν, θὰ ἀπερρόφα τὰ σπάνια νερά τῶν ρυάκων της, θὰ ἐμάραινε τὰ φυτὰ της καὶ θὰ μετέβαλλε τὴν γῆν εἰς καιομένην κόνιν. Τὸ φρέαρ τοῦτο τὴν ἔσωσε. Τεχνητὸς ρυαξ θὰ ἀνέρχεται ἀπὸ τὰ βάθη τῆς γῆς καὶ θὰ σκορπίζῃ δρόσον καὶ ζωὴν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν καὶ θὰ μεταβάλλῃ τὴν ἔρημον χώραν εἰς καταπράσινον καὶ εὐφορον κῆπον. Ἄλλ' ὁ ρυαξ αὐτὸς θὰ δεικνύῃ συγχρόνως μὲ τοὺς κυματισμούς του, ὅτι δωρῶ εἰς τὴν χώραν τὴν θάλασσαν. Ἡ θάλασσα θὰ εἶναι τὸ πεδῖον τῶν θριάμβων τῶν κατοίκων της καὶ θὰ περιφέρῃ τροπαιούχους τὰς σημαίας των ἕως ἐκεῖ, ὅπου φθάνουν τὰ κύματά της.

— Αὐτά, εἶπεν ὁ Κέκροψ, δὲν εἶναι καθόλου εὐκαταφρόνητα. Ἄλλ' ὁ δικαστής, διὰ νὰ κρίνῃ ἀμερολήπτως, πρέπει νὰ ἀκούσῃ καὶ τὰ δύο μέρη.

Αὐτὴ ἦτο πλαγία πρόκλησις πρὸς τὴν Ἀθηνᾶν, ἵνα καὶ αὐτὴ ὁμιλήσῃ. Τότε ἡ Ἀθηνᾶ ἐκτύπησεν ἐπίσης τὴν γῆν, ἀλλὰ διὰ τοῦ ποδὸς της, καὶ ἀμέσως ἐφύτρωσε παχύτατος βλαστὸς ἐλαίας, ὁ ὅποιος ταχέως ἡῤῥήθη εἰς θαλερὸν καὶ πολύκαρπον δένδρον. Ὁ Κέκροψ ἐτέρπετο βλέπων τὸ καταπράσινον καρποφόρον δένδρον καὶ ἐδροσίζετο κάτω ἀπὸ τὴν ὥραιαν σκιάν του.

Ἡ Ἀθηνᾶ ἀφοῦ ἔκοψε, τοῦ προσέφερεν ἓνα ἐκ τῶν πρασίνων καρπῶν αὐτοῦ. Ἄλλ' ὁ Κέκροψ, ὅταν τὸν ἐδοκίμασε, παρεμύρφωσε τὸ πρόσωπόν του σιωπῶν. Οἱ καρποί, ὅμως, τάχιστα ὠρίμασαν καὶ ἀπὸ πράσινοι ἔγιναν μαῦροι. Τότε ἡ Ἀθηνᾶ ἔδωσε καὶ πάλιν καρπὸν εἰς τὸν Κέκροπα. Οὗτος, ἀφοῦ τὸν ἐγεύθη, τὸν εὖρε γλυκύν καὶ ἡ πλάστιγξ τῆς κρίσεώς του ἀπὸ τὸν Ποσειδῶνα, πρὸς τὸν ὅποιον εἶχε σχεδὸν κλίνει, ἤρχισεν ἤδη νὰ στρέφεται πρὸς τὴν ἐναντίαν διεύθυνσιν.

—'Αν τὸ ὕδωρ γονιμοποιῇ τὴν γῆν, εἶπεν ἡ Ἀθηνᾶ, ἰδοὺ τὸ ἄριστον αὐτῆς προΐόν. Αὐτό, ἀφοῦ ἐνδύσῃ καὶ πεδιάδας καὶ ὄρη, θὰ μεταβάλλῃ τὴν ἔρημον χώραν τῆς Ἀττικῆς εἰς χαριέστατον κῆπον. Ὁ καρπὸς αὐτοῦ θὰ εἶναι τῶν κατοίκων αὐτῆς τροφὴ προσφιλῆς. Ὁ δὲ χυμὸς αὐτοῦ θὰ δωρίσῃ εἰς τὴν γῆν τὸ οὐράνιον φῶς καὶ θὰ μεταβάλλῃ τὴν νύκτα εἰς ἡμέραν. Ἀλλὰ πρὸ πάντων μὲ τὸ δένδρον τοῦτο δωρῶ τὸ ὑπέρτατον τῶν ἀγαθῶν, τὴν εἰρήνην, τῆς φρονήσεως τὴν θυγατέρα !

Ἀὐτὴ ἡ εἰρήνη, εἶναι τῶν ἀνθρώπων ὁ μέγας εὐεργέτης, αὐτὴ εἶναι ὁ πλουτοδότης θεός, αὐτὴ στηρίζει τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν εὐημερίαν τῶν ἐθνῶν. Οἱ ἀνδρικοὶ ἀγῶνες, ὁ πόλεμος καὶ αἱ νῆκαι, τὰς ὁποίας θὰ στολίζουν ἐξ Ἰσού καὶ οἱ κλάδοι μου, τότε συντελοῦν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην εὐτυχίαν, ὅταν μόνον προπαρασκευάζουν τὴν εἰρήνην. Ἄλλως φυτεῖσιν χωρὶς νὰ θερίζουν, καταστρέφουν χωρὶς νὰ οἰκοδομοῦν. Εὐτυχὴς ὁ λαός, ὁ ὅστις ἀγαπᾷ τὴν εἰρήνην καὶ ὁ ὅποιος νικᾷ ὄχι διὰ νὰ νικήσῃ, ἀλλὰ διὰ νὰ διατηρήσῃ τὴν εἰρήνην. Πᾶσα ἡμέρα αὐτοῦ εἶναι ἡμέρα εὐδαιμονίας, πᾶν βῆμα αὐτοῦ τὸν ὁδηγεῖ εἰς εὐπορίαν, πᾶς βῶλος τῆς γῆς του μεταβάλλεται εἰς χρυσόν.

— Καὶ τῶν δύο τὰ δῶρα εἶναι θεῖα καὶ ἀνεκτίμητα. Ἀλλ' ἐπειδὴ εἰς τὴν ἀσθενῆ ἀνθρωπίνην μου κρίσιν ἀνετέθη ἡ ἐκλογὴ μεταξὺ αὐτῶν, παρακαλῶ καὶ τοὺς δύο νὰ εἰσθε εὐσπλαχνικοὶ εἰς τὴν χώραν ταύτην. Ἀλλὰ τὴν κυριότητα αὐτῆς ἀναθέτω εἰς ἐκεῖνον, ὁ ὅποιος δὲν ὑπόσχεται μόνον τοὺς κεραυνοὺς τῶν πολέμων. Τὴν παραχωρῶ εἰς ἐκεῖνον, ὁ ὅποιος μᾶς χορηγεῖ καὶ τὰ ἀγαθὰ τῆς εἰρήνης καὶ τὸ ἥμερον καὶ διαρκὲς αὐτῆς φῶς.

Μόλις εἶπεν αὐτὰ ὁ Κέκροψ, ὁ Ποσειδῶν θυμωμένος ἀνεπήδησε καὶ ἐκτύπησε τὸ ἔδαφος τῆς Ἀκροπόλεως διὰ τῆς τριαίνης του τόσον ἰσχυρά, ὥστε τὰ ἔχνη τῶν ὁδόντων της φαίνονται ἀκόμη μέχρι σήμερον ἐπὶ τοῦ βράχου, ὅστις εὐρίσκεται ἐντὸς τοῦ ἔπειτα κτισθέντος Ἐρεχθίδου.

« Ἀπαντα »

Ἀλ. Παγκαβῆς

ΦΑΕΘΩΝ, ΥΙΟΣ ΑΠΟΛΛΩΝΟΣ

Μίαν φοράν, εἰς ἀρχαιστάτους καιρούς, κατῴκει εἰς ἄγνωστόν τινα καὶ βαθεῖαν κοιλάδα, ἐντὸς σκιεροῦ ὄλσους δαφνῶν, ἀφιερωμένου εἰς τὸν Ἀπόλλωνα, γυνὴ ὠραία καὶ νέα ὀνομαζομένη Κλυμένη. Ἀπέφυγε δ' αὐτὴ τὴν κοινωνίαν τῶν ἀνθρώπων καὶ καθ' ἡμέραν, εἰς τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου, συνέλεγεν ἄνθη καὶ ἐστεφάνωνε τὸ ἄγαλμα τοῦ Ἀπόλλωνος, ἔπειτα δὲ ὅλον τῆς τὸν καιρὸν ἐξώδευεν εἰς τὴν ἀνατροφὴν τῶν θυγατέρων τῆς καὶ τοῦ υἱοῦ τῆς, ὅστις ὠνομάζετο Φαέθων.

Τὸ παιδίον ἦτο σπανίας ὠραιότητος. Οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ ἦταν γαλανοὶ ὡς τὸ χρῶμα τοῦ οὐρανοῦ, ἡ κόμη τοῦ ἦτο ξανθὴ καὶ ἐχρύσιζε καί, ὅταν ἐμειδίᾳ, ἔλεγεσ ἐχάραζεν ἡ ἀνατολή. Ἡ ἀγάπη τῆς μητρὸς καὶ τῶν ἀδελφῶν τοῦ πρὸς αὐτὸν ἦτο λατρεία. Ἀλλὰ καὶ εὐφυῖαν καὶ καλὴν θέλησιν εἶχεν ὁ μικρὸς Φαέθων, καὶ ὅτι τὸν ἐδίδασκον ἡ μήτηρ τοῦ καὶ αἱ ἀδελφαὶ τοῦ, τὸ ἐμάνθανεν εὐκόλως καὶ προθυμότατα. Καὶ εἰς τὴν ἀνδρείαν δὲ καὶ εἰς τὰς ἀσκήσεις τοῦ σώματος ἐξαισίως ἐπέδιδε, καὶ ὅλοι οἱ ὁμήλικές τοῦ τῶν πέριξ κοιλάδων τὰν ἐθεώρουν κατὰ πάντα ἀνώτερόν των.

Ἀλλὰ τοῦτο εἶχε καὶ τὸ κακὸν τοῦ μέρος, ὅτι συνθίσας εἰς τοὺς ἐπαίνους ἀπώλεσε τὴν μετριοφροσύνην, ἥτις εἶναι τῶν προτερημάτων ὁ στολισμός, καὶ ἐγένεν οἰηματίας. Τὸ κακὸν δὲ ἦτο ὅτι οὔτε ἡ μήτηρ οὔτε αἱ ἀδελφαὶ τοῦ συνετέλουν πολὺ εἰς τὸ νὰ ἐλαττώσωσι τὴν φιλαυτίαν τοῦ, διότι ἡ ὑπερβολὴ τῆς ἀγάπης τὸν ἐβλαπτεν ἀντὶ νὰ τὸν ὠφελῇ.

Πατέρα δὲν εἶχεν ἰδεῖν οὐδ' ἤκουσε νὰ γίνῃ ποτὲ λόγος περὶ τοῦ πατρὸς τοῦ. Μόνον ἄπαξ, ὅταν ἡ μήτηρ τὸν ἐδίδασκεν ὅτι ὁ πατὴρ τοῦ Διὸς ἦτο ὁ Κρόνος καὶ πατὴρ τοῦ Κρόνου ὁ Οὐρανός, ἠρώτησεν αἰφνῆς ὁ μικρὸς Φαέθων :

— Καὶ ἰδικός μου πατὴρ ποῖος εἶναι ;

Τότε ἡ Κλυμένη ἠναγκάσθη, μετὰ πολλὰς παρορμήσεις τοῦ νεαροῦ υἱοῦ, νὰ τοῦ ἀποκαλύψῃ ὅτι ὁ πατὴρ τοῦ ἦτο ὁ θεὸς Ἀπόλλων.

Μετὰ τινα ἔτη οἱ κάτοικοι τῶν πέριξ χωρῶν εἶχον μεγάλην πανήγυριν καὶ ἀγῶνας εἰς τιμὴν τοῦ θεοῦ. Συνέρρευσαν λοιπὸν ἐκεῖ οἱ ἀξιώτεροι νέοι ἐξ ὅλων τῶν μερῶν τῆς Ἑλλάδος, ἵνα διαγωνισθῶσιν. Ὅστις ὑπερίσχυεν ἐλάμβανε στέφανον, ἐπῆνεῖτο, ἐχειροκροτεῖτο, καὶ εὐτυχεῖς ἐλογίζοντο οἱ γονεῖς, οἵτινες τὸν ἐγέννησαν.

Μεταξὺ ὅλων τῶν ἀγώνων λαμπρότεροι ἐθεωροῦντο οἱ ἵππικοί, καὶ τὸ πλῆθος ὅλον ἦτο βέβαιον ὅτι τὸ βραβεῖον θὰ λάβῃ εἰς Θεσσαλός, ὅστις ἐκάθητο ὑπερήφανος εἰς τὸν μέγιστον καὶ ὠραιότατον ὅλων τῶν ἵππων καὶ ἐφαίνετο ἔχων μεγάλην ἐπιτηδειότητα νὰ τὸν διοικῇ. Καὶ τῷ ὄντι, ὅταν ἤρχισαν νὰ τρέχωσιν, αὐτὸς ἐτινάχθη ὅλων ἐμπρός. Ὁ δὲ Φαέθων, ὅστις καὶ αὐτὸς ἡγωνίζετο μετὰ τῶν ἱππέων, ἔμεινε μακρὰν ὀπίσω, ἀναβαίνων ἵππον, ὅστις ἐφαίνετο ἄγριος καὶ νευρώδης, ἦτο ὅμως μικρὸς καὶ οὐχὶ ἐπιδεικτικός. Ἀλλ' ὅτε δὲν ἀπείχον πλέον πολὺ τοῦ τέρματος, ἐπληξε δι' ἐνὸς τῶν πτερνιστήρων τὸν ἵππον του, ὅστις δὲν ἦτο, ὡς οἱ ἄλλοι, ἐξηντλημένος, ἐπήδησε μέγιστον πῆδημα, καὶ τρέχων ὡς ἀστραπὴ ἐφθασε πρὸ τοῦ Θεσσαλοῦ.

— Εὖγε ! Εὖγε ! ἐφώναζον αἱ χιλιάδες τῶν θεατῶν, ὅτε ἐφάνη εἰς τὰς ὄψεις ὅλων ὁ νεανίας ὠραῖος καὶ φέρων τῆς νίκης τὸν στέφανον.

Μετὰ δὲ τὸ ἵπποδρόμιον ἤρχισεν ἡ ἄρματοδρομία καὶ μετὰ θαυμασμοῦ εἶδε τὸ πλῆθος τὸν Φαέθοντα, τὸν ὁποῖον ἐνόμιζε κατὰκοπον ἐκ τῆς πρώτης νίκης, παραταχθέντα καὶ εἰς τοῦτον τὸν ἀγῶνα. Οἱ ἵπποι του ἦσαν τέσσαρες, ξανθοὶ καὶ τόσον θυμοειδεῖς καὶ ἀνυπόμονοι, ὥστε οἱ θεαταὶ ἐπίστευον ὅτι τότε κατὰ πρῶτον ἐξεύχθησαν εἰς ἄρμα, ἐφοβοῦντο δὲ διὰ τοῦτο τὰ ἔσχατα διὰ τὸν Φαέθοντα.

Ἀλλ' ὡς τὸ σύνθημα ἐδόθη, ὁ νέος τοὺς ἡγγισεν ἐλαφρῶς διὰ τῆς μάστιγος, τοὺς προεκάλεσε διὰ γλυκείας φωνῆς, καὶ οἱ ἵπποι ὠρμησαν ὡς βέλος ἐμπρός. Θαυμασία δὲ ἦτο ἡ ἄνεσις καὶ ἡ ἐπιδειξιότης, μεθ' ἧς διηύθυνε τὰς ἡνίας, ἀπέφευγε τὰ προσκόμματα, ἔκοπτε τὴν ὁδὸν τῶν ἀνταγωνιστῶν του σοφοῦς ἐλιγμοὺς ἐκτελῶν. Καὶ μόλις ἐφθασεν εἰς τὸ τέρμα, διὰ στιβαρᾶς χειρὸς ἀνεχαίτισε τοὺς ἵππους, ἀνεπήδησε τοῦ ἄρματος καὶ ἔρριψε τὰς ἡνίας εἰς τὸν ἵπποκόμον, πρὶν ἀφικθῶσιν οἱ ἄλλοι.

Ὁ ἐνθουσιασμὸς τῶν θεατῶν ὄρια δὲν ἐγνώριζεν. Αἱ εὐφημῖαι τῶν ἐφθανόντων μέχρις οὐρανοῦ καὶ ὅλαι αἱ χεῖρες πρὸς αὐτὸν ἐξετείνοντο καὶ ἔρριπτον στεφάνους.

Ὅρια δὲν εἶχεν ἡ εὐτυχία τῆς Κλυμένης, ὅταν εἶδεν αἰφνης ἐμπρός της τὸν Ἀπόλλωνα νὰ ἐπισκέπτεται τὴν οἰκίαν της συνοδεύων τὸν νικητὴν υἱόν. Μετὰ μεγίστης δὲ χαρᾶς ἤκουσε καὶ τὸν Φαέθοντα διηγούμενον περὶ τῶν θριάμβων του. Κατωτέρα δὲ τῆς ἰδικῆς της δὲν ἦτο καὶ τῶν θυγατέρων της ἡ ἀγαλλίασις διὰ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ πατρός των καὶ διὰ τὰς νίκας τοῦ ἀδελφοῦ των.

Ἄλλα τὰ πάντα ἥλλαξαν μορφήν, ὅταν ὁ Ἀπόλλων εἶπε :

— Κλυμένη, ὡς μήτηρ ὑπακούεσαι ὑπὸ τοῦ νεανίσκου τούτου. Εἰπέ του νὰ μὴ ἐπιμένη νὰ μοῦ ζητῇ ὅ,τι μοῦ ἐζήτησεν.

— Ὅχι, μήτηρ, μὴν τὸν ἀκούης, ἀνέκραξεν ὁ Φαέθων. Μοῦ ὑπεσχέθη νὰ μοῦ δώσῃ ὅ,τι τοῦ ζητήσω. Ἐζήτησα νὰ ὀδηγήσω καὶ ἐγὼ μίαν μέραν ἡμέραν τὴν ἁμαξάν του εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ δὲν θέλει νὰ μὲ ἀφήσῃ.

— Τὸν ἁλεθρόν σου, ἀλόγιστε, ἀπεκρίθη μετὰ περιπαθείας ὁ Ἀπόλλων, τὴν καταστροφὴν σου ζητεῖς. Ἡξεύρεις τί εἶναι οἱ ἵπποι μου, τοὺς ὁποίους ζητεῖς νὰ δαμάσῃς ; Ζήτησον ἐπίσης νὰ ἡνιοχήσῃς τὴν βροντὴν καὶ τὸν κεραυνόν.

— Φίλτατε Φαέθων, ἀνεφώνησε τρέμουσα ἡ μήτηρ του, ἄφησε τὴν φαντασίαν αὐτὴν. Ἄν δυστύχημα σοῦ συμβῇ, ἤξευρε ὅτι μὲ φονεύεις.

Ὅμοιως καὶ αἱ ἀδελφαὶ του τὸν ἐλάμβανον εἰς τὰς ἀγκάλας των καὶ τὸν παρεκάλουν. Ἄλλ' ἐκεῖνος γελῶν ὑπεροπτικῶς :

— Φοβεῖσθε, ἔλεγε, διότι δὲν μὲ εἶδατε εἰς τὸ ἵπποδρόμιον. Ὅ,τι καὶ ἂν εἶναι οἱ ἵπποι τοῦ πατρός μου, ἵπποι εἶναι πάντοτε. Καὶ θὰ ἰδοῦν ἂν ἡμπορῶ νὰ τοὺς δαμάσω.

— Νεανίσκε, νεανίσκε, εἶπεν ὁ Ἀπόλλων, ἡ ὑπεροψία εἶναι μέγα ἀμάρτημα. Ἀμάρτημα πολλάκις θανάσιμον.

— Ἄλλ' ἀρνῆθητι τὸ ἄφρον ζήτημά του, εἶπεν ἡ Κλυμένη πρὸς τὸν θεόν. Ὅτε ὑπεσχέθης, δὲν ἤξευρες τί θὰ σοῦ ζητήσῃ.

— Τοῦτο δυστυχῶς δὲν δύναμαι, εἶπεν ὁ Ἀπόλλων. Ὡμοσα κατὰ τῆς Στυγός, καὶ ὁ φοβερός αὐτὸς ὅρκος παρὰ τοῖς θεοῖς δὲν ἀναιρεῖται.

Ὅτε ἡ δυστυχὴς Κλυμένη ἤκουσε τοῦτο, παρεδόθη εἰς ὅλην τὴν ἀπελπισίαν της, καὶ μόλις κατῴρθωσεν ὁ Ἀπόλλων νὰ τὴν παρηγορήσῃ ὀλίγον, ὑποσχεθεὶς ὅτι θέλει ὀδηγήσῃ καὶ διατάξῃ τὸν υἱὸν του πῶς νὰ πράξῃ, ἵνα ἀποφύγῃ πᾶν δυστύχημα.

Μετὰ νέας λοιπόν, ἐπίσης ματαίας, προσπαθείας τοῦ νὰ μεταπέλσωσι τὸν ἰσχυρογνώμονα παραλαβὼν αὐτὸν ὁ Ἀπόλλων ἀπῆλθεν εἰς τὸν Ὀλυμπον, ὅπου τὸν ἔφερεν ἐν ἀκαρεῖ, διότι οὕτως ὠδοιπόρουν οἱ θεοί. Ἐκεῖ δὲ τὸν ὠδήγησεν ἀμέσως εἰς τὸ ἵπποστάσιόν του, στίλβον ὅλον ἐκ χρυσοῦ. Ἐκεῖ τέσσαρες χιόνος λευκότεροι ἵπποι σκάπτοντες τὸ ἔδαφος δι' ἀργυρῶν ὀπλῶν ἔτρωγον χρυσὴν κριθὴν εἰς ἀργυρᾶς φάτνας καὶ εἰς κρυσταλλίνοὺς κάδους ἔπινον νέκταρ, τὸ ποτὸν τῶν θεῶν. Ἴπποκόμοι δὲ αὐτῶν ἦσαν εἰκοσιτέσσαρες νέαι παρθέναι, αἱ Ὡραι, δώδεκα αἱ τῆς νυκτός, μελανὰ ἐνδεδυμέναι, καὶ δώδεκα λευκοφόροι, αἱ τῆς ἡμέρας.

Τότε ἐδίδαξεν ὁ Ἀπόλλων εἰς τὸν υἱὸν τοῦ πῶς ἡμέρως νὰ προσφωνῇ τοὺς ἵππους, πῶς νὰ τοὺς ψηλαφῇ, χωρὶς νὰ τοὺς πλήττῃ διὰ τῆς χρυσοῦς μάστιγος, πῶς νὰ τοὺς ὀδηγῇ, ἀλλὰ νὰ μὴ τοὺς παροξύνῃ, πῶς νὰ κρατῇ τὰς ἡνίας, χωρὶς οὔτε νὰ τὰς τείνῃ οὔτε νὰ τὰς χαλαρώνῃ. Καὶ ἀφοῦ καὶ ἄλλα ὠφέλιμα τῷ παρήγγειλε, τὸν ἐνουθέτησε διὰ τελευταίαν φοράν νὰ παραιτηθῇ τῆς ἀνοήτου ἀποφάσεώς του, ἀλλὰ καὶ πάλιν χωρὶς νὰ τὸν πείσῃ.

— Καίρὸς λοιπόν, εἶπε.

Καὶ τοῦ ἔδειξε τὰς Ὄρας τῆς νυκτός, αἵτινες εἶχον στρέψει τὰ νῶτα σιωπηλῶς, καὶ τὰς Ὄρας τῆς ἡμέρας, αἵτινες μειδιῶσαι καὶ ἐλαφρῶς ὀρχοῦνται ἐπλησίαζον καὶ ἐξεύγνου τοὺς τέσσαρας λευκοὺς ἵππους εἰς δίφρον κατὰχρυσον, ὃν ἐκάλυπτον μύριοι καὶ μύριοι ἀκτινοβολοῦντες ἀδάμαντες.

Ὁ Φαέθων ἐθαμβώθη τὸ κατ' ἀρχάς. Ἄλλ' εὐθὺς πάλιν θάρρος λαβὼν ἐπήδησεν εἰς τὸν δίφρον βοηθούμενος καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος, ὅστις διὰ τελευταίαν φοράν τὸν ἐσφίγξεν εἰς τὰς ἀγκάλας του.

— Ἀγαθὴ τύχη ! τῷ εἶπεν. Προσοχὴν, ἡρεμίαν πνεύματος καὶ περίσκεψιν !

Τότε προὔχώρησε νεᾶνις παιδρά, ἔχουσα ρόδων πλήρεις τὰς χεῖρας, ἤνοιξε διὰ χρυσοῦ κλειδίου τὴν πύλην τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἐσκόρπισε τὰ ρόδα εἰς τὸ κατώφλιον. Τὴν αὐτὴν στιγμήν ὁ Ἀπόλλων προσεφώνησε τοὺς ἵππους καὶ αὐτοὶ ἐκινήθησαν.

Κατ' ἀρχὰς ἐβάδιζον βῆμα βραδύ, διότι ἡ ἀνοδος ἦτο ἀπότομος. Ἀλλὰ τοῦτο ἐστενοχώρει τὸν τολμητιάν, ὅστις ἐνθυμούμενος τὰ ἵπποδρόμια ἐκραύγαζεν « ἐμπρὸς λοιπόν », καὶ ἐκτύπα διὰ τῆς μάστιγος τὸν ἀέρα.

Εἰς τὴν ξένην ταύτην φωνήν, εἰς τῆς μάστιγος τὸ πλατάγισμα οἱ ἵπποι ἀνετινάχθησαν σφοδρῶς καὶ ἤρχισαν καλπάζοντες ὡς παράφοροι. Ὁ πλατὺς οὐρανὸς ἐφευγεν ὑπὸ τοὺς πόδας των καὶ περὶ τὸν Φαέθοντα ἦτο χάος, ὅπου ἐβλεπεν ἐν σκοτοδίνῃ σπινθηροβολοῦντας ἀστερισμοὺς εἰς σχῆμα καρκίνων, σκορπίων καὶ λεόντων, καὶ βαθέως ὑπὸ τοὺς πόδας του τὴν γῆν, ἥτις ἐστρέφετο ὡς χειρόμυλος.

Ἄλλ' ὁ Φαέθων ἦτο γενναῖος. Ἠρπασε τοὺς χαλινούς καὶ σπασμαδικῶς τοὺς ἀνέσυρεν. Οἱ ἵπποι τότε ἀνωρθώθησαν εἰς τοὺς ὀπισθίους των πόδας.

Ὁργιζόμενος ὁ νεανίας τοὺς ἐκτύπησε διὰ τῆς μάστιγος, καὶ αὐ-

τοὶ φοβερῶς χρεμετίσαντες καὶ φυσήσαντες ἐκ τῶν ρωθίωνων φλόγας ὥρμησαν, ὡς ἂν ἐδιώκοντο ὑπὸ τῶν ἀνέμων. Ἐκ τοῦ χρεμετισμοῦ τῶν οἱ θόλοι τοῦ οὐρανοῦ ἐσείσθησαν. Ἐκ τῶν φλογῶν τῶν τὰ σύννεφα ἐβάφησαν ἐρυθρά. Πᾶν κίνημα τοῦ νέου τῶν ἡνιόχου τοὺς ἡρέθιζε ἢ τοὺς ὠδήγει, καὶ ἐφέροντο τυφλῶς καὶ ἀτάκτως. Καὶ ὅτε μὲν ἀνέσυρε τοὺς χαλινούς, ἀνεπήδων πρὸς τὰ ἄνω σχεδὸν καθέτως, καὶ εἰς ὀλίγα λεπτὰ ἀνέβαινον εἰς ἀχανῆ ὕψη μακρυνόμενοι τῆς γῆς. Ἡ γῆ τότε ἐστερημένη τῆς θερμότητος τοῦ ἡλίου ἐκαλύπτετο ὑπὸ χιόνων καὶ ὑπὸ πάγων, καὶ οἱ ποταμοὶ ἐγίνοντο κρύσταλλα, καὶ φυτὰ καὶ ζῶα καὶ ἄνθρωποι ἀπέθνησκον ἐκ τοῦ ψύχους. Ὅτε δὲ ἐκουράζοντο οἱ εὐρωστοὶ τοῦ βραχίονος καὶ ἐχαλαροῦντο οἱ χαλινοί, ὥρμων οἱ ἵπποι κατὰ κεφαλῆς πρὸς τὴν γῆν, καί, ὅπου ἐπλησίαζον, αἱ πεδιάδες μετεβάλλοντο εἰς ἀμμόδεις ἐρήμους καὶ ἦναπτον ὡς λαμπάδες τὰ δάση, καὶ οἱ ποταμοὶ ἐξηραίνοντο καὶ ἀπέραντος πυρκαϊὰ ἔβροσκεν εἰς τὰ ὄρη καὶ εἰς τῶν ἀνθρώπων τὰς κατοικίας.

Τότε μεγάλη κραυγὴ ἠγέρθη ἐξ ὅλης τῆς γῆς. Οἱ ἄνθρωποι ἐξέπεμπον δεήσεις πρὸς τὸν Δία νὰ ἀποτρέψῃ τὸ μέγα δεινόν.

Ὁ δὲ Ζεὺς ἰδὼν τὸν ἥλιον ὅτι ἐκινεῖτο, ὡς ἂν ἐμέθυε, καὶ ἐννοήσας ὅτι ὠδηγεῖ αὐτόν, οὐχὶ ὁ Ἀπόλλων, ἀλλὰ χεῖρ πρωτόπειρος καὶ ἀνίκανος, ἤρπασε μετ' ὀργῆς τὸν κεραυνὸν καὶ τὸν ἐσφενδόνισε κατὰ τοῦ αὐθαδούς. Φοβερὸς τριγμὸς ἠκούσθη καθ' ὅλην τὴν φύσιν. Ὁ κεραυνὸς ἐνέσκηψεν εἰς τὴν ἁμαξάν, καὶ πλήξας ἀπεκύλισε τὸν Φαέθοντα. Καὶ οἱ μὲν ἵπποι, γνωρίσαντες τὴν βροντὴν τῶν θεῶν, ἔντρομοι ἐπέστρεψαν εἰς τὴν φάτνην τῶν, ἀφέντες καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν ἐκείνην τὴν γῆν εἰς σκότος βυθισμένη. Τὸ δὲ σῶμα τοῦ δυστυχοῦς νεανίου φερόμενον διὰ τοῦ κενοῦ ἔπεσεν εἰς τὴν γῆν, παρὰ τὸν ποταμὸν Ἡριδανόν, ὡς ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι, εἰς τὸ μέρος ἀκριβῶς ὅπου ἔμενον ἡ μήτηρ καὶ αἱ ἀδελφαὶ τοῦ μετ' ἀγωνίας περιμένουσαι τὴν ἐπιστροφὴν του.

Τὴν ἀπελπισίαν τῶν ἑκαστος δύναται νὰ φαντασθῇ. Τὸν ἀγαπητὸν τῆς καρδίας τῶν, τὸν πλήρη ζωῆς καὶ ἐλπίδων νεανίαν, τὸν εἶχον ἤδη ἐμπρὸς τῶν πτόμα ἁμορφον καὶ ἡκρωτηριασμένον. Διὰ τῶν χειρῶν τῶν ἑσκαψάν τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ καὶ τὸν ἐνεταφίασαν, καὶ ἐκεῖ τὰς εὕρισκεν ὁ ἀνατέλλων, καὶ ἐκεῖ ὁ δῦων ἥλιος νὰ κλαίωσιν ἀπαρηγορήτως, καὶ ὁ ποταμὸς ἔπινε τὰ δάκρυά τῶν.

Ὁ Ἀπόλλων, ὅμως, ἠλέησε τὴν γυναῖκα καὶ τὰς θυγατέρας του. Καὶ νὰ ἐλαττώσῃ μὲ τὴν θλιψὴν τῶν δέν ἡδύνατο, διότι καὶ ὁ ἴδιος τὴν

συνεμερίζετο, ἀλλ' ὅπως τὴν καταστίσῃ ὀλιγώτερον ἐπαισθητὴν εἰς αὐτάς, εἰς τὴν παραποταμίαν ἐκείνην, ὅπου ἐφαίνοντο ὡς ριζώσασαι, τὰς μετεμόρφωσεν εἰς δένδρα, τὰς ἰτέας, αἵτινες, ὡς γνωστόν, φαίνονται ὡς κλαίουσai, καὶ « κλαίουσai » τῷ ὄντι ὀνομάζονται παρὰ τοῦ λαοῦ. Τὰ δὲ πύρινα δάκρυά των σταλάζοντα εἰς τὸν ποταμὸν μετεβλήθησαν ἐντὸς τῶν κυμάτων του εἰς τὴν πολύτιμον ἐκείνην κιτρίνην ὕλην, ἥτις ὀνομάζεται ἤλεκτρον.

Περικλιδὸν « Παρνασσὸς »

Ἄλ. Ραγκαβῆς

ΛΥΚΟΥΡΓΟΣ

Μέγιστον καὶ κάλλιστον ἔργον τοῦ νομοθέτου ἐθεώρει ὁ Λυκοῦργος ὅτι ἦτο ἡ ἀνατροφή τῶν νέων, διότι ἐκ τῶν ἡθῶν καὶ τῆς ἀγωγῆς τῶν πολιτῶν ἰδίως κρέμαται ἡ εὐδαιμονία τῶν πόλεων. Εὐτυχεῖς δὲ αἱ πόλεις ἐκείναι, εἰς τὰς ὁποίας οἱ πολῖται ὑπακούουν εἰς τοὺς νόμους οὐχὶ ἐξ ἀνάγκης, ἀλλ' εἰς τὴν ἰδίαν αὐτῶν προαίρεσιν ὑπέκοντες.

Διηγοῦνται ὅτι, διὰ τὴν πείσῃ ὁ Λυκοῦργος τοὺς Σπαρτιάτας περὶ τῆς μεγάλης ἐπιρροῆς, τὴν ὁποίαν ἡ ἀνατροφή ἔχει ἐπὶ τῆς φύσεως, ἐπέδειξεν εἰς αὐτοὺς δύο διδύμους σκύλακας, ἐξ ὧν τὸν μὲν εἶχεν ἀναθρέψει κυνηγετικόν, ζωηρὸν καὶ εὐκίνητον, τὸν δὲ θηλυπρεπῆ, λαίμαργον καὶ ὀκνηρόν. "Ὅπως δὲ καταστήσῃ ὁ Λυκοῦργος τοὺς πολίτας τῆς Σπάρτης ὑγιεῖς καὶ εὐρώστους, ἀπὸ τῶν γυναικῶν ἤρχισε τὰς φροντίδας αὐτοῦ, ὀρθῶς σκεπτόμενος ὅτι ἀπὸ τὰς μητέρας ἰδίως ἐξαρτᾶται ἡ εὐεξία τῶν τέκνων. "Ὅθεν ἀπῆρτησεν οὐχὶ μόνον οἱ νέοι, ἀλλὰ καὶ αἱ νεάνιδες τῆς Σπάρτης νὰ γυμνάζωσι τὰ σώματά των καὶ διὰ τοῦ δρόμου καὶ διὰ τῆς πάλης καὶ διὰ τοῦ δίσκου καὶ διὰ τοῦ ἀκοντίου. Ἐνισχύουσai δὲ τοιουτοτρόπως τὰ σώματα αὐτῶν, προητοιμάζοντο μητέρες καὶ τροφοὶ ὑγιεῖς καὶ εὐρωστοὶ εὐρώστων καὶ ὑγιῶν τέκνων.

Συγχρόνως δὲ ἀνατρεφόμεναι ὑψηλοφρόνως αἱ Σπαρτιάτιδες καθίσταντο πλήρεις εὐγενῶν αἰσθημάτων, ἐξ ὧν ἐξεῖχε τὸ ὑψηλὸν αἶσθημα τῆς φιλοπατρίας. "Ὅθεν ἡ μὲν Γοργὼ ἀποστέλλουσα τὸν υἱὸν της εἰς τὴν μάχην δὲν ἔκλαιεν, ἀλλ' « ἡ τὰν ἡ ἐπὶ τὰς » ἔλεγε πρὸς αὐτόν, ἐνῷ τῷ παρέδιδε τὴν ἀσπίδα του. Ἡ δὲ Ἀργιλεωνίς, ὅτε ἔμαθεν ὅτι ὁ υἱὸς της Βρασίδας ἐφονεύθη εἰς τὴν μάχην, ἀντὶ νὰ κλαύσῃ καὶ νὰ λυπηθῇ, ἠρώτησεν ἂν ἔπεσεν ἐνδόξως καὶ ἀξίως τῆς Σπάρτης. Ἄλ-

λοίμονον δὲ εἰς τὸν Σπαρτιάτην, ὅστις ἔρριπτεν ἐν τῇ μάχῃ τὴν ἀσπίδα καὶ τὰ ὅπλα του, ὅπως σωθῇ. Ὁ δειλὸς καὶ ρίψασπις ἦτο ἐν Σπάρτῃ τὸ ἀντικείμενον τῆς γενικῆς περιφρονήσεως καὶ ἀποστροφῆς. Ἐὰν ἦτο ἄγαμος, δὲν εὗρισκε σύζυγον, ἐὰν εἶχε θυγατέρας, δὲν εὗρισκε γαμβρόν! Ὡστε δικαίως ὁ Ξενοφῶν λέγει ὅτι δὲν θαυμάζει ἂν οἱ Σπαρτιάται ἐπρωτίμων τὸν θάνατον τοῦ τοιοῦτου ἀτίμου καὶ ἐπονειδίστου βίου.

Τοιαύτας γυναῖκας ἔχουσα ἡ Σπάρτῃ δὲν ἠδύνατο εἰμὴ νὰ λαμπρυνθῇ καὶ νὰ δοξασθῇ, διότι ἐκ τῆς ἀνατροφῆς τῶν γυναικῶν κρέμαται ἰδίως ἡ εὐδαιμονία τῶν λαῶν· αὐταὶ εἶναι αἱ πρῶται παιδαγωγοὶ τῶν τέκνων, αὐταὶ εἰσάγουσιν ἐν τῷ βίῳ τὴν σωτήριον λιτότητα ἢ τὴν φθοροποιὸν πολυτέλειαν, αὐταὶ διατηροῦσι τὰ ἀγνὰ ἥθη, ἅτινα σφῆζουσι τὰς κοινωνίας ἢ διατρέφουσι τὴν κακοήθειαν, ἥτις ἐξαντλεῖ, ἐξευτελίζει καὶ καταστρέφει τοὺς λαούς.

Ἰδίως δὲ καὶ τὰ τῆς διαίτης τῶν βρεφῶν ἦσαν κανονισμένα ἐν Σπάρτῃ, ὅπως ὑγιᾶ καὶ εὖρωστα καὶ ἄφοβα ἀναδειχθῶσιν, ὅθεν καὶ διὰ οἴνου ἔλουον αὐτά, ὅπως τὰ ἐνισχύσωσι, καὶ ἄνευ σπαργάνων τὰ ἀνέτρεφον, ὅπως μὴ παρεμποδίζηται ἡ ἐλευθέρᾳ ἀνάπτυξις τῶν μελῶν των, καὶ εἰς τὸ σκότος καὶ εἰς τὴν ἀπομόνωνσιν τὰ συνήθιζον, διὰ νὰ μὴ φοβῶνται μηδὲ νὰ κλαίωσι, καὶ περὶ τὴν τροφήν τὰ ἐμάνθανον νὰ μὴ ἔχωσιν ἰδιοτροπίας. Καὶ μέχρι τῆς ἡλικίας τῶν ἑπτὰ ἐτῶν τοιοιυτρόπως ἀνέτρεφοντο τὰ παιδιά τῆς Σπάρτης ὑπὸ τῶν γονέων αὐτῶν. Γινόμενα δὲ ἑπταετῇ ἐλαμβάνοντο παρὰ τῶν γονέων καὶ παρεδίδοντο εἰς τοὺς παιδαγωγούς, οἵτινες ἀνέτρεφον αὐτά, ἰδίως ὅπως τὰ προπαρασκευάσωσιν ἀνδρείους καὶ πειθαρχοῦντας στρατιώτας τῆς Σπάρτης. Καὶ γράμματα μὲν δὲν ἐμάνθανον, εἰμὴ τὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα. Ἐγυμνάζοντο νὰ τρέχωσι, νὰ περῶσι, νὰ παλαιώσι, νὰ ρίπτωσι δίσκον ἢ ἀκόντιον, ἅπας δὲ ὁ βίος αὐτῶν ἐξ ἀπαλῶν δυνάμεων ἦτο σχολεῖον καρτερίας, πειθαρχίας καὶ λιτότητος· ἡ τροφή των ἦτο ἀπλουστάτη, ἡ ἐνδυμασία των ἐλαφρά, ὁ ὕπνος των ἐπὶ καλάμῳ.

Ἐδιδάσκοντο προσέτι νὰ ἀποκρίνωνται μετὰ βραχύτητος ζωηρᾶς καὶ ἀποφθεγματικῆς, ἥτις κατέστη ὁ παροιμιώδης χαρακτήρ τῆς Σπαρτιατικῆς ὁμιλίας. Ὅτε π.χ. προέτρεπέ τις τὸν Λυκούργον νὰ συστήσῃ ἐν Σπάρτῃ δημοκρατίαν, λακωνικῶς ὁ Λυκούργος τῷ ἀπήντησε: « Σὺ γὰρ πρῶτος ἐν τῇ οἰκίᾳ σου ποίησον δημοκρατίαν ». Ὁ σύντομος καὶ εὖρωστος λόγος ἀποδεικνύει νοῦν ὑγιᾶ καὶ εὖρωστον.

Κατεβάλλετο δὲ πᾶσα προσπάθεια ἐν Σπάρτῃ, ὅπως γίνωσιν οἱ

νέοι εὐπειθεῖς, σεμνοί, σώφρονες, σεβόμενοι τοὺς γέροντας, τὰς ἀρχάς καὶ τοὺς νόμους τῆς πατρίδος, ὅπερ ἐθεωρεῖτο ἡ κυριωτέρα βάσις πάσης εὐδαίμονος πολιτείας. Τὸ βῆμα καὶ τὸ βλέμμα τῶν νέων Σπαρτιατῶν ἐπεδείκνυσαν τὴν κοσμιότητα καὶ τὴν σωφροσύνην αὐτῶν· ἐνώπιον τῶν πρεσβυτέρων ἦσαν πάντοτε συνεσταλμένοι ὡς κόραι καὶ σιωπηλοὶ ὡς ἀγάλματα, τὴν δὲ μέθην ἐβδελύττοντο βλέποντες τοὺς ἐπίτηδες ἐνώπιον αὐτῶν ἐκτεθειμένους δούλους, τοὺς ὁποίους εἰλωτας ἐκάλουν, μεθύοντας καὶ τὰ αἰσχίστα ἐν τῇ μέθῃ πράττοντας.

Διὰ τῆς τοιαύτης ἀνατροφῆς τῶν νέων καὶ οἱ θεσμοὶ τοῦ Λυκούργου ἐπὶ αἰῶνας ἀλώβητοι διετηρήθησαν καὶ ἡ δόξα τῆς Σπάρτης ἀμάραντος ἀνεδείχθη.

Ἐκ δὲ τῶν ὡραίων τεχνῶν αἱ μόναι τὰς ὁποίας ἐδιδάσκοντο οἱ νέοι τῆς Σπάρτης ἦσαν ὁ χορὸς, τὸ ἱερὸν καὶ ἡρωικὸν ᾄσμα, ὁ αὐλὸς καὶ ἡ κιθάρα. Ἀλλὰ καὶ ὁ χορὸς ἦτο ἀνδρικός, οὐχὶ θηλυπρεπής, ἐρρυθμίζετο δέ, ὅπως διερρεθίζῃ τὴν φιλοτιμίαν τῶν νέων, διότι, τριῶν ὄντων τῶν χορῶν κατὰ τὰς τρεῖς ἡλικίας, ὁ μὲν χορὸς τῶν γερόντων ἀρχόμενος ἔψαλλεν : « Ἄμμες ποκ' ἤμες ἄλκιμοι νεανίαι » (Ναὶ ! ἡμεῖθα ἡμεῖς ποτε ἀνδρεῖοι νεανίαι). Ὁ δὲ χορὸς τῶν ἀκμαζόντων ἀνδρῶν ἀπαντῶν ἔψαλλεν : « Ἄμμες δέ γ' εἰμές· αἱ δὲ λῆς, πεῖραν λαβέ » (Ἄλλ' ἤδη εἰμεθα ἡμεῖς, δοκίμασον, ἂν θέλῃς). Ὁ δὲ χορὸς τῶν παίδων ἔλεγεν : « Ἄμμες δέ γ' ἐσσόμεθα πολλῶ κάρρονες » (Ἡμεῖς δὲ θέλομεν φανῇ πολὺ καλύτεροί σας).

Ἀπὸ τῆς ἡλικίας τῶν εἴκοσιν ἐτῶν ἤρχιζεν ἡ στρατιωτικὴ ὑπηρεσία τοῦ Σπαρτιάτου, ἐξακολουθοῦσα ἀδιακόπως μέχρι τῆς ἡλικίας τῶν ἐξήκοντα ἐτῶν καὶ διὰ τοῦτο οἱ Σπαρτιάται ἔχοντες πάντοτε ὡς σύνθημα τὸ « νίκη ἢ θάνατος » ἀνεδείχθησαν ὁ πολεμικώτερος λαὸς τῆς Ἑλλάδος.

Γερουσιασταὶ δὲ ἐξελέγοντο, κατὰ τὴν νομοθεσίαν τοῦ Λυκούργου, πρὸς ἀντικατάστασιν τῶν ἀποθνησκόντων οἱ ἔχοντες ἡλικίαν ὑπὲρ τὰ ἐξήκοντα ἔτη καὶ ἀνακηρυττόμενοι ὑπὸ τοῦ λαοῦ ὡς ἀριστοὶ κατὰ τὴν ἀρετὴν καὶ σωφρονέστεροι καθ' ἅπαντα τὸν βίον.

Ἐὰν δέ τις δὲν ἐξελέγετο, δὲν ἡγανάκει οὐδὲ ὕβριζεν οὐδὲ εὐκοφάντει, ἀλλ' ἔχαιρε, διότι ἡ πατρίς, τὴν ὁποίαν πάντες ὡς κοινὴν μητέρα ἡγάπων καὶ τῆς ὁποίας τέχνα εὐπειθεῖ πάντες ἐθεωροῦντο, εἶχεν ἄλλους καλυτέρους αὐτοῦ. Τοὺς λόγους τούτους εἶπε χαίρων ὁ Σπαρτιάτης Παιδάρητος, ὅτε ἀντ' αὐτοῦ ἐξελέχθησαν ἄλλοι.

“Ότε ὁ Λυκοῦργος εἶδε τοὺς Σπαρτιάτας συνηθίσαντας εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν νόμων αὐτοῦ, καὶ τὰ καλὰ καὶ σωτήρια ἀποτελέσματα τῆς νομοθεσίας του, ἠὺφράνθη, καθὼς, κατὰ τὸν Πλάτωνα, ἠὺφράνθη καὶ ὁ Θεός, ὅτε ἔπλασε τὸν κόσμον καὶ εἶδε τὴν πρώτην ἁρμονικὴν αὐτοῦ κίνησιν. Τότε δὲ ἐπεθύμησε νὰ καταστήσῃ διαρκῆ καί, εἰ δυνατόν, ἀθάνατον τὴν νομοθεσίαν του ἐπ’ ἀγαθῷ τῆς Σπάρτης.

“Όθεν συγκαλέσας εἰς ἐκκλησίαν τοὺς βασιλεῖς, τοὺς γερουσιастὰς καὶ τὸν λαὸν ὁ Λυκοῦργος ἐζήτησε παρ’ αὐτῶν νὰ τῷ ὑποσχεθῶσιν ἐνὸρκως, ὅτι δὲν θέλουσι μεταβάλλει ἢ μετακινήσει τι ἐκ τῆς νομοθεσίας του, μέχρις οὗ ἐπανέλθῃ ἐκ Δελφῶν, ὅπου ἐπρόκειτο νὰ μεταβῇ, ὅπως συμβουλευθῇ τὸν θεὸν περὶ τῆς νομοθεσίας του καὶ περὶ τῆς ἀνάγκης τροπολογιῶν εἰς αὐτήν. Ἀφοῦ δὲ πάντες προθύμως ὥρκισθησαν ὅτι, ἂν ὁ Λυκοῦργος δὲν ἐπανέλθῃ, οὐδὲν ἐκ τῆς νομοθεσίας αὐτοῦ θέλουσι μεταβάλλει, ὁ Λυκοῦργος ἀνεχώρησεν εἰς Δελφούς, ὅπου ἡ Πυθία τοῦ Ἀπόλλωνος τῷ εἶπεν ὅτι οἱ νόμοι του καλῶς ἔχουσι καὶ ὅτι ἡ Σπάρτη θέλει διαμεῖναι ἐνδοξοτάτη, ἐν ὧσφ φυλάττει τοὺς νόμους αὐτοῦ.

Τὸν χρησμὸν τοῦτον ἔσπευσε νὰ κοινοποιήσῃ ὁ Λυκοῦργος εἰς τὴν Σπάρτην, ἀλλ’ ἐφοβεῖτο μήπως οἱ συμπολίται του θεωροῦντες ἑαυτοὺς λελυμένους ἐκ τοῦ ὅρκου των ἐπιχειρήσωσι μεταβολὰς εἰς τὴν νομοθεσίαν του πρὸς βλάβην τῆς Σπάρτης. “Όθεν ἐπ’ ἀγαθῷ τῆς πατρίδος αὐτοῦ ἀπεφάσισε νὰ ὑποβληθῇ εἰς ἐκούσιον ἐξορίαν μακρὰν τῆς φίλης Σπάρτης. Καὶ ἐνῶ, κατὰ τὸν σοφὸν Εὐριπίδην, οὐδὲν φίλτερον τῆς πατρίδος γῆς, μακάριοι δὲ ὅσοι εὐτυχοῦντες ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτῶν πατρίδι διάγουσιν, ὁ Λυκοῦργος ὑπ’ εὐγενοῦς φιλοπατρίας ἐμπνεόμενος ἐθυσίασε τὴν γλυκυτάτην ταύτην μακαριότητα ἀπομακρυνθεὶς διὰ παντὸς τῆς πατρίδος του, μέχρις οὗ ἀπέθανεν, ὡς λέγουσιν, ἐν Κρήτῃ, ὑποβληθεὶς οὕτως εἰς ὅλας τὰς στερήσεις καὶ τὰς πικρίας, τὰς ὁποίας ἡ ξενιτεία καθ’ ἡμέραν ποτίζει τοὺς ξένους.

Ἡ εὐγενὴς καὶ φιλόπατρις ἐπιθυμία τοῦ Λυκούργου ἐξεπληρώθη πληρέστατα, διότι οἱ Σπαρτιάται, πιστοὶ εἰς τὸν ὅρκον των, διατηρήσαντες ἐπὶ πεντακόσια ὅλα ἔτη τοὺς νόμους του, διὰ τῆς φιλοπατρίας καὶ τῆς ἀνδρείας των πρωτεύουσιν τῆς Ἑλλάδος ὅλης ἀνέδειξαν τὴν Σπάρτην.

« Γεροστάθης »

Λ. Μελάς

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ Ο ΔΙΚΑΙΟΣ

Δικαίως θαυμάζεται ὁ Ἀριστείδης περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλον πολιτικὸν ἄνδρα τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν διὰ τὴν σώφρονα διαγωγὴν του καθ' ἑλὴν τὴν διάρκειαν τοῦ πολιτικοῦ του βίου.

Ὁ Ἀριστείδης παρευρεθεὶς καὶ εἰς τὰς τρεῖς ἐνδόξους κατὰ τῶν Περσῶν μάχας ὅχι μόνον ἀνδρείως ἡγωνίσθη, ἀλλ' εἰς ἐκάστην ἐξ αὐτῶν ἔδωκε μεγάλα καὶ σωτήρια μαθήματα ἀρετῆς καὶ φιλοπατρίας.

Εἰς τὸν Μαραθῶνα μᾶς ἐδίδαξεν ὅτι δὲν εἶναι ἐξευτελισμὸς, ἀλλὰ μάλιστα ἐντιμὸν εἰς ἡμᾶς καὶ σωτήριον εἰς τὴν πατρίδα τὸ νὰ παραχωρῶμεν τὰ πρωτεῖα εἰς τοὺς ἐμπειροτέρους καὶ ἱκανωτέρους ἡμῶν.

Εἰς τὴν μάχην τῆς Σαλαμῖνος μᾶς ἐδίδαξεν ὅτι ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ βωμοῦ τῆς πατρίδος κάθε προσωπικὸν πάθος πρέπει προθύμως νὰ θυσιάζωμεν, κάθε ἔχθραν νὰ λησμονῶμεν καὶ καλὸν ἀντὶ κακοῦ νὰ ἀποδίδωμεν, πᾶν δὲ προτέρημα καὶ πᾶσαν ὑπεροχὴν τοῦ ἐχθροῦ μας δημοσίως νὰ ἀναγνωρίζωμεν.

Εἰς δὲ τὴν μάχην τῶν Πλαταιῶν μᾶς ἐδίδαξεν ὅτι εἶναι μωρία τὸ νὰ ζητῶμεν τιμὴν ἀπὸ τὰς θέσεις, διότι αἱ θέσεις δὲν τιμοῦν τοὺς κατέχοντας αὐτάς, ἀλλ' ἡ ἱκανότης καὶ ἡ ἀρετὴ τιμοῦν τὰς θέσεις, καὶ ὅτι χωρὶς ἔνωσιν καὶ ὁμόνοιαν κανένα μέγα ἔργον δὲν κατορθώνεται διὰ τὸ καλὸν τῆς πατρίδος.

Μετὰ τὴν μάχην τοῦ Μαραθῶνος, ὅτε τὰ στρατεύματα τῶν Ἀθηναίων ἐπανῆλθον εἰς τὰς Ἀθήνας, ἀφῆκαν τὸν πτωχόν, ἀλλ' ἐνάρετον Ἀριστείδην νὰ φυλάξῃ τοὺς αἰχμαλώτους Πέρσας καὶ τὰ πλουσιώτατα λάφυρα.

Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τόσης ἀφθονίας χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, χωρὶς οὐδεμίαν ἐπιτήρησιν, οὔτε αὐτὸς ἠθέλησε νὰ ἐγγίσῃ τίποτε ἀπὸ τὰ λάφυρα οὔτε εἰς ἄλλον ἐπέτρεψε νὰ λάβῃ τίποτε ἀπὸ αὐτά. « Χρεωστοῦμεν », ἔλεγε πρὸς τοὺς συμπολίτας του, « νὰ ὑπηρετῶμεν τὴν πατρίδα, ὅχι διὰ νὰ πλουτίσωμεν ἢ διὰ νὰ δοξασθῶμεν, ἀλλ' ἀ διὰ νὰ ἐκπληρώσωμεν τὰ πρὸς αὐτὴν ἱερὰ τοῦ πολίτου καθήκοντα, ἔστω καὶ χωρὶς πληρωμῆν, ἔστω καὶ χωρὶς δόξαν ».

Εἰς τὴν εὐγενῇ του ψυχὴν ἡ ἀγάπη τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς πατρίδος ἐμηδένιζε κάθε ἄλλο αἶσθημα, ἐπομένως καὶ τῶν χρημάτων τὴν ἀγάπην καὶ τῆς δόξης τὴν διψάν.

Ἐὰν ὁ Ἀριστείδης καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν συμπολιτῶν του δὲν ᾔσαν

τοιούτοι, ἀλλὰ φιλοχρήματοι, τρυφηλοὶ καὶ πολυτελεῖς, ἡ ἔνδοξος μάχῃ τῶν Πλαταιῶν δὲν ἤθελεν σώσει τὴν Ἑλλάδα ἐκ τοῦ περσικοῦ ζυγοῦ, ἡ δὲ ἑλληνικὴ ἐλευθερία, τὰ φῶτα καὶ ὁ πολιτισμὸς ἤθελον ἐκλείπει ἐκτοτε διὰ παντός.

Ὁ Ξέρξης ἀναχωρήσας ἐντροπιασμένος εἰς τὴν Ἀσίαν ἀφῆκεν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸν στρατηγὸν τοῦ Μαρδόνιον, διὰ τὴν ὑποδουλώσῃ τοὺς ἐλευθέρους Ἕλληνας. Ὁ δὲ Μαρδόνιος, νομίζων ὅτι εὐκολώτερον ἦτο νὰ ὑποδουλώσῃ αὐτοὺς διὰ τοῦ χρυσοῦ παρὰ διὰ τῶν ὅπλων, ἀπέστειλε πρέσβυν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους. Οὗτοι τότε, δυστυχεῖς, πένητες καὶ ἄστεγοι, εἶχον ἐπανελθεῖν εἰς τὰς Ἀθήνας, τὰς ὁποίας τὸ πῦρ καὶ ὁ σίδηρος τοῦ Ξέρξου εἶχον ἐρημώσῃ καὶ καταστρέψῃ.

Ὁ πρέσβυς τοῦ Μαρδονίου ἐπρότεινε λοιπὸν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους τὰ ἑξῆς :

— Ὁ Μαρδόνιος εἶναι ἔτοιμος ν' ἀνιδρύσῃ δι' ἐξόδων τοῦ ὅλας τὰς κατακαείσας οἰκίας σας καὶ τοὺς καταστραφέντας ναοὺς, νὰ σᾶς χορηγήσῃ δὲ ἄφθονα χρήματα καὶ νὰ σᾶς κάμῃ κυρίους τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, ἐὰν ἐδέχεσθε νὰ καταθέσῃτε τὰ ὅπλα σας.

Οἱ Σπαρτιᾶται γνωρίζοντες τὴν ἄκραν πτωχείαν, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχον καταντήσῃ οἱ Ἀθηναῖοι ἀπὸ τὴν καταστροφὴν τῆς πόλεως καὶ τὴν ἐρήμωσιν τῶν ἀγρῶν των, ἐφοβήθησαν, μήπως εἰς τὴν ἀπελπισίαν των παραδεχθοῦν τὰς χρηματικὰς προτάσεις τοῦ Μαρδονίου. Δι' αὐτὸ ἔστειλαν συγχρόνως πρέσβεις εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ παρεκάλουν τοὺς Ἀθηναίους νὰ ἀπορρίψουν τὰς περσικὰς προτάσεις καὶ νὰ ἐξακολουθήσουν ἀγωνιζόμενοι ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος.

Τότε ὁ Ἀριστείδης, ἐκφράζων καὶ τὰ ἰδικά του καὶ τῶν συμπολιτῶν του τὰ αἰσθήματα, ἔδωσε τὴν ὠραίαν ἐκείνην καὶ ἀξιοθαύμαστον ἀπάντησιν, ἡ ὁποία καὶ μόνῃ ἦτο ἱκανὴ ν' ἀπαθανάτισῃ τὸ ὄνομά του. Ἴδου ἡ ἀπάντησις τοῦ πτωχοῦ Ἀριστείδου :

— Συγχωροῦμεν εἰς τοὺς Πέρσας νὰ νομίζουν ὅτι τὰ πάντα δύνανται νὰ ἐξαγορασθοῦν μὲ τὰ χρήματα, διότι αὐτοὶ οὐδὲν πολυτιμότερον τοῦ χρυσοῦ γνωρίζουν. Ἀλλ' ἀγανακτοῦμεν κατὰ τῶν Σπαρτιατῶν, οἱ ὅποιοι ἀποβλέποντες εἰς τὴν πτωχείαν καὶ δυστυχίαν μας λησμονοῦν τὴν ἑλληνικὴν ἀρετὴν καὶ φιλοτιμίαν μας. Ὡς πληροφορηθοῦν οἱ Λακεδαιμόνιοι ὅτι οὔτε δι' ὅλον τὸ ἐπὶ τῆς γῆς καὶ τὸ ἐντὸς αὐτῆς χρυσοῦν ἤθελάν ποτε πωλῆσαι οἱ Ἀθηναῖοι τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος. Ὡς μάθῃ δὲ

καὶ ὁ Μαρδόνιος ὅτι μόνον ὅταν ὁ ἥλιος παύσῃ τὸν δρόμον του, θέλομεν παύσει καὶ ἡμεῖς ἀγωνιζόμενοι ὑπὲρ πατρίδος καὶ ἐλευθερίας.

Μετὰ τὴν γενναίαν ταύτην ἀπάντησιν ἡ ἐνδοξος μάχη τῶν Πλαταιῶν ἐγένινεν, ὁ Μαρδόνιος κατεστράφη καὶ ἡ Ἑλλάς ἐσώθη !

« Γεροστάθης »

Α. Μελάς

Ο ΒΟΣΠΟΡΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟΝ

Εἰς τὴν καλυτέραν θέσιν τῆς Ἑλληνικῆς Μεσογείου ἰδρύθη εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων μία πόλις, ἡ ὁποία ἀπὸ τότε μέχρι σήμερον ἐγένινεν ἀφορμὴ πολλῶν πολέμων. Ἡ πόλις αὕτη εἶναι τὸ Βυζάντιον, ἡ κατόπιν ὀνομασθεῖσα Κωνσταντινούπολις.

Ἡ θέσις, εἰς τὴν ὁποίαν ἰδρύθη, εἶναι θαυμασία. Μὲ ἓνα μικρὸν πορθμὸν χωρίζεται ἡ Εὐρώπη ἀπὸ τὴν Ἀσίαν. Ἡ θάλασσα καθιστᾷ τὸν τόπον αὐτὸν τὸν μὲν χειμῶνα γλυκύν, τὸ δὲ θέρος δροσερόν.

Ἡ εὐφορία τῶν περὶ τὸν τόπον, καὶ ἐν Εὐρώπῃ καὶ ἐν Ἀσίᾳ, εἶναι ἐξαιρετική. Λειμῶνες χλοεροὶ ἐκτείνονται καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη τοῦ Βοσπόρου εἰς μεγάλας ἐκτάσεις, ὅπου βόσκουν ἄφθονα πρόβατα καὶ βόες. Εἰς τοὺς ἀγροὺς ὠριμάζουσιν οἱ δημητριακοὶ καρποὶ· αἱ ἁμπελοὶ παράγουσιν εὐώδεις μεγάλας σταφυλάς, μεταξὺ δὲ αὐτῶν ὑψοῦνται κατάφορτα κατὰ τὸ θέρος τὰ καρποφόρα δένδρα, κερασέαι μὲ τραγανά, μέγαλα ὡς καρύδια, καὶ βαρύτατα κεράσια, ἀπιδέαι, ροδακινέαι, συκαὶ μὲ γλυκύτατα ὡς μέλι σῦκα, πεπόνια καὶ καρπούζια, τῶν ὁποίων ὅστις ἐδοκίμασε τὴν γλυκύτητα, ποτὲ δὲν τὰ λησμονεῖ.

Ἄλλ' ἐκτὸς τῶν καρποφόρων ἄφθονα εἶναι καὶ τὰ ἄλλα δένδρα, τὰ ὁποῖα μὲ τὴν πρασινάδα τῶν γλυκαίνουν ὅπου στρέψῃ τις τὸ βλέμμα, αἱ πλάτανοι, αἱ κυπάρισσοι, αἱ δάφναι, αἱ μυρσίναι, τὰ πεῦκα. Τί δὲ νὰ εἴπῃ τις διὰ τὰ ἄνθη, τὰ τριαντάφυλλα, τὰ γαρύφαλα, τοὺς μενεξέδες καὶ τόσα ἄλλα ; Πάντα ταῦτα, καθὲν εἰς τὴν ἐποχὴν του, γεμίζουν τὸν ἀέρα μὲ τὴν εὐωδίαν των, ἀναπαύουν τὸ βλέμμα καὶ πλημμυρίζουν τὴν καρδίαν μὲ χαράν.

Ἄλλ' ἐὰν ἡ γῆ παρέχῃ εἰς τοὺς τόπους αὐτοὺς τόσον ἄφθονα τὰ ἀγαθὰ τῆς, καὶ ἡ θάλασσα δὲν μένει ὀπίσω. Ἡ Προποντίς, ἡ ὁποία στενεύει καὶ κλείεται ἀπὸ τὸ ἐν μέρος μὲ τὸν Βόσπορον καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος μὲ τὸν Ἑλλήσποντον, εἶναι ὡσάν μία μεγάλη γαληνιαία λίμνη. Εἰς

τὰ ἥσυχα νερά της εὐρίσκουν καταφύγιον ἀπὸ τὰ θυμωμένα νερά τῆς Μεσογείου ἐκατομμύρια ἰχθύων. Ἀλλὰ μεγάλα κέρδη ἔχουν κυρίως οἱ ἀλιεῖς ἀπὸ τοὺς ἰχθύς, οἵτινες κατ' ἀγέλας κατέρχονται διὰ τοῦ Βοσπόρου ἀπὸ τὸν Εὐξείνιον Πόντον. Ἡ μεγίστη αὕτη θάλασσα, ἥτις μόνον διὰ τοῦ στενοῦ αὐτοῦ συνδέεται μὲ τὴν Μεσόγειον, ἔχει ὕδατα γλυκύτατα, ἐξ αἰτίας τῶν πολλῶν ποταμῶν, οἵτινες ἐκβάλλουσιν εἰς αὐτήν. Καθὼς δὲ παρετήρησαν πολλοί, δὲν ἔχει καὶ θαλάσσια θηρία. Διὰ τοὺς δύο αὐτοὺς λόγους πολλὰ εἶδη ἰχθύων τῆς Μεσογείου καταφεύγουν εἰς τὸν Εὐξείνιον, διὰ νὰ πολλαπλασιασθῶσιν ἥσυχά ἐκεῖ. Ἀνέρχονται τὴν ἄνοιξιν καὶ κατέρχονται κατὰ τὸ φθινόπωρον εἰς μεγάλας ἀγέλας. Τότε οἱ ἀλιεῖς τοῦ Βοσπόρου καὶ τῆς Προποντίδος συλλαμβάνουσιν αὐτοὺς κατὰ χιλιάδας. Δύο δὲ εἶναι τὰ πολυπληθέστερα ἐξ αὐτῶν : οἱ σκόμβροι (σκουμπριά) καὶ αἱ παλαμίδες, ἐκ τῶν ὁποίων μεγάλας ποσότητος οἱ ἀλιεῖς ταριχεύουσι καὶ ἀποστέλλουσιν εἰς ὕλας τὰς χώρας.

Ἀλλ' ἐκτὸς τῆς θαυμαστῆς ταύτης εὐφορίας τῆς ξηρᾶς καὶ τοῦ πλούτου τῆς θαλάσσης καὶ ἄλλη ὑπῆρξεν ἡ αἰτία τόσων πολέμων διὰ τὴν θέσιν αὐτήν.

Ὁ Βόσπορος εἶναι τὸ κλειδίον τοῦ Εὐξείνου Πόντου. Ὅστις κατέχει τὸν Βόσπορον δύναται ἢ νὰ λαμβάνῃ φόρους ἀπὸ τὰ πλοῖα, τὰ ὁποῖα μεταβαίνουν ἢ ἐπιστρέφουν ἀπὸ τὸν Πόντον, ἢ καὶ νὰ ἐμποδίζῃ τὴν διὰ βασιν αὐτῶν ἐντελῶς. Οὕτω δὲ τὰ πολυάριθμα προϊόντα τῶν χωρῶν, τὰς ὁποίας βρέχει ὁ Εὐξείνιος, τῆς Βουλγαρίας, τῆς Ρουμανίας, τῆς Ρωσίας, τοῦ Καυκάσου, τῆς Βορείου Μικρᾶς Ἀσίας, δὲν δύναται νὰ ἐξέλθωσι. Τὰ πολυτιμότερα δὲ καὶ ἀφθονώτατα ἐξ αὐτῶν σήμερον εἶναι τὰ σιτηρὰ τῆς Ρωσίας καὶ τὰ πετρέλαια τοῦ Βατούμ.

Ὡσὰν δὲ νὰ ἐφρόντισεν ἐπίτηδες ἡ φύσις, ἔδωκεν εἰς τὸν κατέχοντα τὸ στενὸν καὶ ναύσταθμον ἀσφαλέστατον, τὸν παμμέγιστον Κεράτιον λιμένα. Λέγεται οὕτω, διότι ὁμοιάζει πρὸς κέρατον ἐλάφου. Τὴν εἴσοδον αὐτοῦ σχηματίζουσι δύο ἀκρωτήρια. Εἰς τὴν εἴσοδόν του ἔχει ἄνοιγμα δύο χιλιομέτρων, ὅσον δὲ προχωροῦμεν ἐντὸς στενεύει ὀλίγον κατ' ὀλίγον. Εἶναι βαθὺς μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς ἀκτῆς, ὥστε καὶ μεγάλα πλοῖα νὰ προσορμίζωνται ἀφόβως. Καὶ ἀπὸ τὰς δύο ὄχθας του ὑψάνονται βουνά, ὥστε εἶναι ἡσφαλισμένος πανταχόθεν ἀπὸ τοὺς ἀνέμους. Ἐξω ἡμπορεῖ νὰ βοῖζῃ ἡ ἀγριωτέρα καταιγίς, εἰς τὸν Κεράτιον, ὅμως, εἶναι γαλήνη.

Ὁ Βόσπορος ὁμοιάζει μὲ ἓνα ποταμόν. Τὸ μῆκος του ἀπὸ τὸν Εὐξείνιον ἕως τὴν Προποντίδα εἶναι 27 χιλιόμετρα, τὸ δὲ μεγαλύτερον

πλάτος του είναι 3.200 μέτρα, ἄλλοῦ, ὅμως, στενεύει ἕως 500 μέτρα.

Τὸ θέαμα, τὸ ὁποῖον παρουσιάζει εἰς τοὺς διαπλέοντας αὐτόν, εἶναι μαγευτικόν. Καὶ ἡ εὐρωπαϊκὴ καὶ ἡ ἀσιατικὴ ἀκτὴ αὐτοῦ παρουσιάζουν μεγάλην ποικιλίαν· ἄλλοῦ μὲν καταβαίνουν ἀπότομοι καὶ κρημνῶδεις, καὶ τὰ νερά σκορπίζουν τοὺς ἀφρούς των εἰς τὰ ἀκρογιάλια· ἄλλοῦ πάλιν πλησιάζουν ὁμαλῶτατα πρὸς τὴν θάλασσαν, ἡ ὁποία τὰς φιλεῖ μὲ ἥσυχα ἥσυχα κυματάκια. Ἐδῶ μικρὰ ἀκρωτήρια προχωροῦν ἄγρια πρὸς τὴν θάλασσαν, παρέκει κολπίσκοι νανουρίζουν ἥσυχα ἐπάνω εἰς τὰ νερά των εἰδῶν εἰδῶν πλοιαρία καὶ λέμβους. Καὶ εἰς ὅλα ἀπλώνεται τριγῦρο ἀτελείωτη πρασινάδα. Βάλετε εἰς ὅλα αὐτὰ καὶ τὴν ἐλαφρὰν αὔραν τῆς θαλάσσης καὶ τῶν πτηνῶν τὰ κελαδήματα καὶ θὰ ἐννοήσετε διατί, ὅστις περῶν ἀπ' ἐκεῖ, λέγει καθ' ἑαυτόν : « Ἄχ, ἂς ἦταν ποτὲ νὰ μὴ τελειώσῃ τὸ ταξίδι ! ». Θὰ ἐνόμιζε κανεὶς ὅτι εὐρίσκεται εἰς καμμίαν ἀπὸ τὰς μαγικὰς λίμνας τῶν παραμυθιῶν, ἂν δὲν τὸν ἀφύπνιζεν ἀπὸ τὸ ὄνειρον αὐτὸ τὸ ρεῦμα τοῦ πορθμοῦ.

Καὶ πράγματι τοῦ Βοσπόρου τὸ ρεῦμα εἶναι ὀρμητικόν. Εἰς τὸν Εὐξείνιον Πόντον ἐκβάλλουσι τριάκοντα περίπου ποταμοὶ μεγάλοι· οὗτοι μὲ τοὺς ὄγκους τῶν ὑδάτων των φέρουν μέχρι τῆς θαλάσσης καὶ μεγίστους ὄγκους χωμάτων καὶ πετρῶν. Διὰ τοῦτο τὰ ὕδατα τοῦ Εὐξείνου διαρκῶς πληθύνονται καὶ ὑψώνονται· τὰ δὲ πλεονάζοντα ὕδατα ἐξέρχονται μὲ ὀρμὴν διὰ τοῦ Βοσπόρου εἰς τὴν Προποντίδα καὶ ἔπειτα διὰ τοῦ Ἑλλησπόντου εἰς τὴν Μεσόγειον. Δι' αὐτὸ εἵπομεν ὅτι ὁ Βόσπορος ὁμοιάζει μὲ ποταμόν.

Ἀδ. Ἀδμαντίου

Ο ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ

Ἡ ἐθνοσσιαστικὴ ὀρμὴ τῶν στρατῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος καὶ ἡ ἰσχυρὰ συγκρότησις τῶν στρατῶν τῆς Ρώμης ἐκληροδοτήθησαν εἰς τὰς στρατιάς τοῦ μεσαιωνικοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ὁ Χριστιανὸς Ἕλλην στρατιώτης τοῦ μεσαιῶνος, ὁ Βυζαντινὸς στρατιώτης, ὅπως θὰ τὸν εἴπωμεν — ἀφοῦ τὴν μεσαιωνικὴν μας αὐτοκρατορίαν τὴν ὀνομάζομεν Βυζαντινὴν — ὁ Βυζαντινὸς λοιπὸν στρατιώτης εἶναι ἀπόγονος τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ τῶν ἀρχαίων Ρωμαίων στρατιωτῶν. Καὶ ἐπεὶ οἱ λαμπρότεροι στρατοὶ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ἦσαν οἱ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου,

και τῆς ἀρχαίας Ρώμης οἱ χριστιανικοὶ στρατοί, διὰ τοῦτο ὁ Βυζαντινὸς στρατιώτης εἶναι ὁ ἀπόγονος τοῦ Μακεδόνος καὶ τοῦ Χριστιανοῦ Ρωμαίου στρατιώτου. Διότι εἰς τὰ δύο μεγάλα ὀνόματα, τὰ ὀνόματα τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, συνοψίζεται ὁλόκληρος ὁ χαρακτήρ τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας καὶ τοῦ Βυζαντινοῦ αὐτοκράτορος. Οἱ Βυζαντινοί, δηλαδὴ οἱ προπάτορές μας τοῦ μεσαιῶνος, εἶναι οἱ κατ' εὐθεΐαν ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Παρέλαβον, ὅμως, πολλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους, καὶ ἡ Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία ὑπῆρξε κατ' ἀρχὰς μία συνέχεια τῆς Ρωμαϊκῆς. Διὰ τοῦτο ὁ Βυζαντινὸς αὐτοκράτωρ ἐτιμᾶτο καὶ ἐπροσκυνεῖτο ἀπὸ τοὺς ὑπηκόους του καὶ ἀπὸ τοὺς ξένους λαούς, ὡς ὁ ἀπόγονος τῶν δύο μεγάλων βασιλέων, τοῦ Μακεδόνος καὶ τοῦ Ρωμαίου.

Ὁ Βυζαντινὸς στρατιώτης, καὶ μάλιστα ὁ πεζός, ὁμοίαζε μὲ Μακεδόνα καὶ μὲ Ρωμαῖον στρατιώτην. Ὁ ὅπλισμός ὁμοίαζε περισσότερον μὲ τὸν ἀρχαῖον ρωμαϊκόν. Ἐφόρει ἀλυσιδωτὸν θώρακα, ὁ ὁποῖος ἐλέγετο *λ ω ρ ί κ ι ο ν*. Εἶχε περικεφαλαίαν, ἡ ὁποία ἐλέγετο *κ α σ ί ς* (ἡ λέξις εἶναι μακεδονικὴ), καὶ εἰς τοὺς πόδας του περικνημίδας. Αὐτὰ ἦσαν τὰ ἀμυντικὰ ὅπλα του. Ὡς ἐπιθετικὰ δὲ ὅπλα εἶχεν ὅμοια μὲ τὰ τῶν ἀρχαίων Μακεδόνων, πολὺ μακρὰν λόγχην, ὅπως καὶ ἐκεῖνοι, ἡ ὁποία ἐλέγετο *κ ο ν τ ᾱ ρ ι ο ν*, καὶ πολὺ κοντὸν *σ π α θ ί ο ν*. Ἡ ἀσπίς, ἡ ὁποία ἐλέγετο *σ κ ο υ τ ᾱ ρ ι ο ν*, ὁμοιάζει καὶ αὐτὴ μὲ τὴν ἀρχαίαν.

Τὸ βυζαντινὸν στράτευμα περιελάμβανεν, ὅπως καὶ τὰ ἀρχαῖα, τοὺς βαρέως ὅπλισμένους, *σ κ ο υ τ ᾱ τ ο υ ς* (διότι εἶχον τὸ σκουτάριον), καὶ τοὺς ἐλαφρῶς ὅπλισμένους μὲ *τ ο ξ ᾱ ρ ι ο ν*, τοὺς *τ ο ξ ὀ τ α ς*. Ὑπῆρχον δὲ καὶ ἱππεῖς *τ ο ξ ὀ τ α ι*, ἀλλ' οἱ ἐπιφοβοὶ ἱππεῖς ἦσαν οἱ *κ α τ ᾱ φ ρ α κ τ ο ι*, οἱ ὁποῖοι ἐπροφυλάσσοντο ὁλόκληροι μὲ ἀλυσιδωτὸν ὅπλισμόν, ὅπως καὶ οἱ ἱππῶται τῆς Δύσεως.

Κανεὶς ἄλλος ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους στρατοὺς δὲν ἦτο τόσον πολὺ παρεσκευασμένος, ὅσον ὁ βυζαντινός. Οἱ μεσαιωνικοὶ μας πρόγονοι εἶχον τελειοποιήσει τὴν στρατιωτικὴν τέχνην εἰς μέγιστον βαθμόν, ὅσον οὐδεὶς ἄλλος λαός. Μόνον ἀφ' ὅτου ἐχρησιμοποιήθη ἡ πυρῆτις καὶ κατεσκευάσθησαν ὅπλα καὶ κανόνια, ἀπὸ τοῦ 1500, ἥλλαξεν ἡ στρατιωτικὴ τέχνη. Οἱ βυζαντινοὶ στρατοὶ ἦσαν οἱ πρῶτοι στρατοὶ τοῦ κόσμου.

Οἱ χριστιανικοὶ μας στρατοὶ τοῦ μεσαιῶνος εἶχον τελειοτάτην ὀργάνωσιν, ὅχι μόνον εἰς τὸν ὅπλισμόν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἐπιμελητείαν. Καὶ διὰ τοῦτο βλέπομεν τοὺς Χριστιανούς μας αὐτοκράτορας νὰ ὀδη-

γοῦν ἐντὸς ὀλίγων ἐβδομάδων τὸν στρατὸν των ἀπὸ τὴν Βουλγαρίαν εἰς τὴν Συρίαν.

Εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὰς ἄλλας σπουδαίας πόλεις τῆς αὐτοκρατορίας ὑπῆρχον μεγάλοι ἀποθῆκαι ὀπλων, ἐνδυμασιῶν καὶ παντὸς ἄλλου χρησίμου πράγματος εἰς ἓνα στρατὸν. Δὲν εἶχε δὲ ὁ βυζαντινὸς στρατὸς μόνον πεζικὸν καὶ ἵππικόν, ἀλλ' εἶχε καὶ τὸ πυροβολικόν του, ὡς εἴπωμεν. Εἶχε παντὸς εἶδους μηχανήματα διὰ τὰς πολιορκίας πόλεως, πετροβόλα ὅργανα, κλίμακας, ξυλίνους πύργους. Ἦτο δὲ καταλεπτῶς ὀρισμένον πόσον θὰ βαδίσῃ ὁ στρατὸς, ἀπὸ τοῦ θὰ λάβῃ τὰς προμηθείας, τοῦ θὰ εὕρῃ ὕδωρ, τοῦ πρόκειται νὰ σταθμεύσῃ. Καὶ ἡκολούθουν αὐτὸν μεγάλοι ἐφοδιοπομπαί.

Ἄλλ' ἐκεῖνο ἰδίως, τὸ ὁποῖον προκαλεῖ τὸν θαυμασμόν, ἦτο ἡ τελειοτάτη νοσοκομεικὴ ὑπηρεσία ἐνὸς βυζαντινοῦ στρατοῦ. Κατὰ τὴν ὥραν τῆς μάχης ὑπῆρχον ἰδιαίτεροι τραυματιοφορεῖς, οἱ ὁποῖοι ἀπέσυρον τοὺς τραυματίας, ὅπισθεν δὲ τοῦ στρατοῦ ἦσαν τὰ φορητὰ νοσοκομεῖα, εἰς τὰ ὁποῖα ἐδίδοντο αἱ ἱατρικαὶ βοήθειαι. Καὶ ἐδῶ πρέπει νὰ ἐξάρωμεν τὴν ἐπιεικίαν καὶ τὴν μαλακότητα, τὴν ὁποίαν ἐδείκνυν εἰς τοὺς νικημένους οἱ Βυζαντινοὶ στρατηγοί. Οἱ μεσαιωνικοὶ μας στρατοὶ ἦσαν ἀληθινοὶ χριστιανικοὶ στρατοί.

Εἰς ἰδιαίτερον σῶμα ἀνῆκεν ὁ στρατιώτης, ὁ ὁποῖος ἐφύλαττε τὰ σύνορα. Ἐπειδὴ δὲ ἐλέγοντο ταῦτα ἄκραι, καὶ ὁ στρατιώτης τῶν ἄκρων ἐλέγετο ἀκρίτας. Ἐκεῖ εἰς τὰ σύνορα ἡγρύπνουν οἱ ἀκρίται, διὰ νὰ ὑπερασπίζωνται τὴν χριστιανικὴν αὐτοκρατορίαν. Πύργοι καὶ κάστρα τοὺς ἐπροστάτευον, μεγάλοι στρατιωτικοὶ ὁδοὶ τοὺς ἐβαλλον εἰς συγκοινωνίαν μὲ τὸ κέντρον. Κατ' ἀποστάσεις εἰς τὰς κορυφὰς βουνῶν ἦσαν κτισμένοι βίγλαι, δηλαδὴ ὑψηλοὶ πύργοι. Ἐν καιρῷ κινδύνου ἤναπτον οἱ φρουροὶ πυράς. Ὡς μὲ ὀπτικὸν τηλεῖγραφον ἐπῆγγαιεν ἀμέσως εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἡ εἰδησις μιᾶς ἐχθρικῆς ἐπιδρομῆς. Καὶ ὁ Χριστιανὸς βασιλεὺς ἐξήρχετο εἰς τὸν πόλεμον.

Ὁ δὲ στρατιώτης τῶν ἄκρων, ὁ ἀκρίτας, ὁ σιδηροῦς στρατιώτης, ὁ ὁποῖος ὑπερῃσπίζετο ἡμέραν καὶ νύκτα εἰς τὰ σύνορα τὸ χριστιανικὸν βασίλειον, ἐγένιν ὁ ἀθάνατος τύπος τοῦ Χριστιανοῦ Ἑλληνος ἥρωος. Ἀπὸ τὸν στρατιωτὴν ἀκρίταν ἐπλασέν ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς κατὰ τὸν μεσαιῶνα τὸν ἀνδρειωμένον, ὁ ὁποῖος εἰς τὰ ὑπέροχα δημῶδη τραγούδια ὀνομάζεται Διγενὴς Ἀκρίτας καὶ νικᾷ ὅλους τοὺς ἐχθρούς, ἀκόμη καὶ αὐτὸν τὸν Χάρον εἰς τὰ σιδερένια ἀλῶνισα.

Ἦτο στρατὸς ἦτο ἡ κεφαλὴ καὶ αἱ χεῖρες τῆς πολιτείας. Ὁ αὐτοκράτωρ χαιρετίζει τοὺς στρατιώτας του ὡς ἐξῆς : « Ἀγωνίσασθε, τοῦ Χριστοῦ στρατιῶται καὶ παιδιὰ ἐμά, ἵνα ἐπιδείξησθε τὴν ἀνδρείαν ὑμῶν, τὴν πρὸς τὸν Θεὸν πίστιν ὀρθὴν καὶ τὴν πρὸς τὴν βασιλείαν ἀγάπην ».

Ὁ Βυζαντινὸς λοιπὸν στρατιώτης ἦτο στρατιώτης τοῦ Χριστοῦ. Ὡφείλε νὰ δείξῃ τὴν ἀνδρείαν του, νὰ μὴ ἀφήσῃ τὴν σταυροφόρον σημαίαν του, διότι ἄλλως ἐθανατώνετο ἀμέσως. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ ἐδείκνυε τὴν ὀρθὴν πίστιν εἰς τὸν Θεὸν καὶ τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν πατρίδα. Ἐμάχετο λοιπὸν μὲ τὴν ὁρμὴν τῶν στρατιωτῶν τοῦ Μεγάλου Ἀλεζάνδρου καὶ μὲ τὴν πίστιν τῶν στρατιωτῶν τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου.

Ἄδ. Ἀδαμαντίου

Ο ΔΙΓΕΝΗΣ ΑΚΡΙΤΑΣ

Καβάλλα πάει ὁ Χάροντας
τὸ Διγενῆ στὸν Ἄδην
κι ἄλλους μαζί... Κλαίει, δέρνεται
τ' ἀνθρώπινο κοπάδι.

Καὶ τοὺς κρατεῖ στ' ἄλόγου του
δεμένους τὰ καπούλια,
τῆς λεβεντιᾶς τὸν ἄνεμο,
τῆς ὁμορφιᾶς τὴν πούλια.

Καὶ σὰν νὰ μὴν τὸν πάτησε
τοῦ Χάρου τὸ ποδάρι,
ὁ Ἀκρίτας μόνο ἀτάραχα
κυττάει τὸν καβαλλάρη.

- Ὁ Ἀκρίτας εἶμαι, Χάροντα,
δὲν περνῶ μὲ τὰ χρόνια.
Μ' ἄγγιζες καὶ δὲ μ' ἐνοιωσες
στὰ μαρμαρένια ἁλώνια

Εἰμ' ἐγὼ ἡ ἀκατάλυτη
 ψυχὴ τῶν Σαλαμίνων.
 Στὴν Ἑφτάλοφην ἔφερα
 τὸ σπαθί τῶν Ἑλλήνων.

Δὲ χάνομαι στὰ Τάρταρα,
 μονάχα ξαποσταίνω.
 Στὴ ζωὴ ξαναφαίνομαι
 καὶ λαοὺς ἀνασταίνω.

Κ. Παλαμᾶς

ΤΟ ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ ΤΟΥ ΒΟΥΛΓΑΡΟΚΤΟΝΟΥ

Εἰς ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ Ἀθηναῖοι ἐκτιζον πρὸ τοῦ Παρθενῶνος ναὸν ἀφιερωμένον εἰς τὴν Ρώμην καὶ τὸν αὐτοκράτορα αὐτῆς, εἰς τὴν Παλαιστίνην ἐγεννᾶτο ὁ Βασιλεὺς τοῦ κόσμου, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός.

Ἡ διδασκαλία του ἐμελλε νὰ καταρρίψῃ τὴν ἀρχαίαν θρησκείαν μὲ ὅλους τοὺς ναοὺς καὶ μὲ ὅλα τὰ ἀγάλματα τῶν ἐλληνικῶν θεῶν.

Οἱ Ἀπόστολοι ἔφερον τὸ Εὐαγγέλιον ἐνωρὶς εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἀλλὰ κατὰ τοὺς τρεῖς πρώτους αἰῶνας μετὰ τὴν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ ἡ νέα θρησκεία ἦτο ἀκόμη ἀνίσχυρος καὶ οἱ ὁπαδοὶ αὐτῆς κατεδιώκοντο, πολλοὶ δὲ ἐμαρτύρησαν ὑπὲρ τῆς πίστεώς των.

Ὅταν, ὅμως, ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος ἔγινεν αὐτοκράτωρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὰ πράγματα ἤλλαξαν. Ἡ χριστιανικὴ θρησκεία ἀνεγνωρίσθη ὡς θρησκεία τοῦ κράτους καὶ ἡ ἀρχαία ἐσβήνεν ὀλίγον κατ' ὀλίγον, μέχρις ὅτου ἐπὶ τέλους οὐδεὶς ὁπαδὸς αὐτῆς ἔμεινεν.

Εἰς τοὺς χρόνους αὐτοὺς τοῦ ἀνταγωνισμοῦ μεταξὺ τῶν δύο θρησκειῶν ἀπωλέσθησαν πολλὰ ἔργα τῆς ἀρχαίας τέχνης, τόσον εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅσον καὶ ἀλλοῦ. Οἱ Χριστιανοί, καὶ πρὸ πάντων οἱ μοναχοί, κινούμενοι ἀπὸ ὑπερβολικὸν ζῆλον κατὰ τῶν εἰδώλων, συνέτριβον τὰ ἀγάλματα τῶν ἀρχαίων θεῶν καὶ πολλάκις κατέστρεφον καὶ αὐτοὺς τοὺς ναοὺς των.

Εὐτυχῶς, ὅμως, τὰ κυριώτερα οἰκοδομήματα τῆς Ἀκροπόλεως δὲν ἐβλάβησαν. Μετεβλήθησαν εἰς χριστιανικὰς ἐκκλησίας καὶ τοιουτοτρόπως διασώθησαν.

Πρῶτος ἐξ ὅλων τῶν ναῶν ἀφῆρέθη ἀπὸ τοὺς εἰδωλολάτραις καὶ ἀφιερώθη εἰς τὴν Παναγίαν ὁ Παρθενῶν. Ἡ μετατροπὴ αὐτοῦ εἰς χριστιανικὴν ἐκκλησίαν ἐγένεν ἱσως ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ, ὁ ὁποῖος ἐκτίσεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὸν ναὸν τῆς Ἀγίας Σοφίας.

Κατὰ τὴν μετατροπὴν ἐγέναν καὶ μερικαὶ μεταρρυθμίσεις ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν τῆς χριστιανικῆς λατρείας. Κατεσκευάσθησαν ἀψίδες, ἠνοίχθησαν θύραι, ἐκτίσθη νάρθηξ, εἰκονοστάσιον, γυναικωνῆτις καὶ ἄλλα.

Ἀναμφιβόλως ἐβλάψαν ἄρκετὰ αἱ μεταρρυθμίσεις αὗται τὸν Παρθενῶνα. Παρ' ὅλα ταῦτα, ὅμως, ἐξηκολούθησεν ὁ Παρθενῶν νὰ εἶναι ὁ ὠραιότερος καὶ μεγαλοπρεπέστερος ναὸς τῶν Ἀθηνῶν. Αὐτὸς ἦτο ὁ μητροπολιτικὸς ναὸς τῆς πόλεως, καὶ ἡ Παναγία, ἡ ὁποία ἐλατρευετο εἰς αὐτόν, ὠνομάζετο Ἀθηνιώτισσα, ὥσάν νὰ ἦτο αὐτὴ ἡ κατ' ἐξοχὴν προστατίς τῶν Ἀθηνῶν.

Καὶ τὸ Ἐρέχθειον καὶ ὁ ναὸς τῆς Νίκης μετετράπησαν εἰς χριστιανικὰς ἐκκλησίας. Πλεῖστα πολύτιμα ἀγάλματα κατεστράφησαν ἢ ἐφθάρησαν. Τὰ ἀναπόσπαστα, ὅμως, τμήματα τῶν κτιρίων δὲν ἐβλάβησαν, ὅπως αἱ Καρυάτιδες, τὰ ἀετώματα, αἱ μετόπαι, ἡ ζωφόρος τοῦ Παρθενῶνος καὶ ἄλλα.

Τὰ πάντα εἶχον τότε ἀλλάξει.

Αἱ Ἀθῆναι δὲν ἦσαν πλέον πόλις ἀνεξάρτητος καὶ αὐτόνομος, ἀλλὰ μικρὰ ἐπαρχιακὴ πόλις μεγάλου κράτους, τοῦ ὁποίου πρωτεύουσα ἦτο ἡ Κωνσταντινούπολις. Καὶ ὅταν μὲν οἱ αὐτοκράτορες αὐτῆς ἦσαν φρόνιμοι, γενναῖοι καὶ δραστήριοι, αἱ ἐπαρχίαι εἶχον τοῦλάχιστον ἀσφάλειαν καὶ εἰρήνην καὶ ἀπελάμβανον εὐημερίαν τινά. Ὅταν, ὅμως, ἦσαν — ὅπως συνέβη συχνά — ἀδύνατοι ἢ ἐστενοχωροῦντο ὑπὸ πολλῶν συγχρόνως ἐξωτερικῶν ἐχθρῶν, τότε αἱ ἐπαρχίαι ὑπέφερον τὰ πάνδεινα. Ἀταξία ἐπεκράτει παντοῦ, διάφοροι βάρβαροι γείτονες εἰσέβαλλον εἰς τὴν χώραν καὶ ἐληλάτουν αὐτήν. Πειραταὶ ἀπεβιβάζοντο εἰς τὰς παραλίας καὶ ἤρπαζον ὅ,τι εὕρισκον.

Καὶ αἱ Ἀθῆναι φυσικὰ ὑπέφερον καὶ αὗται πολλὰ ἀπὸ διαφόρους ἐχθρούς. Καὶ ἡ Ἀκρόπολις σπανίως εἶχε καθ' ὅλην αὐτὴν τὴν περίοδον ἡμέρας ὁμοίας μὲ τὰς παλαιὰς ἐκείνας τὰς γεμάτας δόξαν καὶ λαμπρότητα, ὅταν οἱ σύγχρονοι τοῦ Περικλέους Ἀθηναῖοι, ἐλεύθεροι καὶ ὑπερήφανοι ἀνέβαινον εἰς τὸν ἱερὸν βράχον, διὰ νὰ προσφέρουν εἰς τὴν Ἀθηνῶν τὸν νέον πέπλον καὶ τὴν μεγάλην ἐκατόμβην.

Μία ἀπὸ τὰς σπανίας αὐτὰς ἡμέρας ἦτο ἐκεῖνη τοῦ ἔτους 1018 μετὰ Χριστόν, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Βασίλειος ὁ Β' ἐπεσκέφθη τὴν Ἀκρόπολιν καὶ ἀνέβη εἰς τὸν Παρθενῶνα, διὰ νὰ προσευχηθῇ.

Ὁ ἀνδρεῖος αὐτὸς βασιλεὺς, ὁ ὁποῖος ἐπωνομάσθη Βουλγαροκτόνος, ἐπολέμησεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη καὶ μὲ ἐπιμονὴν κατὰ τῶν Βουλγάρων. Καὶ ἐπὶ τέλους κατετρόπωσεν αὐτοὺς ἐντελῶς καὶ κατέστρεψε τὸ βασιλεῖόν των. Τότε κατέβη ἀπὸ τὴν Μακεδονίαν, ὅπου εὗρίσκετο, μέχρι τῶν Ἀθηνῶν. Ἀκολουθοῦμενος ἀπὸ τοὺς νικηφόρους στρατιώτας του ἀνέβη μὲ μεγάλην πομπὴν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν. Εἰσῆλθεν εἰς τὸν Παρθενῶνα καὶ ἐπροσκύνησε καὶ ἠὺχαρίστησε τὴν Θεοτόκον διὰ τὰς νίκας του κατὰ τῶν ἐχθρῶν. Προσέφερε δὲ εἰς τὸν ναὸν αὐτῆς καὶ πολλὰ πολύτιμα δῶρα, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦτο καὶ μία χρυσὴ κανδύλα.

Τὸ προσκύνημα αὐτὸ τοῦ Βουλγαροκτόνου εἶχε μεγάλην σημασίαν. Καὶ ἐὰν ἡ Ἀκρόπολις εἶχε ψυχὴν, δλόκληρος θὰ συνεταράσσετο ἐκ θεμελίων ἀπὸ χαράν, ὅταν ὁ αὐτοκράτωρ ἐπάτησε τὸ ἱερὸν ἔδαφος τῆς.

Ὁ Ἕλλην αὐτοκράτωρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀφοῦ κατέστρεψεν ἕνα ἀπὸ τοὺς ἐπικινδυνωδεστέρους ἐχθροὺς τοῦ Ἑλληνισμοῦ, κατέβη μέχρι τῶν Ἀθηνῶν, αἱ ὁποῖαι ἦσαν τὸ φωτεινότερον κέντρον τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους, διὰ νὰ εὐχαριστήσῃ τὴν Παναγίαν καὶ ν' ἀφιερῶσιν μέρος ἀπὸ τὰ πολύτιμα λάφυρα, τὰ ὁποῖα εἶχε κυριεύσει ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς.

Ἐκ τοῦ βιβλίου « Ἀκρόπολις » 1918

Χρ. Τσουντας

ΤΗΣ ΑΡΤΑΣ ΤΟ ΓΙΟΦΥΡΙ

(Εἰς πολλοὺς λαοὺς ἐπικρατεῖ ἡ δοξασία ὅτι, διὰ νὰ εἶναι στερεὸν καὶ προφυλαγμένον ἀπὸ κάθε κίνδυνον ἕνα οἰκονομικὸν οἰκοδόμημα, πρέπει νὰ κτισθῇ εἰς τὰ θεμέλιά του ἢ εἰς τοὺς τοίχους του ἐν ζῶν. Συμφώνως πρὸς τὴν δοξασίαν ταύτην καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν καὶ εἰς τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους ὑπάρχουν παραδόσεις ὅτι ἐθυσιάσθησαν ἀνθρώπινα ὑπάρξεις κατὰ τὴν θεμελίωσιν μεγάλων οἰκοδομημάτων. Τὸ θῦμα ἐγένετο τὸ σ τ ο ι χ ε ι ὀ τοῦ οἰκοδομήματος, διὸ καὶ σ τ ο ι χ ε ι ὡ σ ι ς ἐλέγετο ἀπὸ τοὺς Βυζαντινοὺς ἢ διὰ θυσίας οἰκοδομήσεις. Εἰς τοιαύτην παράδοσιν στήριζεται καὶ τὸ ἐπόμενον πανελλήνιον τραγούδι, τοῦ ὁποίου παραλλαγὰι ἀναφέρονται καὶ εἰς ἄλλας γεφύρας ἢ ἄλλα οἰκοδομήματα, π.χ. εἰς τὴν γέφυραν τοῦ Σπερχεῖου, τοῦ Πηνειοῦ, τῶν Ἀδάνων, εἰς τὴν βρύσιν τῆς Ἀράχovas, εἰς τὸ ὕδραγωγεῖον

τῶν Δέρκων κλπ. Τὴν ἑλληνικὴν ταύτην παράδοσιν παραλαβόντες προσ-
ήρμοσαν εἰς ἰδικὰ τῶν οἰκοδομήματα καὶ οἱ ἄλλοι λαοὶ τῆς Ἑλληνικῆς χερ-
σονήσου).

Σαράντα πέντε μάστοροι καὶ ἐξῆντα μαθητάδες
γεφύριν ἐθεμέλιωναν στῆς Ἄρτας τὸ ποτάμι.
Ὀλημερίς τὸ χτίζανε, τὸ βράδυ ἐγκρεμιζόταν.
Μοιρολογοῦν οἱ μάστοροι καὶ κλαῖν οἱ μαθητάδες :
— Ἀλλοίμονο στοὺς κόπους μας, κρῖμα στὶς δούλεψές μας,
ὀλημερίς νὰ χτίζουμε, τὸ βράδυ νὰ γκρεμιέται !

Πουλὰκι ἐδιάβη καὶ ἔκατσεν ἀντίκρυ στὸ ποτάμι.
Δὲν ἐκελάηδε σὰν πουλὶ μὴδὲ σὰν χελιδόνι,
παρὰ ἐκελάηδε καὶ ἔλεγεν μ' ἀνθρώπινη λαλίτσα :
— Ἄν δὲν στοιχειώσετε ἀνθρώπο, γιοφύρι δὲ στεριώνει.
Καὶ μὴ στοιχειώσετε ὀρφανό, μὴ ξένο, μὴ διαβάτη,
παρὰ τοῦ πρωτομάστορα τὴν ὁμορφὴ γυναικα,
πύρχειται ἀργὰ τ' ἀποταχὺ καὶ πάρωρα τὸ γιόμα.

Τ' ἄκουσ' ὁ πρωτομάστορας καὶ τοῦ θανάτου πέφτει.
Πιάνει, μὴνάει τῆς λυγερῆς μὲ τὸ πουλὶ τ' ἀηδόνι :
« Ἀργὰ ντυθῇ, ἀργὰ ἀλλαχτῇ, ἀργὰ νὰ πάῃ τὸ γιόμα,
ἀργὰ νὰ πάῃ καὶ νὰ διαβῇ τῆς Ἄρτας τὸ γιοφύρι ».
Καὶ τὸ πουλὶ παράκουσε καὶ ἀλλιῶς ἐπῆγε καὶ εἶπε :
« Γοργὰ ντύσου, γοργὰ ἀλλάξε, γοργὰ νὰ πᾶς τὸ γιόμα,
γοργὰ νὰ πᾶς καὶ νὰ διαβῇς τῆς Ἄρτας τὸ γιοφύρι ».

Νὰ τῆνε καὶ ἐξανάφανεν ἀπὸ τὴν ἄσπερη στράτα.
Τὴν εἶδε ὁ πρωτομάστορας, ραγίζεται ἡ καρδιά του.
Ἀπὸ μακριὰ τοὺς χαιρετᾷ καὶ ἀπὸ κοντὰ τοὺς λέει :
— Γεῖά σας, χαρά σας, μάστοροι καὶ σεῖς οἱ μαθητάδες.
Μὰ τί ἔχει ὁ πρωτομάστορας καὶ εἶναι βαργωμισμένος ;
— Τὸ δαχτυλίδι τῷ πεσε στὴν πρώτη τὴν καμάρια,
καὶ ποιός νὰ μπῇ καὶ ποιός νὰ βγῇ τὸ δαχτυλίδι ναῦρη !
— Μάστορα, μὴν πικραίνεισαι καὶ ἐγὼ νὰ πᾶ' σ' τὸ φέρω,
ἐγὼ νὰ μπῶ καὶ ἐγὼ νὰ βγῶ τὸ δαχτυλίδι ναῦρω.

- Μηδὲ καλὰ κατέβηκε μηδὲ στὴ μέσῃ ἐπῆγε.
- Τράβα, καλέ μ', τὸν ἄλυσο, τράβα τὴν ἄλυσίδα,
τὶ ἔλον τὸν κόσμον ἀνάγειρα καὶ τίποτες δὲν ἦῤα.
"Ένας πιχάει μὲ τὸ μυστρί καὶ ἄλλος μὲ τὸν ἀσβέστη,
παίρνει κι ὁ πρωτομάστορας καὶ ρίχνει μέγα λίθο.
- 'Αλλοίμονο στὴ μοῖρα μας, κρῖμα στὸ ριζικό μας !
Τρεῖς ἀδερφάδες ἤμαστε, κι οἱ τρεῖς κακογραμμένες.
'Η μιὰ ἔχτισε τὸ Δούναβη κι ἡ ἄλλη τὸν 'Αφράτη
κι ἐγώ, ἡ πλιὸ στερνότερη, τῆς "Αρτας τὸ γιοφύρι.
'Ὡς τρέμει τὸ καρυόφυλλο, νὰ τρέμῃ τὸ γιοφύρι,
κι ὡς πέφτουν τὰ δενδρόφυλλα, νὰ πέφτουν οἱ διαβάτες.
- Κόρη, τὸ λόγον ἔλλαξε κι ἄλλη κατάρρα δῶσε,
πῶχεις μονάκριβο ἀδερφό, μὴ λάχῃ καὶ περάσῃ.
Κι αὐτὴ τὸ λόγον ἔλλαξε κι ἄλλη κατάρρα δίνει :
— "Αν τρέμουν τ' ἄγρια βουνά, νὰ τρέμῃ τὸ γιοφύρι,
κι ἂν πέφτουν τ' ἄγρια πουλιά, νὰ πέφτουν οἱ διαβάτες.
Τὶ ἔχω ἀδερφό στὴν ξενητεία, μὴ λάχῃ καὶ περάσῃ.

« Ἐκλογαὶ » Ν. Πολίτου

Δημοτικόν

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΠΑΡΤΕΡ

Ο Ακαδημαϊκός Παρτέρ έγινε δεκτός ως την Δέσφ. με την ταυτότητα
αυτή, η οποία καίτοι κέραιος από όρους Ιούλη, την 17 Δεκεμβρίου 1987.

Ο παρτέρ της έρευνας αποτελείται από έξι άτομα, που αποτελούνται
από τους έξι διδασκάλους της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, οι οποίοι είναι
από τους καλύτερους της Δέσφ. Η έρευνα έγινε με την βοήθεια των
βιβλιοθηκών. Η έρευνα, η οποία αποτελείται από έξι άτομα, οι οποίοι
είναι από τους καλύτερους της Δέσφ. Η έρευνα έγινε με την βοήθεια των
βιβλιοθηκών. Η έρευνα, η οποία αποτελείται από έξι άτομα, οι οποίοι
είναι από τους καλύτερους της Δέσφ. Η έρευνα έγινε με την βοήθεια των
βιβλιοθηκών.

7. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Η έρευνα έγινε με την βοήθεια των βιβλιοθηκών. Η έρευνα, η οποία
αποτελείται από έξι άτομα, οι οποίοι είναι από τους καλύτερους της
Δέσφ. Η έρευνα έγινε με την βοήθεια των βιβλιοθηκών.

Όσοι διδασκάλους διδάσκουν την Δέσφ. αποτελούν την έρευνα. Η έρευνα
γίνεται με την βοήθεια των βιβλιοθηκών. Η έρευνα, η οποία αποτελείται
από έξι άτομα, οι οποίοι είναι από τους καλύτερους της Δέσφ. Η έρευνα
γίνεται με την βοήθεια των βιβλιοθηκών.

Το έργο της έρευνας γίνεται με την βοήθεια των βιβλιοθηκών. Η έρευνα,
η οποία αποτελείται από έξι άτομα, οι οποίοι είναι από τους καλύτερους της
Δέσφ. Η έρευνα γίνεται με την βοήθεια των βιβλιοθηκών.

Αναμένεται λοιπόν ότι τα αποτελέσματα της έρευνας, η οποία γίνεται
με την βοήθεια των βιβλιοθηκών, θα είναι από τους καλύτερους της
Δέσφ. Η έρευνα γίνεται με την βοήθεια των βιβλιοθηκών.

Από τα αποτελέσματα της έρευνας, η οποία γίνεται με την βοήθεια των
βιβλιοθηκών, θα είναι από τους καλύτερους της Δέσφ. Η έρευνα γίνεται
με την βοήθεια των βιβλιοθηκών.

Ο Παρτέρ μετά από πολλά χρόνια διδασκαλίας στην Δέσφ. Η έρευνα
γίνεται με την βοήθεια των βιβλιοθηκών. Η έρευνα, η οποία αποτελείται
από έξι άτομα, οι οποίοι είναι από τους καλύτερους της Δέσφ. Η έρευνα
γίνεται με την βοήθεια των βιβλιοθηκών.

Ο Παρτέρ είναι από τους καλύτερους της Δέσφ. Η έρευνα γίνεται με την
βοήθεια των βιβλιοθηκών. Η έρευνα, η οποία αποτελείται από έξι άτομα,
οι οποίοι είναι από τους καλύτερους της Δέσφ. Η έρευνα γίνεται με την
βοήθεια των βιβλιοθηκών.

ΔΕΥΤΕΡΟ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΕΡΕΥΝΑ

Ο ΛΟΥΔΟΒΙΚΟΣ ΠΑΣΤΕΡ

Ὁ Λουδοβίκος Παστέρ ἐγεννήθη εἰς τὴν Δόλην, μικρὰν γαλλικὴν πόλιν, ἣ ὅποια κεῖται πλησίον τοῦ ὄρους Ἰούρα, τὴν 17 Δεκεμβρίου 1822.

Ὁ πατὴρ του ἦτο συνταξιούχος ἐπιλοχίας, παρασημοφορημένος μάλιστα ἐπ' ἀνδραγαθία εἰς τὸ πεδῖον τῆς μάχης. Μετὰ τὴν ἀποστρατείαν του κατέμεινεν εἰς τὴν Δόλην, ὅπου ἐξήσκει τὸ ἐπάγγελμα τοῦ βυρσοδέψου. Καί, ὅμως, ἐκ τοῦ ταπεινοῦ βυρσοδέψου καὶ τοῦ πτωχικοῦ οἴκου ἐγεννήθη μέγας εὐεργέτης τῆς ἀνθρωπότητος, τὸν ὅποιον βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνες ἐπεσκέφθησαν καὶ ἐτίμησαν μὲ τὰς ὑψίστας τιμὰς, καὶ τοῦ ὁποίου ἡ ἀνθρωπότης ὅλη αἰωνίως θὰ προφέρῃ τὸ ὄνομα μετὰ σεβασμοῦ μεγάλου.

Εἰκοσαετῆς ὁ Παστέρ εἰσήχθη εἰς τὴν « Ἀνωτάτην Σχολὴν Θετικῶν Ἐπιστημῶν » τῶν Παρισίων.

Ὅτε ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν, ἡσχολεῖτο ἰδίως περὶ τὴν φυσικὴν καὶ τὴν χημείαν. Εἰς τὰς διαφόρους διὰ τοῦ μικροσκοπίου ἐρεῦνας του ἀνεκάλυψεν ὅτι εἰς τὰ μόρια τοῦ κονιορτοῦ καὶ εἰς τὰ διάφορα ὑγρὰ πλανῶνται ὀργανικὰ ὄντα, τὰ ὅποια ζοῦν, κινουῦνται καὶ πολλαπλασιάζονται.

Τοῦτο ἔδωκεν εἰς αὐτὸν ἀφορμὴν νὰ μελετήσῃ μετ' ἐπιμονῆς τὰς ιδιότητας καὶ τὴν ζωὴν τῶν μικροβίων καὶ νὰ ἀνακαλύψῃ πλήθος πραγμάτων, τὰ ὅποια μέχρι τότε ἦσαν ἄγνωστα.

Ἀνεκάλυψεν λοιπὸν ὅτι τὰ μικρόβια, τὰ ὅποια ἀφθνοῦν εἰς τὴν φύσιν, συντελοῦν εἰς τὰς ζυμώσεις, δηλ. εἰς τὰς μεταβολάς, εἰς τὰς ὁποίας ὑπόκειται πᾶν ὑγρὸν ἢ πᾶσα ζωικὴ ἢ φυτικὴ οὐσία.

Αἱ ζυμώσεις εἶναι ἔργον τῶν μικροβίων, τὰ ὅποια ὑπὸ εὐνοϊκοῦς ὁρους πολλαπλασιάζονται καταπληκτικῶς ἐντὸς ὀλίγου διαστήματος καὶ ἀλλοιώνουν τὰς οὐσίας κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον. Ἄνευ αὐτῶν οὔτε τὸ γάλα θὰ ἐπήγγυτο οὔτε τὸ γλεῦκος θὰ μετεβάλλετο εἰς οἶνον ἢ ἄξος οὔτε ἡ ζύμη τοῦ ἄρτου θὰ διεστέλλετο οὔτε σῆψις θὰ ἐπῆρχετο.

Ὁ Παστέρ μετὰ πολλὰ πειράματα ἀνεκάλυψεν ἐπίσης ὅτι, ἐὰν θερμανθοῦν αἱ οὐσίαι εἰς ὑψηλὸν βαθμὸν θερμοκρασίας, καταστρέφονται τὰ ἐντὸς αὐτῶν μικρόβια καὶ παρακωλύεται πᾶσα ἀλλοίωσις τῶν οὐσιῶν τούτων.

Ὁ Παστέρ θέσας ἐντὸς κλιβάνου ἀγγεῖα περιέχοντα γάλα καὶ βούτυρον παρετήρησεν ὅτι αἱ οὐσίαι αὗται διετηροῦντο ἐπὶ μακρὸν χρόνον.

Ἡ θερμότης τοῦ κλιβάνου ἐφόρευε τὰ ἐντὸς αὐτῶν μικρόβια, τὰ ὅποια θὰ ἦσαν ἀπαραίτητα διὰ τὴν ζύμωσιν, θὰ διετηροῦντο δὲ αἱ οὐσαὶ αὐταὶ ἐπ' ἀπειρον εἰς καλὴν κατάστασιν, ἂν νέα μικρόβια τὰ ὅποια ἤρχοντο ἀπὸ τοῦ ἀέρος δὲν προσέβαλλον αὐτάς.

Κατὰ τὸ ἔτος 1865 ἐπιζωοτία ἐνσκήψασα εἰς τὴν μεσημβρινὴν Γαλλίαν κατέστρεψε τοὺς μεταξοσκωλήκας καὶ ἐπέφερεν ἀνυπολόγιστους οἰκονομικὰς καταστροφὰς εἰς τοὺς πληθυσμοὺς τῆς χώρας ἐκείνης.

Ἡ γαλλικὴ κυβέρνησις ἀπέστειλε τὸν Παστέρ, ἵνα μελετήσῃ καὶ ἀνακαλύψῃ τὴν αἰτίαν τῆς νόσου, καὶ ἵνα προσπαθῇ νὰ ἐξεύρῃ θεραπείαν. Ὁ Παστέρ διῆλθε πέντε ὁλόκληρα ἔτη ἐντὸς τῶν βομβυκοτροφείων. Διαρκῶς ἐμελέτα, εἰργάζετο, ἐκοπίαζε, μέχρις ὅτου ἐπέτυχε νὰ ἀποδείξῃ ὅτι αἰτία τῆς νόσου εἶναι τὰ μικρόβια, τὰ ὅποια εἰσερχόμενα μετὰ τῆς τροφῆς εἰς τὸν ὄργανισμόν τῶν σκωλήκων κατέστρεφον τοὺς ἀπέδειξεν ὅτι ἀπὸ ἑνα καὶ μόνον ἀσθενῆ σκωλήκα εἶναι εὐκολώτατον νὰ μεταδοθῇ ἡ νόσος εἰς πάντας τοὺς σκωλήκας, οἱ ὅποιοι ἐκτρέφονται εἰς τὸ ἴδιον δωμάτιον.

Ἀφ' οὗ ἀνεκαλύφθη τὸ αἷτιον τῆς νόσου, ἡ θεραπεία ἦτο εὐκολος πλέον· ἡ καθαριότης, ἡ ἀπολύμανσις, ἡ ἐκτροπὴ ἐκάστης ἡλικίας εἰς ἰδιαιτέρα διαμερίσματα καὶ ἡ καταστροφὴ τῶν προσβεβλημένων ὑπὸ τῆς νόσου μεταξοσκωλήκων συνετέλεσαν εἰς τελείαν θεραπείαν τοῦ κακοῦ.

Ἐκτοτε ἡ θεραπεία τῶν μεταξοσκωλήκων ἐξέλιπε· πάντες δὲ σχεδὸν οἱ πεπολιτισμένοι λαοὶ προμηθεύονται ὡς μεταξοσκωλήκων ἐξητασμένα μικροσκοπικῶς καὶ παρεσκευασμένα κατὰ τὴν μέθοδον τοῦ Παστέρ.

Διὰ τὴν σπουδαιότητην ταύτην ἐφεύρεσιν ὁ Παστέρ ὑπεβλήθη εἰς πολλοὺς κόπους· ἡσθένησε δὲ ἐπικινδύνως καὶ ἔπαθε παράλυσιν τῆς δεξιᾶς χειρὸς καὶ τοῦ δεξιοῦ ποδός. Καὶ παρ' ὅλα ταῦτα δὲν ἔπαυσε τὰς ἐρεῦνας του.

Ὁ Παστέρ παρετήρησεν ὅτι τὰ μικρόβια, ὅταν ἔρχονται εἰς συνάφειαν πρὸς τὸν οἶνον, πρὸς τὸν ζῦθον, πρὸς τὸ γάλα καὶ πρὸς πάσας τὰς οὐσίας, ἀλλοιώνουν ταύτας καὶ προξενοῦν διαφόρους ἀσθενείας αὐτῶν. Ἀλλὰ μικρόβια ἐρχόμενα εἰς ἐπαφὴν πρὸς τὸ αἷμα τῶν ζῴων καὶ τοῦ ἀνθρώπου ἐπιφέρουν διαφόρους νόσους. Μετὰ τὰς παρατηρή-

σεις ταύτας ἐπεδόθη εἰς τὴν μελέτην τῶν νόσων τῶν κατοικιδίων ζῴων καὶ εἰς τὴν ἔρευναν τοῦ προβλήματος, ἂν καὶ αὐταὶ προέρχωνται ἀπὸ τὰ μικρόβια. Ἐπίστευε δὲ μετὰ πεποιθήσεως, ὅτι, μετὰ ἐπιτυχῇ διάγνωσιν καὶ ἐξακρίβωσιν τῆς αἰτίας τῶν νόσων, θ' ἀποβῇ εὐκολος ἡ θεραπεία αὐτῶν διὰ τῆς καταστροφῆς τῶν μικροβίων.

Σπουδαῖαι ἀνακαλύψεις αὐτοῦ εἶναι ὁ προφυλακτικὸς ἐμβολιασμὸς κατὰ τοῦ σ π λ η ν ἄ ν θ ρ α κ ο ς τῶν ζῴων, τῆς ἐ ρ υ θ ρ ᾱ ς τῶν χοίρων καὶ τῆς χ ο λ έ ρ α ς τῶν ὀρνίθων.

Μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης οἱ ἄνθρωποι ἔθαπτον τὰ πτώματα τῶν ζῴων, τὰ ὁποῖα ἀπέθνησκον ἐξ ἄνθρακος· ἐθεώρουν τοῦτο ἑπαρκὲς προφυλακτικὸν μέτρον κατὰ τῆς μεταδόσεως τῆς νόσου. Ἀλλὰ τοῦτο ἦτο πλάνη· διότι τὰ μικρόβια τοῦ ἄνθρακος ζοῦν ὑπὸ τὴν γῆν ὀλόκληρα ἔτη· οἱ δὲ σκῶληκες, οἱ ὅποιοι τρώγουν ταῦτα μετὰ τῶν πτωμάτων, ἐξέρχονται ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς καὶ μεταδίδουν τὰ μικρόβια εἰς τὰ ἄλλα ζῶα. Ἐκτοτε, καθ' ὑπόδειξιν τοῦ Παστέρ, τὰ ζῶα, τὰ ὁποῖα ἀποθνήσκουν ἐξ ἄνθρακος, καίονται.

Αἱ ἀνακαλύψεις τοῦ Παστέρ συνεκίνησαν ὅλον τὸν κόσμον. Εἰς ἱατρικὸν συνέδριον, τὸ ὁποῖον συνεκροτήθη ἐν Λονδίῳ, τρισχίλιοι ἱατροὶ ἤκροῶντο ὄρθιοι καὶ ἐπὶ πολλὴν ὥραν καὶ ἐχειροκρότουν τὸν Παστέρ.

Συνεχίζων ὁ ἀκάματος Παστέρ τὰς ἐρεῦνας του, ἀνεῦρε τὰ αἷτια τῶν μεταδοτικῶν νόσων τοῦ ἀνθρώπου.

Τὸ 1885, ὡς ὕψιστον ἐπιστέγασμα τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ, ἐφεῦρε τὴν θεραπείαν τῆς λύσης δι' ἐμβολιασμοῦ καὶ κατέστη περιώνυμος ὁ Παστέρ.

Τὸ ὅτι ὑπάρχουν μικρόβια, τὸ ὅτι διὰ τούτων μεταδίδονται καὶ ἀναπτύσσονται αἱ νόσοι εἶναι γνώσις μεγίστη καὶ ὠφελιμωτάτη· ἡ ἱατρικὴ ἐπιστήμη ἀκολουθοῦσα τὴν ἀρχὴν ταύτην ἀνεκάλυψε τὰ μικρόβια τῶν πλείστων καὶ σπουδαιωτάτων νόσων.

Καὶ ἂν ἡ ἱατρικὴ ἐπιστήμη δὲν ἐφεῦρε μέχρι τοῦδε τὰ μέσα τῆς θεραπείας ὅλων τῶν ἀσθενειῶν, ἐφεῦρεν, ὅμως, πολλὰ καὶ ποικίλα προληπτικά, ἀπολυμαντικά καὶ ἄλλα προφυλακτικά μέτρα. Διὰ τῶν μέτρων τούτων κατέστησε τὰ μικρόβια ἀνίκανα, ὅχι μόνον νὰ δράσουν, ἀλλὰ καὶ νὰ ζήσουν ἀπλῶς καὶ νὰ ἀναπτυχθοῦν ἐντὸς ξένου σώματος ὕγιους ἢ καὶ ἀσθενικῶς.

Εἰς τὴν χειρουργικὴν ἐπιστήμην ὑπῆρξε σωτηρία ἡ ἀρχὴ τοῦ

Παστέρ, ὁ παστερισμός, ὁ ὁποῖος εὐρύτατα χρησιμοποιεῖται σήμερον. Διὰ τῶν ἐπιδέσμων καὶ τῶν ἀπολυμαντικῶν μέσων ἐπιτυγχάνεται, ὥστε μὴδὲ πυρετὸς ἀπλοῦς νὰ προσβάλλῃ τοὺς ὑφισταμένους ἐγχειρήσιν, ἀκόμη καὶ ὅταν ὀλόκληρα μέλη τοῦ σώματος ἀποκόπτονται.

Οἱ διεθνεῖς θαυμασται τοῦ μεγάλου Παστέρ δι' ἐράνων, οἱ ὁποῖοι ἀπεστάλησαν ἐκ πάσης γωνίας τῆς γῆς, συνέλεξαν μέγα χρηματικὸν ποσόν, διὰ τοῦ ὁποῖου ἀνηγέρθη τὸ 1886 τὸ μέγα Ἰνστιτούτον Παστέρ ἐν Παρισίοις, τὸ ὁποῖον χρησιμεύει ὡς λυσσιαστρεῖον καὶ ὡς ἐργαστήριον μικροβιολογικῶν μελετῶν.

Πρὸ τοῦ Ἰνστιτούτου σύμπλεγμα χαλκοῦν παριστᾷ ἓνα ποιμενό-παιδα, ὁ ὁποῖος κρατεῖ ἐκ τοῦ λαίμου λυσσῶντα λύκον καὶ προσπαθεῖ νὰ δέσῃ τὸ στόμα τούτου.

Ὁ ἥρωικὸς οὗτος ποιμενόπαις εἶναι ὁ δεκατετραετής Ζουμπίλ, ὁ ὁποῖος, διὰ νὰ σώσῃ τέσσαρας μικροὺς παῖδας ἀπὸ λύκου λυσσῶντος, ὥρμησε, συνέλαβε τὸν λύκον, παρὰ τοῦ ὁποῖου ὑπέστη πολλὰ δῆγματα, περιέσφιξε δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν τὸν λαίμον αὐτοῦ καὶ τέλος τὸν ἔσυρε καὶ τὸν ἐπνίξεν ἐντὸς τῆς λίμνης. Αὐτὸς εἶναι ὁ πρῶτος λυσσό-δηκτος, τὸν ὁποῖον ἐθεράπευσεν ὁ Παστέρ.

Τὸ σύμπλεγμα συμβολίζει τὰς δύο νίκας : τὴν μεγάλην νίκην τοῦ μικροῦ βοσκοῦ καὶ τὴν νίκην τοῦ Παστέρ κατὰ τῆς λύσης.

Ὁ Παστέρ ἐρευνῶν καὶ ἐργαζόμενος μέχρι τῆς τελευταίας στιγμῆς τῆς ζωῆς του ἀπέθανε τὴν 28ην Σεπτεμβρίου 1895 καὶ ἐτάφη εἰς τὸ Πάνθειον τῶν Παρισίων.

Κατὰ τὸ 1920 ἰδρύθη καὶ ἐν Ἀθήναις διὰ δωρεῶν καὶ κρατικῆς ἀρωγῆς « Ἰνστιτούτον Παστέρ ».

Τοῦτο ἔχει προορισμὸν τὴν μελέτην τῶν μολυσματικῶν καὶ παρασιτικῶν νόσων τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν κατοικιδίων ζώων ἐν Ἑλλάδι καὶ τὴν ὑπόδειξιν μέτρων πρὸς παρακώλυσιν τῆς μεταδόσεως αὐτῶν. Ἔχει προσέτι τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἀγῶνος κατὰ τῆς ἐλονοσίας καὶ τῆς φυματιώσεως καὶ τὴν παρασκευὴν διαφόρων ἐμβολίων.

Δ. Κακλαμῆνος

Η Χ Α Ρ Α

Ζητῶ τὴν χαρὰν πότ' ἐδῶ, πότ' ἐκεῖ.
 Ποῦ εἶναι, εἰπέτε μου, ποῦ κατοικεῖ ;
 Δὲν εἶναι εἰς λόφους κι εἰς ὄρη ὑψηλά.
 Εἰπέ τε μου, ποῦ ἡ μορφὴ της γελά ;

Εἰς βάθῃ κοιλάδων ἐπῆγα ζητῶν
 Τὸν ρύακα εἶδα ποῦ πίπτει κροτῶν
 καὶ παίζει καὶ σύρει νερὰ καθαρὰ.
 Μαζὶ των δὲν ἔπαιζε πλὴν ἡ χαρά.

Ἐζήτησα αὐτὴν εἰς σκιάς τῶν δασῶν.
 Ἐγέλων τὰ φῶτα ἀστέρων χρυσῶν
 πτηνὸν ἐκελάδει εἰς μυσσίνην γλωρὰν,
 πλὴν ἔβαλλε θρήνους καὶ ὄχι χαρὰν.

Ἐζήτησα αὐτὴν εἰς εὐθύμους χορούς,
 εἰς δειπνῶν θαλάμους λαμπρούς κι ἡχηρούς,
 εἰς φῶτα, εἰς σκεύη χρυσᾶ κι ἀργυρᾶ,
 πλὴν αὕτη· εἰς αὐτὰ δὲν εὐρέθη ἡ χαρά !

Τὴν ἔφθασα τέλος, τὴν εὔρον μακρὰν,
 μακρὰν εἰς χωρίου κοιλάδα μικρὰν
 τριγῦρο της εἶχε παιδιὰ ἀρκετά·
 κι ἐπηδὰ μ' ἐκεῖνα κι ἐγέλα μ' αὐτά.

Ποῦ εἴσθε, καλοὶ παιδικοὶ μου καιροί ;
 ἐφώναζα τότε μὲ στῆθος βαρὺ.
 Πλὴν μόλις τὴν εἶδα, πετᾷ ἡ χαρά,
 κι αὕτη ἦταν ἡ πρώτη κι ἐσχάτη φορά !

8. ΒΙΟΓΡΑΦΙΑΙ

8. БІОГРАФІА

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ
ΔΙΔΑΚΤΙΚΑ ΕΝΔΕΙΚΝΥΟΝΤΕΣ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΖΑΠΠΑΣ

Εἰς ἓν μικρὸν χωρίον τῆς Ἡπείρου, τὸ Λάμποβον, ἐγεννήθη τὸ 1800 ἀπὸ γονεῖς πτωχοῦς ἓνα ἀγοράκι, τὸ ὁποῖον ἐβάπτισαν Βαγγέλην. Τὸ παιδί ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐμεγάλωσεν. Ἦτο ἐξυπνον, ζωηρόν, φιλότιμον. Γράμματα δὲν ἔμαθε πολλά, διότι τὸ μικρὸν χωρίον μὲ τὰς ἐκατὸν πεντήκοντα οἰκίας του δὲν εἶχε σχολεῖον. Ὅσα ἔμαθε, τὰ ἔμαθε μόνος του ἢ ἐρωτῶν τὸν ἱερέα, ὁ ὁποῖος τὰ ἤξευρε καὶ αὐτὸς ὀλιγοστά.

Ἀλλὰ περισσότερον καὶ ἀπὸ τὰ γράμματα ἡγάπα ὁ Βαγγέλης τὰ ὅπλα. Ἀπὸ μικρὸς ἦτο καλὸς σκοπευτής. Δὲν θὰ εἶχεν ὑπερβῇ τὸ δέκατον τρίτον ἔτος τῆς ἡλικίας του, ὅτε τὸν ἐστρατολόγησεν ὁ Ἀλῆ - πασᾶς ὁ Τεπελενλῆς καὶ τὸν ἔστειλε φρουρὸν εἰς ἓν φρούριον πλησίον τῶν Ἰωαννίνων. Ἐκεῖ ἔμεινεν ὁ Βαγγέλης ἐπτὰ ἔτη. Ἐγένινεν εἴκοσι χρόνων καὶ ἦτο πρῶτος εἰς τὴν τόλμην καὶ τὴν ἐξυπνάδα.

Τὸ 1820 ὁ Ἀλῆ - πασᾶς ἐπανεστάτησε κατὰ τοῦ σουλτάνου. Οὗτος ἀπέστειλε στρατεύματα καὶ ἀρχιστράτηγον τὸν Πασόμπην μὲ τὴν διαταγὴν νὰ καταπνίξῃ τὴν ἐπανάστασιν, νὰ συλλάβῃ ζωντανὸν τὸν Ἀλῆν, ἢ, ἂν φονευθῇ, νὰ τοῦ ἀποστείλῃ τὴν κεφαλὴν του.

Τότε ὁ Πασόμπης ἐκάλεσεν ἐξ ὀνόματος τοῦ σουλτάνου τοὺς ἀνδρείους Σουλιώτας νὰ συμπολεμήσουν κατὰ τοῦ Ἀλῆ. Ἐξ αἰτίας τοῦ Ἀλῆ - πασᾶ ἑστέναζον οἱ ἄμοιροι εἰς τὴν ξενιτειὰν καὶ μὲ λαχτάραν ἐκύτταζαν ἀπὸ τὴν Κέρκυραν τὰ βουνὰ τῆς ἀγαπημένης πατρίδος των. Ὑπεσχέθη νὰ ἀποδώσῃ εἰς αὐτοὺς ἐλευθέραν τὴν ἡρωικὴν των πατρίδα. Οἱ Σουλιῶται ἔτρεξαν προθύμως, ἠνώθησαν μὲ τὸ στράτευμα τοῦ σουλτάνου, ἐπολέμησαν, ὅπως πάντοτε, ἡρωικὰ καὶ ἐκυρίευσαν ἀρκετὰς πόλεις.

Ἀλλ' ὁ Πασόμπης δὲν παρέδιδε τὸ ποθητὸν Σούλι εἰς τοὺς ἀνδρείους Σουλιώτας, καὶ οἱ Σουλιῶται δυσηρεστημένοι ἐστρατοπέδευσαν χωριστὰ ἀπὸ τὸ σουλτανικὸν στράτευμα. Τότε ὁ Ἀλῆς ἐσκέφθη νὰ ὠφεληθῇ ἀπὸ τὴν δυσἀρέσκειαν αὐτὴν καὶ νὰ ἐλκύσῃ τοὺς Σουλιώτας μὲ τὸ μέρος του. Ἐκάλεσε λοιπὸν τὸν ἀρχηγὸν τῶν Σουλιωτῶν, τὸν Μᾶρκον Μπότσαρην, εἰς τὰ Ἰωάννινα, εἰς τὴν μικρὰν νῆσον τῆς λιμνῆς, ὅπου εἶχε τὴν κατοικίαν του. Ἡ συμφωνία ἐγένιν ἀμέσως.

Τὴν 6ην Δεκεμβρίου 1820 μία φοβερὰ « μπαταριά », συμπυροκρότησις τριακοσίων σουλιώτικων ὅπλων, ἐδόνησε τὸν ἀέρα. Ταυτοχρό-

νωσ μία δυνατή φωνή έβροντοφώνησε πρὸς τὸ σουλτανικὸν στρατό-
πεδον :

— "Ε ! σεῖς ! 'Απὸ τώρα κι ἐδῶ ἔχομεν πόλεμον. Σᾶς τὸ λέγω ἐγώ,
ὁ Μᾶρκος Μπότσαρης, διὰ νὰ μὴ μὲ νομίσετε ἄπιστον.

Τὴν συμπυροκρότησιν ἐκείνην τῶν ὅπλων καὶ τὴν φωνὴν ἤκου-
σεν ὁ Βαγγέλης, ἔμαθεν ὅτι οἱ Σουλιῶται πολεμοῦν διὰ τὴν ἐλευθέρω-
σιν τοῦ 'Αλῆ, ἀλλὰ πρὸ πάντων διὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Γένους καὶ
φεύγει ἀπὸ τὸ φρούριον. Τρέχει πρὸς τὸν Μπότσαρην, ὅστις τὸν ἐδέ-
χθη εἰς τὸ ὀνομαστὸν σουλιώτικον σῶμα του.

'Ο Βαγγέλης ἦτο τώρα ὠραῖος καὶ ὑψηλὸς νέος, μὲ μύστακα λε-
πτόν, ζωηροὺς ὀφθαλμούς, σῶμα εὐκαμπτον, εὐκίνητον καὶ χαριτωμέ-
νον. 'Αληθινὸς λεβέντης. Τόσῃν ἐδειξεν ἀνδρείαν ἀμέσως, ὥστε ὁ Μπό-
τσαρης τὸν ἔκαμε πρωτοπαλλήκαρόν του. Εἰς ὅλους τοὺς κινδύνους,
εἰς ὅλα τὰ τολμηρὰ ἐκεῖνα κατορθώματα τοῦ Μάρκου Μπότσαρη, ὁ
Βαγγέλης ἦτο τὸ δεξιὸν του χέρι.

'Εν τῷ μεταξύ ὁ καπετὰν Ζέρβας ἡτοιμάσθη νὰ ἐκστρατεύσῃ μὲ
διακόσια παλληκάρια εἰς τὴν "Ηπειρον καὶ ὁ Βαγγέλης ἐζήτησεν ἀπὸ
τὸν ἀρχηγόν του τὴν ἄδειαν νὰ ὑπάγῃ καὶ αὐτός. Καὶ ἐπῆγε.

Τὸ Σούλι τώρα τὸ κατεῖχαν οἱ Σουλιῶται, ἀλλὰ πολυἀριθμος
ἐχθρικός στρατὸς τὸ ἐπολιορκεῖ ἀπ' ὅλα τὰ μέρη. "Ητο ἀπόλυτος
ἀνάγκη νὰ συνεννοηθῇ ὁ Ζέρβας μὲ τοὺς πολιορκουμένους διὰ νὰ ἐπι-
τεθοῦν ἐκ συμφώνου κατὰ τῶν ἐχθρῶν, ἐκεῖνοι ἀπὸ τοὺς βράχους τοῦ
Σουλίου καὶ οἱ στρατιῶται τοῦ Ζέρβα ἀπὸ τὴν κοιλάδα. 'Αλλὰ πῶς νὰ
γίνῃ ἡ συνεννόησις ; 'Εν τούτοις ἔπρεπε νὰ εἰδοποιηθοῦν οἱ Σουλιῶται.

— Παιδιά, λέγει ὁ καπετὰν Ζέρβας, ποιὸς πάει στὸ Σούλι ;

Σιωπὴ ἐπεκράτησε μερικὰς στιγμὰς· οὔτε ἀναπνοὴ δὲν ἤκούετο.
'Εξαφνα ἐτινάχθη ἐπάνω ἓνα παλληκάρι.

— Εγὼ πάω ! εἶπε μὲ ἀπόφασιν.

"Ητο ὁ Βαγγέλης.

— "Αν πάῃ ὁ Βαγγέλης, πηγαίνω καὶ ἐγὼ μαζί του, λέγει ἄλλος ἀν-
δρεῖος.

'Ο Βαγγέλης δὲν ἦτο μόνον ἀτρόμητος, ἀλλὰ καὶ πολὺ ἔξυπνος.
'Εγνώριζεν ὅτι οἱ πολιορκηταὶ εἶχον ραμαζάνι καὶ ὅτι μετὰ τὴν δύσιν
τοῦ ἡλίου, πεινασμένοι καὶ ἐξηντλημένοι, ἐρρίπτοντο ὅλοι εἰς τὴν τρο-
φὴν μετὰ τὴν νηστείαν τῆς ἡμέρας. 'Εκείνην τὴν ὥραν ἐξέλεξεν ὁ
Βαγγέλης διὰ τὸ τολμηρόν του σχέδιον.

Ἐπροχώρησε μὲ τὸν σύντροφόν του χωρὶς νὰ τὸν ἐννοήσουν πλησίον τοῦ ἐχθρικοῦ στρατοπέδου, ἔπειτα ἐσκεπάσθη ὁλόκληρος μὲ χόρτα καὶ φύλλα δένδρων, ἔπεσε κάτω καὶ συρόμενος μὲ τὴν κοιλίαν, μὲ τὸν σύντροφόν του ὀπίσω του, διέσχισε τὸ ἐχθρικὸν στρατόπεδον. Οἱ ἐχθροὶ ἀνύποπτοι κατ' ἀρχὰς δὲν ἐνόησαν τίποτε. Ἄλλ' ὅταν εἶδον νὰ προχωροῦν τὰ ζωντανὰ ἐκεῖνα δένδρα, τὰ πράσινα φαντάσματα, ἐτινάχθησαν ἐπάνω φωνάζοντες :

— Σουλιῶται ! Σουλιῶται ! Καὶ ἤρχισαν νὰ πυροβολοῦν. Ἄλλ' οἱ δύο ἀνδρεῖοι εἶχον ἤδη ἀπομακρυνθῇ. Ἐξαφνα ἀνωρθώθησαν, ἐπέταξαν τὰ χόρτα καὶ τὰ φύλλα καὶ ταχεῖς ὡς ἀστραπὴ εἰσώρμησαν εἰς τὸ δάσος καὶ ἀπ' ἐκεῖ ἀνέβησαν εἰς τὸ φρούριον τῆς Κιάφας.

Φαντάζεσθε μὲ ποῖον ἐνθουσιασμόν τοὺς ὑπεδέχθησαν οἱ πολιορκούμενοι !

Ὁ Βαγγέλης ἐξηκολούθησε νὰ ρίπτεται εἰς τοὺς κινδύνους, ἕως ὅτου ἡ Ἑλλάς ἐγίνεν ἐλευθέρα. Ἡ πατρὶς ἐτίμησε τὸ ἥρωικὸν τέκνον της, τὸν ἀνύψωσεν εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ ταξιάρχου καὶ τοῦ ἐχάρισεν ἐθνικὰς γαίας.

Ἄλλ' ὁ Βαγγέλης ἤθελεν ἐνέργειαν, ζώην, κίνησιν. Τώρα ποῦ ἐπέρασεν ἡ λαχτάρα τῶν κινδύνων ἤθελε νὰ ἀφοσιωθῇ εἰς κάτι πολὺ μέγαλον, τὸ ὁποῖον νὰ ἀπαιτῇ ὅλην τὴν ἐνέργειαν τῆς ψυχῆς του.

Τὸ 1831 ἀφῆκε καὶ τὸν βαθμὸν καὶ τὰς ἐθνικὰς γαίας καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὸ χωρίον του, διὰ νὰ ἀποχαιρετήσῃ τοὺς ἰδικούς του. Ἡσθάνθη τὴν καρδίαν του νὰ αἱματώνη βλέπων τὸ χωρίον του σκλαβωμένον. Ἐκεῖνας τὰς ἡμέρας εἶχαν ἀφήσει ἐλευθέραν ἀπὸ τὰς φυλακὰς τὴν γραῖαν μητέρα του. Ὁ Βαγγέλης ἐφίλησε μὲ δάκρυα τὸ χέρι τῆς μητέρας του, ἐπῆρε τὴν εὐχὴν της, ἔκαμε τὸν σταυρόν του καὶ ἔφυγεν εἰς τὴν ξενιτειάν, εἰς τὴν Βλαχίαν. Ἐφθασεν εἰς τὸ Βουκουρέστι.

Χρήματα δὲν εἶχεν, ἀλλ' εἶχε μεγάλην πεποιθήσιν εἰς τὴν Θεῖαν Πρόνοιαν καὶ εἰς τὰς ἰδικὰς του δυνάμεις. Ἀπεφάσισε νὰ ἐπιδοθῇ εἰς τὴν γεωργίαν. Καὶ κατ' ἀρχὰς ἐνοικίασε τὰ κτήματα τῶν ἐκεῖ ἐλληνικῶν μοναστηρίων. Καὶ ἀφωσιώθη εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς μὲ σύστημα καὶ μὲ μέθοδον. Ὅταν ἤλθεν ἡ ὥρα τοῦ θερισμοῦ κανὲν κτῆμα δὲν εἶχε δώσει τόσον ἄφθονον καρπόν.

Τότε ἔφθασεν ἐκεῖ ὁ ἐξάδελφός του Κωνσταντῖνος, ὅστις μὲ τὴν εὐφυΐαν καὶ τὴν δραστηριότητά του ἔγινε πολύτιμος βοηθὸς τοῦ ἐξαδέλφου του.

Ὁ Βαγγέλης ἠγόρασεν ἐν τῷ μεταξὺ πολλὰ καὶ μεγάλα κτήματα καὶ ἐγένινεν ἑκατομμυριοῦχος.

Ἀλλὰ μέσα εἰς τὸν πλοῦτον, εἰς τὴν εὐτυχίαν, μέσα εἰς τὴν ἡγεμονικὴν τοῦ ζωὴν δὲν ἐλησμόνησε τὴν Πατρίδα. Ἡ ἀγάπη τοῦ ἔθους καὶ τώρα τόσον μεγάλη, ὅσον εἰς τὴν νεότητά του. Τότε τῆς εἶχεν ἀφιερῶσαι τὴν ζωὴν του, τώρα ἤλθεν ἡ ὥρα νὰ τῆς ἀφιερῶσῃ τὴν περιουσίαν του.

Ἡ Ἑλλάς δὲν εἶχεν ἀκόμῃ συνέλθει ἐντελῶς ἀπὸ τὴν ἐρήμωσιν τῆς μακρᾶς σκλαβιᾶς. Ὁ Βαγγέλης, ὅστις ἐγνώριζεν ἐξ ἰδίας πείρας τὰ ἀγαθὰ τῆς γεωργίας, ἀπεφάσισε νὰ τὴν βοηθήσῃ. Ἐδῶσεν ἀρκετὸν ποσὸν καὶ διωργανώθη τὸ 1859 ἡ πρώτη ἐκθεσις — τὰ « Ὀλύμπια » — εἰς τὴν ὁποίαν ἔλαβον μέρος χίλιοι περίπου ἐκθέται ἐξ ὅλων τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐξέθεσαν προϊόντα γεωργίας, κτηνοτροφίας καὶ βιομηχανίας.

Ὁ Βαγγέλης ἐνεθαρρύνθη ἀπὸ τὴν ἐπιτυχίαν καὶ ἀπεφάσισε νὰ ἰδρῶσῃ καὶ ὥραιον μεγαλοπρεπὲς κτίριον διὰ τὰ « Ὀλύμπια », ὥρισε δὲ νὰ γίνεταί κατὰ τριετίαν ἐκθεσις ὅλων τῶν προϊόντων καὶ νὰ βραβεύωνται τὰ καλύτερα.

Τὸ 1865 ἀπέθανεν ὁ Βαγγέλης. Ὅταν ἠνοιχθῇ ἡ διαθήκη του, ὁ κόσμος ἐπληροφόρηθη ὅτι ἐδῶρισε ὅλην τὴν ἀκίνητον περιουσίαν του εἰς τὸ ἔθνος. Δὲν ἐλησμόνησεν, ὅμως, καὶ τὸ πτωχὸν χωρίον του, ἐφρόντισε νὰ ἐπισκευασθῇ ἡ ἐκκλησία καὶ νὰ κτισθῇ σχολεῖον.

Συμφώνως πρὸς τὴν διαθήκην του τὰ ὀστᾶ τοῦ Ζάππα μετεφέρθησαν ἐκ Βλαχίας καὶ ἐτάφησαν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ σχολείου τοῦ Λαμπόβου, ἡ δὲ κεφαλὴ του εἰς ἓνα τοῖχον τοῦ Ζαππείου.

Κάθε ἐπισκέπτῃς τοῦ ὠραίου μεγάρου, ἀφοῦ περάσῃ τὰ μαρμάρινα προπύλαια καὶ προχωρήσῃ εἰς τὴν ὠραίαν στρογγύλην στοάν, εἰς ἓνα τοῖχον δεξιὰ ἐπὶ ἐρυθρᾷ πλακῶς ἀναγινώσκει :

« ΕΝΤΑΥΘΑ ΚΕΙΤΑΙ Η ΚΕΦΑΛΗ
ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ ΖΑΠΠΑ »

Ἄρ. Κουρτίδης

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΓΥΖΗΣ

Ὁ Νικόλαος Γύζης ὑπῆρξεν ὁ μεγαλύτερος Ἑλλήν ζωγράφος τῆς ἐποχῆς μας.

Ἐγεννήθη τὴν 1 Μαρτίου 1842 εἰς τὴν Τῆνον. Ἐν τῷ πατρικῷ του οἴκῳ ὑπῆρχεν ἀνηρτημένη ἐντὸς πλαισίου χαλκογραφία τις, περι-
στῶσα ἓνα ἐκ τῶν ἀνδρῶν τῆς Ἐπαναστάσεως. Ὁ μικρὸς Νικόλαος μόλις πενταετής, ἐπὶ ὥρας ἔμενεν ἐνώπιον αὐτῆς καὶ τὴν παρεθῆρει μετὰ προσοχῆς.

Ἡμέραν τινά, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ μήτηρ του ἀπουσίαζεν ἐκ τῆς οἰκίας, κατώρθωσε νὰ καταβιβάσῃ τὴν εἰκόνα καί, ἀφοῦ ἐπεξεργάσθῃ αὐτὴν καὶ ἐκ τοῦ πλησίον, ἔλαβε τεμάχιον χάρτου καὶ μολυβδοκόδονδον καὶ ἤρχισε νὰ τὴν ἀντιγράψῃ. Τὸ πρῶτον αὐτὸ ἔργον ὁ μικρὸς ζωγράφος ἀποπεράτωσε μετὰ τινὰς ἡμέρας μὲ τὴν ἄδειαν τῆς μητρός του· φαίνεται δὲ ὅτι, ὡς ὁ ἴδιος διηγεῖτο κατόπιν, τὸ ἀντίγραφον ὁμοίαζε πολὺ μὲ τὸ πρωτότυπον.

Μετὰ ἓν ἔτος ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ὁ πατὴρ του ἀποκατέστη οἰσγενειακῶς ἐν Ἀθήναις. Ἡ γείτων, μετὰ τῶν τέκνων τῆς ὁποίας ὁ μικρὸς Γύζης ἐπαιζεν ἐν Ἀθήναις, ἔτυχε νὰ ἔχῃ ἀνηρτημένους εἰς τὸν οἶκον τῆς δύο χαλκογραφίας. Ὁ Γύζης ἐβασάνιζε τὴν μητέρα του καθ' ἐκάστην παρακαλῶν αὐτὴν νὰ ζητήσῃ τὰς χαλκογραφίας, διὰ νὰ τὰς ἀντιγράψῃ. Ἐπειδὴ, ὅμως, ἡ μήτηρ του ἐδίσταζεν, ὁ μικρὸς μετέβη μό-
νως του καὶ τὰς ἐζήτησεν ἀπὸ τὴν καλὴν γείτονα. Τῷ ἐδόθη πρῶτον ἡ μία, τὴν ὁποίαν καὶ ἀντέγραψε τόσον πιστῶς, ὥστε ἡ ὁμοίότης τοῦ ἀν-
τιγράφου πρὸς τὸ πρωτότυπον ἐξέπληξε τοὺς πάντας.

Κατόπιν ἀντέγραψε καὶ τὴν ἄλλην μετὰ τῆς αὐτῆς ἐπιτυχίας.

Ἐκτοτε, παρὰ τὴν ἀντίστασιν τοῦ πατρός του, ἐπεδόθη εἰς τὴν ζωγραφικὴν, ἐνῶ ἡ μήτηρ του κρυφίως ἐχορήγει εἰς αὐτὸν τὰ ὑλικά. Κατόπιν, ὅμως, εἰσῆχθη ὑπὸ τοῦ πατρός του εἰς τὸ Πολυτεχνεῖον, διότι ἐπέισθη καὶ οὗτος ὅτι ὁ μικρὸς Νικόλαος εἶχεν ἐξαιρετικὴν κλίσιν.

Ὁ Γύζης εἰσῆλθεν εἰς τὸ Πολυτεχνεῖον ὀκταετής. Ὁ πατὴρ του ἠναγκάσθη νὰ τὸν δηλώσῃ ὡς δωδεκαετῇ, διότι ἄλλως δὲν θὰ ἐγίνετο δεκτός, ὡς πολὺ μικρός. Ἦτο ὁ πρῶτος τῆς τάξεώς του, ἥριστευε πάντοτε εἰς ὅλους τοὺς διαγωνισμοὺς καὶ διετήρησε τὰ πρωτεῖα εἰς ὅλας τὰς τάξεις τοῦ Πολυτεχνείου.

Εἰς ἡλικίαν 23 ἐτῶν ἐστάλη ὡς ὑπότροφος εἰς Μόναχον πρὸς

ἐξακολούθησιν τῶν σπουδῶν του. Εἰς τὸ Μόναχον εἰργάσθη ἐπὶ ἑξ ἔτη εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν εἰκαστικῶν τεχνῶν, τὰ δὲ δύο τελευταῖα ἔτη ἐφοίτησεν εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ Πιλότου, ὁ ὁποῖος μεγάλως ἐτίμα τὸν Γύζην, ὅχι μόνον διὰ τὴν ὑπέροχον αὐτοῦ καλλιτεχνικὴν ἰδιουφυῖαν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν ἐξαίρετον αὐτοῦ χαρακτῆρα.

Μετὰ τὴν ἀποφοίτησιν ἐκ τῆς Ἀκαδημίας ἐπέστρεψεν εἰς Ἀθήνας πρὸς τοὺς γονεῖς του, ἔπειτα δὲ ἐπεχείρησε ταξίδιον σπουδῆς εἰς Μικρὰν Ἀσίαν, μεθ' ὃ ἐπέστρεψεν εἰς Ἀθήνας. Μολονότι αἱ παιδικαὶ ἐντυπώσεις ἀπὸ τὴν ἡλιόλουστον πατρίδα του οὐδέποτε εἶχον ἐξαφανισθῇ ἀπὸ τὴν μνήμην του, ἐν τούτοις νέαν δρόσον καὶ ζῶην προσέλαβον αὐται, ὅτε ὁ Γύζης ἐπανεῖδε τὴν εὐλογημένην χώραν. Ἡ ζωηρότης τοῦ χρωματισμοῦ τῶν μετὰ ταῦτα εἰκόνων του, ὡς καὶ πλεῖστα θέματα αὐτῶν ὀφείλονται κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὰ ταξίδια ταῦτα.

Νυμφευθεὶς ὁ Γύζης ἐν Ἀθήναις τὴν Ἀρτεμιν Νάζου, ἦλθεν εἰς Μόναχον καὶ ἱδρυσεν ἐκεῖ εὐδαίμονα οἶκον. Ἀπὸ τοῦ 1880 ἔγινεν ἐπίτιμον μέλος τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Μονάχου, ἀπὸ δὲ τοῦ 1882 διωρίσθη καὶ τακτικὸς καθηγητὴς αὐτῆς.

Ὅτε τὸν ἐζήτησεν ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις νὰ ἔλθῃ εἰς Ἀθήνας καὶ νὰ ἀναλάβῃ τὴν διεύθυνσιν τῆς Σχολῆς Καλῶν Τεχνῶν, πόσῃ χαρὰν ἠσθάνθη ! Μὲ ποίους παλμοὺς ἀνελογίζετο τὰς εὐτυχεῖς ἡμέρας, αἱ ὁποῖαι τὸν ἀνέμενον ὑπὸ τὸν γαλανὸν οὐρανὸν τῆς Ἑλλάδος ! Ἀλλὰ δὲν ἠτύχησεν ὁ Γύζης νὰ πραγματοποιήσῃ τὸ γλυκὺ τοῦτο ὄνειρόν του. Μακρὸς καὶ ἐξαντλητικὸς πυρετὸς τὸν κατέβαλε, τὸν ἔρριψε κλινῇ καὶ τέλος τὸν ἔφερεν εἰς τὸν τάφον τῇ 22 Δεκεμβρίου 1900. Ἡ ξένη γῆ ἐδέχθη τὸ τετιμημένον σῶμα του καὶ τὸ διαφυλάττει φιλοστόργως ὡς δευτέρα πατρίς τοῦ μεγάλου τέκνου τῆς Ἑλλάδος.

Τὰ ἔργα τοῦ Γύζη, ἐμπνευσμένα κατὰ τὸ μέγιστον μέρος τῶν ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴν ζωὴν καὶ ἀπὸ τὰς ἑλληνικὰς ἐθνικὰς καὶ θρησκευτικὰς παραδόσεις, ἐτίμησαν κατ' ἐξοχὴν τὴν νεωτέραν ἑλληνικὴν τέχνην καὶ ἔδωκαν εἰς τὸν ἴδιον πανευρωπαϊκὴν φήμην ζωγράφου ἐξαιρετικῆς ἀξίας. Ἐκ τῶν πινάκων του, πολλοὶ τῶν ὁποίων εὐρίσκονται εἰς τὰς Πινακοθήκας τῶν Ἀθηνῶν, τοῦ Μονάχου καὶ τῆς Δρέσδης, σπουδαιότεροι θεωροῦνται : « Τὸ τάμα », « Ἡ Ἰουδίθ », « Τὸ κρυφὸ σχολειό », « Τὸ παραμῦθι τῆς γιαιγιά », « Ἡ δόξα τῶν Ψαρῶν », « Ἡ ἀρμονία », « Ἡ ἀποθέωσις τῆς Βαυαρίας », « Ἡ ἐαρινὴ συμφωνία » κλπ.

Ἐκθεσις τῶν ἔργων τοῦ ὀργανώθη ἐν Ἀθήναις κατὰ Μάρτιον τοῦ 1928.

Ἡ φιλοπατρία τοῦ ἦτο φλογερά. Ὅσακις ἔγραφε περὶ Ἑλλάδος, περιέκλειεν εἰς τὸν χάρτην ὅλην τοὺς τὴν ψυχὴν καὶ ἐξέφραζεν ὅλον τοὺς τὸν πόνον διὰ τὰ δεινοπαθήματά της. Ἐγραφε κάποτε εἰς φίλον τοῦ : « Δὲν ἔμπορῶ ἀκόμη νὰ ἐννοήσω εἰς τί ἔπταισεν αὐτὴ ἡ ἐνδοξος παλαιὰ Ἑλλὰς καὶ ἔπρεπε νὰ καταδικασθῇ πρὸ χιλιάδων ἐτῶν εἰς τὸν σπαραγμὸν καὶ τὴν ὑποδούλωσιν τῶν ἰσχυροτέρων βαρβάρων. Μήπως διότι ἐφώτισε τὴν οἰκουμένη καὶ διότι ἤλλαξε τοὺς θεοὺς αὐτῆς, ἢ μήπως διότι εἶναι ὡραία καὶ γλυκεῖα ; ».

Πρὸς οἰκεῖν τοῦ, ὁ ὁποῖος τῷ παρεπονεῖτο διὰ τὸν καύσωνα τῶν Ἀθηνῶν, ἔγραφε τὰ ἐξῆς : « Σᾶς συλλυποῦμαι, ὅτι ὑποφέρετε ἀπὸ τὸσσην ζέστην. Εἰς τοῦτο πταίετε σεῖς οἱ ἴδιοι. Ἐὰν δενδροφυτεύσετε, θὰ εὗρουν τοῦλάχιστον τὰ παιδιὰ καὶ τὰ ἐγγόνια σας δροσερώτετον κλίμα. Κρῖμα εἰς τὴν ὡραίαν Ἑλλάδα μας. Μόνον τοὺς σπόρους τῶν ὀπωρικῶν, τὰ ὁποῖα τρώγετε, ἂν ἐρρίπτετε εἰς τὴν γῆν, τὴν ἀρίαν γῆν τῆς Ἑλλάδος, αὐτὴ θὰ σᾶς ἐδώριζε δένδρα. Πολλὰ θὰ ἐχάνοντο, ἀλλὰ καὶ πολλὰ θὰ ἐμεγάλωναν ».

Τὸν Αὐγούστον τοῦ 1895, ὀλίγον πρὶν ἢ ἐπισκεφθῇ πάλιν τὰς Ἀθήνας, ἔγραψεν εἰς τοὺς οἰκείους τοῦ : « Τὸ πρὸ τόσων ἐτῶν σχέδιόν μου νὰ ἔλθω εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ νὰ σᾶς ἴδω, νὰ ἐπανιδῶ τὴν πατρίδα μου, τὰ ἀδελφία μου, τοὺς φίλους μου, νὰ ἴδω τὴν θάλασσαν, τὴν ὁποῖαν ἀγαπῶ καὶ φοβοῦμαι, τὸν ζωγραφιστὸν ὀρίζοντα τῶν Ἀθηνῶν, Θεοῦ θέλοντος, πραγματοποιεῖται μετ' ὀλίγας ἡμέρας. Τὸ ὄνειρον αὐτὸ μοῦ φέρει διαδοχικῶς χαράν, λύπην, φρίκην, γλυκύτητα... Ἄν ἰδῇτε ὅτι πολὺ συγκινοῦμαι, στείλατέ με πάλιν ὀπίσω, διώξατέ με πάλιν εἰς τὰ ξένα... ».

Ναοῦ θυσιαστήριον ἦτο τὸ ἐργαστήριόν τοῦ καὶ ἱεροφάντης πιστὸς καὶ θεόπνευστος ὁ διδάσκαλος. « Ἐκαθήμεθα, γράφει εἰς ἐκ τῶν μαθητῶν τοῦ, καὶ ἐκνιτάζαμεν τοὺς ἀμαυροὺς μελαγχολικοὺς ὀφθαλμούς τοῦ. Ἀγάπη ἔλαμπε μέσα εἰς αὐτούς, μόνον ἀγάπη. Καὶ ἡ ἀγάπη αὐτὴ διεχύνετο θαυμασίως εἰς τὰς καρδίας μας καὶ διαρκὴς εἰρήνην ἐβασίλευεν ἐντός μας, ὅταν ἀφήναμεν τὸν διδάσκαλον ».

Στ. Σπεράντσας

9. ΝΕΩΤΕΡΑ ΕΘΝΙΚΗ ΖΩΗ

ΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ
ΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ
ΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ
ΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ

ΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ
ΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ
ΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ
ΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ

Ο ΚΑΘΙΣΤΑΣ ΚΑΛΟΕΡΟΣ

ΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ
ΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ
ΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ
ΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ

ΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ
ΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ
ΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ
ΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ

ΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ
ΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ
ΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ
ΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ ΔΕΝΑΙ

ΗΡΩΣ ΗΚΙΜΟΦ ΑΥΣΤΩΝ

ΤΟ ΜΑΓΟ ΣΑΣ ΤΟ ΦΩΣ

Ἡ καμπάνα Χριστούγεννα χτυπάει
καὶ μοῦ φτερώνει τὴν ψυχή,
κι ἀνοίγεται ἡ καρδιά μου καὶ σκορπáει
θυμίαμα τὴν προσευχή.

Ἀγίες ἀγάπες τρισευλογημένες,
ποὺ τίς καρδιές ὑψώνετε παρθένες
τῶν πρώτων, τῶν ἀρχαίων Χριστιανῶν,
στὸ ὄνειρο τὸ τρανὸ τῶν οὐρανῶν.

Ἀγάπες μεγαλόδωρες περίσσια,
κάτου ἀπ' τὴ σκέπη τὴ δική σας Ἰσὶα
ζοῦσαν μικροί, τρανοί, πλούσιοι, φτωχοί,
κι ἔδενε τοὺς ἀνθρώπους μιὰ ψυχὴ !

Ἀγάπες, ὦ ! φανῆτε πάλι ἐμπρός μου !
Αὐγὲς τῆς πίστεως, χρυσαυγὲς τοῦ κόσμου,
κι ἄς βλέπη μὲ τὸ μάγο σας τὸ φῶς
ὁ ἄνθρωπος τὸν ἄνθρωπο, ἀδελφός.

Κ. Παλαμᾶς

Ο ΚΑΠΕΤΑΝ ΚΑΛΟΓΕΡΟΣ

(Ὁ Σπύρος, ἓνα ἀπὸ τὰ πιὸ λεβέντικα τσοπανόπουλα τοῦ Σουλιοῦ, πρῶτος στὸ ντουφέκι, στὸ λιθάρι, στὴν ὁμορφιά, στὸ τραγούδι, στὸ χορὸ καὶ στὸ περπάτημα, παντρενόταν τὴν πεντάμορφη Χάιδω ἀπὸ τὴν Κιάφα. Δὲν εἶχε μείνει ἄνθρωπος ποὺ νὰ μὴν ἔλεγε: Χαρά στὸ ταιριασμένο τ' ἀντρώγυνον· αἰτὸς παίρνει τὴν περιστέρα κι ἡ περιστέρα τὸν αἰτό.

Μὰ τὴ στιγμή ποὺ πάτησε ἡ νύφη τὸ κατώφλι τῆς θύρας τοῦ γαμπροῦ κι ἐπεφταν τὰ ντουφέκια σὰ χαλάζι, ἔμπηξε ἡ νύφη ἓνα ξεφωνητὸ μεγάλο, σωριάστηκε κατὸ γῆς καὶ μαῦρο αἷμα πετάχτηκε ἀπ' τὰ στήθια της καὶ χύθηκε σὰν αὐλάκι πάνω στὴν κάτασπρη κι ἡλιόπλουμη φορεσιά της!

Ἡ Χάιδω ἦταν νεκρή! Σκόρπιο κι ἀλαλο γύρισε πίσω ὅλο τὸ Σούλι μὲ δακρυσμένα μάτια καὶ λυπητὴ βαρειά στὰ στήθια. Μόνον ὁ γαμπρὸς ὁ Σπύρος δὲν φάνηκε πουθενά).

Κανείς δὲν τὸν εἶδε κατὰ ποῦ εἶχε κάνει. Κανείς δὲν τὸν εἶδε τί δρόμον εἶχε πάρει. Τὸ ἄλογό του γύρισε μονάχο στὸ σπίτι του χωρίς καβαλλάρη καὶ μὲ τὰ χαλινάρια σβάρνα. "Ἄλλοι ἔλεγαν ὅτι θὰ ἔπεσε στὸ ποτάμι καὶ πνίγηκε, ἄλλοι ὅτι θὰ τρύπωσε σὲ καμμιὰ σπηλιά κι ἐκεῖ πέθανεν ἀπὸ τὴν πίκρα του, χωρίς νὰ τὸν ἰδῇ κανείς, κι ἄλλοι ὅτι ἐπῆρε τῶν ὀμματιῶν του. Τὸ Σούλι τὸν ἔχασε, τὸ σπίτι του τὸν ξέγραψεν ἀπὸ τοὺς ζωντανούς κι ἔκανε τὰ μνημόσυνά του !

"Ὅπως ἡ λύπη τρώγει τὴ χαρά, ἔτσι κι ὁ καιρὸς τρώγει τὴ λύπη, σὰν ποῦ τρώγει ὅλα τὰ πράματα. Πέρασαν χρόνια πολλὰ καὶ ξεχάστηκεν ὁ νυφιάτικος θάνατος τῆς Χάιδως ἀπὸ τὴν Κιάφα κι ὁ γαμπριάτικος χαμὸς τοῦ Σπύρου ἀπὸ τὸ Σούλι.

Μιά μέρα, ὕστερα ἀπὸ σαράντα χρόνια ἀπὸ τὸ σκοτωμὸ τῆς Χάιδως καὶ τὸν ξαφανισμὸ τοῦ Σπύρου, λίγους μῆνες ὕστερα ἀπὸ τὸν πρῶτο πόλεμο, ποῦ ἔχουν κάνει οἱ Σουλιῶτες μὲ τὸν 'Αλῆ-πασᾶ, 'φανίστηκεν ἓνας κηλόγηρος, ξηντάρης ἀπάνω κάτω στὴν ἡλικία, ψηλὰ στὸ μοναστήρι τοῦ Σουλιοῦ, τὸ ἀθάνατο Κούγκι. "Ἐρχονταν ἀπὸ τὸ "Ἁγίον" Ὅρος κι ἤξερε πολλὲς γλῶσσες, καὶ τὰ ρούσικα. "Ἐφερε σταυρούς γιὰ τὲς γυναῖκες καὶ τὰ παλληκάρια καὶ κομπολόγια γιὰ τοὺς γέροντες καὶ τίς γριές. Κανένας δὲν τὸν εἶχε ἰδεῖ ποτὲ οὔτε εἶχε μάθει ποῦθε κρατοῦσεν ἡ γενιά του. "Ἦταν πάντα κατσουφιασμένος, κι ὅταν τὸν ρωτοῦσαν ποῦθε εἶναι, ἀλλάζε κουβέντα καὶ δὲν ἀπολογιόταν. Σὲ λίγο ἐκέρδισε τὴν ἐμπιστοσύνη τῶν Σουλιωτῶν, ἔγινε γούμενος, πνευματικὸς καὶ δάσκαλος ὅλων τῶν Σουλιῶν καὶ τῶν Παρασουλιῶν. "ῶμνυαν ὅλοι στ' ὄνομά του, καὶ δὲν ἦταν κρίσι καὶ φιλονικία, ποῦ νὰ μὴν πᾶν σ' αὐτόν. "Ὅ,τι ἔλεγεν ἦταν καλῶς εἰπωμένο, κι ὅ,τι ἔκανε καλῶς καμωμένο, κι ὅλοι τὸν ἔλεγαν 'Αἰ-Καλόγερο.

Τὸ ψυχασάββατο συνήθιζαν οἱ Σουλιῶτες νὰ κάνουν μνημόσυνα στὸ μοναστήρι τοῦ Κουγκιοῦ. 'Ὁ Αἰ-Καλόγερος μνημόνευε τὰ πεθαμένα ὀνόματα ὅλων τῶν σπιτιῶν τοῦ Σουλιοῦ. Κοντὰ στοὺς ἄλλους ἔδωκε τὴ φυλλάδα τῶν πεθαμένων καὶ ὁ μικρότερος ἀδερφὸς τοῦ ξαφανισμένου γαμπροῦ Σπύρου, γιὰ νὰ τοὺς μνημονεύσῃ. 'Ὁ γούμενος ἄρχισε νὰ μνημονεύῃ τὰ ὀνόματα ψηλὰ στὲς σκουτέλες, ποῦ ἦταν γεμάτες κόλλυβα, καὶ ἀντὶ νὰ μνημονεύσῃ τὸ ὄνομα «Σπύρος», ποῦ ἦταν γραμμένο στὴ φυλλάδα, μνημόνεψε «Χάιδω», ποῦ δὲν ἦταν γραμμένο. 'Ὁ Φῶτος, ποῦ εἶχε τ' αὐτιά του ἐκεῖ, τὸ κατάλαβε κι εἶπε τοῦ γούμενου.

— Σπύρο, δέσποτά μου, κι ὄχι Χάιδω !

‘Ο γούμενος ξεροκατάπιε δυὸ τρεῖς φορές μὴ μπορώντας νὰ ξεστομίσει τὸ ὄνομα τοῦ Σπύρου, ἀλλ’ ὁ Φῶτος τοῦ μετέειπε :

— Μνημόνεψε, “Αἰε γούμενε, τὸ ὄνομα τοῦ Σπύρου μου !

Στὴ στιγμὴ, τοῦ γούμενου τὰ μάτια ξεχειλίσαν ἀπὸ τὰ δάκρυα, κι ὅπως ἦταν-γιεροφορεμένος μὲ τὸ θυμιατήρι στὸ δεξὶ καὶ μὲ τὴ φυλλάδα στὸ ζερβὶ ἀγκάλιασε τὸ Φῶτο καὶ τοῦ εἶπε κλαίγοντας :

— ‘Η Χάιδω, Φῶτο μου, θέλει μνημόνευμα ! ‘Ο Σπύρος ζῇ κι εἶναι μπροστά σου !

Ἐαπόρεσαν ὅλοι ὅσοι βρίσκονταν στὴν ἐκκλησίᾳ τοῦ Κουγκιοῦ μαθόντας ὅτι ὁ ἄγνωστος γούμενος ἦταν ὁ γαμπροχαμένος Σπύρος κι ἀπὸ τότε τὸν ὠνόμασαν ἀπὸ ‘Αι-Καλόγερο, ποὺ τὸν ἔλεγαν, Καπετὰν Καλόγερο, καὶ σ’ ὅλους τοὺς πολέμους, ποὺ ἔκανε τὸ Σούλι μὲ τὸν ‘Αλῆ-πασά, ἦταν πρῶτος καὶ πάντα χρησίμευε νὰ καταπαύῃ τὲς διχόνοιες ποὺ φύτρωναν ἀνάμεσα στοὺς ἀρχηγοὺς τοῦ Σουλιῦ.

Στὲς 18 ‘Αντριῶς τοῦ 1803, λίγες μέρες ὕστερα ἀπὸ τὸν πρῶτο χαλασμό τοῦ Σουλιῦ, ὁ Καπετὰν Καλόγερος, μὴ θέλοντας νὰ παραδώσῃ στὰ χέρια τοῦ τυράννου τὸν ἑαυτοῦ, τοὺς δώδεκα συντρόφους του καὶ τὸ ἀγαπημένο του Κούγκι, ἀφοῦ περικυκλώθηκεν ἀπὸ χιλιάδες ὀχτροὺς καὶ δὲν εἶχεν ἄλλο τρόπο νὰ τοὺς σκοτώσῃ, κι ἀφοῦ μετέλαβε τοὺς συντρόφους του, ἔρριξε μιὰ πιστολιὰ μέσα στὸ ὑπόγειο τῆς ἐκκλησιᾶς, ποὺ βρίσκονταν ἑκατὸ βαρέλια γεμᾶτα μπαρούτι, κι ἀνατινάχθηκαν στὸν ἀέρα ἀνακατωμένοι μὲ φωτιά, καπνὸ, ἄρματα, πέτρες, ξύλα, αἶματα, βόγγους, κλάμματα, λαχτάρια καὶ κουρνιαχτό. Κι ἡ ‘Ιστορία στὸ πλάνι τοῦ Σουλιῦ ἔγραψε μὲ ἄσβεστα χρυσᾶ γράμματα τὸ ὄνομα τοῦ Καπετὰν Καλόγερου : « Σαμουήλης » !

Χρ. Χρηστοβασίλης

ΤΟ ΜΟΙΡΟΛΟΓΙ ΤΗΣ ΠΑΡΓΑΣ

Τρία πουλιὰ ἀπ’ τὴν Πρέβεζα διαβήκανε στὴν Πάργα, τὸ ‘να κυττάει τὴν ξενιτειά, τ’ ἄλλο τὸν ‘Αι-Γιαννάκη, τὸ τρίτο τὸ κατάμαυρο μοιρολογάει καὶ λέει :

— « Πάργα, τουρκιὰ σὲ πλάκωσε, τουρκιὰ σὲ τριγυρίζει· δὲν ἔρχεται γιὰ πόλεμο, μὲ προδοσιὰ σὲ παίρνει· βεζίρης δὲν σὲ νίκησε μὲ τὰ πολλὰ τ’ ἀσκέρια.

Ἐφευγαν Τούρκοι σὰ λαγοὶ ἀπ' τὸ Παργινὸ τουφέκι,
 κι οἱ Λιάπηδες, δὲν ἤθελαν νά 'ρτουν νὰ πολεμήσουν.
 Εἶχες λεβέντες σὰ θεριά, γυναῖκες ἀντρειωμένες,
 πύτρωγαν βόλια γιὰ ψωμί, μπαρούτι γιὰ προσφάγι·
 τ' ἄσπρα πουλῆσαν τὸ Χριστό, τ' ἄσπρα πουλοῦν καὶ σένα.
 Πάρτε, μαννάδες, τὰ παιδιὰ, παπάδες, τοὺς ἀγίους,
 ἄστε, λεβέντες, τ' ἄρματα, ἀφήστε τὸ τουφέκι,
 σκάψτε πλατιά, σκάψτε βαθιὰ ὅλα σας τὰ κιβούρια
 καὶ τ' ἀντρειωμένα κόκκαλα ξεθάψτε τοῦ γονιοῦ σας.
 Τούρκους δὲν ἐπροσκύνησαν Τούρκοι μὴν τὰ πατήσουν ».

« Ἐκλογαί » Νικ. Πολίτου

Δημοτικόν

Ο ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ ΜΕΛΟΣ ΤΗΣ ΦΙΛΙΚΗΣ

...Ὁ Ἀλῆ-πασᾶς στέλνει αὐτὸν τὸν καιρὸ ἐπίτηδες στὴ Ζάκυνθο τὸ γραμματικὸ τοῦ Μάνθο Οἰκονόμου νὰ προσκαλέσῃ τὸν Κολοκοτρῶνην στὰ Γιάννινα νὰ πάρῃ στὴν αὐλὴ τοῦ ὅποια θέσι θέλει. Ὁ Κολοκοτρῶνης δὲ δέχτηκε νὰ ὑπηρετήσῃ τὸ « μεγάλο θεριό » τῆς Ἡπείρου, ὅπως ἔλεγε τὸν Ἀλῆ. Ὁ πόθος νὰ τραβήξῃ τὸ σπαθὶ γιὰ τὴν Ἑλλάδα, καὶ μονάχα γι αὐτὴν, θέριεψε κάθε μέρα πιὸ ζωντανὸς κι ἀκράτητος μέσα του.

Ἐπαιρνε πολλὰς φορὰς τὸ στερνοπαίδι του, τὸν Κολῖνο, ἀπὸ τὸ χεράκι κι ἀνέβαιναν τὸ δρόμο τοῦ κάστρου. Τοῦ ἔδειχνε μακριὰ τὰ βουνὰ τοῦ Μοριά μὲ τίς σταχτογάλαζες κορφές :

— Ἐκεῖ ἔζησαν οἱ πρόγονοί μας, τοῦ ἔλεγεν. Αὐτοὺς ὁ τόπος στενάζει τώρα κάτω ἀπ' τὸ ζυγό.

Τὸ λαϊκὸ τραγούδι ἔχει κάμει ἀθάνατες τοῦτες τίς στιγμὲς καὶ τὴ σιωπηλὴ, βαθειὰ συγκίνησί τους :

- Τί ἔχεις, πατέρα μου, καὶ κλαῖς καὶ βρυχναστασενάζεις ;
- Βλέπω τὴ θάλασσα πλατειὰ καὶ τὸν Μοριάν ἀλάργα, μὲ πῆρε τὸ παράπονο καὶ τὸ μεγάλο ντέρτι...

Δὲν ἀπελπιζόταν, ὅμως, ποτέ. Περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη φορὰ ἡ πίστι τοῦ ἦταν ἀσάλευτη, πὼς μιὰ μέρα θ' ἄστραφτε σ' αὐτὰ τὰ βουνὰ

ή ρομφαία τῆς λευτεριάς. Μὰ πῶς ; Σ' αὐτὴ τὴν ἐρώτησι, ποὺ ἦταν γεμάτη ἀγωνία, ἔλαβε τέλος ἀπόκρισι ἓνα πρῶτὸ τοῦ 1818.

Ὁ Ἀναγνωσταρᾶς, ἀπὸ τοὺς καπεταναίους ποὺ εἶχαν ἀνέβει στὴν Πετροῦπολι νὰ γυρέψουν ἀπὸ τὸν τσάρο μισθοὺς, εἶχε γυρίσει τώρα μαζὶ μὲ τὸν Χρυσοσπάθη καὶ τὸ Δημητρακόπουλο κατηχημένος στὰ μυστήρια τῆς Φιλικῆς νὰ κατηχήσῃ κι ἄλλους.

Εἶχαν βγῆ κρυφὰ στὴν Ὑδρα κι ἀγνώριστοι μένανε στὸ σπίτι τοῦ Καλαβρυτινοῦ Νικηφόρου Παμπούκη, ποὺ ἦταν δάσκαλος στὸ ὑδραῖικο σχολεῖο. Τὸ πρῶτο ποὺ σκέφθηκαν ἦταν νὰ μπάσουν στὴ Φιλικὴ τὸν Κολοκοτρώνη. Τοῦ ἔστειλαν πρόσκοπο τὸν Πάγκαλο. Ἦταν αὐτός, ποὺ εἶχε μπάσει τὸν Ἀναγνωσταρᾶ τὸ 1804 στὸ ρούσικο στρατὸ καὶ τώρα γύριζε μυστικά στὴν Ἑλλάδα, τῆς Φιλικῆς ἀπόστολος καὶ αὐτός. Τὸν εἶχαν γιὰ τοὺς καπεταναίους. Ὁ Ἀναγνωσταρᾶς τοῦ εἶχε δώσει γιὰ καλὸ καὶ γιὰ κακὸ κι ἓνα γράμμα.

Ὁ Κολοκοτρώνης τὸν θυμόταν κάπως. Ξαφνιάστηκεν, ὅμως, ἅμα τὸν εἶδε. Τὸν τράβηξε σ' ἓνα ἐξοχικὸ περίπατο. Ὅταν ἄρχισε νὰ τοῦ κἀνῃ τὸ συνηθισμένο ψάρεμα στοὺς κατηχούμενους, ὁ Κολοκοτρώνης τὸν ἔκοψεν ἀνυπόμονα.

— Πές μου τα ὅλα, μίλα ξάστερα ! Δὲν ταιριάζουν σὲ μένα λόγια λοξά. Εἶναι χρόνια ποὺ προσμένω τέτοιο χαμπέρι.

Τοῦ τὰ εἶπεν ὅλα. Φῶς ἄστραψε μέσα του. Ἡ ἰδέα μιᾶς πανελληνίας συνωμοσίας, ποὺ νὰ ἐνώνῃ πολιτικούς κι ἱερωμένους, ἐμπόρους καὶ νυατικούς, ὀπλαρχηγοὺς καὶ προεστοὺς, μιᾶς συνωμοσίας, ποὺ θὰ χτυποῦσε μ' ὅλους τοὺς τρόπους τὸν τύραννο, μὲ δυνάμεις ἑλληνικές, χωρὶς μάταιη ἐλπίδα γιὰ ξένη βοήθεια, τοῦ φαινόταν ἡ μόνη σωτηρία. Εἶδε μπροστὰ του ζωντανὸ τὸ-δρόμο τοῦ λυτρωμοῦ. Γύρεψε στὴ στιγμή νὰ ὀρκισθῇ.

— Ἐγώ, ἡ φαμίλια μου, τ' ἄρματά μου, τὸ αἷμα μου, ὅ,τι ἔχω, εἶναι γιὰ τὴν Ἑλλάδα.

Τράβηξαν κάτω ἀπὸ τὸ κάστρο, τὸ δρόμο τῆς Μπόχαλης μὲ τὶς μύριες ὁμορφιές. Τριγυρισμένο ἀπὸ καρυδιές, ἐλιές, φοινικιές, κυπαρίσσια, κιτριές καὶ λεμονιές, ζωσμένο πρασινάδα καὶ λουλούδια εἶναι ἓνα ἐκκλησάκι : Ὁ Αἰ - Γιώργης τῶν Λατίνων. Δὲν ἔχει καμμιά σχέση μὲ τοὺς δυτικούς... Λατῖνοι λέγονταν ἡ φαμίλια ποὺ τὸ ἔχτισε. Ἦταν τὸ ἀγαπημένο ἐκκλησάκι τοῦ Κολοκοτρώνη.

Σ' αὐτὸ εἶχε βαφτίσει ὅσα παιδιὰ εἶχε ἀποκτήσει στὴ Ζάκυνθο.

Στους ἴσκιους του, στὸ πλάτωμά του εἶχαν καθίσει σταυροπόδι πολλές φορὲς νὰ κλάψουν τίς συμφορὲς τῶν Χριστιανῶν. Κάτω ἀπὸ τίς πορτοκαλιές καὶ τίς κιτριές του εἶχαν στρωθῇ ἐπίσημες ἀνοιξιάτικες μέρες, ὅπως ἡ Λαμπρή, νὰ φᾶνε τὸ σουβλιστὸ ἀρνί. Στὴν πλάτη του εἶχαν μαντέψει αἵματα τουρκικά, καὶ ψυχωμένοι ἀπὸ τὰ καλὰ μαντέματα ἔσπερναν τὸ λεβέντικο χορό.

Σὲ τοῦτο τὸ ἐκκλησάκι, πού εἶχε δεθῇ τόσο μὲ τὴν ἱστορία τῆς φαμίλιας του, τῆς ξενιτειᾶς του καὶ τῶν πόθων του γιὰ τὴν Ἑλλάδα, τράβηξεν ὁ Κολοκοτρώνης τὸν Πάγκαλο, γιὰ νὰ δώσῃ μπροστά του τὸν μεγάλον ὄρκο τῆς Φιλικῆς. Ὁ παπᾶς ἦταν δικός τους. Ἦταν ὁ Ἡπειρώτης Ἀνθιμος Ἀργυρόπουλος. Βρισκόταν πρόσφυγας στὴ Ζάκυνθο, κατατρεγμένος ἀπὸ τὸν Ἀλῆ - πασᾶ. Αὐτὸς ὠρkiζε τοὺς φιλικούς καὶ κρατοῦσε τακτικὸ ἀρχεῖο.

Ἀπάνω σ' ἓνα σκεβρωμένο παλιὸ εἰκονισματάκι μὲ τρεμοσβησμένες μορφές ἔβαλε τὸ πλατὺ μεγάλο χέρι του ὁ Ἐλευθερωτὴς τῶν ραγιαδῶν νὰ δώσῃ τὸν ὄρκο. Εἶναι γονατιστός, σκυμμένος: μπροστά στὸ μεγαλεῖο τῆς ιδέας τὸ μισόφωτο τῆς ἐκκλησίτσας ἐξαυλῶνει τίς τρεῖς μορφές. Κορμιὰ δὲν ὑπάρχουν. Ψυχὲς λειτουργᾶνε.

Μιὰ μιὰ ξαναγυρίζουν τίς φοβερὲς λέξεις τοῦ ὄρκου οἱ ἀντίλαλοι ἀπ' ὅλες τίς γωνιές, πού εἶναι γεμάτες σκοτάδι καὶ μυστήριο. Καὶ τίς μεγαλώνουν, τίς πληθαίνουν, σὰν νὰ εἶναι μπροστά ὅλα τὰ μαῦρα κοπάδια τῶν ραγιαδῶν καὶ νὰ ὀρκίζωνται μαζί του.

Ἀνήσυχτοι φτερουγίζουν κάτω ἀπὸ τὸ θόλο οἱ ἀντίλαλοι αὐτοὶ σὰν πουλιά, πού γυρεύουν ἀνοικτὸ διάβα νὰ πετάξουν στὴν Ἑλλάδα, νὰ κρᾶξουν σὲ συναγερμὸ τὰ σύννεφα τῆς μεγάλης τρικυμίας. Ὅστερα οἱ φράσεις γιὰ τὴν πατρίδα κόβονται ἀπὸ στεναγμούς κι ἀναφυλλητά.

Καὶ τώρα σιωπὴ βαθεῖα καὶ κατανυκτική. Τὸ μυστήριο ἔχει τελειώσει. Ὁ Κολοκοτρώνης γυρίζει ἀλλαγμένος στὸ σπίτι του. Πότε εἶναι ἐλαφρὸς, χαρούμενος πετάει, καὶ πότε πέφτει ἔξαφνα σὲ συλλογὴ. Τὸν βλέπουν γιὰ πρώτη φορὰ ὕστερ' ἀπὸ μῆνες νὰ κυττάζῃ, νὰ συγυρίζῃ τ' ἄρματα του. Κατεβαίνει στὸ ὑπόγειο καὶ ἐξετάζει μὴ λείπη τίποτε ἀπὸ τὴ σέλα του. Δὲν εἶναι ἡσυχος πιά. Ὀνειρεύεται ντουφέκι, σπαθί, μάχες, νῆκες, θάνατο.

« Ὁ Γέρος τοῦ Μωριά »

Σπ. Μελάς

ΤΩΝ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΑΙΩΝ

Λάμπουν τὰ χιόνια στὰ βουνά κι' ὁ ἥλιος στὰ λαγκάδια,
λάμπουν καὶ τ' ἀλαφρά σπαθιά τῶν Κολοκοτρωναίων,
πῶχουν τ' ἀσήμια τὰ πολλά, τίς ἀσημένιες πάλες,
τίς πέντε ἀράδες τὰ κουμπιά, τίς ἔξῃ τὰ τσαπράζια·
ὅπου δὲν καταδέχονται τῇ γῆς νὰ τὴν πατήσουν.

Καβάλλα τρῶνε τὸ ψωμί, καβάλλα πολεμᾶνε,
καβάλλα πᾶν' στὴν ἐκκλησιά, καβάλλα προσκυνᾶνε,
καβάλλα παίρν' ἀντίδερὸ ἀπ' τοῦ παπᾶ τὸ χέρι.

Φλωριά ρίχνουν στὴν Παναγιά, φλωριά ρίχνουν στοὺς ἅγιους,
καὶ στὸν ἀφέντη τὸ Χριστὸ τίς ἀσημένιες πάλες :

« Χριστέ μας, βλόγα τὰ σπαθιά, βλόγα μας καὶ τὰ χέρια ».

Κι ὁ Θεοδωράκης μίλησε, κι ὁ Θεοδωράκης λέγει :

— « Τοῦτ' οἱ χαρὲς πού κάνουμε σὲ λύπη θὰ μᾶς βάλουν.

Ἀπόψ' εἶδα στὸν ὕπνο μου, στὴν ὕπνοφантаσία μου,
θολὸ ποτάμι πέρναγα καὶ πέρα δὲν ἐβγῆκα.

Ἐλᾶτε νὰ σκορπίσουμε, μπουλούκια νὰ γενοῦμε.

Σῦρε, Γεώργο μ', στὸν τόπο σου, Νικήτα, στὸ Λοντάρι·

ἐγὼ πάου στὴν Καρύταινα, πάου στοὺς ἐδικούς μου,

ν' ἀφήκω τὴ διαθήκη μου καὶ τίς παραγγολές μου,

τὶ θὰ περάσω θάλασσα, στὴ Ζάκυνθο θὰ πάω ».

« Ἐκλογαὶ » Ν. Πολίτου

Δημοτικόν

ΜΙΑΟΥΛΗΣ ΚΑΙ ΝΕΛΣΩΝ

Ὁ καθένας φαντάζεται μὲ τί πείσμα κυνηγοῦσεν ὁ Νέλσων τοὺς Ὑδραίους, πού τοῦ ἔσπαζαν τοὺς μπλόκους. Μιὰ μέρα εἶδε ἓνα μεγάλο καὶ γοργὸ καράβι. Καμμιὰ σημαία. Σὰν νὰ τὸ ἔξεραν ὅμως. Σὰν νὰ τὸ ξανάχαν κυνηγήσει. Ἦταν τὸ καράβι τοῦ Μιαούλη. Ὁ Νέλσων πρόσταξε μιὰ φρεγάδα καὶ μιὰ κορβέτα νὰ τὸ πιάσουν. Σινιάλα, τρουμπέτες, κανόνια. Αὐτὸς φεύγει πάντα καὶ τέλος γλιστρᾷ στὸ λιμάνι.

Λυσσασμένοι τοῦ φυλᾶν καρτέρι μέρα νύχτα. Τέλος, νὰ τὸς πού ξαναβγαίνει. Τοῦ ρίχνονται, τὸν παίρνουν τὸ κατόπι μὲ γεμᾶτα πανιά· μὰ ποῦ νὰ τὸν φθάσουν· χαλοῦν τὸ μπαρούτι τοὺς ἄδικα στὶς κανονιές. Ἀξάφνα ὁ ἄνεμος τὸν προδίδει· ἡ πνοὴ κόβεται, τὰ πανιά λασκάρουν, τρέμουν. Οἱ μπάλες βυθοῦν ὀλόγυρα στὸ καράβι. Ἡ φρεγάδα κι ἡ κορβέτα ζυγώνουν· δυὸ βάρκες φθάνουν μ' ἀξιωματικούς καὶ ναῦτες ἀρμα-

τωμένους, ανεβαίνουν, χύνονται στην κορβέτα, πιάνουν τὸ Μιαούλη. Ἀτάραχος. Τὸν κατεβάζουν. Σὲ λίγο ἡ μοῖρα οὐάκερη ἔχει πλακώσει κοπάδι ὄρνια, πελώρια, ποὺ ρίχνονται ἄξαφνα σὲ περαστικό κυνήγι. Αὐτὰ ἔχουν ἀκόμα τὸ ρεῦμα τοῦ ἀέρα στὰ πανιά τους.

Σὲ λίγο ανεβάζουν τὸ Μιαούλη στὸ πλοῖο τοῦ Νέλσωνος καὶ τὸν μπάζουν στὴν κάμαρά του. Ὁ Νέλσων δὲν γυρίζει νὰ τὸν κυττάξῃ. Περιπατεῖ βουβὸς πάνω κάτω, ἀγριεμένος. Ὁ Μιαούλης τοῦ ρίχνει μιὰ ματιά.

Αὐτὸς εἶναι, λοιπόν, ὁ τρομερὸς Νέλσων ;

Τὸ κορμί του φαγωμένο ἀπὸ τοὺς ἀφάνταστους κόπους, τὴν ἀγρύπνια καὶ τὴν ἀνησυχία, τσακισμένο ἀπὸ τὸ ξερνοβολητὸ — τὸν ἐπικνε ἡ θάλασσα — εἶχε σουρώσει. Ἦταν σκέλεθρο, σωστὸ φάντασμα. Στὸ μακρουλὸ κεφάλι του ἄγρια κι ἄκουρα τὰ μαλλιά του κατέβαιναν μπροστά, στὰ μάγουλά του καὶ τὸ σβέρκο του. Ἡ μορφή του στεγνὴ, ἀδύνατη, ξυρισμένη, μὲ μιὰ μύτη μεγάλη, ἐκφραστική, μαυρισμένη ἀπὸ τὸν ἥλιο, ψημένη ἀπὸ τὴν ἄλμη ἐμοιαζε μὲ γριά. Δὲν ἦταν ἀκόμη σκρανταπέντε χρονῶν κι ὅμως ἐδειχνε πολὺ μεγαλύτερος. Τὸ δεξὶ βγαλμένο μάτι, μὲ τὴν κλεισμένη βαθειὰ πληγή, μὲ τὸ πετσὶ τραβηγμένο ἓνα γῦρο, ἔκανε τὴν ἀσκήμια του ἐπιβλητική. Καθὼς περπατοῦσε πάνω κάτω, τὸ δεξὶ μανίκι τῆς στολῆς του ἄδειο πῆγαινε πέρα δῶθε· εἶχε χάσει τὸ χέρι στὶς ἐπιχειρήσεις. Ἀνθρώπινο κουρέλι κοντολογίης, ποὺ εἶχε ἀφήσει τὰ κομμάτια του ἐδῶ κι ἐκεῖ, σὲ τόπους δοξασμένων πολέμων. Ἀρρωστος βαριά θὰ φαινόταν, ἂν τὸ γερό του μάτι δὲν ἄστραφτε ἀπὸ ζωὴ καὶ θέλησι.

Σέβας βαθὺ στὸν ἥρωα πλημμύρισε τὴν καρδιά τοῦ Μιαούλη. Τοῦ ἔκανε μεγάλη ἐντύπωση καὶ ἡ ἀπλότητα τῆς ναυαρχικῆς κάμαρης. Ἐνα τραπέζι μὲ χάρτες καὶ βιβλία. Ἀπὸ πάνω ἡ ἐγγλέζικη κορώννα. Εἰκόνες τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας.

Κάποια φορὰ ὁ Νέλσων στάθηκε μπροστὰ του. Χωρὶς νὰ τὸν κυττάξῃ πάλι τὸν ρώτησε ἀπότομα :

— Εἰσαι Ἕλληνας ;

— Ναί, κύριε ναύαρχε !

Αὐτὴ τὴ γλῶσσα, ὅπως μᾶς βεβαιώνει σι' ἀπομνημονεύματά του ὁ λόρδος Κόχραν, ὁ ἀνεψιὸς τοῦ Ἀγγλοῦ ναύαρχου, ποὺ εἶχε κατεβῇ στὸν ἀγῶνα τοῦ Εἰκοσιένα, μιλοῦσε κάπως ὁ Μιαούλης. Τὴν εἶχε μάθει στὰ ταξίδια του καὶ τὴ μεταχειριζόταν πάντα μὲ τοὺς ξένους. Ἦταν, νὰ ποῦμε, ἡ διπλωματικὴ του γλῶσσα. Ὁ Νέλσων τὴν καταλάβαινε καὶ τὴ μιλοῦσε κι αὐτὸς λίγο.

— Ξέρεις, ρώτησε πάλι, πώς κρατῶ μπλόκο σ' αὐτὰ τὰ μέρη ;
 — Τὸ ξέρω, ἀποκρίθηκε ὁ ἄλλος ἀτάραχα, χωρὶς φωνές, χωρὶς μασημένα λόγια, σὰν ἄντρας ποὺ μιλάει σ' ἄντρα.

— Καὶ γιατί τὸν βιάζεις ;

— Γιά τὸ κέρδος, εἶπεν ὁ Μιαούλης ὠμά.

Ὁ Νέλσων ἀποστρεφόμενος τὸν κυνισμό· μὰ ἀγαποῦσε ὡς τόσο τὴν εἰλικρίνειαν. Ἀρχισε νὰ περπατᾷ πάλιν ἀμίλητος πάνω κάτω. Ἐξαφνὰ στάθηκεν ἀντίκρυ στὸ Μιαούλη.

— Ἄν ἤμουν ἐγὼ στὴ θέσι σου καὶ σὺ στὴ δική μου, τί θὰ ἔκανες ;

— Θὰ σέ κρεμοῦσζ, τοῦ ἀποκρίθη ὁ Μιαούλης, χωρὶς νὰ κομπιάσῃ καθόλου.

Γιά πρώτη φορά γύρισε καὶ τὸν κύτταξεν ὁ Νέλσων. Εἶδε τὰ μάτια τοῦ Μιαούλη φλογερά κι ἄφοβα νὰ τὸν βλέπουν κατάμουτρα· καὶ στὴν τραχειὰ μορφὴ του — ἦταν τότε στὰ τριαντάένα — χυμένη γαλήνη ἀπόλυτη. Ἦταν σὰν νὰ τοῦ ἔλεγεν ἡσυχὰ : « Θάνατος εἶναι ἡ ποινὴ μου. θὰ τὸν δεχθῶ ἄφοβα ».

Ὁ Νέλσων λάτρευε τὴν παλληκαριά. Ἐνοιωσε πὼς ἔχει μπροστά του ἓναν ἄντρα — ἓναν ἀπὸ τοὺς Ἑλλήνας τοῦ παλιοῦ καιροῦ, ποὺ εἶχαν τὸν θάνατο πρῶτο φίλο. Ἀρχισε νὰ περπατᾷ πάλι πάνω κάτω. Ἀπὸ τὴν ἔκφρασί του, ὅμως, καταλάβαιναν ὁ Μιαούλης πὼς θὰ τοῦ χάριζε τὴ ζωὴ. Μέσα στὴν καρδιὰ τοῦ Νέλσωνος δὲ συνηγοροῦσε τώρα μονάχα ὁ κλασσικὸς ἐλληνισμός, ποὺ τὸν εἶχε πλημμυρίσει μὲ μιᾶς ἡ θύμησί του. Μὰ καὶ οἱ ζωντανοὶ Ἑλλήνες τοῦ καιροῦ. Τοὺς συμπαθοῦσεν. Ἦταν ἀπὸ τὰ λίγα ξένα ἔθνη, ποὺ τοῦ εἰδειξαν πὼς συγκινήθηκαν γιὰ τὶς μεγάλες του νῆκες. Δὲν μπορούσε νὰ ξεχάσῃ τὸ « κομψὸ κοπλιμέντο », ποὺ τοῦ εἶχε κάμει ἐδῶ καὶ λίγο καιρὸ ἡ Ζάκυνθος. Τοῦ εἶχε χάρισει ἓνα πολῦτιμο σπαθὶ καὶ τοῦ ἔστειλε ἓνα πολὺ κολακευτικὸ γράμμα.

Αὐτὰ ὅλα γύριζαν τώρα στὸ κεφάλι του. Καὶ δυναμώνουν τὴν βαθειὰ ἐντύπωσι, ποὺ τοῦ εἶχε κάνει ἐδῶ καὶ λίγες στιγμὲς ἡ ἀτρόμητη στάσι τοῦ Μιαούλη. Τέλος κάθεται σ' ἓνα μικρὸ καναπέ, ποὺ εἶναι ἀντίκρυ ἀπὸ τὸ τραπέζι, κι ἀπλώνοντας τὸ χέρι τοῦ λέει :

— Πήγαινε.

Ὁ Μιαούλης χαιρετάει κι ἀνεβαίνει ἀργὰ τὶς σκάλες. Ἐχει γλυτώσει ἀπὸ μιὰ τρίχα.

« Ὁ ναύαρχος Μιαούλης »

Σπ. Μελάς

ΕΥΑΓΓΕΛΙΖΟΥ ΓΗ

Κἂν σάλπισμα, πού πέρασε ἀπ' ἀνατολὴ σὲ δύσι,
 κἂν μιὰ κραυγὴ, κἂν μιὰ στριγγιὰ φωνὴ μὲ εἶχε ξυπνήσει
 τὸν ὄρθρο τὸ βαθύ.
 « Σήκω », μοῦ φώναξε, « ξανὰ μὲ τ' ἄρματα ζωσμένα,
 βγῆκαν καὶ πᾶν κοπαδιαστὲς οἱ σκιᾶς τοῦ Εἰκοσιένα
 κι ὁ κόσμος ἀκολουθεῖ ».

Κι ἔτρεξα μέσ' στὸ ἡμίφωτο τοῦ λόγγου. Κρύφιο μέρος.
 Στὴ συνοδεία, πού στάθηκε, τώρα μιλεῖ ἓνας γέρος,
 πού ἄμφια χρυσᾶ φορεῖ.
 Καὶ λέει : « Ψηλὰ τὸ λάβαρο, πού δίνω σας, κρατήστε,
 παιδιὰ εἴστε τῶν προγόνων σας. Γιὰ τὴν Ἑλλάδα ὀρμήστε,
 πού χρόνους καρτερεῖ ».

Κι οἱ σκιᾶς στὸν κάμπο, νά, ὥρμησαν σὰν χεῖμαρρος πού ἀφρίζει.
 Κι αὐτὸν μὲ τ' ἄμφια τὰ χρυσα τὸν εἶδα νά δακρύζει
 καὶ νά τις εὐλογῇ.

Κι ἄκουσ^α τὸ μαρτυρικό πουλὶ νά τραγουδάη :
 « Χαρῆτε μιὰν ἀνάστασι τὰ ἐλεύθερα πελάη
 κι εὐαγγελίζου γῆ ».

« Γαλάζιες ρίμες »

Στ. Σπεράντσας

ΤΟΥ ΝΙΚΟΤΣΑΡΑ

- Τί ἔχουν τῆς Ζίχνας τὰ βουνά καὶ στέκουν μαραμμένα ;
 Μῆνα χαλάζι τὰ βαρεῖ, μῆνα βαρὺς χειμῶνας ;
- Οὐδὲ χαλάζι τὰ βαρεῖ οὐδὲ βαρὺς χειμῶνας,
 ὁ Νικοτσάρας πολεμᾷ μὲ τρία βιλαέτια :
 τὴ Ζίχνα καὶ τὸ Χάντακα, τὸ ἔρημο τὸ Πράβι.
 Τρεῖς μέρες κάνει πόλεμο, τρεῖς μέρες καὶ τρεῖς νύχτες,
 χωρὶς ψωμί, χωρὶς νερό, χωρὶς ὕπνο στὸ μάτι.
 Χιόνι ἔτρωγαν, χιόνι ἔπιναν καὶ τὴ φωτιὰ βαστοῦσαν.

- Τὰ παλληκάρια φώναξε στὶς τέσσερες ὁ Νῆκος.
- « Ἀκούστε, παλληκάρια μου, λίγα κι ἀντρειωμένα, βάλτε τσελίκι στὴν καρδιά καὶ σίδερο στὰ πόδια καὶ ἀφῆστε τὰ τουφέκια σας καὶ βγάλτε τὰ σπαθιά σας, γιροῦσι γιὰ νὰ κάμωμε, νὰ φτάσωμε στὸ Πράβι ». Τὸ δρόμο πῆραν σύνταχα καὶ ἔφτασαν στὸ γιοφύρι, ὁ Νῆκος μὲ τὸ δαμασκί τὴν ἀλυσό του κόφτει. Φεύγουν οἱ Τοῦρκοι σὰν τραγιά, πίσω τὸ Πράβι ἀφήνουν.

« Ἐκλογαὶ » Ν. Πολίτου

Δημοτικόν

ΠΩΣ ΕΞΩΘΗ ΤΟ ΜΕΣΟΛΟΓΙΟΝ

Ἀπὸ μικρὸν παιδίον ὁ Γούναρης ἦτο ὑπηρετὴς τοῦ Ὁμέρ Βρυώνη. Ὅταν ἐμεγάλωσεν, ἔγινεν ὁ κυνηγὸς του. Εἰς τὰ Ἰωάννινα ἔφερε συχνὰ εἰς τὸν κύριόν του ἀγριοχοίρους, ἐλάφους, κοσσόφους, πέρδικας.

Ὁ στρατὸς τοῦ Ὁμέρ Βρυώνη ἐπολιόρκει στενωτάτα τὸ Μεσολόγιον.

Καὶ τότε ὁ Γούναρης ἐξήρχετο συχνὰ εἰς τὸ κυνήγιον· εἰς τὰ πέριξ βουνὰ εὗρισκε λαγωούς καὶ ἄγρια πτηνά, ὅσα δὲν εἶχον φύγει μακρὰν ἀπὸ τὴν ταραχὴν τοῦ πολέμου καὶ τὸν κρότον τῶν πυροβολισμῶν.

Ὁ Γούναρης ὑπηρετεῖ τόσα ἔτη πιστῶς τὸν αὐθέντην του· μολταῦτα οὗτος δὲν εἶχε πολλὴν ἐμπιστοσύνην εἰς αὐτόν, καὶ διὰ τοῦτο ἐκράτησεν εἰς Ἄρταν τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τρία τέκνα τοῦ Γούναρη· θὰ τὰ ἐφόνευεν, ἐὰν ὁ Γούναρης ἔκαμνε καμμίαν ἀπιστίαν.

Μίαν ἐσπέραν ὁ Γούναρης εὕρισκετο ἐν τῇ σκηνῇ του μετὰ τῶν συντρόφων του Ἀλβανῶν. Πάντες ἐκοιμῶντο βαθύτατα καὶ μόνος ὁ Γούναρης ἐκάθητο ἄγρυπνος καὶ συλλογισμένος. Ἀπὸ πολὺν καιρὸν δὲν εἶχε λάβει εἰδήσεις ἀπὸ τὴν οἰκογένειάν του, καὶ πολλὰ ὑποψία τὸν ἐβασάνιζον.

Τὴν ὥραν ἐκείνην ἐξύπνησεν ὁ Ἀλῆ ἀγᾶς, πιστὸς φίλος καὶ σύντροφος τοῦ Γούναρη. Ἠρώτησε τὸν φίλον του, διατί δὲν κοιμᾶται ὥστερον ἀπὸ τόσους κόπους τῆς ἡμέρας. Καὶ ὁ Γούναρης ὠμολόγησεν εἰς τὸν φίλον του τοὺς φόβους του.

Ὁ Ἀλῆ ἀγᾶς ἐσηκώθη, ἤναψε τὴν πίπαν του καὶ ἐκάθισε πλησίον τοῦ Γούναρη.

— Ἀκουσε, τῷ λέγει χαμηλοφώνως. Ἐμεῖς, Γούναρη, ἔχομε φάε ψωμί κι ἀλάτι. Γι αὐτὸ δὲν σοῦ κρύβω τίποτε. Αὔριο, μεθαύριο τὰ βᾶσανά μας θὰ τελειώσουν. Μεθαύριο κατὰ τὰ ξημερ ὠματα θὰ γίνη ἡ ἐπίθεσις. Οἱ Χριστιανοὶ θὰ ἐορτάζουν τὰ Χριστούγεννα καὶ θὰ εὐρίσκωνται ὅλοι εἰς τὰς ἐκκλησίας. Τὸ φρούριον θὰ εἶναι ἀνυπεράσπιστον καὶ θὰ τὸ καταλάβωμεν εὐκολά· ὥστε, φίλε μου, σὲ ὀλίγας ἡμέρας θὰ εἴμεθα εἰς τὰ σπίτια μας.

Τὴν ἄλλην ἡμέραν ὁ Γούναρης ἐπῆγε πάλιν εἰς τὸ κυνήγιον ὁ νοῦς του, ὅμως, τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐστρέφετο ἀλλοῦ. Τὰ πτηνὰ καὶ οἱ λαγωοὶ διέρχονται ἐνώπιόν του, ἀλλ' αὐτὸς οὐδὲν κᾶν τὰ βλέπει. Παρῆλθε τοιουτοτρόπως ὁλόκληρος ἡ ἡμέρα ἐκείνη καὶ ὁ Γούναρης δὲν ἐφόνευσε τίποτε.

Εἰς τὴν ψυχὴν του γίνεται μία φοβερὴ πάλη. Γνωρίζει τὸ μυστικόν, διὰ τοῦ ὁποίου δύναται νὰ σώσῃ τοὺς συμπατριώτας του. Μία λέξις του εἶναι ἀρκετὴ, ἵνα ἐμποδίσῃ τὴν φρικτὴν καταστροφὴν, ἀλλ' ἡ λέξις αὕτῃ θὰ πληρωθῇ διὰ τῆς ζωῆς τῆς γυναικὸς καὶ τῶν τέκνων του.

Σκέπτεται τοὺς ἰδικούς του καὶ ἡ ψυχὴ του λυγίζει. Δὲν θὰ ὀμολήσῃ. Θὰ πέσῃ τὸ Μεσολόγγιον· θὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν οἰκογένειάν του. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας θὰ σφίγγῃ εἰς τὴν ἀγκάλῃν του τὰ μικρὰ τέκνα του. Ὅποια χαρά ! Τώρα λησμονεῖ τὰ πάντα. Γίνεται παιδρὸς, ἀρπάζει τὸ ὄπλον του καὶ πυροβολεῖ ἐν πτηνόν, τὸ ὁποῖον ἐπέταξεν ἕκ τινος θάμνου· προχωρεῖ μὲ βῆμα γοργόν καὶ ἐλαφρόν.

Αἰφνης ἀκούει ἐορτασίμους ἤχους κωδῶνων. Ἐκ τοῦ πολιορκουμένου φρουρίου ἀγγέλλεται ἡ γέννησις τοῦ Χριστοῦ καὶ καλοῦνται οἱ Χριστιανοὶ εἰς τὸν ἐσπερινόν.

Πρώτῃν φορὰν εἰς τὴν ζωὴν του ἤκουσεν ὁ Γούναρης τὸν γλυκὺν τοῦτον ἤχον. Ὁ σουλτᾶνος, διὰ νὰ ἀναγκάσῃ τοὺς Χριστιανούς νὰ λησμονήσωσι τὴν θρησκείαν των, εἶχεν ἀπαγορεύσει εἰς αὐτοὺς νὰ μεταχειρίζωνται κώδωνας εἰς τὰς ἐκκλησίας.

Διὰ τοῦτο, μόλις ἤκουσεν ὁ Γούναρης τὴν χαρμόσυνον κωδωνοκρουσίαν, ἡσθάνθη νὰ κλονίζεται ἡ καρδιά του. Ἐνόησεν ὅτι ἦτο καὶ αὐτὸς Ἕλλην, ὅτι ἦτο καὶ αὐτὸς Χριστιανός, ὅτι ἦτο ἀδελφὸς τῶν πο-

λιορκουμένων. Ἐγонуπέτησε καὶ ἔκαμε τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ. Κατόπιν ἐσηκώθη μὲ νέον θάρρος εἰς τὴν ψυχὴν του.

—Ὁ Θεὸς θὰ φροντίσῃ διὰ τὰ τέκνα μου, εἶπε. Ἀπὸ ἐμὲ κρέμεται ἡ τύχη τοῦ Γένους μου. Θὰ κάμω τὸ χρέος μου.

Καὶ διηυθύνθη μὲ ὁρμὴν πρὸς τὴν παραλίαν. Εἶδε μίαν λέμβον εἰς ἀρκετὴν ἀπόστασιν. Ἀμέσως μὲ τὸ μανδῆλιόν του ἔνευσεν εἰς τὸν ἐπιβάτην τῆς λέμβου νὰ πλησιάσῃ. Ἦτο ὁ γραμματεὺς τοῦ στρατηγοῦ Μακρῆ, ἐρχόμενος ἀπὸ τὸ Αἰτωλικὸν εἰς τὸ Μεσολόγγιον.

Ὅταν ὁ Γούναρης ἔκαμε τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ καὶ ἐξωμολογήθη εἰς αὐτὸν ὅλα, ὁ γραμματεὺς ἐκίνησε μὲ δυσπιστίαν τὴν κεφαλὴν του. Πῶς νὰ πιστεῦσῃ ἓνα Ἑλληνα, ὁ ὁποῖος φροντίζει διὰ τὴν τράπεζαν τοῦ πασᾶ, ἐνῶ κινδυνεύει ἡ πατρίς του ;

Μετὰ πολλοὺς, ὅμως, δισταγμοὺς οἱ λόγγοι τοῦ Γούναρη ἔγιναν πιστευτοί. Μετ' ὀλίγον εἰς τὸ Μεσολόγγιον ἐσήμαναν οἱ κώδωνες. Δὲν ἐσήμαναν, ὅμως, διὰ τὴν μεγάλην ἐορτήν, ἀλλὰ διὰ νὰ ἀπατήσουν τὸν ἐχθρόν. Ὅταν ἔκαμε τὴν νυκτερινὴν ἐφοδον, εὔρεν εἰς ὅλον τὸ φρούριον παρατεταγμένους τοὺς γενναίους ὑπερασπιστάς τῆς πατρίδος.

Ὁ Γούναρης ἔπραξε τὸ καθήκον του. Τὸ Μεσολόγγιον ἐσώθη.

« Παλιὲς ἀγάπες » (διασκευὴ)

Ἀνδρ. Καρκαβίτσας

ΥΔΡΑΙΟΙ, ΣΠΕΤΣΙΩΤΑΙ, ΨΑΡΙΑΝΟΙ

Κατὰ τὸ ἔτος 1826, μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Μεσολογγίου, τόσον κατεπλάγησαν ἐκ τοῦ ἀτυχήματος τούτου οἱ Ἕλληνες, ὥστε μεταξὺ αὐτῶν γενικὴ ἐπεκράτησεν ἡ πεποίθησις, ὅτι ὁ Ἰμβραῆμ πασᾶς, συμπληρῶν τὸ ἔργον τῆς καταστροφῆς του, θὰ ἐπιπέσῃ μετ' ὀλίγον κατὰ τῶν Σπετσῶν καὶ τῆς Ὑδρας καὶ θὰ γίνῃ εὐκόλως κύριος αὐτῶν. Οἱ Σπετσιῶται βλέποντες τότε ὅτι δὲν ἦσαν ἀσφαλεῖς ἐπὶ τῆς νήσου των, διότι ἦτο λίαν εὐπρόσβλητος, ἐνόμισαν ἀπαραίτητον χάριν τῆς κοινῆς σωτηρίας νὰ ἐγκαταλείψουν αὐτὴν καὶ μετοικοῦντες εἰς τὴν γειτονικὴν Ὑδραν νὰ συνενώσουν ἐπὶ τὸ αὐτὸ μετὰ τῶν Ψαριανῶν ἀπάσας τὰς ναυτικὰς τοῦ ἔθνους δυνάμεις. Οἱ πρόκριτοι τῆς Ὑδρας, προεξάρχοντος τοῦ Λαζάρου Κουντουριώτου, μόλις ἔμαθον τὰς τοιαύτας σκέψεις καὶ προθέσεις τῶν γειτόνων των παρὰ τῶν ἀπεσταλμένων τῶν Σπετσιωτῶν, ἔγραψαν πρὸς αὐτοὺς τὰ ἑξῆς :

« Τὰ ὅσα ζητήματα οἱ ἀπεσταλμένοι σας μᾶς ἐπρότειναν, ἐνεκρίθησαν ὅλα ἀπὸ ἡμᾶς καὶ ἀπὸ τὸν λαόν μας, τὸν ὁποῖον ἐπροσκαλέσαμεν εἰς συνέλευσιν ἐνώπιόν των καὶ τοιουτοτρόπως οὗτοι εἶδον καὶ ἤκουσαν τὰς ἀποφάσεις του. Πρῶτον δηλ. ὅτι εἴμεθα σύμφωνοι χάριν τῆς κοινῆς σωτηρίας εἰς τὴν στενὴν ἔνωσιν καὶ ἀδελφικὴν ὁμόνοιαν, καὶ δευτερον εἰς τὸ νὰ σᾶς παράσχωμεν τ' ἀναγκαῖα καταλύματα κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν σας, εἰς τὰ ὁποῖα χωρὶς νὰ πληρώνετε ἐνοίκιον νὰ μείνετε ὅσον καιρὸν θέλετε. Ὅσαι διαφοραὶ ὑπάρχουν μεταξύ τῶν συμπολιτῶν σας καὶ τῶν ἰδικῶν μας, θὰ λησμονηθοῦν καὶ δὲν θὰ ἀναφέρονται ὅσον καιρὸν συγκατοικήσωμεν. Ταχύνετε λοιπόν, ἀδελφοί, τὸν πανοικεῖ ἐρχομόν σας, διὰ νὰ γίνῃ τὸ ταχύτερον ἡ γενικὴ ἐκστρατεία. Ὅταν φθάσουν ἐδῶ αἱ οἰκογένειαι σας, θὰ εὕρουν ἑτοιμα καὶ εὐκαιρα τὰ σπίτια τῶν Καμινίων, καθὼς καὶ ἀδελφικὴν δεξίωσιν ἐκ μέρους ὅλων μας ».

Τὰ ἴδια ἔγραψαν καὶ πρὸς τοὺς Ψαριανούς.

Καὶ οἱ μὲν Ψαριανοὶ ἀπεκρίθησαν ὅτι ἡ « μετοίκησις τοῦ λαοῦ των ἦτο ἀδύνατος, ἀλλ' εἶναι πρόθυμοι νὰ ἐκπλεύσουν εἰς οἰανδήποτε στιγμὴν μάθουν παρ' αὐτῶν ὅτι εἶναι ἑτοιμοὶ ». Οἱ δὲ Σπετσιῶται μετώκησαν τῷ ὄντι εἰς Ἰδραν καὶ ἔτυχον ἀδελφικωτάτης δεξιώσεως καὶ πολλῶν περιποιήσεων καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς μετοικεσίας των.

« Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους »

Κ. Παπαρηγόπουλος

Η ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΩΝ ΨΑΡΩΝ

Στῶν Ψαρῶν τὴν ὀλόμαυρη ράχην
περπατώντας ἡ Δόξα μονάχην
μελετᾷ τὰ λαμπρὰ παλληκάρια
καὶ στὴν κόμην στεφάνι φορεῖ
γινόμενο ἀπὸ λίγα χορτάρια,
ποῦ εἶχαν μείνει στὴν ἔρημη γῆ.

Δ. Σολωμός

10. ΤΟΠΙΑ - ΦΥΣΙΣ

(Περιγραφή)

Με την άνοιξη, το φθινό-
πιο, τον χειμώνα, τον θάνατο και τον γά-
μο, την ελπίδα και τον πόνο,
έναν σε όλα τα συναισθήματα,
Από τον θάνατο μέσα στη φύση
μέχρι τη ζωή μέσα στην άχλια,
στην κρυφή και φέρσις μυστική
καλή θύρα.

Όταν προβάλλει, "Μία φορά,
μετά, ή μία στο νέο κόσμο πέρα,
και φαίνεται πως βάζεις πορεία
στον κόσμο, το γένο σου παύει.
Τότε κι ο κόσμος σε δοξάζει,
λατρεύει σε χαίρει ή σέβει,
πουλάει, λαμβάνει, θάνατο και γή,
Μέρος και όλη !

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ

"Ηλιε, καλὲ πατέρα, βασιλιᾶ,
πού μέσ' ἀπ' τὸν ἀπέραντον αἰθέρα
στέλνεις στὴ γῇ χρυσόφτερα φιλιά,
πού δίνεις τῇ ζωῇ καὶ τὴν ἡμέρα,
μεγάλε, ἀστραφτερὲ καὶ δυνατέ,
καλοὺς, κακοὺς ἢ λαύρα σου θερμαίνει
καὶ ζοῦν ἀπὸ τὸ φῶς σου νικηταὶ
καὶ νικημένοι.

Κανένα δὲν ἀδίκησες ποτὲ
μέσα στὴν ἄπειρή σου καλωσύνη.
Καλὲ καὶ ἐλεεκτὲ καὶ δοξαστέ,
κάνεις καὶ στὸν κακὸ ἐλεημοσύνη,
γιατὶ καὶ ἐκεῖνος κάποτε μπορεῖ
μὲ δάκρυα τὸ κρῖμα του νὰ πλύνῃ
καὶ τότε τὴν παρηγοριὰ νὰ βρῇ
καὶ τὴ γαλήνη.

Μὰ στὸν ἀδίκημένο, τὸ φτωχό,
στὸν ἄρρωστο, στὸ δοῦλο καὶ στὸν ξένο
γιὰ δῶρο ἀτίμητο καὶ μοναχὸ
δίνεις τὸ φῶς τὸ τρισευλογημένο.
Κι ὅταν βαθιὰ μέσα στὴ φυλακὴ
καμμιὰ ψυχὴ διψᾷ φωτὸς ἀχτῦδα,
μπαινεις κρυφὰ καὶ φέρνεις μυστικὴ
καλὴν ἐλπίδα.

"Όταν προβάλλῃς, "Ηλιε βασιλιᾶ,
γεμίζει ἡ δόξα σου τὸν κόσμον πέρα,
καὶ φαίνεται πῶς βάζεις πυρκαϊὰ
στὸν οὐρανό, τὸ γέρο σου πατέρα.
Τότε κι ὁ κόσμος σὲ δοξολογεῖ,
λαχταριστὴ σὲ χαιρετᾷ ἡ πλάσι,
πουλιά, λουλούδια, θάλασσα καὶ γῆ,
λίμνες καὶ δάση !

Κι ὅταν ψηλὰ τ' ἀμάξι σου ἀνεβῇ
στὰ μεσουράνια, στ' ἄπαρτα παλάτια,
χτυπᾷς καὶ τιμωρεῖς τὸν ἄσεβῃ,
ὅπου τολμήσῃ νὰ σέ ἰδῇ στὰ μάτια.
Τότε τρισφωτεινὸς καὶ δυνατός,
ὀλόλαμπρος ἀστράφτεις ὠργισμένος
καὶ μένει εὐθύς ὁ δόλιος ταπεινὸς
καὶ τυφλωμένος !

Μὰ στὸ βασίλειμα καὶ σὺ νὰ ῥθῇς,
κανεῖς δὲν ἡμπορεῖ νὰ σέ βαστήξῃ.
Μέσα στὴ θάλασσα ν' ἀφανιστῇς,
ὁ ὠκεανὸς τὰ κάλλη σου θὰ πνίξῃ.
Καὶ κάνει ὁ νοῦς μιὰ σκέψι ἀληθινή :
ποὺ ἔχει τέλος κάθε βασιλεία
καὶ πῶς περνοῦν καὶ δόξα φωτεινὴ
καὶ μεγαλεῖα !

Μὰ δὲν ἀπέθανες, γιατί οἱ καλοὶ
δὲ χάνονται στοὺς ἄλλους τόπους.
Αὔριο θὰ φέρῃς πάλι τὴ ζωὴ
στὴ γῇ, στὴ θάλασσα, τοὺς ἴδιους χώρους.
Κι ὅσο τὰ χεῖλια μου ἔχουν τὴ μιλιά,
θὰ τραγουδῇ ἡ καρδιά μου κάθε μέρα·
χαῖρε, ἀφέντη, "Ἡλιε βασιλιᾶ,
χαῖρε πατέρα !

Κ. Μάνος

Η ΚΟΙΛΑΣ ΤΩΝ ΤΕΜΠΩΝ

Μὴ ζητήσετε περιγραφὰς τῶν Τεμπῶν· μὴ ἀφεθῇτε εἰς ἄλλο-
τρίας ἐντυπώσεις. Οὐδεὶς δύναται νὰ ἀντιπροσωπεύσῃ τὴν ψυχὴν, τὴν
ἀντίληψιν, τὴν φαντασίαν σας ἐκεῖ. Ἀπόδειξις τοῦτου, ὅτι οὐδενὸς
τῶν ὅσοι ἔγραψαν περὶ τῶν Τεμπῶν ὁ κάλαμος, ἀπὸ τῶν ἀπωτάτων
χρόνων μέχρι σήμερον, ἠδυνήθη νὰ παράσχῃ εἰς τὸν ἀναγνώστην σύμ-
φωνον περὶ τῶν Τεμπῶν εἰκόνα. Ἄς φαντασθῇ τις ἐν πρώτοις τοὺς

δύο γίγαντας, τὸν Ὀλυμπον καὶ τὴν Ὅσσαν, τὰ δύο πανύψηλα ὄρη, τὰ ὅποια, κατὰ τὴν δημοτικὴν ποίησιν, πάντοτε μαλώνουν, ἀποτελοῦντα κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, καθ' οὓς ἡ γῆ ἀνεπλάττετο ἔτι καὶ ἀνεδημιουργεῖτο, ἐν καὶ μόνον ὄρος.

Ἀλλὰ τὸ ἐν τούτῳ καὶ μόνον ὄρος τὸ εἶχε πλήξει διὰ τῆς τρομερᾶς τριαίνης τοῦ ὁ θαλάσσιος θεός, οἰκτεῖρας τοὺς Θεσσαλοὺς, τῶν ὁποίων τὴν γῆν εἶχε καταστήσει θεσσαλικὴν θάλασσαν ὁ Πηγεῖός, διὰ νὰ δώσῃ διέξοδον εἰς τὰ ὕδατά του πρὸς τὴν θάλασσαν.

Καὶ ἅς τὰ ἴδη σήμερον καθέτως ἀπεσχισμένα, μὲ τοὺς πανυψηλοὺς, τοὺς κατακορύφους βράχους των, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὕψηλά, πολὺ ὕψηλά, διαφαίνεται ταινία τις τοῦ οὐρανοῦ, δυνάμενα νὰ προσαρμολοθοῦν καὶ πάλιν, ἐν ὑπερτάτῃ τις δύναμις ἀνελάμβανε νὰ τὰ προσεγγίσῃ· καὶ ἐν τῇ μέσῳ τῆς τρομακτικῆς, τῆς ἀγρίας ταύτης εἰκόνας, καθ' ἣν οἱ ὀλύμπιοι ἀετοί, οἱ περιπτάμενοι τοῦ χείλους τῆς ἀβύσσου ταύτης, φαίνονται κάτωθεν ὡς χελιδόνες, ἅς προσβλέψῃ εἰς ἄλλην εἰκόνα ἀπολύτως ἀντιθέτου καλλονῆς, ἡμερον, διεγείρουσαν εἰς τὴν ψυχὴν μελαγχολικὴν ἔκστασιν.

Ὁ Πηγεῖος διαρρέει διὰ τοῦ βάθους τῆς κοιλάδος, στενῆς ὅσον μόλις νὰ διέρχηται παρὰ τὴν δεξιὰν αὐτοῦ ὄχθην ἢ ἄμαξα. Καὶ ποῦ μὲν ἡ παρὰ τὴν ὄχθην ὁδὸς ὑψοῦται ἐλάχιστα ἄνωθεν τοῦ ἐπιπέδου ποταμοῦ, ποῦ δὲ ἀνέρχεται εἰς ἱκανὸν ὕψος. Ἀλλ' ὅσον ὕψηλά καὶ ἂν φθάσῃ, πάντοτε ὑπερύψηλα θὰ βλέπῃ ἄνωθεν τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ὁ διαβάτης τὰ τρομακτικά, τὰ ἱλιγγιώδη τοιχώματα, τὰ ὅποια ἡγεῖρεν ἡ ἐργασία τῆς τριαίνης τοῦ Ποσειδῶνος ἀποσχίσασθ καθέτως καὶ ἀπομακρύνασα τὸν Ὀλυμπον καὶ τὴν Ὅσσαν.

Καὶ ἐφ' ὅσον μὲν οἱ ὀφθαλμοὶ ἐπισκοποῦν τὰ ὕψηλά, τῶν βράχων τούτων ἢ ἐπιβάλλουσα μορφή γεννᾷ συναισθήματα, τὰ ὅποια μόνον πρὸς αἴσθημα θρησκευτικοῦ δέους δύναται νὰ παραβληθοῦν. Βράχοι κατακυλισθέντες ποτὲ ἀπέμειναν τρομακτικῶς αἰωρούμενοι ἐν τῇ ἀβύσσῳ καὶ σχισμοὶ καὶ σπηλαιώδεις ρωγμαὶ καὶ χαράδραι ὑπομνησκουν ἀρχαίας λατρείας βωμοὺς. Καὶ ἀπὸ τῶν ρωγμῶν τούτων τῶν βαθυτεφροχρῶν βράχων αἰωροῦνται δένδρα καὶ θάμνοι οἷονεὶ ἀνακρεμάμενα πρὸς τὴν ἄβυσσον καὶ ἀντηχοῦν διάτοροι οἱ κρωγμοὶ τῶν ἱεράκων καὶ τῶν κίρκων καὶ τοῦ χαραδριοῦ αἰ γοεραὶ στοναχαί. Ὑψηλά, πολὺ ὕψηλά, ἀπρόσιτα εἰς τὸ ἀνθρώπινον βῆμα καὶ σχεδὸν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, ὑψοῦνται ἐπὶ τοῦ χείλους τῆς ἀβύσσου τὰ ἐρείπια τοῦ Κάστρου τῆς

᾽Ωραίαις, περὶ τὰ ὅποια περιδινοῦνται οἱ μεγαλοπρεπεῖς ὀλύμπιοι ἄετοί.

Πανταχόθεν ἀπὸ τῶν παρειῶν τῆς ᾽Οσσης ἀναπηδοῦν ὕδατα ἄφθονα, ἀνεξάντλητα, διαυγῇ ὡς κρύσταλλα καὶ ψυχρὰ ὡς πάγος. Εἰκὼν ἀποτόμου ἀντιθέσεως ἐκτυλίσσεται εἰς τὸ βάθος τῆς στενῆς κοιλάδος, τῆς ὁποίας σχεδὸν ὅλον τὸ πλάτος καταλαμβάνουν τὰ ρεῖθρα τοῦ Πηνειοῦ, μὲν ὑπολειπομένου πλάτους ἀμαξιτῆς ὁδοῦ πρὸς δεξιὰ ἐπὶ τῆς ᾽Οσσης.

Τὴν εἰκόνα ταύτην μόνον ἐκεῖ, ἐκ τοῦ φυσικοῦ, δύνανται νὰ ἀπολάβουσιν οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ ἀνθρώπου.

« Γύρο εἰς τὸν τόπον μας »

Ἑμμ. Λυκοῦδης

ΗΛΙΟΦΩΤΑ ΜΕΣΑΝΥΚΤΑ

᾽Οταν πλέωμεν εἰς τὰς θαλάσσας τῶν πόλων, συναντῶμεν αἰφνιδίως τοὺς αἰωνίους παγετώνας καὶ βλαστήσεις ἀπιστεύτου ἀκμῆς καὶ χάριτος. Καὶ ἡ ὠραιότης των εἶναι ἀπερίγραπτος. Ἡ πέννα δὲν ἔχει θέσιν πλέον. Μόνος ὁ χρωστήρ τοῦ ζωγράφου εἶναι ἱκανὸς νὰ ἀποδώσῃ τὴν ποικιλίαν τῆς γραμμῆς καὶ τοῦ χρώματος.

Δὲν βραδυάζει, δὲν νυκτῶνει τώρα τὸ θέρος εἰς τὰς πολικὰς χώρας. Μετὰ τὰς ἑνδεκα τὸ φῶς τοῦ ἡλίου εἶναι ρόδα δύσεως καὶ ρόδα ἀνατολῆς συγχρόνως.

᾽Ο ἄήρ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἶναι κρυστάλλινος· ὁ ὀρίζων καλύπτεται ἀπὸ νέφη. Ἀμφιβάλλει κανεὶς ἂν εἶναι νέφη ἑαρινὰ ἢ φθινοπωρινὰ. Εἶναι περίπου 12 ἡ ὥρα καὶ εὐτυχοῦμεν νὰ ἴδωμεν τὸν ἥλιον τοῦ μεσονυκτίου.

Βλέπομεν τὸ πανόραμα ἀκριβῶς τὴν ὥραν τῆς δύσεως καὶ τῆς ἀνατολῆς. Εἶναι τόσον φωτεινὸς εἰς τὴν δύσιν καὶ τὴν ἀνατολὴν του ὁ ἥλιος, ὥστε θαμβώνει τὴν ὄρασιν. Δὲν εἶναι ἡμέρα, ἂν καὶ ἔχῃ τόσον χρυσὸν φῶς. Ἡ φύσις φαίνεται, ὡς νὰ θέλῃ νὰ κοιμηθῇ, παρ' ὅλον ὅτι μετὰ τὴν δύσιν ἀμέσως ἀκολουθεῖ πανηγυρικὴ ἡ ἀνατολή.

Τὸ ὄραμα εἶναι πρωτοφανές· τὸ πλοῖον πλέει ὡς φάντασμα εἰς νύκτα ἀλλόκοτον, νύκτα μὲ ἐκτυφλωτικὸν τὸν φλογώδη δίσκον τοῦ ἡλίου.

Φαίνεται τώρα ὅτι δὲν ἔμπορεῖ ἴσως ἀνθρώπινος ὀφθαλμὸς νὰ ἴδῃ εἰς κανένα ἄλλο μέρος τοῦ κόσμου. Αἱ χαμηλαὶ βουνοσειραὶ περὶ τὴν

ἀκτὴν αἱ κοιλάδες των, τὰ ὀπισθεν αὐτῶν ὑψηλά, ὑψηλότερα, ἀνισομεγέθη βουνά, σχηματίζουν πύργους φανταστικούς, θαυμαστάς πυραμίδας, ἀσυνήθεις ἐπάλξεις ἀγερώχους ἀκροπόλεις, πελωρίους λόφους, ἀποτόμους αἰχμάς, τρομεροὺς κῶνους ! Κάθε σχῆμα ὑπάρχει ἐκεῖ εἰς ὅλας τὰς ἀνωμαλίας, ἀλλὰ καὶ ὅλας τὰς ἁρμονίας.

Ἡ θάλασσα εἶναι μαύρη καὶ ἀργυρόχρους καὶ εἰς τὸ μέσον της ἀντανακλᾶται ὁ ἥλιος ὡς χρυσοῦς ὄφις. Εἰς τὸ βάθος τῆς μαγευτικῆς εἰκόνης ὑψοῦνται ὄρη πυραμιδοειδῆ, τόσον βαθυκύανα, ὅπως ἴσως δὲν ὑπάρχει ἀλλαχοῦ παρόμοιον κυανοῦν.

Καὶ ἐπ' αὐτῶν διαφαίνονται πελώρια λευκαὶ κηλῖδες, αἱ ὁποῖαι καλύπτουν ὀλοκλήρους πλαγιάς. Εἶναι ὄγκοι χιόνων.

Ἄλλα ὄρη εἶναι κατάλευκα μὲ κορυφὰς τριανταφυλλένιας· ἄλλα ἔχουν λευκὸν καὶ πράσινον χρῶμα, ἄλλα βαθὺ πράσινον μὲ καφεκοκκίνοους ραβδώσεις ἢ μὲ ζωηροτάτους κιτρίνοους τόνους.

Καὶ ὅλα αὐτὰ τὰ χρώματα παραμένουν ἐκεῖ ἐπὶ πολλὴν ὥραν εἰς σταθερότητα μοναδικήν. Τὸ φῶς τοῦ νυκτερινοῦ ἡλίου τὰ ζωογονεῖ, ἀλλὰ δὲν τὰ παραλλάσσει. Ἡ στιγμή φαίνεται αἰωνιότης ὀλόκληρος. Μόνον μετὰ πολλὴν ὥραν παραλλάσσουν οἱ τόνοι· ἀλλ' ἡ παραλλαγή των εἶναι μία συνεχῆς ἀναγέννησις. Ὅ,τι συνέβη σιγὰ σιγὰ ἀναζωογονεῖται συγχρόνως. Καὶ μετὰ τῶν τεσσάρων σταθερωτέρων χρωματισμῶν — τοῦ κυανοῦ τῶν βουνῶν, τοῦ λευκοῦ τῶν χιόνων, τοῦ πρασίνου τῶν δασῶν καὶ ἀγρῶν καὶ τοῦ ἀργυροχρόου τῆς θαλάσσης — συναμειγνύονται ἀνταύγειαι χρυσαῖ, κίτρινοι, ρόδινοι, ἰώδεις, αἱ ὁποῖαι ἀντανακλῶνται εἰς τὴν θάλασσαν, εἰς τὴν ξηράν, εἰς τὰ νέφη !

Σμήνη ἀλλοκότων πτηνῶν πετοῦν ἀνωθεν. Πλήθη παραδόξων ἰχθύων ὑψοῦνται καὶ βυθίζονται μὲ ἀλλοκότους ἤχους· κήτη θαλάσσια ἀναπηδοῦν.

Καὶ ἡ θάλασσα φρίσσει ἀπὸ τὰ σκιρτήματά των καὶ φαίνεται ὡς νὰ γεμίζῃ ἀπὸ ἄπειρα λεπτὰ μαργαριτάρια κάτω ἀπὸ τὸ λεπτὸν χρυσὸν φῶς τοῦ νυκτερινοῦ ἡλίου.

Ἄν. Πεζοπόρος

Η ΑΓΙΑ ΛΑΥΡΑ

...Ἐνθυμοῦμαι τὴν νύκτα, καθ' ἣν ἔφθασα τὸ πρῶτον εἰς Λαύραν, ἄγνωστος προσκυνητὴς τοῦ ἱεροῦ Σινᾶ τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος. Μόλις ἐβάδιζον ἐκ τῆς ταραχῆς καὶ τῶν ἀθρόων συγκινήσεων, αἵτινες ἐπλήρουν τὴν ψυχὴν μου. Διάστερον ἐξετείνεται ὑπεράνω τῆς μονῆς τὸ στερέωμα καὶ ὁ Γαλαξίας με τὰς μυριάδας τῶν ἀστέρων αὐτοῦ ἐφαίνετο στέφων τὸν ἅγιον τόπον, ἔνθα τὸ πρῶτον ἤχησεν ἡ πρόσκλησις τῆς ἑλληνικῆς ἐλευθερίας. Μόλις ὁ Γαλαξίας μοι ἐφάνη στέμμα ἀντάξιον νὰ περιβάλῃ τὴν κορυφὴν τοῦ ἐγκαταλελειμμένου ναύσκου, ἐν ᾧ μετὰ τῆς τελετῆς τοῦ μυστηρίου τῆς Ἐνανθρωπίσεως ἔλαβεν ἀρχὴν καὶ τὸ μυστήριον τῆς Ἐθνικῆς Ἀναγεννήσεως.

Εἰσῆλθον περιδεῶς εἰς τὸν περίβολον τῆς μονῆς. Τὰ γόνατά μου συνεκάμπτοντο· καὶ πολλάκις ἐπίεσα ἰσχυρῶς τὸ στῆθος μου προσπαθῶν ματαίως νὰ καταστείλω τὴν ἀχαλίνωτον ἐπανάστασιν, ἥτις ἐμαίνετο ἔνδον μου. Ἦτο ἡ ὥρα καθ' ἣν οἱ μοναχοὶ ἔψαλλον τὸ ἀπόδειπνον.

Ἀμυδρὸν ἔφεγγε φῶς ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας τῆς μονῆς. Εἰς τὰς θέσεις δ' αὐτῶν τεταγμένοι προσήρχοντο οἱ μοναχοὶ ἐν μέσῳ τῆς βαθυτάτης καὶ μυστηριώδους σιωπῆς τῆς ἐκκλησίας...

Εἰς τὸ βαθύ αἶσθημα τῆς εὐλαβείας, ὅφ' ἥς κατελήφθην, προσετέθη καὶ τὸ αἶσθημα τοῦ θαυμασμοῦ, ὅταν ἔμαθον ὅτι ἐν τῷ περιωρισμένῳ ἐκείνῳ χώρῳ 964 ἐμόναζον μοναχοὶ εἰς χρόνους παρωχημένους, ὅτε τὸ βαθύ τῆς δουλείας σκότος διέσχιζε μόνῃ ἡ ἀκτίς τῆς θρησκείας καὶ ἡ γλυκεῖα ἐλπίς μιᾶς ἀορίστου προσδοκίας ἐθνικῆς ἀναστάσεως. Εἰς τοὺς ἀσβεστοκτίστους τοίχους τοῦ ἐγκαταλελειμμένου ἱεροῦ καὶ καταρρέοντος οἰκοδομήματος, παρὰ τὰς ἀκόμψους ὕδατογραφίας, ἀνέγνων σημειώσεις ἃς προθύμως ἀντέγραψα. Εἰς τινὰ γωνίαν ἑνὸς τῶν ἐκτὸς τῆς ἐκκλησίας ἐξωγραφημένων κοίλων τοίχων ἀνέγνων:

«1826, Μαΐου 4, ἐπέρασεν ὁ Ἰμβραήμ πασᾶς ἀπὸ τὰ Καλάβρυτα, λεηλατῶν καὶ αἰχμαλωτίζων, καὶ κατέκαυσε τὴν Ἀγίαν Λαύραν ὁ Μερχαμετσηὶς Τοῦρκος».

Καὶ περαιτέρω ἔτι ἀνέγνων τὰ ἐξῆς:

«1827, Ἰουλίου 4, πάλιν ἐπέρασεν ὁ ἐπάρατος καὶ ἔκαμεν ἡμέρας 9 εἰς Ξηροκάμπιον καὶ ἠφάνισε τότε πολλούς».

Ἡ παλαιὰ Λαύρα, ἡ μονὴ δηλονότι ἔνθα ἐμόναζον κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐπαναστάσεως οἱ καλόγηροι, δὲν ὑφίσταται πλέον, δηρωθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἰμβραήμ. Σῶζεται, ὅμως, ἡ ἐκκλησία τῆς μονῆς, αὕτη αὕτη ἔνθα ἱερούργησε καὶ ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων ἐκήρυξε τὴν ἐπανάστασιν ὁ Γερμανός.

Ἡνέφξα τὴν ἄνευ κλειδὸς θύραν καὶ εἰσεχώρησα μικρὸν ἐντός. Ἡ θύρα, κλείσασα ἐκ νέου ἀφ' ἑαυτῆς, μὲ ἀφῆκε κατὰμονον ἐντός σκότους, μόλις διασκεδαζομένου ὑπὸ ἀκτίνων τινῶν εἰσδουσάν, οἷον εἰ λάθρα, εἰς τὸ κενὸν τοῦ ναοῦ ἀπὸ τῶν ρωγμῶν τῶν παραθύρων καὶ τινῶν ρυπαρῶν φεγγιτῶν.

Ἐνητένισα πρὸς τὴν Ὠραίαν Πύλιν, πρὸς τὸν θόλον τοῦ ἡμελημένου ναοῦ καὶ τὸ ὕγρον ἔδαφος, ἀφ' οὗ κατὰ μέρος ἀφηρέθησαν αἱ πλάκες. Ἐδῶ λοιπὸν ἱερούργησεν ὁ φιλόπατρις κληρικός ! Καὶ ἀπὸ τῆς πύλης αὐτῆς τῆς ἱερᾶς κεραυνοβόλου ὑψώσας φωνὴν ἐκάλεσεν εἰς τὴν ἐλευθερίαν τὸ δοῦλον ἔθνος τῶν Ἑλλήνων ! Μυρίας μαρμαρυγὰς ἀνέδωσαν τὰ στίλβοντα ὅπλα τῶν πολεμιστῶν, ὑψωθέντα εἰς τὴν φωνὴν τοῦ ἱεράρχου, ἐνῶ τὰ γόνατα ἐκάμφθησαν καὶ ἡ κλίνασα κεφαλὴ ἐδέχθη τὴν εὐλογίαν τῆς ἐκκλησίας !

Σέλας ἀκτινοβόλον καταυγάζει αἴφνης τὸν θόλον τοῦ ναοῦ. Οὐρανία μολπὴ ἤχῃ εἰς τὸ κενόν καὶ ἄγγελος, φωτεινὸν ἱμάτιον περιβεβλημένος καὶ ρομφαίαν πυρίνην πάλλων ἐν ταῖς χερσίν, ὁδηγεῖ ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας τὰ τέκνα τῶν Ἑλλήνων !

Ἰδοὺ ὁ Ἱεράρχης ἀναλαμβάνων τὴν σημαίαν ! Ἰδοὺ κατερχόμενος ἀπὸ τῆς Ὠραίας Πύλης καὶ ἐν μεσῷ ὕμνων χωρῶν ἀπὸ τῆς ἀναιμάκτου θυσίας πρὸς τὴν αἱματηράν, ἐν ᾗ ἐπέπρωτο νὰ θεμελιωθῇ τὸ ἐνδοξον καὶ εὐγενέστατον ἔργον...

Ἡνέφξα τὴν θύραν τῆς ἐκκλησίας καὶ ἐξῆλθον. Εἰς τὰ ὦτα μου ἀντήχουν εἰσέτι ψαλμοὶ καὶ παιᾶνες...

Διατί νὰ μὴ ἐμπνεώμεθα πάντοτε οἱ Ἕλληνες ὑπὸ τῶν αὐτῶν αἰσθημάτων, ἅτινα συνετάρασσον καὶ ἐμὲ τὴν ὥραν, καθ' ἣν ἐξηρχόμην τοῦ δεδοξασμένου ναοῦ τῆς ἱερᾶς καὶ Ἑθνικῆς Λαύρας.

Ἐφήμερις «Ἐστία», 25 Μαρτίου 1896

Σπ. Παγανέλης

ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ

Πέντε φίλοι ἀπεφασίσαμεν νὰ ἐορτάσωμεν τὸ Πάσχα εἰς τὸ Ἅγιον Ὅρος.

Ἐξεκινήσαμεν ἀπὸ τὴν Θεσσαλονίκην τὴν ἐσπέραν τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς ἀτμοπλοικῶς καὶ τὴν αὐγὴν ἐξυπνήσαμεν εἰς τὸν λιμένα τῆς Δάφνης. Αὕτη εἶναι τὸ ἐπίνειον τοῦ Ἀγίου Ὁρους. Ἐμπρὸς μας ὀρθώνεται ὁ Ἄθως, ἐν βουνόν, τὸ ὁποῖον προβάλλει κατ' εὐθεΐαν ἀπὸ τὰ κύματα, ὀλόρθον, ἀπότομον, ὑπερήφανον, ὡς νὰ θέλῃ νὰ ὑψωθῇ πρὸς τὸν οὐρανόν.

Καταλῆγει εἰς μίαν ὁμαλὴν σχετικῶς κορυφὴν μὲ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Σωτῆρος εἰς τὴν τελευταίαν ἄκραν τῆς. Πλούσιον δάσος ἀπὸ καστανέας τὸ σκεπάζει. Εἰς τὰ πλάγια τοῦ βουνοῦ εἶναι διασκορπισμένα « κελλιὰ », « καλύβαι », ὅπου πνευματικαὶ οἰκογένειαι ἀπ' ὀλίγους καλογήρους καλλιεργοῦν ὀλίγα στρέμματα ἐλαιῶν καὶ ἀμπέλων.

Χαμηλότερα καὶ πλησίον τῆς παραλίας φαντάζουν τὰ μοναστήρια. Ἀπὸ τὸ ἀτμόπλοιον χαιρετίζομεν τὰς μονὰς Γρηγορίου, Διονυσίου, Ἀγίου Παύλου, Ξηροποτάμου μὲ τοὺς τρούλλους, τοὺς πύργους, τοὺς παλαιοὺς τοίχους των. Τὴν προσοχὴν μας ἰδιαιτέρως συγκεντρώνει ἡ Σιμωνόπετρα. Εἶναι μία σωστὴ ἀετοφωλιά, στημένη τολμηρότατα μὲ τοὺς πανυψήλους πύργους καὶ τὰ ἑπτὰ πατώματά της εἰς ἓνα γιγαντιαῖον βράχον. Ἀριστερά μας προβάλλει ὁ ἀκατέργαστος ὄγκος τῆς ρωσικῆς μονῆς τοῦ Παντοκράτορος, κάτι μεταξὺ φρουρίου, στρατῶνος καὶ ἀνακτόρου.

Εἰς τὴν Δάφνην μᾶς ἐπερίμεναν ἀντιπρόσωποι τῆς Ἱερᾶς Ἐκκλησίας μὲ δύο ἡμίονους καὶ δύο φύλακας.

Ἰππεύσαμεν καὶ ἐτραβήξαμεν διὰ τὰς Καρυάς, διὰ νὰ ὑποβάλωμεν τὰ σέβη μας εἰς τὴν Ἱερὰν Σύναξιν, ὡσὰν νὰ εἴπωμεν τὴν Κυβέρνησιν τοῦ Ἀγίου Ὁρους, καὶ νὰ ἐφοδιασθῶμεν μὲ συστατικὰς ἐπιστολάς.

Αἱ Καρυαὶ εἶναι ἡ πρωτεύουσα καὶ τὸ ἐμπορικὸν κέντρον τοῦ Ἀγίου Ὁρους. Μία πολίχνη ἀπὸ τὰς πλέον περιέργους, ὅπως ὄλαι αἱ ἄλλαι. Οἰκίαι παλαιαὶ καὶ νέαι, πτωχικαί, μεγαλοπρεπῆ καταστήματα, ἐργαστήρια, φοῦρνοι κ.τ.τ. Ἄλλ' ὅταν πλησιάσῃ τις, ἐννοεῖ ὅτι εὗρίσκειται εἰς ἓνα κόσμον διαφορετικόν, ἄγνωστον, πρωτοφανῆ. Καλογήρους συναντᾷτε παντοῦ. Ἀμίλητοι, σοβαροί, ἥσυχοι σᾶς χαιρετοῦν μὲ τὸ « εὐλογεῖτε ».

Εἰς τὰς ὀλίγας διαθεσίμους ἡμέρας ἐπεσκέφθημεν τὸν Ξηροπόταμον καὶ τὰς Βασιλικὰς μονὰς Βατοπεδίου, Ἰβήρων καὶ Λαύρας, τὸν Ἅγιον Παντελεήμονα καὶ τὴν ρουμανικὴν Σκήτην. Τὸ Βατοπέδιον εἶναι ἡ Εὐρώπη τοῦ Ἁγίου Ὁρους. Ἔχει καὶ ἡλεκτρικὴν ἐγκατάστασιν. Οἱ πατέρες τοῦ εἶναι προοδευτικώτεροι καὶ πλουσιώτεροι ἀπ' ὅλους τοὺς ἄλλους. Τὰ θαυμάσια προπύλαιά του καὶ τὸ ὕψος τῶν οἰκοδομῶν του ὑπερβαίνουν καὶ τὰς ρωσικὰς μονὰς. Ὁμοιάζει μὲ ὠχυρωμένην πόλιν.

Εἰς τὸ Βατοπέδιον ἐμείναμεν τὴν νύκτα τῆς Ἀναστάσεως. Καί, ἂν καὶ διήλθαμεν πέντε ὁλοκλήρους ὥρας ἐν ὀρθοστασίᾳ καὶ προσευχῇ, ἐφύγαμεν ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν ἀκούραστοι καὶ περισσότερον Χριστιανοί.

Εἰς τὸν Ξηροπόταμον ἠκούσαμεν κάτι περίεργον.

Μᾶς ἐπέδειξαν σουλτανικὸν φερμάνιον, κατὰ τὸ ὁποῖον ὁ σουλτᾶνος ἀνοικοδόμησε τὴν ἡρειπωμένην μονήν, διότι οἱ Ἅγιοι ΤαξίARCHOI τὸν ἐβοήθησαν εἰς μίαν τοῦ ἐκστρατείας εἰς Αἴγυπτον.

Εἰς τὴν Λαύραν συνεζήσαμεν ὀλίγας ὥρας μὲ τοὺς ἐνδόξους αὐτοκράτορας τοῦ Βυζαντίου Νικηφόρον Φωκᾶν καὶ Τσιμισκῆν. Εἰς τὰς δεήσεις κάθε ἡμέραν σήμερον ἐπαναλαμβάνεται ἡ εὐχή: « καὶ ὑπὲρ τῶν αὐτοκρατόρων ἡμῶν Νικηφόρου Φωκᾶ καὶ Ἰωάννου Τσιμισκῆ ». Εἰς τὸν νάρθηκα ὑπάρχουν δύο εἰκόνες τῶν ἢ μία πλησίον τῆς ἄλλης. Εἰς πύργος φέρει τὸ ὄνομα τοῦ Τσιμισκῆ. Μία χαλκίνη πύλη τῆς μονῆς εἶναι λάφυρον τοῦ Φωκᾶ ἀπὸ ἐν ἀραβικὸν παλάτιον τῆς Κρήτης. Τὰ μανουάλια ἐπίσης. Διασώζονται ἐν στέμμα τοῦ Νικηφόρου, μία χλαμὺς τοῦ Τσιμισκῆ, ἐν χειρόγραφον Εὐαγγέλιον μὲ τεραστίους πολυτίμους λίθους, τὸ ὁποῖον εἰς τὰς ἐκστρατείας του ἔγραφε καὶ ἐδιάβαζεν ὁ ἥρωικὸς Φωκᾶς, εἰς σταυρὸς τοῦ Τσιμισκῆ κ. ἄ.

Μὲ ἐν μικρὸν βενζινοκίνητον πλοῖον τῆς Λαύρας περιπλεύσαμεν τὸ ἀκρωτήριον τοῦ Ἀθω. Ἀπὸ τὴν ἰδίαν θάλασσαν, τὴν ὁποίαν τόσον ἐφοβήθη ὁ Ξέρξης, ἀντικρύσαμεν τὰς « καλύβας ». Εἶναι σκῆται σφηνωμέναι εἰς κρημνούς, ὅπου δυσκολώτατα δύναται τις νὰ μεταβῇ εἴτε ἀπὸ τὴν ξηρὰν εἴτε ἀπὸ τὴν θάλασσαν.

Εἰς αὐτὰς ζοῦν οἱ « ἀναχωρηταί », καλόγηροι χωρισμένοι ἐντελῶς ἀπὸ τὸν ἄλλον κόσμον. Μίαν φορὰν τὴν ἐβδομάδα τοὺς ἐπισκέπτεται ἀπεσταλμένος τῆς μονῆς τῶν καὶ φέρει εἰς αὐτοὺς ξηρὸν ἄρτον καὶ ὕδωρ.

Ἐφύγαμεν ἀπὸ τὸν λιμένα τῆς Δάφνης μὲ τὴν ψυχὴν γεμάτην
ἀπὸ ὠραίας ἐντυπώσεις καὶ μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ ἐπανέλθωμεν κάποτε
πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν πολυτίμων θησαυρῶν τοῦ Ἁγίου Ὁρους.

Γ. Μόδης

Ο Α Θ Ω Σ

Κρυσταλλωμένε Ἀθῶνα ! τὸ ὕψος σου θαυμάζω
καὶ βλέπων σε τὴν δεξιάν τοῦ Πλάστου σου δοξάζω.
Τὸ φῶς λαμβάνει τ' οὐρανοῦ ἢ κορυφὴ σου πρώτη
καὶ εἰς τοῦ Ἄδου φθάνουσιν οἱ πόδες σου τὰ σκότη.

Διάδημ' ἀδαμάντινον τὴν κεφαλὴν σου στέφει,
τὰ δάση ἔχεις ζώνην σου καὶ κόμην τὰ νέφη.
Ἡ ἀστραπὴ τὸ βλέμμα σου, ὁ χεῖμαρρος φωνή σου
καὶ ὁ ἀνεμοστρόβιλος ἡ βροντερὴ τρυφή σου.

Καθὼς ὁ πρῶτος ἄνθρωπος τῆς φύσεως ἀρχαῖος,
σύ πρῶτος ἔλαβες ζωὴν καὶ θέλεις τελευταῖος
προσφέρει τὸν αὐχένα σου στὸν αἰμοβόρον χρόνον·
νὰ τρέχῃ βλέπεις ὑπὸ σὲ ἡ κόνις τῶν αἰώνων.

Κατακλυσμὸς δὲν ἔλουσε τὸ μέγα μέτωπόν σου,
ἀσπάζεται ἡ θάλασσα τὰς ἄκρας τῶν ποδῶν σου.
Ἦν φύσις, τόσα τέκνα σου χωρὶς ψυχὴν καὶ αἰσθήσεις
αἰῶνας ζῶσι, καθὼς σύ, ὦ αἰωνία φύσις.

«Ὁδοιπóρος»

Π. Σοῦτσος

ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΑΛΥΜΝΟΝ

Πλησιάζομεν ἤδη πρὸς τὴν Κάλυμνον, βραχώδη νῆσον, ζῶσαν ἀπὸ τῶν θησαυρῶν τῶν βυθῶν, ὅπως ἡ γειτονικὴ αὐτῆς Σύμη, ἀπὸ ἐν ζώοφυτον, τὸν σπόγγον.

Ἀπέχομεν ἔτι μίλιον σχεδὸν ἐκ τοῦ ἀγκυροβολίου, ὅτε ἐνόμισα, ὅτι εἶδον ἐπὶ τῆς γαληνιαίας θαλάσσης νήσους σκιεροῦ χρωματισμοῦ, αἷτινες, ὁμως, στιγμαίως ὡς εἰς πρόσταγμα, ἐξηφανίσθησαν βυθισθεῖσαι.

Ἀφυπνίσθη μέσα μου τοῦ κυνηγοῦ τὸ ἐνστικτον καὶ εἶπον μονολογῶν μεγαλοφώνως χωρὶς νὰ τὸ ἐννοήσω:

— Μπᾶ, βουτηχτέλια ! Μὰ περίεργον, ἐγὼ δὲν ξέρω νὰ πηγαίνουν κοπαδιαστὰ τὰ βουτηχτέλια !

Ἄλλὰ τότε εἷς Καλύμνιος, ἰστάμενος παρὰ τὸ πλευρόν μου, τὸν ὁποῖον κατὰ παράκλησίν του εἶχομεν παραλάβει ἐπιβάτην ἐκ Λέρου, μοῦ εἶπε μειδιῶν:

— Δὲν εἶναι, κύριε, οὔτε βουτηχτέλια οὔτε κανενὸς εἶδους πάπιες.

— Τί εἶναι λοιπόν;

— Ἀφῆστε νὰ ζυγώσωμε λίγον καὶ θὰ τὸ ἰδῆτε ὁμόως σας.

Ἄλλ' ἐν τῷ μεταξὺ τὰ παράδοξα πτηνὰ εἶχον ἤδη ἀναδύσει καὶ ἔπλεον ἐν τάξει.

Ἦρπασα τότε τὰς ἰσχυρὰς διόπτρας καὶ ἀμέσως ἐφώναξα μὲ ἐκπληξιν.

— Καλὲ εἶναι παιδιὰ, μικρὰ παιδιὰ, ἔξω στὸ πέλαγος !

Ἔπειτα ἀπὸ ὀλίγον ἐπλησιάσαμεν.

Μικρὰ παιδιὰ καὶ δὲν ἤρκοῦντο εἰς τὸν λιμένα διὰ τοὺς κολυμβητικούς των ἄθλους. Ἦσαν ἀμφίβια, τὸ ὀλιγώτερον ! Ἐβυθίζοντο συγχρόνως, ἄλλοτε ἔπλεον κατὰ γραμμὴν, ἄλλοτε τὸ ἐν ὀπισθεν τοῦ ἄλλου, ὡς εἰς πρόσταγμα. Πρὶν πλησιάσωμεν, ἐτράπησαν πρὸς τὸν μυχὸν τοῦ λιμένος καί, ἐνῶ ἡ « Σαλαμινία » ἔπλεε βραδέως, διὰ τι διάστημα ἀπετέλεσαν ἑκατέρωθεν τὴν τιμητικὴν ἡμῶν προπομπήν. Τότε ὁ Καλύμνιος ἐπιβάτης μᾶς ἐξήγησεν, ὅτι αὐτὴ ἡ ἱστορία γίνεται δι' ὅλης τῆς ἡμέρας με διαδοχικὰς ἀναπαύλας εἰς τοὺς βράχους τῆς παραλίας. Τοῦτο ἐξήγει καὶ τὸ βαθύ κεραμόχρουν τοῦ χρωματισμοῦ τῶν σωμάτων αὐτῶν. Ἐπροπονοῦντο, ὁμως, οἱ μικροὶ ὑποψήφιοι διὰ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ δύτου.

Ἄλλὰ τί ἐπάγγελμα !

Δὲν θὰ κάμω λόγον περὶ τῶν θυτῶν τῆς σπογγαλιείας διὰ σκαφάνδρων. Ἄν καὶ ταῦτα εἶναι κινδυνωδέστερα, ἰδίως διὰ τὰς ἐκ γενικῆς παραλύσεως προσβολάς, ὥστόσον, ὅμως, δὲν εἶναι τόσον φρικιαστικά, ὅσον τὸ ἐπάγγελμα τοῦ γυμνοῦ δύτου.

Γυμνὸς ἐναγκαλιζεται λίθον βάρους 8 - 9 ὀκάδων, εἰς ὅπῃν τοῦ ὁποίου διαπεραῖται λεπτὸν σχοινίον, τὸ ὁποῖον εἶναι ἔτοιμοι νὰ ἐκτυλίσουν οἱ ἐν τῇ λέμβῳ. Οὕτω διὰ τοῦ βάρους τούτου καταβυθίζεται τάχιστα μέχρι βάθους 20 ὀργυιῶν. Ἀποσπᾷ ἐκ τοῦ βυθοῦ σπόγγους, ὅσους ἤθελε προφθάσει, τοὺς ὁποίους ρίπτει ἐντὸς δικτυωτῆς ἀπόχης ἐξηρημένης ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ. Σύρει τὸ σχοινίον, οἱ δὲ ἐν τῇ λέμβῳ τὸν ἀνέλκουν τάχιστα. Καὶ ὅλα αὐτὰ πρέπει νὰ τελειώσουν ἐντὸς τριῶν τῶν πολλῶν λεπτῶν.

Ἐὰν διὰ τινος κυλινδρικοῦ σωλῆνος, κλειομένου ἐκ τῆς μιᾶς ἐπιφανείας μὲ κρύσταλλον καὶ βυθιζομένου δακτύλους τινὰς εἰς τὸ ὕδωρ, διὰ τοῦ ὁποίου ἐπιτυγχάνεται διαφάνεια τῶν βυθῶν, κύψετε νὰ ἴδετε δύτην ἐργαζόμενον, θὰ σὰς δώσῃ τὴν ἐντύπωσιν παραδόξου ζῴου, μεγάλου βατράχου. Κινεῖται μεταξὺ τῶν ἀνωμαλιῶν τοῦ πυθμένος καὶ ἀποκρύπτεται καὶ ἀναφαίνεται μεταξὺ τῶν σκιῶν τῆς θαλασσίας βλαστήσεως. Ἀπὸ πόσων συνθηκῶν ἐξαρτᾶται ἡ ζωὴ ἐκείνας τὰς στιγμὰς τῶν τραγικῶν τούτων βιοπαλαιστῶν !

Ἦδη τὸ καλλιμόρφον πλοῖον μας ποντίζει ὑπερήφανον εἰς τὸν λιμένα τῆς προκυμαίας.

Οὐχὶ ἐμοῦ τοῦ ταπεινοῦ, ἀλλ' οἰοῦδήποτε ὁ κάλαμος θὰ ἦτο ἀνεπαρκής, ὅπως ἀποδώσῃ καὶ ὠχρότατα τὴν ἀποθέωσιν τῆς ὁποίας σκάφος τῆς πατρίδος ἐγένετο ἀντικείμενον ὑπὸ τῆς ὑψηλῆς φιλοπατρίας τῶν Καλυμνίων. Καὶ διὰ νὰ μὴ ἐπαναλαμβάνω τὰ αὐτὰ προκειμένου περὶ τῆς μεταβάσεως ἡμῶν εἰς τὴν Σύμην, τοῦτο δηλῶ ἀπὸ τώρα. Θὰ μοῦ ἦτο δύσκολον νὰ καθορίσω, τίς τῶν δύο τούτων σπογγαλιευτικῶν ἐλληνίδων νήσων ὑπερέβαλε τὴν ἄλλην εἰς τὰς ἐκδηλώσεις τοῦ πατριωτικοῦ συγκλονισμοῦ, ὅστις ἐδόνει τὰς ψυχὰς τῶν Καλυμνίων καὶ τῶν Συμαίων. Διότι εἰς ἀμφοτέρας τὸ ἔδαφος τῆς « Σαλαμινίας », ἡ σημαία, τὰ δύο μικρὰ αὐτῆς πυροβόλα, τὸ πρωραῖον καὶ τὸ πρυμνήσιον, εἶχον γίνεαι ἀντικείμενον προσκυνήματος καὶ γονυκλισιῶν.

Εἰς ἀμφοτέρας αἱ ἀρχαὶ αἱ κοινοτικάι, ὁ κληρὸς φέρων τὴν ἱερὰν ἀμφίεσιν, σύμπας ὁ λαός, μᾶς ὑπεδέχοντο μετὰ λυγμῶν πατριωτικῆς

συγκινήσεως. "Ολοι αἱ οἰκίαι, ἔλα τὰ καταστήματα νὰ παρακαλοῦν, ὡς ὑπερτάτην τιμὴν, ὡς εἶδος ἐθνικοῦ ἁγιασμοῦ, τὴν εἴσοδον ἡμῶν πρὸς φιλοξενίαν. Οὔτε τὸ πλήρωμα ἐδαπάνησε λεπτὸν εἰς τινὰ τῶν δύο τούτων νήσων οὔτε ἦτο δυνατόν ἡ ὑπηρεσία τοῦ πλοίου νὰ στείλῃ λέμβον πρὸς ἀγοράν τροφίμων, διότι τὰ πάντα προσεφέροντο, ἀλλ' οὐδεὶς ἐδέχετο ἀντίτιμον. Ἀλλὰ καὶ οὐδὲ ὑπῆρχε πρὸς τοῦτο ἀνάγκη. Διότι κατέκλυζαν τὸ πλοῖον δῶρα παντοειδῆ, μόσχοι, ἄμνοι, βαρέλια οἴνου, τυρός, ὀπῶραι καὶ μέλι τῆς Καλύμνου, εἰς τὸ ὁποῖον ὁ Στράβων παρέχει τὰ πρωτεῖα ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ μέλι τοῦ Ὑμηττοῦ. Περὶ τῶν ἀνθέων, διὰ τῶν ὁποίων κατάφορτοι λέμβοι ἀπεστέλλοντο, διὰ νὰ κοσμοῦν τὸ πλοῖον, οὐδὲν λέγω, ἀφοῦ, ὡς εἶπον, ὁ κατάλογός μου ἀφορᾷ μόνον τρόφιμα.

Εἰς τὴν Κάλυμνον ἐδοκίμασα καὶ μίαν φαιδρὰν ἐκπληξιν, ἡ ὁποία ἐνδιαφέρει ἰδιαιτέρως τοὺς ὀρνιθολόγους καὶ τοὺς κυνηγούς. Ἐκυνήγησα ἄσπρες πέρδικες εἰς τὴν παρακειμένην νησίδα Ὑέρημον, ἑπτὰ μίλια ἀνατολικῶς τοῦ λιμένος τῆς Καλύμνου.

Πρὸ τῆς αὐγῆς μετὰ Καλυμνίου κυνηγοῦ ἀπεβιβαζόμεθα τὴν ἐπομένην εἰς τὸν ὁμώνυμον ὄρμον. Ἀμέσως ἤρχισεν ἡ θήρα μὲ δύο ἐξαιρέτους κυνηγετικούς κύνες. Διηρχόμεθα μικρὰς κοιλάδας καὶ λόφους, ὅπου ἐκυριάρχουν τὰ σχοῖνα καὶ τὸ θυμάρι. Δὲν παρῆλθον ὀλίγα λεπτά, ὅτε οἱ κύνες ἐσῆκωσαν ἀπὸ τοὺς θάμνους κοπάδι περδίκων τοῦ αὐτοῦ σχήματος, τοῦ αὐτοῦ μεγέθους, τῆς αὐτῆς πτήσεως μὲ τὰς γνωστάς.

Ἄλλ' ἦσαν λευκαί.

Ἀμφότεροι ἐφονεύσαμεν ἀνὰ μίαν.

Δὲν ἐπίστευον εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μου. Αἱ πέρδικες εἶχον τὸ χρῶμα λευκόν, ὡς τοῦ παγωτοῦ κρέμας ἐκ γάλακτος, μὲ ἐρυθρὸν τὸ ράμφος, ἐρυθροὺς τοὺς πόδας, μὲ τὸ αὐτὸ μέλαν καὶ φαιὸν στικτὸν περιδέραιον περὶ τὸν λαιμόν, ὡς αἱ κοιναὶ πέρδικες.

Ἦτο καὶ εἶναι πάντοτε δι' ἐμὲ μυστήριον, πῶς εὐρίσκεται εἰς τὴν νησίδα αὐτὴν τὸ εἶδος τοῦτο τῆς πέρδικος, τὸ ὁποῖον, ὡς ἔμαθον κατόπιν, μόνον εἰς τὴν Συρίαν καὶ τὴν Ἀραβίαν ἐπιχωριάζει.

« Γύρω εἰς τὸν τόπον μας »

Ἐμμ. Λυκούδης

11. ΖΩΑ - ΠΤΗΝΑ

(Διηγήσεις—Περιγραφή)

Το κορίτσι ήρθε στο σπίτι της με το κομμάτι του κρέατος. Το κομμάτι ήταν μεγάλο, αλλά η κόρη της δεν ήθελε να το φάει. Την ήρθε να βοηθήσει η μητέρα της. Η μητέρα της την πήρε στο χέρι και της είπε: «Μην ανησυχείς, κορίτσι μου. Το κομμάτι αυτό είναι για όλους. Φάε λίγο και εσύ, και μετά φάμε όλοι μαζί.»

Την κοίταξε και η κόρη της, αλλά δεν ήθελε να φάει.

Η μητέρα της την πήρε στο χέρι και της είπε:

«Μην ανησυχείς, κορίτσι μου. Το κομμάτι αυτό είναι για όλους.»

Η κόρη της την κοίταξε και η μητέρα της την πήρε στο χέρι και της είπε: «Μην ανησυχείς, κορίτσι μου. Το κομμάτι αυτό είναι για όλους. Φάε λίγο και εσύ, και μετά φάμε όλοι μαζί.»

Μετά γράφει το κορίτσι με την κόρη της, σκεπάζει το κομμάτι. Άλλες φορές, ή μια φορά, ή οι τρεις τους είναι στην ίδια. Με το κομμάτι αυτό, η κόρη της παραφορτώνεται. Τι το ήθελε τότε από αυτό. Με την και κραδασμούς. Όταν οι κόρες ή οι κόρες του πρώτου κι ύστερ με άρκεσαν να μιλούν του δικού κι έτσι, δεν πείθονταν ούτε φέρματα. Έβλεπε ότι οι κόρες του ήρθαν και οι κόρες ήρθαν κι έτσι, και έτσι, δεν ήθελε να πείθονταν ούτε φέρματα.

ΔΙΗΤΗΡΙΑ ΑΡΤΕΣ II
(1953-1954) (1955-1956)

Ο ΚΡΑΣΟΠΟΥΛΟΣ

Καθόμουν στὸν ἴσκιο τῆς καλύβας καὶ περίμενα νὰ δροσίση γιὰ νὰ κινήσω. Κοντά μου ὁ δραγάτης καθάριζε μὲ τὸ μαχαίράκι του ἕνα καλάμι, γιὰ νὰ περάσῃ τὴν ὥρα του. Ἀντίκρυ μου τ' ἀμπέλι ἀπλωνε τὰ κλαδιά του πρασινοντυμένα κι ἔδειχνε ἀπὸ κάτω τὰ χοντρά μελωμένα σταφύλια του. Ὁ ἥλιος ἔρριχνε τίς ἀκτίνες του παντοῦ κι ἔχυνε νύστα σὲ ἀνθρώπους, σὲ ζῶα καὶ σὲ φυτά. Φύλλο δὲ σάλευε.

— Καλὰ καὶ σύ, εἶπε ἔξαφνα ὁ δραγάτης, «τρεῖς, τρεῖς, τρεῖς πα-
ρᾶδες τὸ κρασί !». Λέγε το, ἂν δὲ βαριέσαι, ὥς τὸ βράδυ !

— Γιὰ ποιόν μιλάς; τὸν ἐρώτησα.

— Γιὰ τὸν ἀμπελουργό. Δὲν ἀκοῦς;

Ἄπλωσε τὸ χέρι κι ἔδειξε λίγο μακριὰ μας ἕνα πουλάκι μὲ φτερά μαῦρα καὶ οὐρά ἀσπρόμαυρη.

Ἡ κορυφή τοῦ κεφαλιοῦ, ὁ λαιμός, ἡ ράχι καὶ τὸ κάτω μέρος ἦταν κόκκινα. Δὲ φαινόταν μεγαλύτερο ἀπὸ σπουργίτη. Ἀπάνω σ' ἕνα σβῶλο ἀπὸ χῶμα γύριζε τὴν κίτρινη μυτίτσα του πότ' ἐδῶ καὶ πότ' ἐκεῖ, κι ἀδιάκοπα ἔχυνε ἀπὸ τὸ λαρύγγι του τὸ ἴδιο κι ἀπαράλλαχτο τραγούδι !

— Τσίτ... τσίτ... τίρι λίρι τιριλί ! Τσίτ... τσίτ... τίρι λίρι τιριλί !

— Ἀπὸ τὸ πρωὶ ὥς τὸ βράδυ αὐτὸ θὰ λέῃ ἔξακολούθησεν ὁ δραγά-
της. Δὲν παύει νὰ μᾶς διαλαλῇ τὸ κρασί του.

— Ἐχει καὶ κρασί; ρώτησα μὲ χαμόγελο.

— Ἀφοῦ τὸν λένε κρασοπούλο !

— Ἐσὺ μοῦ τὸν εἶπες ἀμπελουργό.

— Ἀμπελουργός, κρασοπούλος τὸ ἴδιο εἶναι. Μάλιστα στὰ νησιά τοῦ Αἰγαίου τὸν λένε καὶ πετρολίδα, γιατί συνηθίζει νὰ στέκεται στὴν πέτρα. Μιά φορὰ κι ἕναν καιρὸ λένε πῶς ἦταν ἄνθρωπος. Στὴν ἀρχὴ φύτεψε λίγα ἀμπέλια καὶ μὲ τὸν καιρὸ ἔγινε ὁ πρῶτος νοικοκύρης τοῦ χωριοῦ.

Μιά χρονιά ἔτυχε νὰ μὴν κάνουν σταφύλια τ' ἀμπέλια. Ἄλλοι πῆραν τὴ μισὴ ἐσοδεῖα κι οἱ περισσότεροι οὔτε τσαμπί. Μὰ τοῦ ἀμπε-
λουργοῦ τ' ἀμπέλια παραφορτώθηκαν. Τί τοῦ ἤρθε τότε στὸ νοῦ. Νὰ γίνῃ καὶ κρασοπούλος. Ὅταν ἔφτασεν ὁ καιρὸς τοῦ τρύγου κι ἤρθαν νὰ ἀγοράσουν τὸ μούστο του ὅσο κι ὅσο, δὲν πούλησεν οὔτε φόρτωμα. Ἐβαλεν ὅλον τὸ μούστο στὰ βαρέλια του κι ἀφοῦ ψήθηκε κι ἔγινε κρασί, δὲν ἤθελε νὰ πουλήσῃ οὔτε κρασί.

— Δὲν θὰ πουλήσω, παρὰ ὅταν φτάσῃ ὁκᾶ καὶ λίρα, ἔλεγε μὲ πείσμα,
 — Στὴ μισὴ ὁκᾶ σοῦ δίνω δέκα ὁκάδες τοῦ χρόνου, τοῦ εἶπε κάποιος.
 — Γιὰ νὰ ἰδοῦμε ἂν θὰ ἔχῃς καὶ τοῦ χρόνου ! ἀποκρίθηκεν ὁ ἀμπε-
 λουργός.

Ἔτσι ἤρθεν ὁ χειμῶνας, ἤρθεν ἡ ἀνοιξὶ καὶ ἀνθίσαν τ' ἀμπέλια.
 — Ὅλα τ' ἀμπέλια εἶναι γεμᾶτα ἀνθό, τοῦ εἶπε κάποιος φίλος του.
 Τώρα ποὺ σκαλίζουν καὶ βλαστολογοῦν, πούλησε τὸ κρασί σου νὰ τὸ
 πιοῦν οἱ ἐργάτες.

— Ἀφῆσε νὰ μποῦμε στὸν τρύγο καὶ βλέπουμε, εἶπεν ὁ ἀμπελουργός.
 Ὅταν ἤρθεν ὁ καιρὸς τοῦ τρύγου, ὁ μοῦστος ἐγίνε τόσο ἀφθονος,
 ποὺ ἔφτασε νὰ πουληθῇ μιὰ δεκάρα τὴν ὁκᾶ.

— Μιὰ δραχμὴ τὴν ὁκᾶ μπορεῖς τώρα νὰ τὸ πουλήσῃς τὸ ψημένον
 κρασί, εἶπε πάλιν ὁ φίλος του στὸν ἀμπελουργό. Ὁ κόσμος δουλεύει
 πολὺ καὶ τὸ θέλει τὸ κρασί.

— Ἐννοια σου, καὶ τοῦ χρόνου θὰ πουλιέται δυὸ λίρες τὴν ὁκᾶ, εἶπεν
 ὁ ἀμπελουργός. Κι ἔφτειασε καὶ ἄλλα βαρέλια νὰ βάλῃ τὸ νέο μοῦστο.

Τὸν ἄλλο χρόνο ἐγίνε πιὸ πολλὴ ἐσοδεία. Καὶ τὸ χειρότερον, ὅταν
 δοκίμασε τὰ κρασιά του, τὰ περισσότερα τὰ βρῆκε μισόξινα. Καὶ στὰ
 δυὸ χρόνια ἐξώδεψε τόσα χρήματα γιὰ τὴν καλλιέργεια χωρὶς νὰ πάρῃ
 πεντάρια ! Τώρα φοβήθηκε. Ἐβαλε νὰ διαλαλήσουν στὸ χωριὸ πῶς
 πουλεῖ παλιὸ κρασί. Φτηνὸ τὸ ἔβαλε, τρεῖς παρᾶδες τὴν ὁκᾶ.

Μὰ ποιὸς ἀγόραζε τώρα κρασί ; Τὰ ὑπόγεια ἦταν γεμᾶτα. Λίγοι
 πῆγαν νὰ δοκιμάσουν, μὰ, ἀφοῦ τὸ βρῆκαν ξινό, δὲν ξαναπῆγαν.

— Γιὰ τουρσί, κουμπάρε, δὲ βρίσκει ταίρι, τοῦ εἶπε ἓνας περι-
 παιχτικά.

Τί τὸν θέλεις τὸν καλὸ σου κρασοπούλο ! Σὲν τρελλὸς βγῆκε
 στὴν ἀγορὰ καὶ στίς γειτονιὰς καὶ φώναζε :

— Τρεῖς... τρεῖς... τρεῖς... παρᾶδες τὸ κρασί ! Τρεῖς... τρεῖς... παρᾶ-
 δες τὸ κρασί !

Οὔτε τρεῖς οὔτε καὶ χάρισμα. Κανεὶς δὲν τὸ ᾔθελε. Ὅπου περ-
 νοῦσε, ὁ κόσμος τὸν κοροῖδευε.

— Ὁκᾶ καὶ λίρα ! Ὁκᾶ καὶ λίρα ! φώναζεν ὁ ἓνας ἀπὸ δῶ.

— Δὲ σὲ συμφέρει, ζημιώνεσαι, κουμπάρε ! τοῦ φώναζεν ἄλλος. Δυὸ
 λίρες τὴν ὁκᾶ ! Δυὸ λίρες τὴν ὁκᾶ !

Ὁ ἀμπελουργός ἀπελπίσθηκε. Δὲ μπορούσε νὰ ζήσει πιά καὶ πα-
 ρακάλεσε τὸ Θεὸ νὰ τὸν ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τέτοια ζωὴ. Ὁ Θεὸς τὸν ἄκουσε

καὶ τὸν ἔκαμε πουλί. Μὰ καὶ πουλί ποῦ εἶναι, ὅταν πλησιάσῃ ὁ καιρὸς τοῦ τρύγου, θυμᾶται τὴν παλιά του κατάστασι, γυρίζει στ' ἀμπέλια, ἀνεβαίνει στὶς ψηλὰς πέτρες καὶ φωνάζει ἀδιάκοπα : « Τρεῖς... τρεῖς... τρεῖς παρᾶδες τὸ κρασί ! ».

— Νόστιμο παραμῦθι, εἶπα.

— Νόστιμο, ξενόστιμο, αὐτὸ εἶναι, εἶπε ὁ δραγάτης. Καὶ πρὶν προφτάσω νὰ τὸν ἐμποδίσω ἔρριξε στὸ πουλί μὲ δύναμι ἕνα λιθάρι. Καλὰ ποῦ δὲν τὸ πέτυχε. Τὸ πουλί, ἐκεῖ ποῦ κελαηδοῦσε, λὲς κι ἔβλεπε τὰ κινήματα τοῦ δραγάτη καὶ πέταξε μακριὰ.

— Τί σοῦ φταίει τὸ ἀθῶο τὸ πουλάκι ; τοῦ λέω.

— Ἀλήθεια, τί μοῦ φταίει ; ρώτησε κι ἐκεῖνος καὶ χαμήλωσε τὸ κεφάλι ντροπιασμένος. Κι ἐγὼ δὲν τὸ συλλογίστηκα γιατί τὸ ἔκαμα !

Λαϊκὴ παράδοσις

Ἄνδρ. Καρκαβίτσας

ΠΤΕΡΩΤΟΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΑΙ

Εἶναι αὐτοὶ τὰ ἀποδημητικὰ πουλιά.

Νομίζω ὅτι εἶναι πρόβλημα ἄλυτον — καὶ ὄχι μόνον δι' ἐμὲ — διατί, ἐνῷ ὅλα τὰ μαστοφόρα τὰ ἔκαμεν ὁ Θεός, διὰ νὰ ζοῦν καὶ νὰ ἀποθνήσκουν ὅπου γεννηθοῦν, χωρὶς νὰ ζητοῦν τὴν εὐτυχίαν περιπλανώμενα κατ' ἔτος εἰς τὰς διαφόρους ἡπείρους, τὰ περισσότερα πουλιά δὲν ἔμπορουν νὰ ζήσουν, χωρὶς, νὰ ἐπιχειροῦν κάθε χρόνον τὰ ἐναέρια ταξίδια πολλῇ χιλιάδων μιλίων.

Εἰς ἄλλα πάντοτε εἶναι ἀπαραίτητος ἡ θερμοκρασία τῶν τροπικῶν. Εἰς ἄλλα ἀρκεῖ ἡ θερμοκρασία τῆς Αἰγύπτου καὶ ἐν γένει τῆς γραμμῆς ὅλης τῆς βορείου Ἀφρικῆς ἕως εἰς τὰ ἄκρα τοῦ Μαρόκου. Αὐτὰ ὅλα λοιπὸν τὸ καλοκαίρι ζητοῦν τὴν ἴδια θερμοκρασία εἰς τὴν Εὐρώπην, ἄλλα εἰς τὴν μέσῃ καὶ ἄλλα εἰς τὴν βορείαν.

Εἰς τὸν τόπον μας μάλιστα πολὺ ὀλίγα εἶναι τὰ πουλιά, τὰ ὅποια — ὅπως ἡ πέρδικα, τὸ ἀγριοπερίστερο, ὁ σπουργίτης, ὁ κατσιλιέρης, καὶ ὀλίγα ἄλλα — ἐκτιμῶν, ὅπως πρέπει, τὰ θέλγητρα τῆς στέγης μονίμου ἐστίας. Διότι σχεδὸν ὅλα — ἐκτὸς ὀλίγων — τὰ πουλιά, ὅπου κυνηγοῦνται εἰς τὴν Ἑλλάδα, εἶναι πουλιά, ὅπου ἡ ἐρχονται ἀπὸ τὰ βόρεια κλίματα, ποῦ τὰ σφίγγουν τὰ μεγάλα ψύχη, διὰ νὰ ξεχειμωνιάσουν ἐδῶ, ἢ περνοῦν ἀπὸ τὸν τόπον μας ἐρχόμενα ἀπὸ τὰ νότια τὴν

άνοιζιν διὰ βορειότερα κλίματα καὶ κατεβαίνουν τὰς ἀρχὰς τοῦ φθινοπώρου μὲ ἀντίθετο δρομολόγιο.

Ἀλλὰ κανεῖς νὰ μὴ νομίσῃ ὅτι τὰ ταξίδια αὐτὰ τοῦ φτερωτοῦ κόσμου γίνονται χωρὶς περιπέτειες, χωρὶς κινδύνους, χωρὶς καταστροφάς. Πολλὲς φορές πέφτουν εἰς τὴν θάλασσαν ἀπὸ ἐξάντλησιν, ἄλλοτε τοὺς δίνουν συνολικὸν θάνατον ἢ χάλαζα, αἱ καταγιγίδες, οἱ τυφῶνες, πότε ἐπάνω στὰ κύματα τῶν θαλασσῶν καὶ πότε ἐπάνω σὲ βράχους, ποὺ τὰ περιδινοῦν μέσα εἰς σίφωνας καὶ τὰ συντρίβουν. Ἄλλοτε πάλιν πέφτουν σὰν πυκνὸ σύγνεφο ἐξάντλημένα ἐπάνω σὲ καράβια, στὶς κεραεῖς των, στὶς κορυφές, στὸ κατάστρωμα, στὰ τσιμπούκια, ὅπου βροῦν.

Καὶ διὰ μίαν ἀπὸ αὐτὰς τὰς καταστροφὰς ἡμπορῶ νὰ προσφέρω τὴν μαρτυρίαν μου ὡς αὐτόπτης μάρτυς.

Εὐρισκόμην ἐπὶ τοῦ πολεμικοῦ « Σαλαμὶς » ὡς ἀνακριτής. Ἐπλέομεν μετὰξὺ Ρόδου καὶ Καρπάθου. Ἦτο πρωὶ τῆς 31 Αὐγούστου. Ἐνθυμοῦμαι τὴν ἡμέραν, διότι τὴν ἐσημείωσα εἰς τὸ ἡμερολόγιόν μου. Ἦμην ἐπάνω εἰς τὴν γέφυραν, ὅπου εἶδα τὸν ἐπὶ τῆς πηδαλιουχίας κελευστήν νὰ παρατηρῇ μὲ προσοχὴ τὴ θάλασσα ἐμπρός. Ἐπῆρε τὰς διόπτρας καὶ ἀφοῦ ἐκύτταξε καλὰ, μοῦ εἶπε :

— Περίεργον ! Ἡ θάλασσα σὲ ἀρκετὴ ἔκτασιν εἶναι κίτρινη, σὰν νὰ εἶναι στρωμένη μὲ ψάθες.

Ὅταν ἐπλησιάσαμεν, ἐπλέομεν ἀνάμεσα σὲ μυριάδες πνιγμένα ὀρυκτῶν ποὺ ἐπέπλεαν. Ἐρρίψαν κουβᾶδες καὶ ἀνέσυραν μερικά. Εἶχεν ἀρχίσει ἡ σῆψις των. Ἀνέδιδαν τρομερὴ δυσσομίαν, ὅσο νὰ ἐξέλθωμεν ἀπὸ τὴν ἔκτασιν αὐτὴν, ποὺ δὲν ἦτο μικρά. Τότε ἐνεθυμήθην ὅτι πρὸ τριῶν ἡμερῶν εἰς τὴν Ρόδον, ὅπου ἤμεθα ἀγκυροβολημένοι, ὅλην τὴν νύκτα ἔπνεε σφοδρότατος ἄνεμος μὲ ἀτέλειωτη βροχὴ.

Ἀλλὰ δι' ἐμὲ τὸ μεγαλύτερον μυστήριον τῆς φύσεως τοῦ κόσμου δὲν εἶναι τόσο τὰ μεγάλα, τὰ δυνατὰ πουλιά.

Μοῦ γεννοῦν ἀπορίαν, μοῦ ἐμπνέουν θαυμασμόν οἱ μικροσκοπικοὶ ταξιδιωτῆς τοῦ ἀέρος, ὅπου περνοῦν βουνὰ καὶ κορυφές καὶ σχίζουν τὸν ἀέρα ὑπερπόντιοι, ἐπάνω ἀπ' τὰ κύματα τῶν θαλασσῶν χιλιάδων μιλίων, ὅπου τὸν Αὐγούστον ἕως τὸν Ὀκτώβριον πετοῦν στὸν τόπον μας σὲ δένδρα, σὲ θάμνους, σὲ ἀγκάθια. Ἀποδημητικὰ εἶναι ἐπίσης μερικά μικροσκοπικὰ χειμωνιάτικα πουλιά, ἔμφυχα μικρά χρωματιστὰ λουλουδάκια, ὅπου νομίζεις ὅτι φθάνει ἢ πλέον ἀδύνατη αὔρα, μὴ ἀνασαιμὰ ἐλαφρὴ ἀέρος, διὰ νὰ τὰ συναρπάσῃ καὶ νὰ τὰ ἐξαφανίσῃ σὰν πούπουλα.

Πῶς ταξιδεύουν ὁ δρυοκολάπτης, ὁ κοκκινολαίμης καὶ τόσα ἄλλα πουλάκια, ὅπου χωροῦν μέσα εἰς ἓνα καρδί, καὶ πρὸ πάντων τὰ πρασινοκίτρινα πουλάκια, ποὺ συχνάζουν στ' ἀγκάθια, μικρότερα καὶ ἀπὸ τὸ λουλούδι τοῦ ἀγκασθιοῦ καὶ ὅπου μοιάζουν σὰν πεταλουδίτσες με πούπουλα, ἀβρὰ παιγνιδάκια τῆς δημιουργίας ;

Καὶ ὅμως καὶ αὐτὰ, χαριτωμένα μικρὰ στολίδια τῶν πράσινων κλαδιῶν, ὅπου λικνίζονται με τὸ ἐλαφρὸ φύσημα — λουλούδια καὶ αὐτὰ — διασχίζουν ἡπείρους καὶ περνοῦν ἀπὸ πάνω ἀπὸ ψηλὰ κορφοβούνια καὶ ἀπὸ τῇ βοῇ μανιασμένων κυμάτων, σὲ ἀπέραντα πελάγη με ὀλόμαυρον οὐρανὸ καὶ κάτω ἀπὸ τῇ λάμψει τῶν ἀστραπῶν γιὰ νὰ φθάσουν στὸ ἄγνωστο τέρμα τοῦ δρόμου, ὅπου τοὺς δεῖχνει ἐμπρὸς εἰς τὰ ματάκια τους, μάτια σὰν ψιλὲς χανδρίτσες, τὸ ἐνστικτον !

« Γύρε εἰς τὸν τόπον μας »

Ἑμμ. *Αυκούδης*

Ο ΚΟΣΣΥΦΑΣ

Πολλοὶ πιστεῦουν πῶς στοὺς μεγάλους λόγγους εἶναι τὰ καλύτερα πουλιά. Ἀλλοίμονον ἂν ἔλειπεν ἀπὸ αὐτὰ ὁ κόσσυφας. Ὁ λόγγος θὰ ἦταν ἓνα πανηγύρι ἀρχοντοχωριατῶν μουγγῶν. Χρώματα; ἄλλο τίποτε. Ὑπάρχουν μάλιστα μερικά, ὡς λόγου χάριν ἡ τριγκλιτάρα (δρυοκολάπτης), ὁ τσαλαπετεινὸς (ἐποψ) καὶ ὁ συκοφαγᾶς, ποὺ εἶναι σὰν πολυχρωμοὶ ἐφημερίδες, ἂν ὅμως πρόκειται νὰ ἀνοίξουν τὸ στόμα των, νὰ εὐχεσθε νὰ μὴν εἴσθε ἐκεῖ. "Ὅ,τι κωμικὸν ἤμποροῦσε νὰ δημιουργήσῃ εἰς φωνὴν ὁ Ὑψιστος, τὸ ἔδωκεν εἰς τὰ λαρύγγια των.

Ἐν μέσῳ αὐτῶν τῶν γελοιογραφιῶν ζῇ ὁ σκέτος κόσσυφας, αὐστηρός, σοβαρός, μαῦρος ὡς ἔβενος, με τὸ κατακίτρινο ράμφος του, ὡς νὰ κρατῇ κεχριμπαρένια πίπα. Ἡ σύντροφός του, ὅμως, δὲν ἔχει οὔτε τὴν μαυρίλαν τῶν πτερῶν του οὔτε τὸ χρυσάφι τοῦ ράμφους του. "Ὅ,τι εἶναι ἡ ἀμυγδαλιὰ εἰς τὸν φυτικὸν κόσμον εἶναι αὐτὸς εἰς τὸν πτερωτόν· τὸ λάλημά του θὰ πρωτοχαιρετῇ τὴν ἀνοιξιν ἓνα δύο μῆνες ἐνωρίτερα ἀπὸ τὸν κοῦκκον καὶ τὸ ἀηδόνι. Πρωτολαλεῖ, πρωτοζευγαρώνεται, πρωτοφωλιάζει.

Πότε αὐτὸ τὸ πουλί, τὸ ὅποιον δὲν παύει τὸ τραγοῦδι, εὐρίσκει καιρὸν νὰ κτίσῃ ἐκεῖνο τὸ θαῦμα τῆς ὑπομονῆς, τῆς τέχνης, τῆς ψιλοδουλειᾶς, ποὺ εἶναι ἡ φωλιά του ; Ποτέ, ποτέ δὲν ἔμπορεῖ νὰ πιστεύσῃ

καινείς ὅτι ἐν ράμφος εἶναι δυνατόν νά λεπτοουργήσῃ τὸ καταστρόγγυλον ἐκεῖνο πῆλινον τάσι, τὸ καλοδεμένον ἀπ' ἑξω μὲ πολυτρίχια καὶ ρίζες, τὸ γαρνιρισμένον ἐπάνω σὲ χαλίκια, τὸ γαλακτωμένον ἀπὸ μέσα ἀπὸ καθαρὸν χρῶμα καὶ στρωμένον μὲ φρύγανα, χνούδια καὶ φτερά.

Τί περιεργὸν φαινόμενον ἡ τέχνη, ποὺ ἔχουν αἱ φωλαὶ τῶν περισσοτέρων ὀδίκων πτηνῶν ! Μερικὰ ἀηδόνια ὑφαίνουν τὴν ἰδικὴν των κρεμαστὴν ἀπὸ ἑνα κλωνάρι ὡς κούνιαν, ἡ δὲ ποταμίδα (ὑπολαῖς) ἐνώνει ἐνὸς κλαδιοῦ κατεβατὰ φύλλα καὶ τὰ ράβει κάτω κάτω κατὰ τρόπον, ποὺ θὰ ἐξήλεψε καὶ χεῖρ γυμνασμένη εἰς τὴν βελόνην. Φαίνεται ὅτι συμβαίνει καὶ μὲ τὰ ἐκλεκτὰ πουλιὰ ὅ,τι λέγει ὁ Πλούταρχος διὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς ἀνθρώπους : « οὐδὲν εἶδος παιδείας ἀτιμάζουσι ». Τραγουδισταὶ θαυμάσιοι, τεχνῖται λαμπροί, νοικοκυραῖοι τετραγωνικοί, γονεῖς στοργικώτατοι, ἄκακοι, μεγαλόψυχοι, πάντοτε καλόκαρδοι.

Κάμετε τὸν κόπον νά διαβάσετε αὐτὴν τὴν ἀφήγησιν, ποὺ κάνει φίλος λοχαγός :

— « Ὅτε διέμενον πρὸ ἐτῶν εἰς Καρπενήσιον ἕνεκα ὑπηρεσίας, εἶχον κόσσυφον ἐν κλωβίῳ.

Ἡμέραν τινὰ παιδίον χωρικοῦ μὲ παρεκάλεσε καθ' ὁδὸν νά ἀγοράσω μικρόν τι πτηνόν, τὸ ὁποῖον ἦτο ἀκόμη ἄνευ πτερῶν. Ἐνεκα τῶν παρακλήσεων τοῦ παιδιοῦ καὶ διότι ἐλυπήθην τὸ ἀτυχὲς πτηνόν, τὸ ἡγόρασα.

Ἐπειδὴ δὲν εἶχον ποῦ νά τὸ βάλω, τὸ ἔθεσα ἐντὸς τοῦ κλωβίου, εἰς τὸ ὁποῖον εἶχον τὸν κόσσυφον. Ἐνῷ δὲ περιέμενον νά ἴδω αὐτὸν ἀνησυχοῦντα, ὡς συνήθως συμβαίνει εἰς τὰ πτηνά, ὅταν θέτῳσιν εἰς τὸ κλωβίον αὐτῶν ἕτερον πτηνόν, παρετήρησα μετ' ἐκπλήξεως ὅτι οὗτος τοῦναντίον ἡὐχαριστήθη, ἐπλησίασε τὸ μικρόν, τὸ ἐθώπευσε καὶ δὲν ἤξευρε τίνι τρόπῳ νά ἐκδηλώσῃ τὴν χαρὰν του διὰ τὴν παρουσίαν αὐτοῦ. Ἐπειδὴ δὲ ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ τοῦ ἔθεσα καὶ τροφήν, ἥτις, ὡς γνωστόν, συνίσταται ἐκ κρέατος, ἀμέσως ἔλαβεν ἐκ τούτου μερικὰ τεμάχια καὶ ἔδωκεν εἰς τὸ μικρόν ὀρφανόν, τὸ ὁποῖον τὸ ἔφαγε μετ' εὐχαριστήσεως, διότι ἐπεινά.

Ἐξηκολούθησε δὲ καὶ κατόπιν νά τὸ τρέφῃ μετὰ στοργῆς, μέχρις οὔ τὸ μικρόν πτηνὸν ἤρχισε νά τρώγῃ μόνον. Ἀφοῦ δὲ ἐμεγάλωσε καὶ ἐπτερώθη, διέκρινα ὅτι ἦτο ἀηδὼν, ἡ ὁποία ἔζησεν πολὺν καιρὸν μετὰ τοῦ εὐεργέτου καὶ θετοῦ πατρός της ἐν ἄκρᾳ ἀγάπῃ καὶ ἀρμονίᾳ, ἥδον δὲ ἀμφοτέρα, ὡς ἐὰν ἀπετέλουν μουσικὴν συμφωνίαν ».

Ἀπὸ τὸν μῆνα Ἰούλιον, ὅμως, ὁ κόσσυφας γίνεται ἡ πληγῇ τοῦ

κήπου καὶ τοῦ ἀμπελιοῦ. Οἱ ἐρευνηταὶ τοῦ ἀκανθώδους ζητήματος, τὸ ὁποῖον λέγεται « ὠφέλιμα καὶ ἐπιβλαβῆ πτηνά », ἰσχυρίζονται ὅτι πρόκειται περὶ δικαίας ἀποζημιώσεως, διότι καθ' ὅλον τὸν χειμῶνα παστρεύει τὴν γῆν ἀπὸ ἔντομα τὰ ὁποῖα λόγῳ τῆς σκληρότητος τοῦ ράμφους τοῦ μόνον αὐτὸς δύναται νὰ συγυρίσῃ. Ἄλλ' οἱ γεωργοί, οἱ ὁποῖοι δὲν γνωρίζουν πολλὰ πράγματα ἀπὸ τὴν γεωργικὴν ἔντομολογίαν, δὲν βλέπουν κατὰ τί τοὺς ὠφελεῖ αὐτὴ ἡ συνδρομή, τὴν ὁποίαν τοὺς δίδει προστατεύων τὰ σῦκα καὶ τὰ σταφύλια ἀπὸ τὰ ἔντομα, διὰ νὰ τὰ καταπιῇ ὁ ἴδιος. Διότι πρέπει νὰ γνωρίζετε ὅτι ἔρχεται χρονιά, ὅτε ὁ περιπαθὴς αὐτὸς τραγουδιστὴς μαζί μὲ τὸν ἄλλον ἐκεῖνον σατανᾶν, ὁ ὁποῖος λέγεται συκοφαγᾶς ἀφήνει στ' ἀμπέλια καὶ στοὺς κήπους μόνον σικlóφλουδες καὶ τσάμπουρα.

Ἄλλὰ καὶ τότε εἶναι χαρὰ Θεοῦ ὡς θέαμα. Ἐνῶ ἐκείνη ἡ ἀθλία κίσσα καὶ τὰ ἄλλα σταφυλοχαρῆ πουλιὰ φαίνονται, ὡς νὰ βγῆκαν ἀπὸ τὸ πατητήρι, αὐτὸς εἶναι ὁ ἴδιος, ἀξιοπρεπὴς, κύριος, μαυρογαλίζων σὰν ἀτσάλι μὲ τὴν κερχιμπαρένιαν πίπαν του, κατακίθαρος. "Ὅλα κι ὅλα, ἀλλ' ἔννοεῖ νὰ κάμῃ τὸ λουτρόν του κάθε μέρα.

« Τὰ ἄγρια καὶ τὰ ἡμερα
τοῦ βουνοῦ καὶ τοῦ λόγγου »

Στ. Γρανίτσας

ΟΙ ΠΟΝΗΡΙΕΣ ΤΗΣ ΣΟΥΠΙΑΣ

Μόλις ἄρχισε νὰ χαράζῃ, βγῆκε ἡ σουπιὰ νὰ κυνηγήσῃ, γιατί πεινοῦσε πολύ. Ὁ βοριάς, πού φυσοῦσε δυνατὸς τόσες ἡμέρες, δὲν τὴν ἄφησε νὰ προβάλλῃ ἀπὸ τὸ θαλάμι της. Μὲ τὰ ὀχτῶ πλοκάμια, πού φυτρώνουν γύρω στὸ κεφάλι της, ἔσπρωξε δυὸ τρεῖς φορές τὸ νερὸ μπροστὰ κι ἔτρεξε γρήγορα πρὸς τὰ πίσω κοντὰ στὴν ἀκρογιαλιά. Ἐκεῖ στάθηκε καὶ γύρισε νὰ κυττάξῃ τοὺς βράχους.

— Νὰ ἓνα μύδι, εἶπε.

Ἀπλῶς ἀμέσως τὸ ἓνα ἀπὸ τὰ δυὸ μεγαλύτερα πλοκάμια της, πού φυτρώνουν κι ἐκεῖνα γύρω στὸ κεφάλι της εἶναι στίς ἄκρες πλατιά σὰ φτυάρια, καὶ ξεκόλλησε ἀπὸ τὸ βράχο τὸ μύδι. Ἐπειτα ἀπὸ πλοκάμι σὲ πλοκάμι τὸ ἔφερε στὸ στόμα της, πού μοιάζει μὲ τοῦ παπαγάλου, καὶ τοῦ ἔσπασε τὸ ὅστρακο, ὅπως σπάζουμε ἐμεῖς τὰ μύγδαλα. Ὅσοτερα μὲ τὴ γλῶσσα της, πού εἶναι σωστὸς τρίφτης, ἔγλειψε τὸ κρέας καὶ τὸ κατάπιε.

— Νόστιμο φαί, μὰ λίγο, εἶπε. Κίνησε τὰ μικρὰ πλοκάμια τῆς κι ἄρχισε νὰ ἀργοπλῆ ἐμπρός. Σὲ λίγο ἄρπαξε δυὸ στρεῖδια.

— Τὰ στρεῖδια εἶναι πιὸ νόστιμα, εἶπε, ἀφοῦ τὰ ἔφαγε καὶ αὐτὰ μὲ τὸν ἴδιον τρόπο.

Ἕνας κάβουρας ἐκεῖ κοντὰ πρόβαλε ἀπὸ τὸ θαλάμι του. Μὰ καθὼς εἶδε τὴ σουπιὰ τραβήχτηκε πάλι μέσα.

— Θὰ πεινάσουμε σήμερα, εἶπε στοὺς συντρόφους του. Ἐξω φυλάγει ἡ σουπιὰ.

— Ἐννοια σου, καὶ δὲ θὰ μοῦ γλυτώσης, εἶπε ἡ σουπιὰ καὶ σταμάτησε.

Ἀπὸ τὸ θυμὸ τῆς ἄλλαξε χρώματα. Ἐγινε κίτρινη, κόκκινη, γαλάζια, ὅσο πού πῆρε τὸ χρῶμα τοῦ βράχου καὶ δὲν ξεχώριζε καθόλου.

Ὅστερ' ἀπὸ λίγη ὥρα βγῆκε πάλι προσεχτικὰ ὁ κάβουρας. Κύτταξε καλὰ, μὰ δὲν εἶδε τίποτα κακό.

— Ἐφυγε ! φώναξε δυνατὰ μὲ χαρά, βγῆτε, ἔφυγε !

Τρία τέσσερα καβούρια βγῆκαν κι ἄρχισαν νὰ κυττάζουν κι ἐκεῖνα μὲ προσοχὴ τὸ βράχο.

— Περιέργο ! εἶπεν ἓνας. Κύτταξε πῶς ἀλλάζει χρώματα ἐκεῖνο τὸ μέρος τοῦ βράχου.

— Θὰ εἶναι ἀπὸ τὸ φῶς, πρόσθεσεν ἄλλος.

— Ἀπ' ὅ,τι κι ἂν εἶναι, θὰ πάω νὰ ἰδῶ, εἶπεν ἄλλος. Δὲ βλέπω παρὰ δέκα σκουλήκια μεγάλα καὶ παχιά, φώναξε σὲ λίγο.

Καὶ ἄπλωσε τίς δαγκάνες του νὰ τσακώσῃ ἓνα. Μὰ τὴν ἴδια στιγμή ἐνοίωσε κάτι νὰ τὸν ἀγκαλιάζῃ καὶ νὰ τὸν σφίγγῃ. Ἦταν τὰ δυὸ μεγάλα πλοκάμια τῆς σουπιᾶς. Γρήγορα τὸν παράδωσαν στὰ μικρότερα πλοκάμια, κι ὥσπου νὰ καταλάβῃ τὸ ξαφνικὸ πού τὸν βρῆκε ἦταν στὸ στόμα τῆς.

— Ἡ σουπιὰ ! φώναζαν τ' ἄλλα καβούρια καὶ ἔτρεξαν σπρώχνοντας τὸ ἓνα τὸ ἄλλο νὰ ξαναμποῦν στὴν τρύπα τους. Ἕνα δυὸ ἀπ' αὐτὰ τσακώθηκαν ἀπὸ τὰ πλοκάμια τοῦ χταποδιοῦ.

— Μὰ μοῦ παίρνεις τὸ κυνήγι, ξάδερφε ! εἶπε μὲ παράπονο ἡ σουπιὰ.

— Νὰ μὴν κυνηγᾷς ἔξω ἀπὸ τὸ θαλάμι μου, εἶπε τὸ χταπόδι μὲ φόβρα. Ἐγὼ τὰ περίμενα τόσον καιρὸ τὰ καβούρια !

Καὶ ἄπλωσε τὰ κλωνάρια του νὰ τὴν ἀρπάξῃ. Ἐκείνη, ὅμως, μὲ δυὸ σπρωξιές τοῦ νεροῦ βρέθηκε μακριὰ ἀπὸ τὴν ἀκρογιαλιά.

— Τί νά σοῦ κάμω, εἶπε τὸ χταπόδι, πού δὲ μπορῶ νά κολυμπήσω στὰ βαθιά !

Καὶ γιὰ νά παρηγορηθῇ, ἄρπαξε ἓνα μὲ τ' ἄλλο πολλά σαλιγκάρια, πού ἤθελαν νά ἰδοῦν τί ἔχει γίνει.

Στὸ μεταξὺ βάφθηκαν ρόδινα τὰ νερά ἀπὸ τὸν ἥλιο καὶ χρυσώθηκαν οἱ ἀκρογιαλιές. Μέσα στὴ θάλασσα ξύπνησε ὁ κόσμος της. Τὰ μεγάλα ψάρια κυνηγοῦσαν τὰ μικρά, κι αὐτὰ ἄλλα μικρότερα, καὶ τὰ μικρότερα κυνηγοῦσαν τὰ σαλιγκάρια, πού ζοῦν ἄφθονα στὰ πράσινα λιβάδια τῆς θάλασσας.

Ἡ σουπιὰ ἔφαγε ἀκόμη μερικά μύδια καὶ στρείδια, κατάπιε ὀλόκληρα ἓνα δυὸ ψαράκια, κι ἔπειτα χορτασμένη ἀποφάσισε νά γυρίσῃ στὸ θαλάμι της.

Ἐξαφνα ἔπεσε μπροστά της ἓνας ἴσκιος. Ἀπὸ τὰ νερά πού ταραχτήκαν κατάλαβε πὼς πλησίαζε κάποιον μεγάλο ψάρι, κι ἀλήθεια ἦταν ἓνα μεγάλο λαβράκι. Ἡ σουπιὰ κατάλαβε τὸν κίνδυνον καὶ δίνοντας μιὰ ἔτρεξε στοὺς βράχους ὅσο μποροῦσε γρηγορώτερα. Μὰ τὸ λαβράκι ἦταν γοργοκίνητο καὶ σὲ λίγο τὴν ἔφτασε.

Κεφαλόποδο μὲ λένε,
κι ἂν μὲ χάσης, γύρευέ με,

εἶπε ἡ σουπιὰ, καὶ μονομιᾶς χύνει τὸ μελάνι της στὸ κεφάλι τοῦ ψαριοῦ. Ἀμέσως θόλωσαν τὰ νερά κι ἡ σουπιὰ βρέθηκε στὸ βυθό, λίγο πὺ μακριὰ ἀπὸ τὴ θολούρα, κι ἔμεινε ἀκίνητη. Τὸ λαβράκι θαμπώθηκε, σὰν νά τοῦ ἔρριξαν στάχτη στὰ μάτια. Γιὰ κάμποση ὥρα κολυμποῦσε στὰ στραβά, κι εἶδε κι ἔπαθε νά βγῇ ἀπὸ τὴ θολούρα. Κύτταξε δεξιά, ἀριστερά, γύρο, πουθενὰ σουπιὰ !

— Μοῦ ξέφυγε, εἶπε, μὰ δὲν εἶναι καιρὸς νά ψάχνω... Ἐφαγα ἀρκετά. Κι ὁμῶς πεινῶ ἀκόμη, πρόσθεσε.

Καὶ ρίχτηκε σ' ἓνα κοπάδι μαρίδες, πού περνοῦσε μπροστά του σὰ σύννεφο.

Ἡ σουπιὰ σὲ λίγο ἀνέβηκε πάλι ἀπὸ τὸ βυθὸ καὶ σιγὰ σιγὰ τραβήχτηκε στὸ βράχο. Ἐξαφνα βλέπει ἓνα σκουληκάκι, μὰ δὲν ἄργησε νά ἰδῇ πὼς ἦταν περασμένο σὲ ἀγκίστρι. Παραμέρισε λίγο καὶ παραφύλαγε. Ἐνας χάνος πιάστηκε σ' αὐτό, ἐκεῖ πού πῆγε ἡ σουπιὰ νά τὸν ἀρπάξῃ, ὁ ψαράς τράβηξε τ' ἀγκίστρι καὶ τῆς ξέφυγε. Πάλι ξα-

νάπεσε τὸ ἀγκίστρι καὶ πιάστηκε μιὰ πέρκα. Ὁ ψαρᾶς τὴν πῆρε κι αὐτή. Ὅταν ξανάρριξε τὸ ἀγκίστρι, πέρασε πολὺς καιρὸς νὰ ξαναπιαστῇ ἄλλο ψάρι κι ὁ ψαρᾶς ἄρχισε νὰ τραγουδῇ :

Χάνος, εἶμαι, χάνομαι,
πέρκα εἶμαι, πιάνομαι,
γύλος εἶμαι, σὲ γελῶ
καὶ τὸ δόλωμα χαλῶ.

Κι ἀλήθεια πλησίασε ἓνα ὁμορφο ψαράκι μὲ πράσινα, κόκκινα, κίτρινα καὶ μαῦρα χρώματα. Πλησίασε τὸ σκουληκάκι καὶ τσιμποῦσε μὲ προφύλαξι λίγο λίγο, ὥσπου ἄφησε γυμνὸ τὸ ἀγκίστρι. Ὁ ψαρᾶς ἔνοιωσε τὸ τσίμπημα καὶ τράβηξε τὸ ἀγκίστρι ἀπάνω μὲ ὀρμή. Τὸ ψαράκι ἦταν γύλος κι ἄρχισε νὰ γυρίζῃ χαρούμενο καὶ νὰ τραγουδῇ :

Γύλος εἶμαι, σὲ γελῶ
καὶ τὸ δόλωμα χαλῶ.

— Τὸν ψαρᾶ τὸν γελᾷς, μὰ ἔχι καὶ μένα ! εἶπε ἡ σουπιὰ.

Ἀπλῶσε τὰ πλοκάμια της κι ἄρπαξε τὸ παιγνιδιάρικο ψαράκι. Μὲ τὸν ἴδιο τρόπο ἔπιασε δυὸ τρεῖς ἄλλους γύλους, ἓνα χάνο καὶ μιὰ μικρούλα πέρκα.

Τῆς κεντήθηκε πάλι ἡ ὀρεξί καὶ δὲν ἤθελε νὰ γυρίσῃ στὸ θαλάμι της. Μὰ τὴν ὥρα, ποὺ ἐτοιμαζόταν ν' ἄρπάξῃ ἓνα μπαρμποῦνι χρυσοκόκκινο, πέρασε ἀπὸ πάνω της μιὰ βάρκα. Ἐνας ψαρᾶς ὀρθὸς μὲ τὸ καμάκι στὰ χέρια κύτταξε προσεχτικὰ τὸ βυθό. Τσάκ ! ἀκούστηκε, μὰ τὴν ἴδια ὥρα ἡ σουπιὰ ἔχυσε ἄλλο μελάνι καὶ γλύτωσε, κι ἔτσι τὸ καμάκι μπήχτηκε στὰ χαλίκια. Ἀπὸ τὸν κρότο ταραχτήκε τὸ χταπόδι μέσα στὸ θαλάμι του, τὸ εἶδε ὁ ψαρᾶς καί, πρὶν προφτάσῃ νὰ χύσῃ κι αὐτὸ τὸ μελάνι του, τὸ καμάκωσε καὶ τὸ τράβηξε ἀπάνω.

— Πάει ὁ ξάδερφος ! εἶπε ἡ σουπιὰ καὶ γύρισε στὸ θαλάμι της χαρούμενη.

Ἐκεῖ γύρω κατοικοῦσαν κι ἄλλες σουπιές. Ἦταν ἡ ὥρα ποὺ ἔπρεπε νὰ γυρίσουν ὅλες. Μὰ ἔλειπαν οἱ περισσότερες.

— Τί ἔγιναν οἱ ἄλλες ; ρώτησε.

— Μὴν τὰ ρωτᾷς, ἀποκρίθηκε μιὰ. Κατὰ τὰ μεσάνυχτα, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβουμε, βρεθήκαμε μέσα στὰ δίχτυα.

— Καὶ πῶς γλυτώσατε ;

— Μαζὶ μὲ μᾶς μπερδεύτηκε κι' ἓνα δελφίνι. Τί κακὸ ἔκαμε τὸ θη-
ρίο ! Ἐφαγε ψάρια, σουπιές καὶ καλαμάρια, κι ἀφοῦ χόρτασε ἄρχισε
νὰ σκίζη τὰ δίχτυα. Ἔτσι βρήκαμε κι ἐμεῖς καιρὸ καὶ φύγαμε.

— Καὶ ἀπὸ φαγί ;

— Ποῦ εἴχαμε τὸ νοῦ μας καημένη γιὰ φαγί ; Μὰ ἐδῶ κοντὰ ἦταν
κάτι μικροὶ ἀστακοὶ ἀρματωμένοι. Ἐξαφνα παρουσιάσθηκε ἓνα χτα-
πόδι καὶ μὲ μιᾶς λιγοθύμησαν ὅλοι τους. Χόρτασε κι αὐτό, μὰ καὶ
μεῖς πήραμε τὸ μερδικό μας.

Περιοδικὸν « Νεοελληνικὴ ἀγωγή »

Ἀνδρ. Καρχαβίτσας

ΤΟ ΑΓΡΙΟΜΕΛΙΣΣΙ

Σχεδὸν τὰ περισσότερα σπήλαια τῶν εὐρυτανικῶν ὄχθων τοῦ
Ἀσπροποτάμου εἶναι κυψέλαι ἀγριομελισσῶν.

Παρακολουθοῦμεν πρῶι καὶ βράδῃ τὸ θέαμα τῆς καταδιώξεώς των.
Σύννεφα πουλιῶν, τὰ ὁποῖα λέγονται μελισσοφάγοι, περιφέρονται
αὐτὴν τὴν ἐποχὴν ἐπάνω εἰς τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ, εἰς τὰς σχισμά-
δας τῶν ὁποίων εἶναι ριζωμένα τ' ἀγριομελίσι.

Οἱ μελισσοφάγοι ἀναμένουν τὴν πρωινήν ἐξοδὸν ἢ τὴν βραδυνὴν
ἐπιστροφὴν τῶν μελισσῶν ἀπὸ τὴν βοσκὴν των. Ἡ ἀγριομέλισσα ἀλ-
λάσσει τακτικὰ δρόμον, ἀλλὰ καὶ οἱ μελισσοφάγοι εὕρισκονται παντοῦ
ἐμπρὸς της. Καταλαμβάνουν τὰ κατάλληλα σημεῖα τῆς διαβάσεώς της
καὶ ἐκεῖ τῆς ἐπιτίθενται καταστρεπτικῶς.

Δύο πλάσματα τοῦ Θεοῦ, τὸ πρόβατον καὶ ἡ μέλισσα, ἔχουν τὸν
ἀλτρουϊσμὸν ἢ τὴν παραφροσύνην τόσον ἰσχυράν, ὥστε ἐκεῖ, ὅπου ὤρ-
μησεν ὁ ἀρχηγός, ν' ἀκολουθοῦν πιστά, ἔστω καὶ ἂν βλέπουν τὸν θά-
νατον ἐμπρὸς των.

Ἐπήδησεν ὁ ἀρχηγὸς τῶν προβάτων (γχεσέμι) εἰς ἓνα γκρεμὸν ;
Τὸν ἀκολουθοῦν ὅλα τὰ πρόβατα καὶ πρέπει νὰ σπάσῃ γ κ λ ί τ σ ε ς
ἐπάνω των ὁ τσοπάνης, διὰ ν' ἀνακόψῃ τὸ πῆδημά των. Ἐπῆρε μιὰ
μέλισσα αὐτὸν τὸν δρόμον ; Σχηματίζεται ὀπισθὲν της ἀλυσίδα, ὅλο
τὸ μελίσι δὲν πλαγιοδρομεῖ, χίλιοι μελισσοφάγοι νὰ εἶναι παραπε-
ταγμένοι δεξιὰ καὶ ἀριστερά.

Οἱ μελισσοκόμοι γνωρίζουν τὴν ἡλιθίαν αὐτὴν ἀφοσίωσιν τῶν

μελισσῶν πρὸς τὸν ἀρχηγόν των καί, ἅμα τὸ πρῶτὶ πρόκειται νὰ ἐκκινήσουν τὰ μελίσσια των διὰ τὴν βοσκήν, θὰ τουφεκίσουν εἰς τὸν ἀέρα, διὰ νὰ διώξουν τοὺς μελισσοφάγους, οἱ ὁποῖοι ἀναμένουν γύρο ἀπὸ τὰ μελισσομάνδρια, διὰ νὰ πιάσουν τὴν μελισσογραμμὴν.

Ὅταν αἱ μέλισσαι φθάσουν εἰς τὴν βοσκήν, οἱ μελισσοφάγοι δὲν ματαιοπονοῦν, διότι ἐκεῖ τὸ σμῆνος σκορπίζεται ἐπάνω εἰς τὰ ἔλατα νὰ βυζάζῃ τὸ μέλι, τὴν καλυτέραν δηλαδὴ μελισσοτροφὴν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν γίνεται τὸ τραγανιστὸ μέλι, ποὺ ὀνομάζεται ζαχαρόμελο.

Ἀλλὰ τὰ κακόμοιρα τ' ἀγριομελίσσια δὲν ἔχουν μόνον τὸν μελισσοφάγον ἐχθρόν. Τὰ καταδιώκουν κατ' ἐξοχὴν τὰ κουνάβια. Αὐτὰ εἶναι ἡ μεγάλη καταστροφὴ των. Ἀναρριχῶνται εἰς τὰς ἀποκρήμνους φωλεάς των καὶ καταστρέφουν τὸ μέλι των, χωρὶς ν' ἀφήνουν οὔτε κηρήθρας. Κατὰ δεύτερον λόγον τὰ κυνηγᾷ ἡ ἄλεπού, ἀλλ' αὕτῃ διὰ πολλοὺς λόγους ἀποφεύγει αὐτὰς τὰς ἐπικινδύνους ἐπιχειρήσεις καὶ προτιμᾷ τὰ χαμηλὰ κοτέτσια.

Εἰς μίαν καταδιώξιν ἀγριομελισσιοῦ ἔπεσεν εἰς τὸν ποταμόν. Ὅταν εἶδε δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τὰς ἀποτόμους ὄχθας, εἰς τὰς ὁποίας θὰ ἦτο μάταιον νὰ ἐπιχειρήσῃ ν' ἀναρριχθῇ, ἐστρογγυλοκάθισεν ἐπάνω εἰς τὰ νερά καὶ εἶπε φιλοσοφικῶς :

— Ξέρω τώρα πὼς στὸ Αἰτωλικὸ θὰ με βγάλῃ τὸ ποτάμι, ἀλλὰ βαριοῦμαι τὰ κλωθογυρίσματα...

Ἐκτοτε, λέγει ὁ μῦθος, ἡ ἄλεπού μόνον ἂν τὴν πάρῃ καμμιὰ μεγάλη πεῖνα, κινδυνεύει εἰς ἥρωισμούς κατὰ τῶν ἀγριομελισσιῶν, τὰ ὁποῖα ἄλλωστε τὴν μάχονται τόσον φοβερά, ὥστε πρέπει ν' ἀπουσιάζουν, διὰ νὰ ἐπιτεθῇ εἰς τὸ μέλι των.

Οἱ ἄνθρωποι, τολμηρότεροι τῆς ἄλεπούς, καταδιώκουν τὰ ἀγριομελίσσια, τὰ ὁποῖα ἐδῶ εἰς τὰ μέρη μας εἶναι τὸ ἐπικερδέστερον κυνήγι, ὅσον σχεδὸν τὰ κουνάβια καὶ τ' ἄλεπουδέρματα. Διότι πρῶτον τ' ἀγριομελίσσια, ὡς εὐρισκόμενα πλησίον τῶν ἐλατιῶν, κάνουν τὸ ζαχαρόμελο, τὸ ὁποῖο εἶναι τὸ ἀκριβώτερον μέλι. Δεύτερον ἐπειδὴ δὲν τὰ τρυγοῦν τακτικά, ὅπως τὰ ἥρεμα μελίσσια, ἔχουν ἄφθονο μέλι· ἡμπορεῖ λόγου χάριν νὰ φθάσῃ ἐβδομήντα ὀκάδες μέλι, ἀπὸ τὸ ὁποῖον θὰ βγάλῃ πέντε ὀκάδες κερί.

Ἀλλοτε τὸ κυνήγι τῶν ἀγριομελισσῶν ἦτο ἀνοργάνωτον, ἐγένετο δηλαδὴ ἀπὸ τοὺς τυχόντας καὶ ἔνεκα τούτου ὠλιγόστυψεν πολὺ τ' ἀγριομελίσσια. Οἱ αὐτοσχέδιοι ἀγριομελισσοκυνῆγοι ἐνδιχφερόμενοι μόνον

πῶς θὰ πάρουν περισσότερο μέλι, τὰ ἐρήμαζαν ἢ ὀφόνοντες τὶς φωλιές των δίχως σταλιά μέλι εἰς ὥραν χειμῶνος. ἦ τὸ βαρβαρώτερον ἀκόμη, πνίγοντες τὰς μελίσσας διὰ τὴν εὐκολωτέραν ἐξαγωγήν τοῦ μέλιτος.

Εὐτυχῶς τῶρα τελευταῖα, διότι συνέβησαν πολλά δυστυχήματα, τ' ἀγριομελίσσια ἀφέθησαν εἰς τοὺς ἐξ ἐπαγγέλματος κυνηγούς των. Αὐτοὶ εἶναι ὄχι μόνον τολμηροὶ ἄνθρωποι, ἀλλὰ καὶ τέλειοι τεχνῖται. Δένονται μὲ τριχιές καὶ κατεβαίνουν στοὺς γκρεμούς, ὅπου τ' ἀγριομελίσσια, τὰ ὁποῖα πρῶτα πρῶτα δὲν σκοτώνουν, ἀλλὰ τὰ ναρκώνουν προσωρινὰ μὲ ἰσκολαπνὸν καὶ τοιουτοτρόπως παίρνουν τὸ μέλι ἥσυχοι, ἀφόνοντες ἀνάλογον ποσότητα, διὰ νὰ μὴ ψοφήσῃ τὸ μελίσι ἀπὸ τὴν πείναν.

Μ' ὅλα ταῦτα ὁ ἄνθρωπος προσέχει ὥσάν τὰ μάτια του τ' ἀγριομελίσσια, ποὺ κατέφυγαν εἰς ἱεροὺς τόπους, δηλαδὴ περιοχὰς ἐξωκκλησιῶν, μοναστηρίων καὶ προσκυνηταριῶν. Δὲν τὰ πειράζει, διότι κατὰ γενικὴν λαϊκὴν πεποιθήσιν ἐκεῖνα « κάνουν τὸ κερὶ τοῦ ἁγίου ».

᾽Ωσαύτως δὲν κρούει τ' ἀγριομελίσσια, τὰ ὁποῖα εἶναι εἰς μέρῃ στοιχειωμένα, διότι αὐτὰ τρέφουν « τὰ στοιχεῖα ».

Πρὸ ἐτῶν εἰς μίαν ὄχθην τοῦ Πλατανιά, παραποτάμου τοῦ Ἀχελφου, κάποιος παπᾶς ἤθελε νὰ παραβῇ τὴν κοινὴν πρόληψιν καὶ νὰ τρυγήσῃ ἓνα ἀγριομελίσι, τὸ ὁποῖον παλαιὰ παράδοσις τὸ ἔφερεν ὡς « στοιχειωμένο ». Ἐδέθη λοιπὸν μὲ μίαν τριχιὰν καὶ ἐκρεμάσθη εἰς τὴν μυθικὴν σπηλιάν, ὅπου τὸ ἀγριομελίσι ἐδούλευε αἰῶνας τόσον, ὥστε νὰ κρέμονται τὰ μέλια κάτω εἰς τὸν βράχον ὡς ξανθὸς καταρράκτης.

Λέγεται ὅτι τὸν μελιτώδη αὐτὸν καταρράκτην κάποτε ἐτουφέκισε μὲ συρματοδεμένα βόλια ἓνας ἁμαρτωλὸς, γιὰ νὰ τὸν ρίψῃ κάτω, ἀλλ' ἔσκασε τὸ τουφέκι του καὶ ἀντὶ νὰ κοποῦν τὰ μέλια ἐκόπη τὸ χέρι του. Ἐκτοτε κανεὶς δὲν ἐπάτησε ἐκεῖ πλην τοῦ παπᾶ, ὁ ὁποῖος, ἀφοῦ ἤρχισε νὰ τρυγᾷ τὸ μέλι, ἤκουσε μίαν φωνήν :

— Σῶναι ἄλλο τῶρα.

Ὁ παπᾶς ἐνόμισε πὺς τοῦ φωνάζουν οἱ σύντροφοί του ἐπάνω ἀπὸ τὸν βράχον, ἐνῶ κατὰ τὴν παράδοσιν τοῦ ἐφώναξε τὸ στοιχειὸ μεσα ἀπὸ τῆ σπηλιάς. Ἐγύρισε λοιπὸν καὶ ἀπήντησε στοὺς συντρόφους του :

— Τώρα νὰ πάψω ποὺ μπήκα στὸ παχὺ στρώμα ;

Ἀλλὰ μόλις ἐκύτταξε πρὸς τὰ ἐπάνω, γιὰ νὰ τὸν ἀκούσουν καλύτερα, εἶδε δίπλα του ἓνα φίδι καὶ στρέψας ἀμέσως τὸ μαχαίρι, μὲ τὸ

ὁποῖον ἐμελισσουργοῦσε, τὸ ἔκοψε εἰς δύο. Ἐκεῖνο, ὅμως, τὸ ὁποῖον αὐτὸς ἐξέλαβε γιὰ φίδι, ἦταν ἡ τριχιά πού τὸν εἶχαν δεμένο. Καὶ ὁ αὐτοχὴς παπᾶς ἐπλήρωσε τὴν παράδοσιν γκρεμισθεὶς κάτω κατὰ τρόπον, ὥστε νὰ μὴ ἡμποροῦν νὰ τὸν περισυλλέξουν ἀπ' ἐκεῖ.

Ἐκτοτε οἱ χωρικοὶ περνοῦν μακριὰ ἀπὸ τὸ στοιχειωμένο μελίσσι, τὸ ὁποῖον τώρα γεμίζει μὲ τὰ χρυσᾶ μέλια του καὶ τὰ χεῖλη τῆς σπηλιάς.

« Τ' ἄγρια καὶ τὰ ἡμερα
τοῦ βουνοῦ καὶ τοῦ λόγγου »

Στ. Γρανίτσας

Ο ΤΑΛΑΙΠΩΡΟΣ ΑΠΟΜΑΧΟΣ

Ἐνῶ ἐβάδιζον πρωῒαν τινὰ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Πατησίων, συνήντησα ἔφιππον ἱερέα κατὰ τὸ μέσον τῆς ὁδοῦ, ἐκεῖ ὅθεν στροφή πρὸς δεξιά ἄγει εἰς τὸ πεδίον τοῦ Ἄρεως.

Οἶκτον βαθὺν ἐνέπνεε τοῦ ἵππου τούτου ἡ θέα. Λιπόσαρκος, μὲ ὀφθαλμοὺς ἐσβεσμένους, μὲ τὰς πλευράς μετρουμένας ὑπὸ τὸ δέρμα, ἔσυρε μὲ δυσκολίαν τοὺς τρέμοντας πόδας του ἀδιάφορος πρὸς ὅλα τὰ περὶ αὐτὸν καὶ ἀναίσθητος εἰς τὰ σκληρὰ κτυπήματα τῆς ὀζώδους ράβδου τοῦ ἀναβάτου του.

Αἰφνης μακρόθεν, ἐκ τοῦ βάθους τοῦ πεδίου, ἠκούσθησαν ἦχοι στρατιωτικοῦ σαλπίσματος. Ἦσκεῖτο ἐκεῖ μία ἵππαρχία, ὡς ὠνομάζοντο τότε τὰ ἱππικὰ συντάγματα. Ἡ σάλπιγξ ἐσήμαινε προσβολήν, ἡ δὲ πυκνὴ φάλαγξ ὡς ἐν σῶμα ἔβαινεν ἀκάθεκτος.

Ὁ κατεσκληκῶς ἵππος ἐστύλωσεν ἀμέσως τοὺς πόδας· αἶγλη σφρίγους καὶ στρατιωτικοῦ μένους διεχύθη ἐπὶ τῆς ἐσβεσμένης μορφῆς του· ὕψωσε τὴν κεφαλὴν, ἔκαμψεν ὑπερφάνως τὸν αὐχένα καὶ ὠσφράνθη διὰ τῶν μυκτῆρων τὸν ἀέρα, τανύσας δὲ τοὺς πόδας ἐρρηξε παρατεταμένον χρεμετισμὸν καὶ ὡς βέλος ὥρμησε πρὸς τὴν πεδιάδα, χωρὶς ὁ ἀναβάτης του νὰ δυνηθῇ νὰ τὸν συγκρατήσῃ. Δὲν ἦτο χρεμετισμὸς ἐκεῖνος, ὅχι· ἦτο κραυγὴ ὀδύνης καὶ χαρμύσινος μουσικῆ, ἐν ταύτῳ θρῆνος καὶ λυγμὸς παραμυθίας, δακρύγελως. Τὸν εἶδον ἔπειτα λαμβάνοντα θέσιν εἰς τὸ ἀριστερόν τῆς φάλαγγος, ὑπερῆφανον, σφριγῶντα καὶ μετέχοντα μετὰ σθένους τοῦ φρενιτιώδους καλπασμοῦ. Ὁ μοναχὸς κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν εἶχε διορισθῇ ἀκουσίως ὑπὸ τοῦ ἵππου του ἱερεὺς τοῦ συντάγματος.

Ἐγέλων οἱ παρεστῶτες διὰ τὸ πάθημα τοῦ ιερέως, ἑμοῦ δέ, ὁμολογῶ τοῦτο μεθ' ὅλον τὸν ἀσφαλῆ κίνδυνον τοῦ γελοίου, ἐπληρώθησαν δακρύων οἱ ὀφθαλμοὶ διὰ τὸν γέροντα ἵππον.

Ταλαίπωρος ἀπόμαχος ! Ἐπὶ μακρὰ ἔτη ἐπέρασε μετὰ τῶν συντρόφων του τὸν εὐθυμον βίον τοῦ στρατῶνος, τῶν στρατιωτικῶν πορειῶν, τῶν τερπνῶν καταυλισμῶν τῆς ἐσπέρας, ὅτε αἱ τρυφεραὶ θωπεῖαι τοῦ στρατιώτου τὸν ἀπεζημίωνον δαψιλῶς διὰ τοὺς μόχθους τῶν ἀσκήσεων καὶ τῶν πορειῶν. Τὸν ἐμέθυον ἐπὶ μακρὸν τῆς σπάθης ἢ κλαγγῇ, τὰ σαλπίσματα. Ὅταν δὲ τὰ ἔτη ἐβάρυναν ἐπ' αὐτοῦ, ὅταν κατέστη ἄχρηστος, ἐχάραξαν διὰ πεपुरακτωμένου σιδήρου ἐπὶ τοῦ σώματος αὐτοῦ τὸ στίγμα τῆς ἀχρησίας, ὡς ἄδικον στρατιωτικὴν καθαίρεσιν εἰς τὸν τίμιον στρατιώτην, καὶ τὸν παρέδωκαν εἰς τὴν σφύραν τῆς δημοπρασίας, ἣ ὅποια μετέβαλε αὐτὸν εἰς ἀχθοφόρον ἐξαγοράζοντα διὰ σκληρῶν μόχθων τὸ ὑπόλοιπον τῶν ἡμερῶν του, μέχρις οὗ μεταπωληθῇ διαμόνον τὸ δέρμα του...

« Διηγήματα »

Ἑμμ. Λυκοῦδης

ΤΟ ΕΛΑΦΙ

Εἰς τὸ Γεωργικὸν Συνέδριον, τὸ ὁποῖον ἔγινεν εἰς τὴν Μαδρίτην τὸ 1920, κάποιος ἐνθυμήθη τοὺς λόγους τοῦ Σατωβριάνδου :

« Προπορεύονται τὰ δάση, ἀκολουθεῖ ὁ ἄνθρωπος καὶ ἔπεται ἡ ἐρήμωσις ».

Ἔχω τὴν ιδέαν ὅτι, ἂν θέλετε νὰ μάθετε πόσον ἐπροχώρησεν εἰς ἓνα τόπον ὁ ἄνθρωπος, πόσον δηλαδή τὸ δεῖνα μέρος εἶναι πυκνοκατοικημένον, ἄρα δασοπετσοκομμένον, ἡμπορεῖτε νὰ ἐρωτήσετε :

— Ἐχει ἐλάφια :

Ὅπου ἐπάτησεν ὁ ἄνθρωπος τὸ ἐλάφι ἔφυγε. Τὸ ἐλάφι ἐνόησεν ὅτι τὸ δάσος ἀργὰ ἔ, γρήγορα θὰ ἀνήκῃ εἰς τὴν ἱστορίαν αὐοῦ εἰσηλθὲν ὁ ἄνθρωπος.

Ἡ Εὐρυτανία εἶναι ἀσφαλῶς ἡ πυκνότερα δασικὴ ἐπαρχία τῆς Ἑλλάδος. Δάσος ὅπως ὁ Κελαινᾶς (ἐπεὶδὴ εἶναι κατάμαυρον ἀπὸ τὴν πολλὴν πυκνότητά του, ἔχει τὸ ὀμηρικὸν αὐτὸ ὄνομα Κελαινὸς - Κελαινᾶς), ὅπως ἡ Τσοῦκα τῆς Γρανίτσας, ὅπως τὰ τῶν Δολόπων, τὰ τῶν Ἀγράφων, τῆς Στεφανιάδος, εἶναι σπάνια φαινόμενα εἰς τὴν Ἑλ-

λάδα. Μ' όλα ταῦτα οὔτε ἓνα ἐλάφι δὲν βλέπομεν, ὅχι ἡμεῖς οἱ κυνηγοί, ἀλλ' οὔτε οἱ δασόβιοι ποιμένες τῆς Εὐρυτανίας.

Ἔχομεν, ὅμως, ἓνα πλήθος ὀνομασιῶν : « Λαφοπατησιά », « Λαφοπήδημα », « Λαφοδιάσελο » καὶ ἀφθόνους παραδόσεις, ὅτι τὰ μέρη μας πρὸ ἐβδόμηκοντα ἐτῶν ἦσαν λιβάδια ἐλαφίων. Αὐτὸ ἄλλως τε ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τοῦ πλήθους τῶν ἐλαφοκεράτων, ποὺ ἔχει κάθε σπίτι μεταξὺ τῶν διαφόρων βοτάνων, ποὺ νὰ « βρίσκωνται κι ἀγύρευτα νὰ 'ναι », ὅπως λέγουν οἱ γερόντισσες.

Τὸ ἐλαφοκέρατο εἶναι τὸ μᾶλλον ἐν χρήσει ἀλεξικέραυνον κατὰ τῶν φιδιῶν. Ἀμα σπίτι ἢ στάνη νοιώσῃ φίδια εἰς τὴν περιοχὴν τῆς, καίει ὀλίγον ἐλαφοκέρατο κι ἐπειτὰ ἐξαφανίζονται, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν τὸ κατορθώνομεν διαφορετικὰ μὲ ὅλα τὰ « μαντολογήματα » ποὺ κάνομεν.

Λέγουν ὅτι τὰ φίδια φεύγουν, ἀμα μυρίσουν ἐλαφοκέρατο, διότι τὰ ἐλάφια τὰ μάχονται πολὺ. Ἀλλὰ ποῖος ἡμπορεῖ νὰ διαβεβαιώσῃ αὐτὸ ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς κατοικοῦντας τὴν χώραν, ἡ ὁποία ἄλλοτε ἦτο βασιλεῖον τῶν ἐλαφίων ;

Ἡμεῖς ἐλάφι δὲν βλέπομεν, ὅπως εἶπα. Ἀκούομεν μόνον παραδόσεις, μύθους καὶ τραγούδια. Ἄφθονα γῦρο ἀπὸ τὰ ἐλάφια καὶ τὰ ἀρκούδια, ποὺ ἀφθονοῦσαν ἄλλοτε καὶ τώρα ἐξηφανίσθησαν καὶ αὐτά. Πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἐσκότωσαν εἰς ἓνα μελισσομάντρι γειτονικοῦ χωριοῦ μίαν ἀρκούδαν καὶ ἔμεινε θαῦμα θαυμάτων.

Τὸ θρυλικὸν πλεόν αὐτὸ ζῶον ἔχει μίαν συγκινητικὴν σελίδα εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς τουρκοκρατουμένης Ἑλλάδος. Μὲ αὐτὸ ἐσυμβόλισαν οἱ Ἕλληνες τὴν Ἑλλάδα καὶ τὰ παθήματά τῆς.

Ἡ πνιγεῖσα ἐπανάστασις τοῦ Λάμπρου Κατσώνη ἐτραγουδήθη μὲ αὐτοὺς τοὺς ὠραίους στίχους, εἰς τοὺς ὁποίους ἡ Ἑλλὰς συμβολίζεται μὲ τὴν Λαφίνα καὶ ἡ ὀργανωθείσα ἀπὸ τὴν Αἰκατερίνην τῆς Ρωσίας ἀπόπειρα τοῦ Κατσώνη παρουσιάζεται ὡς « ἐλαφομόςκι » (μοσχάρι ἐλαφιοῦ) :

Μὲ γέλασε μιὰ χαραυγὴ τ' ἀστρὶ καὶ τὸ φεγγάρι,
καὶ βγῆκα νύχτα στὰ βουνά, νύχτα στὰ κορφοβούνια
κι ἀκούω τὰ πεῦκα ποὺ βροντοῦν καὶ τίς ὀξυὲς ποὺ τρίζουν,
κι ἀκούω τὰ λάφια ποὺ βοσκοῦν μ' ὅλα τὰ λαφομούσικα
καὶ μιὰ Λαφίνα ταπεινὴ δὲν πάει μαζὶ μὲ τ' ἄλλα,

ὅλο τ' ἀπόσχια περπατεῖ καὶ τὰ ζερβὰ γυρίζει
κι ὅπ' εὖρη γάργαρο νερὸ θολώνει καὶ τὸ πίνει.

Ὁ "Ἡλιος τὴν ἀπάντησε, στέκει καὶ τὴ ρωτᾷ :

- Τί ἔχεις, Λαφίνα ταπεινή, καὶ τὰ ζερβὰ γυρίζεις
κι ὅπ' εὖρης γάργαρο νερὸ θολώνεις καὶ τὸ πίνεις ;
- "Ἡλιε μου, σὰ μὲ ρώτησες, νὰ σοῦ τὸ μαρτυρήσω.
Δώδεκα χρόνους ἔκαμα στέρφη, χωρὶς μοσχάρι,
κι ἀπὸ τοὺς δώδεκα κι ἐμπρὸς ἀπόχτησα μοσχάρι
κι ὁ κυνηγὸς τ' ἀπάντησε ρίχνει καὶ τὸ σκοτώνει·
ἀνάθεμά σε, κυνηγέ, καὶ σύ καὶ τὸ καλὸ σου,
ποῦ μ' ἔκαμες κι ὠρφάνεψα κι ἀπὸ παιδιὰ κι ἀπ' ἄντρα.

Ἴδου καὶ ἄλλο, ὅπου ὁ "Ἑλλην συμβολίζεται μὲ ἐλάφι, ὁ κλέφτης
μὲ ζαρκαδί καὶ οἱ Τοῦρκοι μὲ σκυλιά :

Πέρα ἐκεῖ στὸν Ὀλυμπο
καὶ στὰ κοντοέλατα
βόσκει ἓνας γερόλαφος
κι ὅλο κλαῖν' τὰ μάτια του,
βγάζει δάκρυα γαλάζια,
κι ὅλο καταγάλαζα.

Ζάρκαδος ἐδιάβαινε,
στέκει τὸν ρωτᾷ :

- Τί ἔχεις, βρέ γερόλαφε,
κι ὅλο κλαῖν' τὰ μάτια σου ;
- Μπήκαν σκύλοι στὸ χωριὸ
κι ὅλο κλαῖν' τὰ μάτια μου.
- Ἵδὼ τὰ παίρνω τὰ σκυλιά.
καὶ τὰ πάγω στὰ βουνά.
Ὡς τὸ γιόμα τὸ καλὸ
σκοτώσαν τὸ ζάρκαδο,
κι ὥς τὸ δειλινὸ
πιάσανε τὸν ἔλαφο.

Καὶ ἀφοῦ σκίπτωσαν τὸ ζάρκαδο (τὸν κλέφτη), τὸ τραγούδι συν-
εχίζει τὰ βάσανα τοῦ "Ελληνας :

Δυὸ παιδιὰ Ρωμιόπουλα
καὶ Γρεβενιτόπουλα
χήρα Τούρκα δούλευαν
μὲ βουβαλοζεύγα, 1904
ὅλη μέρα στὴ δουλειὰ
καὶ τὸ βράδυ στὸ σκιντιό.

— Βρὲ παιδιὰ Ρωμιόπουλα,
γίνεται τουρκόπουλα
νὰ χαρῆτε τὴν Τουρκιὰ
καὶ τὰ γρίβα τ' ἄλογα.

— Γίνεσαι, κυρά, Ρωμιὰ
νὰ χαρῆς τὴν Παναγιὰ,
νὰ χαρῆς καὶ τὴ Λαμπρά
μὲ τὰ κόκκινα τ' αὐγά.

Ἀδύνατον νὰ φαντασθῆτε πόσα συμβολικὰ τραγούδια τῆς Ἐπα-
ναστάσεως γύρο ἀπὸ τὰ ἐλάφια ἔχει ἡ δημοτικὴ ποίησις, ἡ ἄγνωστος
ἀκόμη κατὰ 80 τοῖς ἑκατὸν καὶ τὴν ὁποίαν τώρα ἐγγίζω εἰς τὴν λα-
γ α ρ ῆ ν καὶ ἀφθονον πηγὴν τῆς, εἰς τοὺς Ἀγγραφιώτας σκηνίτας. Τί
εἶναι οἱ ξανθοὶ αὐτοὶ ἄνθρωποι ; Καταρράκται στίχου, ρυθμοῦ, ἤχου,
θρύλου, μύθου, παραδόσεως.

Οἱ σκηνῖται Σαρακατσάνοι εἶναι οἱ καταλαγαρώτεροι "Ελληνες.
Τοὺς παρακολοῦθῶ δύο μῆνας εἰς τὰ εὐρυτανικά βουνὰ καὶ δὲν χορ-
ταίνω τὴν ὁμορφίαν τῶν τραγουδιῶν των, τῆς χειρονομίας των. Ἡ
ράτσα αὕτῃ ἔδωκεν εἰς τὴν τουρκοκρατούμενην Ἑλλάδα τὸν Κατσαν-
τώνην, τὸν Λεπενιώτην, τὸν Στουρνάραν, τὸν Χασιώτην, τὸν Λιακα-
τᾶν, τὸν Τσάγκαν, τὸν Δίπλαν καὶ χίλιους ἄλλους τουρκομάχους, ἐπὶ
πλέον δὲ διέσωσε τὴν ἐλληνικὴν κτηνοτροφίαν κατὰ τὸ Εἰκοσιένα.
Διχοφορετικά οἱ Σαρακατσάνοι θὰ ἦταν μετ' ὀλίγον γνωστοὶ ἐκ τῆς
παραδόσεως, ὅπως καὶ τὰ ἐλάφια, μὲ τὰ ὁποῖα ἔχει νὰ κάμῃ τὸ πολύ-
τροπον τραγούδι των.

Μοῦ διηγοῦντο ὅτι πέρυσι, ποῦ ἐπλήγωσαν ἓνα στὰ πλάγια τοῦ Κόζιακα, τὸ ἐβλεπαν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ποῦ ἔζησε νὰ κλαίῃ, νὰ χύνη δάκρυα « σὰν κορομῆλα ». Οἱ πολὺπαθοι Ἕλληνες δὲν ἤμποροῦσαν νὰ συμβολίσουν τὸν ἑαυτὸν τους μὲ ζῶον ἄλλο ἀπὸ τὸ ἐλάφι, τὸ ὁποῖον μέσα ἀπ' ὅλας τὰς διηγῆσεις καὶ τὰ τραγοῦδια παρουσιάζεται ὡς ἓνα ποίημα πόνου.

« Τ' ἄγρια καὶ τὰ ἡμερα
τοῦ βουνοῦ καὶ τοῦ λόγγου »

Στ. Γρανίτσας

ΑΥΤΟΘΥΣΙΑ ΜΑΝΝΑΣ

Εἶχαν θερίσει πιά, καὶ οἱ χωρικοὶ ἄφηναν ἐλεύθερα στὴν ἐξοχὴ τὰ ζῶα τους νὰ βόσκουν νύχτα μέρα, βόδια καὶ ἄλογα καὶ μουλάρια μαζί.

— Ἐμεῖς νὰ μὴν ἀφήσουμε ἔξω τὴ γαῖδουρίτσα μας, εἶπε ἡ Σμαράγδα στὸν ἄντρα τῆς τὸν χαλκιᾶ, τὸν Ζαφεῖρη τὸν Τσιρίμπαση.

— Ὅλος ὁ κόσμος τ' ἀφήνει ἔξω. Γιατί ἐμεῖς ὄχι ;

— Οἱ ἄλλοι ἂν πάθουν τίποτα, ἔχουν ν' ἀγοράσουν κι ἄλλα. Ἐμεῖς ; Πέρσι, θυμᾶσαι, ποῦ μᾶς ψόφησε τὸ μουλάρι, χρεωθήκαμε γιὰ νὰ πάρουμε τὴ γαῖδουρίτσα. Ἐχει καὶ τὸ πουλαράκι τῆς, δὲν κάνει νὰ μείνῃ ἔξω. Ποιὸς ξέρει ἂν κανένας λύκος δὲν τὴ βρῇ ἀδύνατη καὶ μᾶς τὴ φάῃ.

— Λύκος !... Ποῦ βρέθηκε λύκος ;

— Ναί. Στοῦ Λάλα ἔκοψε κάμποσα πρόβατα κι ἐπνίξε μιὰ φοράδα.

— Ἐ, τόσο μακριὰ μπορεῖ. Μὰ στὸ χωριὸ μας χρόνια τώρα ποῦ δὲ φάνηκε.

Ποῦ νὰ ἤξερε ὁ Τσιρίμπασης πὼς ὁ λύκος μπορεῖ νὰ βραδυάσῃ στὴ Ρούμελη καὶ περνώντας τὸ γεφύρι τοῦ Ἰσθμοῦ νὰ ξημερωθῇ στὰ βουνὰ τοῦ Μοριᾶ.

Ἀλήθεια, τὸ χωριὸ, ποῦ ὠνόμασεν ἡ Σμαράγδα, τὸ ρήμαξαν δυὸ λύκοι. Εἶχαν βγῆ συντροφιά νὰ κυνηγήσουν. Κρύβονταν τὴν ἡμέρα στὸ δάσος ἢ σὲ καμμιὰ ἀπόμερη σπηλιὰ καὶ τὴ νύχτα ρίχνονταν στὰ κοπάδια. Ὡσπου νὰ ποῦν : « λύκος τριγυρνάει στὶς στάνες μας », οὔτε λύκος φαινόταν οὔτε τ' ἀχνάρια του.

Σ' ένα βουνό οι δυο λύκοι, την ώρα που σκοτείνιαζε, απάντησαν μιὰ άλεποϋ. Ήταν βιαστική, μὰ κοντοστάθηκε και τούς κύτταξε. Τήν κύτταξαν κι εκείνοι φιλικά, σά νά τῆς έλεγαν πώς είναι ξένοι και δέν ξέρουν ποϋ έχει καλὸ κυνήγι. Ή άλεποϋ ώσμίσηθηκε τριγϋρο και σταμάτησε κάπου τὸ κεφάλι της, σά νά τούς έδειχνε κάτι σπουδαίῳ. Οί λύκοι κατάλαβαν τί ἤθελε νά τούς πῆ :

— Πιὸ εύκολα θά κυνηγήσετε στοϋ Τάση τῇ στάνη. Σκυλιά δέν έχει και ὁ τσοπάνης άγαπᾷ τὸν ὕπνο. Είχε κάμποσες κότες και τις πῆρα ὅλες τῇ μιὰ μὲ τὴν ἄλλη.

Οί δυο λύκοι προχώρησαν. Πήγαιναν σκυμμένοι στῇ γῇ και μὲ τὰ ποδάρια τους άνοιχτά, σά νά πεδοϋσαν κι ὀχι περπατοϋσαν. Τὰ ρουθούνια τους ἦταν ὕγρα και μύριζαν τὸ χῶμα και τὸν αέρα ἀπό μακρυά. Τὰ αϋτιά τους άκουαν και τὸν παραμικρὸ ἦχο. Ή μακρυά φουντωτῇ οϋρά τους ἦταν μισοσηκωμένη, γιὰ νά μὴν κάνη θόρυβο στὰ κλαριά και στὰ χορτάρια. Έφτασαν ἔτσι σ' ένα ψῆλωμα και στάθηκαν νά ιδοϋν, πρὶν νά βγοϋνε στ' άνοιχτά. 'Απ' εκεί πότε κύτταξαν γϋρο, πότε κύτταξεν ὁ ένας τὸν ἄλλο σά νά κρυφομιλοϋσαν.

Ή άστροφεγγιά φώτιζε τῇ στάνη σάν ἡμέρα. 'Ο οϋρανὸς ἦταν βαθιά γαλανός. 'Ο Γαλαξίας τὸν ἐχώριζε τὸν οϋρανὸ στῇ μέσῃ σάν ἀπέραντο άσημόστρωτο ποτάμι.

Μέσα στὸ μαντρί τὰ πρόβατα πλαγιασμένα καταγῆς, τὸ ένα κοντὰ στὸ ἄλλο, φαίνονταν σά μεγάλη φλοκάτα άπλωμένη στὴν άστροφεγγιά. Ή πόρτα τοϋ μαντριοϋ ἦταν κλειστή, δεξιὰ κι άριστερὰ γυάλιζαν οί μεγάλες πέτρες, ποϋ κᾶθονται οί τσοπάνηδες τὴν αϋγῇ και άρμέγουν. 'Απάνω στὰ ξύλα φαίνονταν οί ξύλινες καρδάρες άνάποδα σάν καπέλλα στραβοβαλμένα. Παραέξω τὸ γάλα. Και βαθιά μέσα στὸ μαντρί ξεχώριζε ἡ καλυβούλα τοϋ τσοπάνη μὲ τῇ στρογγυλῇ μικρῇ πορτοϋλα της, σά μεγάλο μάτι ὀρθάνοιχτο. Φωνή, μιλιὰ, τίποτα. Μόνο κάπου κάπου ένα κουδουνάκι ξυπνοϋσε τῇ νύχτα μὲ τῇ φωνίτσα του : ντίν ! ντίν ! ντίν !...

Τέλος οί δυο λύκοι σηκώθηκαν, ώσμίσηθηκαν τὸ δρόμο και πλησίασαν πάλι τὰ κεφάλια τους νά συνεννοηθοϋν. "Ἡθελαν νά εἰποϋν στῇ γλῶσσά τους νά μὴν ἔχουν ἐμπιστοσύνη στὰ λόγια τῆς άλεποϋς, νά ριχτῇ ὁ ένας στὸ μαντρί, και, ἂν τύχη νά εἶναι σκυλιά, νά τὰ βάλλη μαζί τους. Έτσι ὁ ἄλλος θά κατορθώσῃ ν' ἀρπάξῃ ένα πρόβατο, θά πάρῃ τῇ ρεματιά και θά βγῇ στὸ Γεροντόβραχο. Έκεῖ ν' ἀνταμώσουν

νά τὸ φᾶνε. Ἔπεσαν ἔπειτα χάμω κι ἄρχισαν νὰ σέρνονται κατὰ τὸ μαντρί. Τόσο ἀπαλὰ σέρνονταν, ποὺ οὔτε λιθάρι κυλοῦσε οὔτε ξύλο σάλευε στὸ πέραςμά τους. Μὰ με ὅλη τὴν προφύλαξι ἀκούσθηκε κάποιο γρύξιμο στὸ μαντρί. Ἐκεῖνος, ποὺ προχωροῦσε λίγο ἐμπρός, γύρισε καὶ κῆτταξε γιὰ τελευταία φορὰ τὸ σύντροφό του. Ἦθελε νὰ τοῦ εἰπῇ: «Ψέματα μᾶς εἶπε ἡ ξαδέλφη μας ἡ ἁλεπού... Ὅπως εἴπαμε».

Καὶ ἀμέσως τινάχθηκε στὰ λιγνά ψηλὰ πόδια του, λύγισε τὸ κορμί του, τέντωσε ἴσα ἐμπρός τὸ λαιμό του καὶ τὸ κεφάλι του χόθηκε σὰ σφῆνα στὸ σκοτάδι. Τὴν ἴδια στιγμή δυὸ στρογγυλοὶ καὶ μαλλιαροὶ ἴσκιοι ὤρμησαν ἀπὸ τὸ μαντρί καὶ με φοβερά γαυγίσματα ρίχτηκαν ἀπάνω του. Ἐκεῖνος τὸ ἔβαλε στὰ πόδια.

Ὁ ἄλλος λύκος πῆδησε στὸ μαντρί καὶ πρὶν καλὰ νὰ τὸν νοιώσουν τὰ πρόβατα, ἄλλου ξέσκισε τὴν κοιλιά, ἄλλου ἔσπασε τὴν ραχοκοκαλιά. Ἐκεῖνα πετάχτηκαν ἀπὸ τὸν ὕπνο τρομαγμένα καὶ στριμώχθηκαν τὸ ἓνα κοντὰ στὸ ἄλλο. Στὴν ἄλλη ἄκρη τοῦ μαντριοῦ ὅσα μπόρεσαν πῆδησαν τὸ φράχτη καὶ σκόρπισαν στὸ σκοτάδι. Τὰ περισσότερα στάθηκαν ἐκεῖ τρέμοντας, με τὸ κεφάλι κρυμμένο στὰ πόδια τὸ ἓνα τοῦ ἄλλου. Ὁ λύκος, ἅμα χόρτασε ἀπὸ αἷμα, ἄρπαξε ἓνα πρόβατο στὰ δόντια του, πῆδησε στὸ μαντρί καὶ πῆρε τὴ ρεματιά.

Στὸ μεταξὺ ξύπνησε ὁ βοσκός, ἄρπαξε τὸ ὄπλο του καὶ ἄρχισε νὰ πυροβολῇ. Πυροβολοῦσε στὸν ἀέρα καὶ φώναζε δυνατά, γιὰ νὰ δώσῃ εἶδησι καὶ στ' ἄλλα τὰ μαντριά. Δὲν ἄργησαν ν' ἀκουσθοῦν καὶ ἀπὸ ἐκεῖ τουφεκιές, φωνές καὶ γαυγίσματα. Τὰ βουνὰ ἀντιλαλοῦσαν γῦρο.

Καθὼς ἔτρεχε ὁ λύκος, ἔξαφνα εἶδε μαῦρον ἴσκιο νὰ κατρακυλᾷ ἀπὸ τὸ βουνό κι ἔνοιωσε τὸ ζεστὸ χνῶτο ἐνὸς σκύλου νὰ τοῦ καίῃ τὴν πλάτη. Χωρὶς νὰ θέλῃ παράτησε καταγῆς τὸ πρόβατο κι ἐξακολούθησε νὰ τρέχῃ με πιὸ ἀνοιχτὰ πηδημάτα. Ὅσο, ὅμως, κι ἂν ἔτρεχε δὲν ἄργησε νὰ αἰσθανθῇ στὰ πίσω πόδια του ἄγριες δαγκωματιές. Τέλος, ἔπειτα ἀπὸ πολλά, κατῴρθωσε νὰ ξεφύγῃ καὶ νὰ φτάσῃ στὸ Γεροντόβραχο. Ἐμεινε ἐκεῖ κάμποσες ἡμέρες, ὥσπου νὰ γίνουν οἱ πληγές του. Ἀναγκάστηκε νὰ τρέφεται με σκουλήκια. Τοῦ κἀκου περίμενε τὸ σύντροφό του.

Ἐπειτα, μόλις ἔνοιωσε πὼςμποροῦσε νὰ περπατήσῃ, βγῆκε πάλι στὸ κυνήγι. Στὶς ρεματιές ἔκανε ἀκόμη ζέστη. Ἀρχισε κι ἀνέβαινε στὰ ψηλά. Κάτι ὄψιμα λαγουδάκια κι ἓνα κατσιάκι, ποὺ ἔμεινε πίσω ἀπὸ τὴ συντροφιά του, τὸν ἔθρεψαν στὸ δρόμο καὶ τὸν ἐδυνάμωσαν.

Καθώς βγήκε σὲ μιὰ ράχι, μύρισε ψοφίμι. Τὰ ὄρνια, πού εἶδε συναγμένα στὸ ψήλωμα, καὶ τὰ ρουθούνια τοῦ τὸν ὠδήγησαν γρήγορα κοντὰ σ' ἓνα κέδρο. Τὰ ὄρνια πέταξαν σκούζοντας, ὅταν εἶδαν νὰ πλησιάξῃ ὁ λύκος, σὰ νὰ θύμωσαν πού τοὺς χάλασε τὸ φαγί τους. Κυττάζει καὶ τί βλέπει; Τὸ σύντροφό του ἐλεεινὸ καὶ ἄθλιο πτῶμα. Οὔτε ὁ μισὸς δὲν εἶχε μείνει.

Ἐξαφνα βλέπει ἓνα λαγό. Ἐτρεξε νὰ τὸν κυνηγήσῃ. Τὸν ἔπιασε καὶ τὸν ἔφαγε.

Ἀπὸ βουνὸ σὲ βουνὸ βρέθηκε μιὰ βραδυὰ στὸ λιβάδι, πού ἔβοσκαν τὰ ζῶα τοῦ χωριοῦ. Τὸ λιβάδι ἀνέβαινε σιγὰ σιγὰ σ' ἓνα βουνὸ σκεπασμένο μ' ἑλατα, μὲ κέδρα καὶ πουρνάρια. Κάπου κάπου φούντωναν καὶ μερικὲς γέρινες βελανιδιές.

Ὁ λύκος, καθὼς εἶδε τὰ ζῶα νὰ βόσκουν στὴ μοναξιά, στάθηκε. Τοῦ κεντήθηκε ἡ ὄρεξι νὰ τὰ βάλῃ μὲ τὰ μεγάλα ζῶα.

Ἐπεσε χάμω καὶ ἄρχισε νὰ σέρνεται ἀπάνω στὴν ψηλὴ καὶ δροσερὴ χλόη. Σερνόταν ἥσυχα σὰ φίδι, μὰ ὅσο προσεκτικὰ κι ἂν πλησίαζε, τὰ ζῶα τὸν ἔνοιωσαν. Τ' ἄλογα χλιμίντρισαν ἀνήσυχα καὶ τὰ βόδια μούγκρισαν. Καὶ στὴ στιγμή ὅλα τ' ἄλογα μαζεύτηκαν σ' ἓνα μέρος, ἔσμιζαν τὰ κεφάλια τους, σὰ νὰ ἦταν δεμένα, σ' ἓνα στυλο, καὶ μὲ τὰ κορμιά τους ἔκαμαν κύκλο. Τὸ ἴδιο ἔκαμαν καὶ τὰ βόδια. Συνάχθηκαν, ἔβαλαν στὴ μέση τὰ μοσχάρια καὶ τίς ἀδύνατες ἀγελάδες κι ἐκεῖνα στάθηκαν ὁλόγυρα μὲ τὰ κεφάλια πρὸς τὰ ἔξω, σκυμμένα κάτω, καὶ τὰ κέρατα ἑτοιμα. Ὁ λύκος σύρθηκε πρῶτα μιὰ δυὸ φορές γύρο στὰ ἄλογα καὶ δοκίμασε νὰ πηδήσῃ στὴ ράχι κανενός. Μὰ τὰ ἄλογα ἄρχισαν τίς κλωτσιές μὲ τὰ πίσω πόδια τους, πού γιὰ πολλὴν ὥρα δὲν ἔβλεπες παρὰ ἀτσαλένιες ὀπλὲς μέσα σὲ φουντωτὲς οὐρές. Ποῦ νὰ τολμήσῃ νὰ πλησιάσῃ ὁ λύκος! Σύρθηκε ἔπειτα γύρο στὰ βόδια καὶ δοκίμασε μ' ἓνα πῆδημα ν' ἀνοίξῃ τὸ λαιμὸ κανενός. Μὰ κάθε φορὰ πού δοκίμαζε, ἀντὶ τὸ λαιμὸ εὗρισκεν ἐμπρὸς τοῦ κάτι κέρατα μυτερά καὶ δυνατά, ἑτοιμα νὰ τοῦ σχίσουν τὴν κοιλιά.

Μάκρυνε λοιπὸν ἀπ' ἐκεῖ γιὰ νὰ συλλογισθῇ καλύτερα τί νὰ κάνῃ. Ἐξαφνα βλέπει τὴ γαῖδουρίτσα τοῦ Τσιρίμπαση μὲ τὸ πουλαράκι της. Ἦταν ξεχασμένη σὲ κάποιο ψήλωμα καὶ τώρα πού ἔνοιωσε τὸν κίνδυνο ἔτρεξε τὸν κατήφορο γιὰ νὰ χωθῇ ἀνάμεσα στ' ἄλογα. Ὁ λύκος ἔτρεξε νὰ τῆς κόψῃ τὸ δρόμο.

Ἐνα σκυλάκι βρέθηκε συμμαζεμένο σὲ μιὰ κουφάλα πουρναριοῦ

κι ἔτρεμε ἀπὸ τὸ φόβο του. Μὰ ὅταν εἶδε τὸ λύκο νὰ χυθῇ ἀπάνω στὴ γαῖδουρίτσα, βγῆκε κι ἔτρεξε γιὰ τὸ χωριό.

Ὁ λύκος ἄρχισε νὰ φέρνῃ γύρους τῇ γαῖδουρίτσα, ὅλο καὶ στενωτέρους γύρους, νὰ τῆς δείχνῃ τὰ δόντια του. Ἐκεῖνη στάθηκεν ἀπελπισμένη. Ἐτρεμε ὁλόκληρη. Ἀδύνατο νὰ φτάσῃ στ' ἄλογα. Ὁ λύκος ἔβαλε σημάδι τὸ πουλαράκι καὶ χύθηκε ἀπάνω του.

Μὰ τώρα ἦρθε ἡ σειρὰ τῆς μάννας. Ἡ γαῖδουρίτσα πῆρε θάρρος καὶ μπῆκε ἀνάμεσα στὸ λύκο καὶ τὸ παιδί της. Μὲ τὰ πίσω πόδια της ἄρχισε νὰ κλωτσᾷ καὶ μὲ τὸ στῆθος της νὰ σπρώχνῃ τὸ πουλαράκι της στὴν κουφάλα ἐνῶς ἔλατου. Μὰ ἐκεῖνο δὲν τὴν βοηθοῦσε καθόλου. Ἐτρεμε κι ἔστεκε ἀκίνητο. Πολλὲς φορὲς τέντωνε τὸ κεφάλι του, περιέργω νὰ ἰδῇ τί γίνεται πίσω ἀπὸ τὴ μάννα του. Τέλος ἡ γαῖδουρίτσα κατάφερε νὰ βάλῃ μέσα τὸ πουλαράκι, ἔκλεισε μὲ τὸ στῆθος της τὴν κουφάλα καὶ μὲ τὰ πίσω πόδια της ἔδινε κλωτσιεὺς ἀδιάκοπα.

Ὁ λύκος ἄφρισε ἀπὸ τὴ λύσσα του. Πολλὲς φορὲς κατάρθωσε νὰ μπήξῃ τὰ δόντια του στ' ἀφύλαχτα πλευρὰ τῆς γαῖδουρίτσας. Μὰ στὸ τέλος ἔπεσε κάτω ἀπὸ τὶς κλωτσιεὺς της. Τὰ αἵματα ἔτρεχαν ἀπὸ τὰ πλευρὰ τῆς γαῖδουρίτσας. Μὰ δὲν ἔτρεχαν λιγώτερα ἀπὸ τὸ κεφάλι τοῦ λύκου. Ἡ ἄμοιρη μάννα προστάτευε καὶ μὲ τὸ αἶμα της τὸ παιδί της.

Ἐξαφνα ἀκούσθηκαν μακριὰ βραχνὰ γαυγίσματα. Ἦταν ὁ Ἀράπης τοῦ γύφτου, ἓνα κατάμαυρο μεγάλο μαντρόσκυλο. Τὸ σκυλάκι, ποὺ ἔφυγε ἀπὸ τὸ λιβάδι, ἦρθε λαχανιασμένο στὸ σπίτι τοῦ Τσιρίμπασης καὶ μὲ νοήματα ἔδωσε νὰ καταλάβῃ πὼς ἡ γαῖδουρίτσα τοὺς κινδύνευε.

Ὁ Τσιρίμπασης κοιμόταν ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι. Ὁ Ἀράπης τὸν τράβηξε ἀπὸ τὰ ροῦχα, τὸν ξύπνησε καὶ τοῦ ἔδειξε πὼς ἔπρεπε νὰ πάρῃ τὸ τουφέκι του καὶ νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ. Τὸν τράβηξεν ἄλλῃ μιὰ φορά καὶ ἔτρεξε μπρὸς μαζὶ μὲ τὸ σκυλάκι.

Ἀπὸ τὰ γαυγίσματα τοῦ Ἀράπη ξύπνησε καὶ ἡ Σμαράγδα.

— Πάει ἡ γαῖδουρίτσα μου ! εἶπε.

Ὁ λύκος στὸ μεταξὺ εἶχε καιρὸ νὰ φύγῃ. Κατάλαβε πὼς καθὼς ἦταν κουρασμένος δύσκολα θὰ γλύτωνε ἀπὸ τὰ δόντια τοῦ Ἀράπη. Πῆρε λοιπὸν τὸν κατήφορο. Μὰ κι ὁ σκύλος τὸν πῆρε ἀπὸ κοντὰ καὶ τὸν ἔρριξε στὸ δρόμο τοῦ χωριοῦ. Σὲ μιὰ στροφὴ τὸν ἀντίκρυσε ὁ Τσιρίμπασης καὶ μὲ μιὰ τουφεκιὰ τὸν ξάπλωσε κάτω.

Ὁ Ἀράπης ἔτρεξε, τὸν ἄρπαξε ἀπὸ τὸν λαιμό, τὸν ἐσήκωσε ψηλά,

τὸν τίναζε, τὸν ξανατίναζε κι ἄφοῦ βεβαίωθηκε πὼς ἦταν νεκρός, τὸν πῆρε κι ἔτρεξε μὲ χαρὰ στὸν ἀφέντη του.

Στὸ μεταξύ ξημέρωσεν. Ἀπὸ τὰ γαυγίσματα τῶν σκύλων καὶ τὶς φωνές τῶν τσοπάνηδων οἱ χωρικοὶ ἔμαθαν πὼς φάνηκε λύκος κι ἔτρεξαν στὰ χωράφια νὰ ἰδοῦν τὰ ζῶα τους.

Σὲ λίγο μαζεύτηκαν γύρο ἀπὸ τὸ ἑλατο. Ἡ γαϊδουρίτσα ζοῦσε ἀκόμη, μὰ τὸ αἷμα ἔτρεχε ἀπὸ τὶς πληγές. Ἀγκομαχοῦσε τόσο θλιβερά, ποὺ ράγιζε τοῦ καθενὸς τὴν καρδιά. Μόλις εἶδε τὸν Ἀράπη νὰ σέρνῃ τὸ λύκο, χάιδεψε μὲ τὸ κεφάλι της τὸ πουλαράκι, ἔρριξε μιὰ ματιὰ εὐχαριστημένη στὸ σκύλο καὶ ξεψύχησε. Τὸ πουλαράκι δὲν εἶχε καταλάβει τίποτα, μὰ δύσκολα κατῶρθωσαν νὰ τὸ βγάλουν ἀπ' ἐκεῖ. Τόσο ἦταν τρομαγμένο.

Κάποιος εἶπε μὲ συγκίνησι :

— Τέτοια μάννα δὲν πρέπει νὰ τῇ φᾶνε τὰ κοράκια κι οἱ ἀλεπούδες. Λέω νὰ τῇ θάψουμε.

Ὅλοι τὸ δέχθηκαν, ἔσκαψαν ἓνα λάκκο καὶ τὴν ἔθαψαν ἐκεῖ. Ἀπὸ τότε τὸ μέρος ἐκεῖνο ἔμεινε νὰ λέγεται : « Τὸ μνημα τῆς μάννας ».

Περιοδικὸν « Νεοελληνικὴ ἀγωγή »

Ἄνδρ. Καραβίτσας

12. ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ - ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ - ΜΥΘΟΙ

12. ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ ΠΑΡΑΔΟΞΕΙ ΜΥΘΟΙ

ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ

ΑΔΙΑΚΡΙΣΙΑ

Δώσε' κι ἐμέ και τοῦ παιδιοῦ μου,
εἶναι κι ὁ ἄντρας μου στῇ θύρα.

ΑΛΗΘΕΙΑ

Ἐξ ἀνοήτου και μεθύοντος μαθήσῃ τάληθές.

*

Ἡ ἀλήθεια εἶν' τοῦ Θεοῦ, τὸ ψέμα τοῦ διαβόλου.

*

Λέγε τὴν ἀλήθεια, νά 'χῃς τὸ Θεὸ βοήθεια.

*

Ἀπὸ παιδί, τρελλὸ και μεθυμένο μαθαίνεις τὴν ἀλήθεια.

ΑΠΡΙΛΗΣ

Ἄν βρέξῃ ὁ Ἀπρίλης δυὸ νερά κι ὁ Μάης πέντε δέκα
νά ἰδῇς τὸ κοντοκρίθαρὸ πῶς στρίβει τὸ μουστάκι,
νά ἰδῇς και τίς ἀρχόντισσες πῶς φιλοκρησαρίζουν,
νά ἰδῇς και τὴ φτωχολογιά πῶς φιλοκοσκινάει.

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ

Ἀπὸ Αὐγούστο χειμῶνα καὶ ἀπὸ Μάρτη καλοκαίρι.

*

Αὐγούστος ἄβροχος, μουῖστος ἄμετρος.

*

Αὐγούστε, καλέ μου μῆνα, νά 'σουν δυὸ φορές τὸ χρόνο !

*

Ἡρθ' ὁ Αὐγούστος, πάρ' τὴν κάπα σου.

*

Οὐτ' ὁ Αὐγούστος χειμῶνας οὐτ' Ἀπρίλης καλοκαίρι.

ΑΧΑΡΙΣΤΙΑ

Αυχάριστος στοῦ ἕνα,
χίλια νὰ τοῦ δώσης δὲ σοῦ λείει σπολλάτη.

*

Ἡ θάλασσα κι ὁ αυχάριστος ποτέ τους δὲν χορταίνουν.

*

Τοῦ αυχάριστου τῇ χάρι, ὅποιος κάνει τήνε χάνει.

ΓΕΙΤΟΝΑΣ

Κρείττων ὁ κακὸς τοῦ πονηροῦ γείτονος.

(Βυζαντινὴ)

*

Κάλλιον κακὸν χρόνον, παρὰ κακὸν γεῖτον.

(Κύπρου)

*

Ὁ,τι ἀκοῦς στοῦ γείτονά σου, πάντεχε καὶ στὰ δικά σου.

*

Ὅταν πιάσῃ φωτιά, τὸ σπίτι τοῦ γείτονά σου,
κοντὰ 'ν' καὶ τὸ δικό σου.

*

Γείτονα ἔχεις, Θεὸν ἔχεις.

*

Ἀντὰν νὰ θέλ' ὁ γεῖτός σου, παντρεύκεις τὸ παιδί σου.

(Κύπρου)

*

Ἀζωστος τρέχει ὁ γείτονας, κι ὁ συγγενὴς ζωσμένος.

*

Κάλλιο μιὰ κακὴ ἀρρώστεια, παρὰ γείτονας κακός.

ΓΕΝΑΡΗΣ

Γενάρη μῆνα κλάδευε, φεγγάρι μὴ γυρεύεις.

*

Τοῦ Γενάρη τὸ ζευγάρι διάβολος θεὸς νὰ τὸ πάρῃ.

ΕΡΓΑΣΙΑ

Ἔκατσε ἡ δουλειὰ στὴν πόρτα κι ἐκυνήγησε τὴ φτώχεια.

*

Ἡ δουλειὰ νικάει τὴ φτώχεια.

*

Ὅποιος περπατεῖ μυρίζει, κι ὅποιος κάθεται βρωμαίει.

ΠΑΕΟΝΕΪΙΑ

Καὶ τοῦτα δικά μου κι ἐκεῖνα δικά μου
κι ὅσα σκεπάζει ἡ κάπα μου
κι ὅσα θωροῦν τὰ μάτια μου.

ΠΡΟΝΟΙΑ

Δεμένος ὁ γαῖδαρος, ἀναπαμένος ὁ νοικοκύρης.

*

Σφάλα τὸ σπίτι σου, γιὰ νὰ μὴν κἀνης κλέφτη τὸ γείτονά σου.

*

Ἄφραγος κῆπος, ἔρμα τὰ λάχανα.

*

Στερνή μου γνῶσι νὰ σ' εἶχα πρώτα.

ΦΙΛΑΡΓΥΡΙΑ

Ποτέ του αὐγὸ δὲν ἔδωκε, μήτε τ' Ἀγιοῦ Λαζάρου.

*

Δὲν δίνει τ' ἀγγέλου του νερό.

N. Πολίτου «Παροιμίες τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ»

Ο ΠΕΖΟΔΡΟΜΟΣ ΤΟΥ ΜΑΡΑΘΩΝΑ

Στὸν κάμπο τοῦ Μαραθῶνα ἔγινε μιὰ φορὰ μεγάλη μάχη. Τοῦρ-
κοι πολλοὶ μὲ ἄρματα πολλὰ ἤρθαν νὰ σκλαβώσουν τὴ χώρα καὶ ἀπ'
ἐκεῖ νὰ περάσουν στὴν Ἀθήνα. Δὲν ἐπῆγαν γραμμὴ στὴν Ἀθήνα,
γιατὶ οἱ Ἕλληνες φύλαγαν μὲ πολλὰ πλεούμενα καί τρικάρτα τὸν
Πειραιᾶ. Οἱ Ἕλληνες ἦσαν λίγοι ἐμπρὸς στὴν ἀμέτρητη δύναμι τοῦ
ἐχτροῦ. Ἐσυνάχτηκαν ἀπ' ὅλα τὰ περίγυρα χωριά καὶ ἀπὸ τὴν Ἀθήνα
κι ἔπιασαν πόλεμο φριχτό. Ἄν τοὺς νικήσουμε, σοῦ λέγει, ἐδῶ, πάει,
τοὺς σπάσαμε· δὲ θὰ ἰδοῦν τὴ στράτα νὰ φύγουν.

Ἐπολέμησαν ἀπὸ τὴν αὐγὴ ἕως τὸ βράδυ. Ἀπελπισμένα ἐπολέ-
μησαν οἱ ἐχτροί, ἀλλὰ πλέον ἀπελπισμένα ἐπολέμησαν οἱ Ἕλληνες. Τὸ
αἷμα ἐπῆγε ποτάμι· ἔφτασεν ἕως τὰ ριζὰ τοῦ Βρανοῦ καὶ ἕως τὸ Μα-
ραθῶνα ἀντίκρυ. Ἐσυρεν ὧς τὴ θάλασσα κι ἔβαψε κατακόκκινα τὰ
κύματα. Θρῆνος καὶ κακὸ ἔγινε. Τέλος ἐνίκησαν οἱ Ἕλληνες. Οἱ Τοῦρ-
κοι ἔτρεξαν νὰ γλυτώσουν στὰ καράβια. Οἱ Ἕλληνες τοὺς κυνήγησαν,
κι ἐκεῖ τοὺς κατάσφαξαν, κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἐχτροὺς δὲν ἐγύρισε πίσω.

Ἐτρεξαν τότε δύο νὰ φέρουν τὴν εἶδησι στὴν Ἀθήνα. Ὁ ἓνας
ἔτρεξε καβαλλάρης, ὁ ἄλλος πεζὸς κι ἄρματωμένος. Ὁ πεζὸς ἀνέ-
βηκε τὸν Ἀφορεσμὸ καὶ κατέβηκε στὸ χωριό. Καθὼς τὸν εἶδαν οἱ
γυναῖκες ἔτρεξαν κοντά του :

« Σταμάτα », τοῦ φώναζαν, « σταμάτα ! ».

Ἦθελαν νὰ τὸν ἐρωτήσουν τί ἀπόγινε ἡ μάχη. Ἐστάθηκε μιὰ
στιγμὴ νὰ πάρῃ φύσημα, κι ἔπειτα πάλι δρόμο. Τέλος φτάνει στὸ Ψυ-
χικό· ἐκεῖ ἐπῆγε νὰ ξεψυχήσῃ, πιάστηκε ἡ ἀναπνοή του, τὰ πόδια τοῦ
ἔτρεμαν· τώρα ἔλεγε νὰ πέσῃ. Ἀντρειεύεται τότε καὶ παίρνει βαθιὸ
ἀνασασμό, καὶ μιὰ καὶ δυὸ ἔφτασε στὸ τέλος στὴν Ἀθήνα.

« Ἐνίκησαμεν ! » εἶπε, κι ἔπεσε αὐτὸς κι ἐξεψύχησε. Ὁ καβαλλά-
ρης ταχυδρόμος ἀκόμα δὲν ἐφάνηκε !

Ἐκεῖ ποὺ σταμάτησε ὁ πεζοδρόμος κι ἐκεῖ ποὺ πῆρε ἀνάσα ἄφησε
τ' ὄνομα τοῦ καμώματός του

Τὸ πρῶτο χωριὸ τ' ὠνόμασαν Σταμάτα, τὸ δεύτερο Ψυχικό.

Ν. Πολίτου « Παραδόσεις »

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΑΜΠΕΛΟΥΡΓΟΥ

Ἀμπελουργὸς βαριαρρωστᾷ καὶ πέφτει τοῦ θανάτου
καὶ γύρο του συνάζονται τὰ πέντε τὰ παιδιά του
καὶ δέρνονται καὶ κλαῖνε
κι ἀπελπισμένα λένε :

— « Πατέρα, πῶς θὰ ζήσουμε ἡμεῖς χωρὶς ἐσένα,
ἔρημα κι ἀπροστάτευτα, φτωχὰ κι ὠρφανεμένα ! ».
Κι ἐκεῖνος ἀποκρίθηκε : — « Κάπου βαθιὰ στ' ἀμπέλι
σᾶς ἔχω κρύψει θησαυρό. Κι ἐκεῖνος ποῦ τὸν θέλει.
ᾶς πάη νὰ ψάξη νὰ τὸν βρῇ,
γιατὶ ἔτσι εἶν' ὅλοι οἱ θησαυροί ».

Πέθανε καὶ τὸν ἔθαψαν κι ἀρχίνισαν νὰ σκάβουν
χωρὶς νὰ ξεκουράζονται, χωρὶς στιγμή νὰ χάνουν.
Κι ἀφοῦ δὲ βρῆκαν τίποτα, εἶπαν : « Οἱ κόποι πᾶνε !
Μᾶς γέλασ' ὁ πατέρας μᾶς, συχωρεμένος νὰ 'ναι ! »

Μὰ ὅταν ὁ τρύγος ἔφτασε, τ' ἀμπέλι ἐπάνω ὡς κάτω
ἀπ' τὸ πολὺ τὸ σκάψιμο σταφύλια ἤταν γεμᾶτο.

Ἰ. Πολέμης

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΝ

Α

ἄβυσσος	— βάραθρον, μέγα βάθος.
ἀγέρωχος	— ὑπερήφανος, ἀκατάδεκτος.
ἄδω	— ψάλλω, τραγουδῶ.
αἶγλη	— λάμψις, ἀκτινοβολία, δόξα, φήμη, μεγαλοπρέπεια.
αἰθρία	— ξαστεριά.
αἰνίττομαι	— ὑπονοῶ, ὁμιλῶ αἰνιγματωδῶς, ἀσαφῶς.
αἰωροῦμαι	— εἶμαι μετέωρος, ἀνέρχομαι ἢ ταλαντεύομαι εἰς τὸν ἄέρα.
ἀκάθεκτος	— ἀσυγκράτητος, ὀρμητικός.
ἀκαρῆς	— ἐν ἀκαρεῖ, εἰς ἐλάχιστον χρονικὸν διάστημα, ἀμέσως, ἐντὸς δευτερολέπτου.
ἀλαζονεία	— ὑπερηφάνεια.
ἀλαλάζω	— φωνάζω ἰσχυρῶς.
ἀλάργα	— μακράν (ἰταλ.).
ἀλώβητος	— ὁ μὴ βλαβεῖς, ἀβλαβής.
ἄμαυρος	— σκοτεινός, ὁ μὴ λάμπων.
ἄμαυρώνω	— κάμνω τι σκοτεινόν, ἐλαττώνω τὴν λάμψιν, θαμπώνω.
ἄμμουδα	— βυθὸς θαλάσσης ἀμμόδης.
ἄμφιθέατρον	— θέατρον κυκλοτερές ἢ αἴθουσα διαλέξεων μὲ κλιμακωτὰ ἐδῶλια.
ἀναγέρνω	— ξαπλώνω προχείρως πρὸς ἀνάπαυσιν.
ἀνάγομαι	— ἀπομακρύνομαι.
ἀναδεύω	— ἀνακατεύω.
ἀναρριχῶμαι	— σκαρφαλώνω.
ἀπιθώνω	— ἀποθέτω, τοποθετῶ.
ἀποδέλοιπο	— ὑπόλοιπον, τὸ ἀπομένον.
ἀποφθεγματικὸς	— ὁ ἐκφραζόμενος μὲ συντόμους ἐκφράσεις.
ἀπρόσιτος	— μὴ προσιτὸς (πρὸς — εἶμι), ἀπροσέγγιστος, ἀπλησίαστος, ἀπροσπέλαστος.
ἀργιλές	— καπνοσῦριγξ μὲ μακρὸν σωλῆνα, εἰς τὸν ὅποιον ὁ καπνὸς φθάνει, ἀφοῦ διέλθῃ ἀπὸ φιάλην ὕδατος (τουρκ.).
ἄρωγος	— βοηθός, ὑπερασπιστής.
ἄσθμα	— λαχάνισμα.

ἀσπαίρω
* Ἀσπροπόταμος
αὐτανδρος

αὐτόπτης
αὐχμηρὸς

ἀφάντωντον
ἀφορία

- σπαρταρῶ.
- ὁ Ἀχελῷος.
- μετ' αὐτῶν τῶν ἀνδρῶν, μὲ δλον τὸ πλήρωμα τοῦ πλοίου καὶ τοὺς ἐπιβάτας.
- ὁ βλέπων μὲ τὰ ἴδια τὰ μάτια του.
- πλήρης αὐχμοῦ, ἀπεξηραμμένος, στεγνός, πνιγρός.
- χωρὶς φατνώματα, ἡμιτελής.
- ἔλλειψις παραγωγῆς, σπάνις.

Β

βαργώμισμένος
βδελύσσομαι
Βεγγάζη
βολίς

βόλτα
βρατσέρα
βρίκιον
βρυασμός
βυθῶ

- βαρύγχνωμος, ὠργισμένος κατά τινος, δύσθυμος.
- ἀποστρέφομαι, κοινῶς σιχαίνομαι.
- παραλιακὴ πόλις τῆς Β. Ἀφρικῆς.
- βλήμα ἢ ὄργανον βαλλόμενον εἰς τὸ βάθος τῆς θαλάσσης πρὸς καταμέτρησιν.
- στροφή, ἀλλαγὴ πορείας ἱστιοφόρου.
- ἱστιοφόρον πλοῖον μικροῦ ἔκτοπίσματος.
- ἱστιοφόρον μὲ δύο ἱστούς καὶ τετράγωνα ἱστία.
- τέρψις, πολλὴ εὐφροσύνη.
- βυθίζομαι εἰς τὴν θάλασσαν.

Γ

γδοῦπος
γήλοφος
γλαυκός

- βαρὺς κτύπος, βρόντος.
- λοφίσκος ἀπὸ χῶμα.
- γαλανός.

Δ

δαψιλὸς

δέος
διάτορος
δίνη
δῶμα

- ἀφθονος, πλουσιοπάροχος, ἐλευθέριος, μεγαλόδωρος, μέγας, ἀφθονος.
- φόβος, ἀνησυχία, τρόμος, ψυχικὴ ταραχή.
- διαπεραστικός, δξύφωνος (διά — τορῶ = τρυπῶ).
- σπειροειδὴς κίνησις ὕδατος, κοινῶς ρουφήχτρα.
- δωμάτιον, οἶκος, κατοικία.

Ε

ἔβενος
εἰκαστικός

- ξύλον συμπαγές, μαῦρον καὶ σκληρόν.
- ὁ ἱκανὸς νὰ ἀπεικονίζῃ, παραστατικός· εἰκαστικαὶ τέχναι = αἱ καλαὶ τέχναι.

- έκλιπάρησις — επίμονος παράκλησις.
- έλλανοδίκης — κριτής άγώνων, άγωνοδίκης.
- έλλοχεύω — παραμονεύω.
- ένάλιος χλωρίς — σύνολον φυτών θαλασσίων.
- έρπω — σύρομαι με την κοιλίαν, σύρομαι.
- έφέστιος — ό επί τής έστίας κείμενος.

Z

- ζεϋξίς — ή σύνδεσις δια ζευγματος, δια προχείρου γεφύρας.
- Ζέφυρος — ό δυτικός άνεμος.

H

- ήμιολία — ίστιοφόρον πλοϊον με δύο ίστους έλαφρώς κεκλιμένους προς την ήρύμνην, κοινώς γολέτα.

Θ

- θάλπος — θερμότης, ζέστη (μάλλον εύάρεστος), περίθαλψις, έμψύχωσις, έγκαρδίωσις.
- θηλυπρεπής — ό με τρόπους γυναικείους.
- θημωνιά — ό εκ δεματίων σιτηρών ή χόρτων σωρός.

I

- ίβις — πτηνόν ίερόν δια τους αρχαίους Αίγυπτίους με ράμφος μακρόν και κεκαμμένον.
- Ιλιγγιώδης — πού προκαλεί Ιλιγγον.
- Ιλιγγος — ζάλη, σκοτούρα, διατάραξις των φρενών.

K

- καάρω — ρίπτω εις την θάλασσαν δίκτυα ή παραγάδι.
- καμπτήρ — ή καμπή του στίβου εις τα αρχαία στάδια.
- καπούλια — τα νώτα των μεγάλων τετραπόδων ζώων.
- καραδοκῶ — καιροφυλακτῶ.
- κασσία — άρωματώδες φυτόν, φλοιός άρωματώδης (περίπου ως ή κανέλλα).
- κατεσκληκῶς — (μετοχή άχρήστου ρ. κατασκέλλω) κάτισχνος, σκελετώδης, άπεξηραμμένος (πετσι και κόκκαλο).
- κέλυφος — τό ξυλῶδες περίβλημα του καρπου, τό κοινῶς λέγόμενον τσῶφλι.

κιοτής
κλιτύς
κομάντος
κορβέτα
κόρκωμα
κότινος
κουπαστή
κράσπεδον

- άνανδρος, δειλός, κακός (τουρκ.).
- πλευρά βουνού, κατωφέρεια.
- στρατιώται διά δυσκόλους επιχειρήσεις.
- πλοϊον ίστιοφόρον τριίστιον.
- γείσον γεφύρας.
- άγριελαία· μεταφορικώς βραβείον.
- τὸ άνώτατον χείλος τών τοιχωμάτων του πλοίου.
- τὸ άκρότατον μέρος ένός πράγματος, ὁ έξέχων γυ-
ρος.

Λ

λάβαρον
λιπόσαρκος

- είδος σημαίας εις τούς Ρωμαίους και τούς Βυζαντι-
νούς· σημαία σωματείου.
- χωρίς πολλάς σάρκας, ίσχνός, κοκκαλιάρης (λεί-
πω — σάρξ).

Μ

μάνδαλος
μάννα
μαρμαρυγή
μελίφθογγος
μένος

- τεμάχιον ξύλου ή σιδήρου, διά του όποιου άσφαλί-
ζεται έσωτερικώς ή θύρα.
- τὸ σχοινίον, άπό του όποιου άναρτώνται τά άγκι-
στρα του ποραγαδιού.
- λάμψις, άκτινοβολία.
- μελίφωνος, γλυκύφωνος.
- όρμή ψυχής, άκράτητος δύναμις, άκάθεκτος όρ-
μή.

μεσαίων
μετάφρενον

- τὸ χρονικόν διάστημα άπό του Ε' μέχρι του ΙΕ'
αϊώνος.
- τὸ μεταξύ τών δύο ώμοπλατῶν μέρος τής ράχε-
ως.

μή γάρ
μολπή

- μήπως, μή τάχα.
- χορός, άσμα μετά χοροῦ προς τιμήν θεοῦ ή ή-
ρωος.

μόχθος
μπαλκόνι

- κόπος, ταλαιπωρία, βασανισμός, άγωνία.
- έξώστης (Ιταλ.).

Ν

νάρθηξ
νωδός

- πρόναος τής έκκλησίας.
- έστερημένος ὁδόντων.

Ο

δζώδης

— ὁ ἔχων δζον ἢ δζους (ἐξόγκωμα), κόμβον, ἐξοχήν.

οἰηματίας

— ἀλαζών, ματαιόδοξος, καυχησιάρης.

οἰμωγή

— στεναγμός, θρήνος, ὄδυρμος.

ὀλισθημα

— παραπάτημα.

ὀλοφύρομαι

— κλαίω, θρηνῶ.

Π

παγκρατής

— κυρίαρχος.

πάλλω

— σειω ἰσχυρά, κινῶ ταχύτατα, κραδαίνω, δονῶ, θέτω εἰς παλινδρομικὴν κίνησιν.

πανοικει

— με ὄλην τὴν οἰκογένειαν.

παράμαλλο

— ἕκαστον τῶν νημάτων τοῦ παραγαδιοῦ τῶν φερόντων τὰ ἄγκιστρα.

πάρωρα

— πέραν τῆς κανονικῆς ὥρας.

περιδινοῦμαι

— περιστρέφωμαι κυκλοτερώς καὶ ταχέως, στροβιλίζομαι, στριφογυρίζομαι.

περίτεχνος

— ὁ κατεσκευασμένος με μεγάλην τέχνην.

πιχάει

— ἐπιχύνει, ρίπτει πηλὸν ἢ ἄσβεστον.

πόρος

— πέρασμα, διαβάτον μέρος ποταμοῦ.

προάιρεσις

— πρόθεσις, θέλησις, ἐπιθυμία.

πυρίκαυστος

— πεπυρακτωμένος, ἐν πυρὶ κεκαυμένος.

Ρ

ράκος

— ἔνδυμα ἐφαρμόζον.

ραμαζάνι

— νηστεία τῶν μωαμεθανῶν κατὰ τὴν ἡμέραν.

ρίψασπις

— ὁ ἀπορρίψας τὴν ἀσπίδα εἰς τὴν μάχην καὶ τρεπόμενος εἰς φυγὴν, φυγόμενος.

ρομφαία

— εἶδος εὐθείας, μεγάλης καὶ πλατείας σπάθης.

ρωγμή

— σχισμὴ εἰς μῆκος καὶ βάθος, ρήγμα, σπάσιμο, ἀνοίγμα.

Σ

σαλαγῶ

— κατευθύνω με φωνάς τὰ βοσκήματα.

σέλας

— φῶς, φεγγοβολία, λάμψις.

σθενάρως

— πλήρης σθένους, πλήρης ἡθικοῦ, δυνατός, ρωμαλέος, ψυχωμένος.

σκέλεθρον

— σκελετός.

σκηπτρον
σκήτη
σκουτέλλα

σκῶμμα
σμήνος
σούρουπο
σπαράζω
σπάραχνα
σπινθήρ
στόμφος

στριγγιά
συνωρίς
Σφάξ
σφρίγος
σφριγῶ

- ράβδος δηλοῦσα ἀξίωμα ἢ ἀρχήν.
- μικρά μονή, ἐρημητήριοι μοναχῶν.
- (Ιταλ.) πιατέλλα, γαβάθα, πινάκιον (παροψίς).
- πείραγμα.
- πλήθος πτερωτῶν ἐντόμων, ἰδίως μελισσῶν.
- λυκόφως, ὅταν ἀρχίζῃ νὰ νυκτώνῃ.
- (ὡς ἀμετάβατον) κινούμαι.
- βράγχια, τὰ ἀναπνευστικά ὄργανα τῶν ἰχθύων.
- σπίθα.
- πομπῶδες ὕψος κατὰ τὴν ὁμίλιαν, καυχησιολογία.
- ὀξεῖα, διαπεραστική φωνή.
- ζεύγος ἵππων ὡς καὶ προσώπων.
- πόλις τῆς Τύνιδος.
- εὐρωστία, ζωηρότης.
- ἔχω σφρίγος, ἔχω ζωηρότητα.

Τ

τανύω

ταχιά
τὶ ἢ τ'
τορπιλλάκατος
τραγάνα
τρυφηλός

τσελίκι

- τείνω, τεντώνω, ἀπλώνω ὅσο μπορῶ, ἀπλώνω διάπλατα.
- αὐρίον, λίαν πρῶι, μετ' οὐ πολὺ.
- διότι.
- πλοιάριον ὠπλισμένον μὲ τορπίλλας.
- ἔδαφος πετρῶδες.
- ὁ διάγων βίον γεμᾶτον ἀπὸ ἀνέσεις, ὁ ἔχων τρυφήν, δηλ. καλοπέρασιν.
- (τουρκ.) χάλυψ, ἀτσάλι, ἄνθρωπος ρωμαλέος, ὑγιέστατος.

Υ

ὑπέρμαχος
ὑπεροψία
ὑπηχῶ
ὑποφώσκω

- ὑπερασπιστής, προστάτης.
- ἀλαζονεία, ἀδικαιολόγητος ὑπερηφάνεια.
- ἀντηχῶ βαθιά.
- φέγγω ἀμυδρῶς, ἀρχίζω νὰ φέγγω, νὰ ξεφωτίζω (χαρσυγή).

Φ

φιλαυτία
φιλέκδικος

- ἡ ὑπερβολικὴ καὶ ἐγωιστικὴ ὀγάπη.
- ἐκδικητικός.

φιλοσκόμων
φριμάνιον
φλοκάτα

- ό άγαπών τό σκῶμμα, τά άστεϊα.
- διάταγμα βασιλέως ή σουλτάνου.
- παχύ μάλλινον έπανωφόρι τών ποιμένων, έχει άφθονον χνούδι και φλόκκους, φουντωτούς θυσάφους, λέγεται άλλως και κάπα.
- πολεμικόν πλοϊον.
- μέρη γεμάτα από φύκη.

φρεγάδα
φουκιάδες

Χ

χλαμύς

- κοντός μανδύας.

Ω

ώμοσα

- (του ρ. δμνυμι) ώρκίσθην.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΥ Ἀδαμάντιος. Ἐγεννήθη εἰς Ἀθήνας τὸ 1875 καὶ ἀπέθανε τὸ 1937. Ὑπῆρξε καθηγητὴς τῆς Βυζαντινῆς τέχνης εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν.

ΑΘΑΝΑΣ Γεώργιος. Εἶναι τὸ φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ Γ. Ἀθανασιάδου-Νόβα. Ἐγεννήθη εἰς Ναύπακτον τὸ 1894. Διετέλεσε καὶ ὑπουργός. Ἐγραψε διάφορα ποιήματα.

ΑΝΝΙΝΟΣ Μπαμπής. Ἐγεννήθη τὸ 1852 εἰς τὸ Ἀργοστόλιον καὶ ἀπέθανε τὸ 1934. Ἠσυχολήθη μὲ τὴν δημοσιογραφίαν καὶ τὴν λογοτεχνίαν.

ΒΙΖΥΗΝΟΣ Γεώργιος. Ἐγεννήθη εἰς τὴν Βιζύν τῆς Θράκης τὸ 1848 καὶ ἀπέθανε τὸ 1896. Ἐσπούδασε φιλολογίαν καὶ διετέλεσε καθηγητὴς γυμνασίου. Ἐγραψε ποιήματα καὶ διηγήματα.

ΒΙΚΕΛΑΣ Δημήτριος. Ἐγεννήθη εἰς Σῦρον τὸ 1835. Κατέγινεν εἰς τὸ ἐμπόριον ζήσας ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Γαλλίᾳ. Διετέλεσεν εἰς τῶν πρώτων ὑποκινήτων τῆς ἀναστασίας τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων. Ἐγινεν ἰδρυτὴς τοῦ « Συλλόγου πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων ». Ἀπέθανε τὸ 1908. Ἐγραψε ταξιδιωτικὰς ἀναμνήσεις, διηγήματα, ἐν οἷς καὶ τὸν « Λουκὴν Λάραν » κ.λ.π.

ΓΡΑΝΙΤΣΑΣ Στέφανος. Ἐγεννήθη ἐν Γρανίτῃ τῆς Εὐρυτανίας τὸ 1880 καὶ ἀπέθανε τὸ 1915. Διαφορὰ πεζῶν ἔργων του ἐξεδόθησαν ὑπὸ τὸν τίτλον : « Τὰ ἄγρια καὶ τὰ ἡμερὰ τοῦ βουνοῦ καὶ τοῦ λόγγου ».

ΔΑΜΒΕΡΓΗΣ Ἰωάννης. Ἐγεννήθη εἰς Κρήτην τὸ 1860 καὶ ἀπέθανε τὸ 1938. Ἐκ τῶν ἔργων του τὸ κυριώτερον εἶναι ἡ συλλογὴ τῶν διηγημάτων ὑπὸ τὸν τίτλον : « Οἱ Κρητὲς μου ».

ΔΑΦΝΗΣ Στέφανος. Εἶναι φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ Θρασυβούλου Ζωῖ-πούλου. Ἐγεννήθη εἰς τὸ Ἄργος τὸ 1882 καὶ ἀπέθανε τὸ 1947. Συνέθεσε ποιήματα.

ΔΡΟΣΙΝΗΣ Γεώργιος. Ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις τὸ 1859 καὶ ἀπέθανε τὸ 1951. Ἀπὸ τοῦ 1926 διετέλεσε μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Ἐξέδωκε ποιητικὰς συλλογὰς καὶ πεζά.

ΕΛΑΤΟΣ Νώντας. Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ παιδαγωγοῦ Ἐπαμεινώνδου Παπαμιχαήλ. Ἐγεννήθη τὸ 1871 καὶ ἀπέθανε τὸ 1951. Ἐγραψε διηγήματα καὶ ποιήματα διὰ τὰ παιδιά.

ΖΑΛΟΚΩΣΤΑΣ Χρίστος. Έγεννήθη εν Αθήναις τὸ 1895. Ἐγραψε καὶ ἐδημοσίευσεν ἔργα ὑπὸ τίτλους: «Ἡ Πίνδος», «Τὸ Ροῦπελ» κλπ.

ΚΑΚΛΑΜΑΝΟΣ Δημήτριος. Ἕλλην διπλωμάτης. Ἐγεννήθη τὸ 1872. Ἔσπούδα-σε φιλολογίαν καὶ νομικά. Ἀρχισυντάκτης καὶ διευθυντὴς πολλῶν ἀθηναϊκῶν ἐφημερίδων καὶ περιοδικῶν. Ἀπέθανε τὸ 1942. Ἐγραψε φιλολογικὰ ἄρθρα καὶ μελέτας.

ΚΑΡΑΣΟΥΤΣΑΣ Ἰωάννης. Ἐγεννήθη εἰς Σμύρνην τὸ 1824 καὶ ἀπέθανε τὸ 1873. Ἐγραψε ποιήματα.

ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ Ἀνδρέας. Ἐγεννήθη εἰς Λεχαινὰ τῆς Ἠλείας τὸ 1886 καὶ ἀπέθανε τὸ 1922. Ἠσχολήθη μὲ τὴν λογοτεχνίαν καὶ κυρίως μὲ τὸ διήγημα. Ἐγραψεν καὶ ἐδημοσίευσεν ἔργα «Ὁ ζητιᾶνος», «Λόγια τῆς πλώρης» κ.ά.

ΚΕΡΑΜΟΠΟΥΛΟΣ Ἀντώνιος. Καθηγητὴς ἀρχαιολογίας Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ἀκαδημαϊκός. Ἐγεννήθη ἐν Κοζάνῃ τὸ 1870 καὶ ἀπέθανε τὸ 1960.

ΚΟΚΚΙΝΟΣ Διονύσιος. Ἐγεννήθη τὸ 1884. Ἐξέδωκε τὴν Ἱστορίαν τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως. Ἀκαδημαϊκός.

ΚΟΡΑΗΣ Ἀδαμάντιος. Κατήγετο ἀπὸ τὴν Χίον, ἐγεννήθη τὸ 1748 εἰς τὴν Σμύρνην καὶ ἀπέθανε τὸ 1833 εἰς Παρίσιους, ὅπου ἐξῆσε. Ἐξέδωκε 66 τόμους ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγραφέων καὶ πλῆθος ἄλλων συγγραμμάτων. Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ἐξέδωκεν ἐκλογὴν τοῦ ἔργου του, γνωστὴν μὲ τὸ ὄνομα «Ἀδ. Κοραῖ, Χρυσᾶ ἔπη». Εἶναι ὁ μεγαλύτερος φιλόλογος τῆς νέας Ἑλλάδος καὶ ἐπέδρασε πολὺ εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῆς νέας γραφομένης γλώσσης.

ΚΟΥΡΤΙΔΗΣ Ἀριστοτέλης. Ἐγεννήθη εἰς Μυριόφυτον τῆς Θράκης τὸ 1858 καὶ ἀπέθανε τὸ 1918. Ἔσπούδασε εἰς Γερμανίαν φιλοσοφίαν καὶ παιδαγωγικὴν. Ὑπῆρέτησεν ὡς καθηγητὴς καὶ διευθυντὴς διδασκαλείου. Ἐγραψε κυρίως διηγήματα.

ΚΡΥΣΤΑΛΛΗΣ Κωνσταντίνος. Ἐγεννήθη εἰς Συρράκον τῆς Ἠπείρου τὸ 1868 καὶ ἀπέθανε τὸ 1894. Ἐγραψε πεζὰ καὶ ποιήματα, διὰ τῶν ὁποίων ὕμνησε τὴν ἀγροτικὴν καὶ ποιμενικὴν ζωὴν.

ΚΥΡΟΥ Ἀχιλλεύς. Ἐγεννήθη τὸ 1898 εἰς Ἀθήνας καὶ ἀπέθανε τὸ 1950. Διηύθυνε τὴν ἐφημερίδα «Ἐστία». Ἠσχολήθη καὶ μὲ τὴν λογοτεχνίαν.

ΛΥΚΟΥΔΗΣ Ἐμμανουήλ. Ἐγεννήθη εἰς Ναύπλιον τὸ 1849 καὶ ἀπέθανε τὸ 1924. Ἐκαλλιέργησε τὸ διήγημα.

ΜΑΝΟΣ Κωνσταντίνος. Πολεμιστὴς καὶ ποιητὴς (1869 - 1913). Μετέσχε τῆς

Κρητικής επανάστασεως 1896. Ἀρχηγὸς σώματος μέλος τοῦ Μακεδονικοῦ κοιμιτάτου (1904). Συνέτελεσεν ἐπὶ κεφαλῆς 300 Κρητῶν εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Πρεβέζης (1912). Ἐγραψε ποιήματα.

ΜΑΡΚΟΡΑΣ Γεράσιμος. Ἐγεννήθη εἰς Κεφαλληνίαν (1826 - 1911). Ἦσχολήθη μὲ τὴν λογοτεχνίαν. Ἐδημοσίευσε ποιήματα.

ΜΕΛΑΣ Λέων. Ἐγεννήθη εἰς Κωνσταντινούπολιν τὸ 1812. Διετέλεσεν ὑπουργὸς τῆς δικαιοσύνης. Ἀπέθανε τὸ 1879. Συνέγραψε πεζογραφήματα. Τὸ κυριώτερον τοῦτων «Ὁ Γεροστάθης» ἐχρησίμευσεν ἐπὶ δεκάδας ἐτῶν ὡς προσφιλὲς ἀνάγνωσμα τῶν Ἑλληνοπαίδων.

ΜΕΛΑΣ Σπυρίδων. Ἐγεννήθη εἰς Ναύπακτον τὸ 1883. Ἦσχολήθη μὲ τὴν δημοσιογραφίαν καὶ λογοτεχνίαν. Εἶναι ἐκ τῶν καλυτέρων ζώντων χρονογράφων, βιογράφων θεατρικῶν συγγραφέων καὶ κριτικῶν. Συνέγραψε καὶ ἐδημοσίευσε πλείστα ἔργα : «Ὁ μπαμπᾶς ἐκπαιδεύεται», «Ὁ Παπαφλέσσας», «Ὁ Γέρος τοῦ Μοριά», «Ὁ Μιαούλης», «Ματωμένα ράσα» κ. ἄ.

ΜΗΤΣΑΚΗΣ Μιχαήλ. Ἐγεννήθη εἰς Μέγαρο τὸ 1868 καὶ ἀπέθανε τὸ 1916. Κύριον ἔργον του ἦτο ἡ δημοσιογραφία. Ἐδημοσίευσε χρονογραφήματα, ἐντυπώσεις, διηγήματα.

ΜΟΔΗΣ Γεώργιος. Ἐγεννήθη εἰς Μοναστήριον τῆς Μακεδονίας τὸ 1890. Διετέλεσεν ὑπουργὸς τῆς Παιδείας. Ἦσχολήθη μὲ τὴν λογοτεχνίαν.

ΜΩΡΑ-ΓΙΤΙΔΗΣ Ἀλέξανδρος. Ἐγεννήθη εἰς Σκιάθον τὸ 1850 καὶ ἀπέθανε τὸ 1929. Ἐσπούδασε φιλολογίαν. Φίλος τοῦ Παπαδιαμάντη, μετὰ τοῦ ὁποίου συνέβαλλεν ἐνίοτε εἰς ναὸν τῶν Ἀθηνῶν. Συνέγραψε καὶ ἐδημοσίευσε διηγήματα θρησκευτικά, πατριωτικά, ἡθογραφικά καὶ ταξιδιωτικὰς ἐντυπώσεις ὑπὸ τὸν τίτλον : «Μὲ τοῦ βοριά τὰ κύματα».

ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ Παναγιώτης. Παιδαγωγὸς γεννηθεὶς τὸ 1852. Διηύθυνε πολλὰ διδασκαλεῖα τοῦ Κράτους καὶ διετέλεσε Διευθυντὴς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως τοῦ ὑπουργείου Παιδείας. Ἐδημοσίευσε πολλὰς παιδαγωγικὰς πραγματείας. Ἀπέθανε τὸ 1931.

ΟΜΗΡΟΣ. Ὁ ἀθάνατος ποιητὴς τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ἀκμάσας τὸν 9ον αἰῶνα π.Χ. Ἐγραψε τὴν «Ἰλιάδα» καὶ τὴν «Ὀδύσειαν». Εἶναι ὁ μεγαλύτερος ποιητὴς ὅλου τοῦ κόσμου καὶ ὅλων τῶν αἰώνων.

ΠΑΓΑΝΕΛΗΣ Σπύρος. Ἐκλεκτὸς δημοσιογράφος ἀθηναϊκοῦ τύπου. Ἐγεννήθη τὸ 1856 καὶ ἀπέθανε τὸ 1933.

ΠΑΛΑΜΑΣ Κωστῆς. Ἐγεννήθη εἰς Πάτρας τὸ 1859 καὶ ἀπέθανεν εἰς Ἀθήνας τὸ 1943. Ὑπηρετήσεν ὡς γενικὸς γραμματεὺς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ ἀπὸ τοῦ 1926 διετέλεσε μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Ἦσχολήθη κυρίως μὲ τὴν

ποίησιν. Ἐγραψεν, ὅμως, καὶ διηγήματα, δράματα καὶ κριτικὰς μελέτας. « Τραγούδια τῆς πατρίδος μου », « Ὁ τάφος », « Ὁ δωδεκάλογος τοῦ γύφτου », « Ἡ φλογέρα τοῦ βασιλιᾶ », « Ἡ ἀσάλευτη ζωὴ » κλπ. Θεωρεῖται μετὰ τὸν Σολωμὸν ὁ καλύτερος τῶν συγχρόνων ποιητῶν.

ΠΑΛΛΗΣ Ἀλέξανδρος. Ἐγεννήθη τὸ 1851 καὶ ἀπέθανε τὸ 1933. Ἐχει μεταφράσει τὴν Ἰλιάδα τοῦ Ὁμήρου καὶ ἔγραψε πολλὰ πρωτότυπα ποιήματα.

ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ Ἀλέξανδρος. Ἐγεννήθη εἰς Σκιάθον τὸ 1851 καὶ ἀπέθανε τὸ 1911. Ἐσπούδασε φιλολογίαν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν. Θεωρεῖται ὁ μεγαλύτερος τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων διηγηματογράφων. Τὰ ἔργα του εἶναι πολλὰ. Ἐκ τῶν διηγημάτων σπουδαιότερα εἶναι : « Ἡ φόνισσα », « Χριστουγεννιάτικα διηγήματα », « Πασχαλινὰ διηγήματα » κ. ἄ.

ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ Κωνσταντῖνος. Ἐγεννήθη εἰς Κωνσταντινούπολιν τὸ 1815. Ὁ πατὴρ του ἐθανατώθη ὑπὸ τῶν Τούρκων, μόλις ξεερράγη ἡ Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις. Ἐξαιτῆς τότε ὁ Κωνσταντῖνος κατέφυγε μετὰ τῆς μητρὸς του καὶ τοῦ ἀδελφοῦ του εἰς Ὁδησσόν, ὅπου ἐξεπαιδεύθη κατ' ἀρχὰς ὡς ὑπότροφος τοῦ τσάρου Ἀλεξάνδρου Α'. Τὸ 1830 συνέχισε τὰς σπουδὰς του εἰς τὴν ἐν Αἰγίνῃ σχολὴν τοῦ Γενναδίου καὶ ἔπειτα εἰς εὐρωπαϊκὰ πανεπιστήμια. Τὸ 1851 ἐξελέγη καθηγητὴς τῆς ἱστορίας τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ ἐξέδωκε τὸ μνημειῶδες ἔργον του, τὴν Ἱστορίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, εἰς 5 τόμους. Ἀπέθανε τὸ 1891. Ὁ Κ. Παπαρρηγόπουλος εἶναι ὁ μεγαλύτερος ἐκ τῶν ἱστορικῶν τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος.

ΠΑΡΑΣΧΟΣ Ἀχιλλεύς. Ποιητὴς. Ἐγεννήθη εἰς Ναύπλιον τὸ 1838· ἀπέθανεν εἰς Ἀθήνας τὸ 1895.

ΠΕΖΟΠΟΡΟΣ Ἀναστάσιος. Ψευδώνυμον τοῦ λογογράφου καὶ δημοσιογράφου Μήτσου Χατζοπούλου. Ἐγεννήθη εἰς τὸ Ἀγρίνιον 1872 καὶ ἀπέθανε τὸ 1936.

ΠΕΡΓΙΑΛΙΤΗΣ Γιάννης. Ἐγεννήθη τὸ 1866 καὶ ἀπέθανε τὸ 1945. Ὑπῆρξεν ἐκπαιδευτικὸς λειτουργός. Ἐγραψε ποιήματα καὶ διηγήματα.

ΠΕΤΙΜΕΖΑΣ — ΛΑΥΡΑΣ Νικόλαος. Ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις τὸ 1873 καὶ ὑπῆρξεν ὡς ἀξιωματικός. Ἠσχολήθη μὲ τὴν δημοσιογραφίαν καὶ λογοτεχνίαν. Ἀπέθανε τὸ 1952.

ΠΟΛΕΜΗΣ Ἰωάννης. Ἐγεννήθη εἰς Ἀθήνας τὸ 1862 καὶ ἀπέθανε τὸ 1924. Ἠσχολήθη μὲ τὴν λογοτεχνίαν καὶ κυρίως μὲ τὴν ποίησιν. Ἐδημοσίευσεν ποιητικὰ ἔργα ὑπὸ τοὺς τίτλους : « Σπασμένα μάρμαρα », « Παλιὸ βιολί », « Χειμῶνανθοι », « Ἀλᾶβαστρα », « Ἐσπερινός » κ. ἄ.

ΠΟΛΙΤΗΣ Νικόλαος. Ἐγεννήθη εἰς Καλαμάτα τὸ 1852 καὶ ἀπέθανε τὸ 1921. Ὑπῆρξε καθηγητὴς τῆς ἀρχαιολογίας καὶ μυθολογίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν.

Εισήγαγε πρώτος εις τὴν Ἑλλάδα τὴν λαογραφίαν ὡς ἐπιστήμην. Ἀπέκτησε διεθνῇ φήμην μέγαλον ἐπιστήμονος. Ἔργα του εἶναι : «Παραδόσεις τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ», «Παροιμίαι», «Ἐκλογαὶ ἀπὸ τὰ τραγούδια τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ», «Λαογραφικὰ σύμμεικτα».

ΠΡΟΒΕΛΕΓΓΙΟΣ Ἀριστομένης. Ἐγεννήθη εἰς Σίφνον τὸ 1850 καὶ ἀπέθανε τὸ 1935. Διετέλεσε βουλευτὴς καὶ μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Ἐδημοσίευσεν ποιήματα καὶ θεατρικὰ ἔργα : «Φαίδρα», «Νικηφόρος Φωκᾶς» κ. ἄ.

ΠΑΓΚΑΒΗΣ Ἀλέξανδρος. Ἐγεννήθη τὸ 1809 εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ἀπέθανε τὸ 1892. Διετέλεσε πολιτικός, ὑπουργός, πρεσβευτὴς καὶ καθηγητὴς τῆς ἀρχαιολογίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον. Ἦτο πολυμαθέστατος. Τὰ λογοτεχνικά του «Ἄπαντα» ἐξεδόθησαν εἰς 20 τόμους.

ΡΟ-Ι-ΔΗΣ Ἐμμανουήλ. Λογογράφος, ἐγεννήθη εἰς Σύρον τὸ 1836 καὶ ἀπέθανε τὸ 1904. Ἐγραψε ἱστορικά μυθιστορήματα, διηγήματα, μελέτας. Ὑπῆρξεν ἐξέχουσα φυσιογνωμία τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐκτίμησιν τῶν δημοτικῶν ἀσμάτων.

ΣΚΙΠΗΣ Σωτήριος. Ἐγεννήθη τὸ 1881 εἰς Ἀθήνας. Λογοτέχνης, δημοσιογράφος καὶ ἀκαδημαϊκός. Ἐξέδωκε πολλὰ ποιητικὰ συλλογὰς. Ἀπέθανε τὸ 1951.

ΣΟΛΩΜΟΣ Διονύσιος. Ἐγεννήθη εἰς Ζάκυνθον τὸ 1798 καὶ ἀπέθανεν εἰς Κέρκυραν τὸ 1857. Ἀναγνωρίζεται ὡς ὁ μεγαλύτερος τῶν ποιητῶν τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος. Ἐγραψεν ἐκτὸς τῶν ἄλλων καὶ τὸν «Ὑμνον εἰς τὴν ἐλευθερίαν», ὅστις ὠρίσθη ὡς ὁ ἐθνικός μας ὕμνος μελοποιηθεὶς ὑπὸ τοῦ Κερκυραίου μουσικοῦ Μαντζάρου. Τὰ ἔργα του ἐξέδωκεν ὁ φίλος του καὶ λόγιος Ἰάκωβος Πολυλάς μὲ βιογραφικὰ καὶ κριτικὰ σημειώσεις. Ἐκ τῶν ποιημάτων του μνημονευτέα τὰ ὑπὸ τοὺς τίτλους : «Ὑμνος εἰς τὴν ἐλευθερίαν», «Ἐλεύθεροι πολιορκημένοι», «Ὡδὴ εἰς τὸν θάνατον τοῦ Λόρδου Βύρωνα», «Ὁ Λάμπρος».

ΣΟΥΡΗΣ Γεώργιος. Ἐγεννήθη τὸ 1853 εἰς Σῦρον. Ἠκολούθησε φιλολογικὰ μαθήματα ἐν Ἀθήναις καὶ ἐπέδωθε εἰς τὴν ποίησιν, μάλιστα τὴν σατιρικήν. Ἐπὶ 35 ἔτη ἐδημοσίευσεν τὸν ὑπ' αὐτοῦ ἐμμέτρως συντασσόμενον ἐβδομαδιαῖον «Ρωμίων», εἰς τὸν ὅποιον ἐκαυτηρίαζεν ὅλα τὰ κοινωνικὰ καὶ πολιτικὰ τρωτὰ τῆς ἐποχῆς του. Ἀπέθανε τὸ 1919.

ΣΟΥΤΣΟΣ Παναγιώτης. Ἐγεννήθη εἰς Κωνσταντινούπολιν τὸ 1806. Διετέλεσε διοικητικὸς ὑπάλληλος καὶ σύμβουλος τῆς Ἐπικρατείας. Ἐξέδωκε συλλογὰς ποιημάτων καὶ δράματα. Ἀπέθανε τὸ 1868.

ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ Στέλιος. Ἐγεννήθη εἰς Σμύρνην τὸ 1888 καὶ ἀπέθανε τὸ 1962. Τὸ 1933 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ἐν Ἀθήναις Ὀδοντιατρικῆς Σχολῆς. Ἐδημοσίευσεν πολλὰς ἐπιστημονικὰς καὶ φιλολογικὰς μελέτας καὶ πολλὰς ποιητικὰς συλλογὰς.

ΣΤΡΑΤΗΓΗΣ Γεώργιος. Έγεννήθη εις Ἀθήνας τὸ 1860 καὶ ἀπέθανε τὸ 1938. Διετέλεσε δημόσιος ὑπάλληλος. Ἔγραψε ποιήματα, διηγήματα καὶ θεατρικὰ ἔργα.

ΤΑΝΑΓΡΑΣ Ἀγγελοσ. Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ Ἀγγέλου Ἀποστολίδου. Ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις τὸ 1877. Ἠσχολήθη μὲ τὴν δημοσιογραφίαν καὶ τὴν λογοτεχνίαν. Συνέγραψε λογοτεχνικὰ ἔργα: «Σπογγαλιεῖς τοῦ Αἰγαίου» κ. ἄ.

ΤΡΙΚΟΥΠΗΣ Σπυρίδων. Λόγιος, ἐκ τῶν μᾶλλον μορφωμένων ἀνδρῶν τῆς πρώτης μετὰ τὸ 1830 πεντηκονταετίας. Διετέλεσε πολιτικός, συγγραφεὺς, ἐπιστήμων, ἱστορικός. Ἦτο πατὴρ τοῦ ἐξόχου πολιτικοῦ Χαριλάου Τρικούπη. Κυριώτερον ἔργον του: «Ἡ ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως».

ΤΣΟΚΟΠΟΥΛΟΣ Γεώργιος. Ἐγεννήθη τὸ 1871 καὶ ἀπέθανε τὸ 1923. Ὑπῆρξε δημοσιογράφος καὶ λογοτέχνης. Ἔγραψε θεατρικὰ ἔργα, ἱστορικὰς μελέτας κ. ἄ.

ΤΣΟΥΝΤΑΣ Χρῖστος (1857). Ἀκαδημαϊκὸς Ἑλλήν ἀρχαιολόγος ἐκ Στεννημάχου, Καθηγητὴς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου. Ἐνήργησε πολλὰς ἀνασκαφάς, ἐδημοσίευσεν δὲ ἀρκετὰς διατριβάς ἀρχαιολογικοῦ περιεχομένου.

ΤΥΡΤΑΙΟΣ. Πατριωτικὸς ποιητὴς τῆς ἀρχαίας Σπάρτης. Ἐζῆσε περὶ τὸ 650 - 600 π.Χ., κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ δευτέρου Μεσσηνιακοῦ πολέμου. Ἔγραψε τὴν «Εὐνομίαν» καὶ πολεμικὰ ἄσματα, τὰς «Ὑποθήκας» καὶ τὰ «Ἐμβάθρια».

ΦΩΤΙΑΔΗΣ Ἀλέξανδρος. Ἐγεννήθη τὸ 1870 εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ ἤσכולήθη μὲ τὴν ποίησιν. Ἀπέθανε τὸ 1942.

ΧΑΤΖΙΔΑΚΗΣ Νικόλαος. Ἐγεννήθη τὸ 1872 καὶ ἀπέθανε τὸ 1942. Διετέλεσεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῶν Ἀθηνῶν. Παράλληλως ἔγραψε λογοτεχνικὰ ἔργα, ἰδίως ποιήματα.

ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ Χρῖστος. Ἐγεννήθη τὸ 1861. Ἦτο σουλιωτικῆς καταγωγῆς καὶ ἀπέθανε τὸ 1937. Ἠσχολήθη μὲ τὴν δημοσιογραφίαν καὶ λογοτεχνίαν.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΚΑΤΑ ΣΥΛΛΟΓΑΣ

Α'. Ἐκ τῆς Συλλογῆς Χ. Δημητρακοπούλου

1. Πρὸς τοὺς νέους τοῦ Ἔθνους, Ἄδ. Κοραῆ	7
2. Μεγάλοι ἄνδρες, μεγάλοι λόγοι, μεγάλα ἔργα, Π. Δ. Οἰκονόμου	8
3. Τρεῖς γενεαὶ (ποίημα), Ἰω. Πολέμη	10
4. Αὐτὸ ἦτο τὸ πνεῦμα τῶν Ἑλλήνων τοῦ 1940 - 41, Στᾶνλεϋ Κίτσον	19
5. Οἱ νέοι τριακόσιοι, Ἀχ. Κύρου	20
6. Θεσσαλονίκη (ποίημα), Ἰω. Πολέμη	23
7. Τὸ σπίτι μου (ποίημα), Γ. Ἀθῶνα	45
8. Συζύγου ἐγκαρτέρησις, Ἐμμ. Λυκούδη	52
9. Ἐσπερινὸς (ποίημα), Ἀρ. Προβελεγγίου	73
10. Στὴν Παναγία (ποίημα), Ἀχ. Παράσχου	83
11. Χριστούγεννα (ποίημα), Κ. Κρυστάλλη	85
12. Ἐξοχικὴ Λαμπρή, Ἀλ. Παπαδιαμάντη	90
13. Εἰς τὴν ὁδὸν Ἀδριανοῦ, Ἐμμ. Ροῖδου	97
14. Ἡ βαρκούλα (ποίημα), Γ. Περγιλιτῆ	104
15. Στὸ ψαρολίμανο (ποίημα), Γ. Δροσίνη	105
16. Ὁ Φοῖνιξ, Ἐμμ. Λυκούδη	125
17. Ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν (ποίημα), Ἰω. Πολέμη	135
18. Ἡ Ἀθηνᾶ προστάτις, Κ. Παλαμᾶ	135
19. Ἡ ζωὴ καὶ τὰ μαθήματα εἰς τὴν σχολὴν ἡρώων τοῦ Κενταύρου Χείρωνος, μετάφρασις Μ. Κωνσταντινίδου	137
20. Ἀγῶνες πανελλήνιοι καὶ διεθνεῖς Ὀλυμπιάδες, Ἀντ. Κερκαμπούλου	154
21. Ὕμνος Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	157
22. Ὁ στέφανος τῆς νίκης (ποίημα), Ἰω. Πολέμη	157
23. Ὁ Λουδοβίκος Παστέρ, Δ. Κακλαμίνου	187
24. Ἡ χαρὰ (ποίημα), Ἀλ. Ραγκαβῆ	191
25. Τὸ μάγο σας φῶς (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	205
26. Ὁ καπετὰν καλόγερος, Χρ. Χρηστοβασίλη	205
27. Τὸ μοιρολόγι τῆς Πάργας (δημοτικόν)	207
28. Τῶν Κολοκοτρωναίων (δημοτικόν)	211
29. Τοῦ Νικοτσάρα (δημοτικόν)	214
30. Τὸ τραγούδι τοῦ ἥλιου (ποίημα), Κ. Μάνου	221
31. Ἡ κοιλὰς τῶν Τεμπῶν, Ἐμμ. Λυκούδη	222
32. Ἡλιόφωτα μεσάνυχτα, Ἀν. Πεζοπόρου	224
33. Ἡ Ἀγία Λαύρα, Σπ. Παγανέλη	226
34. Ὁ ταλαίπωρος ἀπόμαχος, Ἐμμ. Λυκούδη	250
35. Τὸ ἐλάφι, Στ. Γρανίτσα	251

Β'. Ἐκ τῆς Συλλογῆς Θ. Παρασκευοπούλου

1. Αἱ διχόνοιαι δὲν φέρουν ἐλευθερίαν, Ἄδ. Κοραῖ	12
2. Ἡ διχόνοια (ποίημα), Διον. Σολωμοῦ	14
3. Ὑμνος πρὸς τὴν σημαίαν (ποίημα), Στ. Δάφνη	19
4. Στὴ Δωδεκάνησο (ποίημα), Σωτ. Σκίπη	25
5. Τὰ πῆραμε τὰ Γιάννινα (ποίημα), Γ. Σουρῆ	34
6. Ὁ παπᾶς, Ν. Πετιμεζᾶ	35
7. Ἡ σταχτομαζώχτρα, Ἄλ. Παπαδιαμάντη	45
8. Τῆς Κοκκώνας τὸ σπίτι, Ἄλ. Παπαδιαμάντη	53
9. Ἀποχωρισμός (ποίημα), Γ. Βιζυηνοῦ	61
10. Τὸ παιδί (ποίημα), Γ. Βιζυηνοῦ	61
11. Ἄρατε πύλας, Ἄλ. Μωραϊτίδου	73
12. Τὸ εἰκόνισμα τῆς Παναγίας, Ἰω. Δαμβέργη	79
13. Νύχτα Χριστουγεννιάτικη (ποίημα), Γ. Δροσίνη	84
14. Εἰς τὸν Γολγοθᾶν (ποίημα), Ἄρ. Προβελεγγίου	86
15. Παιδικὴ Πασχαλιά, Ἄλ. Παπαδιαμάντη	87
16. Οἱ σπογγαλιεῖς τοῦ Αἰγαίου, Ἄγγ. Τανάγρα	101
17. Ἡ ψαρόβαρκα (ποίημα), Γ. Δροσίνη	103
18. Ἡ ἐπιστροφή τοῦ ναύτη (ποίημα), Ἄρ. Προβελεγγίου	110
19. Τὸ ἀλώνισμα, Ἄλ. Μωραϊτίδου	111
20. Ψωμί (ποίημα), Γ. Δροσίνη	113
21. Ὁ Πρίαμος καὶ ὁ Ἀχιλλεύς, μετάφρασις Μ. Στασινοπούλου	143
22. Τὸ προσκύνημα τοῦ Βουλγαροκτόνου, Χρ. Τσούνα	179
23. Εὐάγγελος Ζάππας, Ἄριστ. Κουρτίδου	195
24. Ὁ Κολοκοτρώνης μέλος τῆς Φιλικῆς, Σπ. Μελά	208
25. Μιαούλης καὶ Νέλσων, Σπ. Μελά	211
26. Τὸ Ἅγιον Ὄρος, Γ. Μόδη	228
27. Ὁ κόσσυφας, Στ. Γρανίτσα	241
28. Τὸ ἀγριομελίτσι, Στ. Γρανίτσα	247
29. Παροιμία, Ν. Πολίτου	263
30. Ὁ πεζοδρόμος τοῦ Μακρῶνα, Ν. Πολίτου	266
31. Ὁ θάνατος τοῦ ἀμπελουργοῦ (ποίημα), Ἰω. Πολέμη	267

Γ'. Ἐκ τῆς Συλλογῆς Κ. Ρωμαίου

1. Τυρταίου : Πολεμιστήριον σάλπισμα (ποίημα), μετάφρ. Σπ. Τρικούπη	7
2. Ἡ νίκη (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	23
3. Πρὸς τὸ μέτωπον, Γ. Τσοκοπούλου	28
4. Γράμμα στὸ μέτωπο (ποίημα), Γ. Ἀθάνα	30
5. Ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς Θεσσαλονίκης, Χ. Ἀννίνου	31
6. Ἡ σημαία ἐνὸς συντάγματος, Χρ. Ζαλοκώστα	40
7. Μητρικὴ αὐταπάρνησις, Γ. Βιζυηνοῦ	50

8. Νανούρισμα (δημοτικόν)	62
9. Κοιμᾶται (ποίημα), Ν. Χατζιδάκη	62
10. Νὰ ἤμωνα παπποῦς (ποίημα), Γ. Σουρῆ	63
11. Γιὰ τὴν προίκα τῆς ἀδερφῆς, Ἀνδρ. Καρκαβίτσα	66
12. Μεταμορφώσεις (ποίημα), Γ. Βιζυνοῦ	69
13. Ἡ ἡμέρα τῆς Λαμπρῆς (ποίημα), Δ. Σολωμοῦ	93
14. Κουπὶ καὶ τιμόνι (ποίημα), Ἰω. Πολέμη	97
15. Τὸ χωριό μας (ποίημα), Γ. Δροσίνη	99
16. Τὸ χωριό (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	99
17. Οἱ δύο μικροί, Μ. Μητσάκη	114
18. Ἡ ὠραιότερα ἀπὸ ὅλας τὰς φορεσιὰς, Ἀρ. Κουρτίδου	118
19. Ἡ σταφίδα τοῦ γείτονα, Ν. Ἐλάτου	123
20. Ἡ ἔρις Ἀθηνᾶς καὶ Ποσειδῶνος, Ἀλ. Ραγκαβῆ	158
21. Φαέθων, υἱὸς Ἀπόλλωνος, Ἀλ. Ραγκαβῆ	162
22. Ἀριστείδης ὁ δίκαιος, Λ. Μελᾶ	171
23. Εἰς τὴν Κάλυμνον, Ἐμμ. Λυκούδη	231
24. Ὁ κρασποπούλος, Ἀνδρ. Καρκαβίτσα	237
25. Πτερωτοὶ μετανάστει, Ἐμμ. Λυκούδη	239
26. Οἱ πονηριεὶς τῆς σουπιάς, Ἀνδρ. Καρκαβίτσα	243
27. Αὐτοθυσία μάννας, Ἀνδρ. Καρκαβίτσα	255

Δ'. Ἐκ τῆς Συλλογῆς Σ. Σπεράντσα — Σ. Δουφεξή

1. Ἡ γαλανόλευκη σὰ Δωδεκάνησα, Ἀλ. Κύρου	23
2. Ὁ πνιγμὸς τοῦ Κορδῆ, Σπ. Μελᾶ	29
3. Δὲν εἶναι ἐδῶ ἡ πατρίδα μας (ποίημα), Κ. Μάνου	27
4. Ἀποχαιρετισμὸς, Δ. Κοκκίνου	38
5. Τραγοῦδι μου, φτερούγισε (ποίημα), Σπ. Σπεράντσα	39
6. Τὸ ἀτίμητό μου φυλαχτὸ (ποίημα), Σπ. Σπεράντσα	42
7. Ἀθῶοι φόβοι (ποίημα), Γερ. Μαρκοῦ	64
8. Ἡ ἀδελφικὴ ἀγάπη (δημοτικόν)	56
9. Ἡ καμπάνα (ποίημα), Ἀλ. Φωτιάδου	79
10. Ὁ Αἰνείας καὶ ὁ πατὴρ του, Λ. Μελᾶ	85
11. Θεὸς καὶ θάνατος (ποίημα), Ἰω. Καρασούτσα	93
12. Στὴ φουρτούνα (ποίημα), Γ. Βιζυνοῦ	105
13. Μὲ τὸ παραγάδι, Ἐμμ. Λυκούδη	106
14. Ἡ θημωνιὰ (ποίημα), Γ. Στρατήγη	113
15. Ἀετὸς στὸ κοτέτσι (ποίημα), Ἀλ. Φωτιάδου	127
16. Ὁ ἀναποδιασμένος, Ἀλ. Μωραϊτίδου	127
17. Ἀγὼν ἀρματοδρομίας εἰς τὴν Τρωάδα, Π. Ι. Θεοδωροπούλου	145
18. Ἐκτωρ καὶ Ἀνδρομάχη (ποίημα), μετὰφρασις Ἀλ. Πάλλη	150
19. Ἡ ἀρχαία Ὀλυμπία, Δ. Βικέλα	152
20. Λυκοῦργος, Λ. Μελᾶ	167

21. 'Ο Βόσπορος καὶ τὸ Βυζάντιον, 'Αδ. 'Αδαμαντίου	173
22. 'Ο Βυζαντινὸς στρατιώτης, 'Αδ. 'Αδαμαντίου	175
23. 'Ο Διγενὴς Ἀκρίτας (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	178
24. Τῆς Ἀρτας τὸ γιοφύρι (δημοτικὸν)	181
25. Νικόλαος Γύζης, Στ. Σπεράντσα	199
26. Εὐαγγελίζου γῆ (ποίημα), Στ. Σπεράντσα	214
27. Πῶς ἐσώθη τὸ Μεσολόγγιον, Ἄνδρ. Καρκαβίτσα	215
28. Ὑδραῖοι, Σπετσιῶται, Ψαριανοί, Κ. Παπαρρηγοπούλου	217
29. Ἡ καταστροφή τῶν Ψαρών, Δ. Σολωμοῦ	218
30. 'Ο Ἄθως (ποίημα), Π. Σούτσου	230

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1. ΥΠΟΘΗΚΑΙ

1. Τυρταίου : Πολεμιστήριον σάλπισμα (ποίημα), μετάφρ. Σπ. Τρικούπη	7
2. Πρὸς τοὺς νέους τοῦ Ἑθνους, Ἀδ. Κοραῆ	7
3. Μεγάλοι ἄνδρες, μεγάλοι λόγοι, μεγάλα ἔργα, Π. Δ. Οἰκονόμου	8
4. Τρεῖς γενεαὶ (ποίημα), Ἰω. Πολέμη	10
5. Αἱ διχόνοιαὶ δὲν φέρουν ἐλευθερίαν, Ἀδ. Κοραῆ	12
6. Ἡ διχόνοια (ποίημα), Δ. Σολωμοῦ	14

2. ΠΡΟΣΦΑΤΟΝ ΕΘΝΙΚΟΝ ΠΑΡΕΛΘΟΝ

1. Ὕμνος πρὸς τὴν σημαίαν (ποίημα), Στ. Δάφνη	19
2. Αὐτὸ ἦτο τὸ πνεῦμα τῶν Ἑλλήνων τοῦ 1940 - 41, Στάνλεϋ Κάσσον	19
3. Οἱ νέοι τριακόσιοι, Ἀχ. Κύρου	20
4. Ἡ νίκη (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	23
5. Ἡ γαλανόλευκη στὰ Δωδεκανησα, Ἀχ. Κύρου	23
6. Στὴ Δωδεκάνησο (ποίημα), Σωτ. Σκίπη	25
7. Ὁ πνιγμὸς τοῦ Κορδῆ, Σπ. Μελλᾶ	26
8. Δὲν εἶναι ἐδῶ ἡ πατρίδα μας (ποίημα), Κ. Μάνου	27
9. Πρὸς τὸ μέτωπον, Γ. Τσοκοπούλου	28
10. Γράμμα στὸ μέτωπο (ποίημα), Γ. Ἀθάνια	30
11. Ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς Θεσσαλονίκης, Χ. Ἀννίνου	31
12. Θεσσαλονίκη (ποίημα), Ἰω. Πολέμη	33
13. Τὰ πῆραμε τὰ Γιάννινα (ποίημα), Γ. Σουρῆ	34
14. Ὁ παπᾶς, Ν. Πετιμεζᾶ	35
15. Ἀποχαιρετισμὸς, Δ. Κοκκίνου	38
16. Τραγούδι μου, φτερούγισε (ποίημα), Στ. Σπεράντσα	39
17. Ἡ σημαία ἐνὸς συντάγματος, Χρ. Ζαλοκώστα	40
18. Τὸ ἀτίμητό μου φυλαχτὸ (ποίημα), Στ. Σπεράντσα	42

3. ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΣ ΒΙΟΣ

1. Τὸ σπίτι μου (ποίημα), Γ. Ἀθάνια	45
2. Ἡ σταχομαζώχτρα, Ἀλ. Παπαδιαμάντη	45
3. Μητρικὴ αὐταπάρνησις, Γ. Βιζυηνοῦ	50
4. Συζύγου ἐγκαρτέρησις, Ἐμμ. Λυκούδη	52
5. Τῆς Κοκκώνας τὸ σπίτι, Ἀλ. Παπαδιαμάντη	53
6. Ἀποχωρισμὸς (ποίημα), Γ. Βιζυηνοῦ	61
7. Τὸ παιδί (ποίημα), Γ. Βιζυηνοῦ	61
8. Νανούρισμα (δημοτικὸν)	26

9. Κοιμάται (ποίημα), Ν. Χατζιδάκη	62
10. Νὰ ἤμουν παπποῦς (ποίημα), Γ. Σουρῆ	63
11. Ἀθῶις φόβοι (ποίημα), Γερ. Μαρκοῦ	64
12. Ἡ ἀδελφικὴ ἀγάπη (δημοτικόν)	65
13. Γιὰ τὴν προίκα τῆς ἀδερφῆς, Ἀνδρ. Καρκαβίτσα	66
14. Μεταμορφώσεις (ποίημα), Γ. Βιζυνοῦ	69

4. ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

1. Ἐσπερινὸς (ποίημα), Ἀρ. Προβελεγγίου	73
2. Ἄρατε πύλας, Ἀλ. Μωραϊτίδου	73
3. Ἡ καμπάνα (ποίημα), Ἀλ. Φωτιάδου	79
4. Τὸ εἰκόνισμα τῆς Παναγίας, Ἰω. Δαμβέργη	79
5. Στὴν Παναγία (ποίημα), Ἀχ. Παράσχου	83
6. Νύχτα Χριστουγεννιάτικη (ποίημα), Γ. Δροσίνη	84
7. Χριστούγεννα (ποίημα), Κ. Κρυστάλλη	85
8. Ὁ Αἰνείας καὶ ὁ πατὴρ του, Λ. Μελά	85
9. Εἰς τὸν Γολγοθᾶν (ποίημα), Ἀρ. Προβελεγγίου	86
10. Παιδικὴ Πασχαλιά, Ἀλ. Παπαδιαμάντη	87
11. Ἐξοχικὴ Λαμπρὴ, Ἀλ. Παπαδιαμάντη	90
12. Ἡ ἡμέρα τῆς Λαμπρῆς (ποίημα), Δ. Σολωμοῦ	93
13. Θεὸς καὶ θάνατος (ποίημα), Ἰω. Καρασούτσα	39

5. ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

(οἰκονομικὸς - γεωργικὸς - ναυτικὸς)

1. Κουπὶ καὶ τιμόνι (ποίημα), Ἰω. Πολέμη	97
2. Εἰς τὴν ὁδὸν Ἀδριανοῦ, Ἐμμ. Ροῖδου	97
3. Τὸ χωριὸ μας (ποίημα), Γ. Δροσίνη	99
4. Τὸ χωριὸ (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	99
5. Οἱ σπογγαλιεῖς τοῦ Αἰγαίου, Ἀγγ. Τανάγρα	101
6. Ἡ ψαρόβαρκα (ποίημα), Γ. Δροσίνη	103
7. Ἡ βαρκούλα (ποίημα), Γ. Περιγαλίτη	104
8. Στὸ ψαρολίμανο (ποίημα), Γ. Δροσίνη	105
9. Στὴ φουρτούνα (ποίημα), Γ. Βιζυνοῦ	105
10. Μὲ τὸ παραγάδι, Ἐμμ. Λυκούδη	106
11. Ἡ ἐπιστροφή τοῦ ναύτη (ποίημα), Ἀρ. Προβελεγγίου	110
12. Τὸ ἁλώνισμα, Ἀλ. Μωραϊτίδου	111
13. Ψωμί (ποίημα), Γ. Δροσίνη	113
14. Ἡ θημωνιά (ποίημα), Σ. Στρατήγη	113
15. Οἱ δύο μικροί, Μ. Μητσάκη	114
16. Ἡ ὠραιότερα ἀπὸ ὅλας τὰς φορεσιὰς, Ἀρ. Κουρτίδου	118
17. Ἡ σταφίδα τοῦ γείτονα, Ν. Ἐλάτου	123
18. Ὁ Φοῖνιξ, Ἐμμ. Λυκούδη	125

19. Ἄστος στὸ κοτέτσι (ποίημα), Ἄλ. Φωτιάδης	127
20. Ὁ Ἀναποδιασμένος, Ἄλ. Μωραϊτίδου	127

6. ΠΑΛΛΙΟΤΕΡΟΣ ΕΘΝΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

1. Ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν (ποίημα), Ἰω. Πολέμη	135
2. Ἡ Ἀθηνᾶ προστάτις, Κ. Παλαμᾶ	135
3. Ἡ ζωὴ καὶ τὰ μαθήματα εἰς τὴν σχολὴν τοῦ Κενταύρου Χείρωνος, μετάφρασις Μ. Κωνσταντινίδου	137
4. Ὁ Πρίαμος καὶ ὁ Ἀχιλλεύς (ποίημα), μετάφρασις Μ. Στασινοπούλου	143
5. Ἀγὼν ἀρματοδρομίας εἰς τὴν Τρωάδα, Π. Ι. Θεοδωροπούλου	145
6. Ἐκτωρ καὶ Ἀνδρομάχη, μετάφρασις Ἄλ. Πάλλη	150
7. Ἡ ἀρχαία Ὀλυμπία, Δ. Βικέλα	152
8. Ἀγῶνες πανελλήνιοι καὶ διεθνεῖς ὀλυμπιάδες, Ἀντ. Κεραμοπούλου	154
9. Ὕμνος ὀλυμπιακῶν ἀγῶνων (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	157
10. Ὁ στέφανος τῆς νίκης (ποίημα), Ἰω. Πολέμη	157
11. Ἡ ἔρις Ἀθηνᾶς καὶ Ποσειδῶνος, Ἄλ. Ραγκαβῆ	158
12. Φαέθων, υἱὸς Ἀπόλλωνος, Ἄλ. Ραγκαβῆ	162
13. Λυκοῦργος, Λ. Μελά	167
14. Ἀριστείδης ὁ δίκαιος, Λ. Μελά	171
15. Ὁ Βόσπορος καὶ τὸ Βυζάντιον, Ἀδ. Ἀδαμαντίου	173
16. Ὁ Βυζαντινὸς στρατιώτης, Ἀδ. Ἀδαμαντίου	175
17. Ὁ Διγενὴς Ἀκρίτας (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	178
18. Τὸ προσκύνημα τοῦ Βουλγαροκτόνου, Χρ. Τσουντα	179
19. Τῆς Ἄρτας τὸ γιοφύρι, (δημοτικὸν)	181

7. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΡΕΤΝΑ

1. Ὁ Λουδοβίκος Παστέρ, Δ. Κακλαμάνου	187
2. Ἡ χαρὰ (ποίημα), Ἄλ. Ραγκαβῆ	191

8. ΒΙΟΓΡΑΦΙΑΙ

1. Εὐάγγελος Ζάππας, Ἀρ. Κουρτίδου	195
2. Νικόλαος Ἑύξης, Στ. Σπεράντσα	199

9. ΝΕΩΤΕΡΑ ΕΘΝΙΚΗ ΖΩΗ

1. Τὸ μάγο σας τὸ φῶς (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	205
2. Ὁ καπετὰν καλόγερος, Χρ. Χρηστοβασιλῆ	205
3. Τὸ μοιρολόγι τῆς Πάργας (δημοτικὸν)	207
4. Ὁ Κολοκοτρώνης μέλος τῆς Φιλικῆς, Σπ. Μελά	208
5. Τῶν Κολοκοτρωναίων (δημοτικὸν)	211
6. Μιαούλης καὶ Νέλσων, Σπ. Μελά	211
7. Εὐάγγελίζου γῆ (ποίημα), Στ. Σπεράντσα	214

8. Τοῦ Νικοτσάρα (δημοτικόν)	214
9. Πῶς ἐσώθη τὸ Μεσολόγγιον, Ἄνδρ. Καρκαβίτσα	215
10. Ὑδραῖοι, Σπεταιῶται, Ψαριανοί, Κ. Παπαρρηγοπούλου	217
11. Ἡ καταστροφή τῶν Ψαρῶν (ποίημα), Δ. Σολωμοῦ	218

10. ΤΟΠΙΑ — ΦΥΣΙΣ

(περιγραφαί)

1. Τὸ τραγοῦδι τοῦ ἡλίου (ποίημα), Κ. Μάνου	221
2. Ἡ κοιλὰς τῶν Τεμπῶν, Ἐμμ. Λυκούδη	222
3. Ἡλιόφωτα μεσάνυχτα, Ἄν. Πεζοπόρου	224
4. Ἡ Ἀγία Λαύρα, Στ. Παγανέλη	226
5. Τὸ Ἅγιον Ὅρος, Γ. Μόδη	228
6. Ὁ Ἄθως (ποίημα), Π. Σούτσου	230
7. Εἰς τὴν Κάλυμνον, Ἐμμ. Λυκούδη	231

11. ΖΩΑ — ΠΤΗΝΑ

(διηγήσεις — περιγραφαί)

1. Ὁ κρασσοπούλος, Ἄνδρ. Καρκαβίτσα	237
2. Πτερωτοὶ μετανάσται, Ἐμμ. Λυκούδη	239
3. Ὁ Κόσσυφος, Στ. Γρανίτσα	241
4. Οἱ πονηριὲς τῆς σουπιᾶς, Ἄνδρ. Καρκαβίτσα	243
5. Τὸ ἀγριομελίσι, Στ. Γρανίτσα	247
6. Ὁ ταλαίπωρος ἀπόμαχος, Ἐμμ. Λυκούδη	250
7. Τὸ ἐλάφι, Στ. Γρανίτσα	251
8. Αὐτοθυσία μάννας, Ἄνδρ. Καρκαβίτσα	255

12. ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ — ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ — ΜΥΘΟΙ

1. Παροιμίαι, Ν. Πολίτου	263
2. Ὁ πεζοδρόμος τοῦ Μαραθῶνα, Ν. Πολίτου	266
3. Ὁ θάνατος τοῦ ἀμπελοφυτοῦ (ποίημα), Ἰω. Πολέμη	267

Λεξιλόγιον	269
Βιογραφικαὶ σημειώσεις	277
Περιεχόμενα κατὰ συλλογὰς	283
Πίναξ περιεχομένων	287

ΕΚΔΟΣΙΣ ΙΒ', 1971 (V) — 'Αντ. 120.000 — Σύμβασις 2115/10-4-71

Έκτύπωσις - Βιβλιοδεσία Μ. ΠΕΧΛΙΒΑΝΙΔΗΣ & Σια Α.Ε.

447/27^α

€15

25

